

بارزانى

France

له مهھابادەوە... بۆ ئاراس

شموکهت شیخ یهزدین وهری گیراوه و پیشه کی و پهراویزی بو نووسیوه

دەزگاي چاپ و بلاوكردنەوەي

زنجيرەي رۆشنبيري

خاوەنى ئىمتياز: شەوكەت شێخ يەزدىن سەرنووسەر: بەدران ئەھمەد ھەبىب * * * *

ناوونیشان: دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی ئاراس، گەرەکی راپەرین، ھاولیّر ژمارەی تەلەفیّن: ۲۲۳۲۰۲۱ سندووقی پۆستە ژمارە: ۱

بارزانی

له مهھابادہوہ... بۆ ئاراس

شەوكەت شيخ يەزدين

وهری گیراوه و پیشه کی و پهراویزی بو نووسیوه

ناوی کتیب: "بارزانی"... له مههابادهوه بو ئاراس"

بريّتييه له سيّ كتيّب:

* له مههابادی خوتناوییهوه... ههتا لیّوارهکانی ئاراس نووسهر: نهجهف قولی پسیان. چاپی یهکهمی کوردی: ۱۹۹۹

** بارزانی خوی بهدهستی کهسهوه نادات

نووسەر: عەلى حەسەن تەفرشيان. چاپى يەكەمى كوردى: ١٩٩٧

*** له كوردستاني عيراقهوه ههتا ئهوبهري چۆمى ئاراس

نووسەر: مورتەزا زەربەخت. چاپى يەكەمى كوردى: ١٩٩٩

وهرگیرانی له فارسییهوه و نووسینی پیشهکی و دانانی پهراویز: شهوکهت شیخ یهزدین بلاوکراوهی ناراس- ژماره: ۸۳

دهرهینانی هونهری: بهدران تهجمهد حهبیب

دەرىيىدىنى عودارى، بەدەران دەھسەد مەبىب بەرگ: شكار عەفان نەقشبەندى

بەرت. سەر عەقان ئەقسىبەندى نووسىنى سەر بەرگ: خۆشنووس محەممەد زادە

سەرپەرشتىي چاپ: ئاورەحمان مەحمود

سەرپەرسىيى چاپ: ئاورەخمان مەخمود

چاپی دووهم – چاپخانهی وهزارهتی پهروهرده، ههولیّر– ۲۰۰۱

له کتیبخانه ی به رینوه به رایه تیمی گشتیمی روشنبیری و هونه ر له هه ولیر ژماره (۳۲۷)ی سالی در اوه تی

بارزانی له مههاباد، به جلوبهرگی جهٔنمرالییهوه

بهیادی سهروّکی نهمر مهلا مستهفای بارزان

9

ئهو پیشمهرگه قارهمانانهی له دوای ئهو دهرویشتن و سنوورهکانیان دهشکاند

پێشکێۺه

*

بهیادی سهرکرددی ههرماو و ههر زیندوو گاگ شیدریس بارزانی

پێشکێشه

وشەيەكى كورت

خوينەرى بەريز:

وهک ئاماژهمان پن دا، ههر سن نووسهر لهبابهت یهک پرس و یهک سهردهمهوه نووسیویانه، به لام ههریه که یان تیشکی زیاتری خستووه سهر لایهنیکی ئه و پرسه و، لهویتریانی زیاتر روون کردووه تهوه. بزیه ههر سن کتیب بهسهریه کهوه، ده توانین بلیین به ته و اوی تینوه تیی خوینه ری کورد ده شکین و، ئاگه هداری و زانینه کی به رهه لدای لهبه ردستدا ده نین.

خوّم بهبهختهوه ر دهزانم، وه ک پیشمه رگهیه کی سه ر ثهم ریّبازه، ده رفه تی نهوه مهبی له بیر مهره وه بی بیر ده وه بی بیر و به بیاد کردنه وه ی بارزانیی نهمر و هه شالانیدا نهم به رهه مه وه ک چه پکه کولیلکیّکی ده شت و چیای و لاته که مان، بکه م به دیاری بو گیانی پاکی نهمران، سهروه ریان: بارزانی و کاک ئیدریسی هه میشه زیندو و .

شەوكەت شيخ يەزدىن

۹ ئاب ۲۰۰۱

نهجهف قولى يسيان

له مهھابادی خویّناوییهوه... ههتا لیّوارهکانی ئاراس

ييشهكى

شوّرشی دووه می بارزان «۱۹٤۳ می به چوونی بارزانییه کان بو کوردستانی ئیّران به کوتایی گهیشت. ئه وه بوو، به گویّره ی و توویّری نیّوان به رپرسانی بزووتنه و می سیاسیی کورد له ئیّران و کاربه ده ستانی سوّیه ت، سه رکرده ی نه مر مه لا مسته فای بارزان و هه قالانی ئه و له «لیّرثه ی ئازادی» دا(*) پاش پرس پی کردنی خوا لیّخوشبوو شیّخ ئه حمه دی بارزان، بریاری چوونه کوردستانی ئیّرانیان دا. له راستیدا، ئه و هه وای ئازادییه ی که گهلی کورد له و کاته دا له به شی ژوورووی کوردستانی ئیّراندا بوّی هه گذاری بو خوّی به کیّش ده کرد، له لایه کی تریشه و برووتنه و هم موو کورد یکی ئازادیخوازی بو خوّی به کیّش ده کرد، له لایه کی تریشه و برووتنه و هی رزگاری کورد له وی له پیّناو پاراستنی ئه م ئازادییه دا چاوی بریبووه هیّزی بارزانییه کان که هیّزی کی خاوه ن تاقیکردنه و به بوون له شه پردا و کوّلنه دانی خوّیان له به ربه دانی داگیرکه راندا بو هموو لایه ک راگه یاندبوو.

ئه و سه رکه و تنه ی مه لا مسته فای بارزان له دژی هیزگه لی عیراق و به ریتانیا له سالتی ۱۹٤۳ دا هینابوویه دی، ببووه مایه ی ئه وه ی وه ک سه رکر ده یه کی به توانا و لیّها توو نه ک هه ر له کور دستانی عیراق بگره له سه رتاسه ری کور دستانی گه وره شدا بیته ناسین و گه لی کورد ئامانجی گه وره ی خوّی پیّوه گری بدا. ئه م راستییه ی پیّشه وه ش به چاکی له و نامه یه دا ده رده که وی که «کوّمه له ی ژبارزانیی نووسیبو و به «زه عیمی ئازادی مه لا مسته فای بارزانی ناویانی هینابو و ، هه روه ها نووسینی کی گوتاری «نیشتمان» ی بلاو که ره وه ی بیری کوّمه له ش که وه ک «سه روّکی گه ورد» باسی کردبوون.

گەلەكۆچى بارزانىيەكان لە ۱۱ تشرين (۱) ۱۹٤۵ لە رىتگەى كىلەشىن ـ مەرگەوەرەوە لە سنوور ئاوابوو و پىتى نايە ناو زەويى ئازادى كوردستانى ئىترانەوە، بەلام ھەتا ئاوابوون بالدەن كالەن ئىترانەوە، بەلام ھەتا ئاوابوون بالدەن كىردستانى دەستىان لە بۆمبابارانى مال و مندالىيان ھەلنەگرت. دواى گەيشىتنىشىان بەو دىوى سنوور، بەوپەرى گەرمىيەوە ھاتنە پىتشوازىيان و برايانى كوردى

^(*) لیّـرْنهی نازادی یا همینه تی نازادی لیّـرْنهیه ک بوو له ۱ نایار ۱۹۴۵دا دامه زرا، نهو لیّـرْنهیه به سهروّکایه تیی بارزانیی نهمر له نه فسه رانی نازادیخواز پیّک ها تبوو و پروّگرامیّکی تیروته سه همبوو، برّ زانیاریی ته واو بروانه کتیّبی سه روّک مه سعوود بارزانی: البارزانی والحرکة التحرریة الکردیة ثورة بارزان ۱۹۴۳ و که کوردستان آب ۱۹۸۳، لا په ره ۵۳ و پاشتر.

ئیران ههرچییه کیان له دهست هات بو دابین کردنی بریّوی و حهوانه وهی ماله بارزانییه کان کردیان. ته نانه ت پیشه وای نه مرقازی محه مه د فه رمانیّکی بو هه موور ریّک خراوه کانی حیزبی دیّه وکیرات بلاو کرده وه و فه رمانی پی کردن بو نه وهی هه موور هاوک ارییه کی بارزانییه کان بکه ن. دوا به دوای نیشته جیّ بوونی بارزانییه کان له شویّنه جوّربه جوّره کانی کوردستاندا، خه لک یارمه تییه کی زوّریان دان و ریّز و حورمه تیّکی زوّریان لی گرتن. هه رکاتیکیش که سه روّکانی بارزانی ده چوونه مه هاباد، له لایه ن ده ست، یه کی پایه به رزی عزییه و پیشوازییان لیّ ده کرا، نه م هه لسوکه و ته شویّنه واریّکی باشی له سه ر نه وان هه بوو و به دلّ و به گیان یارمه تیی کوردی کوردستانی نیّرانیان دا.

چوونی بارزانیی نهمر و هیزی شه پرکه ری بارزانییه کان ویپرای ئه فسه رو روونا کبیرانی تر بو دیوی کوردستانی ثیران سه رنجی ناژانسه کانی ده نگویاسی دنیای را آیشا. روژنامه ی «پوژا نوو» که نه و کاته له شام بالاو ده بووه وه، لهم باره یه وه نووسیویه تی ده لی «پوژنامه و ناژانسه کانی دنیا باسی داخوازییه کانی کوردیان کردووه و، به گویره ی هه واله کانی دوایی مه لا مسته فا پاشا، مقه ده م عیزه تعه بدولعه زیز، رائید میرحاج. مقه ده مسته فا خوشناو، پاریزه رهه مزه عه بدوللا، رائید عه بدوللا، رائید جه لال نه مین، نه ندازیار نووری نه حمه د ته ها، رائید خه بروللا عه بدولکه ریم، رائید به کر عه بدولکه ریم، پاریزه رمحه مه د قودسی و په نجا ده مراست و نوینه رو رووناکبیری کوردی عیراق له گه ل دوو هه زار پیاده دا خویان گه یاندووه ته کوردی نیران و دوز و داوای سه ربه خوییی کوردستانیان کردووه.»

ئه و کاته ی بارزانی گهیشته کوردستانی ئیران، وه ک سه روّکی بزاروتنه وی کورد له کوردستانی عیراق و هه روه ها وه ک سه رکرده یه کی نازا و شه رکه رییشو زیی لی کرا نه ک وه کی سه روّکی خیلی بارزان له به رئه و کاته شیخ نه حمه د برا گهوره ی مه لا مسته فا، سه روّکی خیل بوو و «خودانی بارزان» یان پی ده گوت.

دیّم وکراتی کوردستان، ههروهها ناودارانی مههاباد داوایان له بارزانی کرد بوّ ئهوه ی گهشت و گهرانیّک بهناو خیّلاندا بکات و له بارهی دانانی حکوومه تیّکی کوردییه وه بوّچوونیان وهربگریّ، ئهوه بو و بارزانی ئهو گهشتهی به ورمیّ، نهغهده، خانه، میاندواو و شنوّدا کرد، ئینجا گهرایه وه مههاباد بوّ ئهوهی نه نجامی گهشت و گهرانه سهرکهوتووه کهی خوّی بهبهرپرسیاران رابگهینیّتهوه. پاشان له مههاباد، وتوویّژ لهو بارهیهوه له نیّوان قازی محهمه و حیزبی دیّموکرات و ناودارانی مههاباد و بارزانیدا هاته گوّریّ.

له ۲۲ کانوون (۲) ۱۹٤٦دا، واته ئهو روّژهی کوّماری کوردستانی تیّدا جار درا مهلا مسته فای بارزان بوّ ناماده بوون له کوّبوونه و و ناهه نگی دامه زراندنی کوّماردا، بوّ مه هاباد بانگهیّشان کرا. قازی محمه د بوو به سه روّکی کوّمار و کابینه ی وه زیرانی راگهیاند، بارزانی پله ی جه نه رالی وه رگرت و بوو به سه رپه رشتیاری سوپای کوردستان. له سه ره تای مانگی نیسانیشه وه، ده ست به دابه شکردنی چه ک به سه ربارزانییه کاندا کرا. ژماره ی مانگی نیسانیشه وه، ده ست به دابه شکردنی چه ک به سه ربارزانییه کاندا کرا. ژماره ی د بارزانی، هه رله ته مه نی ۱۵ سالییه وه هه تا ۲۰ سالی به برنوّ و ره شاش و نار نجوّی بارزانی، هه رله ته مه وجد اله سه رشیّوه ی سوپایه کی نوی ده ست کرا به مه شورن و له سی فه وجه ش یه کیّک له و ته فسه ره کوردانه ی له عیّراقه و پیّشتریش له شوّرشی بارزاندا به شدار بووبون، کرا به نامیری فه وج. هه روه ها ۷۰۰ که سی تریش له بارزانییه کان وه ک به شدار بووبون، کرا به نامیری فه وج. هه روه ها ۷۰۰ که سی تریش له بارزانییه کان وه ک به شدار بووبون، کرا به نامیری فه وج. هه روه ها ۷۰۰ که سی تریش له بارزانییه کان وه که هی زیّکی سییّر له مه ها باد مانه وه.

هیزی بارزانییه کان وه ک پاشتر به تاقیکردنه وه ده رکه و ت ناوکه ی سوپای شورشگیری کوردستان بوو. له سهرده می ژیانی کوماری کوردستانیشدا یه که مین شهریت که تیایدا بارزانییه کان رووبه پرووی سوپای ئیران بوونه وه شهری «قاراوا» بوو که سهرکه و تنیخی میشروینی کرد به به شی سوپای کوماری نوی. له و شهره دا فه وجی یه که می سوپای بارزانییه کان له به ره و دو اهاتنی مانگی نیساندا توانیی هیرشیکی گهوره ی سوپای ئیران که به یاریده ی باله فه و تانک و توپخانه و هیزی پیاده وه بو گرتنی گردی قاراوا له به ره ی سهقزدا کردبووی، تیک بشکینی. نه نجامی نه و شهره بوو به کاره ساتیک بو سوپای ئیران ، ۸۰ که سیان کوژرا و لاشه کانیان له گوره پانی شهردا به جی مان، هه روه ها ۱۲۰ که سی تریان به دیلی که و تنه ده ستی بارزانییه کان. کاتیک خه لکی کوردستان هه والی نه مسه رکه و تنه یان به دیلی که و تنه ده سوی شوی بارزانییه کان. کاتیک خه لکی کوردستان هه والی نه مسه رکه و تنه یان بیست، له هه مو و شوینی کدا بو و به نم و شایی و و ره گه ی شته دوا پله ی

بهرزی و دلّی ههموان پر بوو له ههستی بهرزی نهتهوایهتی. ئهو سهرکهوتنه که نزیهرهی سهرکهوتن بوو وای له دانیشتوانی کوماری کوردستان کرد متمانه به اشهروّژی خوّیان بکهن. کاتیّکیش دیلهکان گوازرانهوه مههاباد، بهدریّژاییی ریّگه دانیشتوانی گوندهکان بو سهیرکردن و خوّشی وهرگرتن لهو سهرکهوتنه هاتبوون و لهمبهر و لهوبهری ریّگهدا وهستابوون. جهماوهری کوردستانی ئیّران لیّهاتوویی و ئازایهتیی پیّشمهرگهکانی بارزانییان له شهردا بهچاوی خوّیان بینی. بو بهیانیش قازی و بارزانی بهیهکهوه چوونه سهردانی بهرهی شهر و ، پیّشهوا سوپاس و خهلاتی شهرکهرانی کرد. ئامبری فهوج عهقید به کسر عهبدولکهریم له بهردهم ههردوو سهرکردهدا گوتی: «من بو مییشردراوه ژبانی قارهمانانه له مردن ناترسن و له پیّناو پاراستنی ئهو ئهرکهی پیّیان سپیردراوه ژبانی خوّیان نایهته پیّش چاو ، دهبی نهتهوه ی کورد شانازی بکات روّلهی ناوهای ههیه که ههرگیز بی هیوای ناکهن.»

حیزبی دیّموکراتی کوردستان و پیّشهوا قازی محهمهد ههر له سهرهتاوه بهچوونی بارزانییهکان برّ کوردستانی ئیران زوّر پشت ئهستوور بوون، ئهمهش ببوو بههرّی ئهوه بههوای سهربهخوّیی زیاتر بکهویته سهریان و وا بیر بکهنهوه ئهگهر هیچ «نیزیّکی دهرهکیش پشتیوانی له کوّمار نهکات ئهوا بهو هیّزهی خوّیان ههانه دهتوانن خوّیان رابگرن، تهانهت ئارچی روّزوُیّلت که یهکیّک بوو له کاربهدهستانی بالیّوزخانهی ئهمهریکا له تاران و ئهو دهمه خوّی سهردانی کوّماری کوردستانی کردبوو ، دهلّی: «لهوانهبوو بهرههلستیی ههندی له سهروّی خیّلان کاری له پایه و کهسایهتیی قازی محهمه باکردایه ئهگهر بهو دهمودهسته مهلا مستها و چهکداره بارزانییهکان له عیّراقهوه نهگهیشتنایهته کوردستانی ئیّران». ههر بوّیهش بهردهوام لهلایهن بهرپرسانی کوّماری کوردستان و حبزبی دیّموکراتهوه زوّر بهریّزهوه ههلسوکهوت لهگهل «بارزانی»دا دهکرا و لهکاتی هاتنیدا بوّ شاری مههاباد کوّری حیزب و کاربهدهستانی کوّمار پیشوازیی گهرم و رهسمییان لیّی دهکرد. له راستیدا کوّری حیزب و کاربهدهستانی کوّمار پیشوازیی گهرم و رهسمییان لیّی دهکرد. له راستیدا بارزانییهکان له کوّمار بکهن و ههتا دوا پشوو بهریه بهراری بهریاری به بهر نهدهن دهر و اش به به به به به به به به به ده و دو شهر و اش به بوو.

دەبنى ئەوەش بزانرى كە ھەرچەندە دانىشتوانى كوردستانى ئىران لە پىشكىش كردنى ھاوكارى بۆ بارزانىيەكاندا ھىچ درىغىيەكيان نەدەكرد بەلام ژيانى بارزانىيەكان لە رووى

ئابوورییهوه زوّر نالهبار بوو، کوماری ساوا ئهو توانایهی نهبوو برژیوییه کی تهواویان بوّ دابین بکات، به لام بارزانییه کان وه که به بریانی «نهمر و نهرژی» راها تبوون، به ههموو شت رازی بوون. ههرچهنده ئه و جوّره رژیانه ش نه ده هاته دی و، بالاوبوونه وهی نه خوّشیی تیفوّئید له ناویاندا ببوو به هوّی فه و تانی ۲ ههزار که س له ئافره ت و مندال و لاو و پیر، که تهمه له و کاته زوّر ناسکه دا زهبریّکی گهور بوو پیّیان ده کهوت.

ویپهای نه و بارودو خهش نه رکی سه ره کیی به رگری له کوماری کوردستان به بارزانیه کان سپیر درا و بوون به بازووی به هیزی پاراستنی کومار، به تایبه تیش له و کاته دا که خیتلانی خوولاتی زوربه یان یه ک له دوای یه ک خویان له به جی هینانی نه رکی سه ر شانیان به پاش دا و که و تنه خو دزینه و و به ستنی پیوه ندی له گه ل ریژیی شادا.

شهریّکی تری بارزانییه کان له سهرده می کوّماری مههاباددا، شهری «ملی قهره نی» بوو که لهویّشدا سوپای شیران بیّران بوّیان ده لهویت له شهر له گهلّ بارزانییه کاندا سهرکهوتن کاریّکی هیّنده ناسان نییه و زوو به زوو نایه دی.

بهداخهوه، ههرهسی کوّماری ئازربایجان و ههلاتنی جافهر پیشهوهری و هاوه له کانی، ههروهها بلاوبوونهوهی خیّلانی کورد له دهسوه کهری و بهرگری کردن له کوّماری کوردستاندا بوون به هوّی ئهوهی پیّشهوا بریاری شه نه کردن و خوّ بهده ستهودان وه ربگریّ. له راستیشدا ههلسوکهوتی سوّقیه ته کان ببووه هوّی لاوازبوونی متمانه ی خه لک و له ئه نجامدا له گهلیّک لاوه خیّلان کهوتبوونه بهستنی پیّوه ندی له گهل حکوومه تی شادا. ههرچه نده لهو سهروبه نده دا سهروبه نده دارتی نه مربارزانی به شیّوه یه کی تایبه تی ده چیّته مه هاباد بو دیانه ی پیشه وا و داوایه کی زوّری لیّ ده کا بو نه وه ی بریاری به ربه ره کانی بدات. ناخیر داوای نهوه ده بی که قازی محه مه د خوّی نه داته ده ست هیّزه کانی ده ولّه ت و ، به لیّنی گویّپ ایه لی و به جیّ هیّنانی هه موو جوّره فه رمان و ده ستوریّکی پی ده دات به لام پیشه وا قه بوول ناکات به جیّ هیّنانی هه موو جوّره فه رمان و ده ستوریّکی پی ده دات به لام پیشه وا قه بوول ناکات و ده لیّن من لیّره ده میّنمه و ه ه تاسه ر له گه ل خه لکه که دا ده به.

بهههرحال، داخیل بوونی سوپای ئیران بو ناو شاری مههاباد و به کوتاهاتنی تهمه نی کومار له ۱۵ کانوون (۱) ۱۹۶۳دا شهر و به ربه ره کانیده کی خهست و خولی له نیران هیزی لینها تووی بارزانییه کان و سوپای شاهه نشاهیدا هینایه گوری که همه مو سه رچاوه کان ههتا ئیسته زور به سه رسرماوی باسی قاره مانیه تیی بارزانییه کان و تاکتیک

و هونهری شهروانیی بارزانیی نهمر دهکهن. ههرچهنده بارزانییهکان بهدریزاییی کاتی ئهو شهرانه ژمارهیه کی یهکجار گهوره خیزان و مال و مندالیان بهملهوه بوو، لهلایهکهوه دهبوو له پهلاماری بهردهوامی بالهفرهی دوژمن بیانپاریزن و نان و بژیوییان بو دابین بکهن، لهلایه کی ترهوه بهرهودوا پاشه کشه یان پی بکهن و، بهرده وامیش ئاگهدار بن نه کهونه ناو داوی پیلان و فیلی دوژمنانه وه.

وهک لهم کتیبهدا بهدوور و دریری باس کراوه و پیویست بهدووبارهکردنهوه ناکات، چوّن سهره تا بهرپرسانی ئیرانی دهیانویست بارزانییه کان هه لبخه له تین و به سهریاندا زال ببن به لام سهروکی نهمر مه لا مسته فا و خوالیخ و شبوو شیخ نه حمه دی برای نهیانده ویست به به لاین نهر زاره کی فریو بخون و خوّیان حه واله ی نیران بده ن و بکه و نه بن ده ستیانه وه، یا به بی مهرج و مسوّگهر بگهرینه وه بن ده ستی عیراقییه کان. نه وان ربه گهی سییه میان له به درچاوی خوّیان گرتبوو که هه لکشان به ره و باکور و په نابردن بو سوقیه ت بوو. به لام نه و نه خشه یه شهری سهرما و به فر و زریان و بی بریوی له لایه کی و په لاماری بی و چانی هیری ناسمانی و به ژه کیی نیران بو سه رخوّیان و خاوو خیزانیاز له لایه کی تره وه، نه ده ده ها دی.

به یه کدادانی بارزانییه کان و سوپای ئیران له حه فته ی یه که می مانگی ئاداری ۱۹٤۷ه وه هه تا ناوه راستی نیسانی ههر ئه و ساله دریژه ی کیشا، واته له شهری به ناوبانگی «نه لوّس» وه هه تا په رینه وه ی مال و مندالی بارزانییه کان له چومی گاده ربو دیوی عیراق. جاریخی تریش ئه و رووبه روو بوونه وه یه له کاتی روّشتنه میژوویییه که «المسیرة التأریخیة» دا سه ری هه لا ایه و که پاشان به دریژی باسی ده که ین. فه رسانی راسته وه خوی شای ئیران له و شهرانه دا بو کاروانی کوی خاوو خیزانیان بومباباران بکه ن بو نه وه ی چیتر ئابرووی (ئه رته ش) و کاروانی کوی خاوو خیزانیان بومباباران بکه ن بو نه وه ی چیتر ئابرووی (ئه رته ش) نه چی و بارزانییه کانیش ده رسیخی و اوه ربگرن ببرای ببر بیری وا نه که ویته وه سه ریان.» به لام له راستیدا وه ک د. قاسملو له م باره یه وه ده لیّن:

«فهرمانه کهی شای ئیران نه ها ته جی، بارزانییه کان ده ربازبوون و، نه ویش نابرووی خوّی و نهریمانه که که و نهرته شدی بو له و نه رته شدی بو له شانازییان له به رخوه دانی گهلی کورددا تومار کرد و، سوپای شای ئیرانیش لاپه ره یه کی شهرمه زار و پر له زولم و سهرکوتینه وه.

رقرژی ۱۹ نیسان ۱۹۶۷ شیخ ئه حمه د و مه لا مسته فا له سه ر چومی گاده ردا مالتاوایییان له یه کتر کرد، خوالیخو شبو و شیخ نه حمه د خوی و ماله بارزانییه کان گه پانه وه عیراق، له وبه ری چومدا عه لی حیجازیی به پیوه به ری گشتیی پیلیسی عیراق له پیشوازیی ماله بارزانییه کاندا وه ستابوو که پیشتر شیخ نه حمه د له و باره یه وه له گهلیدا که و تبووه و توویزه وه. مه لا مسته فاش له گه ل ۲۰ په چه کداری ده سبویری خویدا برپاری رویشت به ره و چاره نووسیکی نادیاری هه لبرارد. نه وه بوو له پیوری ۱۹ نیساندا له پیگهی «نازداری داغی» یه وه ها ته وه خواکورک له ناو سنووری کوردستانی عیراق. سوپای عیراق و نینگلیز به هیزیکی گهوره وه چوونه پیشوازییان و که و تنه ته نگ پی هه لیچنین و سه رکوتینه و بیان، بارزانی، له پیوری و به گهای که ورده و برپاری یه کجاره کیی چوونه ستو شیه تی راگه یاندن، بی هه ندیکان به دیها تنی نه م خه و نه زور راستیدا، برپاری چوون بی سو شویه تب برپاری کی یه کجار قاره مانانه بوو، نیشانه ی نه و په و راستیدا، برپاری چوون بی سو که ته نیا له سه رکرده یه کی میژووییی وه ک بارزانیی نه مر دو و ده شایه وه. هم ته نیا نه م پیگوینه شه له به ده ده دا مابوو که له کاروانی ریگه ی تیکوشاندا ده وه شایه وه.

قسه له بارهی «روّیشتنه میّروویییه کهی بهرهو سوّقیه ت» لهم پیّشه کییه کورته دا جیّی نابیّته وه و خویّنه ری به ریّز ده توانی بوّ وه رگرتنی زانیاریی ورد و ته واو بگه ریّته وه سه رکتیّبه کهی سهروکی هیّرا به ریّز مه سعوود بارزانی له بارهی «شوّرشی بارزان ۱۹٤۵_ کتیّبه کهی سهروکی هیّرا به ریّز که له پهراویّزی ئهم نووسینه دا ناماره ی پی دراوه.

به پینی نه و سه رچاوانه ی سه ره وه ، رقیشتنه میژوویییه که ناو چه ی «هه رکی بنه جیّ» له رقری ۲۲ تایار ۱۹٤۷ دا «واته ۲ جوزه ردان ۱۳۲۱» ده ستی پیّ کرد و رقری ۲۵ ی مانگ له گوندی «بینداث» ی عیراقه وه په رینه وه بو گوندی «بای» له ناو ناخی تورکیا . سوپای تورکیا زوو هه ستی به م جموجوو له ی بارزانییه کان کرد و باله فی و کانیان که و تنه سه راسو و پشکنینی ناوچه کانی سه رسنوور . بارزانی بو نه وه ی ناچاری رووبه روو و هستانی سوپای تورک نه بینته وه که و ته خافلاندن و ده سخه له تدانی هیزه کانیان ، هه تا نهوه ی به ره به یا رزانی بو ناه ی به روی ناه این که رازانی بو ناه و که و ته به روی به روی بارزانی بو که و ته بارزانی بو که و ته به روی که و ته بارزانی بو که و ته به ی بارزانی به که و ته به روی که و ته شوینیان به لام نه و ان ده رباز به یک و ته شوینیان به لام نه و ان ده رباز

ببوون و چووبرونه ناو زهویی ئیران. ئینوارهی ئهو روزه بارزانییه کان گهیشتنه گوندی «جیرمی»ی ئیران و ، ئیتر لهو روزه بهدواوه کهوتنه برینی ریدگهی باکور و ههتا روزی ۸ ئايار بەرەوژوور بەناوچە كوردەوارىيەكانى كوردستانى ئيراندا ھەلكشان. بەريكەوە لە ههندی شویندا دهستی یارمه تییان له لایهنی دلسوزان و له ههندی شوینی تردا دهستی ناپاكىيان له لايدن ناحدزاندوه بو درير دەكرا. سوپاى ئيرانيش بەدريراييى ئەو ماوەيه پیّوهبوو ههلیّکی بو ههلککهوی همتاکو زهبریّکی گورچکبریان تی بسرهوینی، ئهوهبوو له ماکو هیزیکی مشدیان بدیشتهوانیی تانک و زریدار و توّب، بو گدیشتن بدو مدبدستدی ييتشوويان كل دابووهوه كه شوينيكي لهبار بوو بز بهديها تني نهو خهونه كالاوه. بيكومان چارهنووسی بارزانییه کان له و کاته دا که و تبووه دووریانی هات و نه ها ته وه. بارزانی که و ته دانانی نهخشهی شهریک و، خوی وهک شهرکهر تیایدا بهشدار بوو، هیرش بو سهر «ئەرتەش»ى ئىران لە لايەنى بارزانىيەكانەوە بۆ ماوەى سى رۆژ لە ٩- ١١ ئايار بەخەست و خوانی دریژهی کیشا. بارزانییه کان جگه له وهی زیانی به سه تان کوژراو و برینداریان له سویای ئیران دا و، تانکیک و تقییکیان شکاند و بالهفرهیه کیان به ردایه وه و، و ژماره ی ۲۷۱ دیلیان کهوته دهست که پاش تهواو بوونی شهر بهره للایان کردن و بریکی یه کجار زور چهک و تعقیممهنییان کهوته دهست، ههروهها شهوی ۲/۱۱ی مانگی حوزهیران پردی «ماکق» یشیان کونترول کرد و لهویوه له چومی زهنگی دهرباز بوون و گهیشتنه گوندی «هامسوون» و له «ئاوى ئاراس» نيزيک بوونهوه، له رِوْژى ۱۷ حوزهيراندا بهشى يهكهمى بارزانیسه کان له گه ل شیخ سلیه مانی بارزانیدا له چومی ئاراس په رینه وه و پهنایان بو ستقیدت برد. روزی پاشتریش واته له ۱۸ی مانگدا بارزانی خوی و پاشماوهی هدڤالادكانى پەرىندوه و كۆتايىيان بەريپيتوانى بەناوبانگى . ٣٥ كىلۆمەترى ھينا. بەمەش جوانترین لاپهرهی قارهمانیه تییان نه که ههر له میترووی گهلی کورد بگره له میترووی تیّکرای گهلانی روّژههلاتی ناوه راستدا توّمار کرد. لهو روّژه به پاشهوه ومهمی «ئاراس» و «ئاوى ئاراس» بوون بهوشهى سهر زارى ههموو دانيشتوواني كوردسنان و، «ئاراس» بههدزاران ناوي لني كهوتهوه.

ئاژانسه کانی ده نگوباسی دنیا ههوالی ئهو شهرانه و رویشتنی بارزانی و هه قاله کانیانی بو یه که تنی بارزانی و هه قاله کانیانی بو یه که تیی سوّقیه تبلاو کرده و و رادیوی له نده ن له به لاووکی ده نگوباسی روژی ۱۹ی حوزه یراندا گوتی: «چوار ئه فسه ده کورده که له به غدا له دار دران به لام مه لا مسته فا له ته ته نه رزگار بوو و به شینوه یه کی زور سه رسی هین و به ساغی له گه ل

پیشمه رگه کانیدا گهیشته رووسیا». ئیتر به و شیّره یه رای گشتیی دنیا که سایه تییه کی شوّرشگیّری که م ویّنه ی ناسی که هه تا ماوه یه کی دوور و دریّر و ته نانه ته نامی کورد به یاریده ی ناوی مه لا مسته فای بارزان ده ناسرایه وه.

پاشه کشه و ده ربازبوونی بارزانییه کان و په پینه وه یان له رووباری ئاراس، سه ره پای هیرش و بوسه دانان و پیلانی ئیران و تورکیا و عیراق، وه که لاپه پهیه کی زیرپنه له میرووی خه باتی نه ته وه ی کورددا. تاکتیکی ده ربازبوونی نه وان دواتر وه که ده رس له «دانشگای جه نگ» له تاران گوتراوه ته وه.

ههوالی پهرینهوهی بارزانییهکان له چۆمی ئاراس و ئهو قارهمانیه تییانهی بهریّگهوه پیسانیان دابوو، دلّ و دهروونی ههموو کوردیّکی پر کرد له ههستی شانازی. عهبدوره حمان قاسملوو دهلّی: «شهری بارزانییهکان هه تا راده یه تولّهی رووخانی کوماری کوردستانی کردهوه و ورهی تیّکشکاوی خهلّکی بردهوه سهری». شاعیری گهورهی کورد پیرهمیّردیش ههر ئهو دهمه، شیوهنیّکی بهسوّزی بو کوچی بارزانییهکان و له ولات دهرچوونیان له ههلّبهستیّکدا دهربری و گوتی:

عده شره ته هاواره، عده شره ته هاواره کسدو توومسه ئاراس ئاو بی بواره پیم نییه منیش شوین ئدوان کدوم پیسرم هدنگاویک بنیم ئدکسدوم لیسره ش وا کدو تووم بدده م ددرده وه له ئیسی دووری و ئاهی سدرده وه دکستور ددوای توم ناوی لیم گدری

به ل کم به ناهم دهوران وه رگهه دی یا وا وه رگه دی نید کم سه رکه وی یا زرمه دی توپی زه روه ی به رکه وی نه وساکه دووعای من وا گیرایی له خانه ی خاکا ناواتم نابی نینجا ته لقدیم بده ن به کوردی بلاسین ناواتم دوردی بلاسین ناواتم دردی به کوردی

* * *

له کاتی هیرشه که ی سوپای حه مه ره زا شا بو سه رئاز ربایجان و کوماری کوردستان، نه جه ف قولی پسیان وه ک تاکه پهیامنیری روّزنامه ی «اطلاعات»، پی به پینی هیرشه که به چاوی خوّی رووداوه کانی ده بینی و توماری کردن. پاشان ئهم دیتنانه ی خزی له کتیبیکدا به ناوی «مردن هه بوو ، گه رانه وه پیش هه بوو » بالاو کرده وه . نووسه ری کتیب که به «شایه دی نیو سه ده ی میرژووی ئیران» ده ناسری، له باره ی هه لیرژاردنی ناوی کتیبه که به و «شایه دی کاتی را په رپنی فیرقه ی دیموکراتی ئاز ربایجاندا، لایه نگرانی ئه و فیرقه یه بو ده ربر پنی بیر و بو بو پوونیان، له بالاو کراوه کانی خوّیاندا دروشمی «ئوّله ک وار، دغه ک یو خدور و واته : مردن هه یه ، گه رانه وه نیسیه »یان ده نووسی، به لام له به رئه وه ی رووداوه کانی مانگی سه رماوه زی سالی ۱۳۲۶ و هم لاتنی سه رکرده کانی فیرقه پیچه وانه ی ئه م لاف لیدانه ی ئه وانی ئیسیات کرد بویه کتیبه که م به ناوی «مردن هه بوو ، گه رانه وه پیش هه بوو » ناو نا .

له راستيدا ئهو كتيبه دوو بهرگه:

بهرگی یه که م ـ به ناوی پیشوه، واته «مردن ههبوو، گه رانه وهیس ههبوو» و له ژیر دیری "میژووی فیرقهی دیموکراتی ئازه ربایجان و حیزبی کومه لهی کوردستان له کاتی له ده سچوونی بنکه سه ربازییه مه زنه کان له ئازه ربایجان هه تا چه سپانی هیزی حکوومه ت"، ئه م به رگه له سه رماوه زی سالتی ۱۹۲۱ دا واته تشرین (۲) ـ کانوون (۲) ۱۹٤۱ بلاوبووه ته وه.

بهرگی دووه م به ناوی «له مه هابادی خویناوییه وه...هه تا لیّواره کانی ئاراس» و له ژیر دیری: «میّروی پیّکدادانی هیّزه کانی سوپایی له گه لّ کورده بارزانییه کاندا هه رله شهری

شنوّوه ههتا دهربازبوونی بارزانییهکان بوّ ناو زهویی سوّقیهت»، ئهم بهرگهشیان له مانگی سهرماوهزی سالّی ۱۹۲۷دا واته له سالّی ۱۹٤۷چاپ و بلاّوبووهتهوه.

له پیناو دەولاممەندكردنى كتیبخانەى كوردى، به پیویستمان زانى جارى له پیشهوه بەرگى دووەمى كتیبهكه پیشكیش بەخوینەرانى ئازیزى كورد بكەین، هیوادارین له داهاتوودا ئەو بابەتانەى لەبارەى كۆمارى كودستان و پەلامارى هیزەكانى دەولات بۆسەر ئەو كۆمارە كە لە بەرگى يەكەمى كتیبەكەدا ھاتروە، ئەویشیان پیشكیش بكەین.

ئهوهی له ئیسته بهدواوه دهبیندری بریتییه له شه و بهربهرهکانیی بارزانییهکان لهگه ل سوپای حهمهره زا شا و بهسه رهاتی رویشتنه میژووینه کهی بارزانیی نهم و هه قالانی ئه و ، به ره و یه که تیی سوقیه ت که له زمانی نهجه ف قولی پسیان ـ ه وه ی دهبیستین.

نووسه رلهبه رئه وهی بوّی هه لکه و تووه شان به شانی روود اوه کان برژی ده یتوانی به دروستی توماریان بکات به لام وا دیاره ره چاوی سیاسه تی ده وله تی کردووه بوّیه هه ندیّک جار ده بینین بوّچوونی چه و تی لهباره ی ئه و روود او انه یان به گشتی لهباره ی بزوو تنه و هی سیاسی و چه کداری گه لی کورده وه ده ربریوه، یا هه ندیّک جاری تر وا دیاره به بی مه به ست که و تووه ته هه له و شویّنانه ی به پیّویستمان زانیبی له داوینی کتیّبه که دا هه ندیّک له و چه و تیسیانه میان راست کردووه ته وه ، له هه ندیّک شویّنی تریشدا راستکردنه و مان بوّبیر و هزری خویّنه ری به ریّن کورد به جیّ هی شتووه .

شەوكەت شيخ يەزدىن

٩ ئايار ١٩٩٦

ئەو سەرچاوانەي بۆ نووسىنى ئەم يېشەكىيە سووديان لى وەرگىراوە:

بهشیوه یه کی سهره کی سوود له کتیبی به ریز مهسعود بارزانی:

البارزاني والحركة التحررية الكردية، ثورة بارزان ١٩٤٥_ ١٩٥٨، كوردستان ـ كانون الأول ١٩٥٧، ودركيراوه. هدروها ثمم سمرچاواندي خوارهوهش:

- (١) من مآثر البارزاني التأريخية ١٩٤٥ ١٩٥٨، المسيرة التأريخية الى الاتحا: السوفيتي، من منشورات قسم الاعلام في المكتب السياسي للحزب الديقراطي الكوردستاني _ العراق، تقديم السيد مسعود البارزاني.
- (۲) د. عمهدوره حمان قاسملو، چل سال خمهات له پیناوی نازادی، کورته یه ک له میژووی حیزهی دیموکراتی کوردستانی نیران، بهرگی یه کهم، چاپی دووه، ۱۹۸۸.
- (۳) جەلىل گادانى، ۵۰ سال خەبات: كورتە مىنۋويەكى حىزىى دىموكراتى كوردستانى ئىران، بەرگى يەكەم.
  - (٤) عەبدوللا رەسوول پشدەرى، يادداشتەكانم، بەشى يەكەم، بەغدا ١٩٩٢.
  - (٥) آرچي روزفلت، جمهورية مهاباد الكوردية، ترجمة: ظاهر حمد طاهر، ١٩٨٨.
- (٦) رِوْژنامهی رِوْژا نوو، ژماره ٦٣، دووشهم ٢٦، تشرینی دووهم ۱۹٤۵، خاوهن و بارپوههدری میر د. کامهران تالی بهدرخان.
  - (۷) محدمه در رهسوول هاوار، پیرهمیردی ندمر، بهغدا، ۱۹۷۰.

* * *

فەسل*ى* يەكەم **كوردستان** له بهرهودواهاتنی سائی ۱۹۶۲دا

پاش رابردوویکی پپ له رووداو، له مانگی سهرماوهزی ۱۹۳۵دا (واته ۲۱ مانگی تشرین ۱ – ۲۲ کانوون ۲۱ مانگی ۱۹ (۱) هاور پیه تیمان له گه آن هیزی نیردراوی حکوومه تبر بخ بازربایجان هاته پیش. هیشتا کیشه ی پیکدادانی نیوان سوپای تاران و، هیزی چه کداری فیرقه ی دیموکراتی بازربایجان و لایه نگرانی حیزیی کومه آهی کوردستان (۲) له بیر نه چوو بوو که له ناوچه کانی روز باوای سنووری نیراندا، شان به شانی زنجیره شاخه کانی سنووری نیران و عیراق که کوردستانی ژووروو به کرماشان و ماکو ده به ستیته وه، گوره پانیکی تازه بو خوین پیژی هاته کایه. له و ناوچه ناسکه دا پیکدادانی نیروان هیزی سوپا و کوردانی بارزانی رووی دا که هه تا نه و ساته له خهستی و گرینگیدا له وینه یان نه بووبوو.

ثهو پۆژانه، نهک تهنی له تاران بگره له تهوریز و ورمی و خوی و مهراغه و شاپووریشدا کهسیک نهبوو ئاگاداری کیشهیه که بی بهناوی «پرسی بارزانیه کان» که بووبیته کوسپ له سهر پیگهی چهسپانی تهناهیدا. ئهو سهرکهوتنانهیش که لهشه و شوره کانی ئازربایجان و کوردستاندا له بهرامبه رهیزی سهرپیچی کهردا ببوونه بهشی سوپا، ریگهیان لهوه گرتبوو خهلک بایه خی شوین و دژواریی بارودوخ لهو ئهرکه سهخته دا لهبهرچاو بگرن که سوپا بهرهوروویان دهبووه وه، به جوریک که بهراده ی پیهویست لیمی ئاگادار نهبوون.

ئهوانهي له روزاني بهرهودواهاتني مانگي سهرماوهزي ٣٢٥دا له شارهكاني

- (۱) لهو شویّنانهی بهپیّویستمان زانیبیّ میّرُووی زایینیمان لهبهرامبهر میّرُووه نیّرانییهکه نووسیوه، لهو شویّنانهش که نهماننووسیوه خویّنهری به پیّز ده توانیّ به پیّیی نُهم خشتهیهی خوارهوه میّرُووه زایینیهکه بوّ خوّی دیاری بکات:
- ناخه لیتوه: (۲۱ نادار ۲۰ نیسان)، گولآن: (۲۱ نیسان ۲۱۰ نایار)، جوّزهردان: (۲۲ نایار ۲۲ حوزهیران)، پووشپه پر: (۲۲ حوزهیران ۲۳ ته تمووز) خهرمانان: (۲۳ ته تمووز ۲۳ ناب)، گهلاویژ: (۲۳ ناب ۲۰ ناب ۲۰ نهیلوول)، ره زبه ر: (۲۳ نهیلوول ۲۱ تشرین ۱)، گهلاریزان: (۲۲ تشرین ۱ ۲۰ کانوون ۱)، به فرانبار: (۲۱ کانوون ۱ ۲۰ تشرین ۱ ۲۰ کانوون ۱ ۲۸ شویات)، رهشه می : (۱۹ شویات ۲۰ کاناوی ۱ ۲۱ نایار).
- (۲) ریخخراویک بهناوی «حیزبی کرمه آلهی کوردستان» نهبووه که نووسهر به دریژاییی نهم نووسراوه وا ده آنی کرد نوسراوه وا ده آنی نه بووه که له ۱۹ نهیلوول ده آنی نه بودی همبووه کورد» بووه که له ۱۹ نهیلوول ۱۹۵۳ له میهاباد دامه زراوه و به نهینییه وه خه باتی کردووه همتا دروست بوونی هه لومه درجی نازادی، پاشان له ۱۹۵۵ دا حیزبی دیموکراتی کوردستان له شوینی نه و دا دامه زراوه.

ئازربایجاندا ئاماده و نیشته جی بوونه و له نیزیکه وه سه رنجیان له چزنیه تیی گه پانه وهی سوپا بق ئه و شوینانه داوه، چاک له بیریانه خه لکی و لا تپاریز و ئیرانپه روه ری ئازربایجان چون پیشوازییه کی گه رمیان له سه رباز و ئه فسه ران ده کرد، چییان له به رامبه رسه روکانی فیرقه ی سه رپیچیکه ری دیموکراتدا ده کرد، چون له پیش سه رباز و ئه فسه راندا گیانیان ده کرد به قوربان و له دری سه رپیچیکه راندا توله یان وه رده گرته وه.

نه و ههست و ستزانه به کارترین پشته وان و چاترین هاریکاری بوون بر هیزی سوپا له کار و کرده وهی دژ به کوردانی بارزانیدا. به تایبه تیی لهبه رئه وهی دانیشتوانی نه و ناوچانه ی که و تبوونه به ر ده سدر نیژیی بارزانییه کان نه م تایه فه یه یان به نائیرانی و بیانی ده زانی بریه یارمه تییه کی له دله وه تریان ده دا به هیزی ده وله ت (۳).

بق ثهوهی پیّوهندیی هیّزی دهولهت و کوردانی بارزانی له دهسپیّکی ئوپهراسیونهکانی سوپاوه روون ببیّتهوه، ههروههاش بو نهوهی هاوولاتیانی نازیز باشتر له چونیهتیی نهو هویانهی بوونه مایهی پیّکدادانی تیژ له نیّوان ههردوولادا ناگهداربن، نیّمه بارودوخی بارزانییهکان و چونیهتی جی نیشتهبوونیان له کوردستاندا(٤) دوابهدوای دهست بهسهرداگرتنی نازربایجان له لایهن دهولهتهوه دهخهینه روو.

له مانگی سدرماوه زی ۱۳۲۵ دا که هیّزی سوپای ئیّران به توانستیّکی جووت لهگه ل خوّشه ویستیدا، ئالای «شمشیّر و روّژ»ی سیّ پهنگی ئیّرانیان دوای سالیّک له هه ولّ و تیکوشان له سه ربه به به رازایی و سنووره کانی ئازربایجاندا له رانده وه و ریّکخراوی فسوّل و لایه نگرانی پیشه وه ری و قازی محهمه د لیّک هه لوهشان، کوردانی بارزانی به سه روّک ایه تیی سیاسه توانی ناودار به ناوی «شیخ ئه حمه د» که ناسراوه به «خودانی بارزان» (۲) و سه رکردایه تیی ئازایه کی وه ک مه لا مسته فا که له مه هاباده وه بو شنو و نفه ده به ره و زه ویی عیّراندا بو خوّپاریزی

⁽۳) ئه و دانیشتروانه ی نووسه ر باسیان ده کات بریتی بوون له ههندی له و خیّلاته ی بی به لیّنییان له گه ل بارزانییه کاندا کرد و له خه بات هه لگه پانه و بوون به جاش و نوّکه ری ریژیمی شای ئیّران، پیشتریش هممان بی به لیّنییان له گه ل کوّماری کوردستاندا کردبوو و، پیّشه و اقازی محمه د هیچ کاتیّک متمانه ی پیّیان نه بوو.

⁽٤) مهبهستی نووسهر لیرهدا کوردستانی ژیر سایهی کوماری کوردستانه نهک شوینانی تر.

⁽٥) واته جافهر پیشهوهریی سهروکی فیرقهی دیموکرات و سهرکوماری ئازربایجان.

⁽٦) خودانی بارزان: خاوهنی بارزان، صاحب بارزان.

له پێکدادان لهگهڵ هێزي دهوڵهتيدا، له ناوچه سنوورييهکاندا جێ نيشته بوون.

نه وکاته، سه رقکایه تیی سوپای نیر دراو بو کوردستان و له شکری چواره م، به لیوا روکن هومایوونی سپیر درا بوو. گه پانه وهی هیری سوپا له ژیر سه رکردایه تیی نه واندا بو کوردستانی ژووروو به تایبه تیش بو مه هاباد، له هه لومه رجیخی تایبه تدا بوو. بو ناگادارییه کی ورد له وهی رووی دا، وا باشتره پاشه کشه ی بارزانییه کان و چونیه تیی نه و پاشه کشه یه لوگاداریه که ورد له وهی دیمکی مانگی سه رماوه زدا، که هاوکاتی که و تنی ته وریز و هه لاتنی سه رکرده کانی فیرقه ی دیموکرات بوو، بخریته ژیر لیک و لینه وه.

گەرانەودى ھيّزى ددولّەت بۆ مەھاباد

سهعات ۷ی سهر لهبهیانیی روّژی بیست و یهکهمی سهرماوهز، زریّپوّشی شهرکهری دهوله تی که پیّشهوانی هیّزی هیّرشبهر بوون، بهرهو ناوچهی «سهرا» بهری کهوتن و بوّ رووکاری مههاباد واته پایهته ختی کوّماری قازی محهمه د هیّرشیان برد. روّژیّک بهر له دهسپیّکی کاروان، بارزانییه کان نهو بهرزایییانه ی ده رواننه سهر سهقزیان چوّل کردبوو و بهره و بوده و بوده

بهرهوپیش چوونی کاروان هدتا «سهرا» بهگرتنی بریّک دیل و چهک، له روّژی ۲۱ی سهرماوه زدا به کوتا گهیشت، روّژی بیست و دووهمی مانگی سهرماوه زرویشتنی سوپا بهره و برّکان بهرده وام بوو. له برّکاندا ژماره یه کی تری چهک و دیل و کرّگهیه کی تازووخه که و تیزی ده و له برّکاندا ژماره یه کی تری چهک و دیل و کرّگهیه کی تازووخه که و تیز چهنگی هیری ده و لهت. نیوه پرتی بیست و دووه می مانگی سهرماوه زپاشماوه ی سوپا گهیشته برّکان و ، به تهمری عهمید به گله ربی جیّگری سهرکرده ی فیرقه و بهمه به به بهدوادا گهیران و پشکنین به دوای بارزانی یه کاندا که پروه و «بورهان مهمه باد» پاشه کشه یان کردبوو ، کاروانی کی تیّکه ل له ته سپ سوارانی خیّله کیی موکریانی و عمه باسی و ته سپ سوارانی تر که ته وانیش هم دخیّان گهیاند بووه کاروان ، له گه ل زریپر شیّکی مامناوه ندیدا له دوای نیوه پرقی بیست و دووه می سهرماوه زبه سهرکردایه تیی عمقید عملی ته کبه رغه فاری به ره و بورهان مههاباد په لاماریان برد. نه م کاروانه شهوی که تازه قبه و شهوی دوا تر له بورهان گیربون و ، روّژی بیست و چواره می سهرماوه زبه «تینده رقاش» شه شه کیلومه تری دووری مه هاباد گهیشتن له و شوینه دا شهوالیّک بیست اگوایه قازی محهمه د دوو شه و لهمه و به را لایه نگرانی خوّی له مه هاباد هموالی خوّی له مه هاباد که بیست اگوایه قازی محهمه د دوو شه و لهمه و به را لایه نگرانی خوّی له مه هاباد

دوای چهندانیک، قازی محهمه دخوی، ته بای حاجی بابه شیخ و بایه زید ناغای گهورک له میاندووناو دیانه سه مرکرده ی سوپایان کرد و دوای نواندنی ریز و گوی به به به به مرانیی خویان، به ره و مههاباد بوونه وه هه به له ویدا بیسترا که قازی محهمه دبووه ته لهمپه ر له پیش مه لا مسته فای بارزانیدا له وه ی ده مراستیک بنیریته لای سه رکرده ی سوپای ده و لمتن هدوه ها به هه ره شه نهیهی شتووه دیانه یه که نیوان نه و و هیزی ده و له تدا بکری. نه م هه لسوکه و ته ی محهمه د و نه و مهترسییه ی مه لا مسته فا هه یبوو، بوون به هی نه و هی بارزانییه کان ته بای خاوخیزانیان رووه و نه غه ده و شنو کوچ بکه ن.

عدقید عدلی ئدکبدر غدففاری نیازی وابوو هدمان روّژی بیست و چوارهمی سدرماوه ز بهچه پاوی عدشایدری ژیر سدرکرداید تیی خوّی، مدهاباد بگریّ. له لایدکی تر، سدروّکی عدشایدری ئدو ناواند بریاریان دابوو که بهگدیشتنیان بوّ مدهاباد قازی محدمدد و سدیفی قازی له بریّتی ئدو کرداراندی له دری دهوله تدا کردبوویان، به سزا بگدینن. سدرکرده ی هیرشیش پیّی ناخوّش ندبوو قازی محدمد بددهستی هدمان ئدو کدساند بچی که هدر خوّی دژ بهسهروهریی دهولّهت هانی دابوون. بهبرّچوونی ئه و ، ئه مه شایه نترین سزابوو برّ قازی محهمه د. به لام له و شویّنه دا ئه مریّک له لایه ن فه رمانده ی فیرقه و هات که هیّرشی عهشایه ر له «ئینده رقاش» دا بووه ستی هه تا ئه و کاته ی یه که کانی سوپا پیّشتر ده چنه ناو مههاباده وه . به م شیّوه هیّرشی عه شایه ر دو و روژی دواتر واته بیست و چوار و بیست پیّنجه م له ئینده رقاش راگیرا. باری سه رنجی سه رکردایه تی له م باره یه و نه و هو تالان و پیّش چوونی سوپا برّ ناو مههاباد ، له لایه ن سواره ی عه شایه ره و ، نه باره ی و تالان و ده ستی بود ، له باره ی قازی ده ستی به و رده رده ری بکری . هه لبه ته به م برّچوونه برّچوونی کی به جی بوو ، له باره ی قازی محمه دیش ئه و ه بو و که و ابه داووده زگای دادوه ری بسی پیردری هم تا به پیّی یاسا سزای کرده و کانی خرّی و ه ربگری .

هدرچونیک بیّت، هیّزی کاروانی ها توو له سه قزه وه له گه ل فه وجی سواره ی لورستان که له میاندواوه وه ها تبوون و، بریّتی بوون له دوو فه وجی پیاده و دوو فه وجی سواره و یه ک دهسته ی تریخانه ی ۷۰ی و دوو زریّپوشی شه رکه ر، هه موو له سه ریه ک ۲۰۰ سه ره نیّزه و شمشیر و ۱۲ بریّنی گران، دوو زریّپوش، دوو توّپ و کادیری سه رکرده یی، له روّژی بیست و شه شه می مانگی سه رماوه زدا (واته ۱۲ کانوون ۱۹٤۱) گهیشتنه مه هابادی پایه ته ختی کوّماری کوردستان.

بارودۆخى گشتى

ئەو كات، بارودۆخى گشىتى لە مەھاباد و دەوروبەرىدا بەشپوەي خوارەوە بوو:

- (۱) شاری مههاباد سهبارهت بهبزووتنهوهی بهنهیّنیی قازی محهمهد و ئهوچهکانهی بهناو دانیشتوانی شاردا بلاوی کردبوونهوه، بارودوّخیّکی نادیاری ههبوو.
- (۲) خیّلانی کورد، بهگشتی چهکدار بوون و ههتا ئهو کاته یهک پارچه چهک چییه لیّیان وهرنهگیرابووهوه، «پیّشهاتی دواتر پیشانی دا چوّن لاوازی و دووروویی و ترسنوّکیی ئه و خیّلانه ههرچهنده خوّیان وهک پاکار دهنوواند چ زهبریّکی له سوپا سرهواند.»
- (۳) بارزانییه کان به خقیان و ستی ههزار پارچه چهک و دوو تقپ و ۱۲۰ تهماتیک و، به گشتی چهکدار به نارنج قکی دهستییه وه، له نه غهده بنه جتی و ئاماده ی به رگری له خوکردن بوون.

بارودۆخى سوپايى

له و هملومه رج و همالکه و ته دا، بارو دوخی گشتیی سوپای ده و لهت به شیّوه ی ژیره وه بوو:

- (۱) هیّـزی سـوپا کـه بهپیّی بهسـهرهاتهکـهی سـهرهوه گـهیشـتـبـووه مـههاباد و، بههرّی ریّپییّوانی دوور و دریّژ له سـههوّلبهندانی ده پله ژیّر سفر و بهفر و باراندا، بهگشـتی ماندوو بووبوون و پشوودانیان پیّویست بوو.
- (۲) له مههاباد، مؤلّگه به فهرمانی قازی محهمه د کاول کرابوو، بزیه به و په په سه ختی و دژواری و گرفته و هو سه رمایه دا په ناگهیه ک بر سه ربازان پهیدا ده کرا.
- (۳) سهربازان لهوپهری ماندووه تییاندا، له بارود و خی تاریکی مههاباد و له ژیر به فر و سهرمای توند و تیژدا خهریکی دامه زراندنی بنه و سه نگهر بوون بو پاراستنی شار، له به رئه و هه باری شاراوه ییی قازی محه مه ده وه دیاربوو ده سبه رداری پیلانی خوّی نه بووه «هه ربه م بوّنه یه شه وه سه رکردایه تی به نه رمی هه لسوکه و تی له گه لدا ده کرد».
- (٤) بدهزی قور و لیته و بارانهوه زریپوشانی شهر نهیانده توانی به کارایی کار بکهن، باله فرهش دوور بوون له ناوچهی کردهوه، لهبه رئهوهی نیزیکترین باله فرگه له سه قز و میاندواود ابوون، هیشتاش باله فرگهی ته وریز ثاماده نه ببوو.
- (۵) کاروانی سوپای هاتوو بو کوردستان و ئازربایجان، له گهلیک شویندا بی خولک ببوو و له همموو جیگهیه کیشدا خهریکی پاکوه که ربی ناوچه کان و مژوولی کاری خویان بوون، هیزیکی ئاماده و تهیار که له کاتی پیویستدا بتوانی دهموده ست به فریای سوپا له مههاباد و نه غهده وه بچی، له به رده ستدا نه بوو.
- (٦) ئاميرى بار و گواستنهوه سهبارهت بهزوريى رينگهگيران بهقور و ليته و بههوى رينگهوبانى نالهبارهوه، نيزيكهى يهك له سن كهم بووبووهوه.
- (۷) به هن جیدگورکی و ها توچوونی خیرا و که میلی نامیری بار و گواستنه وه، ته قه مه نیلی یه که سوپایییه کان ته نیا بریتی بوو له و پاشه که و ته کی ناگری، که له گه ل خویاندا هه لیان گرتبوو، بن گواستنه وهی ته قه مه نییه کی زیاده له و هه لومه رجمه تایبه ته ی بار و گواستنه وه دا، هه ندیک کات پیویست بوو.
- (۸) ئازووخدى يەكە سوپايى و بەنزىنى ئۆتۆمۆيێل و زرێپۆشەكان نەمابوون. ھەرچەندە بەرادەى پێويست گەنم لە مەھاباد و مياندواو ھەبوو بەلام ئازووخە و بەتايبەتىش

بهنزین که فاکتهری به کار بوو له بار و گواستنه وه دا به هیچ جوّریّک لهبه رده ستدا نهبوون.

بارودؤخى تايبهتيى بارزانييهكان

له و بارود و خیزانه کانی هیز و خیزانه کانی هیز و خیزانه کانی خویان به رمه و نه فیده و باره دو و نه فیده و باشه کشه پی بکات. هیلیکی به رگریی له شهش سهت که س له چاکترین تفه نگدارانی خوی له نه فه ده دا دامه زراند بوو و ، خیزانه کانیشی په وانه ی شنو کردبوو. تایه فه کانی کورد ته نیا قه ره پایاخ نه بی تیک و گیانی ها و کاریبان بو نه و ان هم بوو ، چ به خوشی بی و چ به ناخوشی له په ووی ترسه وه نازوو خه یان ده گهیانده مه لا مسته فا ، ثیتر بارزانییه کان به مشیوه به ناوچه ی پی به پیتی نه فه ده و شنودا بریوییان به چاکی مسوگه رده کرد. بو رووبه په وبوونه و هی نه و بارود و خه ، سه رکردایه تیلی سوپای کوردستان نه م پرسانه ی ها ته پیش که پیویستیان به چاره سه ره بوو:

- (۱) وهده رنانی بارزانییه کان و پیکهینانی پهرژینیک له ئاستی نهغه ده دا بو ئهوهی ده وروپشتی مههاباد بپاریزری.
- (۲) مستوگه رکردنی ده وروپشتی شاری مه هاباد له به رامبه رئه و هیزانه ی له ناوه و و له ده رده و هیدا همبوون، ئه مه شبه به گویره ی ئه و هه لکه و ته گونجاوه ی مه هاباد هه یه تنی .
- (۳) به کارهینانی کاری توندوتیژ بۆ ئەوەی خینلانی چهکداری کورد بترسین و بهتهواوی چهک دابنین.
- (٤) گرتن و له دادگهدان و بهسزا گهیاندنی سهرکیش و ناژاوهگیران له سهرووی همووشیانهوه قازی محممه و سهیفی قازی که دهستیان له پیلانگیری و دنهدان و تمنانه پیوهندیی بهدریی خزیان لهگهل بارزانییهکاندا ههانهگرتبوو.
- (۵) مسوّگه رکردنی پاشه به رهی هیّزه کان و چه سپاندنی یه که سه ربازییه کانی ناو شاری مههاباد و، گهیاندنی تعقهمه نی و که لوپه ل و باروبوو و، گهیاندنی هیّزی پشتیوان بوّ کرده وه ی هه لکوتانه سه ربارزانییه کان.
  - (٦) بههێزکردني تواناي لهشي سهربازان و زيادکردني ولاخ بو يهکه سهربازييهکان.
- (۷) ریکوپیک کردنی هیمنی و ئاسایش و ، چهککردنی تهواوی ناوچهکانی کوردستان بهتایبه تیش ناوچه ی سهرده شت و بانه «گهورگ و سویسنی و که لاسی» که هیشتا

دەستيان لە كارى سەربەخۆ ھەڭنەگرتبوو.

به لهبهرچاوگرتنی نهو قوّناغانهی سهرهوه، سبهینهی روّژی بیست و حهوتهمی مانگی سهرماوه ز، دوو کاروان یه کیّکیان له ژیر سهرکردایه تیی عه قید نه نساری که پیّک ها تبوو له سواره ی لورستان، نهویتر پیّک ها تبوو له تیّکرای سوارانی خیّلانی نیّزیک مههاباد، هممووی هه زار و پینسه تکهس ده بوون و له ژیر سهرکردایه تیی عه قید غه فاریدا له دوو ته وه ره ههاباد _ کاریّز _ نه غهده » به نیازی سهرانسویی و پیّوه ندی و کونتروّلی ده وروپشتی مههاباد چوونه ده روه همروه ها نهرکی نهوه شه عه قید غه فاری سیاردرا بوو که زهوینهی دیانه یه که گه ل مه ها مسته فادا بره خسیّنی .

له و دوو کاروانه ی ناردرابوون، خولیای سوارانی عهشایه ر وه ک دواتریش سه رنج ده ده ین ته نیا بریّتی بوو له زیاد کردنی ژماره ی سوپا، ویّپای ته مهش له به ده ده ی هیچ ماف و کرییه کییه کینه نه ده درا برّیه له راستیدا روّلی نوّکه ری بی کریّیان ده گیّپا و، له م باره یه شه و گوته یه کی کون هه یه زوّر به دروستی له سه ریان جیّبه جیّ ده بیّ. ته و شته ی سه رکردایه تیلی هان دابو و هه تا نه مانه به کار بیّن به پله ی یه که م به ده ردانه وه ی گیانی گویّپایه لی بوو تیایاندا و به پله ی دووه میش خه ریک کردن و دووره پاریز کردنیان بوو له راگه یاندنی هانده رانه ی ناپاکان. ته گینا نه م خه لکانه هیچ بایه خیّکیان له پرووی سه ربازییه وه نه بوو، هم روه ها به دریّژاییی کاتی ته و کرده و انه یش که ته و ان تیایدا به شدار بوون بچووکترین کاری گرینگیان نه نجام نه دا، نه ک هم ته مه بگره به هم لاتن و پاشه کشه ی نابه جیّی خوّیان گورزی گورزی که و ره و یانه کشه ی نابه جیّی خوّیان گورزی گورزی به سویا ده گه یاند.

کاروانی خیّلانی ژیّر سهرکردایه تیی عهقید عه لی نه کبه رغه فاری دریّژه ی به بزاوتی خوّی دا و شهوی ۲۸ی سهرماوه زله «کوّسه ی کاریّز» دا وهستا. له و شوینه دا پاشای نهمیر فهلاح، سهروکی تایه فهی قهره پاپاغ له نه غه ده وه گهیشته کوّسه ی کاریّز. نه و، په یامیّکی له لایه نی مه الا مسته فاوه برّ عهقید غه فاری هیّنابوو، له و په یامه دا مه الا مسته فا ناماده ییی خوّی برّ کردنه وه ی ده رگه ی و توویّر راگه یاند بوو. سهروکی کاروان له ریّگه ی هه مان که سه و هیامی دا که مه الا مسته فا یه کیّک له سهرکرده کانی خوّی برّ و توویّر بنیّریته کوّسه ی کاریّز. به پیّی نهمه، پاشاخان به نوّتوموّبیل چووه نه غه ده و دوای سی سه عات له گه ل میرحاجی نه فسه ری عیّراق که یه کیّک بوو له سهرکرده کانی مه الا مسته فا، گه رایه وه.

ئه و کاته ی سوپا له مههاباد رووبه پرووی ئه و گیروگرفت و پرسانه بووبووه وه که له پیشه وه باسمان کردن، گهیشتنی مه لا مسته فا بر مههاباد کاریکی سه رسرمینی کرد و به گهوره ترین سه رکه و تن هاته ژماردن، ههروه ها ئه رکانی سوپاش له بروسکه یه کی خریدا ئه و سه رکه و تنه یه گهوره ترین سه رکه و تنی سوپا له قه لهم دا. ئه و ئه نجامانه ی هاتنی مه لا مسته فا بر مههاباد به دهستی هینا به مشیره یه خواره وه بوو:

- (۱) ههموو ئهو کهسه گیرهشیدوینانهی چاوهرینی ههلی نوی بوون بو خونواندن، له جینی خویان دانیشتنهوه.
- (۲) پلانه کانی قازی محهمه د که دیسان به ته مابوو مه لا مسته فا و بارزانییه کان وه ک کارتیک له دهستی خوّیدا بپاریزی یا به لای که مه وه له به رچاوی خه للکدا واپیشان بدات گوایه لاسه نگی به لای نه و دایه ، بوون به بلتی سه رئاو.
- (۳) ههموو خیّلانی کورد که له بهدهستهوهدانی چهکی خوّیاندا بیرهبیر بوون و به پهنگی بیریان دهکرده وه که لهوانه یه دهولهت بهبوّنهی بارزانییه کانه وه ئاتاجی ئهوان ببی، بیریان گوری و دهسبه جیّ ههموو چهوتییه کیان له هزری خوّیان بهدوور کرد.
- (٤) بهشیّوهیهکی گشتی، دهسهلاتی سوپا چهسپا و بارودوّخی لیّلٌ و ویّلٌ و نادیار وا

ده ها ته به رچاو که به سوودی سوپا گزرایی. گرینگترین کارتیکه ربی نه مه شه وه بوو سه رکردایه تیی فیرقه پاشنیوه رق رقری دوای ها تنی مه لا مسته فا بر مه هاباد ، به بی هیچ تیبینی و دله راوکه یه ک قازی محه مه دو سه یفی قازی و سه رجه م گیره شیوینانی مه هابادی گرت و ، دانی به دادگه هه تا به سزای کرده وه ی خویان بگه ن. له کاتیک دا هه تا دوینی، به ریزداری هه لسوکه و تیان له گه لدا ده کرا. مه لا مسته فا له روژی سیبه می مانگی سه رماوه زدا (واته ۲۰ کانوون ۱۹۶۱) ها ته مه هاباد و له نووسینگه ی سه رکردایه تیی سوپادا ناماده بوو ، به نووسین به لینی دا پاش نه وه ی ده چیته تاران و پاش هه لگرتنی نه و یاساغییه ی بارزانییه کان له عیراقد اهه یان فه گه دالده به خویان و هاو خیله کانیان بدری نه و اخویان به ده سته وه ده ده ن و چه کی خویان ده ده نه و به نه نووه و هو کی که له گه ل خوید ابرد بوونی خویان ده ده نه ده به نه به نینی به لینی دا که دو و توپی ۷۰ی که له گه ل خوید ابرد بوونی ده موده سته بداته و .

راگەياندن

«پتویسته تیکپای سهروّک خیل و تایهفه کانی کوردستان ئاگادار بن لهوه ی که له مینیژووی ۲۹ سهرماوه ز ۱۹۳۵ دا ریزدار میه لا میسته فیای بارزان ته بای هه ندیک له له سهرکرده کانی خوی، له مه هاباد ئاماده بوو. گویپایه لایی و فه رمانباریی خوی و تایهفه که ی به نووسین راگه یاند و په نای له ده و له تی شاهه نشاییی ئیران خواست. ناوبراو خوی و تیکپای تایه فه که ی له ژیر ئاسایشی ده و له تی شاهه نشاییدا ده بن و سوپاش خه ریکی زنجیره یه کاری پیویست ده بی به نیازی ئاسایش و ژیانی داها تووی ئه وان، بویه له هموو ده سریژییه که ده پاریزرین.»

سهرکردایدتیی سویای کوردستان(۷)

چوونی لیوا هومایوونی له مهھابادهوه بۆ ورمی

دوای پینج روّژ وهستان له ورمیّدا، ئهو کاتهی نووسهر دهیویست ورمی بهجی بهیّلیّ و بهره مههاباد بهری بکهویّ، لیوا هومایوونیی سهرکردهی فیرقهی چوار و سوپای نیّردراو بوّ کـوردستان، له پیّناو دوّزینی پیّوهندی له نیّوان مـههاباد و ورمیّ و له راستیـشدا

⁽۷) واته سوپای ئیران که بو پهلاماردانی کوماری کوردستان و شهری بارزانییه کان هاتبوو.

دامهزراندنی پیّوهندی له نیّوان یه که کانی فیرقه ی سیّ و چوار و بته وکردنی سه ربازگه ی ئه و شاره دا ته بای به تالیونی سه رباز هاته ورمیّ. هاتنی لیوا هومایوونی و ئه و به تالیونه بو ورمیّ ، پی سه اتیکی دلّته ریّنی به دوا هات. ئه م کاروانه له «بالانش» له نیزیکی ورمیّ که ناوچه یه کی کیّواوی و له رووی سه ربازییه وه شایه نی بایه خه ، که و ته به رده سریّری توندی کوردانی سه ربه (زیّروّ) و له ناکاو دا دو و سه رباز کورژران.

پیشهاته که بهم جوّره رووی دا: کاتیّک لیوا هومایوونی خهریکی و توویّر بوو له گه ل برا و دایکی زیّرو له باره ی مهرجی خوّ بهده سته وه دانیان، له ناکاو به شیّوه یه کی ناجوامیّرانه له لایه نیباوانی زیّرووه ـ که له پشت ته پاش و تاشه به رده کاندا خوّیان حه شار دابوو، ده سپیّر کرا و له نه نجامدا نه و سه ربازانه ی له ناوه ندی ریّگه له ناو لوّریدا بوون کتوپ به رکه و تن نه و ده سپیّره بوو به مایه ی کوژرانی دوو سه رباز و بریندار بوونی سیّی تر. شایه نی سه رنجه نه و کاته قائیدی فیرقه له ناوه ندی ریّگه دا وه ستا بوو و به رله هه موان که و تبووه به رمه رکات قائیدی فیرقه له ناوه ندی ریّگه دا وه ستا بوو و به رله هه مووان که و تبووه به رسه ربازانی نه و کاروانه ده فیوتان. لیوا هومایوونی ده ماری خوّی به رزه و تکرد و ، سه ربازانی نه و کاروانه ده فیوتان. لیوا هومایوونی ده ماری خوّی به رزه و ته که و تبیت بین که دادان روو بدا بو نه وه ی پیشها ته چاوه روان نه کراوه نه بیت مایه ی فه و تانی یه که به تالیوّن سه رباز و زه بریّکی گه و ره له مکات و ساته گرینگه دا به سوپا نه که و نیسته خانه نیشه بوو به مایه ی نه و هی که و نیسته خانه نیشه بو و به مایه ی نه و می بی که دادانه که ته نیا به شکانی سوپای ده و له ته ته واو ده بوو، رابگیری و ، بتوانی برا و دایکی زیرو و هک بارمته له گه ل خوّیدا بوّ و رمی بیات.

له چهمبهری هیزی دهولهت دهرباز دهکرد.

لهلایه کی ترهوه، که مبوونی ژماره ی سه ربازانی سه ربازگه ی ورمی و چه کدار بوونی نه و تایه فه کوردانه ی له نیوان مه هاباد هه تا ورمی و ماکو و سنووری سوقیه ت جی نیسته بوون، بووبوونه له مپه ر له ریدگه ی نهوه دا ده و له ت بتوانی ده ست به کرده وه یه کی توند بکات به تایبه تیش که به کریدگیراوانی ده ره وه به هوی ته ته رو ده زگای بیت ه له وه فه رمانیان ده گه یانده سه روک تایه فه کان و، له ریدگه ی بته و کردنی و ره یان و هاندانی بارزانییه کانه وه بووبوونه کوس له پیش چه سپانی هیمنی له و ناوچه یه دا.

له نه خامی نه و ههلومه رجانه دا، دوای نه و و توویژه ی له ورمی له نیوان لیوا هومایوونی و عهمید زهنگه نه دا کرا، قائید فیرقه ی چوار شه وی حه و تهمی مانگی پاشتر بریاری دا بگه ریته وه مهاباد و له نیزیکه وه ناگه داری حالوبالی بارزانییه کان بی.

دوای دهربازبوون له بالآنش و بهرزایییه کانی شیرین بوّلاغ، له پال بهرزایییه کدا ته ها ههرکیی سهروّک خیّلی ههرکی که یه کیّک بوو له پیاوخراپانی ناوچه، هاته دیمانه ی قائید فیرقه و خوّی ناساند. لیوا هومایوونی فهرمانی دا که به پیّچه وانه ی رابردوو، هاوکاریی سوپا بکات و به لیّنیشی دا ته گهر ده سبه جیّ چه که کانی خوّی بدا به موّلگهی ورمی ته وا ده ورده و کانی پیشووی ده پوشی.

شاری مههاباد و حالی سوپا لهوی، لهبهر چاوی نووسهردا تهواو بی پیشینه بوو، لهبهرئهوهی به پیچهوانهی تهوریز و ورمی و مهراغه و خوی و ئهردهویل و شوینانی تر، لهم شوینهدا نه لهلایهن دانیشتوانهوه ئهو ههسته پر له گهرم و گورپیه لهبهرامبهر سوپادا دهبینرا، نه سهرباز و ئهفسهران وهک یه که سهربازییه کانی تر خهیالیان هیمن و راحهت بوو. به لام بی زیاده رویی، ههالسوکهوتی سه رکردایه تی و ئهفسهران له مههاباد له گهل

دانیشتواندا گهلیّک چاکتر بوو له شویّنانی تری نازربایجان. کورد بهسه رنجی شاراوه و شیّنواو له سهربازانیان ده روانی و ، سه ربازانیش به گومانه و هه لسوکه و تیان له گه ل دانیشتواندا ده کرد. له به رئه و هی کوردی ناو شار و ده و روپشتی شار به گشتی چه کدار بوون و له ۸ فرسه خی دووری شاریشدا بارزانییه کان سه نگه ریان گرتبوو ، هه موو ده م باس له هیرشی بارزانییه کان و را په رینی دانیشتوانی ناو شار ده کرا.

له و کاته دا قازی محه مه دی سه روّکی حیزیی کوّمه له ی کوردستان خوّی له گرتووخانه و برایه که شی له تاران بوو، به رهه لستکارانی ده ولّه ته هیوادار بوون زوو گوّرانکارییه ک بیّته گوّری و به سوودی کوردانی راپه ریو بشکیّته وه. له لایه کی تره وه قازی محه مه پیاویّکی تاگه دار و دنیا دیته و زانا بوو، له ماوه ی یه که ساله ی حوک مرانیی خوّیدا ده سه لاّتیّکی به رفره ی به ده ست هیّنابوو، به پیچه وانه ی پیشه وه ری و سه رکرده کانی فیرقه ی دیموکراتی تازربایجان، سه باره تبه وه ی له بنه ماله یه کی مالدار و چاوناس بوو له و ماوه که مه یدا که سه روّک کوّماره تیی به ده سته وه بوو له به رامبه ر دانی شتوانی شاردا کاریّکی ناله باری نه کردبوو، بویه نه بووبووه جیّگه ی رکی تیژی خه لک و له هه مان کاتدا نه ته و له مه هاباد چووبووه ده رو نه بو ده و له تی کاریّکی ژیرانه بوو له و هه لومه رجه ناله باره دا قازی محه مه د له ناو ببات که جگه له پایه ی سیاسی، خاوه ن شویّنی تایینی و مه زه بیش بوو.

بابه تیکی ترکه لهم ناوچه یه دا ده و له تی ده خست بن باندوری خویه و سیاسه تی سو قیه ت برو له کوردستاندا. له به رئه وهی به پیچه و انه ی ئاز ربایجان که بنچینه ی سیاسه تی ده و له تی بوو له پشته و انبی هم ژاران له ئاست ده سمایه داراندا، له مناوچه یه دا ده و له تی رووس بو ئه وهی بتوانی به راده یه کی گه وره ده سه لا تدار بی و نه بادا دلی دانیشتوانی ئایین په روه رو به ده ماری کوردستان بره نجینی، به هیچ جوّر له به لشه فیزم و یه کسانیی داهات و دابه شینی سامان نه ده دوا، بگره سه روّک خیّلانی له دری ده و له تی راست ده کرده و و به بزواندنی سوّزی سه رخوّبوونی ئه و ان که و اکوردستان پیّویستی راست ده کرده و و دنیا په روه روی هه ستی که سانی خوّپه رست و دنیا په روه ر به لای خوّیدا به کیّم رکت و دنیا په روه ر به لای

بارود زخی نالهباری هیزی دهولهت لهناو شاردا که له نیوچه گهمار قیه کدا بوون و نهو پهله پهلیپدی که داراندنی که لوو و سهنگهر و قایکاریدا به کارده هات، ههستی

ئاژاوهچیه تی یا چاتر بلنیم روزنامه نووسیی له لا بزواندنم بو ئه وه ی یه کی است بکه و مه سوّراغی مه کوّی هه په ه و ئاژاوه نانه و و خوّم له گه ل بارزانییه کاندا بکه و مه و توویّژ هه تا بتوانین زانیاریی به که لک له باره ی بارودو خه که وه وه ربگرین و هه نگاویّک به ره و پیّش باویّژین له چاککردنه و هی پیّوه ندیی نیّوان هیّزی ده و لهت و بارزانییه کان که بی راده خراب بووبو و هه موو ده م چاوه رو انی ئه وه ده کرا پیکدادان رووبدات.

دوای گفتوگز لهگهل سهرکردایه تیی هیزی کوردستان و عهقید فهیووزیی سهروکی ئەركانى ھيزى دەولەت لەو ناوچەيەدا و تېگەياندنى ئەو نيازەي ھەمبوو، بەرى ئيوارەي روزی دووشهم ملی ریگهی نهغهده و دههنه و شنزم گرت و ، بهسواریی لوربیه کی سویا که ئازووخەي باركردبوو بەرەو جێگەي مەبەست بەرێ كەوتم. بارانێكى بەرەھێڵـــ دايدابوو و ئەو بەفىرە ئەستوورەي رووى زەويى داپۆشىببوو، دەتواندەوە. رېبازى ئېمە رېگەيەك بوو بهناو کینلگهی چهوهندهردا تنی دهپهری، وهک زهریایهک قور و لیت خوی دهنواند. ئۆتۆمۆينلە شەق و پەقەكەي سوپا وەك ئەوەي بەھۆي ننزيك بوونەوەمان لە بارزانىيەكان ترسی پنی گهیشتبنی یا ماوه ی خزمه تی به کوتا هاتبنی، جار له دوای جار دهوه ستا و ئيمهش بهو سهرماوسوّلهيه ناچاردهبووين دابهزين و، بههاوكاري و هيمهتي سهربازان و خەلكى ترەوە دەمانتوانى لۆرىيەكە لە قور دەربهينىن. بەم گىروگرفتانەوە، لۆرىيەكە سهعات شهشی پاش نیوهرو گهیشته دههنه. لیّره فهوجی سوارهی لورستان بەسەركردايەتىي عەقىد حاجى ئەنسارى سەنگەريان لى دابوو، لە راستىدا ئەم سەربازانە هيّزي پيشهوه يا تهو هيّزه بوون که تهرکي دايوشيني مههاباد و هيّلي پيشهوهيان يي سپاردرا بوو. سهبارهت بهخراپیی ریگهوبان، شهو له دههنه ماینهوه، سهعات دهی روژی سى شەم بەرەو نەغەدە بەرى كەوتىن. شايەنى ئامارەيە لىرە بەولاوە ھىچ شوينەوارىكى سهربازان نهدهبینرا، بگره پاراستنی بهشیّکی کورت لهو ریّگهیه کهوتبووه ئهستوّی خیّلی قەرەپاياخ.

كوردستان بهدهستهوهيه.

سهعات دوازده گهیشتمه نهغهده و، لهبهرئهوهی پیاوانی ئهو خیّله بههوّی تهلهفوّنی مهیدانییهوه له هاتنی من ئاگهدار بوون، بوّیه له ههردوو بهری ریّگهدا سوارئهسپ و چهکدار له پیشوازیدا وهستا بوون. ئهو دهمه برا گهورهیی و سهروّکایهتیی ئهو خیّله لهو شاره بچووکهدا بهدهستی «قولیخان بزچهلوو» هوه بوو که پیاویّکی خوّشمیّر و شاپهروهر و میّوان پاریّز بوو. ناوبراو بهگهیشتنی من بو بهخیّرهیّنان ههندیّک قسمی کرد که بو خوّ لادان له دریژدادریی قسه، لیّرهدا نهیاغنووسی، چهندین سهر گا و مهریان سهربری و لهبهر ئهوهیش نووسهر یهکهمین روّژنامهنووسی پهندین بووه گهیشتبووه ئهو خیّله بوّیه بهخیرهیّنانهکهی ثهواندا له بهزهییی شایانه و هاوکاریی هیّزهکانی ئهواندا ئاگهدارم کردن بهخیّرهیّنانهکهی ثهواندا له بهزهییی شایانه و هاوکاریی هیّزهکانی ئهواندا ئاگهدارم کردن بهخیرهیّنانهکهی به پاریّزگاریی ثهوان له بارزانییهکان و بهدهرنانی ئهو خیّله لهسهر زهویی ئیراندا، کوّششی پیّویست بهکار دهخا و، ئهنجامی ئهو دهست پیشکهرییانهی سوپاش بهزوویی دهکهونه بهرچاوان.

راستی ئهوه بوو لهو روّژانهدا حالّی خیّلّی ناوبراو زوّر ش پروو، بارزانییهکان له سهری سالّی ۱۳۲۵وه (واته له بههاری ۱۹۶۹هوه) نیزیکهی ۱۹۰۰ مالّی خوّیان که دهگهیشته ۱۷۰۰ کهس له دیّهاتی قهرهپاپاخ دامهزراندبوو و خیّلّی قهرهپاپاخیش ناچار بوون بو ژیاندنی ئهمانه بوّ ههر سهر مروّقیّک مانگانه سیّ پروت گهنم و سی ریال بدهن. ویّرای ئهمه، دهبوو ئالیکی ولاّخ و، نشینگهی بارزانییهکانیش ههر قهرهپاپاخی دابینی بکهن. شایهنی بهبیرهیّنانهوهیش نییه که بههوّی توانای شهروانیی بارزانییهکان و نهبوونی هیّزی دهولّهت لهو شویّنانهدا، قهرهپاپاخ له خوّبهدهستهوهدان بهولاوه چ چارهسهریّکی تریان نهبوو.

سهعات ۳ی نیوه پرقی هه مان روّژ به نیازی دیانه ی شیّخ ئه حمه دی بارزانی که ناسراوه به «خودانی بارزان» و ، براگه و ره سه به «خودانی بارزان» و ، براگه و ره سه به سه می تایینی و واتایه کیی ئه و تیره یه بوو ، نه غه ده به به به می هید و رووه و شنو به پی که و تم . به ده م ریگه و ، چه ندین جار بارزانییه کان ده بوونه ریگه گر له پیش رویشتنی لورییه که دا و دوای ورد بوونه وه یه کی زوّر و دلنیا بوون له وه سه ربازمان له گه لدا نییه و بو دیانه ها تووین ، ئینجا موّله تی رویشتنیان ده داین. جیّی داخ نه و و ته نیا موّله تی بارزانییه کان پیّویست نه بو و بگره سروشتیش به رده و ام دژبه ری

رۆيشتنمان بوو.

بهفر بهتوندی دهباری و ئۆتۆمۆبێل له رێگه کۆنه سنوورييهکهی ئێران عێراقدا بهردهوام له ناو قوړ و ليتهدا ده چهقی. دواجار سهعات پێنج و نيو، پاش ئهوهی ئۆتۆمۆبێلهکه له قوړ چهقييهوه و له جووله وهستا، ناچار بووين بۆ ههلاتن له دهست سهرما و، نهمانهوه له دهشت و دهردا، خۆمان بهيهکێک له ئاوايييهکانی ئهو نێزیکانه بگهيهنين. پێويسته ئهوهش بگوترێ ههر له نهغهدهوه بهپێشنياری قوليخان قهرهپاپاخ، دوو کهس له خێلی قهوهپاپاخ و حهوتيش له چهکدارانی بارزانی بۆرێنوێنی و دلنيایی بهگهل نووسهر کهوتبوون.

بارزانییه کان ده یانگوت ده بی شه و له ناو لوّرییه که دا بیّنینه وه و سبه ینی به ره و شنو ببروین، به لاّم نووسه ر سوور بوو له سه ر نه وه ی به هه ر کلّوه جیّ بیّ ده بیّ شه و به دیمانه ی شیّخ ئه حمه دی بارزانی بگه م، له به رئه وه ی نه ببوونی خواردن و شویّنی رازان و دلّنیایی، ریّگه یان پی نه ده داین له و سه رماوسوّله یه دا شه و له لوّرییه کی ناو ده شت و ده ردا بیّنینه وه. دواجار بوّ رزگاری له ده ستی سه رما چووینه ئاواییه کی ته نیشته وه که ناوی «گورگ ئاوا» بوو. نه کا ناوی «ئاوایی» خویّنه ره وه فریو بدا و وای تیّ بگه ینی ئاوه دانییه که له و شویّنه دا په یدا ده بوو بو خوّی، ته نیا بنمیچیّکی به پیّوه مابوو که ده یتوانی له باران و سه رمای تیژ بانپاریّزیّ. دووریی نیّوان گورگ ئاوا و شویّنی وه ستانی لوّرییه که مان به ماند و و بوونو و بو بون و ینه بری له به رئه وه ی دوویی دوویو بو بوونو و به ده به که مان به ماند و بوونو و بو بوونو و به داره ده که کی سه رسمیّن.

سهعات شهش و نیوی پاش نیوه رو بهشه که تی و ماندووه تییه کی له راده به ده رده و به گورگ ئاوا گهیشتین. باران هیشتا هه ر ده باری و ، دووری هه تا شنو هیشتا ده کیلوّمه تری مابوو. دوای تاویّک پشوودان ، له به رئه وه ی بارانه که لیّی کردبووه وه هاوه لان به ره شنو شنو شنو شنو شنو شنو نه مارزانی به ری که و تینه وه شنو نه مان جاده ی چه و ریّری سنووری که و تینه وه . به شیّک له ریّگه ی نیّوان گورگ ئاوا و شنو هه مان جاده ی چه و ریّری سنووری بو و بو بو بو بو یه توانیمان به خیّرایییه کی زیاتر له ریّر به فردا بروّین . سه عات هه شت و چاریه کی دوای نیوه روّ ، رووناکییه کی کری چرا له و تاریکییه پی له مه ترسییه دا که شاخ و ده شتی روون کردبووه وه ، سه رنجی بو خوّی به کیّش ده کرد . هه ستی نیّریک بوونه وه له شنو که هاو ده می به دیه یینانی مه به ست و ئامانجی دو ایینمان بو و هیشتا ئیّمه ی ته واو هی وادار و

دلخوش نه کردبوو، کتوپ له و تاریکه ئه نگوسته چاوه دا ده نگی سه گوه و و ده سریتری توند و بی پیشه کی به ره و روومان بووه و و میمه ی له شوینی خوماندا تاساند. گولله بارانه که زور له نیزیکه وه بوو. که میمی ماوه که و تاریکیی شه و به جوریک بوون رووناکیی ئاگری گولله جیگه یه کی بچووکی رووناک ده کرده وه. دوو که سه که ی خیلی قه ره پایاخ ویستیان به ته قه وه لامی ده سریتره که بده نه وه به لام من و نه و بارزانییانه ی له گه لماندا بوون ریگه مان پی نه داداندا.

پیالاو و بهرگمان به قور و لیته پیس بووبوون و، ئاو هه تا ئانیشکمان ها تبوو. له سهرمانه و له به رترسی پیشهاتی نادیار هه لده له رزیین. یه کینک له و بارزانییانه یه له گه لماندا بوو و پله ی ملازم دووه می له سوپای عیراقدا هه بوو چه ند هه نگاویک چووه پیش و به زمانی کوردی و به و نیشانانه ی له نیوان بارزانییه کاندا هه بوو هه ندی شتی به ده سریت که ران گوت، دواجار ته قه ی تفه نگهاویژانی بارزانی وه ستا، پاش تاویک پازده که سی ته ماتیک به ده ست و دوو چرای فانوس به دیار که و تن. و توویژیکی کورتخایه ن له نیوان بارزانییه کان گرژ و نادلنیایی که به چاوانیانه وه دیار بوو، ریگه ی شنویان پی پیشان داین.

له ناک و دلّی نه و شه و ه دا، نه گه رچی تاریکی نه م شاره گرینگه سنوورییه ی پیچابووه و ه بارانی توند بووبووه به رگری نه وه ی که س بر کاریکی ته نانه ت زوّر گرینگیش سه ر له مالّ ده ربه پینی، به لاّم ویّرای نه مه نه فسه ر و سه ربازانی بارزانی تیپ تیپ له جووله دا بوون و هم موو ریّگه و بانی ها تنه ناو نه م شاروّچکه یه و به رزایییه کانی نه و ده وروبه ره یان گرتبوو همتا نه گه ر له ناخافل هیّرشیّک رووی تی کردن بتوانن به رته کی بده نه وه. هم چه نده له لاپه ره کانی داها تووشدا باس له گیانی سه ربازیی بارزانییه کان ده که ین به لاّم خراپ نییه نه گه ر لیّره دا بلیّین: بارزانییه کان به پیّچه وانه ی خیّلانی نیّرانی، له ش سست و ته نبه لا نین. پاسه و انانی بارزانییه کان به و شه و له ژیّر به فر و باران و سه رما و سوّله دا روّژیان ده کرده و ه بی نه وه ی سه نگه ره کانی خوّیان به جی بهیّلان و روّژانیش ده حه سانه و ه بو تو دا و ده کرده و ه بی نه وه ی سه نگه ره کانی خوّیان به جی بهیّلان و روّژانیش ده حه سانه و ه و ناو ده کرده و ه بی نه وه ی سه نگه ره کانی خوّیان به جی بهیّلان و روّژانیش ده حه سانه و ه و ناو ده کرده و ه بی نه و ه به روّژ پاسه و انه تی بگرن، بویه زوّرینه ی خیّلانی نیرانی توانای شه ری می نیم و ناو شه و انبای نییه و به روّژیش خافلگیر ده کریّن.

بۆچى بارزانىيەكان ھاتن بۆ ئێران؟ بەسەرھاتى بارزانىيەكان و پێكدادانى ئەم تايەڧەيە لەگەڵ وڵتانى دراوسێى ئێراندا

هدر بهگدیشتنم به ژووره و می هوّلیّن که به ده وران ده وریه و نه فسه رانی چه کداری بارزانی پاسه و انیبان لی گرتبوو، پیاویّن که که که گه گه تی چوارشانه به خوّی و پالّتوّی دریّر و ردیّنی ماش و برنجییه و هه همروه ها به سه ر و سیمایه که خوّی وه ک نه رمان په و اتایی و سه روّکی بنه مالّه یه ک له به رچاو مدا ده نواند، له ده رگهی به رامبه ره و هات به ژووردا. ئه و کورده ی به هاوه لیی من ها تبووه ژوور و نیو هه نگاو به دوامه و و هستابوو، سه ربه خیّلی قه ره پایاخ بوو، به دیانه ی ئه و پیاوه، به ده نگیکی چپه دوو به جوّریّک هه رته نیا خوّم بیبیستم، گوتی: «شیخ ئه حمه د، خودانی بارزان!» نازانم له بینینی ئه و پیاوه به ژن بلند و به سیمایه دا چهه هستیّک له ناخمدا ها ته کایه که به بی تاگا و به پیچه وانه ی نه ربیت، سلاوم نه کرد. ئه ویش و شه ی له زار ده رنه ها ت. چه ند ورد که یه ک به شینه یی و به بین به ربودووی یه کتر مان پووانی، پاشان و ک به وه ی هه ردوو کمان چاک یه کتر بناسین، به ره ورووی یه کتر ماه در به ورون ، پیلاو و شه روالم قوراوی بووبوون.

شیخ نه حمه د، پاش نه وه ی له ده و روپشتی خوی رووانی، خوی وه ک براگه و ره ی مه لا مسته فا و سه روّک خیلی بارزان و ته مه ن په نجا سال پی ناساندم و نیازی خواست منیش خومی پیشکیش بکه م. نووسه ر به و په ری ریزه وه خوی دایه ناسین و هیوام خواست بارزانییه کان له م هه لومه رجه ناجوره ی تیایدان ده رباز بین، هه روه ها به و هیوایه ی له ریگه ی ناوبژی ده و له تی نیرانه وه به رپرسیارانی عیراق لیبوردن رابگهین و نه مانیش بگه ریندوه نیشتمانی خویان و له ناواره یی و په ریشانی ده ربی و به ربه نه و مین نه م قسانه بداته و ه، نه وه یشم گوت که وا بو هه لگرتنی هه رجوره بوندژییه ک پیوسته بارزانییه کان دلسوژی به لینی خویان بن وه ک چون مه لا مسته فا له مه هاباد پیرست به رپرسیارانی سویا و ، به نه دو و دو و توپی چیایی به زوو ترین کات بده نه وه ده ستی به رپرسیارانی سویا و ، نه غه ده شیخ لبکه ن.

شیخ ئەحمەد بەشى يەكەمى قبوول كرد و گوتى تۆپەكان وان لە گوندى «نەلۆس» و

به زوویی ده درینه و مه لام چو لکردنی نه غه ده له مساته دا له توانا به ده ره ، له به رئه و هی ناکری پازده هه زار ژن و مندال و پیر و په ککه و ته له شنخ کرخ بی بکرین و ، بژیویشیان له و شوینه دا بو مسخ گه ربکری شیخ نه حمه د له وه لامی قسمی مندا که له باره ی نامانجی هیزی سوپاوه دوام و گوتم هیزی ده وله ت نیازی شه پی له گه ل بارزانییه کاندا نییه ، به رله وه ی وه لام بداته وه هه ستا و قور نانیکی له گیرفان ده رهینا ، له نیزیک منه وه ی دانا و داوای کرد سویند بخوم که جگه له سوودی گهلی ئیران چ نامانج و ناواتیکی ترم نییه . داوای کرد سوینده مه همه موودل و پروونه رمییه ک که نه و سوور بووله سه ری ، به هیمنی و دلنیاییه و هوارد .

شیخ نه صمه د دوای دلّنیابوون له قسه کانی من، گوتی: به ده ولّه تی نیّران و به رپرسیارانی سوپا بلّی سویّند به خوا ئیّمه نیازی شه پی ئیّوه مان نییه و له بیری دژایه تیدا نیین، هه مان شتیشمان به ده ولّه تی عیّراق گوت و گویّی شل نه کرد، به ئیّوه ش ده لّیین ئیّمه کارمان به سهر ئیرانه وه نییه و ته نیا له به رئه وهی کوردین خوّمان به ئیّرانی ده زانین، ئه گه ر ده ولّه تی عیّراق موّله ت نه دا بگه پیّینه وه ولاّت نه وا له ده وروبه ری تاران یان هه ر شویّنیکی تردا که ده ولّه تده ستیشانی بکات نیشته جیّده بین و ده بین به ها و ولاّتیی ئیّرانی.

شایهنی بهبیر هیننانهوهیه، ئهو کاته مهلا مستهفا بو و توویژ چوو بوو بو تاران و دریژه کیشانی ماوهی مانهوهی ئهو لهوی بووبووه مایهی دله پاوکهی بارزانییه کان، له بهرئهوهی ئهو بهر له پویشتنی خوی بو تاران گوتبوی ئهگهرهاتوو همتا ده روژی تر نهها قمه دواوه ئهوا بو شهری هینری دهولهت خوتان ساز بدهن. ئیتر ئهوکاتهش، ئهو ماوهیهی ثهو دیاریی کردبوو به کوتا هاتبوو.

 ئاوای دۆل»یان نیست مجی کرد. ئهو دوو برایه بهراشکاوییه کی زیاتره وه ئاخاوتن و سویدندیان خوارد دوکتور مهلکوومیی ئاشووری که وا یه کیکه له تاوانبارانی ناسراوی ورمی، ههروه ها ئه فسهرانی ئیرانی یان سوقیه تی، که سیک له ناو ئه واندا نییه و ئه گهر تالان و برقیه که لهم ده وروبه ره دا رووی دابی ئه وا به ده ستی زیر و و نووری به گ روویان داوه (۸). سالی رابردوو، قازی محهمه د پیدا پیدا فهرمانی به ئیمه ده دا خیلانی مامه و قهره پایاخ تالان بکه ین به لام ئیسه له به رئه وه ی کوردمان خوش ده وی کاری ئاوهامان نه کردووه.

ههمان شهو سهعات ده، دوای ئهوهی لیسته یه کم له پیویستییه کانی ئازووخهی خیلی بارزان له شیخ ئه حمه د وهرگرت، شنوّم بهجی هیشت و بهره و مههاباد جوولام. ههمان ریگهی پیشووم بهدژوارییه کانی پیشتره وه به لاّم بهماوه یه کی کهمتر، تهی کرده وه لهبه رئه وهی له گهرانه وه دا زهوی شه خته به ستبووی و بو تیپه رینی لوّری لهبارتر بووبوو.

پیش ئهوه ی له گه ل خوینه رانی ئازیزدا بینینه تاران و له و توویژی ده رله ت له گه ل مه لا مسته فادا ئاگه دار بین، میژووی خیلی بارزان و چونیه تیی ها تنیان بو ئیران باس ده که ین: بارزانییه کان یه کینی له و تایه فه گه پناس و بویرانه ی عیراق که له ناوچه ی هه ولیر له کیوه کانی عیراق نیزیک سنووری ئیران داده نیشن و هه تا پیش شه پی دووه می دنیا و کیوه کانی عیراق نیزیک سنووری ئیران داده نیشن و هه تا پیش شه پی دووه می دنیا و له سه درده می ئاشتیدا، رووبه پروویه روی بوویه ری نه و تو گرینگ نه بووبوون که سه رنجی کو پ و دریژه یان به ثیان یه کینی بی خویان ده دا. له هه مان نه و روژان و سالانه ی پیشود دا دریژه یان به ثریانی نه م تایه فه یه له دووره هه وارگه ی سلیمانی، ناسریه، حیلله، دیوانیه و که رکووک له بن سانسوردا چاوه پروانی پروود او یکیان ده کرد. پاش دوازده سال له دووره هه واری، سالی ۱۳۲۰ (۱۹۶۱) که شورشی ره شید عالی گه یلانی پولیس راپسکاند فه و دوور له هه وارانه هم لکه و تو و به ند و چاودیریی پولیس راپسکاند و بو نویدی بنه په تویان گه پانه وه.

دوای گهیشتنهجی، بی وچان دهستیان کرد بهکوکردنهوهی کهسانی پهرت و بالاوی خوّیان و پهیداکردنی چهک و تهقهمهنی. له ههلومهرجی ناپهرژای عیّراق سوودیان بینی،

⁽۸) شاعیری بدناوبانگ هیّمنی موکریانیش له «له کویّوه بوّ کوێ»یهکهیدا زیّروّ بههادووریی بهتالانچی و شړهخوّر ناوبردووه، بړوانه: پیّشهکیی دیوانی «تاریک و روون»ی شاعیر.

بههاندانی کهسانی دهره کی و کاربه دهستانی دهو له ت، به پراشکاوی دهستیان کرد به داوای ئوتونومی بو کوردستانی عیراق. ئهم کرده وه یه بوو به مایه ی له شکرکیشی و ، له ئه نجامدا شکانی سوپای عیراق و ، ده و له ت ناچار بوو ئه ندازه یه ک له داوایه کانیان په سند بکات ، به لام پاش ماوه یه کی کورت جاریکی تر راپه رپوان داوای ئوتونومییان کرده وه ، مه لا مسته فا بارزانیش که له هه موان خوشه و یست تر و به توانا تر بوو ، له لایه ن سه روک تایه فانه و هه نبوارد را و چووه ناو و توویژ له گه ل ده و له تایه فانه و هه موو کوریکدا به گهرمی و خوشه و یستیه و هه پیشوازی کرا و به لینی هه موو یارمه تایه کی لی وه رگرتن و که سینک به دری ئه وان نه ده و هستا ، به م شیوه یه سه رکه و تنیکی شایه ن بوو به به شی برووتنه و هکه .

پاش گدیشتن به نیران، لهبه رئه وهی به شی کوردنیشینی مه هاباد و ده وروپشتی ورمی له گدیشتن به نیران نه به نیراندا نه مابوون، بوّیه ده ولّه تی نیران نه به نهراند به بارزانیی هیر کی مه رج و پروّگرامیکی تاییه تو هربگری. نه وانیش له به رئه وهی سنووره کانی نیرانیان به بی له میه رو به رگر و، هه روه ها توانای ده ولّه تیان که موکورت ده بینی پیّویستیی بارودوّخی ناوچه و فه رمانی قازی محمه د که داوای

⁽۹) بارزانییهکان له ۱۱ تشرین۱ ۱۹٤۵ گهیشتنه کوردستانی دیوی ئیران.

ئۆتۆنۆمىيى بۆ كوردستانى ئىران دەكرد، دەجوولانەوە و لە ھىچ ئەركىخى سەرشانىان سستىان نەدەنواند و، لە پىناو بەرەوپىش بردنى ئامانچە مەترسىدارەكانى حىربى كۆمەلەدا بەدلسۆزىيەوە تى دەكۆشان، لە ھەندىك چالاكىيى ناوچەيى لە دەوروپشتى سەقزىشدا پشكدارىيان كرد و لە دژى ھىزى دەولەتى ئىراندا شەريان كرد. ئىتر ئەم دۆخە ھەتا ئەو دەمەى ئۆتۆنۆمىيەكەى ئازربايجان «ناوىكى» بوو، بەرىوە دەچوو. ئەم تايەفەيەش لەبەر تىشكى خواستەكانى قازى مىحەمەد و دوور لە تواناى ناوەندىى ئىدران دەسەلاتىكيان دەنواند.

ثهم تایه فه یه له ریّگهی می گهدلدارییه وه بژیویی خویان بهده ست دیّن و لهبه رئه وهی بهرده و ام به دوای مه رومالاتی خویاندا به کیّوانه وه له جووله دان بویه ئاسایییه پیاوی لیّها توو و به هیّز و به هیّز و به گشتی بویّر و چه کدارن و، هه ر له مندالییه وه ش خوو به تفه نگه وه ده گرن، هه ربه م بوّنه یه وه ش له نیشان نه نگیّوی و سوار چاکی و ریّرویشتنی دوور و دریژ له که و و کیّواندا ته واو به توانا و چوستن.

سهروکایه تیی نهم تایه فه یه به ده ستی شیخ نه حمه دی بارزان و مه لا مسته فای برایه تی، مه زهبی نه و اله باره ی نایین و نه ریتی خویانه وه ده مارگرژ و توندن، به تایبه تیش به چاوی پی له متمانه وه سه یری سه روّک خیّل و ریّنویّنانی مه زه ب و نایین په روه رانیان ده که ن به م پیّیه شیخ نه حمه د که پیشه وای مه زهبیی نه وانه یه کیّکه له گه وره ترین پیشه و ایانی مه زهبی سوننه و «خودانی بارزان» ی پی ده لیّن .

شیّخ ئه حمه د کوری شیّخ محه مه دی بارزانی و خاوه نی سیّ برا به ناوی _ مه لا مسته فا ، شیّخ بابوّ و شیّخ محه مه د سدیق _ ه . له ناو ئه م سیّ برایه دا بایه خی مه لا مسته فا له پیّش هه موویانه وه یه ، دوای مه لا مسته فاش شیّخ محه مه د سدیق بایه خداره . شیّخ ئه حمه د له نیّوان هه موو میّرانی بارزانی دا تاکه که سیّکه چه ک به ده سته و ه ناگری و لایه نی واتاییی گرتووه ، له کاتیّک دا پیاوانی تری بارزانی به شیّوه ی گشتی خاوه ن چه کن .

مه لا مسته فا پیاویکی به ژن ناوه ندی و ریک ئه ندام و گه نم په نگه، ئه نیه ی کراوه و چاوانی درشت و برقی ریکن، هه مصوو مه رجینکی بویری و لاوچاکی و کارایی به نیز په نیز و ناره. له زمانی ئینگلیزی، عهره بی، تورکی و فارسی باش شاره زایه. له ماوه ی ۱۷ سال زیاتر له گه ل ده و له تانی ئینگلیز و عیراق و ئیراندا پیکدادانی کردووه و، بینه ر و به شداری شه روش تری خویناوی بووه.

تيرەكانى بارزانى

دەكرى بارزانىيەكان بەسەر چوار تىرەدا دابەش بكرين:

- (۱) تیرهی بهروزی له دهوروپشتی بارزاندا جی نیشتهن و له خزم و کهسانی مهلا مستهفان.
- (۲) تیسره ی شینسروانی خاوه نی گهلینک نهریتی لاوچاکی و ئازایین، سهروّکی ئهوان محهمه د ئاغای میرگهسوّری و سه عدوللا به گه، جی نیشینگهی ئهمانه له ناوچهی روّژهه لا تی بارزان و ژوورووی زیّی گهوره یه.
- (۳) تیرهی مزووری له روّژئاوای بارزان و سهروّکی ئهوان ئهسعهد خوّشهوییه که برایهکی ئهو به ناوی مستهفا خوّشهوی له شهری مامهشا له ناوچهی سهقز له روّژی ۲۵ جوّزهرداندا کوژرا(۱۰).
- (٤) تیرهی دوّلهمهری سهروّکی ئهوان محهمهدهمین میرخانه و مهلّبهندی دانیشتنی ئهم تیرهیه له باشووری روّژئاوای بارزانه، واته له باشووری جیّ نیشنگهی مزووری و روّژئاوای رهواندوز.

کهسانی نهم تیرانهی سهرهوه جگه لهوهی خاوهنی گورج وگولییه کی زوری چیایی و گیانی نازایه تین، ههروهها به هوی ژیری و هوشیاریی سهروکانی خویان و بیری رووبه پرووبوونه وهی سوپای عیراق خزمه تی بن ئالایان به ته واوی خواست و خولیاوه په سند کردووه (۱۱) و، زورینه ی که سانیان فیری هونه ری جوراوجوری ئه ندازیاری، توپخانه، تانک و زریبوشی شه و و چونیه تی رووبه پرووبوونه و و به رگری له خوکردن له به رامبه ریاندا. ئه مانه ی خواره و پوخته یه کن له کرده و سه ربازیه کانی بارزانیه کان له به رامبه رسوپای عیراق و تورکیا و ئینگلیز که باسیان ده کهین:

⁽۱۰) ئەو كەسەى لەم شەرەدا شەھىد بوو خۆشەوى كوړى خەلىل خۆشەوى بوو كە خۆرتىكى تەمەن نۆزدە سالى و لاويكى ئازا و نەترس بوو، بارزانىيەكان بەشەھىدبوونى ئەو زۆر خەمباربوون. بړوانە: بەرىز مەسعود بارزانى، شۆرشى بارزان ١٩٤٥ - ١٩٥٨، لاپەرە ٣٣-٢٤.

⁽۱۱) راست ئەوەيە كە خزمەتى بن ئالا «واتە سەربازى»يان پەسند نەكردووە.

پیّکدادانی بارزانییهگان لهگهلّ سوپای عیّراق و ئینگلیز و چوونی مهلا مستهفا بوّ تورکیا

(۱) له سالی ۱۹۳۰ی زاینیسدا «واته ۱۳۱۰ی ههتاوی» ئهو کاتهی تورک ئاشوورییه کانیان له تورکیا به ده رنا، ده وله تی به ریتانیا چاوی له وه بریبوو ئاشوورییه ده رکراوه کانی تورکیا له ناوچهی بارزان جی نیشته بکاته وه. ئهم چاوتی برینه به لای بارزانییه کانه وه ناله بار بوو و به هیچ روویک ئاماده ی قهبوولکردنی نه بوون له به رئه وه ده یانزانی ئهگه ربیو ئه م خه لکانه له ناوچه ی بارزان دانجه زرین ئه واله پی گهی هاوژیانی و تیکه لیی خویان له گه ل ئه مانه دا بایه خو پایه یان کهم ده بیته وه. سه باره ت به م هویه شه پی تیکه لیی خویان ئاشووری و بارزانییه کان یا چاتر بلین بارزانییه کان و ده وله تی عیراق به په پشکداریی هیزی ئینگلیز ده ستی پی کرد به لام پاشان به هوی نه بوونی تفاقی شه ده وه شیخانی بارزان به دو و دیوی تورکیا کشانه وه.

له نهنجامدا سوپای عیراق و ئینگلیز لیبوردنی گشتییان بو بارزانییهکان دهرکرد و، بهم پییه تورکهکان گهراندوه ی بارزانییهکانیان بو عیراق پهسند کرد، به لام ههر که گهیشتنه وه مووسل عیراقییهکان مه لا مسته فا و ههندیک له شیخان و ژماره یه ک له کهسانی سهر به خیراتی بارزانیان ده سبه سهر کرد و پاشان بو ناسریه یان دوور خستنه وه. ماوه ی دوور خرانه وه ی نهوان ۱۱ سالی خایاند، چوار سالیان له شاری ناسریه، حیلله، دیوانیه و کهرکووک و ۷ سال تریشیان له سلیمانی برده سهر. ژماره ی دوور خراوه کان به ژن و پیاوه وه ۸۸ که س بوون و شیخ نه حمدی برا گهوره ی مه لا مسته فاش له ناو نه واندا بوو. مه لا مسته فا له کاتی نیشته جی بوونی له سلیمانی له گه ل کورده به رهه لستکاره کانی نه ویدا پیوه ندیی به ست و بریاری داها تووی شورشی خوی له که ل نه واندا دارشت و له نه نه ایمان ایمان به هاوکاریی نه وان له روژی ۱۱ی حوزه برانی سالی ۱۹۶۲ دا، توانیی ته بای دوو مروثی تری بارزانی له ریگه ی پینجوینه وه پابکات و له ریی سه ده شته وه بیته بانه دو و مروثی تری بارزانی له ریگه ی پینجوینه وه پابکات و له ری سه ده شته وه بیته بانه و له هیجان و مه هاباد و له ویشه وه خوی بگهینیته وه بارزان (۱۲).

(۱۲) بارزانیی نهمر روّژی ۱۲ ته محووز ۱۹٤۳ له گه ل دوو له هه قالانی خوّیدا به ناوی مسته فا عه بدوللا و سلیّمان سوّره له شاری سلیّمانی ده رکه و تن و له ریّگه ی کوردستانی ئیّرانه وه به ره و بارزان گه رانه وه، لهم ده رچوونه شدا خوالیّخوشبوو شیخ له تیف به ریّنویّنیی باوکی و اته شیخ مه حموودی نه مر و خه با تکارانی حزبی هیوا ها وکاربیان کردن.

دەربازبوونى مەلا مستەنا لە دوورە ھەوارگەيى و پيْكدادانى سەرلەنوپْى لەگەل ھيّزى عيّراقدا

(۲) سالتی ۱۹۳۳ی زایینی «بهرامبهر ۱۳۱۳ی هدتاوی» ئهو کاتهی مهلا مسته اله دووره ههوارگهییدا ده ثیا، سوپای عیّراق تیّکپای تایه فه کانی بارزانیی چه کچن کرد بوو. ئهو ده مهی مهلا مسته اله دووره ههوارگهوه ته بای دوو که سی تر به ناوی مامه ند مه سیح و میرزا ناغای ره شو ههلاتن، سیّ پارچه چه کی ماهوزه پی ئینگلیزیی پی بوو، بی و چان دوای گهیشتنی به بارزان به هه مان ئه و سیّ پارچه تفه نگه بنکهی پولیسی «شانه ده رسی چه ک کرد و ۱۳ تفه نگی که و ته ده ست، پاشان که و ته نامه نووسین بو حکوومه تی عیّراقی جی نیشته له بارزاندا، به تایبه تیش له نامه یه کدا گوتی ها تنه وه بو بارزان به نیازی سه رپیّچی و پیاوکوژی و ریّگری نییه بگره نیازم دابین کردنی ژیانیّکی ئارامه له ناوچه ی بارزاندا.

به لام له ههمان ئهو کاته دا دهستی کرد به را په رین و سه رپینچی له دری ده وله تی عیراق و هه ریه که ست دوای چه ککردنی بنکه پولیسه که ی شانه ده ر، فه وجینک پولیسی عیراق که بریتی بوو له ۰۰۰ که س به مه به ستی بته و کردنی بنکه ی شانه ده ر و شوون هه لگرتنی مه لا مسته فا به ماوکاریی مسته فا به ماوکاریی به ده و که یشتنی ئه وان، مه لا مسته فا به هاوکاریی ۱۳ که سی چه کداری خوی، توانیی بنکه ی خیره زووکیش به شیره یه کی سه رسی هین و ده سوه که ریبه کی تایبه ته وه چه که بکات که له رئیره و باسی ده که ین.

رووداوی چهککردنی بنگهی غیرهزووک یان شاکاریّکی گرینگی مهلا مستهفا

مهلا مسته فا خوّی و ۷ که سی تر له چه کدارانی، هاتنه ناو بنکه که وه و له به رئه وه ی همان کات ناگه دار بوو که به و نزیکانه ۵۰۰ پولیس به فریای بنکه که ده ده گه ده شه شه که که تری «له ۱۳ که سه که ی خوّی» له گه رووی کی نزیک بنکه که دا به جی کرد هه تاکو بی نه وه ی شوینی خوّیان ناشکرا بکه ن مه لا مسته فا له هاتنی پولیسه به فریاها تووه کان وریادار بکه نه وه مسته فا ۳۰ که سی بنکه پولیسه که ی به رله هاتنی فه وجه پولیسه به فریاها تووه که ی کور و جلوبه رگی خوّی و پیاوه کانی به جلوبه رگی پولیسه کان گوری.

هدمان روّژ له نیوه ی شدودا فدوجه بدفریاها تووه که گدیشته جیّ و شدش که سه چاود بره که بین ندوه ی شویزی خوّیان ناشکرا بکهن، هاتنی ندوانیان به مه لا مسته فا راگه یاند و ندمانیش له بنکه که دا خوّیان به که یس کرد. ده موده ست سه روّکی فدوجه که چووه به رده گده ی بنکه که و بدزمانی عدره بی هاواری کرد: «سه روّکی بنکه ده رگه بکه وه!» مه لا مسته فا زمانی عدره بیبی باش ده زانی و وه لا می دایدوه که وا سه روّکی بنکه موّله تی کسردنه و هی ده رکه یک مورد به موّله تی ندو که دارگه ی بنکه هات نه وا به موّله تی نه و ده گدتان بوده که ده روه و به نام به و شیوه یه می مورد به ده و می بنکه که دا له شوی بنکه که دا له شوینی کی ناله بار دامه زران، به ره به یان بارزانییه کان له دوو لاوه و اته له لای بنکه که وه و له لای گه رووه که وه ناگریکی خه ست و خوّلیان به سه ردا باراندن، به شیّوه یه کشره مسته فا بوو که میان توانییان ده رباز بن، به م جوّره له ماوه یه کی زوّر کورتدا مه لا مسته فا بوو به خاوه نی بریّکی زوّر له چه ک.

(۱) دامهزراندنی ههریمی کوردستان، بریتی بی له شارهکانی کهرکووک، سلیهانی،

- ههوليّر، دهوّک و خانهقين.
- (۲) همبوونی وهزیریک له کابینه دا به ناوی وهزیری کوردستان.
  - (٣) ههبووني بريكار وهزيريكي كورد لههدر وهزاره تيكدا.
- (٤) دابینکردنی سهربهخوییی رووناکبیری، ئابووری، کشتوکالی و ههموو کاروباریکی تر تهنیا سویا و یولیس نهیی.
- مهلا مستهفا نهو داوخوازانهی بهئیمزای ههموو سهرکردهکانی تری کورد گهیاند و پشتگیریی لی ستاندن و بهدهولهتی عیراق و ئینگلیزی راگهیاند. جگه لهمهیش بی نهوهی زیاتر خوّی له حزبی هیوا نیزیک بکاتهوه ژمارهی ئهفسهرانی پیّوهندیی کرده حموت کهس، ناوهکانیان ئهمانهی خوارهویه:
  - (۱) عمقید ئهمین رهواندوزی، ئهفسهری پیوهندی له ناوچهی رهواندز و بارزان.
    - (٢) رائد عيزهت عهبدولعهزيز، ئەفسەرى پيوەندى له ناوچەي بله.
      - (٣) مستهفا خوّشناو، ئهفسهري ييّوهندي له بارزان.
      - (٤) ميرحاج ئەحمەد، ئەفسەرى پيوەندى لە ناوچەي ئاكرى.
        - (٥) مهجید عهلی، ئهفسهری پیوهندی له نامیدی.
  - (٦) سهید عهزیز سهید عهبدوللا ئهفسهری ییوهندی له ناوچهی میرگهسور و برادوست.
    - (۷) فوئاد عارف، ئەفسەرى پيوەندى لە ناوچەي يشدەر(۱۳).

مهلا مسته فا به رواله ت ده یویست سیاسه تی ده وله ت ناو چه ی بارزان بیاریزی و پیوه ندیی نیوان ده وله و سهروک خیله کان بهم شیوه یه خوش بکاته وه. بویه لهم رووه وه سهره تا سه رنجی سه روّک خیل و به رپرسیارانی حزبی ناوبراوی بو کرده وه کانی خوّی به کیش کرد. به لام نیازی شاراوه ی ثه و شتیکی تر بوو و سیاسه تی خوّی له به رامبه رعیراقد ا ده برده پیش، به جوّری هه ندیک له سه رکرده تیگه یشت وه کانی حزب پاشان بویان ده رکه و ت مه لا مسته فا ته نیا گهمیه کی سیاسی ده کات و، چ مه به ستیکی تری نیبه به لام به ره به ره گهوره کاربه ده ستان و سوپای عیراق متمانه یان به نه فسه رانی ناوبراوی پیوه ندی نه ما و گهوره کاربه ده سیاری نهینی و به جی گهیاندنی بیری خوّیانه وه سه رگه رمی نواندنی مسته فا خوّشنا و به کاری نهینی و به جی گهیاندنی بیری خوّیانه وه سه رگه رمی نواندنی جالا کی بوون و دو و مانگ موّله تیان و و رگرتبو و کاتیک له نیازی خراپی ده وله ت ناگه دار چالا کی بوون و دو و مانگ موّله تیان و و رگرتبو و کاتیک له نیازی خراپی ده وله ت ناگه دار

(۱۳) هەرودها: ليوا بەھائەدىن شيخ نوورى، ئەفسەرى پيوەندىيى ناوچەي سليمانى.

بوونهوه به یه کهوه برپاریان دا میرحاج بگهریته وه سهر کار به لام مسته فا خوشناو له بارزان به بین بیت وه. ئیتر میرحاج گهرایه وه سهر کار و سهره تا سوپا به شینوه یه کی ئاسایی هه لسوکه و تی له گهلا کرد، ئه ویش به نامه یه ک بانگهیشتنی مسته فا خوشناوی بو سوپا کرده وه به لام هه ربه گهیشتنی ئه م، هه ردووکیان له سوپا وه ده رنران و میرحاج ده موده ست له به غدا گیرا و پاشان نیردرایه عیماره، به لام مسته فا خوشناو له رینگه ی هه ولیر و کویه وه به ره و بیتواته ی زاگه ی خوی، هه لات. عیزه ت عه بدولعه زیزیش هه ربه ناگه داربوونه وه له چونیه تی بارودوخه که به غدای به جی هیشت و له رینی که رکووک مه ولیر و شه قلاوه وه رووی کرده بارزان و به نامه داوای له مسته فا خوشناو کرد هه تا نه ویش له بیت واته وه بیجیته بارزان.

مسته فا خوّشناو دوای ٤٥ روّژ مانه وه له بیّتواته، بهگهیشتنی نامه که ی عیزه ت عمدولعه زیز و، عمدولعه زیز و، عمدولعه زیز و، میرحاج نه حمه د نه قیبی تانک و، مسته فا خوّشناو رائیدی پیاده، نه فسه رانی تری عیراقی که له سوپای عیراقه وه بر بارزان هه لا تبوون، به م شیّوه یه خواره وه بوو:

- (١) بەكر عەبدولكەرىم، نەقىبى تۆپخانە.
- (۲) نووری شیروانی، ملازم یهکهمی توپخانه.
- (۳) جهلال نهمین، ملازم یه که می پیاده «له شنق له لایهن کاروانی سوپای نیردراوهوه بهدیلی گیرا و دوای ناردنی ناوبراو بق نهرکانی هیزه کان و لیت و پینویست ناردرایه تاران».
  - (٤) سالح عەبدولعەزىز، ملازم يەكەمى ئەندازيار، براى عيزەت عەبدولعەزيز.
    - (٥) محهمه د مه حموود قودسي، ملازم دووهمي موكه للهف.
      - (٦) خەيروللا عەبدولكەرىم، ملازم يەكەمى تانك.
        - (٧) شەرىف نەعمان، نايب زابتى يەكەم.

تهنیا به کر عهبدولکه ریم _ یان نه بی ئه وانیتر هه موویان له لایه ن سوپای عیراقه وه سزای له سیداره دانیان بر ده رچوو بوو.

فەسلىي دووەم

شەرى بارزانىيەكان لەگەڭ دوو فەوجى عيْراقيدا

گرینگترین پیّکدادان لهگهڵ سوپای عیّراقدا

دهسوه که ربی بارزانییه کان له چه ککردنی بنکه کانی بارزان و میرگهسوّر و فه وجه که ی پوّلیس بووه مایه ی دلّه راوکهیه کی زوّر له ناو کاربه دهستانی عیّراقدا و هیّزیّک که بریّتی بوو له لیوایه ک به سهروّکایه تیی جهنه رال مسته فا عارف به نیازی سه رکوتینه وهی نه وان له ره واندز و ناکریّدا کوّکرایه وه.

سهره رای نه وه ی چه ند نه فسه ریخی عیراقی له گه ل بارزانییه کاندا بوون، هه روه ها شیخ و سه روک تیره ی زوربه ی خید له کانیش به هری پیکدادانی جوربه جور و نه و تیکه لییه فره وانه ی له گه ل گه وره کاربه ده ستانی سوپای عیراق و داووده زگاکانی تری سوپادا هه یانبوو، له ناوه خویاندا بووبوونه خاوه ن ریکخست و ریکوپیکییه کی تایبه ت. له ریگه ی نه و ده سه لاته ی له زوربه ی داووده زگاکانی میری و سوپاشدا هه یانبوو زوو به زوو زانیارییان پی ده گه یشت، بویه نه و فه رمان و بریارانه ی ده ریان ده کردن له هه موو روویکه وه شایه نی سه رنج و لی و ردبوونه وه ن.

بۆ غوونه يەكىنىك لەو فەرمانانەى مەلا مستەفاى سەرۆكى خىلى بارزان وەك سەرۆكى ھەموو ھىزەكان لە رۆژى ٩٤٥/٣/٣ دا بۆ بەرپەرچدانەوە و پىشگىرى لە كردەوەى يەكە سوپايىيەكانى سوپاى عىراق دەرى كردووه بەشىرەى خوارەوە دەخەينە بەرچاوتان:

فەرمانى نھيّنى

ژماره: ۱

ميّرُوو: ۱۹٤٥/٣/٣

ئەلىف ـ زانيارى:

- (۱) سوپای دهولهتی عیراق بهبیانووی مناوهرهیه ککه روّژی ۱۹٤٥/۳/۵ دهستی پی دهکات، دهیهوی به بیاته ناوچهی دهکات، دهیه کان بگاته ناوچهی بارزان و بارزانیه کان گهمارو بدات.
- (۲) فه وجی کی سوپای عینراقیی موّلگهی سنووری ره واندز، له سی به تالیون و دهسته یه کی توّپین چواریان له دهسته یه کی توّپین کی توّپین کواریان له کار که و توون» و به تالیوّنیّکی نه ندازه و دهسته یه کی باره ه لگر و دهسته یه کی کوّکه ره و ییّک ها تووه.

- (۳) لهوانهیه یه که کانی پۆلیس له رهواندز کۆبکرینهوه و وه ک هیّزی سپیر له چاوه روانیدا بن.
- (٤) که تیبه یه کی زریپوش بو پاسه و انیی ریگه ی گواستنه وه و ها توچوی هه ولیر ـ ره و اندز ـ ـ میرگه سوّر به کار ده هیندری.

بى ـ ھيزى خومان:

- (۱) هيزي بارزان بريتييه له چهکداراني بارزاني.
  - (٢) خيّله كوردهكانى دوستى خومان.
- (٣) ئەو ئەفسەرانەي سوپا كە يېرەندىيان بەئىمەرە كردورە.
- (٤) هيّزه نهتهوهيييه کاني تر که لهوانه په پاشان پيّوه نديان پيّوه بکهن.

جيم _ فەرمانيّک بۆ سەركردايەتى بۆ بەجى گەياندن:

(۱) مستهفا خوّشناو بهسهروّکی هیّزی شیّتنه دادهمهرزیّ.

نەقىب محەمەد مەحموود دەبى بە سەرۆكى ئەركانى فەرماندەييى ھىزى شىتنە.

ئەحمەد ئىسماعىل بەسەرپەرشتيارى كاروبارى كارگېرىيى ئەو دادەمەزرى.

- (۲) مسته فا خوّشناو ده بی زانیاری له باره ی ناوچه که وه کوبکاته وه و هیزی خوّی به پیّی ئه و زانیاریبانه ی به ده ستی هینناون و ههروه ها به پیّی رووکاری کرده وه ی دوژمن، دایدش و ئاماده بکات.
- (۳) فەرمانى پيويست بۆ بەرپرسيارى بەشە پيوەندارەكان دەربكات بەنيازى سەنگەرگرى و ريكوييكى و خۆراك.
- (٤) بۆ زالبون بەسەر پتىرىي ھيىزى دوژمندا لە رووى تۆپخانە، تانك و بالمەفىرەوە پيويستە خافلگيركردنى دوژمن تاكە تەكتىك بىي.
- (۵) ئەگەربىيو زانيارىيى تەواو لە بارەي نيازى يەكجارەكىيى پەلامارى دوزمنەوە بەدەست بكەوى ئەوا پېرىسىتە دەمودەست مىرگەسۆر بگىرى.
- (٦) بز پاراستنی دانیشتوانی دی و میره دییه کان له کاتی په لاماری باله فیه دا پیویسته همر همموویان بزانن همر کاتیک باله فی به ده رکموتن ده بی نموانیش بی دواکموتن له مال ده رکمون و له ده رهوه دا بلاوه بکهن و مهرومالات و ولساتی خویان له کهند و لهنده کاندا له یهنای دار و دهوه ن بشارنه وه.

- (٧) گوللهباران كردنى بالهفوه دهبى ئهو كاته بى كه له حوكمى گوللهدا بىي.
- (۸) بۆ ئەوەى ھەلتىكى پىتر لە بەردەمدا بىن بۆ رىكوپىتىك كردنى جوولە و بزاوت لە ھەموو بەرەكاندا پىيويسىتە چەندى زياتر بلوى بزاوتى دوژمن دوا بخرى.
- (۹) ئەفسەرىكى بچىتە ناوچەى بالەك و برادۆست بۆ ئەوەى بزاوتى خىتلان لەگەل ھىزى بارزانىدا ھاودەم بكات.
- (۱۰) بر کوکردنی دیل و دهسکهوت پیویسته بهرپرسیار ههبن. دهبی ئهفسهرانی دیل و خویندهواران بنیردرینه بارهگای سهروکایه تیی هیزی بارزان.
  - (۱۱) راپۆرتى رۆژ بەرۆژ بۆ سەرۆكايەتى بنيردرى.
  - (۱۲) له گدیشتنی ئهم فهرمانه ئاگددارمان بکهنهوه.

سەرۆكى ھێزەكان: مستەفا بارزانى

هدرچونیک بی، لهبهرئهوهی له ریدگهی که سانی پینوه ندیی حزبی هیواوه پاشنیوه روّی روژی سییه می ناداری ۱۹٤۵ هه وال گهیشته مهلا مسته فا که فه وجی عی سنووری به سهرکردایه تیی عه قید ره فیق عارف له ناوچهی ره واندز له باپشتیان و، فه وجی ۵ به سهرکردایه تیی عه قید عه زیز له ناکری دامه زراون و فه وجی عله روّژی ۵ی مانگدا هیرش بو ره واندز ده کا، بویه مهلا مسته فا هیزی بارزانی گردوکو کرد:

مسته فا خرّشناو به و شیّوه ی له سهره وه دیارمان کرد بوو بهسه رکرده ی به رهی روّژهه لات واته له شیّتنه و میرگه سوّر و ناوچه ی برادوّست.

عیزهت عهبدولعهزیز بو بهرهی روزئاوا بو سهرکردایه تیی ناوچهی ئامیدی.

عەبدولحەمىد باقر بۆ ھەمان بەرە بۆ سەركردايەتىي ناوچەي ريكاني.

شيخ سليمان بر باشوور بر سدروكايدتيي ناوچدي ئاكري.

هدر بر نموونه ندو فدرماندی بدیدکینک له سدرکرده کان «سدرکردهی بدرهی روژهدلات مسته فا خوشناو» درا بوو و له سدره وه دا باسمان کرد، سدرکردهی ناوبراو لهگهل ندرکان و سدوزکی پیوهندیدار به کاروباری کارداری، پاشنیوه پوتی روژی سینیه م تدبای هیزیکی چه کدار بدره و شوینی راسپارده ی خوی به پی کهوت و له پیگهی کهسانی پیناوه وه هدوالی داید هیزی خیلانی ناوچهی میرگهسور، دوله مدری و شیروان بو نموه ی لدبه رهی شیننده ناماده بن.

ئه و لهگه ل نهرکانی خویدا شهوی چواره م گهیشته به ره و دهستی به سه رانسویی کرد. وهکات، فه رمانیک له لایه ن مه لا مسته فاوه گهیشت که وا هه تا بتوانی به شیّوه ی ناشتی ئاسا هیّرشی دو ژمن بخاته ته نگژه وه. سه رکرده ی به ره له جیّبه جی کردنی ئه و فه رمانه دا نامه یه کی به شیّوه ی خواره وه بو سه رکرده ی فه وجی ع عه قید روکن ره فیق عارف نووسی:

بهریز رهفیق عارف دوای سلاو

له ریّگهی چاودیرانی خوّمانهوه پیّم گهیشتوه که ئیّوه نیازتان وابه روّژی ۵ ئادار به به بیانووی مناوه روه هیّرش بکهن، بوّیه لهم بارهیهوه نهگهر ههر پیّشهاتیّک روو بدا نهوا به رپرسیاره تی ناکهویته نهستوی ئیّمه.

ئيمزا: مستهفا خوّشناو

شۆړشی دوودمی بارزان له عیّراق کرددودکانی فهوجی (٤) و (۵)ی سوپای عیّراق

ئه و دەمهی مه لا مسته فا له مه لبه ندی بارزان نهبوو، به هرّی گهیشتنی فه رمانیک به بروسکه، ئه سعه د خوّشه ویی سه روّکی تیره ی مزووری که سه ردانی یه کیّک له ده زگاکانی میریی له بارزان کرد بوو، گیرا. ده سبه جیّ به گورجی خوّی ده رباز کرد، هه ندیّکی تر له بارزانییه کان که کاریان به داووده زگای میری که و تبوو له به رئه وی ده موده ست که و تنه به رگری و له نه نجامدا چه ند داووده زگای میری له ناوچه ی بارزاندا هه بوون هه موویان له لایه نبارزانیه کارناند هی بارزاندا

له مینرگهسوریشدا، ئولی به گی سهروکی تیرهی شینروان که له گه ل دوو که سی تری بارزانیدا بو وهرگرتنی قهند و شه کری تیره که ی چووبووه بنکهی پولیسی میرگهسور، لهبهرئه وهی ویستیان بیگرن، دهستی کرده وه و لهناو بنکه که دا پینکدادان به رپا بوو و له نه نجامدا ئولی به گ خوی و سهروکی بنکهی پولیس ته بای چوار پولیس کورران به لام بنکه که له لایه نه دو مروقی بارزانییه وه گیرا. ههمان کات، شیخ نه حمه د نامه یه کی بولی مه لا مسته فا نووسی و داوای لی کرد بگهریته وه بارزان.

مهلا مستهفا، دهسبهجی دوای گهرانهوهی له روّژی ۱۹ ئهیلوولدا لهگهل سهرکرده و شیخانی بارزاندا کوّبووهوه، لهو کوّبوونهوهیهدا بریار درا دهسبهجی بوّ رووبهرووبوونهوهی دهولهت هیّزیّک پیّک بهیّندریّ و رهوانهی ئهم شویّنانهی خوارهوه بکریّ:

بهرهی روزهه لات به سه رکرده پیهی شیخ محه مه د سدیق ـ براگهورهی مه لا مسته ف و جیگریه تیمی رائد عیزه ت عه بدولعه زیز.

بهرهی باشوور یا بهرهی ئاکری بهسه رکرده ییی مهلا مسته فی خوّی و یاریده ربی جهلال ئهمین و محهمه د مه حموود.

بهرهی روزئاوا واته بهرهی بالنده بهسهرکردهییی سالح عهبدولعهزیز.

ههمان روّژ، له کوّتاییی کوّبوونهوه که دا، نه و سه رکردانه ته بای هیّزی چه کداری خوّیان، به ره شویّنی راسپیّرییان که و تنه ریّ و روّژی بیسته مه لا مسته فا یا داوه رییه کی له باره ی رووداوه کانی نه و دوایییه و مامله تی عیّراق له گه ل نه و دا، به ره و رووی ده مراستی و لاّتانی به ریتانیا، سوّقیه ت، نهمه ریکا، فره نسا، چین و سه روّک وه زیرانی عیّراق کرده وه.

چۆنيەتىي كردەوە

روّژی ۲۵ ئەيلوول مەلا مستەفا لەگەل ھاوەللەكانىدا گەيشتە گوندى «ئربىش»ى نيّوان چىاى ئاكرى و چىاى پىرس لە ۳۵ كىلۆمەترى باشوورى بارزاندا، لەوى زانىيى فەوجى ٥ لە ئاكرى و فەوجى ٤ لە رەواندزەوە بەيەكەوە دەست بەپىتشكەوتى دەكەن.

مه لا مسته فا دهسبه جی به گهیشتنی نه م زانیارییه لهبه رئه وهی بیری کره وه نه گه ربیق له ههردوو به رهی باشوور و رقزهه لا ته وه دهست به هیرش بکری نه وا هیزی چه کداری نه و ناچار ده بی له همردوو به ره دا به رپه رچی هیزی ده و له باره دا له همردوو به ره دا به رپه رچی هیزی ده و له باره دا له همردوو به ره دا به رپه روی ده بی به به شیان، بزیه بز دانانی چاره سه رو، هه لوه شاندنه وهی پیلانی ناحه زان ریگه چاره یه کی هات به بیردا و بریاری دا چل که سی بژارده له پیاوانی ختری دابه شی سه رچوار ده سته بکات و، شه وی ۲۷ی مانگ به شه و به ره و چیای ناکری که فه وجی ۵ داگیری کردبوو، له چوار ده ستی جیا جیاوه به شیره خواره وه به ری کردن:

دەستەي يەكەم بەسەركردايەتىي محەمەدئەمىن ميرخان.

دەستەي دووەم بەسەركردايەتىيى عەزيز ئاغاي زيبارى.

دەستەى سىنىدم بەسەركردايەتىى رەشىد زىبارى.

دەستەي چوارەم بەسەركردايەتىيى قورتاس كريابى.

دوای دانانی نهو چوار دهستهیه، فهرمانی پی دان له سهعات ۲۶دا ههر کهسه و ۶ گولله ئاگر بدات، ئهوجا تهقه رابگیری و پاش نیو سهعات له نویوه ۱۰ گوللهی تر ئاگر بدریّ. ئهوجا دوای ئاگریپ، شویّنه کانی خوّیان بهر بدهن و بهرهو گوندی گربیش پاشه کشه بکهن.

بهجینهینانی نه و فهرمانه بووه مایهی نه وهی هیرشی فه وجی چوار له روّژی دیاریکراوی خویدا نهیه ته دی و نه و حسیبه سهرکرده ی فه وج کردبووی بگوّری به لام فه وجی ۵ له بهری ره واند زه و روّژی ۵ به به تاکی ته نیا ده ستی کرد به پیه شکه و تن و له به رئه وهی له م به ره به دا وه که له پیشه وه گوترا بارزانییه کان به سه رکردایه تبی شیخ محه مه دسدیق پیشتر خالی گرینگیان گرتبوو، هه تا ده می نیّواره زیانی گه وره به فه وجی ۵ گهیشت. سه روّکی فه وج کوژرا و فه وج ناچاری پاشه کشه بوو، په نجا پارچه چه ک، سی بریّنی سووک، یه ک بریّنی گران، بیست سند و وق فیشه ک، یه ک ده زگای بیّته ل، دو و ها وه ن و بریّک نارنج و که ده تا ده متی له فه وجه که به ده سکه و تا گیران.

هیزیکی ۲۰ کهسیی له ژیر سهرپهرشتیی محهمهدئهمین میرخان و عهزیز ئاغادا بهرهو بناری چیای ئاکری رهوان کرد. دهبوو ئهم بیست کهسه بهسهر دوو گرووپی ۱۰ کهسیدا دابهش ببن و ۱۰ کهسیان له داوینی روزئاوای بهرهو باکور جیگر ببن و تهواو خویان مهلاس بدهن. مهلا مستهفاش خوی لهگهل ۲۰ کهسی تردا له داوینی چیای پیرس له ژووانی هاتنی هیزی دهولهتدا چاوهروان بن. پاشماوهی تری هیزهکهی له گربیش کوکردهوه و فهرمانی بههیزی محهمهدئهمین خان دا مافی ئاگربارانیان نهبی تهنانهت دهبی ریگهیش بههیزی دهولهتی عیراق بدهن ههتا بهتهواوی بهویدا تی پهرن و بهرهو باکور برون.

سەرلەبەيانىيى رۆژى پينجەم، فەوجى ٤ سەرەتا كەوتە تۆپهاويژى و پاشان پيادە دەستى به پیدشکهوتن کرد، بهلام بارزانیسیهکان بههیچ جور ئاگریان نهباراند، فهوجیش بهدلنیایییه کی وا که هیچ کهس لهسهر ریّگهی نهواندا نییه، دهوامیان به پیّشکهوتنیان دا. هدر بهتیپدرینی پاشکوی فدوج بهبدردهم گرووپهکهی محهمدئهمین سیرخاندا، مهلا مستهفا دەستى بەدەسرێژ كرد، بەلام فەوج بەرزايىيەكانى پشت خۆي لە دەست چووبوو، ئيتر بۆ وەرگرتنى ھەلوويسىتى بەرگرىش رووى لە دواوە كرد، گرووپەكەي محەمەدئەمىن ميرخانيش دەستى كرد بەئاگر باراندن و، ئيتر فەوج رووى لە رۇژئاوا كرد، لەو شویندیشدا دەستەیهک له بارزانییهکان له گربیش بههوی مانوریکی بهپهلهوه ریگهیان پی گـرتن و فـهوج ناچار بوو روو له رۆژئاوا بكات، لهوينش دوچارى ئاگـرباران بووهوه و له ئەنجامى ئەو بارە نالەبارەي فەوج بەسەرى ھاتبوو ھەتا دەمى رۆژئاوابوون كەوتبووە بەر ئاگربارانیکی خەستوخولادوه، ئیتر زیانیکی زور و زەوەندى پى كەوت و اھم ھەلومەرجەدا سى رۆژ لەو شوپنددا گەمارۆ درا. شەوى چوارەم، شيمانەي خۆبەدەستەوەدانى ھينزه عيراقييه كه ههبوو، لهبه رئه وهى خواردنيان بهكوتا هاتبوو. به لام به پينى زانياريى دروست، خیّلانی سوورچی باری سیّ سهت ولاخ خواردنیان بهشهو گهیاندبووه فهوجه عیّراقییهکه و پاشان سنی سهت مروّثی چه کداری سوورچیش به فریای فه وجه که گهیشتن و له گهمارو دەربازيان كردن.

مه فره زه کانی بارزانی به ره و چیای پیرس پاشه کشه یان کرد به لام زبنی فه وج زور و زه و نه نمی نه وج زور و زه و نه و به نه به راده ی که تفید و برینی سووک، سهت و همشت و همشت گولله توپ و راده یه کی گهوره له سندووقی فیشد که و لاخه وه که و تنه ده ستی بارزانییه کان.

دواتر مهلا مسته فا چووه چیای پیرس و له گه ل تفه نگهاوی شانی خویدا ئه و ییان هاوی شته بن ده ست و که و تنه خوشکردنی سه نگه ره کانیان. به لام له و شوینه ، چیای پیرس له هه رلاوه به فه و جیلانی سوورچی و نزیکهی ۳۰۰ که س له خیلی به رواریی با لا و شه ره فانی و دو سکیی عیراقی و نزیکهی ۵۰۰ که س له خیلانی زیبار که پیشت ر له گه ل مه لا مسته فادا بوون، له گه ل نیزیکهی ۵۰۰ که سی تر له هیزی سوپای عیراق یارمه تیبان ده دان، هه مو و به یه که و دی بارزانییه کاندا ده ستیان به هیر شبه ری کرد. به چه پاوی یه که له مه و بوزدمانی ۲۵ باله فی و و که که سه ریک و توندوتی به به تایه تیش په لاماری ئاسمانی و بوزدمانی ۲۵ باله فی و و

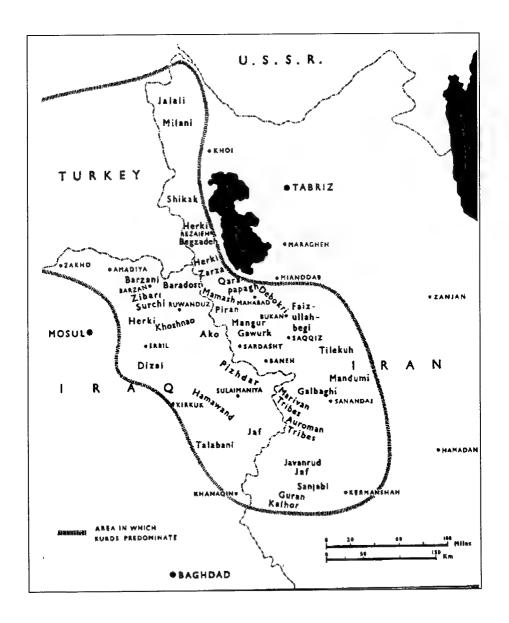
تۆپخانه توانیان بارزانییهکان بهرهودوا ببهن. ئهوه بوو مهلا مسته و پیّپهوکارانی خوّی، بهشه و له چیای پیرسه وه بهرهوپاش کشانه وه و دوای پهرینه وه له زیّی گهوره و گر تیبهدردانی ههموو که له کهکان، لهوبهری زیّ له چیای شیرین شویّنی بهرگرییان گرت و بهدزی ههوالّی دایه شیخ ئه حمه د کهوا بو ئهوه ی بارزانییه کان له مه ترسیی باله فه بپاریزریّن پیویسته بهشهو گوند به جیّ بهیّلن و به تهواوی خاوو خیّزانه وه روه و ئیّران به پی بهرون. له «کانی رهش» مه لا مسته فا له گه ل نیزیکه ی ۲۰۰ که سدا پاشکوّی هیّزی برزانییه کانی رهش» مه لا مسته فا له گه ل نیزیکه ی ۲۰۰ که سدا پاشکوّی هیّزی بارزانییه کانی پیّک هیّنا بو ئه وه ی تیّکهای خیّزانه کان له کیله شین که دوا خالّی سنووری بیران و عیّراق بوو بپه پنه وه ای باری کدا که باله فی به به ده وام بوّمبابارانی ده کردن. ئیتر له و کاته ی به هوّی زنجیره ی روود اوه سیاسیه کانه وه هیّزی پاسه وانیی سنوور له ناوچه ی ئازربایجاندا نه بوو، ئه و کورده باسکراوانه به پیچه وانه ی بریاری و لات یه زهویی عیّراقه وه ئاوای و لاتی شاهه نشایی بوون.

وه ک پیشتر گوتمان، بارزانییه کان پیاوی شه روان و ئازا و گیان له سه رده ستن و له به رامیه رسه روّکانی خوّیان وه که بریاری به رامیه رسه روّکانی خوّیان وه که بریاری ئاسمان ده رمّیرن و بی چه ند و چوّن جیّبه جیّیان ده که ن، هه روه ها گویّپایه لیّ و ریّز پاریّزیی و اتایه کیی ریّکوپیّکیان هه به مه ره و شتانه شه نه وانی بوّ ما وه به کی دریّر له دری ده ولّه تی عیّراقدا به سه رییّچیکه رراگرتووه و هه تا نه م دواییه شه حکوومه ته کاتیه کان نه یانتوانیبو و چوّکیان پی دابده ن.

پیاوانی بارزانی، بن راده نهترس و بنه بساکن. له پیکدادان و رووبه رووبه و وبهوده و کوفته و پیکدادان و رووبه و بوده. خویناویی نیوان هیزی سوپا و پیاوانی نهم خیلهدا، نهو بابهته به تهواوی ئیسپات بوده. خیلانی بارزان همتا چهند همنگاویک له زریپوشی شمرکه ر نیزیک دهبوونه و و بهوپه ری

خهست و خوّلی ئاگرباران دهکران، پاشهکشینیان نهدهکرد. بهنازایی دریژه ین به پیشکهوتنی خوّیان دهدا همتا ئهوهی زریپوشه شهرکه رهکه ئهوانی بهبن دهدا و ده یپلیش ندنهوه.

لهوهی سهرهوه را نهوه دهرده که وی که خید آلی بارزان یه کینکه له چاکترین خید آلانی روژهه آلاتی ناوه راست و لهوانه یه له رووی ورهی به رز و چه کداری و ته قه مه نییه وه هاوتای نهوان نه بوویی و نییه، نهمه شیه که مجار بوو سوپای نیران له شه ری خید آلاندا رووبه رووی هیزید کی وه کی بارزانییه کان دکه له هه مو و رووید که وه ریک و ته یار بوون، ده سته ویه خه بینده و و بتوانی به آلای نه وان له کول بکاته وه و له زه ویی نیرانیان به ده ربی د.

نهخشه ۱: زوربهی کوردستانی ئیران و عیراق (شوینی نیشتهجی بوونی خیالان) سهرچاوه: ئیگلتن سهرچاوه: ئیگلتن

فەسلى سىيەم

مهلا مستهفای بارزان و میرهاج له تاران

له تاران، له و روّژانه ی کوردستان به شیدوه ی زهریایه کی شه پوّلاوی خوّی ده نواند و مهترسیی نه وه هه بو و بچووکترین که مته رخه می له لایه ن به رپرسیارانی سیاسی و سوپاوه زهبریکی گه وره له ره وتی گشتی بسره ویّنی، نه و کاته ده ولّه ته بارودوّخی بارزانییه کان و هیّزی سوپا له و ناوچانه ته واو ئاگه دار بو و و وه که هه مو جاریّکیش نهیده ویست گیروگرفتیّکی به ناشتی ریّگه چاره ی هه بیّ، نه و به گولله و شمشیّر له ناوی ببات. ئیتر به په سندی زانی مه لا مسته فای بارزان و دوو له ها وه لانی نه و بو و توویّژ له تاران گاس به په سندی زانی مه لا مسته فای بارزان و دوو له ها وه لانی نه و بو و توویژ له تاران گاس به کات هه تا نه گه ر داوایه کی به جیّیان هه بی نه وا به چاوی بایه خه وه سه رنجی لی بدری و خو له خوینرشتنی به خوّرایی و خورجیی لابه لا به ریّزریّ.

دوای نهم برپاره، لهلایهن نهرکانی سوپاوه فهرمان درایه سهرکردهی فیرقهی چواری هیزهکانی کوردستان ههتا مهلا مستهفای بارزان بهنیازی وتوویژ بانگ بکهن بو تاران. له جیبه جی کردنی نهم فهرمانه دا، سه رکردایه تیی فیرقه ی چوار، مهلا مستهفای بارزان و میرحاج و عیزهت عهبدولعه زیزی به هاوه له تیی عهقید عهلی نه کبه رغه ففاری رهوانه ی تاران کرد. مهلا مستهفا که ته واو ناگه داری توانای سوپای نیران بوو، سوودی لهم ههله وهرگرت و ناماده ییی خوی بو دهست پی کردنی و توویژ راگهیاند و ناماده بوو را و بخوو نه کانی خوی له گهل به رپرسیارانی سوپادا باس بکات، به ههمان شیوه یش نیازی دوله ته وه رو پرسی بارزانییه کان به بی خوینریژی چاره سه ربین.

له تاران، بهفهرمانی ئهرکانی سوپا، دهمراستانی بارزانی له یانهی سهربازگهی فیرقهی یه تاران، بهفهرمانی شاهدا حهواندرانهوه و بهوپهری گهرمییهوه پیشوازی له مهلا مستهفا و هاوه لانی کرا. ئهم سی پیششنیازهی ژیرهوه، لهلایهن ئهرکانی سوپا و بهرپرسیارانی سهرپشک و هوه پیشکیشی ناوبراوان کرا ههتاکو ههر کیههیان بهباش زانی یهسندی بکهن:

(۱) ئهگهرینو خینگی بارزانی بیانهوی له ئیران بینن، دهبی سهرجهم چهکی خویان بهدهستهوه بدهن و، له کوردستانهوه بهرهو شویننیک کوچ بکهن که دهولهت بویانی دهستنیشان بکات. ژمارهیه که لهو گوندانهی ساف هی دهوله تن لهژیر دهسه لاتی نهوان دابندری و بو ماوهی شهش مانگیش دهوله ت بهشیوهی یارمه تی هاوکارییان بکات و خهرجییان بو دابین بکات هه تا بهوپه پی دلنیایی خهریکی ژیانی ره نجبه ربی خویان بن و له به زهیهی دهولهت خاترجه م بن.

- (۲) دەولامتى ئىران پارىزگارى لەو كەسانەى ناو تايەفەكانى بارزانى دەكات كە پىتشىنەى مەحكوومىيىەتيان ھەيە و رىگەيان پى دەدا لە ئىران بىيىن، بەلام ئەوانىيىتر دەبىي دەمودەست لە زەويى ئىران بىچنە دەرەوە.

لهبهرئهوهی مهلامسته فا نهیتوانی له ئاست ئهو مهرجانهی سهرهوه دا برپاریک بدات رایگهیاند که وا ئه و خالفی پیشنیازانهی ده وله تی ئیران شایه نی ئهوه ن لهگهل بهرپرسانی تری خیلدا راویژیان لهسه ر بکری و ئه نجامه که شی دوای گهرانه وهی بو تاوچه که ده خاته بهرده می ده وله ت.

مهلامستهفا له میترووی نزیهمی مانگی ریبهنداندا (۲۸ کانوون ۲) له تاران وهدهرکهوت و گهیشتهوه مههاباد، پاش گهیشتنی به نهوی، نهو مهرجانهی دهولامت پیی راگهیاند بوو لهگهل بهرپرسانی تری خیلدا باس کرد. گفتوگزی مهلا مستهفا و بهرپرسانی بارزانی له بارهی پیشنیازهکانی دهولامتهوه گهیشته نهو نهنجامهی کهوا دوو پیشنیازی یهکهم و دووهم بههیچ جوّر ریخی پهسندکردنیان نییه بهلام بهشی سیهمی پیشنیازه که واته گهرانهوهی تیکهای بارزانییهکان بو خاکی عیراق دهشی پهسند بکری. بو چوونهوه بو زهویی عیراقیش، بهگویرهی فهرمانی دهولامتی نیران دهبی بارزانییهکان سهره تا له شنو کوبهنهوه و پاشان برونهوه عیراق. نهو مولامتی دهولامت بو بارزانییهکانی دهستنیشان کردبوو پازدهی مانگی ریبهندان بوو.

لیّره دا، شایه نی به بیرها تنه وه به که بارزانییه کان به هوّی رابردووی پر له گیّراو و گوّرانی خوّیان و نه و بی به لیّنیییه ی له فهرمانیه دانی سیاسیی ده و له ته جوّراو جوّره کانه و بینیبوویان، له هه لسوکه و ته له گه لا ده ره وه ی خوّیاندا بزیّوترین مروّقیان لی هه لکه و تبوو. بو به بیرهیّنانی نهمه هیّنده به سه بگوتری که واله و دیمانه یه به نده له گه ل شیّخ نه حمه ددا کردم، وه ک چوّن باس کرا، پیّیان گوتم که له نیّوان بارزانییه کاندا نه فسه ری نیّرانی، بیانی یا ناسووری نییه، له کاتیّک دا پاش گه پانه و هیان بو عیّراق و دوای کشانه و هیان له پیّش هیّرشی سوپای نیّران، ژماره یه که و تنه ده سه رانی نیّران و ناسووری له ناو زه و یی و لات و له ناو زه و یی کرد و که و انه دو ای که و تنه ده ستی هیّزی نیّران. له لایه کی تره وه نه و ان

به لیّنیان دا له بریّتی وه رگرتنی گهنم له سوپای ئیّران دوو توّپی چیاییی ۷۵ی، که له هیّزی دیّموکراتی ئازربایجانه وه بهجیّ مابوو، بده نه وه به به رپرسیارانی سوپا. له به رامبه رئه مهشدا ئه وان گهنم و قهند و شه کری خوّیان وه رگرت به لام له دانه وهی ثه و دوو توّپه چیایییه دا خوّیان نه دایه دهست. جگه له بارزانییه کان خوّیان، سه روّکانی ئهم خیّبله راویّژکاری ئه و توّیان هه بوو که به هیچ شیّوه نه یانده و یست ناشته و ایی له نیّوان خیّلی بارزان و ده و له تیّراندا بیّته ئاراوه.

لهلایه کی تر، پیشنیازی بارزانییه کان بهلای دهوله تهوه شایه نی په سند کردن نه بوو، له به در نه بوو، له به ده وی و ده مانه وی سه ربازی دهوله تا بین و شایه نی ده وی ده مانه وی سه ربازی ده وله تا بین و شایه نی نه وه ین ده وله تی تیمه به چه کداری بو یه کی له ناوچه کانی ناو ولات کوچ پی بکات. به لگه نه ویست می بیشنیازه بو نی بی بارزانی بی چه که لیکردنه وه له ناو زه وی نیراندا نیشته جی بکات.

بابهتیک شایهنی سهرنج لی دان بی ئهوهیه دهولهت پاش ئهوهی بارزانییهکانی ناسی بۆچى رينگەي دا مەلا مستەفا تاران بەجى بهيلنى و بچيتەوە ناو خيلى خۆي و ئەم سەر ئيشهيه بنيتهوه؟ سهرهتا پيويسته بزاندري كورداني دانيشتووي ناوچهي شنو ههتا سنووری ئاراس که بریتین له تایهفه کانی زهرزا و بریک له مامه شی قادری خاوهنی ۳۰۰ پارچه چهک و ، ههرکییهکانی «رهشید بهگ و نووری بهگ که شهراویترین تایهفهی دهوروبهری مهرگهوهر و تهرگهوهرن، خوالیخوشبوو موقهدهم مافی بهدهستی نهمانه هاته کوشتن» خاوهنی شهشسهت پارچه چهک و شکاکهکان بهسهرکردایه تیبی سمایل ناغای سمكۆبه ۱۵۰۰ يارچه چەك و، دواجاريش جەلالىپ مكان بەدوو ھەزار يارچە چەكەوە بەسەركردايەتىيى عومەر ئاغاي كورى خالىد ئاغاي بەناوبانگ، ھەموويان بەسەريەكەوە نیزیکهی چوار ههزار و سیسهت پارچه چهکیان بهدهستهوه بوو. چهکداربوونی ههموو نهم تايەفانە كە ھەموريان ھەريەكە و پيشتر لە راستى خۆيەرە گۆنگەرتكى نابورەرە و، مهترسيي ئهو كارهي لييان دهوهشايهوه شايهني تيبيني بوو، بويه ئهگهر مهلا مستهفا له تاران دەسبەسەر بكرايه ئەوا تىكراى ئەم لايەنانە تەواو شىترگىر دەبوون و مىتمانەيان نه دهما و له گه ل بارزانید ه کاندا به ره یه کی یه کگر توویان له به رام به ره هنری سوپا له سەرانسەرى ئەم ناوچەيەدا پيك دەھينا. كېكردنى ئەم ھيزەش لەگەل ئەو يشتەوانىيەي لهوانه بوو له دەرەوه بۆيان بىي، ديار نەبوو به چ نرخينک بۆ سوپا تەواو دەبوو. ئەمـــه بوو نه نجامی چاوه روانکراوی گرتنی مه لا مسته فا و سن که سه هاوه آه که یه تاران که ده بووه مایه ی نه فوه ی سوپا به بونه ی سن چوار که سه وه مروّق گه آینکی گه وره ی به روودا راست ببینته وه . جگه له مانه ، نه نجامینکی ره وشته کی که له سه رینیی نه م کاره وه به روّکی به رپرسانی سوپای شاهه نشاییی ده گرته وه ، نه وه بوو له به رچاوی سه رتاسه ری تایه فه و خید هساتی نیراندا هم تا هم تایه به ده ردانه و میه کی ناله باری ده بوو و نیتر که سینک با وه ری به زار و کاری ده و آنت نه ده هات .

بهتایبهتیش دوای ئهوهی دهفتهری بیرهوه ربی میرحاج له قهرهقوّین کهوته دهست، لهو ده فتهرهدا نووسرابوو مهلا مسته فا له دواین جاردا پاش ئهوه ی له شیخ ئه حمه د جودا دهبیّتهوه و ده چیّته بارزان له دهولهتی عیّراق داوا ده کات به لاّکو به ده رکردنی لیّبوردنی کی گشتی له که مته رخه مییه کانی ئه وان خوش ببی هه تا ئه مانیش چه ک دابنیّن، به لاّم دهوله تی عیّراق به مه رازی نابی و خوّ به ده سته وه دانی بی مه رج و ئه ملا و ئه ولای دهوی. به واته یه کی تر، ده وله تی عیّراق له به رئه و به نه یده ویست له که موکورتییه کانی مه لا مسته فا چاو بپوشی بویه رازی نه بوو به لیّنیّکی پی بدات پاشان لیّی پاشگه زبییّته وه.

ههر بهم هزیانهی سهرهوه بوو کاتی مهلا مسته اله تاران راشکاویی له پهسندکردنی مهرجه کان پیشان نه دا، روّژیکیان سهروّکایه تیی نهرکانی سوپا له بارهگای خوّیدا پیّی گوت: «مهلا مسته فا ئیّوه مهرجه کانی ئیّمه پهسند بکهن یا نه کهن، ئیّمه بهساغی ده تانگه ریّنینه وه ناو تایه فه ی خوّتان. ئینجا ئه گهر پهسند تان کرد ئه وا باشه، ئه گهرنا ئیّمه

شهرتان له گه لدا ده که ین و له ناوتان ده به ین».

وهک سهرنج دهدری، تهواوی ئهو برپارانهی وهزاره تی شهر وهری گرتبوون به به لگهی هینزدار پشت ئه ستوور بوون. بهم پیودانگه و بهو راشکاوییه دهولهت لهگهل مه لا مسته فادا نواندبووی، وا چاوه روان ده کرا بارزانییه کان پیشنیازی سیهم به پهسند برانن، به پیی ئه و به لینانه ی دابوویان و ئه و په پهانه ی له تاران و مههاباددا به ستبوویان، ده بوو بی پیکدادان زه ویی ئیران چول بکه ن. به لام سیاسه تیکی تریش له کایه دا هه بوو نه یده ویست بارزانییه کان به بی هه پهاو له ئیران برون، ئه و سیاسه ته شیاسه تی قازی محممه دی سهروکی کوردستان و سهرکوماری کوردستان بوو.

لایهنگرانی قازی محهمه دله و روزانه ی ئه ولهگر تووخانه دا بوو، به ندیواریی خویان لهگه ل بارزانییه کاندا هیشت بووه و به هیوای رزگار کردنی قازی محهمه دهانی بارزانییه کانیان بو به رگری و ده سوه که ری ده دا. له ئاست هه موو ئه م که سه به رهه لستانه دا کاردارانی سوپایی له تاران و نه غه ده، به تایبه تیش عه قید غه فاری له شنو ناچاری ململانه یه کی توند بووبوون.

چالاکیی لایهنگرانی قازی محهمه و بهندیواریی ئهوان لهگهل بارزانییهکان و ههبوونی کهسانی دژ بهئاشتیی نیّوان دهولهت و بارزانییهکان، بووبوونه مایهی ئهوهی ههر بریاریّکی چ نووسه کی چ زاره کی له شنیّ لهگهل شیّخانی بارزانیدا بدریّ، شهوی دواتر ببیّ بهبلّقی سهر ئاو. دوای دیانه جار له دوای جاره کان لهگهل شیّخ ئه حمه و مهلا مسته فا و، پاش ئهوه ی برّ ده سه لا تدارانی سوپایی له کوردستان و تاران به دیارکه وت که وا بارزانییه کان به هیچ جوّر نیازی ئهوه یان نییه بریاره کانی ده وله تی بریان جیّبه جیّ بکهن، جاریّکی تریش له لایهن ئهرکانی سوپاوه گهف له سهروّکانی خیّلی بارزان کرایهوه که ده ست ههلّگرن و به ههمان شیّوه ی له تاران گوترابوو، به چه که دانان یا رویشتن له ئیّران دهست ههلّگرن و به ههمان شیّوه ی له تاران گوترابوو، به چه که دانان یا رویشتن له ئیّران

ههمان کات، ئهرکانی سوپا فهرمانی بهسهرکردهی هیّزی کوردستان دا کهوا شهر لهگهلّ بارزانییهکاندا بی چهند و چوّن و نیّزیکهپهریّزه و، سهروّکانی خیّلی ناوبراو دهیانهوی سوپای ئیّران بهره و ناوچه کیّواوییه دژوارهکان رابکیّشن و له روّژانی زوّر سهرما و سوّلهدا دهستی لیّ بوهشیّن، بوّیه وا چاتره ههر له ئیّستهوه بریاری پیّویست بوّ گهماروّدانی بارزانییهکان وهربگیری و ههتا بکری ئهلقهی گهماروّیه که بیّ پیّکدادان و خویّنریّژی

بهرتهسک بکریتهوه، ههتا، یه کهم: له کاتی روودانی پیکداداندا کهمتر زیانی گیانی و مالی بهدانیشتووانی بی وهی بکهوی، دووهم: کاری هیزی سوپا به هوی کورتبوونهوهی هیلی به رهوه ئاسانتر ببی.

روّژی پازدهیدمی مانگی ریّبهندان(واته ۳ شوبات) موّلهتی دیاریکراوی ئهرکانی سوپا بو بارزانییهکان بهکوتا دههات، ئهرکانی سوپا فهرمانی دایه فیرقهی چواری کوردستان هه بارزانی بارزانی بکات یا ههرچی زووتره ئاخی ئیّران بهجی هه بارزانی بکات یا ههرچی زووتره ئاخی ئیّران بهجی به بهیّلان یا ئهوه تا خوّیان بو شهر ته بارزانی بکات یا مهرچی که فی سهروّکی فیرقه دا په نایان بو ههمان تاکتیک بردهوه. بهم شیّوهیه، خیّزان و مالهکانیان که له نه غهده، قه لای پهسوی، سوفیان، جلدیان و سنووری خانه جی نیشته بروبوون بهره و لای شنو برواند و جوولهیه کی گرینگ به نیازی روّیشتن بو سنووری عیّراق و بهجی هیّلانی خاکی ئیّران له نیّوان مروّدگه لی ئه م خیّله دا که و ته به رچاو.

ئهرکانی سوپا له ناو ئهم رووداوانهدا بوو، به هوّی کارسازی و دووره زهینیه کی تایبه ت که له لایمن سهروّک ایه تیی هیّری کوردستانه وه ده ها ته نواندن، له بچکوّله ترین گورانکارییه که له بارودو خی سهروّکانی ئهم خیّله دا رووی ده دا، ئاگه داریی هه بوو. روژی بیست و چواری مانگی ریبه ندان فه رمانیّکی ناوکوّییی به سهروّکانی فیرقه ی و کو لیوای ورمیّ «قائید فیرقه زه رابی، قائید فیرقه هومایوونی، عهمید زه نگه نه دا بو جیّبه جی کردنی فه رمانه کانی ده وله ته باره ی ده سپیش خهریی پیتویست به نیازی چه ککردنی تایه فه کانی کورد له باکور و باشووری ورمیّ و کوّچباری بارزانییه کان به ره و ناو ئاخی عیّراق. بو ئه وهی فیرقه ناوبراوه کان ئاماده ی به پرووداها تنی هه در پیشها تیّکی

نالهبار بن، چهند کاروانیخی له هیرزگهلی کوردستان بر چهک لی سهندنی تایهفه دهستنیشان کراوهکان بهسهروکایهتیی نهفسهرانی ناوهاتوو له خوارهوه و پیکهاتوو لهم یه که پیکهوه نراوانه دیاری کرد و فهرمانی پی دان ههتا روزی بیست و ههشتهمی ریبهندان لهگهل کاروانی ناوبراودا، لهو خالانهی ئهرکانی سوپا دهستنیشانی کردبوون جیگیر بین.

له بهرگی یه که می نهم کتیبه دا له باره ی ناوی یه که و توانای کاروانه سوپایییه کان هیچ باسینک نه کرا، به لام نه مروّ سی سال به سه ر نه و رووداوه دا راده بووری، ناوهینان و تومارکردنی ناوی یه که کان له رووی سوپایی و سیاسییه وه چ زیانیکی نییه. بو نهوه ی یادینک له خوبه ختکه ربی نه فسه و سه ربازان بکریته و ه و ناوی نه و یه کانه ی له نوپه راسیون (کرده وه) ه کاندا پشکدارییان هه بوو ه تا هه تا یه زیندووبی و ا به دریژی باسیان ده که به روید.

کاروانگهلی کردهوهکان له سهرهتای رووداوهکاندا بهشیّوهی خوارهوه ریّک خرابوون و ئهرکی ههریهکهیانیش بهم پیّیه بوو:

- (۲) کاروانیّک له ژیر سهروّکایه تبی عه قید ئه نساری له مه هاباد، پیّک ها تبوو له دوو به تالیوّنی پیاده، به طرییه یه کی، تیپیّکی هاوه ن، به تالیوّنی سواره ی لورستان، دوو زریپوّشی شهر «له حه سه نلو»، بو مه به ستی گرتنی نه غه ده و بو کوّچ پی کردنی خیّلی بارزانی له ناوچه ی نه غه ده و ئاوایییه کانی ده وروپشتی شنوّ و سهر سنووری عیّراق.
- (۳) کاروانیّکی تر له مههاباد له ژیر سهروّکایهتیی رائید کلاشیدا، پیّک هاتبوو له به تالیوّنی یه کی پیاده ی فه وجی ههمه دان، تیپیّکی توّپخانه ی ۷۵، دوو هاوهن، بوّ مهبه ستی قه لای پهسوی و کوّج پیّ کردنی تایه فه کانی بارزانی له ناوچهی

- گردهسپیانه وه به رهو شنق و سنوور و سووککردنی کاری کاروانی عهقید ئهنساری.
- (٤) کاروانی خیّلات له سنووری خانه «پیّک هاتبوو و له خیّلاتی مهنگور و مامهش» بهسهروّکایه تیی ملازم دووهم نویه هار له ناوچهی پیران «بادین ئاوا»، بوّ مهبهستی پاشه کشه پیّ کردنی خیّلاتی بارزانی بهرهو رووکاری ژوورووی خانه و شنوّ و سنووری ئیّران ـ عیّراق.
- (۵) کاروانیّکی تر له مههاباد ، پیّک هاتبوو له سنی بهتالیوّنی پیاده ، بهطریه یه که و یه که یه که سواره و دهسته یه که تهماتیک و دوو زریپوّشی مامناوه ندی ، چوار زریپوّشی سووک و فهوجی سوارهی فهوزیه «له کوّسهی کاریّز» ، بوّ مهبهستی پیّکهیّنانی هیّزی سپیری سهرکردایه تی.
- (٦) تیپیکی ئاسمانی، پیک هاتبوو له حهوت بالهفرهی هاینه و دوو بالهفرهی «تایگهر مهوس» له ژیر دهسه لاتی سهروکی هینزدا بوو. دوای دیاریکردنی کاروان و سهروکه کانیان، بو ئهم ئوپهراسیونه، ئهم فهرمانهی خوارهوه له لایهن ئهرکانی سوپاوه بهمه به ستی یه کخستنی ههولی یه که کان، بو سهروکی هیزگه لی کوردستان ده رچوو:
- یه که م : هه موو کاری کاروانه کان له ژیر چاو دیریی لیوا هومایوونیدا رینوینی ده کری و به دیری و به دوبری.
- دووهم: جاری یه کهم پینویسته کاروانی عهمید زهنگهنه زووتر لهوانیتر بیته ناو کار پیش ئهوهم: بارزانییه کان خویان بگهیننه زیرو و تهها و ههرکییه کان، ئهوان سهرکوت و تهفا و تهفروتوونا بکهن ههتاکو بارزانییه کان نهتوانن به پیاوانی زیرو و تهها و ههرکیییه کان رابگهن و هاوکارییان بکهن و مهیدانی پیکدادان بکیشنه ناوچه کانی سهروو و نیزیکی ورمین.

روّژی دووهمی مانگی رهشهمه، ئهرکانی سوپا فهرمانی دایه سهروّکایه تیی فیرقه ی چوار و هیّزی کوردستان که به پیّی ئهو ئاگادارییانهی کهو توونه ته دهست، بارزانییه کان بریاریان داوه به پیّچهوانهی ثهو به لیّنه ی درابوو، له بهرامبهر هیّزی ئیّراندا بووهستنه وه و بهههر فیّلیّنکی بوّیان بلوی سوپای ئیّران بوّ ناوچه کیّواوییه رژد و تووشه کان رابکیّشن. دوای گهیشتنی ئهم فهرمانه، لیوا هومایوونی ته بای عمقید غمفاری له نهغه ده دا دیانهی شیخ ئه حمه د و مه لا مسته فایان کرد و له باره ی ئه و په یانه ی دابوویان که و تنه و توویّیژه وه.

ئەو دىيانەيە بەسەركەوتنىڭكى گرينگ بەكۆتا گەيشت. لەبەرئەوەي ويراي باردۆخى پر

مهترسی و ههبوونی ماکهی گیرهشیوینی، بهتایبهتیش ئهفسه رانی بارزانی که له سوپای عیراقدا خرمهتیان کردبوو و سزای له سیداره دانیان بر ده رچوو بوو و، زور دری ئهوه بوون بگهرینه و لاتی خویان، نهیانده ویست ئهم و تویژانه بگهنه هیچ نه نجامینی، تهنانه تهینده یشی نه مابوو ئهم هاندانانه ببنه مایهی رووداویکی دلته زین، به لام به دان به خوداگری و بروا پتهوییه ک که له لایه نی سهروکی فیرقه وه به کارهات، نه نجامی گهش به دی ها تن و بارزانییه کان قایل بوون نه غه ده و گرده سپیان و ناوچه کانی خیللی پیران و مامه ش چول بکه ن و هه رچی زووتره به ره و ناوچه ی سه لدووز و شنو برون.

لهم دیمانه یه دا بارزانییه کان چییان گوتبوو ئاوهایان کرد برّیه روّژی دواتر هیّزی سوپا له نه غهده به که یس بوو که شویّنیّکی پر گرینگه، ههروه ها سهرتاسه ری ناوچه ی لاهیجان له لایه ن سه ربازانه وه گیرا و ریّگه ی چهوریّژی عیّراق (خانه)یش رزگار کرا. هرّی ئهوه ی بارزانییه کان ئهم جاره قسه یان هیّنایه جی ئهوه بوو له نیّزیکه وه کاروانی سوپای بو شهر ئاماده یان ده بینی و ده یانزانی له باری بچووکترین کاری بهره واژدا ده ستیان لیّ دوه شیّندریّ.

ئه و خاله ی نابی لهبیسر بکری ئه و دیه ده میراستی فیرقه ی چوار به دریزاییی ماوه ی مانه وه ی خوی له شنو ته واوی توانای خوی وه گه په خستبوو به لکو بارزانییه کان له باتی ئه وه ی پوو له مه رگه و بری به ناو تایه فه کانی هه رکی و کوردی ناو چه کانی ژووروو، پوویان به ره و لاهیجان وه ربگیرن. سه ره تا هه تا پاده یه کاریان له مه لا مسته فا کرد و به ره و رووکاری لاهیجان وه ربگیرن شه فاکته ری ده ره کی له ناو بارزانییه کاندا هه بو و بووه به رهه لست له پیش سه رکه و تنی ئه م کاره دا، له به رئه وه ی ئه گه ربارزانییه کان له باتی رقیشتن رووه و باکور، رووه و باشوور برقیشتنایه ئه وا تایه فه کانی باشوور واته مامه شی نه میر عه شایه ری و مه نگو په به یچ رووه تیک دانویان له گه ل ثه واندا نه ده کولا، ئیتر له سه رسنووری ئیران و عیراق له شوینی کی ناله باردا بارزانییه کان ده که و تنه که وه ی په ده می که سوی نه وه ی به ره و باکور وه ره کی له دو اجاردا بووه هوی ئه وه ی چه ند که سیک له سه رقک انی مامه شی کتوپ به ره و باکور وه رگیرا. رووداوه که به و شیخ و یه رووی دا، له کاتی به یه کجاری پووی خوی به ره و باکور وه رگیرا. رووداوه که به و شیخ و یه رووی دا، له کاتی به یه کجاری پووی خوی به ره و باکور وه رگیرا. رووداوه که به و شیخ و یه که و کوی دا، له کاتی که و ته نیزان سه رقکانی بارزانی له ناوچه ی پیراندا کیشه و به روی که که که که که که که که کوره نیزان سه رقکانی مامه ش و بارزانی یه سوی کوی که و ته نیزان سه رقکانی مامه ش و بارزانی یه سوی کوردنی تایه فه کانی مامه ش و بارزانییه کان بوران بارزانییه کان بوران هداکه و تو و مروث

له بهگزادانی مامهش بهچهک و ههموو ئهسپاب و ئهسپهوه بهدیل بگرن و بهرهو قهلای پهسوییان بهپیش بدهن.

له ئه نجامی نه و و توویژه ی عه قید غه فاری وه ک ده مراستی فیرقه له گه ل بارزانییه کاندا کردی بوّی لوا که لوپه له چووه کان وه ربگریته وه . مه لامسته فا ده سپیّکی نهم و توویژه ی به هه ل زانی و به و بیانووه ی ماله بارزانییه کان له پروی خواردنه وه له ته نگژه دان و ریّگه ی په پینه وه له خاکی ئیّرانه وه بوّدی عیّراقیش به ستراوه بوّیه وا ده خوازی ده وله ت په پاده یه که خواردنیان پی بدات و ، بوّ چوونه وه یش بوّ عییّراق هه لیّکی زیاتریان بوّ بره خسیّنی .

مهلا مستهفا بز دهرچوون له زهویی ئیران و رؤیشتن بز ولاتی عیراق دوو ریگهی لهبهر چاوان گرتبوو:

- (۱) ریّگهی بیّنار دهکهویّته ئاخی تورکیاوه و ههمان ریّگهیه بارزانییهکان لهدهمی هاتنیان بوّ ناو ئاخی ئیران که لکیان لیّی وهرگرتبوو.
  - (۲) ریّگهی چهوریژی خانه که به «پیر ئۆمهران» (۱٤) بهکوتا دی.

ریّگهی بیّنار به هوّی نه و ناله باری و مهترسیه ی بارزانیه کان له تورکه کان چاوه پوانی بوون، مایه ی سه رنج راکیشانیان نه بوو به تایبه تیش که لهم ریّگه یه دا به فریّکی نهستوور ریّگه و بارزانی بوّ په پاندنه و می خاوخیّزانیان ناچار ده بوون خوّیان به فسره که بشکیّن و ریّگه بکه نه و هه تا پاشان خیّدزانه کانیان به پی بخه نه بری بخه نه برزانیه کان نه م ریّگه یه یا له به رچاو نه ده گرت.

ریگهی چهوریژی خانهیش بهبیانووی نهوهی زوّر دووری دهخستنهوه و له نه نجامدا ده یخستنه بهر دهستدریژی و دهسبری و گیچه لی پاسهوانانی بنکه کانی سوپای عیراقهوه، بویهش نهم ریگهیهیان بو چوونهوه ره چاو نهده کرد، ئیتر روویان کرده دوّلی بهناوبانگی گاده رهتا لهویوه به رهو عیراق بچنهوه.

⁽۱٤) دەبى «حاجى ئۆمەران» بى.

مانگی رهشهمی له نهغهدهدا خوّیان جیّگیر بکهن و ، کاروانی «رائید کلاشی»ش بیّ پیّکدادان لهگهل بارزانییهکان له گردهسپیاندا سهنگهر بگریّ. ههرچهنده ئهو روّژانه له ناوچهکانی باشوور هیّشته پیّکدادان رووی نهدابوو بهلام له باکور کاری کاروانی عهمید زهنگهنه له بارت خیّلانی در بهدهولهتدا دهستی پی کردبوو. تهگهرچی لهم کردهوه سهره تاییهدا هیّزی دهولهت لهگهل بارزانییهکاندا رووبهروو نهدهبووه بهلام لهبهرئهوهی کردهوهی هیّزی دهولهت راستهوراست پیّوهندیی بهنهخشهی ئهرکانی سوپا بو گهماروّدانی بارزانییهکان و برینی پیّوهندیی خیّلانی گیّرهشیّوین بهم تایهفهیهوه ههبوو بوّیه بارزانییهکان و برینی باماره بهو کردهوهیه دهدهین که له دوّلی قاسملودا بوّ پیشگری له بهشیّویهکی کورتهبری ئاماره به و کردهوهیه دهدهین که له دوّلی قاسملودا بوّ پیشگری له خوّگهیاندنی نهم خیّلانه بهبارزانییهکان رووی دا:

له روزی بیست و ههشتی ریبهندان ههتا دووی رهشهمی کاروانی عهقید زهنگهنه له ورمینوه بهسواریی لوری دهستی بهجووله کرد و توانیی له بالانش که دهرچهی دولی بهراندیزه و ههروهها له شهعبان کهندی و دزی، جینگیر ببی. پهنجا کهس له خینلانی ئهو شوینه و پیاوانی ولاتهاریز (۱۵) بههاوهلیی ئهم کاروانه هاتن ههتا وه ک خوبهختکهر له ینکداداندا یشکداری بکهن.

له سهعات ۷ی سهر لهسبهینهی روّژی دووهمی مانگی رهشهمی نهم کاروانه رازانهوهی شهری به کاروانه رازانهوهی شهری بهخوّیهوه گرت و له کاتیّکدا فهوجیّکی پیاده و دوو زریپوّشی شهر له پیّشهوانیی نهوانهوه تهکانیهان دهدا، له بالانشهوه بهمهبهستی گرتنی گوندی کوّکیّ که دهکهویّته دووریی دوو کیلوّمهتر له خوارووی سهرهتاگهی ههنگاوههلیّنان، بهرهو پیّش بزوان. لهم گوندهدا پیّشی چهند روّژیّک پیاوانی زیّروّ و تهها ههرکی خوّیان حهشار دابوو.

بهنزیکبوونهوهی هیّزی دهولهت لهم گونده، کهوته بهر دهسریّژی خهستی چهکداران و له نه به نویکبوونهوهی هیّزی دهولهت لهم کردهوهیه دا که ههتا پیّش نیوه پر دریّژهی کیشا، ژمارهیه که له چهکداران هاتنه کوشتن و هیّزی سوپاش دوای بریندار بوونی شهش سهرباز و یهک غهیره نیزانی (۱۹۱) گوندی کوّکی و نهوزان و تومانبه و قهلاّچهم و مهحموودئاوا گیران و کاروان رووی له ناوجه رگهی گهلیی قاسملو کرد.

هدرچەندە پیاوانی زیرو و تەھا ھەركى لە دووریى ھەر چەند كیلۇمەتریخكدا بنەگەيەكيان

⁽۱۵) ئەو «ولاتپاريزە خۆبەختكەرانە! »ى نووسەرى كتيب باسيان دەكات جاشەكان بوون.

⁽۱٦) نیزامی واته «سهرباز» غهیره نیزامی واته «جاش».

بق بهرگری دامهزراند بوو، بهدهسوه کهرییه کی چپ و بهرخودانیّکی چالاکانه له ئاست هیّزی ده ولّه تدا خوّیان راده گرت به لام ویّرای ئهوه شعه عهید زهنگه نه پیّی کرا به لهده ستدانی ۲۷ که سه «۱۵ کوژراو و ۱۲ بریندار» هه مو نه و به رزایی انه بگری، به سه رگه لیی قاسم لویاندا ده روانی. شایه نی زانینه له قوناغی دووه می نهم کرده و هه ایتر له دوو نیزامی و سی غهره نیزامی شه هید بوون و ده که سیش بریندار بوون.

رۆژى چوارەمى مانگى رەشەمە بەنيازى پى كەوتىن بەشويىنى چەكداران ـ يان بەزاراوە، سەرانسويكردنى سەنگەرەكانى ئەوان، فەوجىكى پيادە بەكەرەستە و ئامىيرەوە بەرەو بىنەبانى دۆلى قاسملو ھىيرشى برد. پىيشەوانانى ئەم فەوجە ھەتا گوندى سىلوانا چوونە پىيش، سەرەرلى ئەو بەرگرىيە خەست و خىۆلەى خىيلان دەيانكرد ئەم فەوجە دىيەكانى شىرىن كەندى و محەمەد رەحىم كەندىى داگىر كرد. بەلام لەبەرئەوەى دۆلى ناوبراو بى رادە كوور و پى مەترسى بوو و چەكدارانىش لە شوينى ئاسى و بالنددا سەنگەريان گرتبوو، فەرمان گەيشتە ئەم فەوجە كە بەرەوپىش چوونى خىي بووەستىنى ھەتا بەجوولاندنى بالەكانى بىتواندرى خىيلان لە شوينە بەرزەكان ھەلىكەندرىن. فەرمان گەيشتە ئەم كاروانە بەرزايىيەكانى خىيان لە دەست نەدەن و سەرەتاتكەى جوولە و بزاوتى زىرى و تەھا بكەن. لەم كىردەودىدا دەركەوت زىرى و پىاوانى ئەو لەگەل بارزانىيەكاندا ھاوكارن و دەيانەوى بەيارمەتىي ئەوان ھەتا دوا پشوو لە بەرامبەر ھىزى دەولەتدا بەرگرى بكەن.

به هه رحال ، ثه و کاره ی کاروان له دوّل ی قاسملودا کردی و ثه و شکانه ی زیّرو و ته ها له ناوچه ی ورمیّدا خواردیان کاریّکی گهوره یان کرد ، به جوّری زوّربه ی ثه و کوردانه ی هه تا چه ندانیّک پیّه هـ تـ رخه دریکی ده ست تیّکه ل کـردن بوون و خـولیای رکابه ری و پیّه مدرگایه تییان له سهردابوو ، ترس و سامیان لی نیشت و سهروّکانی ته وان له ویّنه ی محه مه د حوسیّن حاته می ، قادر به گی ره سوولّی ، سه ید فه هیم و ره شید به گی جیهانگیری ، خوّیان به سهروّکی کاروان ناساند و گوی به فه درمانیی خوّیان به ده ولّه ت راگه یاند و نه و جه کانه ی لاشیان هه بوو به ده سته و میاندان .

له ههمان ئهو رۆژانهدا بهنیازی راکیتشانی ئهو خیالانهی هیشتا له دله راوکهدا بوون و، له ههمان ئهوه روزانهدا بدرین لهوانهبوو بچنه پال چهکدارانهوه، ئهم ئاگهدارییهی خوارهوه له ناوچهکانی کوردستاندا بههوی بالهفرهوه بهردرایهوه:

ئاگاداري

«به گشت دانیشتوان و خیالانی کوردستان راده گهینین:

لهم كاته دا سوپا به مه به ستى چه سپاندنى هيمنى و ئاشتى له سهرتاپينى ناوچهى کوردستاندا، دهستی به کاری دابین کردنی دلنیایی و ریکوپیکی کردووه، تایه فه و خیالانی كوردستان وريادار دهكهينهوه ههرچي چهك و تهقهمهني و كهلوپهل و شتي تريان له دیموکراتی کوردستان وهرگرتووه یان بهدهستیان کهوتووه، له شاراندا له ماوهی سی روّژ و له دەرەوەي شاراندا له مۆلەتى يەك حەفتەدا بىدەنەوە بەسەرۆكى سوپاي شارى مەھاباد و ورمني. بهگویرهي تاقیکردنهوه و ئهو لینکولینهوانهي کراون، دهرکهوتووه کهوا خینلاني ولآتپهروهری سنوور بهمهبهستی پاراستنی ریکوپیکی و هیمنیی سنوور، هوکار و کهسانی گرینگن و ئهگهر بینو به پینی ئاتاج و پینویستیی ناوچه چهکیان ههبی ئهوا به چاکی ده توانن ئهم كار و ئەركە رابپەرينىن و سنووروانيى خۆيان لە ناوچەكانياندا جىيبەجى بكەن، بەلام ههموو تایهفه کان به تیک ایی دهبی نهو چه کانهی هه تا نیسته له دیموکراتی کوردستانیان وهرگرتووه بهژمـاره و بهپێي پێـويست لهلاي خـێـــلاني مــهنگوړ و مــامـهش و گــهورک و تایهفه کانی تری سنووری بمیننی به مهرجیک پاس و پسووله له نهرکانی هیزی کوردستان له مههاباد وهربگرن ههتا به کاری پاراستنی سنوور رابن و، دهسته پاسهوانه ناوچهیییه کان لهوان پیک بیّت. دهبی سهروّکی ئهم تایهفانه ناو و پاشناوی خاوهن چهک، باوک، جوّر و ژمارهی فیشه که کانی، له ماوهی یه ک حهفته دا پیشکیش بکهن بر نهوهی پسووله و پاسی ييويستيان بو دەربكري.

له بارهی تایهفه نیزیکهکانی وهک دیبوکری و فهیزوللا به گی و تایهفهکانی شارویران و ئهوانیتر، ههروهها ئهوانهی له شاران داده نیشن ده بی چه کی ههیانه له ماوهی سی روژدا بهده سته وهی بده ن، ئهوانه یش له دهره وهی شاراندا ده ژین پیویسته سه ر له ئهرکانی هیز بده ن و ئه و ژماره چه کهی بو خوپاریزی له چه پاوی دز و جهردان پیویستیانه بوّیان تهرخان بکری و، ئهوانیش له موّله تی یه که حه فته دا ناوی خاوه ن چه که کان به و شیّوه یهی له سهره وه گوترا پیشکیش بکه ن و پاشماوه ی چه که کان به ده سته وه بده ن. سهروّکی ئهم جوّره تایه فانه ، هه موو چه کی تایه فه کانیان هه ر به په له به ئه رکانی هیز پیشکیش بکه ن که لایه نی بریارده ره.

له كۆتايىدا دلنيايى دەدەين ئەگەربىتو لەو مىن روودى كاروانى ھاتووى ھىزى كوردستان

بهر به نامانجی جزراوجزر به ری که و تووه ، چه کینک یا فیشه کینک مامله تی له سه رکرایی ، ده بی نه و مامله تانه هه لبوه شین و چه که مامله ت پی کراوه کان بدرینه وه . له و میژووه به پاشه وه ، نه م جزره مامله تانه له هه رکوییه ک و به هوی هه رکه سینکه وه بکرین یا چه ک به ره و ده ره وه ی سنوور بنیر دری نه واکه تنکه رده دری به دادگه ی مه یدانی سه رده می شه پ به پینی نه وه ی گوترا ، نه گه رها تو پاش تیپه پینی ما وه ی دیاریکراو که سینک چه کی خوی نه دابی ته یا پاسی وه رنه گرتبی ، نه وا خوبه پاشده رله دادگه ی سه رده می شه پ دا ده که و پته به رلین چینه وه .)

* * *

له و روّژانه دا ، به لای به رپرسیارانی سوپاوه روون بوو که وا بارزانییه کان ده یا نو خافلاندن به به نو خاپاندن و خافلاندن ببه ن و له ناکاو به سه ر سوپای ئیران دابده ن. ئیتر ، له ده می و توویژ له گه گه سه سه رو کی فیرقه ی چواردا له لایه که باسی گه رانه و «ی خویانیان بو عیراق ده کرد و خواردن و قه ند و شه کریان ده خواست ، خیزانه کانی خویشیان بو ئیسپاتی ئه م بابه ته گوایه نیازی له ئیران ده رچوونیان هه یه به ملا و به ولادا ده هینا و ده برد ، به لام له بنه وه خدریکی که ین و به ین بوون له گه ل تایه فه کانی مه رگه وه و و ته گه وه و ده شته بیلا ا و ده یا نویست له ری گه ی سازدانی ئه وان له گه ل خیاندا ، ئه و خیلانه له دژی هیزی سوپا راست بکه نه وه خیزانه کانی خویشیان به ره و ناوچه ی به پیت و بروینی ته رگه وه و و مه رگه وه و بنیرن که له بوو . نه م پیشبینیه ش به کرده و ده رکه و تا له به رنونی دو وه می ره شه مه کاروانی بوو . نه م پیشبینیه ش به کرده و ده رکه و تا له به رزانییه کان دو وه می ره شه مه کاروانی هه والگریی سوپا را پورتیان دا که وا ماله بارزانییه کان به ره و لای ته رگه و پر رویشتون ، خیان هه ندی له که سانی خیلانی سوپا و هه والی بزاوتی بارزانییه کان و دله راوکه ی خیانیان پی گه یانده بنکه کانی سوپا و هه والی بزاوتی بارزانییه کان و دله راوکه ی خیانیان پی راگه یاندن.

ئەركانى سوپا ئاگەى تەواوى لەم كار و كردەوانە ھەبوو، لە ميترووى يازدەمى رەشەمەدا فەرمانى بەسەرۆكى فيرقە دا كەوا نامەيەك بەشيوەى خوارەوە بەرەورووى مەلا مستەفا بكاتەوە:

«مهلا مستهفای بارزان!

ئيره بهرهواژي ئهو قسمهيمي له تاران كرابوو، هه لسوكه وتتان كرد. جگه لهوهي له

زهویی ئیران دهرنه که و تن و ئه فسه رانی هه لاتوو و تزیه کانی ئیرانتان نه دایه وه، رووتان کردووه ته ناوچه ی بدیت و پیزی ته رگه وه و مهرگه وه و ده شته بیل . پیویسته هه تا زووه زه ویی ئیران چول بکه ن.»

لهلایه کی تر، فهرمان درایه سهروّکی فیرقه کهوا لهبهرئه وهی بارزانییه کان بهم ههنسوکه و تعیان بیری له ئیران ده رچوونیان نییه و، بهبیانووی گیرانی ریّگهی ده ربازبوون بو دیوی عیراق و تورکیا به هوّی به فره وه، له وانه یه روو بکه نه ناوچهی ده وروپشتی ورمیّ، بویه وا چاتره ئهرکانی سوپای کوردستان بگوازریته وه بو ورمیّ و له نیّزیکی کرده وه کاروانه کانی باکوردا که شویّنیّکی گرینگتریان ههیه، جیّگیر ببیّ. لهلایه کی تر، له به دوورفی له به دوورفی بانه فرگهیه کی ببووه له میه در له پیش بانه فره کانی سوپا «که دوورفی نه بوونی بانه فرگهیه کی ببووه له میه دره، بریه بیری لیّدانی بانه فرگهیه که نه بورن» له وه ی بیری لیّدانی بانه فرگهیه که بدون بری بین به مایه ی سوود پی گهیاندن، بیریّکی به هیّز بوو.

پاش ئهوهی بریاری بارزانییه کان و خیّلانی سهرپیچیکه ر به عهقید زهنگهنه گهیشتهوه، ده سبه جی که و ته خوّناماده کاری له پیّناو پیّشگری له روودانی ههر رووداوی کی ناهه موار. ههمان کات، سهروّکی کاروان داوای له عهقید زهنگهنه کرد که وا له به رئه وهی بارزانییه کان روویان کردووه ته باکور، بوّیه دوور نییه لهناکاو بوّ دوّلی به راندیّز و هرگهریّن و بهگرتنی

ئهم ناوچهیه کاروانی کردهوهی دوّلی قاسملو و شاری ورمی توشاری مهترسی بکهن. بهم جوّره سهروّکی کاروان داوای کرد بالی راستی کاروان بههیّز بکریّ و بهههر شیّوهیه کی بلوی ههندیّک هیّز له پیّناو بتهوکردنی ئهم کاروانهدا له ژیر دهستی نهودا دابندری .

رۆژى پازدەى مانگى رەشەمە كاروانىكى پىكىهاتوو لە بەتالىىزنىكى پىادەى سەر بەفەوجى ٦ى بەھرامى، بەطرىيەيەكى تۆپى ٧٥ و بەطرىيەيەكى ھاوەن لە يەكەكانى فىرقەى تەورىز لە ژىر سەركردايەتىي عەقىيد «سەردادوەر»دا گەيشىتە ورمى بۆ ئەوەى ھىزى سوپاى ئەم ناوچەيە بتەو بكات.

له ماوه ی نه و پازده روّژه دا بو نه رکانی سوپای کوردستان بوو به شتیکی روون که وا بارزانییه کان روویان به ره و باکوره و نایانه وی به هیچ کلوه جی دهست له خاکی ئیران هدگرن و بروّن. سه روّکی فیرقه ی چوار پاش نه وه ی فه رمانی پیویستی له م باره یه له تارانه وه بو هات، بو ی ده رکه و تارزانیه کان چییان نیازه، ئیتر روّژی شازده ی رهشه می رووی کرده ورمی همتاکو به هم رنجیک بی پیوه ندیی بارزانیه کان به خیّلانی ده وروپشتی ورمیّوه بپسیّنی و ، زیاتر هه لی همانگیرساندنی به ربه ره کانییان پی نه دا. له پیّناو گهیشتن به مه مه مده مداد ا، روژی همژده ی مانگ نه رکانی هیزی کوردستان له مه هاباده وه گواستیه و بو ورمیّ و ، عه قید فه یووزی سه روّکی نه رکانی پیّوه ند دار له ورمیّ جیّگیر بوو بو نه وه بتوانری فه رمانه کانی سه روّکی فیرقه و نه رکانی سوپا چاکتر جیّبه جیّ بکریّن. نه رکانی هیزی کوردستان بو پیّشگرتن له هم الکشانی بارزانییه کان به ره و باکور ، به پیّی هه لومه رجی هیزی کوردستان بو پیّشگرتن له هم الکشانی بارزانییه کان به ره و باکور ، به پیّی هه لومه رجی مروشتی زه ویی ده وروپشتی ورمی (۱۷) نه مه بریاره ی ژیره و هی دا:

له دوا دوّلّی باکوری ورمی «دوّلّی بهناوبانگی ئهنهور چای» هوه ریّگه له هه لکشانی بارزانییه کان به رهو باکور بگیری، بو نهم مهبه سته کاروانیّکی پیّکها توو له دوو به تالیوّنی پیاده «به تالیوّنی ۲ی فارمی نهک توّبی

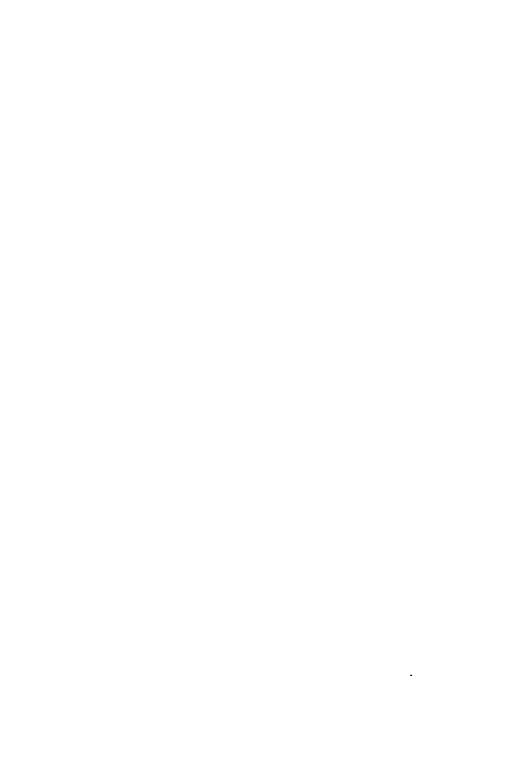
⁽۱۷) سروشتی زهویی دهوروپشتی ورمی بهجوّریکه له بهری روّژههلات پالّی داوه بهزهریاچهی ورمی و له دیوی روّژههلات پالّی داوه بهزهریاچهی ورمی و له دیوی روّژاوایشدا زنجیرهیه کی چیای دژوار و ههزار بههدزار ههلکهوتوون که چوار ریّبازگهی پیّداروّرشتنیان تیدایه، یه کیّکیان باکور باشووره و ناسراوه بهدوّلی قاسملو، سیّیه کهی تر روّژههلات بروّژاوان بهناوی: دوّلی نهنهور چای، دوّلی دهربهند، دوّلی باراندیّز و دهشی بگوتری نهم چوار نهوالهی پیّشوو بریّتین له ریّبازگهی ناچاری که پیّویسته یه کیّک نهمانه ببری ئینجا بگات بهو بهرزایییانهی که بهسهر سنووردا دهروانن. «نهم تیّبینییه له نهسلّی کتیّبه کهدا ههبوو واته له لایهن نووسهر خوّیهوه».

۷۵، دەستەيەك هاوەن، زريپۆشێك و دەستەيەك سوارە لە ژێر سەركردايەتىى عەقىد «نيـسارى»دا رۆژى بيـست و يەكى رەشەمى لە ورمـێـوە بەرەو دۆلى ئەنهـور چاى و بانەكانى «لەرنى» بەئامانجى گرتنى «مەوانا» دەستى بەجووللە كرد.

کاروانی دوّلی قاسملو نهرکی نهوه بوو له بهرزایییهکانی دهوروپشتی دوّلی ناوبراودا جینگیر ببتی و ههندیک کهس بهمهبهستی سهرانسویی بوّ دهوروپشت بنیّری. له روّژی نوزدهیهمدا، چهند تفهنگداریّکی ناوچهکهی تهبای دوو کهس له جهندرمه بوّ سهرانسوی له ریّگهی «شهعبان کهندی»یهوه بهرهو حهساری ناقبالاخ «که دهکهویّته ناو دوّلی بهراندیّن» ههنارد. نهو کهسانه له بهرزایییهکانی باکوری روّژناوا و باشووری روّژههلاتی شهعبان کهندییهوه بهرهو پووی دهسریّژیّکی خهست و خوّلی چهکدارانن بوونهوه و له نه نه نجامی پیکداداندا نایب زابت دووی جهندرمه «فهخسری نازهری» بریندار بوو و دوو له تفهنادارانی ناوچهکهش کوژران، نیّزیکهی ۵ کهسیش له چهکداران بهر کهوتن. دهسبهجی، ههندیّکی تر بهنوّتوّموّبیّل بهفریای نهوانهوه ناردران، چهکدارهکانیش دهسبهجی، ههندیّکی تر بهنوّتوّموّبیّل بهفریای نهوانهوه ناردران، چهکدارهکانیش پاشهکشیّیان کرد و له چاوان ون بوون.

فەسلىي چوارەم

پەرتبوونى ھێزى سوپا بەناوچەكانى كوردستاندا

له رۆژى بىست و يەكى رەشەمەوە ھەتا دەسپێكى پێكدادانى سەرەكى

بق ئهوهی چۆنیهتیی ئهو پیکدادانه گهرمانهی هیزی سوپا و بارزانیه کان که له به رهودواهاتنی رهشهمهدا روویان دا روون بهیتهوه، شیوهی جیگیربوونی یهکه سوپاییهکان لهو میژووه له ناوچه جوی جویهکاندا وهک ژیرهوه بوو:

ئەلىف: كاروانەكانى باكور

- (۱) کاروانی دوّلی قاسملو، پیّک هاتبوو له فهوجی یه ک و دووی به هادر و بطریه یه کی توّپ و زریّپوشیّک و دوو دهسته جهندرمه. فه وجی یه که میان له بلنداییه کانی کوّکیدا هه لی دابوو و فه وجه که ی تریان ویّرای دهسته یه ک توّپخانه و زریّپوشیّک و آنی که ساله هیّزی خیلانی ناوچه یی به نیازی گرتنی گه لیی باراندیّز، له زارگه لیدا هه واریان گرتبوو. «له ژیر سه رکردایه تیی راسته وه خوّی عه قید فولاد و هنددا».
- (۲) بهنیازی سهرانسو کردنی دو لی ده ربهند «دو لی باکوری باراندیز که به شاری ورمی دو ایبی دی» فه وجینک و دهستهیه ک برین و ژماره یه کداری ناوچه یی و زریپو شینکی جهندرمه نیردرابوونه ئهم ناوچه یه و له زارگه لیدا جی نیشته بووبوون.
- (۳) کاروانی عمقید نیساری، پیک هاتبوو له دوو فموجی پیاده، بطریمیه کی ۷۵، دوو زریپوش، دهسته یه که هاوهن، به تالیونیک له سوارانی فموزیه و دهسته یه که برین له ورمیوه به نیازی گرتنی مموانا «ناوجه رگه ی ناوچه ی تمرگه وه په به ره و مموانا که و تنه ریگه.
- (٤) فهوجیّکی پیاده، دوو به تالیوّن، دوو دهسته بریّنی سهر به فهورجی سوارهی «فهوزیه»، دوو زریّپوّش و یه ک سریهی توّپی ۳۷ وه ک سپیّر بوّ کاروانی باکور داندران و له ورمیّ مانهوه.

بارودۆخى ئەو يەكانەي ئە باشوور بوون

- (۱) له تازهکهند: فهوجیّکی پیاده و بطریهیهکی توّپ و زریّپوشیّک.
  - (۲) له قه لاجزق: فهوجي سوارهي لورستان و هاوهنيك.
- (٣) له سؤفيان: سريهيه کله فه وجي ههمه دان و دهسته يه کتهماتيک و ١٠٠ کهسي

- سوارهی ناوچهیی «مامهش و مهنگور».
- (٤) له قوّرچی: ۳۰۰ کهسی سوارهی ناوچهیی «مامهش و مهنگور».
  - (٥) له شین ئاوا: سریهیه که له فهوجی ههمه دان و دهستهیه ک برین.
- (٦) له گردهسپیان: سریهیه ک له پیادهی ههمه دان و دهستهیه ک برین.
- (۷) له نهغهده: فهوجیّک و، له سریهیهک کهمتری سهر بهلیوای کرماشان، دهستهیهک ۷۵، (بطریه)یهک ۱۰۵ی کورت و سیّ زریّپوّشی شهر.
- (۸) له مههاباد: دوو بهتالیــۆنی پیـاده، فـهوجی ٤ی سـوارهی لوپسـتان، کـهمـتـر له بهتالیـوّنیّکی سـواره، بطریهیهکی ۷۵، جگه له دهستهیهک ۷۵ و دوو زریّپوّش وهک هیّزیّکی بزیّری سپیّر بو کاروانهکانی باشوور جیّگیر کرابوون.

وه ک چون پیشتر بیری لی کرابووه وه ، پیویست بوو به هه ر نرخیک بی کرده وه ی باله فی ه تمبا و شان به شانی یه که کانی به ژه کی بی و به هاو کاریی نه وان رابیه پی بریه هه موو نه و باله فی انه ته تموریز بوون «۷ هاینه و ۲ تایگه رمه و سی له بن ده ستی سه رو کی فیرقه ی چواردا داندران به لام سه با ره ت به دووریی ریگه نه م کاره زوّر به هی نواشی جیبه جی ده بوو، هه روه ها نه و به رکه و تانه ی به ده سته وه ی ده دان جیگه ی دلخوشی نه بوون بویه سه رکردایه تی ویستی ده موده ست باله فی گهیه که له ورمی دامه زرینی . له به رئه و هی به لیدانی باله فی گهیه کی نوی باله فی سه رانسی نوی ، باله فی های بی پی باش ۱۵ ورد که فی بی سه رتا پینی گوره پانی شه پ سه رانسی بکه ن و به په له زانیاری پیویست رابگه یان .

ئهم بریار و پیشنیاره دهمودهست راپه وا و ، بهدووریی ۸ کیلوّمه تر له باکوری روّژهه لاتی ورمیّ، له نیّوان گونده کانی «لالو، تاج عملی، جارچی لو» دا باله فرگهیه ک تهیار کرا و روژی بیست و سیّی رهشه مه باله فره به ورمیّ گهیشتن.

وه کات له گه ل بزووتنه وه ی کاروانی عه قید نیساری به ره و مه وانادا، بالاو کراوه ی جوّراوجوّر له لایه نی فیرقه ی که وه به سه رهمو و تایه فه کانی سنووریدا بالاو کرایه و ه بانگهیشتنی ئه وان کرا بو ئه وه ی له بارت بزووتنه وه ی کاروانی ناوبراودا گویّرایه لی ده وله ت بن. مه لا مسته فاش له لای خوّیه وه به هه موو و زه و تواناوه که و تبووه دنه دانی هم رکی و شکاک بو ئه وه ی له به رامبه ربزاوتی ئه و کاروانه دا به رگری و ده سوه که ری بکه ن و نه یه لای خیّله کی له سه رینیی له به دیم له به رامبه ربزاوتی نه و کاروانه دارانی خیّله کی له سه رینیی

دوا نامەي سەرۆكى فيرقە بۆ بارزانييەكان

سهروّکی فیرقهی چوار تهواو ئاگهداری بابهتی سهرهوه بوو، له روّری بیست و سیّیهمی رهشهمهدا نامهیه کی بهناونیشانی شیّخ نُهجمهد و سهروّکانی تری بارزانی بهم ناوه پوّکهی ریّدوه نووسی:

ئيوارهي ههمان روّر بهنامه يه كي رهوانه كراو، شيخ ئه حمه د ئهم وه لامهي دايهوه:

«چۆڭكردنى شنز هەتا چەند رۆژى تر بەئەنجام دەگات، ھەروەھا كاريْك بەپىــْچەوانەى بەلىـِّن نەكراوە و ئەم بانگەواشەيە نادروستە و بريّتىييە لە ھاندانى خىيّلانى ناوچەيى كە لە بارودۆخى ئىستە نارازىن.»

مهبهستی بنه په تیی بارزانییه کان که به هن کو بیانووی ههمووج بره کاتیان به سه رده برد نهوه بوو هه رچی زووتره خویان به کوردانی شاپوور بگهین که چه کدار بوون، بن نهوه ی به ده سته وای نه وان خویان بگهینه کوردانی دانیشتووی ناوچه ی باکوری روز ثاوای سنووری تورکیا وه ک خیلانی جه لالی و میلان، هه تا به یه که و ههموو له ههموو له و شوینانه دا له پیش هیری ده و له و سنووره دا بنینه وه بیش هیری ده و له و سنووره دا بنینه وه ههروه ها له گه ل هم دیموی سنووری سنوی توی به دیموکراته هه لا تووه کانی که له و دیووی سنووری سنوی سنوی بودن، پیوه ندییان به ستبوو و ناوازیکی نوییان له به ری باکوردا ده و دیوی .

لهبهرئهوهی له ناو بارزانییه کاندا ژمارهیه ک ئه نسه ری راکردووی سوپای ئیران و همندیکی تر له ئه نسهرانی ئاشوور و مهندیکی تر له ئه نسهرانی ئاشوور و ئهرمه ن همنون پیوهندیی راسته و خویان به به رپرسیارانی ده ره کییه وه هم بوو، سهره رای

ئه مه ه ته واو شاره زا و به له دی هه لکه و تی جوگرافیاییی ئه و شوینانه و حالوبال و داوونه ریت و خووی هه موو خیلانی چه کداری ئیرانی بوون ئه وانه ی له سنووری روز ئاوادا ده یان ویست له ریگه ی به م که سانه وه پیلانی دم و و ناله باری خویان له سه ر بنگه ی دابه ش و دابر دابرک سردنی روز ئاوای ئیران بیسه نه سه ر و ، ده وله تیکی خوبه ریوه به ری «خود موختاری» له و ناوچانه دابم درین و خویانی به سه ردا بسه پین ن.

هوّی بنه ره تیی رویشتنی بارزانییه کان رووه و باکور ئهوه بوو خوّیان به کرده وه بینییان چییتر ناتوانن له ناوچه کانی باشوور «شنوّ، خانه و مههاباد» دا ده سه لاّتداری و کارداری بکهن، ناچار به ره و باکور هه لاکشان هه تا شان به شانی تایه فه چه کداره کانی جه لالی، میلان، هه رکی، شکاک، زیّروّ و ته ها به گ بتوانن مرازی خوّیان بهیّننه دی و ته گهریش سه رکه و تنیان پی به دی نه هات نه و اله سنووری باکوره وه تا وابین و، په نا بوّ سوّقیه ت ببه ن و له ده ستی سزا و تولّه رزگاریان بهیّ.

فهسلني پينجهم

پیّکدادانی توندی هیّزی دەولّەت و بارزانییەکان

شەھىدبوونى رائىد كلاشى

نه و کاته ی مه لا مسته فا له دو لی قاسملودا سه رگه رمی نواندنی چالاکی بوو، فیرقه ی چواری کوردستان بو نه وه ی پاله په ستوی بارزانییه کان له سه رکاروانه کانی باکور که م بکاته وه و ورمی له مه ترسی رزگار بکات، بریاری دا به په لاماریکی گورجوگول له ناو چه یه دا، بارزانییه کان به ره و ناو چه کانی باشوور پال بنی و له فره و انبوونی رووبه ری گونگه ر له باکوردا پیشگیری بکات. نهم نه رکه سپیر درایه عه مید بیگله ری که بریکاره تیی فیرقه و سه رو کایه تیی کاروانه کانی باشووری له نه ستودا بوو و له سه رجه م کرده و هکانی کوردستاندا لینها تووییی خوی خست بووه روو.

سهعات هی پاشنیوه روّری بیست و سیّی رهشه مه فه رمانی دهست پی کردنی کرده وهی پهلامار گهیشته نهغه ده. پیشتر، لهم ناوچه یه دا سه رانسوّیی کرابوو و ، به نیازی که لک وه رگرتن له خافله کی که له سه ره تای کرده وه کاندا بارزانییه کان پیّیان و انه بوو ده و لهت پهنا بوّهی خاریّک بیات، نه خشه یه کی بویّرانه له لایه ن عه مید بیّگله رییه وه به شیّوه ی خواره و داند را بوو:

له پیّنگاوی یه که مدا «وهزنه» و «خان تاوس» به یه ک چه پاوی کتوپ و داگیر بکریّن و بالتی راست و هیّلی پشته وانیی دواوه له هه رهشه به دوور بگیریّن.

دووهم، بهدهست بهسهرداگرتنی بهرزایییه کانی باشووری چوّمی گادهر، تیپیّکی چهکدار له بهری قسه لای «سینگان» هوه بو سهرانسویی بچن ههتا نهگهر قهلای ناوبراو به چاکی نهگیرابی نهوا قه لایه که بهسوارانی مهنگور داگیر بکری و بخریّته ژیّر دهستهوه. تفهنگدارانی خیّلی زهرزای شنویش بچنه پال نهوان و لهگهل لیّدانی یه کهمدا کاره که یه که بکلا بکهنهوه.

سیّیه م، له زارکه ی نه غهده شدا به هنی فه وجی سواره و سوارانی خیّالانه وه هه لّمه تیّک ببری و هه تا هیّلی ده ربه ند پاشه کشی به دوژمن بکه ن. له به رئه وهی کرده وهی نهم ناوچه یه بایه خیّکی گهوره ی همبوو برّیه چوّنیه تییه که ی به دریّژی باس ده که ین.

هدرچهنده بهئه نجام گهیاندنی نه خشه ی به رپرسانی سوپا به و هینده هیزه ی له بن دهستی عهمید بینگله ریدا هه بوو وه ک کاریکی دژوار ده هاته به رچاو، به لام هیوا ده کرا له به رئه وه ی دوژمن چاوه روانی کاریکی کتوپر نه بوو به لکو بکری به م کاره خیرایه سه رکه و تنیکی ته و او

بهدهست بی و کاروانه کانی باکوریش به پیریانه وه بین و کاره که ته واو بکه ن و دهستی بارزانییه کان له و گوندانه ی خوّراک و بژیوییان لیّیان به دهست ده که وت، ببریّ. ئه وه یشمان له بیر نه چیّ راگه یاندنه کانی ئه رکانی سوپا دو و پاتی ده کرد گوایه پتری هیّزی بارزانییه کان چووه ته مه رگه و و په لام روو داوه کانی پاشتر ئیسپاتیان کرد، راستی شتیّ کی تر بووه و جهما و هری نه و ان و هک به کرده و و ده ده رکه و ت و له سه ده و ه دیار کرا، له شنو و سه لدو ز مابو و نه و ته نیا ژماره یه کی که میان له گه ل مه لا مسته فا خوّیدا چووبو و نه مرگه و ه ر.

بۆ بەجى ھێنانى ئەو نەخشەيە، ھەمان شەو ئەم فەرمانانەي خوارە دەرچوون:

بهتالیوّنی یه کی فه وجی ۲ ای کرماشان، به دوو زریپوّشی شه په به هیّز بکری و کاروانیک له ژیر سه رکردایه تیی عه قید غهفاریدا له لای وه زنه و خان تاوسه وه دهست به هیّرش بکات. فه رمان درایه فه وجی هه مه دان هه تا شویّنی خوّی بگوازیّته وه نه لوّس و سیّسه ت که س له سوارانی مه نگور به نیازی سه ره تا تکه یا هه ندی جار گرتنی قه لای سینگان بنیّری.

فهرمان درایه عهقید ئهنساری که وا بهفه وجی سواره و سواره ی خیّلانی ـ خوّیه وه ویّهای بطریه یه کی توّیخانه و بطریه یه کی ۱۰۵ یی کورت و دوو زریّپوّشی شهر هیّرش بکاته سهر زارکی نه غهده.

عدقید غدفاری بریاری دا سوود له خافله کی وهربگری و هدمان شدو که باران بدریژنه دهباری و بارزانییه کان تاوسی که دهباری و بارزانییه کان چاوه پروانی کاریک نهبوون، شدو لوتکهی بدرزی خان تاوسی که دلنیا بوو لدو شدوه دا به تالله، داگیر کرد و سدعات حدوتی بدیانی بدره و وهزنه که و ته ری.

بهرزاییی خان تاوس له سهعات ۳ی روزی بیست و چواری رهشهمی بهبی ناگای دوژمن گیرا و له سهعات حهوتی بهیانیدا هیرش به توپبارانی توپخانه و تهکاندانی زریپوش که بهوپهری دژوارییهوه لهناو قور و لیتهدا ههالمهتی دهبرد، دهستی پی کرد.

له سهعات یازده ی به یانیدا پاش ئه وه ی زیانی گیانی به دو ژمن گهیشت، وه زنه که و ته دهست. هه مان کات هه ندی له بارزانییه کان که له ده ربه ندی شهیتان ئاوادا بوون به بیستنی ده نگی ته قه به ره و وه زنه ها تن و ، له ریّگه ی بلندایییه کانی سه رووی وه زنه و به ره و خان تاوس چه پاویان هینا. هه رچه نده ئه و بلندایی سیانه به ده ستی هین ناو چه یییه کانه وه بوون به لام و ریّ ک خستنه ی بو ئه م په لاماره ئاماده کر ابوو قه لای تاوس کر ابوو به ئامانه ی سریه ی سینیه می فه وج و فه رمانی پی در ابوو که وا به برینی گرانه وه به ره و دونه هه رچه نده پیشتر داگیر کر ابوو» ریّگه بگری و لوتکه ی و دونه ه

قایم و موکم بکات. هدر ئدو کاتدی هیزی سرید و توپخانه پینی ناید وهزندوه ئیتر له ناکاو دهنگی تدقه و دهسریژی خدست له لای خان تاوسدوه بلند بووهوه و دهرکدوت ئدو هیزاندی دهولدت که لدویدا بوون له تدنکیشدوه کدوتوندته بدر پدلامار «ئدمانه هدمان ئدو هیزاند بوون له دهربدنده وه خویان گدیاندبووه ئدوی و ژمارهیدکیش له بدرگریکدرانی وهزند چووبوونه پالیان»، ئیتر لدو شوینددا نایب زابتیک که سدرکرده هیزهکدی لوتکه بوو شدهید کرا و هیزهکدشی لدلایدن بارزانییدکاندوه هدلدتدی خوارهوه کرا.

هیننده ی نهمابوو زوربه ی هیزی فه وج له وه زنه توشاری هه لومه رجینکی ناله بار ببتی به لام سریه ی سیمه ملی ریگه ی خوّی گرتبووه به رو له کاتی پیویستدا گهیشته شه رگه و رووی تاگری توپخانه ی له دووریی ۱۵۰۰ مه تره وه کرده دو ژمن و ، زریپوشینکی مامناوه ندیش بو به هیزکردنی سریه ی سی له بن سه رکردایه تیمی نه قیب «ره جه بیون» دا نیر در ایه ته وی ...

سریه توانیی به و په په په و خ په ختکه ری و خ پراییه وه، و پرای خستنی زیانی گیانی له دو ژمن، به ره و دو اوه ی بگیر پته وه و به په لاماری خ پی بز قه لا، بیگری و موکمی بکات. ئیتر به م شیره یه سه رکه و تنی یه کجاره کی به دی هات. له ناوه ندی به رهی شهردا، فه وجی سواره و سوارانی خیلانیش که و تنه هیرشبه ری و هه تا ده می روز ژاوای بیست و چواری مانگ نهم هیرشه به ره و پیش ته کانی دا و هه تا ده ربه ند په رهی گرت. دو ژمن به ره و بلندایییه کانی پیرناسر و ناواییی ده ربه ند کشایه وه و قه لای «چوار بت» یش که و ته ده ستی سوارانی خیلان، له راستیدا نه خشه ی سه رکردایه تی له ناوه ند و له بالی چه پدا له کات و ساتی خید ا جید به جی کرا.

له بالتی چهپهوه یه ک سریه و نیو له فهوجی ههمهدان، دهستهیه ک توّپی ۷۵ی و دهستهیه که هاوهن، شهو چوونه نه لوّس و سوارانی مهنگور بهرهو سینگان دهستیان به هیرش کرد.

هیسرشی نه و سوارانه به و په په په روایی و بی نه وه ی هیچ ناگایان له هه ردو و بال و پاشکوی خویان همین ده ستی پی کرد، هه مو سواره کان به روز له چومی گاده ر په پینه وه و به گه له کویی روویان له سینگان کرد. بارزانییه کان له قه لای سینگانه وه چاویان له م کاره ی نه وان بوو، به هیچ جور ته قیمیان نه کرد و به دزییه وه هه ندیک هیزی خویان به ره و بالی راست و پاشکوی نه وان نارد. پاش نه وه ی سواره کان به مه و دای حوکمی گولله نیزیک که و تنه و پاشکوی له ناو قه لا و هداره به رانه به رده سری و چه ند که س و چه ند نه سینگ

کوژران. سوارهکان بهپهلهپرووزی و بهناریّکی بهرهو زیّ گهرانهوه. پاش ئهوهی گهیشتنه زیّش بارزانییهکان له تهنکیّش و له پاشکوّوه دایانگرتنهوه بهر تهقه. ئهو سیّسهت سواره بهوپهری ناریّکی له بهرزایییهکانی باشووردا کردیانه ههلات ههلات و بارزانییهکان ههلیان بوّ ههلکهوت ههتا بههیّزیّکی نیّزیکهی ۸۰۰ کهسییهوه روو بکهنه فهوجی همهمدان له نهلوّس.

خواليّخوّشبوو رائيد كلاشي كه بارودوّخي سوارهكان بهو ئاوايه دهبيني، ئاواييي نهلّوس بهجي دههيلي و له گرديكي باشووري ئهو ئاواييسهدا سهنگهري بهرگري دهگري. بارزانییه کان ورده ورده ههتا سبهینهی روزی ۲۵ گهماروی هیزی خوالیخوشبوو رائید کلاشی به ته واوی ده ده ن و ، به رزایییه کانی «دوّل» که به سه ر سه نگه ره کانی نه وانیدا دەروانى دەكەوپتە بەردەستى دوژمن. شكان و ھەلاتنى سوارانى مەنگور كاريكى سەير و سهرنج راکیششی له ورهی سوارانی تری خیالان کرد. بهجوریک بهر لهوهی بکهونه بهر په لامار و هیرش، دهستیان کرده پاشه کشنی. له نه نجامی نهوه ی همتا روز ثاوای روزی بیست و چوار رووی دا، شموی ۲۵ بهرزایییه کان له لایهن خیر لانه و بهجی هیشتران، تەنانەت بەرزايىي «چوار بت»يش كە بايەخىنكى گرينگى لە پاراسىتنى ھىلى چەورىرى نه غهده _ سؤفیان _ خانه دا هه بوو ئه ویش به بی به رگه گرتن چوّل کرا و ئه و خیلانه ی ئه وییان له بن دهستدا بوو بهرهو گهزنه پاشه کشینیان کرد. له نه نجامدا سه عات ۲۰ ی روزی بیست و چواری رهشهمتی بارودوخی بهره وه ک دوخی سهعاتیک پیش دهسپیکی هیرشی لت هاتدوه و که تیبهی سوارانیش بز قه لاجوق پاشه کشینیان کرد. له سه عات ۱۹۱۸ رائید كلاشي بدهوي بيتدلدكدي خويدوه پيوهنديي بدورمينوه كرد و يارمدتيي خواست. له سدعات بیستدا له سهروّکایه تیی فیرقهوه له ورمیّ فهرمان درا که تیبه یه ک له فهوجی ۳۲ كه له ندغهده مابووهوه بهشهو بههري لورييهوه بر بههاناوهچووني رائيد كلاشي بنيردري.

گهیشتنی لۆرىيهکان دەبوون هەتا لە تارىكىدا بىاندەنە بەر گوللە. دىار نەبوو لەو خافللەكىيەدا چارەنووسى ئەم كەتىبەيە بەچى دەگەيشت، بۆيە ئەم پرسە بەتەلەفۆن لەلايەن عەمىد بىگلەرىيەوە گەيەندرايە سەرۆكايەتىى فىرقە و دواجار بەپەسند زاندرا كەتىبەي پيادە بەشەو بچێتە جێگەى كەتىبەي سوارە «قەلاجۆق» و «ھەن ھەنە» و كەتىبەي سوارە لە سبەينەي بىست و پێنجدا بەھاناي رائىد كلاشىيەوە بچێ. بەھەمان شێوە فەرمان بەكەتىبەيەكى ترى فەوجى ١٢يش دراكە لە مەھاباد بوو بۆ ئەوەى دەمودەست بەفرىاى بەرەي نەغەدەو، بچێ.

له سهعات ۲۱دا، که له ورمیوه پرسیاری بارودوّخی رائید کلاشی کرا «ئهودهم بیّتهلی نهغهده لهکار کهوتبوو و نهیده توانی یه که است پیّوه ندی به نه لوّسهوه بکات» وه لاّم ها تهوه بارودوّخ همتاراده یه که هیر بووه تهوه.

که تیبه ی سواره به شه و جید گورکه ی پی کرا و به هه ندیک دو اکه و تنه وه بق پشته و انی به ری که وت ، به لام له به رئه وه ی مه ردو و به ری ریگه به ده ستی بارزانییه کانه وه بوو ، عه قید ئه نساری به نیازی خویار استن له ری پی گیران و په ککه و تن ، به پین چدانه وه یه کی فره و ان له لای گرده سپیانه وه توانیی پاشنیوه روزی روزی ۲۰ بگاته سوفیان . نه و کاته به سه رهاتی رائید کلاشی به شه هید بوونی خوی و به دیلگیرانی پیاوه کانی له سه عات ۲۰ ی روزی بیست و پینجد ا به کوتا گهیشت بو و چه کداران هیرشیان ده کرده سه ربه رزایییه کانی باکوری سوفیان .

فهوجی سواره، بهرزایییه کانی ستفیانی بندهسته کرد و کهوته باری بهرگرییهوه، ههروهها دهستی کرد بهکرییهوه، ههروهها دهستی کرد بهکوکردنهوه و ریکدانهوهی سواره هه لاتووه کانی مهنگور و، سریه یه کی فهوجی ههمه دان که له سنووری خانه دا بوو بانگهیشتن کرد بو سوفیان و دوژمنیان له هیلی سوفیان راگرت. ههروه ها لاوازیی هیزی خویان له بهرامبه رهیزی ده ده ده ده دریژیکه ری دوژمندا به سهروکایه تی به ره راگهیاند.

بۆ ئەوەى لە چۆنيەتىى رووداوى شەھىدبوونى رائىد كىلاشى تى بگەين پىنويستە ئەو ھىنىزەى بۆ كىردەوە لە ژىر سەركىردايەتىى ئەودا بوو لە رۆژى بىسىت و چواردا، بخەينە بەرچاو.

هه تا روزی بیست و چواری ره شهمه کاروانی رائید کلاشی که پیک ها تبوو له سریه یه کی پیک هاوهن، گهیشته سریه یه کی پیاده و دوو دهسته برینی گران و دهسته یه ک توپخانه و یه ک هاوهن، گهیشته

نه لوس و تیایدا جینگیر بوو. خین لانی مامه ش و مهنگوریش نیزیکهی ۱۵۰ که سینک دهبوون له بن سه رپه رشتیی ملازم دوو نه و به هاردا گهیشتنه «ده قورچی».

رائید کلاشی سه عات ۵ی پاشنیوه روّی روّی بیست و چوار پاش نه وهی خیّله کانی نه و له مهیدان به زین، له نه لوّسه وه کرده وهی خیّله ناوبراوه کانی ده سبه جیّ به بیّته ل گهیانده سه روّکی فیرقه ی چوار که له ورمیّدا بوو. فه رمانده ی فیرقه ی چوار بیّ و چان بریاری دا که تیبه یه ک به نیازی پشته وانیکردنی رائید کلاشی له مه هاباده وه بو نه غهده و له ویّوه بو نه لوّس بکه ویّته ریّ. هه روه ها را پوّرتی دایه نه رکانی سوپا که وا نه و که تیبه یه ی ده بوو له فیرقه ی ۳ه وه بی هیشتا نه گهیشتو وه ته ورمی و پیویسته په له له هاتنی خوّیدا بکات. ویّرای نه مه ٤ که س له باله فروانانی لیّها توو و ٤ باله فره و بریّک بوّمبای ۵۰ کیلوّیی له ناوه نده وه بنیّردریّن.

بارزانییه کان دوای شکاندنی خیّلانی ناوبراو، سوودیان له و ههلومه رجه وه رگرت و، دریژه یان به بزاوتی خوّیان دا و هه تا ئیّواره ی ئه و روژه گهیشتنه نه لوّس. سبهینه ی روژی بیست و پیّنج بارزانییه کان له ئاواییی نه لوّس ده رکه و تن و به ره و به رزایییه کانی باشوور که و تنه پیّن شه په له و به رزایییانه دا هه لگیرسا و بارزانییه کان له دوو لاوه گهماروّی ئه و ئاوایییه یان دا. هیّرشی گهرمی بارزانییه کان تمبای ئاگری توّیخانه که شوینه که شوینه کهی له باکوری چوّمی گاده ربوو، تاو به تاو گهرمت ده بوو. به شیّوه یه که ساچمه ی گولله یه کی دوژمن راست به یه کیّک له توّیه کانی رائید کلاشی که و تبوو و توّیه کهی له کار خست بوو. نوّ له سه رباز بریندار و هه شت ده سه رباز بریندار و هه شت هیست ربش توّیی بوون. له بارزانییه کان ۲۰ که س کوژران. به پیّی ئه و ده ست و پیّن به ده ست دان ده رده که وی رائید کلاشی په ره گرتنی رووداوی روژی بیست و پیّن بی ده ربی که هما سه عات ۱۲ به بیته که که ناندووه ته جیّی مه به ست.

بارزانییه کان له لایه که وه دهستیان به سه رئاواییی نه لوّسدا گرتبوو و له لایه کی تره وه چاوگه ی ژبه وه چاوگه ی ژبه وه دارماله وه تاو به تاو به تاو په تاو پ

ئهم پیکدادانه ههتا سهعات چواری پاشنیوه پوری پوری بیست و پینجهم دریژه ده کیشی ههتا ئهوهی رائید کلاشی خویشی له شانیه وه بریندار دهبی، ههمان کات به هوی

ئەنگاوتنى ساچمەى گوللەيەكى تۆپخانەى دوژمن ھەموو چاو و بەشىخكى روومەتى لەناو دەچى، ئەو خوالىخىخىشبودە ھەست دەكا ھىزى لەشى روو لە دابەزىنە، ئىستىر بەقسىەى يەكىنىك لەو سەربازانەى لە نىزىكىدەدە دەبن، رائىدى كۆچكردوو بەشىدەيەكى خەمبار دەلىن: «لەبەرئەدەى درىردەدانى ژبان بەم شىندەيە بۆ من دروار و نالەبارە، واچاترە خۆم ئاسوددە بكەم» و بەدەمانچەكەى بەرپىستى، خۆى دەكورى.

ساچمهی گولله تۆپه کهی دوایی جگه لهوهی رائید کلاشیی له ناوبردبوو، ههروهها دوو سهربازی تریش که له ته ک ئهودا دهبن بریندار بووبوون. دوای کوژرانی سهروکی کاروان و پاله پهستوی توندی خراپه کاران و به کوّتا گهیشتنی ته قهمه نی و برسیه تیبی بی راده، ئیتر پیاوه بهرگریکه ره کانی گردی نه لوّس له سه عات هه ژده ی روژی بیست و پینجه مدا ناچاری خوّ به دهسته و دان بوون، له ئه نجامدا ۱۸ سه رباز و ئهم پینج ئه فسه ره ی خواره وه:

- (۱) نەقىبى پزىشك خودادۆست،
  - (۲) ملازم يەكەم يەعقووبى،
  - (٣) ملازم يەكەم بەسىرەت،
    - (٤) ملازم يەكەم كەمالى،
      - (٥) ملازم دووهم فاتمي،

خیزیان بهدهست بارزانییه کانهوه دا و، گرووپیک له گه آل ملازم سینیه می پزیشک «دلیری» و ملازم سینیه میکی پزیشکی (بیطری) دا به یارمه تیی هه لومه رجی له باری زهوی و تاریکیی شه و هه آلدین و خویان ده گهیننه وه سه ربازگه ی نه غه ده. له سه عات شازده ی روژی بیست و پینجدا بیته لی رائید کلاشی په کی که وت، هیچ پیوه ندییه ک به کاروانی ناوبراوه وه نه ما و ئیتر هه والیک له باره ی بارود وخی کاروانه وه به ده ست نه گهیشت.

کردەوەكانى كەتىببەي سوارەي لورستان كە بۆ مەبەستى بەھيزكردنى سەربازگەي نەلۆس ناردرا بوو

کهتیبهی سوارهی لورستان که له سهربازگهی نهغهده دا بوو، نهرکی پی درا ههتاکو بهجادهی دهربهندا بکهویّته ری و ههرچی زووه خوّی بهبهرزایییهکانی نه لوّس بگهینی. سهعات شهشی روّژی بیست و پینج کهتیبهی پیشوو بهسه رکردایه تیی عهقید نهنساری له

نهغهده وه که و ته ری و ههر به ریتوه کاتی گهیشته ئاواییی ده ربه ند، بارزانییه کان خیلانی دیبوکرییان «که لهگه ل ملازمی یه که م زیائیدا له روّژی بیست و چواری رهشه مه وه له گوندی پیاچیک وهستا بوون و ده یانویست روّژی بیست و پینج به ره و ده ربه ند بکه و نه یک بود دو او و پال دابوو و گوندی ده ربه ندیان گرتبوو.

کاروانی پیشسوو بهناچاری بو نهوهی زووتر بههانای رائید کلاشی بگا ریگهی خوّی گخرِی و له بهرزایییهکانی باشووری دهربهند « له تهوهری نهغهده ـ گهرنه» وه دوای ۹ سهعات به پی رویشان له سهعات نوّزده و نیوی ههمان روّژدا بهسوفیان گهیشان. بارزانییهکان وه کنهریتی له میرینه که خوّیان که بهرده وام تی ده کوشن بو نهوه کالی بارزانییهکان وه کنهریتی له میرینه که خهست بهرگریکه رانی نهو شوینه یان به ته واوی لاوازیان چنگ بکهوی، به په لاماریکی خهست به رگریکه رانی نه و شوینه یان به ته واوی له ناوبرد، نه وکاته نه وان ههم سه رکه و تنیان وه گیر هینابوو و به وره یه کی به رز و به رزه فی وه ته کانی به ره و پیشیان ده دا، ههمیش زانیارییان هه بوو که وا به شیخ له هیزی سوپا «سریه یه ک و ده سته یه ک ته ماتیک» که هیچ ده سوه که ریشیان پی ناکری، له گوندی سوفیانی ده کیلومه تر به ره و خواری نه لوسدا خویان په نا داوه. بویه بریاریان دا دریژه به برزو و تنه و ی خویان بده ن و به ده سوه شاند نیکی گورجوگول سه ربازگه که ی نه وینده ریش به برزو و تنه و ی خویان بده ن امانجیش هه رئه و شه وه خویان به ده وروپشتی سوفیان با که ی نه دیند.

سهرکردهی فییرقهی ٤ له رووداوهکانی سهرهوه پا بری دهرکهوت پاله پهست تی بارزانییهکان لهبهری باشووردا پوو له پهرهگرییه و پیویسته پووهتی یهکهکانی باشوور بیته گیرین و، ههر به پهله هاوکاری بههانای سوفیان و نهلوسهوه بنیردری و پاشانیش داوای یارمهتی له تاران بکری. له ریگهی نهرکانی سوپاوه فهرمان درایه سهرکردهی هینز (۱۸۸) کهوا لهبهرنهوهی تایهفهکانی مهنگوپ و مامهش بههوی شکانیانهوه له بارزانییهکان توقیون و ورهیان سفره، بویه پیویسته دلخوشییان بدریتهوه و چیتریش خیلانی ناوچهیی سهربهخو له توپهراسیونی سهربازیدا بهشداری نهکهن.

بارزانییه کان پاش ئهوه ی نه لوسیان گرت، له سه عات ۷ی سبه ینه ی روزی بیست و شه شدا که و ته په لاماری ئه و سریه یهی سوفیانی پی سپیر درا بوو. سریه ی ناوبراو به رته کی په لاماره کانی دایه و هه هه تا ئه و دهمه ی په لامار له بالی بی به رگریی سریه و ه دی خین لانی راکردووی مامه ش و مهنگور پیشتر ئه رکی پاراستنی ئه و ییان له ئه ستود ا بوو و ئه وی

⁽۱۸) واته سهرکردهی هیزی بهژهکی (بری).

دهمی شکابوون و هه لاتبوون، په لامار گوری ستاند و بارزانییه کان گهیشتنه یه کینک له چه په ره کان و توانییان سه ربازیک شه هید بکه ن و ۱۱ که سیش له به رگریکه رانی چه په ره که دیل بکه ن.

ئه وکاته، که تیبه ی سواره ی لورستان گهیشته جی و به سوودی سریه ی ناوبراو تیکه للی شه په که بوو، له به رزایییه کانی سوفیانه وه که هیشته به ده ستی سریه وه مابوو سه رشاری بزاوتی خوّی دامه زراند و که و ته هیرش، له نه نجامی په لاماری گورجوگوڵ له به رامبه ربارزانییه کاندا، توانیی جاریکی تر به رزایییه کانی باکوری سوفیان له ده ستی بارزانییه کان وه ربگریته وه و هیزیکی سواره له وی جی نیشته بکات. بارزانییه کان لهم کیبه رکینیه دا زیانی گیانیی زوریان پی گهیشت به جوری چهندین لاشه یان لی به جی مابوو و له گه ل خویانیان نه به دو و.

وه ک پیشتر ناماژه ی پی درا، روزی بیست و چواری رهشه مه دوای شکانی خیلانی مامه شو مهنگور، سهرکرده ی فیرقه بریاری دا به نیازی به هیزکردنی کاروانی رائید کلاشی که تیبه یه کی پیاده له مه هاباده وه بنیر دریته نه غه ده و پاشان نه لوّس. نهم که تیبه ی به هیزکردنه پیک ها تبوو له که تیبه ی ۲ ی فه وه جی ۲ ای کرماشان و ده سته یه ک توپخانه و دوو زریپوش له بن سه رکردایه تیبی موقه ده م غه فاریدا بوو و به یانیی روزی بیست و شه ش نه رکی پی درا هه تا له به رزایییه کانی باشووری ریگه ی ده ربه نده و «که ریبازگه ی ناچاریی کاروان بوو» بجوولت و خوی بگه ینیت به رزایییه کانی باشووری نه لوّس. کرده وه کانی کاروانی پیشو و له به به مهمی ژیره وه دا شروقه ده که ین:

چۆنىيەتىيى كردەودى كاروانى مقەدەم غەفارى و ھىزپىدانى سەربازگەى نەلۆس

نیوه روّی روّژی ۲۵ی رهشدمه، مقددهم غدفاری له وه زنه وه به هوّی تدله فوّن بانگهیّشتنی نه غده کرا. همتا ئه و ده مه بریّک له و به کانه ی که تیبه ی هیّز پیّده رکه له مههاباده وه که و تبووه ریّ، به نه غهده گهیشتبوو. عه مید بیگله ری فه رمانی پیّویستی به مقه ده م غدفاری دا و ، و توویژیّکی چروپ له نیّوان ئه و دوو ئه فسه ره دا به مه به ستی گهیاندنی ها و کاری به سه ربازگه ی نه لوّس کرا.

سهعات دووی پشتی نیوهرون، دوا یه کهی که تیبهی هیزپیدهری مههاباد بهسهر کردایه تیمی

رائید مساوات گهیشته نهغهده و، فهرمان گهیشته مقهدهم عهلی ئهکبهر غهفاری ههتا زووه ویپای ئهم کهتیبهیه بهرهو سوّفیان بجوولّی و هیّز بهبهرهی ئهوی بدا و رائید کلاشی له چهمبهر دهربیّنی.

سهعات دوو و نیوی پشتی نیوه پور کاروانی پیشوو که سی «ناقیلهی حه دربی» و زریپوشیکیان له ژیر ده سه لاتدا بوو له نه غهده ده رکه و تیو سه عات پاشتر ناقیله کانی پیشه و انی کاروان به گهرووی «دووئاو» گهیشتن. هیشتا لهم لایه نه دا تعقه پووی نه دا بوو زریپوش و تانک له ناوه ندی ته نگه لانه که دا به په وپووی تعقه یه کی خه ست و خول بوونه و و له به رزایییه کانی سه رووی جاده که دا گهله یه که پیاوانی هیزی دو ژمن که و تنه پیش چاوان. به م شیوه یه ، بو سه رکرده ی کاروان بوو به شتیکی به لگه نه ویست که وا تیپه پینی کاروانی ئوتوم ویل لهم ریگه یه دا به بی پاکوه که ربی بالند ایییه کان کاریکی بی ته نه امه و زیانیکی گه وره ی لی ده که ویته وه. بیجگه له مه ، بردنی ته م هیزه بو سوفیان پیش ته وه ی ریگه ی هانا و ها توچوی پشته وه پاگر بکریته وه به هم رشیوه یه که بی ته نه امی نیسه ، به تایبه تیش ته و ده مه له پیگه ی فه وجی سواره وه زانیاری گه یشت بووه سه رکرده ی ته مه کاروانه که واژیانی رائید کلاشی به و شیوه دانی نیزه به کوتا ها تووه .

سه عات ۷ی سبه ینه ی روزی بیست و شهشی رهشه مه، هیرشی که تیبه بو به رزایییه کانی چوار بت به م شیوه یهی ژیره وه دهستی پی کرد:

(۱) ملازم یه کهم قهرهباغی، سوود له تاریکیی گهردوگوننی بهیانی وهربگری و بهرزایییه کانی باشووری زارکهی تهنگهبهر که له دوژمن چوّل ببوو، بهدهستهیه ک

- بريّني گران بگريّ و ، بالٽي چهپي هيّرش بهڻاگرباراني بريّنهکاني خوّي دابپوّشيّ.
- (۲) سهت کهس له سوارانی «شارویّران» که له گهرووهکهدا بوون، بهرهورووی نمقیب (۲) قهرهباغی، دهست بهمانوّر و خوّپیّشاندان بکهن. له دیوی زنجیره بهرزایییهکانی باشووری تهنگهبهرهوه به تیریّژیّکی بچووک بهرهو گهرووی دووئاو بچنه پیّش یان نهگهر ههر جوّره پیّدریّژییهکی دوژمن لهم دیوهدا ههبی دایبپوّشن.
- (۳) دەستەيەك پيادە بەزرتپۆشنىك و بريننىكى گرانەوە و لەبەر رووناكاييى رۆژدا كە بەتمواوى ديار بن، لە بالى راستەوە بەرەو باكورى رۆژئاوا بچنە پىش و وا خىق بنوينن نيازيان پەلاماردانى بالى راستە و زريپۆشەكەيش وەك تانك پىشان بدەن.

پاشماوه ی که تیبه که و که متر له ده سته یه کی پیاده که له سپیری دووه مدا ده مانه وه بریتی بوون له چوار ده سته ی پیاده و سی برینی گران، له تاریکیی به ربه یان سوودیان ده بینی و بی نه وه ی سه رنجی دوژمن بی خسویان به کسیش بکه ن ده چوونه به رزارکی ته نگه لانه که واته شوینی سه ره تاگه، دو و ناقیله ی شه ریش بی و چان به ره و به رزایییه کانی باکور هه لده کشان و به رووکاری قه لای چوار بتدا ده چوونه پیش و به رگرییان له ناو ده برد. هیرشیش به دو و باز ده کرا:

بازی یهکهم: ئهو بهرزایییانهی بن ناوب ده ده واننه سهر جاده و ، بازی دووهم: قه لآی چوار بت. ناقیله کان دوای ههر بازیک هه تا کاتی گهیشتنه جن و خوّد امه زراندنی پیاده راگیر ده بوون پاشان به بازی دووه م ده چوونه پیش.

تۆپى كورتى ١٠٥يش سەنگەرەكانى دوژمنى ـ كە بەدەرەوە بوون، بەگوللەى راستەوەخۆ دەخست بىن ئاگربارانەوە و دەيكوتانەوە. ئەم نەخشىەيە بەوپەرى وردى و چاوديرييەوە جيبەجى دەكرا.

دوژمن بهپینشوهچوونی لابالی راست به کیش کرابوو، کاتی به خوّی ها ته وه ناقیله کان بازی یه که میان گرتبوو و له به رزاییی سیسه ت مه تری سه رووی سه نگه ره کانی ئه وانه وه دیار که و تن، پیشوو گه یشتنه جیّ و له مله ی کیّوه که دا به سه رکه و تن، به شی دیار که و تنی بنه و که یشوه چوون به نیّو نشیّوی بنی بنه وه ی دوّله که دا، به بی ته وه ی

⁽۱۹) پاش ئەوەى ئەفسەرى سوپا دەكوژرى پلەيەكى بۆ زياد دەكرى بۆيە لىپرەدا ملازم يەكەم قەرەباغى كراوە بەنەقىب قەرەباغى.

دوژمن هیچ تهنگاسییه کی پهیدا بکات جیبه جی کرا به لام ناگربارانی خهستی دوژمن دوای نهوه دهستی یی کرد.

ئه و کاته، سه رکرده ی کاروان هه نگاو هه نگاو پیشوه چوونی ناقیله کانی گرتبووه بن چاوان. ناقیله کان به زهوییه کی گونجاودا ده خشین و دهم به ده م له سه نگه ری دوژمن نیزیک ده که و تنه وه. به لام به رگری نه ده پسایه وه و ئاگری برین و تفه نگ به خه ستی به سه ر ناقیله کاندا ده باری به جوّری ناقیله کان سه ت پی، په نجا پی، ده پی له سه نگه ری دوژمن نیزیک ده بوونه وه به لام هیشتا ئاگری یه کینک له سه نگه ره کان نه برابووه وه هه تا ئه وه ی ناقیله یه که به سه ر سه نگه ره که ی دوژمندا ئاوا بوو، ئاگر برا و فه رمانی گرتنی زهوی به پیاده درا.

سهعات یازده ی ته واو ، نامانجه که گیرا و به رزایییه کان له دوژمن پاک کرانه وه . دیمه نیخی سه رسوهین دوای گرتنی سه نگه ره که ی دوژمن که و ته به رچاو نه وه بوو یه ک مروقی بارزانی له سه نگه ردا مابووه و و ته قه ی کردبوو هه تا ناقیله که به زنجیر به سه ری که و تبوو . هه ر ناگری نه م که سه شهو و هه تا دوا ده قیقه نه پسایه وه و ، پتر له دووسه ت گولله به و ناقیله ناوه ندییه ی که نه قیب ره جه بیوونی تید ابوو که و تبوو و هه ردوو لایته که ی وردوهه را و چاملغه کانی کون کون بووبوون ، ده وروپشتی برینه گرانه که ش نه نگاو ترا بوو و لوله تبوو و له کار که و تبوو . لوله تبوو و ردی نه و دوژمنه ی سوپای نیران رووبه رووی بووبووه وه .

زیانی گیانیی کاروان لهم هیرشه دا ته نیا سه ربازیک بوو. دوای گرتنی نامانج، رائید مساوات به ختی و دهسته یه کی برینی گران، چوار دهسته پیاده و ناقیله یه کی سووک له چواربته وه بو پاراستنی شوینه گیراوه که، ههروه ها پاشماوه ی کاروانه که ش له سه عات ۱۵۳ به دره و سخ فیان که و تنه ری و له سه عات سینی پاشنیوه روّدا هیزه کان به سخ فیان گهیشتن و چوونه ژیر ده سه لاتی عه قید نه نسارییه وه. لیره دا، پینگاوی یه که می کرده و هکانی روّژی بیست و چوار و بیست و پینج و بیست و شهش ته و او بوو.

ئهو ئه نجامانه ی لهم پینگاوه ی ئۆپه راسیوندا وهرده گیری و ، لیکو لینه وه ی بی لایه نانه ی ئهم رووداوه پیشانی دهدا:

(۱) سەركردايەتىي كاروانەكانى باشوور ھێزێكى سپێرى ئەوتۆى لە بەردەستدا نەبوو بتوانى بەخىدايى سوودىكى باشتر لەو سەركەوتنەي ھەتا ئێوارەي رۆژى ۲٤ بەدى هاتبوو وهربگریّ. نه و چوار که تیبه و که سه هیزپیده رانه ی پاشان له ژیر ده سه لاتی نه و داندران نهگه ر له سه ره تاوه له ژیر ده سه لاتیدا بوونایه نه وا کرده وه کان زوّر زووتر و به په له تر به که ترتا ده هاتن. نه و نه خشه یه ی له لای «سینگان» وه بو به دیه پنانی جوله یه که و او جووله یه کی فره وانی ته نیشته کی هه لبر اردرا، به سه رکه و توویی جیبه جی کرا و له وانه یه گرتنی شنو که هه تا روژی پازده ی ناخه لیوّه دریژه ی کیشا، هه ر له هه مان روژانی کوتای ره شه مه دا بکرایه.

- (۲) بهجاریک و بو هه تا هه تایه چه سپا که وا ناشی کاری هیزی خیقان له شان به شانی هیزی سوپادا متمانه ی پی بکری. هه تسوکه و تی لاسار و نابه جینی سوارانی خیقان و شکان و ره وکردنیان، زلله یه کی گرانی وه شاند که نه نجامی یه کراستی نه وه، به سه ده اتی خوالین خوالین و رائید کلاشی بوو.
- (۳) پهوانشاد خوالیّخوّشبوو رائید کلاشی بوّیرانه و بهنواندنی ئهوپهری خوّبهختکارییهوه شههید بوو و ناوی پپ له شانازیی ئهو بوّ ههتا ههتایه له میّرووی سوپای ئیّران و له دلّی یه که یه که ی ئیّرانییه کاندا نه مر ده بیّ، به لاّم ئه و چاره نووسه له ئه نجامی ههلهیه کی سوپایی بوو که شههیدی کوّچکردوو کردبووی، نهویش ئهوه بوو پاش پووبه پووهاتنی ئه و ههلومه رجه ی باس کرا دوو پیّگه که و تبوونه به رده می ئه و: ئهلیف: ده سوه که دی و گرتنی یاریّزیّکی باش.

بن: پاشه کشی بو سوفیان و گرتنی ئه و هیلهی له وی ناماده کرابو و ، واته له برجه کانی سه ر به رزایییه کانی باکوری سوفیاندا و له گه ل سریه یه کی تر له که تیبه کهی خوی که له سوفیاندا بو و ، ده توانرا نه م پاشه کشییه له روزی بیست و چواری رهشه مه و شه وی بیست و پینجدا جیبه جی بکری .

 بخری و رائید کلاشیش خوی به خهستی به پرووشکی گولله توپ بریندار ببی و له نیّو بچی. به لام نهگهر به رگری له ناو گوند بوایه نه وا مال و باله خانه کانی ناوایی ده بوونه چاترین په نا و پاریزی مروّف و مالات و نامیّره کانی نه و، ههروه ها نه گهر ناوایی له بن ده سه لاتی نهودا بوایه نه وا ده یتوانی هه تا هیّزی به هاناوه ها تووی ده گهیشتی به رگری بکات. به تایبه تیش که توپی دو ژمن نهیده توانی به و شیّوه کارایی و به چاوی په تییه وه به کداره بی نوایه کانی نه و توپیاران بکات. نه مه یه نه نجامی نه بوونی تاقید کردنه و و لیوه شاوی ی که هه ندی که نه نه نه نوونی ها توونی دوشی ها توون.

همرچهنده نابی کاری ئهفسهریکی بهسهربهرزی و بهوپهری خوّبهختکهرییهوه خوّی له پیّناوی نیشتماندا پیّشکیّش کردووه بخریّته بهر رهخنهوه به لام پیّویسته راستی بگوتری بوّ ئهوهی لهمهوپاش ببی بهدهرس و تاقیکردنهوه بوّ ئهفسهرانی تر.

- (٤) به لای دوژمنه وه، که سانی سوپا لیّوه شاوه و چاوشکیّن نه بوون بوّیه ده بوو سوودیان له چاکتریی ئامیّر و ئامرازه کانی خوّیان وه ربگرتایه وه ک چوّن له کرده وه ی چواربتدا هم رچه نده دوژمن چه له نگری توپخانه و کاری ناقیله ئه وانی ش کرد بی ئه وه ی بتوانن له که سیّکی سوپا زیاتر به فیروّ بده ن. ده بی بزاندری که وا ئه م چاکترییه ی ئامیّر به رده وام و له ئاست هم موو دوژمنی کدا له به رده ده بی سوپا مشووری مه شقدانی سه رباز و کادیرانی خوّی بخوات.
- (۵) دەسوەشىنى و ھەلامەتى شەوان بەمەرجىنى بۆ مەبەستى كارىكى دىارىكراو و ئامانجىنكى بچووك بى بەتايبەتىش ئەگەر خافلەكى وكتوپپى لەگەلدا بى، كارىكە سەركەوتن دەھىنى. بەردەوامىش گرتنى خالى گرىنگى كىنوان لە شەواندا ئاسان دەبى و كارى ھىزەكانى رۆژ سووك دەكات. بۆ غوونە شەوگىركردنى قەلاى خان تاوس ئەم جىياوازىيانەى تىدا بوو و، رائىد «كەبىرى» توانىيى لە ئەنجامى ئەم سەركەوتنەى شەويدا ھىرشەكەى خۆى بەھاسانى لە رۆژدا جىبەجى بكات.

فەرمانە نوێيەكانى وەزارەتى شەر بۆ يەكەكانى ناوچەي كوردستان

له بهرهودواهاتنی دوا سه عاتی روّژی بیست و پینجی رهشه مه دا که رووداوی ناخوّش له نه نهرهودواهاتنی دوا سه عاتی روّژی بیست و پینجی رهشه مه دا که یه ده ست گهیشتنی ده نورس و ناوچه کانی باشووریدا ها تبوونه پیش، وه زاره تی شه پر دوای به ده ست گهیشتنی دوا پیرست، فه رمانی که گشتیی بو سه رکرده کانی ئه م ناوچه یه که بچووکه کانی سوپایی پوودانی پوودانی پوودانی دا خوّ له پووبه پووبوونه وه یه که بچووکه کانی سوپایی له گه آل بارزانییه کاندا، بپاریزری ده به در نه به به تاقیکردنه وه ده ری خستووه که بارزانییه کان پیاوی ئازا و میرخاس و گیان له سه ده ستن، به بی ترس ده که ونه ناو کار و خالی لاواز ده که نه نیشه وه ده دری ناخوش ده هیننه پیشه وه د

بق ئەوەى پیشىهاتە ناخۆشەكەى نەلۆس ساریژ ببنى پیویستە ھەرچى زووترە كاروانەكانى ژیر سەركردايەتیى عەقید ئەنسارى و عەقید غەفارى بەرەو سۆفیان و نەلۆس بكەونە رئ و بەھەر ئاوايەك بنى نەغەدە بگرن.

پیویسته ژمارهی بالهفه له پیناو پیشوه چوونی کاروانه کانی سوپا و توقاندنی دوژمندا زیاتر بکری، ههروه ها بو له سنوور دهرکردنی یه که کانی پیشوو ده بی بریاری پیویست وهربگیری.

پاش گهیشتنی نه و فهرمانانهی سهره و و ووونی کاروانی عهقید غهفاری بو پال یه کهکانی سوّفیان، شه و بریاردرا بهرهبهیانی روّژی بیست و حهوتی رهشهمه هیّرش بوّسهر کورده بارزانییهکان دهست پی بکات و، بهره و نهلاّس دریژه بهپیّشکهوتن بدریّ. بهلاّم بارزانییهکان سبهینهی نه و روّژه پیّش نهوهی کاروانی ناوبراو دهست به هیّرشی خوّی بکات، نه وان سهرلهنوی له سی لاوه دهستیان به هیّرشیکی خهست و خوّل کرد، به جوّریّک بهدر له سهره تای هیّرشدا ۱۸ گولله توّپیان هاویّشت بهلام نه و هیّرشه بهباشی بهرته کدرایه و هیرش لهلایه نی نه وانه و همتا سه عات ۱۲ دریژه ی کیّشا.

له سهعات ۱۲ی پیشوو بهدواوه، که تیبهی سوارهی لوپستان و دوو که تیبهی پیاده و توپخانه دهستیان بهدژه هیپرش کرد و ههرچه نده بارانیخی به تاو دهباری و زهوی بووبوو به قور و لیته به جوّریک خیراییی هیپرشی کاروانی که م ده کرده وه به لام ویرای ئهمه ش پیشکه و تن هه ربه رده وام بوو. بارزانییه کان به و په پی گورجوگوّلییه ک که له شهری خیّلاندا وینه ی کهمه، به رگرییان له حه شارگه کانی خوّیان ده کرد و به رخودانی کی سه ختیان پیشان ده دا و ته نانه ته و ده مه ی زریپوشی شه رکه ریش پانی ده کردنه و هیشت به نارنجوکی

دەستىيەوە ھەللمەتيان دەھينا و، ئامادە نەبوون بەھىچ ئاوايەك دەست لە پارىزەكانى خۆيان ھەلگرن.

روّژی بیست و حموتهم، بالهفر بو سوودی کاروانه کانی باشوور، نهلوّس و شنوّیان بوّمباران کرد به جوّریّک کاروانی ئهرک پیّدراوی نهلوّس توانیی بهنار نجوّکی دهستیی خوّیه وه هیّرش بباته سهر سهنگهری بارزانییه کان و، به ته واوی له ناوایی و به رزایییه کانی ئه و ناوه یان همله ته بکات. کاروانی ناوبراو بو جیّبه جی کردنی هیّرشی خوّی، نهو په پی گیان لهسه ر دهستی و پشت نهستوریی نیشان دا. له سه عات ۱۸ی روّژی بیست و حموته مدا توانیی به رزایییه کانی باکور بگری و بارزانییه کان به ره ودوا بگیّریّته وه.

له و بهگژیه کداچوونه دا ملازم یه که می پیاده ره زا قه ره باغی سه رکرده ی سریه ی برینی که تیبه ی که که تیبه ی ۲۰ ی لیوای کرماشان و دوو سه ربازی له گه لادا شه هید بوون و چوار که سی تریش بریندار بوون. زیانی بارزانییه کان ۲۰ کوژرا (۲۰) و نیز بکه ی ۲۰ بریندار بوون که له گه ل خویاندا بو شنویان بردنه وه، دوای سه رله نوی گرتنه وه ی نه لوس له روژی بیست و هه شتی ره شه مه دا، نه و سریه یه ی له شین ناوا باری خست بو گوازرایه وه سوفیان و پاراستنی گوندی ناوبرا و خرایه نه ستوی دهسته یه که جه ندرمه.

⁽۲۰) له دیاریکردنی زیانی گیانیی بارزانییهکان لهو شهرانددا نووسهر زوّری پیّوه ناوه و بهردهوام زیانی بارزانییهکانی بهزوّر و ، زیانی سوپای ئیّرانی بهکهم پیّشان داوه . خویّنهری بهریّز دهتوانیّ بوّ وهرگرتنی زانیاریی ورد و راست لهبارهی ثهمه بگهریّتهوه سهر کتیّبی ناماژه پیّدراوی سهروّک بارزانی له بارهی شوّرشی بارزان ۱۹۵۵ - ۱۹۵۸ که ناوی شههیدانی بارزانیی بهدروستی توّمار کردووه.

فەسلى شەشەم

کردهودی کاروانی باکور له بهرامبهر مهلا مستهفای بارزاندا

ئیسته پیکدادانه کانی کاروانگه لی باشوور له دژی بارزانییه کان له نه لوّس و چواربت و سوّفیاندا به شیّوه ی پیشه وه شروّقه کران، شایه نی نهوه یه روو بده ینه کاروانگه لی باکور و، کرده وه ی بارزانییه کان که له بن چاوه دیّریی مه لا مسته فا له خوارووی ورمیّ، دوّلی قاسملوو و باراندیّر و مهوانادا هاتنه روودان، بخه ینه به رلیّکوّلینه وه.

کاروانی عمقید نیساری سمعات ۵ی روّژی بیست و یمکی رمشممه له ورمیّوه به ربه مموانا کموته بزووت، پیّنگاوی یمکم و دووهمیان همتا سمعات ۷۰ی هممان روّژ بهبی پیّکدادان بری و همتا نیو سمعاتی پاشنیوه روّ توانییان دیّهاتی قزلبه ند و فتوولان بگرن. نمو دهمه ی کاروان به ربه به لهرانی وه دهچوو، له همورازه کانی لمرنیّدا لمگه ل کوردانی رهشید به گدا بوون به تووشی یمکه وه و له نمایی به گریم کداچووندا سمربازیّکی سهر به کمتیبه ی ۲ی فموجی ناهه ن شمهید بوو و له چمکدارانیش یمکیّک کوژرا و یمکیّک تر بریندار بوو. به م ناوایه، کاروان دریّژه ی به پرهوتی خوّی دا و تمبای کمتیبه ی ۲ی فموجی ناهه ن و قرنبه نم ناوایه، کاروان دریّژه ی به پرهوتی خوّی دا و تمبای کمتیبه ی ۲ی فموجی ناهه ن و دهست میمک له هاوه ن، بویان لوا همتا ده مهوئیّ واره ی نمو روّژه به شینک له زینووه کانی لمرنی و قرنبه ند و فتولان بگرن و خوّیانی تیّدا بنه جیّ بکه ن، پاشماوه ی هیّزه کمیش له زینووه کانی «قزکه ند» دا خوّی گیرسانده وه .

به پنی نه و زانیارییانه ی ها تبوون و نه وانه یش له کرده وه ی روزی بیست و یه کدا ده رکه و تبوون، تی گهیشترا بارزانییه کان ها توونه ته ناوچه ی ته رگه وه و خنیلانی جی نیشته ی مه رگه وه و و ده شتی ته رگه وه ریان له گه ل خویاندا ریک داوه ته و هیناویاننه ته سه رکه لکه له ی نه وه ی له به رامبه رهیزی ده و له تدا ده ست راست بکه نه وه .

پیکدادانیّکی خدست و گران له باندکانی لهرنیّدا هاته پیّش. بهدهسوه کهربید کی چاپووک و گورجوگوّل که خیّلان دهیانکرد هیّزی دهولّه توانیی بهرگریی ئهوان تیّک بشکیّنی و پاش گدیاندنی ۸ کوژراو و ۹ بریندار له بانووه کانی پیّشوویان ههلّه ته بکا و بهرهو پاشیان راو بنیّ، کاروانیش پیّی کرا باندکانی لهرنیّ بگریّ و لهم بانانددا خوّی بیهسپیّنیّ. زیانی دهولّه تلهم شهره دا تهنیا دوو سهربازی بریندار بوو، ئهم بردندوه نوییه کارتیّکردنیّکی واتاید کیی لهناو خیّلانی ههرکیدا نواند. له ئه نجامدا رهشید به گ له سبه یندی روّژی بیست و دووی رهشه مهدا بو خوّ بهده سته وه دان ئاماده بوو و خوّی به سهرکرده ی فیرقه له ورمی ناساند. خوّ به دهسته وه دانی رهشید به گ بیّکوّتایی کاری کرده سهر ورمی تاید فه و خییّلانی ده وروپشتی ورمی به جوّری زوّریندی خیّلان سهری خوّبه دهسته و دانیان دانواند و ئاماده ی خومت به سهریا بوون.

دوای به ده سته ینانی ئه م سه رکه و تنه ، کاروان له پاشنیوه پرقی بیست و دوودا به پی که و ته و ه ه تا سه عات پینجی پاشنیوه پرق توانیی مه وانا بگری و له وی دا به ذری . به گه پشتنه جینی سه ربازان ، دانیشتوانی ته رگه وه پیشوازییه کی گه رم و گوریان له کاروانی سوپا کرد و ، دابه ستییان له به رپینی هیزی سوپادا کرد به قوربانی . مه لا مسته فا که له پیشهاتی کرده و و پیشوه چوونی خیرای کاروانی نیر در او دا به ناگا بوو ، فه رمانی دایه سه روک خیلانی خوی و ه که عمه ربه گ و شیخ محمه د میرزا ناغا و وه جدی به گ و «په راه راه و ه به فریای ره شید به گه و ه به نوب و به ناوبر له پیش گه پشتنی هیزی ده رفت به «مه و انا» دا .

خینالانی پیشوو، روّژی بیست و دووه م به ری که و تبوون به لام هه ر به گهیشتنیان به دووریی ۱۲ کیلوّمه تری باشووری مه وانا ، هه والی گرتنی مه وانا له لایه ن هیزی سوپاوه گهیشته نه وان و له نه نجامدا به و په وی هیزاره وه له وی هه لوهسته یان کرد. له به رئه وه ی دوور نه بوو هیزی ده ولّه ت پیشوه چوونی پتریشی هه بی بوّیه مه لا مسته فا فه رمانی دایه سوارانی پیشوو بو نه وه هه مان شویندا بگیرسینه وه و له پهلها ویشتنی هیزی ده وله ته به رووکاری باشووردا پیشگیری بکه ن و هه ل نه ده نه هیزی سوپا به م شیّوه یه بارزانیه کان له گه مارو بنی .

کاروانی عهقید نیساری پاش گهیشتن بهمهوانا و زانینی نهوهی بارزانییهکان له ۱۲ کیلزمه تری باشووری مهوانادا گیرساونه ته وی و چان ژماره یه کی له سوارانی ههرکی و

رهشید بهگ که نامادهی نالیکاری بهسوپا بوون، رهوانهی باشووری مهوانا «شیخ شیرین - زهنگولان» کرد بو نهوهی همتا زووه لهگهل بارزانییهکاندا دهسته ویهخه ببن.

سدرکرده ی فیرقدی چوار سدعات (ده)ی پاشنیوه روّی روّژی بیست و دوو چوّنیدتیی رووداوه که ی تدرگهوه ری اله لایه نی خیّ لانی هدرکی و شکاکه وه رووی دابوو و بارزانییدکانیش تیایدا بهشدار ببوون، به تداده فوّن له شیخ نه حمد گهیاند و پرسیاری کرد ناخوّ بیانوو له هاوکاریکردنی پیاوانی بارزانی به خیّ لانی تر له دژی کاروانی نیّردراودا چییه و بوّچی بارزانییدکان ناوها هدلسوکه وت ده که ن. شیخ نه حمد وه ک جاران وه لاّمی دایدوه که وا سدروّی خیلانی بارزان نیازیّکی نه و توّیان نیید، خوّیشی له ده سته دلیّنانی پیاوانی بارزانی به رووی هیّزی ده و له تدا به خدمبار پیشان دا و گوتی هیوادارم فیرقه چاو پوشییان لی بکات. هدروه ها ویّرای نکوولّی له وه ی بارزانیید کان نیازیّکی خراپیان چاو پوشییان لی بکات. هدروه ها ویّرای نکوولّی له وه ی بارزانیید کان نیازیّکی خراپیان خواردن _ هوه له ته نگره دان به لاکو قائید فیرقه فه رمان بدات هدندی خواردن بوّ نافره ت و مندالانی بارزانی بنیّردریّ.

له شهوی بیست و سیّی رهشهمه اکاروانی عه قید نیساری توانیی یه که سوپایییه کان له مهوانا ا جیّگیر بکا و بو نهوه ی زانیاری له باره ی بارزانییه کانه وه به چنگ بیّنی همندی که سوارانی ناوچه یه ره ره به و نووری به گ به ره و باشووری مهوانا بو نه و خالانه ی به «شیّخ شیرین، زه نگولان، تووله گی و نامینه «ناسراون، هه نارد. نه و زانیار بیانه ی گهیشتبوون و ایان ده گه یاند که مه لا مسته فا به خوّی و ۲۰۰ مروقی سواره و له ۲۱ کیلومه تری باشووری «مهوانا» دا هه لوه سته ی کردووه و ژماره یه کی له سوارانی خوّی له بانه کانی که سریک، تووی، گولی و به رده سوودا دامه زراندووه و هه ندی کیشی به ره و مهوانا به ری کردووه همتا له گه ل یه که سوپایییه کاندا به ره و رو ببنه وه.

ئهو زانیارییانه نیشانده ری ئهوه بوون که بارزانییه کان بهیه کجاره کی خویان خستووه ته ناو کاره وه و به خهیالی خویان پیوه نیه که کانی سوپا بخافلین و زهبریکی گهوره یان تی بسره وین. ده سبه جی له ریگه ی ئهرکانی سوپاوه فهرمان درایه سهرکرده ی فیرقه ی چوار که نابی چییتر ههل و ده رفه ت به بارزانییه کان بدری و پیویسته کاروانگه لی باکور و باشوور ویپای پاراستنی پیوه ندی له گه ل یه کتردا به و پهری و زه و هیزه و هریژه به بزاوت بده ن و هیتا زووه به شهری کی خهست و خول له سنووریان ده ربیه رین و ، لیره ش به دواوه به هیچ

شيّوه وتوويّژيان لهگهلندا نهكريّ.

کردهوهی کاروانی عمقید نیساری له باشووری مموانادا

بهیان بهردانی روّژی بیست و سیّیهمی مانگی رهشهمه، کوردانی تفهنگداری رهشید بهگ و نووری بهگ له سهرگه «بهرزاییهکانی توولهگی و شیّخ شیرین» وه دهستیان بهرهوتی خوّیان کرد و کاروانی سوپا بهرازاوه یی له مهواناوه بهره و بانهکانی کهسریک «که به به پیّی تاگهداری لهلایهن چهکسدارانه وه گسیسرابوو» کهوته ریّگه و ، بی وچان تیکسره واندنیّکی گهرم له نیّوان بارزانییهکان و خیّلانی خوّولاتیدا دهستی پی کرد و بارزانییهکان و خیّلانی خوّولاتیدا دهستی پی کرد و بارزانییهکان و خیّلانی مهیلهو زوّر ، کهوتنه پاشهکشی. له خیّلانی خوّولاتیش دوو کهس شههید و عیش بریندار بوون. مهلا مستها بهسایهی گهیشتنی بریّک هیّزی هاوکاری پاش چهند سهاتیک توانیی خیّلانی نووری بهگ و رهشید بهگ بهره و دوا رابدا و ، بی پشوو یهکهکانی سوپا که شان بهشانی بالهفره و زریّپوشی شهرکهر دهبزوان دریژه به پیشوه چوونی خوّی بهره و باشووری مهوانا بدا و پاش برینی ع کیلومه تر بوّ پیّشه وه ، ناچار بوون به هوّی قور و بارانی زوّره وه که کوّسپی برینی ع کیلومه تر بوون ههوّی قور و بارانی زوّره وه که کوّسپی پیشوه چوونی زریّپوش بوون، ههلّوهسته بکهن.

- (۱) مهلا مستهفا خوّی و ۲۰۰ سواری بژارده له بانهکانی کهسریکدا.
  - (۲) ۲۵۰ مروّقی بارزانی له بانه کانی بهردهسوودا.

- (۳) ۲۰۰ مرزف له ئاواييي «تووي»دا.
- (٤) ۲۰۰ مروّث له بانه کانی «کوّکی» دا.

پیاوانی پشکنیری پیشوو بهیارمه تیمی یه که سوپایییه کان دریژه یان به بزاوتی خوّیان دا، له به براییی بانه کانی که سریکدا جاریّکی تر بوون به تووشی بارزانییه کانه و توانییان به کوشتنی ۱۰ که س و بریندار کردنی ۱۰ی تر هه تا بانه کانی که سریکیان به ره و دوا بگیّرنه وه. له م پیّکدادانه دا ٤ که س له پیاوانی خوّولاتی شه هید و ۲ که سیش بریندار بوون. بارزانییه کان ناچاربوون له سه ره تاگه ی ناوچه ی ده شتدا سه نگه ری نوی بگرنه وه.

ههروهها له روّژی بیست و سیّیه می مانگی رهشه مه دا له ده ربه ندی قاسملو ههروه ها له ده ربه ندی به راندیزدا هه ندی هیّرش له لایه ن بارزانییه کانه وه به نیازی خافلاندنی کاروانی ده ربه ندی قاسملو کرا، به لام لهبه رئه وهی هیّرشه کان یه ک له سه ریه ک نهبوون و له لایه کی تریشه وه هیّزی ده ولّه ت ده ستی کرد به هیّرشی پیّچه وانه بوّیه بارزانییه کان ئامانجیّکیان له کرده و کانی خوّیاندا نه پیّکا.

له روّژی بیست و چواری رهشدمددا که نهو پیکدادانه گهرمانه له نهلوس روویان دهدا، همندی له چهکداران ههلیان له تاریکیی شهو وهرگرت و ههلمهتیان برده سهر نهو سهنگهره بهرگرییانهی له بانهکانی کوّکی «دهربهندی قاسملو»دا جیّگهیان گرتبوو. له نه نجامدا بریّک جهندرمه که له بهرهوهی سهنگهره که لهناو ههندیّک برجدا بوون، له پیش نهم ههلمه شهوانهیهدا ههلاتن و پاشهکشییان کرد و خوّیان بهسهرکردهی موّلگهی کوّکی ناساند. نهم جهندرمانه بههوّی بهجیّ هیّشتنی سهنگهرهوه کهوتنه بهر لیّپیّچینهوه و گرتووخانه. ههمان کات سریهیه و دهستهیه هاوهن نیردرانه سهنگهری بهرگریی کوّکی و چهکداران ههلاتن.

لهبهرئهوهی لهو دوو روزژهدا له سهرانسهری بهرهکانی باکور و باشوور پیکدادان له نیّوان هیّزی دهولمّت و بارزانییهکاندا رووی دا برّیه له ریّگهی ئهرکانی سوپاوه چهند فهرمانیّک بهم ناوه روّکانهی خوارهوه برّ سهرکردهی فیرقهی چوار دهرچوون:

- (۱) پنے ویست مزور وریا بن بو نموه ی نمو کاروانانه ی ناماده پیان لاوازه لمگه لا بارزانییه کاندا تووشاری یمکتر نمبن و پنکدادان له نیروان نمواندا روو نمدا، لمبه رئموه ی نمگه ر نمو یمکانه ی لم که تیبه یمک بچووکترن لمگه ل نمواندا بکمونه شهره وه نموا زیانی گهوره یان پی ده گات، نمم کاره شده بنیت هوی نموه بارزانیه کاری خویاندا نازاتر و ویراتر بین.
- (۲) پیرویسته همول بدری به و په ری تواناوه خاله گرینگه کان لهلایهن کاروانگه لی سوپاوه بگیرین و ، بالادهستیی تاگر له همموو شوینیکدا یه کجاره کی بیت.
- (٣) پێـویســتـه پاسـهوانی له شـهودا زوّر بهچاکی لهبهرچاو بگیــرێ و چاوهدێریی تهواو همبێ، ههتاوهکو چ له روٚژ و چ له شهودا هێزهکان له بێ خهمیدا بن.
- (٤) له و باله ف انه ی له بن ده ستی هی زدان ئه و په ی که لک و ه ربگیری و به ف پنی پشکنیری و بو برم بارانکردنی له جیوه ، و ره ی دو ژمن ببه زیندری و هه تا زووه چزکیان پی دابدری ، له به رئه و و ک سه رنج دراوه چه که داران بی راده له بو مهایارانی ئاسمانی ترساون و ته نیا ریگه بو و یرانکردنی و ره و به زاندنی ئه وان ئه وه یه که لک له بو مهایارانی و رد و دروست و ه ربگیری . هه روه ها ئه فسه رانی ئاسمانی و ریادار کرانه و که و اله راپورتی خویاندا ئه و په ی و ردی به کار بین بو ئه و هی بزووتنه و هی و روک اری هی بارزانی به چاکی ده سنیشان بکه ن و له دیاریکردنی شوین و رووک اری برووتنه و یا دو تا دو یا دا هی بارزانی به چاکی ده سنیشان بکه ن و له دیاریکردنی شوین و رووک اری برووتنه و با دو یا داد دری دری به کار بین ن سویا له ناکاو به سه ریدا نه دری .

له روّژی بیست و چواردا کاروانی عهقید نیساری که له دووریی ٤ کیلوّمه تری باشووری مهواناوه گیرسابووهوه کهوته نواندنی کردهوهی ناوچهیی و له نه نجامدا له خیّلی رهشید بهگ دوو کهس شههید بوون و سیّ کهسی تر بریندار بوون. له خیّلی نوری بهگیش یه کیّک شههید و ٤یش بریندا بوون.

زیانی زوّر و زهوه ندی خیّلانی خوّولاتی له روّژی بیست و سیّ و بیست و چواردا وای پیّویست کرد، به نامانجی ده سه لات ره واندن به سه ر ناوچه ی مه حال ده شتدا، له زارکی ده ربه نده وه کاروانی ک ره واند بکریّ بو نه وه ی بزاوتی کاروانی عه قید نیساری سووک بکریّ. بوّیه به نیازی پشته وانی و ناسانکردنی بزاوتی کاروانی عه قید نیساری و به نیازی گرتنی بانه کانی که سریک، سه رکردایه تی بریاری دا کاروانی کی پیّکها توو له فه وجی

سوارهی فهوزییه و سریهیه کی پیاده و دهستهیه ک برین بهسه رکردایه تیبی عه قید پهرتهوی له روزی بیست و پینشوو له سایهی له روزی بیست و پینجدا بهرهو ده ربه ند باژوا بن نهوهی ههردوو کاروانی پینشوو له سایه ی تیکه لکردنی ههول و پینوه ندی له گه ل یه کتردا، بهره و نامانجی خویان بکه و نه ریتگه. ههروه ها شیّوه ی بزوو تنه و ه هدردو کاروان به م ناوایه ریک در ابووه و ه:

کاروانی عهقید نیساری له باکورهوه بر باشوور واته له مهواناوه بهرهو کهسریک و، کاروانی دهربهند له زارکی دوّلی ناوبراوهوه «له روّژههلاتهوه بر روّژاوا» بهرهو بانهکانی کهسریک بکهویت جووله و له «سیلوانا»دا پیهوندی بهیهکهوه بکهن. ههروهها له پشکنینی کاروانی پیشووهوه دهرکهوت ئه ویهکانهی له ورمیّدان زوّر کهمن و سهرکردهی فیرقه پیویستیه کی گهورهی بهسپیری جیّگورکهر ههیه، بویه ههر ثه و کاته سهرکردایه تی بریاری دا که تیبهیه کی پیاده و بطریهیه کی ۱۰۰ ی له یهکهکانی فیرقه ی تهوریز بهباروبو بخوازی و بیخاته سهر یهکهکانی کاروانی باشووریه وه. ههروه ها بریار درا فهوجی سواره ی کوردستان بو پشتهوانی له یهکهکانی باکور بهناوه ی هیّزی سپیّر له ورمیّدا نیشته جیّ ببیّ و ئهم دوّخهش ده سبه جیّ بهبنکه گهیهندرا بو نهوه ی فیرقه ی ۳ یهکه خواستراوه کان بو ورمیّ بنیّری.

سهرکردهی هیز بر نهوهی هدتا زووه پرسی بارزانییهکان بنهبر ببی بریاری دا له یهکهمین هدادا هیزی بهردهستی خوّی لهگهل مهلا مستهفادا بهرهوروو بکاتهوه و سهرکوتی بکات. بویه شهو کاروانی عهقید نیساری راسپاردرا کهوا بهرهو بنکهی مهلا مستهفا و ناوچهی کهسریک بکهویته جووله.

گهردوگوّلّی بهیانیهی روّژی بیست و پیّنج کاروانی ناوبراو بهرازانهوهی پیّتریستهوه بهره و نامانجی خوّی کهوته جووله و پیّنگاوی یه کهم و دووه می بهبیّ پیّکدادان له گهٔ دوژمندا جیّبهجیّ کرد. ههر بهده رکهوتن له پیّنگاوی دووه م بهدواوه له بانه کانی باکوری «کونجار» دا پیّکدادانیّکی گهرم له گه ل بارزانییه کاندا رووی دا و ، ههرچهنده یش دوژمن بهرگرییه کی چاپووکانهی له خوّی ده کرد به لام له نه نجامی پاله پهستوّی کاروان و ، پاش له دهستدانی چهند سهر مروّقیّک ناچاری پاشه کشیّ بوون و هیّزی سوپا پیّی کرا ناواییی کونجار بگری و بهشی ههره گهوره ی کاروان بنیّریّته ناواییی ناوبراو که بهسه ر بانه کانی «کهسریک» یدا ده روانی و ، له ویّی نیشته جی کردن.

ئهم کاروانه پاش گیربوونیکی کهم و گورینی رازانهوه ، دریژهی بهبزووتنهوهی خوی

دایدوه، بهجوری سهعات ۱۸ی ئه و روزه گوندی کهسریکی گرت و بانهکانی باشووری روزاوای ئاواییی ناوبراوی «که بهرگریکه رانی بارزانی سهنگه ری چاکیان بر خویان لهوی ئاماده کردبوو» خسته بن دهسته وه. سریهی کی فه وجی ئازه رپاد و سوارانی خیّلانی رهشید به گ و ههرکییه کان لهم رووبه رووبو و نه واده یه دا خوبه ختکه رییه کی بنی راده یان له خویاندا نواند، له نه نجامدا مه لا مسته فا و پیره وکارانی ئه و ناچار بوون بو هه لا دیره کانی «گولی» پاشه کشی بکه ن که یه کجار زور دروار و هه زار به هه زارن.

لهم پیکدادانه دا بارزانییه کاروانگرتوودا به جی مابوو. رقری بیست و شهشی رهشه می تهرمیان له سه نگه ری کاروانگرتوودا به جی مابوو. رقری بیست و شهشی رهشه می سه رله نوی فه رمان به کاروانی عه قید نیساری درایه وه هه تا دریژه به پیشوه چوونی خوی به ره و مه وانا بدات و وه ک چون پیشتر په نجه مان بوی راکیشا بوو، له سیلوانا له گه ل کاروانی عه قید په رته ویدا یه ک بگرنه وه. ته وه بوو کاروانی ناوبراو له سه عات ۵ی سبه ینه ی رقری بیست و شهشه مدا دهستی به ده ستوه شینی کرد و له پینگاوی یه که مدا بانه کانی به رده سووی گرت و ده موده ست رووی له سیلوانا کرد. به بی پیکدادان سیلوانای گرت و له وی گیرسایه وه.

به پنی برپاری لیوا هومایوونیی سه رکرده ی هیزگه ل، فه رمان درایه کاروانی عه قید «په رته وی» یش بو نه وه ی به پووکاری سیلوانا دا ببزوی و پیوه ندی له گه ل کاروانی عه قید نیساریدا بکاته وه . کاروانی ناوبراویش له سه عات ۵ی هه ر نه و پوژه دا به ره و نامانجی خوی بزوا و له به رزایییه کانی پیرهادی و ناشاندا به ره و پووی چه کداران بووه و پاش پیکدادانی کی به رفوه له ناواییی «خلووری» دا توانیی به رزایییه کانی پیرهادی بگری و بالی راستی خوّی بگهینیته به رزایییه کانی نوشان و ، بارزانییه کان له ژیر پاله په ستوّی کارواندا نه میجاره ش ناچاری پاشه که شی بوون و کاروان توانیی به بریندار بوونی دوو سه ریاز له سه عات دوو و نیوی هم نه و پوژه دا بگاته ناو سیلوانا و له سه عات ۲۱ی هه مان پوژد اهه ردووک کاروان یه کیان گرته و و پیوه ندییان دامه زرانده وه .

سهرکردهی هیز له سه عات ۱۸ی نه و روز وه داگهیشته سیلوانا و له نیزیکه وه سه رانسوی بارودوخی کاروانگه لی کرد، گه رایه وه ورمی و به بی گیربوون چووه نه غه ده و، موللگه و بارودوخی به شه کانی نه و ینده ری به سه رکرده وه و فه رمانی پینویستی له باره وه ده رکردن. له گه ل نهم کرده وه یه داد و و باله فی ه کاری پیشوه چوونی کاروانیان خوش ده کرد و به مه تره لوز

و بۆمبا بهرببوونه ویزهی چهکداران که له بانووهکانی کهسریکدا خوّیان مهلاس دابوو، ئهم کاره نه بخامی دانیاییدهری بهدی ده هیّنا. لهم مییّدووه وه ههردووک کاروان له بن سهرکردایه تیی عمقید نیساریدا، بوون به یه ک کاروان.

ئه و پیشوه چوون و سه رکه و تنانه ی له ما وه ی دو و پر پر ون به به شی ئه م کاروانه ، ترس و له رزیکی گه و ره یان هاوی شده ناو خیلانی خو لاتی ... ئه وانی هه تا ئه و ده مه خویان به ده سته وه نه دابو و ، به جوری ک قوبادی کوری سمایلاغای سمکو ها ته و رمی و له ریگه ی عومه رخانی شکاکه وه داوای کرد به رپرسانی سوپا بوار بده ن خیلی شکاک چه کدار ببی و له هه مبه ربارزانییکاندا بکه و یت ه شه ره وه .. لیوا هومایوونی به خوشه ویستی و دلنه و ازیسه وه هه لسوکه و تی له گه له ناوبراودا کرد و فه رمانی پی دا . . ٥ که س له خیله که مناماده بکا هه تا نه گه رپیویست هه بو و بنیر درینه به ره ی شه پر . هم وه ها سی خیله که سله به گزادانی مه رگه و ه له ریگه ی نیوان که سریک و سیلوانادا خویان به عه قید که ساری ناساند و ناماده بیان پیشان دا که وا به . . ۳ مروقی چه کداره وه خویان له بارزانییه کان دابرن و له پال هیزی سوپادا دری بارزانییه کان دریژه به شه ربده ن .

هدرکه راپورتی سهرکرده ی فیرقه لهباره ی یه کگرتنه وه ی هدردووک کاروانی عهقید نیسساری و عهقید پرتهوی و ، ههروهها ههوالی خزبه دهسته وه دانی خانانی شکاک بهمه لبه نده که یشته و ، فهرمانیک به ناوه پروکی وه ک نهمه ی خواره و ه پریگه ی نهرکانی سوپاوه به ناونیشانی لیوا هومایوونی سهرکرده ی فیرقه ی چوار ده رچوو:

- (۱) هدرچهنده کاروانگهلی باکوری «کاروانی عمقید نیساری و عمقید پدرتهوی» بهسمرکهوتوویی ده چنه پیش به لام پاشکویان لهبهر ممترسیدایه و دهبی بهرده وام له بن سهرانسودا بن لهبهرئهوهی هیچ دوور نییه کاریکی نالهبار له لایمن شکاکه کانموه روو بدات.
- (۲) بەمەبەستى خۆپاراستن لە كارى بەسەردادانى بارزانىيەكان كە نەوەكا تەلەيەكيان

- نابیتهوه، پیهویسته له پیشوهچووندا ئهوپهری پاریز وهربگیری بو ئهوهی کاروان بهکتویری نهکهویته بهر پهلامارهوه.
- (۳) پیویسته له تیکه لکردنی خیلانی شکاک لهگه ل کاروانگه لی سوپاییدا خو بهاریزری له لهبهرئه وهی پیاوانی ئهم خیله به به به لهگه ل مهلا مسته فادا بوونه و، به هیچ جور له بهرژه وه ندیدا نیسیه تیکه لی هیزی سوپایی ببن، دوور نیسه فیلی بنینه وه و ناوازیکی نوی بوسوپا بژهنن. به تایبه تیش پیویسته سهروکانی ئه وان له ورمی له به جوه دیری و داراگر تندا بن.
- (٤) سوود له خانانی تدرگهوه ری و مهرگهوه ری وه ربگیری به لام نابتی تیکه لی نه خشه ی گشتیی ئۆپهراسیون یا ئوپهراسیونی کاروان ببن یا سوودیان لتی وه ربگیری.
- (۵) مۆلگە جياجيايەكان بەھيۆز بكرين بەجۆريك ھەر مۆلگەيەك كەمتر لە كەتىبەيەكى لەبەر دەستدا نەبى و ھەموو كەتىبەيەكى نيردراويش لە ناوەندەوه (۲۱) پيويستە بۆ بىدوكردنى يەكەكانى باشوور تەرخان بكرى.
- (٦) دریژاییی ئه و به رانه ی به کاروانگه ل دهسپیردرین، بق به هیزکردنی و ره ی ئه وان کورت بکرینه وه، به لام ئه م کاره هه تا ئه و راده یه ده شن که پینوه ندیی کاروانگه ل له توانادا هه بی .
- (٧) ئەو شتەى لە ھەموو راپۆرتەكانى فىرقەدا ناوكۆيە ئەوەيە بەشتۆوەى شايەن سوود لە بالدەفرە وەرنەگىراوە.
- (۸) له کاتی هیرشی کاروان بو سهر سهنگهرهکانی بارزانیدا، پیدویسته هیرش به الیکاریی زریپوش و باله فه به نه نجام بدری له به رئه وهی مهزنترین نامیری سهرکه و تن نهم دوو نامیره ن.

سه رکرده ی فیرقه له روّژانی بیست و شهش و بیست و حهوتدا ههلومه رجی یه که کانی باشووری بهسه رکرده وه و ، دوای ده رکردنی فهرمانی پیّویست له سه عات ۱۵ ی روّژی بیست و حهوتدا سه ری له ورمی دایه وه .

لیوا هومایوونی له وه لامی ئه و فهرمانه سوپایییانهی له تارانه وه بو به پیوهبردنی کرده وهی سوپایی گهیشتبوون، سهرنجی خوّی لهبارهی دهست پیّکردنی داهاتو و بهم

⁽۲۱) له ناوهندهوه واته له تارانهوه.

شيّوهيدي خوارهوه برّ تاران نووسي:

«لهبهرئهوهی ههتا گهیشتنهجینی یه که به فریاها تووه کان، کاروانگهلی باشووری نهیانده توانی دریژه به پیشوه چوونی خویان بدهن، بریار درا یه که کانی باشوور شوینه کانی خویان بپاریزن و بکهونه باری بهرگرییه وه و دهست به دامه زراندنی برج بکهن.

کاروانگهلی باکور (کاروانی عمقید نیساری و کاروانی دزی) دهست به هیرشبهری بکهن.»

پلانه پیشنیازکراوکهی لیوا هومایوونیی سهرکردهی فیرقه بر کردهوه داهاتووهکانی سوپا، لهلایهن نهرکانی سوپاوه پهسند کرا و فهرمان گهیشت که کاروانگهلی باشوور له سهنگهری بهرگریکهرانهی خویدا دابههزریّ. کاروانی عهقید نیساریش راسپاردرا که ههموو بارزانییهکان له زهویی تهرگهوه و دهشت، بهده ربنی و بالی راستیشی بهسه رهتای دولّی باراندیز بگات بو نهوهی بتوانی ههموو نهم دوله بپاریزیّ. ههروهها کاروانیک بهسه کردهوهکات بو نهویی سوار «عهلی قولی مزهفه ری» که پیشینه ی گهشاوه ی له کردهوهکانی نازربایجاندا ههبوو، له ورمیوه به ربه دزیّ کهوته ریّ و چاوه روانی فهرمان بوو ههتا بتوانی پاشان به رهو سیلوانا جووله بکات بو نهوه ی له نه نجامدا بالی راستی دولّی قاسملو بپاریزی و مسوّگه ری بکات. هه رسه باره ت به مه فهرمانی پیشوه چوون به کاروانی عهقید نیساری درا و سه ربازانی سهرگهله ی نهو گهیشتنه هیّلی نیّره گی و پروژی بیست و ههشت نیّره گی و زهرکا به بی پیّکدادان گیران.

دوای ئهوه ی ههوالی گرتنی زهرکا و نیرهگی بهنهرکانی سوپا گهیشت، دهسبهجی بروسکهیه که له تارانهوه بهم ناوه پروکه ی خواره وه بو ناونیشانی سه رکرده ی فیرقه ی و هیزگه لی کوردستان ده رچوو:

ده بی داووده زگای هه والگریی نهم فیرقه یه هه رده م له بارود و خی بارزانییه کان به ناگا بی و ، نه و ناگه دارییانه ی کوشیان ده کا ته وه ده بی دوا هه والی هه می ولایه نه و ورد و دروست بن له به رئه و بینازانه ی لهم ناوچه یه دا ده درین له سه رئه م زانیارییانه دامه زراون. بویه نه م زانیارییانه ی خواره وه که بو کرده وه پید و بست ده بی داووده زگا پیدوه ندید اره کانی فیرقه کویان بکاته وه و هه ربه په له به ده ستی سه رکردایه تهی فیرقه ی بیگه بنن:

(۱) هيزي بارزانييدكان.

- (۲) چەک و تەقەمەنىيان.
- (۳) ئەو ئازووخەيدى لە بن دەستىاندا ھەيە و، ئەوەيش كە بۆيان دەلوى لە دەرەوە يان لە ناوەوە پەيداى بكەن.
- (٤) هدلومه رج و هدلسوکه و تیان لهگه ل خین لاندا و ، جوری پینوه ندییان به تایه فه کانی شکاک و هدرکییه وه.
  - (٥) پیّوهندییان لهگهل خه لکانی سنوورنشینی عیراق و تورکیا و سوّقیهت.
- ئدم فدرمانه هدموولایدنی و ناوکزیدی ئدرکانی سوپا که بوّ بدریّوهبردنی ئوّپدراسیوّن زوّر پیّویست بوو و فیرقدش خوّی پیّشتر هدستی پیّ کردبوو، له لایدن لیوا هومایوونییدوه بدم شیّوهیدی خواردوه وهلام درایدوه:
- (۱) هیّزی بارزانییه کان له دهوروبه ری ۱۵۰۰ مروّقی تفه نگداری بارزانییه و جوّری نه و تفه نگداری بارزانییه کان له ده وروبه ری ۱۵۰۰ مروّقی تفه نگانه ی به ده ستی زوّربه یانه و هه بریّتییه له برنوّ. بارزانییه کان له گه ل ۳۰۰ هه تا می مروّقی سواره ی زیّروّ و ته ها هه رکی هه روه ها ۵۰۰ مروّقی ناشوور و نه رمه ن و ییاوانی هه لا تووی فیرقه ی دیموکراتی نازربایجان و ورمیّ تیکه لاون و هیّزیّکی د ۲۵۰ که سییان پیکه وه ناوه. جگه له تفه نگ ۵۰ بریّنی سووک و گران و ۱۵۰ ته ما تیک و بریّک نارنجوّکی ده ستی و ، ته نانه تا گولله ی کونکه ره ی درّه زریّپوش و بریّمای ناگرزی و توپخانه یشیان هه یه .
- (۲) بارزانیسیه کان لهباره ی خواردن موه له ته نگانه دان و به شینوه ی پوژ به پوژ له دینه کانی شنو و ده شته بینل و ته رگه وه ی خواردن کو ده که نه وه .
- (٣) هه لسوكه وتيان له گه ل خين لاندا به گشتى نالهبار نييه به لام له به ده ستهينانى ئازووخه دا ياله يه ستزيان ده خه نه سه ر.
- (٤) پیّرهندییان لهگهل تایهفه کانی شکاک و ههرکیدا به روواله ت خراب نییه. پیّرهندییان لهگهل کونسولی بیانیی نیشته جی له ورمیّدا، به پیّناوی نُهو نُهرمهن و ناشوورانهی لهناو بارزانییه کاندان، به ریّوه ده چیّ.

ئهم زانیارییانهی پیشهوهی سهرکردهی هیز ههتا راده یه گوره پانی ئوپهراسیونیان بو ئهرکانی سوپا رووناک کردهوه بویه برپار درا رازانهوهی یه که کانی باشوور که له گهل بارودوخی ئهم دهمه دا نه ده گونجا، بگوردری. ویرای ئهمه، کاروانگه لی پیشو به یاریده ی ئه و یه کانه ی له تارانه وه ده ناردران، ته واو به هیز بکرین.

فەسلىي حەوتەم

دیمانهی سهرگرده ئیّرانی و عیّراقییهگان له سنووردا

له پیّناو چارهسهری بـنهبـری پرسی بـارزانـییهکـان و هـاوکـاریـی واتـایـهکـی

نه و رقر انه ، هدرچهنده دوا رقر انی مانگی ره شهمه به سه دهچوون و تهمهنی سالتی ۱۳۲۵ به کوتا ده هات به لام هیشتایش زستان له کویستانه کانی رقر تاوای تازربایجان و کوردستانی باکوردا که لهگوین گوره پانیکی خویناویدا خوی ده نواند ، به کوتا نه ها تبوو و ، له هه ره تی سه رما و زریانی به فر و باران ، شتیک که می نه کردبوو .

بو ئیسه، خویندنهوهی باری دهروونیی ئهو سهرباز و پلهدار و ئهفسهرانهی ئهو دهمه لهو ناوچهیهدا ئهرکی سهرشانیان بهجی دههینا، زوّر پیهویست و ناچارییه. ئهم پیاوه خویهختکهر و گیان لهسهردهستانه بهفیداکارییه کی بی هاوتاوه لهم شوینه دا سهرگهرمی گیان بهختکهری بوون. مروّقی و ایان تیدا ده بیندرا سالانی سال بوو له مال و شار و زیدی خویان ههلهته بووبوون و چاوه پوانی تهواوبوونی ماوه ی خزمه تیان بوون. سه تان که س له نهفسهر و سهربازان به تهله فوّن و بروسکه و بینتهل و نامه و راسپیری، بهلینیان به مالی خویان دابوو پیش هاتنی نهوروز ئهم گوره پانی خزمه ته دژوار و ناله باره بهسهر ده چی و سهر له که س و کاریان ده ده نه و قر به وروز نه پال خزم و که س و مندال و خوشک و دایکیاندا ده که ن. له و لاشه وه پوژ بهروژ باری شهر گرانتر و کوشتار زوّرتر ده بوو. و دایکیاندا ده که ن. له و سهرباز و لاوی بهروومه ت که به ته مای به سهرچوونی زستان و به سهرداهاتنی نهوروز بوون، خوشاوی شه هیدبوونیان فی کرد و بو هم تا هه تایه مالی به سهردایان ئازیه تبار و سهرفراز و شاناز کرد.

ئه و کاتانه ههمو لایه ک چاوه روانی به کوتاهاتنی شه ر بوون. پیکدادان روّژ به روّژ که ماروّدا گهرمتر و پر مهترسیتر ده بوو. بارزانییه کان که خوّیان له ناو ئه لقه ی ته نگه به ری گهماروّدا ده بینی یه کجار نه ترسانه تر خوّیان له ریّزی سه ربازان ده دا و ، له گه ل خوّیاندا هه ندیّکیان له ناو ده بردن. باری ده روونیی سه ربازان له ناو ئه م گیّره نگه یه دا یه کجار باش بوو. به بی پیّوه نان ، زوّر به یان خاوه ن ههستیّک بوون شایه نی ریّز و روومه ت بیّ. ئه گهر ئه وه ره چاو بکری هیّزی ده و له ت له پیش هه ندی که سی ئه و تو دا وه ستابو و که ده ستیان له گیانی خوّیان شوشت بو و له مالّی دنیا بیّبه ش بوون و جگه له شه پ و مردن چ ریّگه ی تریان له خوّیان شوشت بو و ئه و گرینگیی ئه و خوّبه ختکه ره گیان له سه رده ستانه به چاکی به ده رده که ویّ.

هدرچدنده هدلسوکدوتی بدرپرسانی کاروباری سوپایی له تاران و سدرکرده فیرقه و سدروکری ندرکانی سوپا بهجوریک بوون، پتری داخوازی نهو نهفسدر و سدربازانه له روانگهی کهسایه تی و گشتییه وه سه رنجی لی ده درا و وه رده گیرا، به لام پشکنینی باری گشتیی سوپا و دیانه ی هدند یک له نهفسه ران ده ری ده خست که له و پوژه تووشانه شدا همرچه نده هموو لا بو خوبه ختکه ری و خزمه تی نیشتمان ریک و ته بابوون به لام بیری همند یک که س هدر به کینه وه ری و پیپه ستکردنی مافانه وه به ند بوو و، گیانی پاکانیان سه غله ت ده کرد، سه باره ت به وه ی همند یک نهفسه رج جاران له تاران وه ده رنه کوتبوون و پله ی نیتوان سه ربازی و «فه ربیق» ییان له شه قامه کانی تاراندا بریبو و و، نه وانی تریش همه مورده مه له ته ی بیابانان بوون و وه پس بوربوون.

ئهگهر زیاده و یژی نه بی پیدریست بلیم ههر ئهم خولاک به رزی و خوبه که مگری و جوامیرییه یه که بووه ته نهینیی مانه وهی ئیران. ههر ئهم ده روون پاکییه یه نیوان ئه فسه ر و پله دار و سه ربازاندا بینراوه و ده بیندری سه ره پای ئه وهی که له هه موو ناجوامیری و پیشیل کردنیکی مافانیش به ناگان. جوریک چاونه ترسانه خویان به خت ده که ن چاودیر ناچار ده بی له پیش نهم پیاوه بویر و و لا تپه روه رانه دا سه ری ریز و شانازی دابنوینی.

هدرچون بنی، هدندیک له بابدت بددوور کهوتین بهالام مهبهستی نهم الادانه الهالیه کهوه پینویست بوو بو بیرهوه ری و الهالیه کی تریشه وه نهم بهشه رووی رهسمی ر سوپاییی خوی هدید. له وانهیشه له روانگهی میترووی والاته وه بایه خی هه بنی و هدندیک که س پیهوهی ماندو و بین.

له و روّژانه ی بنه تای رهشه مه و سه ره تای ئاخه لیّوه دا نه لقه ی گه ماروّدانی بارزانییه کان پتر ده هاته وه یه ی و هیّزی سوپا زیاتر له سنوور نزیک ده بووه وه . لیوا فه دالوللا هومایوونیی سه رکرده ی هیّزگه لی ئوپه راسیوّن بریاری دا له سه ر داو خوازی عیّراقییه کان همندی کاری سیاسی بیّنیّته دی و پیش نه وه ی ئالوّزییه ک سه ر هه لبدات له نه نجامی نه و پیّدریّژییانه ی رهنگه له ناوچه ی سنووردا رووبده ن ده وله تی عیّراق له چونیه تیی پرسه کان ئاگه دار بکاته وه . به م نیازه وه لیوا فه زلوللا هومایوونیی سه رکرده ی هیّرگه لی کوردستان پاش سه ردانی کاروانی باکور ، نیو سه عاتی دوای نیوه روّی روّژی بیست و نوّی رهشه مه ی پاش سه رکرده ی هیرته دو و سوّفییان هم تا به دیانه ی سه رکرده ی هیّری عیّراقی عه مید سه ید عه لی حیجازی له حاجی ئومه رانی همتان ده عالی حیجازی له حاجی ئومه رانی

ناو زهویی عیراق، بگات. ئه و دیمانه به لهسه ر داوای به رپرسانی سوپای عیراق ئه نجام درا و برپار بوو له روژی بیست و پینجی رهشه مه دا جیبه جی بین، به لام له به رئه وی نه وکاته سه رکرده ی فیرقه کاری له پیشتری بو هاته پیش، دیمانه که چوار روژ به پاش خرا. بابه تی دیمانه که له باره ی به شدار یکردنی هه ولی و اتاییی هیزی سوپای عیراق بوو له گه ل ده وله تی دیمانه که دا رایگه یاند بوو. دو و روژ پیشتر ریزداری نیراندا و وه که که سه مید حیجازی له کاتی دیمانه که دا رایگه یاند بوو. دو و روز پیشتر ریزداری مه زن «وحیی» له گه ل سه روک وه زیران نووری سه عید پاشا و وه زیری به رگری و وه زیری کاروانی نه م ولاته دا ها تبوونه حاجی نومه ران و فه رمانیان دابو و هاوکاریی سه رکرده ی هیزی کوردستانی نیران بکری.

هدر بهم بونهیهوه، سهرکردهی هیزی عیراق شوینی موّلگهکانی خوّیانی که بریتی بوو له دوو تیپ له باپشتیان و میرگهسوّر «باپشتیان ۵۵ کیلوّمهتر و میرگهسوّر ۹۰ کیلوّمهتر له خانهوه دوورن» پیشانی سهرکردهی هیّزی کوردستانی ئیّران دا و گوتی ۱۲ بالهفوهی «ئان سهن» که بالهفوگهیان له نیّزیکی کهرکوک و مووسله، لهبهر دهستدانه. ههردهمیّک پیّویست بههاوکاری ههبی نهوا له وچانی ۲۲ سهعاتدا هیّزی ویستراو له سنووری خانهدا ئاماده دهبیّ. ههروهها ئاماژهی دا که نهو دوو لیوایهی پیشوو له ۱۵ کهتیبه و بهگشتی ۲ نهوج پیک هاتوون. بنکهکانی سنوورییان یهکیّکیان له خرینهیه و نهویتری له بانهکانی بهرامبهر «بهزسینا»ی زهویی ئیّرانه له جیّیهک بهناوی «چیای بیّرا سپی»دا.

سه رکرده ی هیز هه رئه و روزه برینک ته قه مه نیی له وینه ی بومبی ۱۲ کیلو و ۵۰ کیلو و هه روده ها گولله ی توپ و هاوه ن و فیشه کی رووناککه ره و به نزین و رونی باله فی هی له تاران داوا کرد که چوار روز پاشتر گهیشتن.

لهم باره دا، له نه نجامی نه و پاله په ست قیه ی کاروانی عه قید نیساری له نیره گی خستبوویه سه ر بارزانییه کان، بارزانییه کان به و نیازه ی رینگه ی گه لیمی بینار «که ده شی بگوتری له سنووری هه رسی و لا تدا هه لکه و تووه» بخه نه بن ده ستی خوبان و له کاتی پیویستدا سه ره ده ده رماز بوونی کیان هه همی ، ژماره ی چه کدارانی به رگریکه ری خوبان له گونده کانی روسته م ناوا، شیرگان و سه هل ناوا به ۱۵۰ مروقی بارزانی و توپیکم ۷۰ ی به هیز کرد و مه لا مسته فاش خوی له ۵ کیلومه تری با شووری روژ ناوای نیره گی له گوندی شیرگاندا و یستا بوو. له به رئه و و روژ بوو لیزمه ی باران لیمی نه کرد بووه و فرینی باله فی همه موی له نیره گی گیر بوو و باله فی که در بوو و فرینی همه دوی رق بود و بود و مه در به در بی به دیکه ری هم ناره و پیشی و ، جموجوولی نه مانه همتا روژ ی ۲ی ناخه لیوه ی

١٣٢٦ نەخشەيەكى تەواوى ئۆپەراسيۆنى لىن پەيدا بوو.

هدروهها هیّزی سهرگدلدی کاروانی عهقید نیساری هدوالی دا که بارزانییدکان بدرده وام له باندکانی نیّوان شیّرگان و نیّرهگیدا خدریکی خوّ بدهیّزکردنن به تایبه تیش له باندکانی «قولقوله» دا گوجوگولییان له پهرهگر تندایه. پاشنیوه پوّی هدر نهو پوژه دوو باله فی بوّردمانی بوردمانی تا و هدروه ها بوّردمانی سدنگهری بارزانییدکان له پوسته م ناوا و ، زبانی گیانییان پی گدیاندن.

کردهوه مهسکهرییهکانی مهتید مزدفهری له دری

بهرهبهیانی روّژی بیست و حهوتی رهشهمه ههوال به نهرکانی هیّزی کوردستان گهیشت گوایه سهید تههای ههرکی که له خیلانی ناوچهی «دوّل»، تهبای ههندی له تفهنگدارانی خوّی پهلاماری بنکهی جهندرمهی دریّی داوه و، جهندرمهیه و تفهنگداریّک بریندار بوونه و یه کیکیش له پیاوانی تهها کوژراوه. چه کداران له دهمی پهلاماردانی ئهو بنکهیهدا، تیّلی تهله گرافی پیّوهندیی نه غهده و ورمیّیان پساندبوو و، دهریش کهوت ئهو کارهی سهید ته ها به پیّی هاندان و فهرمانی بارزانییه کان بووه.

ههروهها ئه و زانییارییانه ی گهیشتبوون و ایان راده گهیاند که مهلا مسته فا نیازیه تی به هۆی ههرکییه کانه وه هیرش بکاته سهر شهیتان ئاوا و ته نانه ت هیزید کی سهت که سیشی له پیاوانی بارزانی ناردووه ته بانه کانی وه زنه و خان تاوس و چیچلیک ویونسلی و ، هه تا نیزیکی «قهلبی» ها توونه ته پیش و ده یانه وی به م هویه وه که که به به رود و خی نیزی کی بخه نه بارودوخی به رگری که رانه ی نه و که تیب هیه ی که وه فه رمان درا دوو لوری جه ندر مه بنیر درینه نه و شوینه و هه تا زووه پیوه نیرونی فه راموشی له م کاره دا همی ته وه ی بارودوخی هیزی سوپا به ته واوه تی بگری ی .

له روّژ بیست و ههشتهمی مانگی رهشهمه دا سه رکرده ی فیرقه بریاری دا کاروانیّکی پیّکهاتوو له فهوجی سواره ی کوردستان که چوار روّژ پیّشتر له نهغه دهوه بهنیازی پیّکهینانی هیّزی سپییّری سه رکردایه تی هاتبوه و رمیّ، ته بای بطریه یه کی و زریّپوّشیّکی شهر و دهسته یه که هاوه ن له ورمیّوه به سه رکردایه تیی عملی قولی مزهفه ری

زهنگنه بهرهو دزی بکهونه ریّگه و پاش دابینکردنی هیّلی هاتوچوّی نیّـوان نهغـهده و و رمی، له تهوهرهی جادهی دزی و سیاوانهوه بکهونه پهلاماردان ههتا له ریّگهیهوه بالّی راستی کاروانی دوّلی قاسملو دهستهبهر بکهن و بزاوتی ئهو کاروانه ئاسان بکهن.

سه عات حه و تی روّژ بیست و نو کاروانی پیشوو له ورمیّوه به ره و دزی که و ته و همر به گهیشتنی به و شویّنه سه یری کرد ئه و جه ندرمانه ی پیشتر به لوّری ناردرابوون له بانه کانی باشووری شهیتان ئاوا له گه ل چه کداراندا به ره و رووی یه کتر و هستاون، هه ر ئه و کاته لیوا هومایوونیی سه رکرده ی هیّز له گه رانه وه ی خوّی له نه غهده و ه بو و رمی و دیانه کردنی سه رکرده ی هیّزاقدا، گهیشته دزی و فه رمانی دا به عه قید عه لی قولی مزه فه ری زهنگنه ی سه رکرده ی کاروان هه تا له و شویّنه له بانه کانه و هم هموو زانیارییه ک و هربگری و پیّوه ندی بیاریّزی. سه رکرده ی کاروان ده سبه جیّ سوودی له خیّلانی خوّولاتی و مرگرت که له گه ل کارواندا بوون و ، به شه و بانه ناوبراوه کانی گرت و ، به م شیّوه له زوّر به ی شوینه کاندا بارودوخ چه سیا

فەرمانە عەسكەرييەكانى مەزن رێزدارى پيرۆز شاھەنشا

له روّژی سییدمی مانگی رهشدمدی ۱۳۲۵دا، واته له دوایین روّژی سالدا ئهو دهمدی راپوّرتی کاره سوپایییدکان له هدمبدر بارزانییدکاندا کهوتنه پیش چاوی مدزن ریّزداری پیروّز شاهدنشا که پلدی سدرکردایدتیی هدموو هیّزگدلی هدید، بوّ ئهوهی بدربهستی له روودانی پیشهاتی وه ک پیشهاته که ی ندلوّس بکریّ و هدتا زوویشه بارزانییدکان له زهویی ئیّران بکریّنه دهرهوه، فدرمانی یه کهاستی له ریّگدی ئهرکانی سوپاوه دا به سهرکرده ی فیرقدی چوار و هیزگدلی کوردستان. فدرمانی دا بدهدر نرخیّک بی پیویسته هیزی کوردستان ثه نجامی ئهم فهرمانه رابگدینی.

ئهو خاله گرینگانهی له فهرمانهکهی مهزن ریزداری پیروز شاههنشادا بهرچاو دهکهون، بهم شیّوهیهی خوارهوه بوو:

«هدرچدنده ئیّوه خاوهن هیّزی تهواون به لام له ئوّپهراسیوّندا بیرهبیرن و، به و جوّرهی هیوا ده کرا کرده وهی پوخت له لایهن هیّزه وه بوّ هه لکهندن و سه رکوتی بارزانییه کان نه کراوه.

دەستكەوتنى زانيارى لە لايەن بارزانييەكان لەبارەي ئيدوەوە زۆر باش بووە و لە ھەر

کوییه کی ه که کانی ئیوه یان به لاواز زانیبتی هیرشیان کردووه و ئه نجامی چاکیان به دهست که و توبه از که و توبه ا که و تووه . له و خالانه ش که واکاروانگه لی ئیوه ی تیدا به هیر بووه ، ئه وان له پیش په لاماری یه که کاندا پاشه کشییان کردووه .

بارزانییه کان به هه بوونی دوو توّپ توانیویانه جاریّک له نه لوّس و جاریّکی تر له ده وروپشتی نه غه ده دا یه که کانی ئیّوه بوّمباباران بکهن تمنانمت توّپیّکی ئیّوهش له کار بخهن.

به پینی ئه مانه ی سهره وه ده بین ده رس له م با به تانه و ه ربگیری و ، نه و چه و تیانه ی له روود اوی نه لغره نه دانه دا به سه رتاندا هاتن ساریژ بکه ن و نه م فه رمانانه ی خواره و ه به وردی جینه جی بکه ن:

«ئەلىف: لە ھىچ كويىدك مۆلگە بەكەمتر لە كەتىبەيدك دانەنين.

«بێ: بههێی بالهفوهوه ههموو بنکه و رێبازی کوٚچ و باری ماله بارزانییهکان(۲۲)و ههروهها شوێنی تڒیخانهکانبیان بوٚمباباران بکهن.

«جیم: بههوی خیّلانی جی متمانهوه ههموو روّژ زانیاری لهبارهی بارودوّخ و چوّنیه تیی ماله بارزانییه کان وهربگیری.

«دال: پیرویسته ئۆپەراسیون ههتا ۱۵ ئاخەلیوهی ۱۳۲۹ (واته ٤ نیسان ۱۹٤۷) به کوتا بی و بهجوریک جیبهجی بکری بارزانییه کان فریای ههلاتن نه کهون و، دهبی کوتایی بهم کاری ئابرووچوونهی سوپا بی.

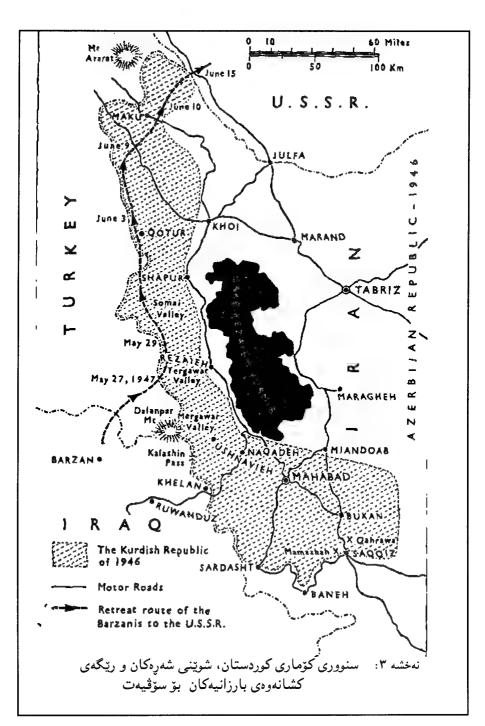
«هێ: خانانی مهنگور، مامهش و دیبوکری زیانی گیانییان پێ کهوتووه، دلیان بدریتهوه و ریزیان لێ بگیرێ و نههێلرێ بههێی نهم زیانانهوه دلسارد ببن و، دلهێوری لهدهست بدهن.

«واو: سن سه رکرده ی کاروان بن کرده وه کانی خوتان دیاری بکهن، یه کیان له باکور له ناوچه ی مه رگهوه ره یه یه تریان له دو لای قاسملو و هه ردوو بالی نهم دوله، سیدهمیان له ناوچه ی نه نه ده و نه و نه و نه وه ی نهم سه رکردانه کرده وه ی کاروانه کانتان ریخی بخه ن و رینوینییان بکهن و نه و فه رمانانه ی دراون جیبه جینان بکهن.

⁽۲۲) واته شاههنشای ئیّران فـهرمـانی دابوو ئافـرهت و پیـر و مندالاّنی بارزانی بدریّنـه بـهر بوّردمـانـی بالّـهفره.

«زێ: له بوواری پێـوهندی لهگـهڵ کاروانگـهلدا، ئهوپهړی وردایهتی بنوێنن و هموڵ بدهن هموودهم لهگهڵ تێکړای کاروانهکاندا پێوهنديتان ههبێ.

«حتی: پاریزگاریی کاروانه کان شایه نی ئه و په پی ورده کارییه و ده بی به تایبه تی له شهواندا زوّر وریای خوّتان بن، نه خاسمه ش له زارگه لی و دوّل و ریّبازگه کاندا چاوه دیّری زوّر پیّویسته له به دروانییه کان له سوودوه رگری له باری زه ویدا زوّر کارزانن و گهوره ترین که لک له په نا و پهسیوی خوّزایی وه رده گرن.»

فهسلى ههشتهم

دەسپیکی ساڵی ۱۳۲٦ و شەری گەرمی نیّوان هیّزی هەردوو لا

بهديلگيرانى ههندي

له پیاوانی سوپا بهدهستی بارزانییهگان

سالّی ۱۳۲۵، بهبی ئهوهی نه نجامیّکی یه کجاره کی له کرده وه ی هیّزگه لی سوپا له بهرامبه ر بارزانییه کاندا به دی بی ، به سه ر چوو. لیّکوّلینه وه له چالاکیی هیّزگه لی ده ولّه ت له سالّی رابردوو له کوردستاندا پیّشانی ده دا که وا هه رچه نده سه رکه و تنی گرینگ ها توونه ته دی به لاّم هیّشت ایش به رکه و تی ته م کرده وانه نا توانی له گه ل ته و خوّبه ختکارییانه ی کراون ، هاوسان بووه ستیّ. به و واتایه ی «نه نجام» به به راورد له گه ل خوّبه ختکارییانه ی سوپادا ، که میّکی لیّ به دیار که و ت. له لیّکوّلینه وه ی گورجوگوّلییه کانی سوپادا نه و نه نهامه وه رده گیرا که زورینه ی کرده وه کانی سالّی ۱۳۲۵ بریّتی بوونه له چه سپاندنی هیّز له کوردستان و گه ماروّدانی بارزانییه کان و ده رپه راندنی ئه وان به ره و سنوور ، هه روه ها پیّشگیری له تیّکه لاوییان له گه ل تایه فانی تر و ده ربازبوونیان له سنوور ی باکوردا.

له سالّی ۱۳۲۹دا کردهوه ی شهرکه ربی ریّکوپیّک که بوونه مایه ی شکانی یه کجاره کیی بارزانییه کان، روویان دا. له نه نجامدا هیّزی ده ولّه ت له ماوه یه کی کورتدا توانیی نهوان سه رکوت بکا و راوه دوویان بنیّ. کرده وه ی سوپایی له سالّی ۱۳۲۹دا به پیّشها تیّکی چاکی وه ک نه مه ی خواره وه ده ستی یی کرد:

چه کدارانی بارزانی سوودیان له و ده سرو کی ناسینه وه یه وه رده گرت که تایبه ت بوو به سه ربازان بو نه وه ی نیسساره تی «خومانین!» به باله فی اله م ربی گهیه وه نه و باله فی باله فی باله فی باله فی باله فی بارزانی له به ربی بارزانی بارزانی بارزانی به بودنی ناوو خوادن له ته نگانه دان.

سه رکرده ی سوپا دهسبه جی فه رمانی دا بی نه وه ی «دهسر قکی ناسینه وه»ی هه رهمه و یه که کان بگوردرین. نه و زانیارییانه ی له روّژی دووه می جیّژندا به دی ها تبوون پیّشانیان دا که وا:

بهرهواژی همندی بانگهواشه، دژبهری له نیوانی تایهفهکانی بارزانیدا نییه. لهبهرئهوهی بارزانییه کان له رووی مهزهبییه وه به شیخ ئه حمه د و له رووی سه رکردایه تیی سوپاییشه وه هدر هدموو بندماله کانیان بدمه لا مسته فا تدواو متمانددارن، به شیوه یه کی گشتی بارزانیسیه کان بی چهند و چون پیسرهوی له دیتنی نهم دوو پیسسه وایه ده کهن (۲۳). بهتایبهتیش له کاتی ئیسته دا کهسانی پیس و ناپاک له بابهتی ناشووری و نهرمهنیی ئاژاوهگير لهناوياندا ههن و بهردهوام ئاگري گونگهران خوش دهكهن. ئيستر بيري رووبهرووبوونهوهي دهولاهت لهناو ئهواندا له جاران پتر گوري ستاندووه. ئهم زانيارييانه پیشانی دهدهن کهوا له رووی تهقهمهنییهوه لهو کاتهوهی کهسانی سهر به زیرو و تهها هدركي و هدندي ئاشووري و ئەرمەن چوونەتە ياليان، بەسەر يەكەوە ھينزيكي بريتى لە ۲۵۰۰ تف،نگدار و، پهنجها بریننی سهووک و گهران و ۱۵۰ ههتا ۲۰۰ پارچه چهکی تهماتیک و چوار تۆپی ۷۵ییان پیک هیناوه. ویرای ئهمه بریکی گهوره له نارنجـ وکی دەستى و گوللەي كونكەرە و دەوروبەرى چوارسەت ھەزار فىشەكىش لەبەر دەستى بارزانيه کاندا هميه. له رووي خوراکيشهوه وهک سهربازهکان زانيارييان دابوو، بارزانییه کان بی کوتایی له تهنگژه و پهریشانیدان و بهرده وام بوونه ته سهربار بهسهر خین لانی خوولاتیی ئیرانی و دانیشتوانهوه. له رووی پیوهندیداریهوه خاوهن چهند دەزگايەكى تەلەفۆنن و پترى پيوەندىي خۆيان بەھۆي تەتەرى پيادەوە جيبەجى دەكەن.

له روزی دووی مانگی ناخه لینوه دا نه رکانی هیز به نیازی هاوکاری و گزینه وهی پیوه ندیی پیوه ندیی پیوه ندیی خوی له ریبازگهی «گوکچه»ی عیراقیدا دامه زراند و ، هممو روزی له سه عاتی دیاریکراودا زانیاریی پیویستیان ده گورییه وه ، هه تا هه عیراقییه کان له هاتنی هیزی ده و لهت ناگه دار بن و به یه کدادانی ناله بار روو نه دا و همیش همردوولا له بروو تنه و همیش همردوولا له بروو تنه و همیش همردوولا له بروو تنه و همیش ها که دار بن و به یه که دادانی ناله بار روو نه دا و

ئهو بالهفرانهی لهبهر دهستی هیرزدا بوون، له ههموو روزژانی کوتای سالی ۲۵ و سهرهتای سالی ۲۵ و سهرهتای سالی ۲۵ از کوتای سالی ۲۵ از ۲۵ از کوتای میرشیان دهبرده سهر بانه کانی قولقوله،

⁽۲۳) پیشه و ایانی بارزانی جگه له وه ی که به دلسوزی سه رکردایه تیی بزووتنه وه ی رزگاریی کوردیان کردووه و گهل متمانه ی ختی پیسیان داوه همروه ها خاوه ن پلهیه کی گرینگی ئایینیشن بزیه بارزانییه کان ته و اوی پشته و انی له بزچوون و رینوینیه کانی ئه و ان ده که ن.

⁽۲٤) واته له رِوْژانی پیش ۲۱ ئادار و رِوْژانی دووای ئهو له سالی ۱۹٤۷ .

مهمکان، بهردهزهرد و شنز و مهکزی بارزانییهکان و، بهبزمبابارانکردنی چهکداران ئهنجامی پیویستیان دههینایه دهست.

ئه و کاته کاروانی پشته وانیی له تارانه وه هاتوو، له ژیر سه رکردایه تیی عه قید «مهجیدی» دا که پیک هاتبوو له که تیبه ی پیاده، دهسته یه کی و دهسته یه کی هاوه ن روژی دووه می ناخه لیّوه له ته وریّزه وه گهیشته مه هاباد و له روژی سیّیه می جیّژندا ها تنه ناو نه غه ده وه و نه رکیان پی درا دوای دوو روّژ حهسانه وه، ناواییی نه ره نه و ده ربه ند بگرن.

کردەوگانى كاروانى عەقيد نيسارى ئە رۆژى يەكەمى ئاخەليّوەوە ھەتا دەمى رۆژئاواى رۆژى چواردم

دوای نهوه ی نهم کاروانه وه ک چون له پیشهوه گوترا بانه کانی زهرکا و نیره گیی گرت و خوی تیایاندا گیرسانده وه ، ده مه و ئیتواره ی روزی بیست و نوی رهشه مه له بانه کانی خوارووی روزهه لاتی سینگان و چیای قولقوله دا له لایهن بارزانییه کانه وه پهلاماری درا به لام نه و پهلامارانه به رپه رچ درانه وه . به لام بارزانییه کان له سه عات پینجی پاشنیوه روزی هه ر نه و روزه دا له لای بستوی «قهلاسی» یه وه (۲۵) بره ویان به کاری خویان دایه و به جوری سوارانی خوولاتی نووری به گ که ناردرابوونه «تووی» له به رامبه رپاله پهستوی بارزانییه کاندا پاشه و پاشکانی نووری به گ که ناردرابوونه «تووی» له به رامبه رپاله پهستوی بارزانییه کانی «هه قرس» دا به پاریزه به رگریه کانی له سه عات ده ی پاشنیوه روزی هه رئه و روزه له بانه کانی «هه قرس» دا به پاریزه به رگریه که رانی فه و جی سواره ی فه و زیه گهیشتن ، به لام له به رامبه روه ستانه وه و به رته کی به رگریکه رانی هه قرسدا له جووله که و تن . هه روه ها بو نه وی بتوانن ده ست به سه ر بانه کانی به رده زه رده و قولقوله دا بگرن ، سه رکرد ایه تی نه م کرده و انه ی خواره و ی به جی هینا:

فهرمانی دایه سهرکرده ی کاروانی دوّلی باراندیز «عمقید فولادوهند» همتاوه کو خوّی پیّوهندی به سهرکرده ی کاروانی مهرگهوه په بکات و بهیاریده ی نمو، بانه کانی پیّشوو

⁽۲۵) نووسه ری ئهم کتیبه ناوی شوینه کوردییه کانی زوّر به چهوت و چهویلیّ نووسیوه، ههندیّک جار ناوی یه ک شویّنی به دوو سیّ شیّوه توّمار کردووه. ئیّمه زوّر ههولّمان داوه ناوه کوردییه کان راست بکهینه وه به لاّم لهوانه یه له ههندیکیاندا سهرنه که و تبین.

بگریّ. له میّژووی دووی ئاخهلیّوهدا فه وجی سواره ی فه وزیه له بانه کانی هه قرسه وه رووی کرده ئاواییی قد لاسی و برّی کرا ئه و شویّنه بگریّ به لام بارزانیی های به رده وام به رگریکه رانی خوّیان له بانه کانی هه قرس و له به ری دیوی شیرگان، قولقوله، چیای ئاق و به رزایییه کانی سه رووی دژگوون «ناوچه ی ده شته بیّل» و هه روه ها له بانه کانی روّژهه لاّتی ئاواییی قه لاسیدا زیاد ده کرد. به گویّره ی ئه و زانیارییانه ی ها تبوونه ده ست چه کداران ده یانویست له ریّگه ی کوّنتروّلکردنی ریّگه ی مه رگه وه پ دوّلی قاسملووه وه یارمه تیی ئالیگرانی زیّروّ و ته ها به ها دوری بده ن و ، له پیشوه چوونی یه که سوپایییه کان له دوّلی قاسملو و هه ره وه اله پیشوه چوونی کاروانگه لی باشوور پیّشبری بکه ن.

رووداوی نالهباری هملهج و بهدیلگیرانی ههندی له سهربازان

دوای نهوه ی ناواییی قه لاسی گیرا، سه رکرده ی فه وجی سواره ی فه وزیه به داهینانیکی تایبه ت به خوّی و له نه نجامی پیره وکاری له هه ستیکی گرژ و له بار که به هوّی گرتنی قه لاسی له لایه ن هیّزی ده وله ته ده و هاتب وه دی، بریاری دا ناواییی هه له حکه له سی کیلوّمه تری باشووری قه لاسییه وه هه لکه و تووه، داگیر بکات. بو به دیم نیازه، له روژی سیّیه می جیّژندا هیّزیّک له سواران و ده سته یه ک بریّن به رووکاری نه و بانانه ی پوژی سیّیه می جیژندا ده روانی، ره و انه کران. شان به شانی پیشوه چوونی نه و سوارکارانه، سه رکرده ی فه و ج و هه روه ها سه رکرده ی کاروانیش له روانگه ی هه قرسه وه له کاره کانی نه وانیان ده روانی.

دوو تیپ له سوارکارانی یه کهم به رازانه وه ی پیّویسته وه رووه و نامانج هه نمه تیان برد و هه تا سه عات ده و نیو به سه رکه و تنه و ریّگه یان بری، به نام کتوپ له یه کیّک له که له به ره کانی چیاوه که و تنه به رئاگربارانی خهستی بارزانییه کان و ، ناچار مان له یه کیّک له لهم که له به رانه دا و هستان و خوّیان شارده وه . بارزانییه کان که رابردووی کی بی پسانه و هیان له سوود وه رگری له زهوید اهه یه ، به ناسینی ته و اوی هه لومه رجی زه و ییه و ه ده سبه جیّ «گهلی» یه که یان کو تترول کرد و له پیش و له پاشه وه هه نم مدی خهست و خونیان بردنه سه ر. نه م پیکدادانه زور خویّناوی و بی پیشینه بوو و هه تا سه عات ۲۰ی هه رئه و روژه دریژه ی کیّشا . دواجار ملازمی یه که م سه ید محه مه دی نیمامی و ۱۲۰ که س له

سه ربازان شه هید و ون بوون، ۹ که سیش بریندار بوون و ملازمی دووه م حه مید جیها نبانی به ۱۵ مرزقی خزیه وه به دیلی که و ته ده ست چه کداران، له کوردانی خزمانییش (۲۹) دوو که س شه هید و یه کیک بریندار بوون. چوار پارچه چه ک و سی برینی گرانیش که و تنه ده ستی چه کداران. له راستیشدا چه کداران توانییان هه ردوو تیپی ناوبراو به ته واوه تی له بانه کانی له بانه کانی هه له بارزانییه کان خزی له بانه کانی هه له جدا قایم کرد.

روونکردنهوهی پینویست ئهوه به تهرمی نه قیبی جوانه مهرگ شه هید سه ید محهمه د ئیسامی له روّژی شازده ی ئاخه لینوه دا دوای گرتنه وهی سه رله نویی بانه کانی هه له ج ههرچه نده ئه وه ی چوار گولله ی پی که و تبوو و به ساغی به سه ربه فره و مابوو، که و ته و دهست. ته رمی جوانه مهرگی ناوبراو، ده سبه جی گواست رایه وه و رمی و به ریتو و هسمی سویاییه وه نیر را.

ئهم کاره بی وردبوونهوه به تهنیا به هوی هه ستی ها پرووژاوه وه رووی دابوو، ببووه مایه ی له ناوچوونی دوو تیپی سوارکاره، بویه ئهرکانی سوپا پاش فه رمانی پیشوی لهباره ی نه ناردنی یه که گهلی بچووکه وه بو به روودا وه ستانی چه کدارانی لیه اتووی بارزانی به تایبه تی له و به رزایییانه ی زور کوور و به یه که وه به ستراون و پیچ و پلووچیان تیدا زوره، فه رمانی کی تری به شیوه ی خواره وه ده رکرد:

«ئهم رووداوانه بهچاکی پیشانی دهدهن کهوا لهم بهشهدا هیچ پلان و پیشنیازیک لهگوریدا نییه، لهبهرئهوهی ئهگهر پلانیکی دیار و تایبهتی ههبوایه ئهوا سهرکردهکان دهستی خویان نهدهخسته ئهم جوره کاره نالهبارانه و رووداوی ئاوهاش روویان نهدهدا، داوینی ئهم پیکدادانهش هینده دریژهی نهدهکیشا و روّژ بهروّژ ورهی دوژمن بهگورتر و، ئازایهتیی بارزانییهکان چاکتر نهدهبوو.

گهوره ترین و گرینگترین نهرکی نیده له باری نیدسته دا نهوه یه تیکرای بانه کانی روزان و گسسته دا نهوه به تیکرای بانه کانی روزان و نام ناوچه یه همتا شنق پاگر بکه نهوه ، به مه نیده شنی پیده شتی مهرگه وه پاجه نه وی پیده شنی مهرگه وه پاده با نه کانی نیوان قاسملو و مهرگه وه پانه بنده ست نه کردبی نه وا هیچ

⁽۲۹) «کوردانی خوّمانی» و «خیّلانی خوّولاتی» ئهو خیّله کوردانهن که پاش لهدهست چوونی کوّماری کوردستان ــ ههندیّکیشیان ههر لهسهردهمی کوّمارهوه، خوّیان فروّشتبوو و بووبوون بهجاش.

سووديكي نابي.»

بارزانییه کان دوای خو قایم کردن له بانه کانی هه له جدا، له سه عات ۱۹ی روزی سییه می مانگی ناخه لیتوه له ریدگه ی بانه کانی باشووری قه لاسی و روسته م ناواوه به ره سه ناموری نابوو، سیدنگه ره کانی فه وجی سواره ی فه ویه که له هه قسرسدا خوی له پاریز نابوو، به گولله بارانیخی خه ستی توپ و برینی گران و سووک په لاماریان برد. نه م په لاماره به یاریده ی ۵۰ مروقی نالیگری زیرو به ها دوورییه و جیب به جی کرا. سه ره تا ، چه ند هه سواره ی فه وزیه گلان و بریندار بوون و ناگرباران همتا نیوه ی شه و دریژه ی کیشا. بارزانییه کان و هم ندی له یاریده رانیان توانییان سوود له تاریکیی شه و و مربگرن و بگه نه ناویه کینک له سه ناگه رانی سواره «سواره ی دووه م » و شه ریخکی ده سته ویه خه له سه نگه ره کانی سوارانی ناوبراودا ها ته کایه وه .

سهرکرده ی فه وج ده سبه جی فه رمانی دا به سوو دوه رگری له تاریکی ، یه که گه لی خیّبان به ره و پاش بکیّشنه و هو خیّبان به گوندی هه قرس بگه ین . له م په لاماره شه و ییه دا ملازمی دو وه می سواره «مسته فا هاتیفی» له په رگه ی گوندی «ناریّ» له گه ل حه و ت سه ربازدا شه هید بوون و چواری تریش بریندار بوون ، به م ناوایه رووبه رووبو و نه گه ل چه کداراندا به که تا گه یشت.

سبه ینی روّژی چواره م فه رمان به باله فره درا ئاواییی هه قرس و بانه کانی روّژئاوای ئه وی برخ بباباران بکه ن. باله فره توانییان هه تا ده مه و ئیواره ی ثه و روّژه پتر له ۳ جار مه کوی چه کدارانی بارزانی و زیّرو به هادوری له دیوی هه له جه وه بومباباران بکه ن و له دوایین جاری برخ مباباران یا ناسمانیدا، فه رمان به به شی سواره درا سوود له تاریکیی شه و وه ربگرن و به ره ویاش بگه ریّنه وه. له ده مه و ئیواره ی روّژی چواره مدا فه وجی سواره ی فه وزیه که و ته پاشه کشی و ، وه کات له گه ل ئه و پیکدادانه خه ست و خوّله ی له بانه کانی نیره گی و زه رکادا روویان دا، بارزانییه کان له به ریاله پیشد و ، کاروان له زه رکادا موّلی خوارد. شایه نی زانینه له بوره هه قرس پاشه کشینیان کرد و ، کاروان له زه رکادا موّلی خوارد. شایه نی زانینه له بورنه مایه ی هه ستانی و ره ی پیاوانی خوّمانی و رماندنی و ره ی تفه نگدارانی بارزانی به وزنه مایه ی هه ستانی و ره ی پیاوانی خوّمانی و رماندنی و ره ی تفه نگدارانی بارزانی هدر چه هدر چه ناه داری له پیشوو که جیّگه ی مه ترسی بوو، فه رمان درایه فه وجی بوّ پاسه وانی له پاشکوّی به شی پیشوو که جیّگه ی مه ترسی بوو، فه رمان درایه فه وجی

نه سفه هان که له ورمیدا بوو بر نه وهی ده سبه جی به ره و سیلوانا بکه و یته ریگه. له و ده مه یدا نه و روداوه ناله باره له هه شرسدا به سه رفه وجی فه وزیه دا ها تبوو و نه رکانی سوپای تیدا ناگه دار کرابووه وه ، فه رمانی نوی گه یشت بووه سه رکرده ی فیرقه و سه رکرده ی نه رکانی سوپا فه رمانی کی به شیوه ی ژیره وه دا به سه رکرده ی هیزگه لی کوردستان:

«ئیّره باش ئاگەدارن ،خیّلان بەتایبەتیش تایەفەگەلی بارزانی له سایهی بەدیهیّنانی گیچکەترین سەرکەوتندا گەورترین ورەیان تیّدا بەدی دیّ، ئەم کارەی بارزانییهکان له ئەنجامی سەرکەوتنی چەند روّژ لەمەوپیّشیانه که له هەلەجدا بەدییان هیّنابوو. سەرھەلدانی ئەم رووداوانەش بەبونەی ھەلەی ئەفسىمرانەوەیە و ھەتا زەبریّکی گەورە و بەکار لە خیّلان نەسرەویّن ئەم شیّره پەلامارانه بو ئیّوه زوّر دەبن.

لهم دوو رووداوهی دواییدا ئهوه خویندرایهوه بارزانییهکان له نوختهیهکدا بهههموو تواناوه هیرش دهکهن، پاش تیشکانیش جاریکی تر له نوختهیهکی تردا خویان کو دهکهنهوه و لهوی دهست بههیرش و ههلمهت دهکهنهوه. ئهگهر ههل و دهرفهتیان ههبی و له باریکدا بالادهستی و دهستی یشکهری بهدهستی ئهوان بی ئهوا بی راده بو کاروانگهلی ئیوه مهترسیدار دهبن.

پیرویسته له همموو نوخته کاندا پاله په ستویان بخه نه سهر، له به رئه وهی نه وان ههر ده می خویان له به رامبه ر هه پره شهی ورد و دروستدا ببیننه وه نه وا وره یان یه کجار داده به زی و به دیهاتنی سه رکه و تن بو نیوه له سه تی سه تده سته به رده بین. له لایه کی تره وه له هه له تی شه وانه ی بارزانییه کاندا نه وه به ده رده که وی که کرده وه ی باله فوه و بومبابارانکردن له دژی بارزانییه کاندا بووه ته مایه ی ته نگوچه له مه یه کی گه وره بویان بویه به شه و هیرش ده که نیرون بویسته سوود له م بابه ته وه ربگیری و نه خشه یه کی ناگرینی چاک بو رووبه پرووبوونه وه په لاماری بارزانییه کان دابنین.»

چۆنىيەتىيى كردەودى كاروانى دزى و كاروانى بارانديّز

کاروانی دزی بهسه رکردایه تیلی عهلی قولی مزه فه ری به رله گزنگ دانی روزی دووه می ناخه لیّوه ، به هوّی چه کدارانی سه رگه له ی خوّی توانیی بانه کانی باشووری دزی و هه روه ها بانه کانی باشووری روزئاوای شهیتان ئاوا، زیّوه، نه سرئاوا و بانه کانی ده ربه ند و نازناز

داگیر بکات و لهویوه دریژه به پیشوه چوونی خوّی بدات و ، بهماوه ی نیو سه عات بانه کانی باشووری دزیّ و ، هه تا دوو سه عاتی تر بانه کانی باشووری شهیتان ئاوا ، زیّوه و نه سرئاوا و ، هه تا سه عات کمی سبه ینه شب بانه کانی باکوری ده ربه ند و تازاس داگیر بکات. له هه موو ئه و شوینانه ی پیشود ا به رگرییه ک له چه کدارانه وه سه ری هه لنه دا. به لام ئه و کاته ی هیزی سوپا به ره و باکوری ده ربه ند ده چوو ، کتوپی ۲۰ که س له چه کدارانی بارزانی به ره و نه و به رزایی یا به دوون و شه ریّکی گران ویّرای هه لمه تی پیّد ا پیّدای چه کداران به ده ستی پیّ کرد. له نه نجامدا له بانه کانی نه سرئاوا دوو که س له پیاوانی جه ندر مه شه هید بوون و سیّ که سیش له پیاوانی فه وجی سواره ی کوردستان بریندار بوون.

زیانی بارزانییه کانیش لهم شه ره دا گه لیّک بوو به جوّری ٤ ته رمی خوّیان له بانه کانی نه سرئاوادا به جیّ هیّشتبوو، هه روه ها ژماره یه کیان له کوژراوه کانی خوّیان له بانه کانی تازاسدا ناشتبوو. دواجار کاروانی ناوبراو توانیی له شویّنه گرتوه کانیدا برج لیّ بدا و بناوانی کاری گونجاو بوّ پیّشوه چوونی کاروان به ره و سیاوان دایمه زریّنیّ. ئه م کاروانه له روّژی سیّیه می تاخه لیّوه دا ده ربه ندیشی گرت و له نوخته گرینگه کانی ناوچه دا که و ته لیّدانی برج و سه نگه ر

ئهوده مه ی نزپه راسیتنی کاروانی دزی و ههروه ها چونیه تیی نوپه راسیتنی کاروانی عهقی د نیساری «واته گرتنی سه رله نویی قه لاسی به هوی فه وجی سواره ی فه وزیه وه» به نه رکانی سوپا گهیشتن، فه رمانیکی نوی له تارانه وه به م ناور و که ی خواره وه گهیشته سه رکرده ی فیرقه:

«له تیّکپای رووداوه کانی چوار رِوّژی یه که کانی ئهم فیرقه یه ده خویندریته وه که به پاستی بارزانییه کان و پیّپه وکارانی زیّپوّ ده یانه ویّ بانه ناوه ندییه کان «واته بانه کانی نیّوان ده شت، مهرگه وه پی دو نیّق قاسملو و شنق بگرنه خوّیان و بهم ئاوایه له لایه که و پیّگه ی ثاز ووخه بوّ خیّیان دابین بکه ن و له لایه کی تره وه به گرتنی نهم بانانه ته نگ به همه مو و هیّزه کانی سوپا هه لبیچن. بهم پیّیه، ده بی زوّر وریای دوّخه که بن و به هم شیّوه یه کی بوّتان بلوی بانه کانی پیّشو و بگرنه ده ست. له به رئه وه ی کاره، یه که م چه کداران له ناو چه ی ئاوه دانی و نه و شوینانه ی ده شی ئاز و و خه یان تیّدا په یدا ببی، بکرینه ده روه و ، دوه م کوره، یه کنی نیشته به و نیش به دوه و می نیشته به بانان بو نیّوه ساناتر و وردتر له م کوّجی بوونه ی ئه وان بو ئیّوه دیّته دی و ، کاری بوّمباباران بو نیّوه ساناتر و وردتر

دەبىق، چوارەم: ھىزەكانى ئىيوە كۆجىي دەبىن.

لهلایه که وه لهبه رئه وه ی بانه کانی روز ثاوای «ده شت مه رگه وه ی به رزن و ئیسته به فر دایپ و شیر شیون و ریبازگه چیایییه کان یه کجار که من. واچا تره کاروانی ئیوه له قه لاسییه وه به ولاوه تر نه چی و هه رله و شوینه دا باری پاریز وه ربگری، به لام له به ری روز هه لاتدا پیویسته به هاریکاریی کاروانی دو لی قاسملو تیک پایه کانی نیوان قاسملو و مه رگه وه داگیر بکه ن.

«بۆ دەسـوەشێنی له نێوانی دۆڵی قاسـملو و مهرگـهوهږدا لهبهرئهوهی بارزانییهکان بانهکانی نێوان ئهو دۆڵهیان له بن دەسـتدایه و بهرگـرییهکی شایهن دهکهن، ههروهها لهبهرئهوهی قوولاییی ئهو بانانه زۆر و کێوهلانێکی دژوار و بهیهکترهوه گرێدراوه ناکرێ پۆلی گـچکه بهناوی هێزی لاوهکییهوه بنێردرێ، بۆیه بریار درا کاروانی دۆڵی قاسـملو رابووهستێ بهلام کهتیبهیهکی پیاده و دهستهیهک زرێدار و دهستهیهک هاوهن و دهستهیهکی تری تزیخانه بهرووکاری باراندیزدا بچن و ویٚرای پێوهندی کرنهوه بهکاروانی مهرگهوه پهمووها له پیناو وهدهرنانی چهکداران لهو ناوچه کێوهلانییهدا دهست بهکردهوه بکهن و کاروانی مهرگهوه پر مادامهکی بالی چهپی خوّی لهدهست نهداوه، لهباری بهرگریدا بمینی و بهرهوپیش ههنگاو نهنیّ.

له تاراندا ئەركىانى سىوپا ناردنى كىاروانى دۆلى باراندىزى پەسند كىرد، ھەروەھا بىرەوەرىيەكى دايە سەركردەى فىرقە كەوا گرتنى ئەو بانانە بايەخىكى ژينەوەرىي بۆ ئىنوە

هدید و نهگدر بیّت و نهو بانانه بگیرین نهوا گهورهترین چهپه لوّک به بارزانییه کان و هاوکارانی زیّرو و تهها ده کهوی، هیزگه لی راسپیریش بو گرتنی نهو بانانه پیویسته زوّر مهشقد ار بن و له رووی ژماره وه بهس بن و، به لایه نی کهمه وه ده بی دوو که تیبه بنیردرین.

له روزی چوارهمی ئاخهلیّوه دا سه رکرده ی فیرقه بریاری خوّی به جیّ هیّنا و ، کاروانی باراندیّز ـ له بن سه رکردایه تیی ئاغای عه قید فولادوه ند و به و خوّئاماده کارییه ی پیشتر ئاماژه م پیّی دا ، راسپارد به رهو دوّلی باراندیّز به ره و پیّش بچیّ و به رزایییه کانی باشووری نیّوان «نه ره له دیق» بگری و له گه ل کاروانی عه قید نیساریدا پیّوه ندی بکاته وه .

کاروانی پیشوو توانیی پاش لیدانی زیانی ۵ کهس له دوژمن و گرتنی سی پارچه چه کی برنو، نهو بانانه له ههمان روژدا بگری. نهم کردهوهیه بهدهستهوای بالهفره بوو و پیدا پیدا ههتا کوتاییی روژی پینجی ناخهلیوه فرینی بالهفره دریژهی کیشا و بهری بهرزایییه کانی بهردهزهرد، قولقوله و هه شرسی بومباباران کرد و به رئه نجامه کهیشی زور باش بوو. به جوری پولی له چه کداران له ریگهبرینیکی ناوچهی مهرگهوه ردا به ناوایه کهوتنه به رئاگرباران و بومبابارانه وه هه ربه جاریک ته فروتونا بوون.

ثمو کاته، لمبهرئموهی کردهوه له دزی به کوتا هاتبوو و چه کدارانی ثمو دهوروبه و و به نامانجی بووبوون، فه رمان درایه فه وجی سوارهی کوردستان همتا بچیته ورمی و به نامانجی پاراستنی پاشکوی کاروانی عمقید نیساری به رهو سیلوانا ببزوی فه وجه ی ناوبراویش هیزیکی سواره ی خوی له شهیتان ناوا به جی هی لا و پاشماوه ی فه وجه که به رهو ورمی رویشتن و له روژی شه شه مدا چوونه ناو ده شتی مه رگه و هو وه هم هموه ها که تیبه ی نامسفه هان که له سیلوانادا و هستا بوو، هه رهه مان روژ ناردرایه نیره گی و خوی به سه رکه روز کاروانی مه رگه و و ناساند.

گردەودى گاروانىڭكى نوئ كە بۆ تەواوگردنى ھالاكىيەكانى گاروانگەلى باشوور يىنگ ھاتبوو

ههروهک لهناو تریّی نهو زانیارییه گشتییانهی رِوّژانی سهره تای مانگی ناخه لیّوه دا ناماژه مان پیّی دا، کاروانی پشته وانیی عمقید مهجیدی به تمواوی نامیری خوّیه و پاش گهیشتنی به نه غهده راسپاردرا به رهو نهره نه و ده ربه ند ببزویّ. نهم کاروانه به رازانه و هی پیّویست و شان به شانی باله فره له سه عات حموتی سه رله سبه ینهی روّژی پیّنجه مدا

بهرهو ئامانجی خوّی کهوته رهوت و ههتا دوو سهعات و نیوی دوای نیوهرو توانیی بهبی پیکدادان ئهرهنه و میراوه داگیر بکات.

ئەركى لاوەكى كە بەسەركردەى ئەم كاروانە سپاردرا بوو بريتى بوو لە گرتنى بانەكانى پىرناسر. بۆ بەجينهينانى ئەم راسپيرييە، سەعات لاى سبەينەى رۆژى شەشەمى مانگى ئاخەلىتوه كاروان بەرەو بانەكانى پيشوو كەوتە ريكە، بەياريدەى بالەفرەوە دەستى كرد بەپيشوەچوونى خۆى و لە سەعات دوو و نيوى پاشنيوەرۆ قەلاتانى گرت و دريرەى بەرىقى بەرەو بانەكان دا.

لهو پیشوهچوونه دا چه کداران ره قه کارییه کی زوّریان پیشان دا به لام له به ر پاله په ستوی کاروان و ناگربارانی توپخانه دا، نه و برجه ی له قه لای پیرناسردایه و به ده ستی چه کدارانه و بوو که و ته بن ده ستی هیزی خوّمانی و زیانی کی زه وه ندی گیانی به چه کدارانی بارزانی گهیشت به جوّری بواری ناشتنی کوژراوه کانی خوّیان نه بوو و شه ش ته رمیان له گوّره پاندا به جی هیست، جگه له مه سی دیل و سی پارچه چه ک و پارابلوومیک که و ته ده ستی سه ربازان.

زیانی سوپا لهم به یه کدادانه دا شه هیدبوونی عه ریفی دووه م محه مه د عه لی پوور قاسمی و دوو سه رباز بوو. ملازمی یه کهم (ره ئووفی)یش له لای پنیده و دوو سه ربازی تریش بریندار بوون.

داپشتنی پلانی دوا ئۆپەراسيۆن له دژی بارزانييەكاندا چوونی سەرۆكی ئەركانی سوپا بۆ ورمێ و راگەياندنی فەرمانگەلی نوێ

نه و راپورتانه ی له سه رکرده ی هیزگه لی کوردستانه وه له م روز انه ی دو اییدا ده گهیشتنه تاران پیشانیان ده دا که وا همرچه نده له هه موو خاله کاندا کاروانگه لی توپه راسیون توانیبوویان پیش له ده سوه شاندنی بارزانییه کان بگرن، به لام پیشوه چوونی کاروانگه له زوربه ی خاله کاندا به یه کجاری وهستا بوو و، به هوی روودانی پیشها ته ناله باره کانی پیشوو له نه لوس و هه له ج و هه قرس که له روز انی سه ره تای سالی نوی واته له یه که م و دووه م و سییه می مانگی تاخه لیوه دا روویاند ابوو، سوپا ده ست پیشکه ربی کرده وه ی له ده دابوو، «ته گه ریاند اباری به رگریی ده دابوو، «ته گه ریانه وی که رووناکتر بلین بی له هه مه به ربارزانییه کاندا باری به رگریی

گرتبووه خۆي.

تاران له لینکوّلینهوهی راپورته کاندا چاک لهم ههلومه رجه تی گهیشتبوو و دهیزانی ههندی له و ههلکهوتانه کاریّکی نالهباری «رهوانی» یان کردووه ته سهر بریّک له پیاوانی سوپا و، تهنانه تغیّلانی میریخوازیش تهواو ترساو و بی هیوا بووبوون و خوّیان بهناوچه بنده سته کانی خوّیانه وه گیر کردبوو، بوّیه بریاری دا دوّخی فیرقه چاک بکاتهوه و ورهی پیاوانی سوپا و، غهیره سوپایییه کانی میریخوزا بته و بکاته وه.

بر گدیشان به و نیازه، به فه رمانی مه زن ریزداری پیروز شاهه نشا فه رمان به فه دریق ره زم ئارای سه روّک ئه رکانی سوپا درا که به موتالا و لیّکوّلینه وه له ناوچه که و سهیرکردنی هه لومه رج و هه لّکه و تی که وه موو هیّزگه له نیزیکه وه، نه خشه یه کی تیّکرایی بوّکرده وه گه له هه ر له وی دابریّری و به رئه نجامی بینینه کانی خوّی به به ریّزیان بگهینیّته وه.

ئهم بهرزکردنهوهی وره و دهست و دیارییه له ریّگهی دهمپاستی مهزن ریّزداری پیروّزهوه له روّژانی سهری سالّی نویدا به شیّوه یه کی گهلیّک تازه و نایاب و بهریّوره سمیّکی تاییه تهده و خیّبه جی کرا. ورهی بهرز و ههستی خیّبه کهمگری و خیّبه ختکاریی له ناو ههموو ته فسسه دان و پیاوانی خیّلانی کاروانگه لدا هیّنایه کایه. بهراده یه که هم هموویان

ئاماده ییی خوّیان بوّ راپه راندنی هه موو ئه رکیّک به گویّی سه روّکایه تیی ئه رکانی سوپا گهیاند و دلّنیایان کرد که به پیّشکیّش کردنی گیانی خوّیان له پیّناوی نیشتمان و شاهه نشادا ناهیّلّن چ جاری تر به سه رهاتی له گویّن رووداوی نه لوّس و هه له چ و هه قرس له ناوچه ی فیرقه ی چواردا بیّته وه پیّش و ، نه م هه لکه و ته ی پیشوو بووه به مایه ی ده رس و پهند بویان و ، له نیّسته به دواوه به چاوی کراوه و ناگای ته واوه و هنه درکه سه ربازیه کان راده په رن

ههمان روز، سهروکی نهرکانی سوپا نه نجامی موتالای خوّی و نه خشه ی نوّپه راسیونی - به ره چاوکردنی باری زهوی و هنزی دوژمن، به ته لیگراف خسته به رده می مهزن ریّداری پیروز. روزی حهوتی مانگی ناخه لیّوش سهروکی نهرکانی سوپا گه رایه وه تاران و بوّچوونی خوّی لهباره ی نوّپه راسیونی سوپاوه به زاره کی پیشکیشی مهزن ریّداری پیروز کرد.

به کورتی، سه روّکی ئه رکانی سوپا له لیّکوّلینه وهی بارودوّخی زهوی و هیّزی هه ردوو لادا گهیشته ئه و نه نجامه ی کاراونگه لی باکور «جگه له کاروانی عه قید فولادوه ند» پیّویسته به هوّی دوّخی ناله باری زهوی، بکه ویّته باری به رگری له خوّ و، کاروانی عه قید فولادوه ند که له دوّلی باراندیّزدا کاری ده کرد، به ره و بانه کانی «به رده زه رد قه لاّ» هیّرش بکات و ئه و شویّنانه به هم ر نرخیّک بیّ داگیر بکات.

لهبارهی کاروانگهلی باشووریشهوه، بر نهوهی هیزی خوبی له پیگهیشتنی زیانی گیانی پاریزراو بن و، پیشیش له دهستدریژیی بارزانییه کان بگیری، بریار درا هیرشی یه کراست بهره و شنو نه کری که مه لبه ندی بارزانییه کان بوو. لهبه رئه وهی نهم خاله گرینگه سنوورییه له داوینی هه له ت و بانی به رز و سه ربه رز هه للکه و تووه و، ما دام نه و بانانه له بن دهستی بارزانییه کاندان نه وا گرتنی شنو کاری کرده نی نییه و زیانی زه وه ندی گیانی به هیزی بارزانییه کاندان نه وا باشتره بو گرتنی شنو هیرشی باله کی بکری. واته سه ره تا بانه کانی به وزی ده و ایا بانه کانی به میزی هیزگهلی سوپاوه بگرن و پاشانیش خالی به رزی «راندوله» کونترول بکری همتا له خووه ده سوپاوه بگرن و پاشانیش خالی به رزی «راندوله» کونترول بکری همتا له خووه ده سروی شنود ده سته به رباروانگهلی باکور له دولی قاسملو و به رزایییه کانی سپی» وه ده ست به په لامار بکه ن.

ههروهها بۆ ئهوهي رووداوي ناخـۆش نهيێـتـه پێـش و يهكـه گــچكهكــان كــاري لـه خــۆوه

نه کهن، یه کهم: هه موو کرده وه کان له بن چاوه دیریی لیوا هومایوونیدا بن. دووهم: یه که گه لی باشوور هه موویان له بن سه رکرده ییی عه مید بینگله ری و یاریده ریی عه قید غه فاریدا بن، یه که گه لی باکوریش له بن سه رکرده ییی راسته وه خوّی عه قید زهنگنه و به رپرسایره تیی عه قید نیساری، عه قید فولادوه ند و عه قید په رته ویدا کاریان جیبه جیّ بکهن.

ئهم بابهتانه لهلایهن مهزن ریزداری پیروز شاههنشاوه بریاردران و، نهخشهی پیشنیازکراوی ئهرکان بهههندیک گرانکارییهوه که شاههنشا له ههندیک پرسی تهکتیکیدا کردبووی، بهشیوهی ژیرهوه بریار درا و بو جیبهجی کردن حهوالهی سهرکردهی هیزگهلی کوردستان کرا:

ئەلىف ـ لە باكور:

- (۱) له ناوچهی مهرگهوه پر (نیرهگی ـ زهرکا) پینویسته یه که کان له بن سه رکردایه تیی عه قید سه ردادوه ردا باری به رگری له خو وه ربگرن و ، له به رزایییه سنوورییه کاندا که لو دایمه زرین همتا دوژمن نه توانی له بالنی پوژئاوای ئه وانه وه پیدریژی بکات. یه که کانی سواره له نیرهگی و سیلوانا بگیرسینه وه و بو توپه راسیونی داها توو ته یار
- (۲) له ناوچهی باراندیزدا، پیویسته کاروانی عمقید فولادوهند له یهکهمین جاردا بانهکانی گهرگل و دهشتهبیّل و ههروهها بانهکانی قولقوله و بهردهزهرد(بهری زهر) بگری و لهگهل کاروانی مهرگهوهردا پیوهندی دایمهزریّنی.
- (۳) كاروانى دۆلى قاسىملو بەسەركردايەتىي عەقىد نىسارى ھەمان دۆخى بەرگرى لە خۆيدا بيارىزى.
- (٤) کاروان عمقید مزهفمری له شمیتان ئاوادا پاش گرتنی دهربهند و تازاس باریکی بهرگری له خوّی وهربگری.

بي ـ له باشوور:

- (١) له پێنگاوي يهكهمدا كارواني عهقيد مهجيدي چياي پادار بگرێ.
- (۲) له پینگاوی دووهمدا کاروانی عهقید ئهنساری بانه کانی چوار بت و، کاروانی عهقید غه فاری «داره شمان، سوّفیان و نه لوّس» بگری و به گرتنی نه و بانانه به ره و بانه کانی راندوله بکه ویته جووله و، پیشه کیی هیرش به رووکاری شنودا دهسته به ر

بكات.

ئیسته بو رووناککردنی بیری خوینه ران، شینوه ی بالاوبوونه وه یه که گه لی باکور و باشور و باشور له چواره مین روژی مانگی ناخه لینوه دا شروقه ده که ین، پاشان ده که وینه روونکردنه وی نه و کرده وانه ی که سوپا له روژی حه و تی ناخه لینوه دا ده ستی پی کرد.

رازانەۋەي ھەمۋۇ يەكەكان لە رۆژى شەشەمى ئاخەليوەي ١٥١٣٢٦دا

- (۱) سریهیه ک له که تیبه ی نه سفه هان له سیلوانادا.
- (۲) فــهوجی ســوارهی فــهوزیه و دوو زریّپــوّش له زهرکــا «بهســهرکــردایـهتیی عــهقــیــد پهرتهوی».
- (۳) دوو کهتیبهی پیاده، بطریهیه کی تۆپخانه، سریهیه ک هاوهن و زریپوّشیّک له نیّرهگی «بهسهرکردایه تیمی مقه دهم سهردادوه ر».
  - ههر سن کاروانی سهرهوه له بن چاوهدیریی راستهوهخوی عمقید نیساریدا.
- (٤) کهتیبهیه کی پیاده، دهستهیه کی تۆپخانه، دهستهیه کی هاوهن «بهسهر کردایه تیی عهقید فولادوهند» له بانه کانی سه دیق و نهره له ردا.
- (٥) که تیبه یه کی پیاده، دهسته یه ک تۆپخانه و دهسته یه ک هاوهن و زریپ و شیک له زارگه لیی قاسملودا «بهسه رکردایه تیی نه قیب قاشائی».
- (٦) فهوجی سوارهی کوردستان، بطریهیه کی تۆپخانه، دهستهیه ک هاوهن و زریپوشیک له شهیتان ئاوا «بهسه رکردایه تیمی عمقید مزهفه ری».
  - سى كاروانى پېشوو له بن چاوەدېريى زەعيم عەميد زەنگنەدا.
- (۷) کهتیبهیه کی پیاده، دهستهیه ک تۆپخانه له وهزنه و خان تاوسدا «بهسهرکردایه تیی رائید کهبیری».
- (۸) کهتیبهیه کی پیاده و دهستهیه ک تۆپخانه له قه لاجزق و ههنههنه دا «بهسه رکردایه تیی رائید زریپوش».
- (۹) دوو که تیبه ی پیاده، دهست هیدک هاوهن و دهست هیدک تزیخانه له نه غهده دا «به سه رکردایه تی عدقید مهجیدی».
  - (۱۰) دوو سریهی پیاده و برین له نهغهده دا «بهسه رکردایه تیمی رائید موحسینی».
- (۱۱) بطریهیه کی ۱۰۵ یی به رز و بطریه یه کی ۱۰۵ یی کسورت و دوو زریپ قش له

- نەغەدەدا.
- (۱۲) سریدیهکی پیاده له گهرنهدا.
- (۱۳) دوو سریهی پیاده ، دوو دهسته برین و دوو زریپوش له بانه کانی چوار بتدا «بهسه رکردایه تیمی رائید مساوات».
- (۱٤) که تیبه یه کی پیاده، که متر له سریه یه ک، دوو هیزی سوارکاره، دوو زریپوش و دهسته یه ک توپخانه ی ۱۰۵ یی کورت له سوفیاندا «به سه رکردایه تیبی عه قید ئه نساری».
- (۱۵) ۲۵۰ که س له تفه نگدارانی مه نگور به سه رپه رشتیی ملازمی دووهم (...) له حلد باندا.
- نۆ كاروانى سەرەوە لە بن سەركردايەتىي راستەوەخىزى عەميىد بېڭلەرى و بريكارەتىي مقەدەم غەفارىدا.
- (۱٦) دوو سریدی پیاده و سریدید کی تقهی ۳۷ له ورمیدا «بهسه رکردایه تیمی رائید دلو».

هدندی له تفدنگهاویژانیش له دەوروبەری کاروانگەلی پیشوودا بەنیازی یارمەتی کۆ بووبوونهوه. حموت بالدفوهی «هاینه» و «تایگهرمۆس»یش له بندەستی هیزدا بوون و له پوژی سینی ئاخەلیوه له بالدفوگهی تدوریزهوه بۆ بالدفوگهی ورمی «که بۆ نیشتندوهی بالدفوه پتر لهبار بوو»گوازرانهوه. بهم شیوه یه بالدفوهکان پاش چاریهکه سمعاتیک فرین بهسهر تدواوی هدریمی کاری فیرقهدا دهیانتوانی سهرانسویی بکهن و ئهو ئهرکانهی پیشیان سپاردرابوو جیبهجی بکهن.

چۆنىيەتىيى ئۆپەرامىيۆنى عەقىد نىسارى

پاش ئهوه ی یه که گه لی پیّوه نددار به کاروانی مه رگهوه پ و زهرکا و نیّره گی و بانه کانی سه دیق و نه ره له ر «به گویّره ی ئه و بالاوه یه ی له پیّشه وه ئاماژه مان پی دا » گیرسانه وه بارزانییه کان دریّژه یان به پیّشه وه بانه کانی «هه قرس» وه به ره و باکور دا و بانه کانی پروّژناوای ده زگر و «پراژان» یان گرت و له نه نجامدا له گه آن خیّالانی نووری به گ که له گوندی ده زگر و راژاندا بوون به ره و پووی یه کتر ها تنه وه و پاش تیکسره واندیّکی کورته بی تفه نگها و یژانی نووری به گ پاشه کشینیان کرد. له م تیکسره و اندنه دا دوو که س له تفه نگها و یژانی ناوبراو شه هید بوون و چواریش برینداربوون. هه روه ها له به رئه و هی ده و ی می به که روه و یا که دو و که س له تیکسره و بازی ناوبرا و شه هید بوون و چواریش برینداربوون. هه روه ها له به رئه و هی به می به که به دی به و نواریش برینداربوون. هه روه ها له به رئه و می به که به دو به دی به دون و چواریش برینداربوون. هم روه ها له به رئه و به دو به به دی به دون و به دی به دی به دی به دی به دون و به دی به دی به دی به دون و به دی به دی به دون و به دی به به دی به دی

خاله کانی پیشوو که و تبوونه پاشکوی به رهی به رگریی کاروانه و و له وانه بوو مه ترسی بخه نه سهر پاشکوی هیلی به رگری بریار درا فه وجی سواره ی فه وزیه و که تیبه ی ئه سفه هان به ره و دراژان به ری بکه و ن و بارزانییه کان له بانه کانی ئه و دو و گونده و ه ده ر ربنین.

له نه نجامی کۆبوونهوهی کهلوپهل له سیلوانا ، بارزانییهکان له روّژی ههشتهمدا ئاگهداری گلوران کارییه کیان بوونهوه و له روّژی نوّیه مدا گلوندی ده زگلریان چوّل کرد و بهرهو ههله تهکانی سنوور پایدوّزیان کرد. له روّژی نوّیهمدا باران و تهمیّکی نهستوور دهستیان پی کرد، نهو کاته بارزانییهکان له پایینی بهرزاییهکانی ههلهجهوه و بهسوودوه رگری له تهمتومان چهند توّییّکیان حهوالهی بارهگای نیّرهگی کرد به آلام هیچ ئامانجیّکیان نه پیّکا.

هه لمه مه و به ره کاندا رووی الله و زری نویه مه گورجوگولییه کی بی راده له ههموو به ره کاندا رووی له زیده بوون کرد به جوری شیخ محه مه د سه دیقی برای مه لا مسته فا نووسراوی کی بو سه رکرده ی کاروانی مه رگه وه و نووسی و داوای سی روّژ ناگربری کرد هه تا بتوانی له و سی روّژه دا له که له که مه که و به که بو به جی هینانی فه رمان و به لینه کانی پیشوی خویان بده ن سه رکرده ی کاروان که تاکتیکی بارزانییه کانی زانیبو وه لامی دایه وه که وا هه تا بریاره کانی پیشویان به جی نه هین هیچ و توویژیک له گورید انییه.

بهرهبهیانی روّژی سیّزده ی ناخهلیّوه باران لیّی کرده وه . سه رکرده ی کاروانی مه رگهوه پر ، ملازم یه کهمی سواره «حیشمه تی» ی راسپارد هه تا به ده سته یه کی سواره و پالپشتیی ده سته یه که هاوه ن و ناگری ده سته یه ک توپخانه و سه ت که س له خیّلانی ناوه خوّ له ریّگه ی هه له ته کانی روّژ ناوای سیلواناوه به ره و ده زگر هه لمه مت ببات. نه فسه دی ناوبراو به رازانه وی پیّویسته وه به ره و رووکاری نامانجی خوّی که و ته ریّگه و به بی پیّکدادان توانیی ده مه و نیّواره ی هه رئه و روّژه گوندی راژان و ، دوو سه عات پاشتر گوندی ده زگر داگیر بکات.

پاش نهوه ی کاروانگه لی باشوور «کاروانی عهقید مهجیدی و عهقید غهفاری» ههتا دوا دهمی پرزژی سیرده ههندی سهرکهوتنی له بانه کانی پادار و بانه کانی دولدا بهدی هینا و ههروه ها کاروانی «باراندیز» ی عهقید فولادوه ند توانیی بانه کانی قولقوله و بهرده زهرد بگری و ههتا راده یه که دهسر پریستنی بارزانییه کان بهرته نگ بکاته وه و له نه نجامدا دهستیان له گونده کان به کوتا به ینی، فهرمان به کاروانی عهقید نیساری درا که وا به رووکاری هه قرس و قه لاسیدا هیرش ببات. کاروانی ناوبراو هه تا سه عات شهشی روزی

پازده بهرهو ئامانجی داواکراو رویشت و، بهبی بهیه کدادان له گه ل دوژمندا توانیی بهیاریده ی خیر ناوه خو بانه کان و گونده کانی هه قرس و قه لاسی بگری.

له روّژی شازده یه مدا کاروانی عه قید نیساری به هوّی گرتنی «شیرکان» و بانه کانی باشووری نهوی ، پیّوه ندیی خوّی له گه ل کاروانی باراندیّزدا گری دایه وه و دوّخی هیّزگه لی سوپا به شیّوه یه کی سه رنج راکیّش چاک بووه وه. له م دوّخ و بارانه دا، هه موو روّژ راپوّرت ده گهیشتنه سه رکرده ی هیّزگه لی کوردستان، نه و زانیارییانه ده یانگوت که وا بارزانییه کان پاله په ستویه کی بی راده یان خستووه ته سه ر مولّکدارانی شنو هه تا چه ندی زووتره له سه ر چوّمی گاده ر و له هنداثی دوّلی گیّ لاسدا نیّزیکه ی کیلوّمه تریّکی باکوری روّژئاوای بانه کانی «لوپارسو» ی ناو زهویی عیّران و به رامبه رگوندی خرینه ی ناو زهویی عیّراق، پردیّک دایمدزریّن هه تا له کاتی پیّویستدا خاووخیّزانیان له ئاو بپه ریّننه وه و بچنه وه ناو زهویی عیّراق.

لهلایه کی تر، به کاربردنی دوو تۆپی ۷۵ییان داوه ته دهست ئه فسه رانی هه لاتووی تاران. به جوّری یه کینکیان به سه رکردایه تیی ملازم دووه می هه لاتوو «ره ئیس دانا» یه له به ره ی سوّفیان و نه غه ده، ئه ویتریان به سه رکردایه تیی ملازمی یه که می هه لاتوو «ته فرشیان» و ، له ناوچه ی مه رگه وه ردا سوودی لی وه رگیراوه. ئه فسه رانی هه لاتووی لای بارزانییه کان له کرده و و هم لاتنی خوّیان په شیمانن و چاوه روانی لیّبوردنی گشتین.

لهم ههرایه دا لهبهرئه وهی پاله پهستوی هیزگه لی سوپایی پتر بووبوو، بارزانییه کان ترس و لهرزیکی بی ئامان گرتبوونی و، دوو روّژ به ته واوی خه ریکی په لاماردانی شنو بوون. دانی شتو وان ناچاربوون پاره و پوولیان بشیرنه وه. له ئه نجامی هه لسوکه و تی ناله باری بارزانییه کان نیزیکهی ۲۰ سهر مروّث له خه لکی زهرزای دانی شتووی گوندانی ده وروپشتی شنو ناچار بوون سهری خوّیان هه لبگرن. له میر وی ده یه می ئاخه لیوه دا خوّیان به هیزی میری ناساند و ۲ پارچه تفه نگ که له گه ل خوّیاندا هینابوویان دایانه وه. ئه وانی تریش گوتیان که وا چه کی ئه وان به زوّرداره کی له لایه نبارزانییه کانه وه بردراوه.

روزی پاشتر، واته روزی یازدهیهم زانیاری گهیشت کهوا بارزانییهکان تیکرای خاووخیزانی خویان له دولی گیلاس بووه خاووخیزانی خویان له دولی گیلاس بووه و خوی گهیاندووه ته گوندی کهندوله هه تا بتوانی لهوی تفهنگهاویژان کو بکا تهوه به لام ههوله کانی سهرنه کهورتوون. له لایکی ترهوه بارزانییه کان بو نهوه ی نه کهونه بوسهوه

گونده کانی باشووری چومی گاده ریان هه تا ده گاته هندا قی گوندی نه لوّس به ته و اوه تی چوّل کردبوو، هه روه ها گوندی ده زگریشیان له ناو زهویی مه رگه وه ردا به جی هیّشتبوو.

لهم هدله دا باله فره به شیخوه یه کی ریکوپیک خاله کانی باشووری شنز و بانه کانی قولقوله و کانی ره ش و میراوه و سینگانیان بوّمباباران ده کرد، ئه فسه ران و عهریفانی کاروانگه لی باکور و باشوور سوو دیان له هه لوه سته ی توّپه راسیوّن وه رگرت و ، بوّ نه وه ی له هه له مه تی داها توودا سه ربکه ون ، سه رده که و تنه سه ربستووه کان و سه راسوّییان ده کرد.

بهداخهوه له پۆژی چواردهی مانگی ئاخهلینوهدا رووداویکی ناههموار هاته پیش، یه کیک له و بارهه لگرانهی چوار ئۆتۆمنوبیلی بهسهر پشتهوه بوو و گوایه به ناوی یارمه تیبه وه ده نیردریته فیرقهی چوار، له ویستگهی «یام»ی ریگهی نیوان تهوریز ورمی وهرگه را و له نه نجامدا عهریفی یه کهم عملی ئیفتیخاری شه هید بوو و سی کهسیش له سه ربازان بریندار بوون.

سهعات ۸ی بهیانیهی روزی چواردهی مانگی ئاخهلیّوه سهرکردهی فیرقهی چوار ههلّهتهکانی گهرگل و بهردهزهردی بهسهر کردهوه، پاشان چووه نیّرهگی و له گهرانهوهیدا بق ورمیّ ئه نجامی لیّکوّلینه وهکهی خوّی لهمه ر توّیه راسیوّنهوه بهشیّوهی خوارهوه له تهفسه رانی نهرکانی خوّی گهیاند:

ده بن له پیننگاوی یه که مدا چیای ئاق بگیری، له به رئه وه ی نه و چیایه ده روانیت ه سه ر هه ردوو زارکی ده شتی مه رگهوه رو دو لی قاسملو و، له به ری چیای ئاقه وه ده روانیت هسه ر دوله ناسراوه کانی شیخ ده رهسی و خان ده رهسی، هه روه ها ئه م چیایه سه رجه م رینگه و بانی به یه که وه به ستنی ده شته بیل و مه رگه وه ری له به رچاو داید.

له پینگاوی دووهمدا پاش گرتنی چیای ئاق دهبی بو گرتنی گهوهی ناسراو به «مهندیل پیچ»دا ههنگاو بهاویژری لهبهرئهوهی چیای ناوبراو له ناوه راستی به رپائی چیای ئاق هه لکهوتوه و ئهگهر نهگیری ئهوا لهویوه سهنگهره گیراوهکانی چیای ئاق ده کهونه بهر مهترسییهوه.

به و پینودانگه، بریار درا که تیبه ی به هادر و که تیبه ی نهسفه هان له سه نگه ره کانی به رده زهرد ، بگوردرین و که تیبه ی ناهه ن له کاروانی نینره گی بچینته به رده زهرد هه تاکو به هوی هه ردو و فه وجی ناوبراو و ئامیری پشته وانی و تفه نگها ویژانی خومالییه و بتوانری بانه کانی ئاق و مه ندیل پیچ له روزی شازده یه مدا بگیرین. له تاریک و روونی روزی

شازده دا هه لم توندو تولّی ناسمانی دهستی پی کرد و هه تا سه عات ۵ی پاشنیوه و و دریژه ی کیشا. هیزی ناسمانی پیدا پیدا پاشکوّی بارزانییه کانی ده خسته به ر هه وه شه و بوّمبابارانه و هیره و بوّمبابارانه و هیره و بوّمبابارانه و میروند و میروند

له وهالامی داواکاریی سهروکانی بارزانیدا نامه ناردرایهوه کهوا ههتا ئهو دهمهی تهفسهران و تغیان و ههاناتهوه نهدهن تهوا بغردمانی بالهفوه و پیشوه چوونی سوپا ههر بهردهوام دهبن.

چۆنىيەتىيى كردەوەي كاروانى دزى و كاروانى وەزنى و خان تاوس

هدروهکو پیشتر شروقهم کردبوو کاروانی دزی له روزی سییهمی ناخهلیوهدا گوندی دهریهند و بانه کانی تازاسی داگیر کرد و زهوینه یه کی کاری له باری بو پیشوه چوونی خوی به رووکاری سیاواندا به دهست هینا و ، هه تا دوا ده می روزی دوازده ی ناخه لیوه له و سه نگهر و برجانه ی ناماده کرابوون شوینی خویان پاراست. له روزی سیزده دا توانییان له ده وروبه ری سه عات دوو و نیوی نیوه رو به بی به یه کدادان گوندی دلی و هه روه ها بانه کانی باکوری نه وینده ربگرن و ، بپه رژینه سه رپته و کردنی شوینه که یان. هه روه ها کاروانی وه زنه و خان تاوسیش له هه مان روزدا روویان کرده یونسلی و جگه له پاراستنی شوینی خویان، له گه ل کاروانی عه قید مه جیدی و کاروانی دزیدا پیوه ندییان کرد و خوپیشاندانی کیشیان به دره و باکور له دری بارزانییه کان به نه نه که یاند.

کاروانی دزی بهسه رکردایه تیی عه قید عه لی قولی مزه فه ری زهنگنه له روّژی دواتردا، واته له چواردهی ئاخه لیّوه شدا دریّژه ی به پیّشوه چوونی خوّی به ره و سیاوان دا و ئاواییه کانی نارنار و تازاسی یه ک له دوای یه ک به بی پیّکدادان گرت. ئالیگرانی زیّروّ و

تهها له پیش پیشوهچوونی کارواندا، بهرهو بانهکانی سیاوان یاشهکشییان کرد.

ئهم کاروانه له روّژی ههژده دا به پیّی فهرمانی پیّدراو جاریّکی تر دریّژه ی به پینسوه چوونی خوّی به ره و سیاوان دایه وه و له سهعات ۱۰ ی به پانیدا گهرووی سیاوان و سهعاتیک پاشتر گوندی (سهکان)ی چوار کیلوّمه تر باشووری ئاقبالاغی به بیّ پیّکدادان گرت. ههروه ها کاروانی دزی له سهعات ۱۱ی ههمان روّژدا خوّی گهیانده کاروانی عهقید مهجیدی له سهکان، کاروانی دوّلی قاسملویش له ههمان روّژدا گهیشته (سهنگهر) و مهجیدی له سهرکردایه تی بیر له وه کرایه وه سبه ی ههر سیّ کاروانی پینشو و به ره و به به بینی بریاری سهرکردایه تی بیر له وه کرایه وه سبه ی ههر سیّ کاروانی پینشو و به ره و ئاقبالاغ بکه و نه ریّد. هه رئه م بریاره ش جینه جیّ کرا و له سه عات سیّی پاشنیوه روّی روّژی نوّزده ی ئاخه لیّوه دا کاروانگه لی پیشو و گهیشتنه ئاقبالاغ و له ویّ موّل بوون و سهرکه و تنی گرینگیان هیّنایه دی.

كردەوەكانى كاروانى عەقيد مەجيدى

ئهرکی دووهمی کاروانی عهقید مهجیدی، هیرشی بانهکانی پادار و گرتنی ئهو چیایه بوو. ئهم کاروانه تهبای ههندی له خیلانی خوولاتی له روژی حهوتی ئاخهلیوه دا بهرهو ئامانجی خوّی بزوا و بهنیازی سهراسوّیی و کوّکردنی زانیاری ههندی له خیّلانی بوّ پینشهوه رهوان کرد و بهبی پینکدادان لهگهل دوژمندا گهیشته چیای ناوبراو، لهبهرئهوهی شهوی بهسهردا هات له ههمان شویّندا مایهوه.

 کاریگهریی زهبری نهم کاروانه که له بانهکانی «پیرناسر» و «نهرهنه»دا له چهکدارانی وهشاندبوو، بوو بهمایهی سهرههلدانی ترس و لهرزیخی بی نامان له ناویاندا. لهبهرنهوهی هیرش هاوکاتی تمواوبوونی فیشه کی نهوان بوو و لهلایه کی ترهوه دهیانبینی وا کاروان بهورهیه کی باش و پاله پهستزیه کی بی راده و هاوکارییه کی تهواوه وه بهرهوپیش مل دهنی، به چاوی خویشیان بینییان ژمارهی بریندارانیان روو له زیادبوونه، ئیتر شیخ نه حمه د ناچار بوو نامهیه کی دوور و دریژ که پوخته ی ناوه و که که که که که مه کاره ی شیخ نه حمه د پیشه کییه که بوو له پیناو نهوای بودن بودنان و مندالیان و چانیک له ده و له د و بخوازن»:

«بدهموّی ندمانی بژیوی و مایدی حدواندوه، من خوّم بریارم داوه هدموو سدربازه دیلهکان بدهمدوه و، ئدم سدرئیّشدید لهکوّل بکدمدوه، داوا دهکدم یدکیّک بنیّرن بوّ وهرگرتندوهی ئدوان ـ ئیمزا: شیّخ ئدحمد».

دوا بهدوای ناردنی ئه و نامه یه ته واوی ئه و دیلانهی (ته نیا ئه فسه دران نه بی) که له ئۆپهراسیزنی نه لوس و هه له جدا که و تبوونه دهست، هه موویان به ردران.

ههمان کات فهرمان درایه کاروانیّکی تر که پیّک هاتبوو له دهسته یه بژارده له سهربازانی ئه و سریه یه یه وهزنه جیّگیر بووبوون و ، ههروه ها ههندی له خیّلانی خوّولاتی له ژیر سهرکرده یه ملازم قوربانیدا ، بو ئهوه ی له بهری وه زنه و بهره و بانه کانی پادار هیّرش بکهن. ئهم کاروانه له بناری بانه کاندا بویّرانه بهره و پیّش روّیشت و سیّ بانی یه که له دوای یه ک خسته بن دهستی خوّیه وه . به لام له به رزانیه کان به رگرییه کی گهرمیان له به رزاییه کان ده کرد و شویّنه کیشیان له ههموو روویّکه وه له بار و سهرکوتکه ر بوو ، له نه نجامی گولله بارانیّکی خهستدا عهریفی سیّیه م ئیسماعیل به یات که سهر به که تیبه ی یه کی فه وجی ۲ ای کرماشان بوو ههروه ها سهربازیّک و شهش تفهنگدار له پیاوانی قهره پایاغ له و هیّرشه دا شه هید به ون . له به رئه وهی شویّنه که له بار نه بوو فه رمان درا پاشه و یاشه ویاش بکشیّنه وه .

بهرهواژی پیشبینیی بارزانییه کان که چاوهروان بوون سهر له سبهینهی روّژی دهیهم هه لمه تی هیرشبه ران بهره و لوتکهی چیای پادار دهست پی بکات، هه لمه کتوپ له سهات ۲ی پاشنیوه روّژه به هاوکاریی توّپخانهی ۱۰۵ یی بلند و کورت و، فرینی باله فرهو و دهستی پی کرد. کاروان پینی کرا دوا لوتکه ی چیای پادار له سهات ۳ و

نیوی دهمه و ئیّواره دا بگریّ. زیانی بارزانییه کان له و شهره دا ۱۲ کوژراو و ۸ بریندار بوو، ژماره یه کیش تفدنگ که و تنه دهستی کاروان. له هیّزی خوّمانیش ته نیا سه ربازیّک شههید که وت.

کهوتنی پادار و برّمبابارانی ئاسمانی له ههموو ناوچهکاندا، بوو بهمایهی لاوازبوونی ورهی بارزانییه کان بهجوّری وه ک له پیشهوه ئاماژهمان پیّی دا، ویستیان به لکو بتوانن دهولمت رازی بکهن و وچانیک وهربگرن بو چوونه ده ر له زهویی ئیّران. بههممان بیانگهوه بوو کهوا محهمه د سه دیقی برای مه لا مسته فا که له بوّمبابارانی ئاسمانی وه رس بووبوو، محهمه د نهمین مهرگهوه ربی نارده لای سه رکرده ی هیّز و به لیّنی به جیّ هیّنانی ئهمانه ی خواره وی دا:

- (۱) ههموو ئەفسەرانى ھەلاتوو بەنىپىنى بەدەستەوە بدەن.
- (۲) ههموو ئاشوورىيەكان بەدەستى سوپاوە بدەن و ناوى ئەو كەسانەيش بدەن كە كۆچيان كردووه.
- (۳) ههمـوو ئهو کـهلوپهلانهی ههتا ئێـسـتـه له جـۆری تهقـهمـهنی و چهک بهدهسـتی بارزانییهکان کهوتوون وهکو خوّی بهدهستهوه بدهن.
  - (٤) تۆپە ٧٥ييەكان بگەريننەوە.

له بریّتیی ئهو به لیّنانهی سهرهوه دا داوایان کرد:

یه کهم: بر ماوه ی چل روز بژیوی به خیزانه بارزانییه کان بدری،

دووهم: سوپا مۆلەت بدا بارزانىيىەكان لە ھەرتىمى دەشتەبىتل كۆببنەوە و پاشى چل رۆژ لە مېزووى مۆلەت زەويى ئىران بەجى بهيلىن،

سیّیهم: له زارکی دوّلّی بیّناردا «سهر ریّگهی روّستهم ناوا و تووی» له ناو زهویی مهرگهوه ردا هه تا چل روّران موّلهت بدری بارزانییه کان بنکهیه ک بکهنهوه.

وه لام به محهمه د ئهمین مهنگوری درایه وه که به محهمه د سه دیق رابگهینی هه رکاتی گرینگترین به لینه کانی خوی هینایه جی ئه واکاری ئه وان جیبه جی ده کری.

یه که کانی نهم کاروانه و که تیبه یه کی رائید زریّپوش پاش گرتنی پادار، له بنکه گیراوه کانی گهوه ی پادار و بانه کانی پیرناسر و قه لاتان و نهره نه و ده ربه نددا گیرسانه وه. نهو کاته که نوّپه راسیوّن له بانه کانی پاداردا به رده و ام بوو و هیّشتا هه والّی که و تنی

لوتکهی ناوبراو نهگهیشتبووه تاران ، ئهم فهرمانانهی خوارهوه بو کردنی پهلهپهلی له سهرکهوتنی هیزدا، له لایهنی ئهرکانی سوپاوه بو سهرکردهی فیرقهی چوار لی دران:

«له چۆنيەتىي ئۆپەراسيۆنى چياى پاداردا ئەوە خويندرايەوە كە ھەموو كاروانگەلى ئيوە بەو جۆرەى چاوەروانى دەكرا پالەپەستۆيان نەخستووەتە سەر بارزانىيەكان، تەنيا كاروانى پادار نەبىخ. لە ھەموو بەرەكاندا ھەول و پالەپەستۆى كاروانگەل بەتەواوەتى سست و وەستاوە. ھەر ئەم دۆخەشە ھەلى بەبارزانىيەكان داوە ھىزى خۆيان لەو خالە بىدەنگانەى چ جار چالاكىيان تىدا بەرپا نەبووە بەرەو ئەو شوينانەى خەرىكى چالاكىن باگوازنەوە و، ھەتا لە ئەنجامدا زيانى پتر و گرفتى گرينگتر بنينەوە، كەچى پيويستە كاروانگەل بەيەك جار و لە يەك گاقىدا لە سەرتاسەرى بەرەكاندا دەست بەھىدرىشىدى بىكەن و لەو شوينانەشدا كە ھىرش ناكرى پيويستە خۆنوينى بەئەنجام بەرى».

بو غوونه کاروانی مهرگهوه پر به توپبارانی توپخانه بو ئامانجیّکی دیاریکراو که شیمانه ی ئه وه هه یه ژماره یه کی پتری چه کدارانی تیدابی، مژوولیان بکات و ههلیان پی نه دا خوّیان کوّ بکه نه وه، له به رامبه ریشدا ئه و کاروانه ی خهریکی ئوّپه راسیوّنه دهست به کار بکاته وه. به هه ر جوّریّک بیّ، جیّبه جیّ کردنی ئه م کاره له پیّشوه چوونی کاری ئیّوه و گهیشتنتان به سه رکه و تنی یه کجاره کیدا زوّر کاریگه رده بیّ.»

پاش ئهوه ی راپزرتی گرتنی لوتکه ی پادار به نه رکانی سوپا گهیشت، روزی پاشتر واته له روزی یازده ی ناخه لیّنوه دا فه رمان به سه رکرده ی هیّز درا هه تا زووه کاروانگه لی باشوور هه تمدی به نه تا نه به نه توسط به نه توسط به نه توسط به نه توسط به نه تا که داری هات که وا چوار زریّدار به نیسازی یارمه تی له مه تر به نه دراون و به راستیش وا له ته وریّزدان.

هدروهها له روزی سیزده ی مانگی ئاخهلیوه دا له ریگه ی ئه رکانی سوپاوه راسته وهخو فهرمان به کاروانی عمقید مهجیدی درا همتا له پاراستنی پیگه ی خویدا زور شیلگیر بی و هدول بدات داوینی بانه کانی باکوری چیای پادار و روزئاوای ئهوی داگیر بکات و ، لهباره ی قایمکاری و پاراستنی ئه و شوینانه و ه بایه خ و گرینگییه کی بی راده به کار بینی .

بۆ جێبهجێ کردنی ئهو مهبهسته، سهرکردهی کاروان فهرمانی دایه کهتیبهی نهقیب لهشکری ههتا لهگهڵ دوو سریهدا سهعات ۸ی سبهینهی روّژی سیّزده له بانهکانی پیرناسرهوه بهرهو حهسهن نووران هیّرش ببات. نهقیبی ناوبراو له سهعاتی دیاریکراودا بهیارم متیی توّیخانه و فرینی باله فره ده ستی به پیشسوه چوون کرد و توانیی به بی پیکدادان و ئاگرباران بانه کانی پیشوو بگری و، ئه و کاته ی کاروانی ناوبراو به حه سه نووران گهیشت سه رکردایه تیی هیّز «لیوا هومایوونی» و سه رکرده ی کاروانگه لی باشوور «عه مید بیّگله ری» له وی بوون. ته واو له و کاته دا زایه له ی ده سریّژی توندی که تیبه ی رائید حه میدی که نه رکی پی سپارد را بوو له بانی ژماره دووی چیای پاداره وه خوّی به لوتکه ی به رز بووه وه .

چۆنپەتپى تېكسرەواندنى كاروانى رائيد ھەميدى و بارزانييەكان

کهتیبهی دووی فه وجی «نادری» یش به وینه ی که تیبه ی نه قیب له شکری فه رمانی پی درا که واله سه عات کی سبه ینه ی پرزی سیزده یه می جیرن ده ست به هیرشی خوّی بکات. به راه داها تنی سه عاتی ناوبراو فه رمان به باله فره و توپخانهی ۱۰۷ی و هه روه ها توپخانه ی ۷۵ درا بو نه وه ی بانه کانی پیشو و ناگرباران بکه ن. سریه ی ملازمی یه که م «شیدفه ر» که بو چوونه پیشه که یدا له بالی راسته وه که و ته به بو چوونه پیشه که یدا له بالی راسته وه که و ته به به په لاماری گه رمی چه که داران. به لام پاش گهیشتنی زریداریک و هه ندی ها و کاری له مه لبه نده وی دون و شه ش که یم به رده زه رد داگیر بکات. له و پیکدادانه دا سی سه رباز شه هید بوون و شه ش که سی تر بریندار بوون. زیانی چه که دارانیش ۲ کوژراو و ۲۰ بریندار بوو. له نه نه امی نه و هیرشه ی دواییدا، شوینه واری شکان و هه لوه شان له ناو تیکیای بارزانییه کاندا به چاو بینرا، به جوّری باله فی وی سه رانسوکه ربینیبوی له سه عات ۱ کی به و روّژه به پاشه وه کوّج و جیّگوّزی ماله بارزانییه کان بو ناو دوّلی گیّلاس ده ستی پی نه و روّژه به پاشه وه کوّج و جیّگوّزی ماله بارزانییه کان بو ناو دوّلی گیّلاس ده ستی پی که و روزه به پاشه وه کوّج و جیّگوّزی ماله بارزانییه کان بو ناو دوّلی گیّلاس ده ستی پی که و روزه به پاشه وه کوّج و جیّگوّزی ماله بارزانییه کان بو ناو دوّلی گیّلاس ده ستی پی که در و و دو به بارزانیو دو و دی به بارزانی به بارزانی به بارزانیو دو با بارزانیو به بارزانیو دو به به بارزانیو دو به بارزانیو دو به بارزانیو دو به به بارزانیو دو به بارزانیو دو به بارزانیو دو به بارزانیو به بارزانیو دو بارزانیا بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو بارزانیو دو بارزانیو بارزانیو دو بارزانیو دو بارزانیو بارزا

له ئاقبالاغیش زانیاری گهیشت کهوا به هوّی پاله په ستوّی کاروانگه لی باکوره وه ده میراستی ئاوایییه کانی زهرکون، سووره کان و لوّرکان پهیکیکیان ناردووه ته لای سهرکرده ی دوّلی قاسملو و داوایان کردووه به خوّیان و ۱۷ چه کدار و ۲۰۰ سهر مهرومالاتیانه و پاس وه ربگرن بوّ نهوه ی بوّ کاری شوانکاره یبی خوّیان بچنه ناوچه ی کوّکی.

دواجار له ته نجامی ته و لیدانه گورچکبره ی له لایهنی کاروانگهلی باکور و باشوور و کاروانی ناردراو له مهلبهنده وه، به تایبه تیش له بانه کانی پادار و به رده زه رددا به چه کدارانی بارزانی که وت، بارزانییده کان به خیرایی شنق و گونده کانی سهر به ناوچه ی شنویان به تال

کرد و سوارانی مووساخانی زهرزا له سهعات چواری پاشنیوه پوقری پوقری چوارده دا چووه ناو شنووه. له بهر ئاواییدا لهگه آ بارزانید کاندا تیک گیران و له سهعات ۱۵۱۵ پیکدادانیکی گهرم رووی دا و تفه نگهاوی ای مووساخان جگه له گرتنی دوو برینی سووک له چهکدارانی بارزانی، ته فروتوناشیان کردن. ههر ئه و کاته ش به هوی پیاوانی خیالان له کاروانی عه قید غه فاریدا، گونده کانی سینگان، کانی ره ش و خالید ئاوا گیران.

ههوالی گرتنی ئهو خالآنه له لایهن لیوا هومایوونییهوه بهئهرکانی سوپا گهیشت و ئهم فهرمانانهش له لایهن ئهرکانهوه بهشیّوهی خوارهوه دهرچوون:

«ئیسته یهکهکانی ئیوه له شنق نیزیک بوونه ته وه، پیویسته زور وریا بن و هیزهکانتان له بانهکانی پادار، چوار بت و بانهکانی نه لوسدا چاک خویان قایم و مکوم بکهن پاشان بچنه ناو شنوه.

پیویسته زانیاریی ورد ههبی ناخر بارزانییه کان شنریان چول کردووه یان نا؟ لهبه رئه وهی له وانه یه در اله به رئه وهی له وانه یه مهر به چوونتان بو ناو شنو هه اله وانه یه که دره تان بکه نه سه ر. ویرای ئهمه، پیویسته یه کجارزور هوشیار و وریادار بن.

له لایه کی تره وه پیریسته به هوی باله فی وه ناگه دارییه ک له نیران تایه فه گه لی بارزانیدا بلاو بکه نه وه و پیریان بلاین: (شیخانی ئیره خراپه یان له گه لاتاندا کردووه، له به رئه وه ده وله تی عیراق بی گه دانیه توانی بارزان گچکه ترین دژبه ربی پیشان نه داوه، ته نی نه وه نه بی شیخانی ئیره به هوی مه حکوومییه تی خویانه وه نه م بی به ختیبه یان به سه رئیوه دا هیناوه و به رژاندنی خوینی ئیره و ژن و مندالتان ده یانه وی له و سزایه ی له عیراق چاوه روانیانه خویان ده رباز بکه ن). پیویسته به هه رجوری بی بارزانییه کان بو چه ک دانان و ده ست هه لگرتن له دژایه تی را بکینشن.»

لهبهرئهوهی ههموو ئهو بهرزایییانهی بهسهر دهشتی شنزیاندا دهروانی نهگیرابوون، بزیه سمرکردهی فیرقه بز بهجینهینانی ئه و فهرمانانهی له مهالبهنده ها هابوون، ههروهها بز چهسپاندنی هیز و گوری یه که کان لهو بهرزایییانهی بهسهر ده شته کهیاندا ده روانی، بریاری دا ده ستی بارزانییه کان له دوا لوتکه به کوتا بهیندری که ئهوان له پیناو بهرگری لهو شوینه دا بی راده بهرگرییان پیشان ده دا. ئهو لوتکه یه بهناوی لوتکهی «گردکه شان» هوه ده هات ناسین و، به هری ۱۵۰ مروقی چه کدار به سهروک یه تیم نامیمه ده مهرگه وه ری

بهرگسریی لی ده کسرا. بر به دیم ننانی ئه و ئارمانجه روزی یازده ی مانگی ئاخه لینوه هه لمه تینکی هه لمه تینکی باکوری و باشووری به هری که تیبه ی رائید حهمیدی و ، هه لمه تینکی روزهه لات و روز ژئاوا به هری که تیبه ی رائید له شکری به هاوکاریی زریدار و توپی ۱۰۵ یی کورت و ۷۵ی و هه روه ها فرینی باله فره ده ستی پی کرد و له بانه کانی به رده زه رده و ه شوینی توپخانه بوو به ره و و و و به ناه کانی بارزانییه کان که له لوتکه ی گرد که شاند ا دایا نه زراند بوو ده ستی پی کرد و له ئه نجامی پاله په ستوی ئه و لوتکه ی گرد که شاند ا دایا نه زراند بوو ده ستی پی کرد و له ئه نجامی پاله په ستوی ئه و بازاندی کاروانگه له دا ئه حمه د مه رگه وه ری باری خوی به باری کی پر مه ترسی زانی و بی نه وه ی به رگرییه ک له پیش کارواند ا پیشان بدات ته نانه تیم که کولله ش بهاوی ئه و بانانه ی به جی هی لا و به ره و گوندی گرد که شان تیمی ته قاند. به گرتنی ئه و به رزاییه ده شتی شنو سه رتاسه رکه و ته به رچاوی راسته وه خوی کاروانه وه . خالی ناوبراو زیاتر له ۲ کیلومه تر سه سه رتاسه رکه و ته به رچاوی راسته وه خوی کاروانه وه . خالی ناوبراو زیاتر له ۲ کیلومه تر به شنو و به دوور نیه .

له لایهن سهرکردهی کاروانهوه دهسبهجی فهرمان درایه یهکهکانی سوپا بو ئهوهی لهو بهرزییانه دا قایمکاری ئاماده بکرین.

بههری گرتنی بانه کانی گردکه شانه وه، له سه عات ۵ی پاشنیوه پوژی پازده یه می ناخه لیّوه داشید و گردیه می ناخه لیّوه داشید و گردی بازده به بن سه رکردایه تبی رائید زریّپوشدا بوون گهیشتنه ناو شنو هکاتی پیشوه چوونیان به ناو ناواییدا بریّکی گهوره چه ک و گولله و توپیّکی بی لووله یان به دهست که وت. به و ناوایه و به نوّپه راسیونی کی بچکوله ی تر ۵۰ ناوایی تری شنو له بن ده ستی چه کدارانی بارزانی ده رهاتن و ، به دیها تنی بریوی و پیداوی ستی تری شنو بارزانی ده رهاتن و ، به دیها تنی بریوی و پیداوی ستی تر بو بارزانییه کان زور به ته نگانه که وت.

كردەودى نەڭۆس و چەلەنگىيەكانى عەقىد عەلى ئەكبەر غەفارى

ههر بهگهیشتنی فهرمانی هیرش کردنه سهر نهلوّس، سهعات کی سبهینهی روّری سیّزده کاروانیّکی پیّکهاتوو له دوو کهتیبهی پیاده، دهستهیه هاوهن، دهستهیه توپی ۷۵ و دوو زریّدار و هاوکاریی ئاگری توّپخانهی ۱۰۵ له بن سهرکردایه تیی عمقید غهفاریدا، له سهرگهی خوّیهوه بهره و نهلوّس که و ته بزووتن. ههروه ها بریّک له خیّلانی مهنگور بهناوی خوّنویّنی و سهرنج بهکیّش کردنی بارزانییه کانه وه بهره و پیّش روّیشتن و ههتا سهعات کی چیشتانی پیّشوه چوونی سهره تایی جیّبه جیّ کرا و له سهعات یازده دا قوّناغی دووه م دهستی پی کرد.

له قوّناغی دووهمدا کاروانی پیشوو بهرهورووی بهرگریی دژوار و گورجی بارزانییه کان بووهوه، به تیکوشینی بی راده و ئاگری توّپخانهی ۱۰۵ و فرینی بالهفره له سهعات سیزده هممان ئهو روّژه دا توانیی چه کداران له بانه کانی نه لوّس وه ده ربنی و لوتکهی چیای دوّل و بانه کانی روّژئاوای ئهوی له هه بوونی بارزانییه کان پاگر بکاتهوه. همتا سهعات ۱۶ ئاوایییه کانی «ده قوّرچی، چراوانه، نه لوّس، قلوول» له لایه ن کاروانه و گیران، زبانی خوّمانی له پیکدادانی پیشوودا ئه وه بوو دو قه نگاویژی خوّلاتی شههید بوون و دوانیش بریندار بوون.

پاش ئهوه ی له روّژی پازده یه مدا بانه کانی پادار و گردکه شان به هوّی کاروانی ته نیشته وه داگیرکران، دوو سه ت که س له خیّلانی مه نگور له کاروانی عه قید غه فارییه وه بوّ پته وکردنی قه لاّی سینگان ناردران. عه قید غه فاری خوّیشی به هیّزیّکی سوارکاره له فه وجی لورستان و سیّ زریّداری شه رکه ره وه چووه ناو شنوّوه. به و شیّوه یه به گه یشتنی ئه و یه که یه که مین کاروانی سوپا بوو بوّشنو، به شی گرینگ له توپه راسیوّن به کوّتا گه یشت و هه تا روّژاوای پازده مین، ناوچه ی شنوّ به ته واوه تی له بارزانیسیه کان پاگر کم ایه و .

کردەوەكانى كاروانى باراندێز ئه بن چاوەدێريى عەقيد فولادوەنددا

کاروانی دوّلی باراندیّز به رازانه وهی پیّویست و به و که سانه ی له بن ده ستی خیّدا بوون، به سه رکردایه تیی عمقید فولادوه ند له سه عات ۱۵ ی روّژی هه شته می تاخه لیّوه دا توانیی به هاوکاریی باله فی ه به ره و بانه کانی گه رگل به ریّ بکه ویّ و هه تا سه عات ۱۵.۵ ئه و بانانه به بیّ یکدادان له گه لّ دوژمندا، بگری و له وی کوّبیته وه .

نیو سهعات پاشی نیوه شهوی نه و روّژه پیکدادانیک له شوینه بنده ست کراوه که ی کاروانی پیشوودا له چیای گهرگل، رووی دا. له نه نجامدا سه ربازیک شه هید بوو و ملازم یه کهم تاجفه ر و دوو سه رباز بریندار بوون. زیانی بارزانییه کان له و شالاوه شه وییه دا ه کهس بوو، ۳ کوژراویان له گهل خویاندا برد و دوو ته رمیشیان له گوره پاندا به جی هیشت.

 پیاده، سریه یه که هاوه ن، ده سته یه ک تۆپخانه ی ۷۷ و دوو زریپوش. له سه عات ۷ی سبه ینه ی پروی سیزده دا به ره و نامانجی خوّی به رازانه وه ی پیریسته وه که و ته ریدگه و له پینگاوی یه که ممدا که تیبه ی دووه می به هادر ته بای فرینی باله فره وه هیرشی برده سه بانه کانی به رده زه رد و قولقوله. ثه و په لاماره که به یاریده ی که تیبه ی ئه سفه هان بوو، به به پرییه کی بی راده و کاری ده سته وایییه وه به نه نجام گهیشت. له به رئه وهی ناوچه ی کاری ئه و که تیبانه ی پیشوو پرپوون له که ندوله ند و ره وه زه به رد و، سه نگه ره سروشتیه کانیش که و تبوونه بن ده ستی چه کدارانه وه و سه ربازان به چه له نگه ی شایه ن به سه رنج، پیگه ی که و تبوونه بن ده ستی چه کدارانه وه و سه ربازان به چه له نان و بانیژه کانی پیشوو بگرن بارزانییه کانیان یه که توانییان هه تا سه عات ۱۴ سه رجه م بان و بانیژه کانی پیشوو بگرن و هه تا سه عات ۱۸ سه ربه م بان و بانیژه کانی پیشوو بگرن بارزانییه کان له پیکدادانی دو اییدا چ له کاروانگه لی باکور و چ له باشوور پتر له ۷۰ کوژراو و ۰۵ بریندار بوو.

پیشنیوه روّی روّژی پازده ی ئاخه لیّوه که تیبه ی دووی فه وجی به هادر به ره و بانه کانی قه لقه له ی باشووری به رده زه رد هیّرشی برد و له سه عات ۱۹ به بیّ پیّکدادان ئه و بانانه ی گرت. سه ر له ئیّواره ی روّژی پازده یه فه رمان به خیّلانی کاروانی باراندیّز درا به ره و کیّوی ئاق ببزویّن. خیّلانی پیّشوو به شه و پاش پیّکدادانیّکی کورته بی خوّیان به گوّیکه ی ناوبراو گه باند.

سبهینهی روّژی شازده ی مانگی ناخهلیّوه که تیبه ی دووی ناهه ن به ره و کیّوی ناق به پیّش که وت و له سه عات ۹ دا گهیشته کیّوی ناق و دریژه ی به پیّشکه و تنی خوّی دا و هه تا سه عات ۲ ای هه ر نه و روّژه مه ندیل پیّ چیشی گرت به جوّری له نوّپه راسیوّنی تایبه ت به کاروانی نیساریدا ناماژه ی پی درا. کاروانی ناوبراو به گرتنی ناواییی شیرگان و بانه کانی باشووری نه ویّ، توانیی تیکه لیی خوّی له گه ل کاروانی باراند یّزدا گری بدا ته وه .

پاش گرتنی کیوی ئاق و مهندیل پیچ، دانیشتوانی سهرجهم دی و میره دیدیه کانی ده وروپشتی دولی قاسملو ئه و هه لکه و ته یار استنی سه رو و مالی خویان هه روه ها بو داپوشینی چه وت و چه و یاری پیشویان، بو خویه ده و ده دان به هیری ده و لهت اماده بوون و سه روکانی ئه وان له کوکیدا گوی به فه رمانیی خویان راگه یاند و، په ژبوانیی خویان به وه ده ربری که هه ندیک تفه نگی برنو و

سن تیر و پینج تیری رووسییان بهکردهوه دایهوه بهسهرکردهی کاروان.

له روزی همژدهیدمدا، کاروانی باراندیز به که تیبه یه که دریژه یه پیشوه چوونی خوّی به ره و بانه کانی (تان) دا و همتا سمعات ۱۰ توانیی ئه و بانانه بگریّ. به و شیّوه یه که تیبه یه که بانه کانی تاندا «که ده روانیّته سه رئاواییی لوورانی ۷ کیلوّمتری سه رووی ئاقبلاغ» موّل بوو و، که تیبه یه کی تری کاروان له همان کیّوی ئاقدا مایه وه و، به فه مانی سه رکردایه تی روزی نوّزده یه مه به شیّک له کاروانی باراندیّز توانیی گویکه ی ناسراو به هم ۱۹ که به سه رئاواییی سوورکان و ده شتی مه رگه وه ریدا ده روانی، بگری د

ئهو ئاگهدارییانهی لهو کاتهدا بهعهقید فهیووزیی سهروّکی ئهرکانی هیّزگهلی کوردستان دهگهیشت پیّشانی دهدا کهوا بارزانییهکان له دوّلّی گیّلاسدا کوّبوونه تهوه و توّبهکانیان لهگهل خوّیاندا بردووه بوّ ئهوهی بالهفوه بوّمبابارانیان نهکات. ملازمی یهکهم «حممید جیهابانی» یشیان که له رووداوی ههلهجدا بهدیل گیرابوو لهگهل خوّیاندا بردووه بهلام پینج کهسیان له ئهفسهرانی دیل داوه تهوه بهسهرگهلهدارانی هیّزی میری.

ئهو راپۆرتانه، سهرژمیّری ههموو بارزانییه کانیان بهدهوروبهری نق ههزار کهس که دوو ههزاریان چه کداربوون، پیشان دهدا. رقرژی نقزده یهم ئهرکانی سوپا فهرمانی دا کهوا بق سهرکوتینه وهی بارزانییه کان پیویسته زیاتر پهله بکری به لام لیوا هومایوونی به و بیانووهی ئه و ناوچه تایبه تهی له بن دهستی بارزانییه کاندایه بی راده کیوه لان و کهنده لانه و، پیچ و پهنای زور و دول و نهوالی پر و، شوینی خوشاردنه وهی گهلیکه بویه خوی له پهله پرووزی یاراست.

فەسلىي نۆيەم

بارزانییهگان له زهویی ئیّران چوونهدهر

بەدەستەۋەدانى ملازم جىيهانبانى ۋ دىلەكانى سوپا بە يەرپرسانى ئىپرانى

له روّژی حه قده ی ناخه لیّوه دا به یه کدادانی گهرمی نیّوان ههردوو لا بهبوّنه ی پاشه کشیّی به پهله ی بارزانییه کان و پیّشوه چوونی له سهره خوّ و به پاریّزه وه ی هیّزی ده و له تی نیّران به کرده وه وه ستابوو. نه و کاته که هیّزی ناسمانی گورجوگوّلییه کی پتری پیّشان ده دا و بارزانییه کان مهبه ستیان بوو له و هه له و له وهستانی نوّپه راسیوّن سوود وه ربگرن و له خاله تاییه ته کاندا کوّبینه وه ، باله فیه به گهرمی بوّمبابارانی ده کردن.

ته بای ئه و هیرشه گهرمانه ی باله فی ه ه تا ده مه و ئیواره ی روزی نوزده ی مانگی ئاخه لینوه ده یم بینایه کایه و له گهل بومبابارانکردنی بارزانییه کاندا زانیاری ته و اویش له باره ی رهوت و بزاو تیان به ده ست ده که وت. به لای ئه رکانی هیزی کوردستانه و مروق بووه و که و نیزیکه ی سیسه ت مروق بارزانی پیوه ن له زه ویی ئیران ده ربین و له سنوور ده ربازی ئه ودی به بن.

سهعاتیک دواتر، راپورت هات کهوا کهسانی سهرگهاهی ئهوان له بنکهی لوّلان که موّلکهیه کی دهوله تی عیّراقه بهچاو بینراون. له لایه کی ترهوه خیّلاتی ولاّتپهروه ری سنوور ئه و کاته سهرکردهی هیّزیان ئاگهدار کردهوه کهوا به پیّی ئهو زانیارییانهی هاتوونه ته دهست، بارزانییه کان له گهلّ بهرپرسانی عیّراقیدا کهوتوونه ته و توویی و برپاریان وایه بریّک له چه کی خوّیان له شهمان کاتدا شیّخ له چه کی خوّیان له شهری تره وه له گهل خوّیاندا ببهنه وه عیّراق. له ههمان کاتدا شیّخ ئه حمه دی بارزانی نامه یه کی تری به شیّوه ی خواره وه بوّ سه رکرده ی کاروانی مهرگهوه پر هه قید نیساری هه نارد:

«ئیسمه ئهفسهره کاغان دایهوه و توپه کانیش وه ک به لیننمان داوه ده ده ینهوه، به لام باله فرانی ئیوه به پیچه وانه ی یاسای ناوولاتان و مروقایه تی و ئایین، همموو روّژ هیرش ده که نه سه رخیزان و خیلان و ئافره و مندالمان و، ئیمه همموو روّژ لیمان ده کوژری. داوا ده کهین باله فره بومباباراغان نه کهن.»

له لایهنی سهرکردهی فیرقهوه وه لام هاتهوه که ههتا ئهو کاتهی مه لا مستهفای براتان کردهوهی دژانهی له بهرامبهر هینزگهلی سوپادا دهست پی نهکردبوو ههموو جوره خوشهویستی و دلنهوایییه کو خیللی بارزانی دهکرا، ههروه کو بهرده وامیش دووپاتهمان

کردووه، ئهگهر بهاتایهو چهک و تۆپ و ئهفسهرانی ههلاتووتان بهدهستهوه بدایه ئهوا دوور نهبود چاوگیرانهوهیهک بهدوخی ئیستهی بارزانییهکاندا بکرایه و ههندیک ئالیکاریتان پی بدرایه بهلام له باری ئیستهدا هیرش بهگهرمی بهردهوام دهبی.

پاش گرتنی شنق، ئهرکانی سوپا له ریدگهی فیرقهی چوارهوه زانیاریی بق هات کهوا بارزانییهکان بهره و دولای گیلاس پاشهکشییان کردووه و زیرق و تهها ههرکیش لهگهلا ئهواندا چوونه ته نه و دولاه، بهلام شابان بهگ ناویک که لهگهلا نهواندا بووه تهبای ههندی له هاوهلانی، خوی له چوونه دولای گیلاس بهپاش داوه و پهنادانی له سهرکردهی کاروان خواستووه. لهبارهی ئهو ئهفسهر و عهریفانهیش که له مالی سهید عهبدوللا گهیلانیدا بوون، بارزانییهکان بهلینی بهدهستهوهدانی ئهوانیان بههیزی دهولهت دا. لهبهرئهوهی بهرپرسانی سوپا زانیاریی وردیان ههبوو که ورهی بارزانییهکان یهکجار نالهباره و نیازیان وایه له زنجیره کیدی گهرگلدا کویبنهوه و بهرهو دولای گادهر برون. فهرمان بههیزی ئاسمانی درا بارزانییهکان له ههر کوی و بهههر شیوهیی ببیان بهگهرمی بومبابارانیان بکهن. بو ئهوهی بارزانییهکان بانهکانی روزئاوا و باکوری شنق نهگرن و، ئاوها بالی چهپی کاروانی عهقید غهفاری نهخهنه بهر مهترسییهوه، فهرمان درا ههرچی زووه هیزی دهولهت ئهو بانانه داگیر بکهن.

لهبهرئهوهی دوور نهبوو بارزانییه کان له دوا ههلدا به هوی بی هیوایی و بی چارهییی خویانه و می چارهییی خویانه و ه خویانه وه دهست بو کاری سهرسرهین ببهن، دوو که تیبهی تری پیاده لهگه ل بطریه یه کی و بیته لیک ۷۵ و بیته لیک له تارانه وه ناردرانه ئازه ربایجان به لام ده بی نهوه بزاندری که پیش ئه وه ی نه و یه کانه بگهنه ته وریز، له (میانه) ئاگه دار کرانه وه بو نه وهی بگه رینه وه تاران.

له رِوْرْی حه قده ی مانگی ئاخه لیّوه دا فه رمانی شوون هه لّگرتنی بارزانییه کان به هه موو

له رووی گرتنی خاتی گرینگهوه فهوجی سوارهی فهوزیه واته کاروانی مهرگهوه پر توانیی همتا دوو سهعاتی پاشنیوه پر خی حه شده ی ناخه لینیوه خی بگهینینته زیوه و تیایدا بگیرسینته وه له کارونی عه قید نیساری که تیبه یه له یه که گهلی تهسفههان و سریه یه که له فهوجی نازه رپاد له گه ل دوو زریپ و شدا، له زیوه مانه وه. ههروه ها ناوایی و بانه کانی هه له جههری تفهنگها ویژانی ره شید به گهوه گیران و که تیبه ی آی فهوجی بازه رپادیش گهیشته حهوت ناوا. که تیبه ی نهسفه هانیش له نیره گی سه نگلایه وه و که تیبه یه که که تیبه یه کی کوردستان ویپای سریه یه کی پیاده له که تیبه ی نازه رپاد له سیلوانا کوجی بوو. که تیبه یه که له فهوجی ناهه ن له گه لا دهسته یه که هاوه ن «ی سهر به کاروانی به راندیز» یش له بانه کانی مه ندیل پیچ و کینوی ناقدا گیرسانه وه، ههروه ها به که تیبه یه به هادر و دهسته یه که هاوه ن و که تیبه یه کی تریخانه یش له هه مان کارواندا بانه کانی به دوه زود دردان کوزنر و لک کورد.

له کاروانگهلی باشوور که تیبه ی رائید مساوات و که تیبه ی رائید یه مینی له بانه کانی دول ، که تیبه ی رائید زهرپوش له شنق که تیبه ی سواره ی لورستانیش له نه لوس دول ، که تیبه ی سواره ی لورستانیش له نه لوس گیرسانه وه . به هه مان شیّوه ی ، له پیشه وه گوترا بارزانییه کان ۱۸ که سی نایب زابت و عه ریف و نه فسه رانی تر که له دیله تیدا بوون _ جگه له ملازم ۲ی سواره حه مید عمید جیهانبانی ، هه موویان له پیگه ی سه ید عه بدول لای گهیلانییه وه دایه وه به به در پرسانی سویا .

کاروانی دوّلی قاسملو و کاروانی دزی و کاروانی پاداریش نیموه روّی روّژی پازدهی ئاخهلیّوه له ئاقبلاغدا یه کتریان گرتهوه. چهکداران به هوّی پیشوه چوونی خیرای یه که کانی

ئهم کاروانهوه نیزیکهی دوو برینی گران و ده برینی سووک و پازده برینی ئهلمانی و ئهسپابی تریان بهجی هیشتبوو و، کهوتنه بهر دهستی هیزگهلی میری.

روّرژی بیست و یه کی ئاخه لیّوه فه رمانی گشتیی نوی له ئه رکانی سوپاوه گهیشته کاروانگه لی ئوّپه راسیوّن. ئه رکانی سوپا له و فه رمانه یدا به سه رکرده ی فیرقه ی راگهیاند که وا ئیّسته کاروانگه لی سوپا گهیشتو و نه شنو و هه موو کاروانه کان به پانی یه کتریان گرتووه ته وه به به به به سنور ببزویّن و سهیر بکه ن نه گهر تیپه کانی بارزانی بیانه وی له پیش هیّزی ده و له تدا بوهستنه وه نه وا به یاریده ی یه که گه لی توپخانه و سواره و زریّدار و پیاده به رگریی ئه وان تیک و پیک بده ن. بو نه م کرده وه یه له هیّزی ناسمانییش سوود یکی پتر وه ربگیری و به پیّچه وانه ی دوخی نیّسته که تیکه لاّویی هیّزی ده و له تی بر وه ربگیری و به پیّچه وانه ی دوخی نیّسته که تیکه لاّویی هیّزی نا؟ پیّویسته هه تا زووه له ریّبازگه ی جوولان و نیاز و ژماره یان زانیاریی پیّویست وه ربگیری برانری چوونه ته کویّ و چییان نیازه. به تایبه تیش پیّویسته نه وه برانری نیّسته بارزانییه کان له ناوچه یه کدا گیرساونه ته وه دریّری و پانییه که ی تره وه به ره وپیش بروّن ناپه ری و پیّویسته یه که کان به رازانه وه ی قوول و چاوه دریّری و پانییه که ی تره وه به ره وپیش بروّن.

سه رکرده ی فیرقه روّژی بیسته می مانگی ئاخه لیّوه له وه لاّمی فه رمانگه لی ئه رکانی سوپادا ئه و ئاگه داریبانه ی له ریّگه ی پیاوانی خیّلانی نیشتمانپه روه رو ئه فسه رانی ئازادکراوه وه به دهستی هیّنابوو خسته به رده می ئه رکانی سوپا و راپوّرتی دا که وا «مه لا مسته فا به خوّی و ۲۰۰ مروّثی خیّله کیی بژارده وه له بانه کانی «مه رگ زیاره ت» دایه مهتا ئیسته به ره و سنوور نه روّیشتووه و ئه رکی ئه وه ی هه یه هه تا کاروانی خاوو خیزانی بارزانیبان له سنوور ده رباز ده بن ، ئه و هه رله بانه کانی پیشوود ا بمیّنی ت

ملازم دووهمی سواره جیهانبانی که دهمه و ئیروارهی روزی بیسته م له ریگهی سه ید که ماله وه درایه وه به کاروانی مهرگه وه و باس ده کات «بارزانییه کان ۳۵۰۰ تفه نگی برنو و ۲۰۰ تفه نگی ئینگلیزییان ههیه، لهمانه ۲۵۰۰ تفه نگیان به ده ستی بارزانییه کان خویانه وهیه. سه ره رای ئهمه هه ر ۳۰ که سیش ته ماتیکیکیان ههیه، برینی سووکیشیان له ده و روبه ری ۶ و برینی گرانیان ۱۷ دانه ههیه، هه رسی که سیش نارنجوکیکی ده ستیان ههیه و هممووی به سه ریه که و ۸۰۰ نارنجوک ده کات. هه ر مروقیکی شه تفه نگدارانی بارزانی نیزیکه ی ۱۰۰ گولله ی ههیه، جگه لهمه دو و شانه یش گولله ی کونکه ره یان ههیه.

تەقەمەنىى تۆپەكانيان زۆر كەمە و بەلاى زۆرەوە ھەر تۆپەى بىست گوللە پترى نىيە. لە رووى بژيوييەوەش زۆر لە تەنگانەدان و حەفتەيەك زياترە گەنميان بۆ نان نىيە.

ورهی بارزانییه کان له نه نجامی زیانی زوّر و زهوه ندیان باش نییه ، به تایبه تیش زوّر له باله فوه ده ترسن. له لایه کی ترهوه به فر و سهرماوسوّله زهبری گهوره یان پی گهیاندوون به تایبه تیش به شی ههره زوّری مالات و ولساتی نهوان له سهرینیی سهرماوه لهنیّو چووه.

ئەفسەرانى ھەلاتوو لەناو بارزانىيەكاندا ئەمانەن: تەفرشيان، رەئىس دانا، ئىحسانى، زيرپەخت، تەوەكولى و، ئەرتىش يار، بەگشىتى لە ھەلاتنى خۆيان پەژيوانن بەتايبەتىش رەئىس دانا لە ھەموويان زياتر لە كردەوەى خۆى پەژيوانە.»

له بارهی رووداوی بالهفهه کهوه، ئهفسه ری ناوبراو گوتی بالهفه هی ملازم یه که می راسمانی «نهجمی» له ناوچه ی ناسراو به «قه لاسنگی» که به سه رچوّمی گاده ردا ده روانی، ده سته یه که له چه کداران خوّیان له وی وه شار دبوو و تهقه یان له بالهفه که کردبوو، ئه و باله فه وی گهیشت بوو و له نه خیامدا ناگری تی به ربووبوو و له نیت و چووبوو. ههروه ها ملازم یه کهم جیهانبانی له لایه نی شیخ نه حمه ده وه نامه یه کی به شیّوه ی خواره و بو سه رکرده ی فیرقه هینابوو:

«بەرىز ليوا ھومايوونى:

دوای سلاو

لهبارهی ئهو بۆندژییهی له نیوانی ئیمه و حکوومه تی ئیراندا ها ته کایه، پیتویسته بلیم سهرهه لدانی ئهو بوندژییه سهباره ت به وه بوو که هیزگه لی ئیران و خیلانی ئیوه له سینگان پهلاماری ئیمهیان دا، له لایه نی ئیمه وه هیچ هیرشیک نه کرابوو به لام ناچاربووین به رته کی خیلان بده ینه و و بیانشکینین.

لهبارهی تۆپه کانهوه ، ئیوه له شنو تۆپیکتان به هموو کهرهستهوه کهوتهوه بهردهست. تۆپیکی تر له زهویی ئیراندا ماوه تهوه به هوی شیخ عهبدللاوه سوّراغی بکهن و بیدوزنهوه و بیبهنهوه. لهبه رئهوی کیمه ده وارمان پی نهبوو رایبکیشی بوّیه نهمانبرد.

باله فره کانی ئیوه هه موو روّژ زیانی گیانیی نیزیکهی ۲۰ ئافره ت و زاروّکمان لیّ ده ده ن. لهباره ی دیله کانه وه هه موو ئه فسه ران و دیله کانهان داوه ته لای شیخ عه بدوللا و «جیهانبانی» مان داوه ته دهستی سه ید که مال.

لهبارهی تهبایی و پاراستنی پیوهندیی باش لهگهل دهولهتی ئیراندا، ئیسه زور تی کوشاین به تایبه تیش لهم بارهیهوه: قازی محهمه د، مه حموود ئاغای دیبوکری، مام عهزیز و محهمه د سه عید ههرکی شایه دی ئیسه ن، به لام به هاندانی ههندیک له خیلان ئهم گونگه ره به رپابوو.

ئاواته خوازم ئهم ناته بایییه له نیخواندا هه لستی، به رژه وه ندییش له وه دایه هه ردوو لا بو ئه مه تی بکوشن. له باره ی ته قه کردنی باله فوان له ئافره ت و مندالانی ئیمه، ئه مه دژی مروقایه تی و یاسای ناوولاتانه، دهستی لی هه لگرن.

ئيمزا: شيخ ئەحمەد.»

نامه ی پیشه و و اوه لامی درایه وه: له به رئه وه ی هه تا ئیست ه نه وه ی گوتووتانه نه تامه ی پیشه و ده مه ی نه تانه یناوه ته دی، بقیه هه تا نه و ده مه ی نه نه نه نه تانه یه لاتو و به ده سته وه نه ده نه هیچ کاری کی له بار، له باره ی ئیوه وه نایه ته کردن، به تایبه تیش که ئیسته به شیخی مالات و مندال و نافره تی خوتان ره وانه ی عیراق کردو وه ته وه.

له روّژی نوّزده ی ناخه لینوه دا سه رکرده ی فسیرقه راپوّرتی دا که وا به گویّره ی دوا زانیارییه کی به ده ست ها توو ، ده و له تی عیراق ریّکه و تنیّکی له گه ل شیخ نه حمه دی بارزانیدا گری داوه و به پیّناوی سی پوّلیس (جه ندرمه)ی عیراقی نامه یه کی دلّنیاییده ری بوّ شیخ نه حمه د و پیّره و کارانی نه و له هه موو روویّکه و بو شیخ نه حمه د و پیّره و کارانی نه و له هه موو روویّکه و پاریّزراو ده بن و بوّیان ده شی بچنه و ه ناو زهویی عیراق. ته نانه ت بوّ ریّکه خوشکردن بوّ په رینه وه ی نه و ان بوّ نه و دوربازبوون له چوّمی گاده ردا ، عیراقییه کان بریّک دار و ته خته یان داونه تی بوّ نه وه ی پردیّک له سه ر نه و چوّمه دا دابنیّن و ، هه تا زووه بگه نه و ناو ناخی عیراق. له باره ی چه کیشه و هه ندیّک نه رمییان له گه لدا نواندوون و بگه نه و ناو ناخی عیراق. له باره ی چه کیشه و هه ندیّک نه رمییان له گه لدا نواندوون و موّله تیان پی داون سه روّک خیّلان و خزمان و ده ست و پیوه ندانی شیّخ نه حمه د به چه کداری بین ، پاشما و ی چه که کانیش به به رپرسانی عیراقی بده نه وه .

ياشماودي كرددودي كاروانى باشووريي عمقيد مهجيدي

پاش ئهوهی کاروانی عهقید مهجیدی سهعات ۱۳ی روّژی نوّزدهی ئاخهلیّوه گهیشته ئاقبلاغ، ماوهی سی روّژان بههوّی بارینی بهفر و بارانهوه لهوی گیربوون. دواجار فهرمان درا، یه که گهل ههتا زووه بهرهو سنوور بکهونه ریّگه. بوّیه له میّر ووی بیست و دووهمدا

 ۱۰ مرؤڤی خیّلان که لهگهل کارواندا بوون فهرمانیان پێ درا بهرهو دوٚلی گیّلاس بړوٚن.
 ئهو خیّلانه له دوٚلی گیّلاس و گوندی گیّلاس خوّیشیدا کهوتنه سهراسوّییی پیّویست بهلام شویّنهواریّک له چهکداران بهدیار نهکهوت.

ههروهها له گوندی ناوبراودا ۳۸ شانه فیشه کی برین و ۳ هه گبه فیشه کی تر و لوولهیه کی سپیتری برینی سووک به ده ست که و تن. ههروه ها له به رزاییی روز ژناوای چیای «کورکو» دا توپیکی ۷۰ییان به ده ست هینا. «توپی ناوبراو هه مان نه و توپه بوو شیخ نه حمد د له نامه که یدا ناماژه ی پی دابوو».

له روّژی بیست و سیّدا کاروانی پیّشوو له ئاقبالاغهوه بهرهو بانهکانی باکور بزوا و ئهویی گرت. خیّالانی ناوبراویش ههتا راستی بانهکانی چیای (کورکو) چوونه پیّش. ههرچهنده کاروانی ناوبراو له رووی پالپشتییهوه له تهنگانهدا بوو و، ویّرای ههموو ئهو تهنگوچهالهمانه و ئهو مهترسییانهی له ریّگهشدا بوون به الام بهردهوام پاشکوی بارزانییهکانی دهخسته بهر مهترسییهوه، بهجوّری بارزانییهکان بهوپهری بی سهرهودهری و تهواوی شیرزهییهوه ناچاربوون بهرهو سنوور بروّن.

بههری نه و پیوه چوونه ی نه رکانی سوپا لهباره ی بزووتنه وه ی کاروانگه له وه به ره و سنوور کردی، له پروژی بیست و چواردا فه رمانی به کاروانی پیشو دا هه تا ده سبه جی به ره و سنوور بجوولی. نه م کاروانه هه تا سی سه عاتی پاشنیوه پروژی بیست و چوار توانیی به رزایی یه گرینگه کاروانه هیچ به رزایی یک کاردارانی نه م کاروانه هیچ به رزایی یک کاردارانی نه م کاروانه هیچ شوینه واریکی چه کداران له بانه کانی پیشود ا نه دو زرایه و ه ده رکه و تارزانییه کان له دو ریشتی چیای «گهرگه ر»دان.

زانیاری و فهرمانهکانی شهرکانی سوپا و کارهکانی هیّزگهلی کوردستان

به و جوّره ی دهستها و یژی فیرقه ی چواری هیزگه لی کوردستان پیشانی ده دا ، له سه عات آی به یانیه ی روّژی بیست و دووی ناخه لیوه دا ۱۵۰ که س له خیّلانی زه رزا و مامه ش و مه نگور بو به گرداچوون و لیّدانی بارزانییه کان که له دوّلی «تالیّجار» دا کوبووبوونه و ه مه نگور بو به گرداچوون و لیّدانی بارزانییه کان که بارزانییه کان له بانی تالیّجار دا به گر ره وانه کران نه م هیّزه له گه لیّ پاشه به ره و لادا ها ته کایه . نه و تیکسره واندنه هم تا سه عات دو و و نیوی پاشنیوه روّ دریّژه ی دایی و له نه نجامد ۳ که س له چه کداران کوژران

و هدر هدمووشيان له تالجارهوه بدرهو سنوور رؤيشان.

راسپیری تهها ههرکییش، ههر ههمان روّژ هاته لای سهرکرده ی کاروان «عهقید نیساری» و داوای پهنادانی کرد. ئهمجارهش وهلامی ناوبراو بهوه درایهوه کهوا ئهگهربیو دهمودهست خوّی و خزمانی بین و خوّیان بهدهستهوه بدهن ئهوا پاریّزراو دهبن، ههروهها لهباره ی بارودوّخی بارزانییه کانهوه توّژینهوه یه که لهگهل راسپیرییه کهی تهها ههرکیدا کرا. ناوبراو گوتی بارزانییه کان پیّوهندییان لهگهل عیّراقییه کاندا بهستووه و ئهسپابی دانانی پردیّکیان لهسهر چوّمی گادهر لی وهرگرتوون و بریاره ههتا ئیّواره ی ئهمروّ کهلوپهلی خوّیان دهربازی ئهولا بکهن. ئهو ده یگوت ورهی بارزانییه کان ههتا بلیّی بهزیوه و بژیویشیان نییه، کهلوپهلی گرانی خوّیان بهجیّ هیّشتووه و بهرهوپاش ده روّنهوه.

ده مهوئیّواره ی روّژی بیست و دووی ناخهلیّوه سهرکرده ی فیرقه بهبیّته ل پیّوه ندیی بهبنکه ی عیراقی له خریّنه کرد. سهرکرده ی هیّزی عیّراقی دووپاته ی کرده وه که محمه ه ناغای مهرگهوه ری بوّ ناوبژی و پهناخواستن هاتووه ته بنکه ی خریّنه و سبهیش مال و مندالهکه ی له رووبار ده پهرنه و و دیّنه ناو سنووری عیّراق. زانیاری تریش پیشانیان ده دا که مه لا مسته فا به برهاره یه کی گهوره له نالیکارانی خرّیه وه رووی له بانه کانی «مهرگ» کردووه هه تا له ویّوه سنوور ببری و بچیّته بارزان.

روزژی بیست و چواری مانگی ئاخهلیّوه، دوا کهسانی بارزانی له پردی گادهر پهرینهوه به لام ئهو دهمهی له بارهی پهرینهوهی بارزانییهکان بهبیّتهل پرسیار له بنکه عیّراقییهکه کرا، عیّراقییهکان وهلامیّکی رهوانیان نهدایهوه. ههروهها لهبه نهوهی ئهو روزژه له سوّنگهی ته پوتوزهوه بالهفره نهیتوانی بفری، بوّیه زانیارییه کی تر نههاته دهست.

ئەركانى سوپا لە رۆژى بىست و دووى ئاخەلتوه بەپاشەوە چەند فەرمانىتكى جىاجىاى بۆ سەركردەى فىرقەى كوردستان ھەنارد. ناوەرۆكى ئەو فەرمانانەى ئەركانى سوپا ئەم بابەتانەى ژېرەوە بوون:

«بۆچى كاروانگەلى ئىنوه بەرەو سنوور نەچوونەتە پىش؟ لەبەرئەوەى ھەتا ئەو دەمەى كاروانگەل بەرەو سنوور نەرۆن سەرئىشەى بارزانىيەكان بەكۆتا نايەت. ھەتا ئىستە ئەركانى سوپا نازانى بىيانووى بەرەوپىش نەچوونى كاروانگەل چىيە و، چىيە ھۆى ئەوەى بەشەكانى ئىدو چوار رۆژە راوەستاون؟ پىدوسىتە، بەتايبەتىش لەكاتى ئىستەدا كە بارزانىيەكان بريوييان نىيە ھەتا زووە كاربان لەكار بىرازىنىن. لەبەرئەوەى مانەوەى بەم

شیّوه یه یان له نیّزیکی سنووردا بی راده مایه ی شهرمه و ، زهبریّکی له ئابرووی سوپای ئیّسران داوه . برّیه بریاری به پهله وه ربگرن و هیّسزگهلی خسوّتان به رازانه و هی تهواو و پیّسویسته و هدره و سنوور بنیّرن . له روویّکی تره وه هیّستا روون نه بووه تهوه ئایه بارزانییه کان چوونه ته ناو زهویی عیّراق یان نا ؟ نه گهر هه ندیّکیان روّیشتوون نه وا چه ند مروّقی تریان له ناو زهویی ئیراندا ماون . نایه زیّرو و محهمه د مهرگه وه دری و هه رکیش چوونه ته عیّراق یان نا ؟»

سه رکرده ی فیرقه له روزی بیست و سییه می ناخه لیوه دا و ه لامی دایه وه که:

شیخ ئه حمه د له گه آ برینک له بارزانییه کاندا چووه ته ناو زه ویی عیراق و به شین کی تر له بارزانییه کان نیزیکی پردینک وهستاون که به دریزیی ۲ مه تر و پانیی ۳ مه تر له سه ر رووبار دامه زراوه. محمه د ناغای مه رگه وه رپیش له گه آن خیزانه که یدا چوونه ته عیراق. زیر و به ها دوری و ته ها هه رکی له گه آن مه الا مسته فا و ۳۰۰ مروقی تر له الایه نگرانی بژارده ی خویان هیشتا نه چوونه ته عیراق. هه روه ها به پینی ئه و پلانه ی داندراوه هه تا پینج پروژی تر هه موو کاروانه کان ده وروبه ری سنوور به جوّرین کی پاگژ ده که نه و که و اهیچ یه کین که بارزانییه کان نه توانن له ناو زه ویی ئیراندا به نبن.

شینوهی خیّبهدهستهودانی بارزانییه کانیش به کاردارانی عیّراقی و ا بووه سهره تا بارزانییه کان چه کی خیّبان داوه ته بهرپرسانی عیّراق و پاشان چوونه ته ناو زهویی عیّراق. شیّخ تُه حمه د خوّی چووه ته خریّنه و ، دیمانه ی عهمید حیجازیی سهرکرده ی هیّزی عیّراقیی کردووه.

له نه نجامی دووپاته ی یه که دوای یه کی نه رکانی سوپادا، روزی بیست و سینی مانگ سهره رای نه وه ی ناوچه ی کرده وه ی کاروانگه ل هه تا نه و په ری راده دژوار و به فرگر توو بوو به لام هه ندی کاروانی سه ر به فیرقه ی کوردستان به شینوه ی خواره و هم به ره و سنوور ره وانه کران.

کاروانی مهرگهوه پیک هاتبوو له کهتیبه ی دووی نازه پاد و دهسته یه که هاوه ن، بانه گرینگه کانی باشووری گوندی تووی داگیر کرد و پاشماوه ی کاروان «فهوجی سواره ی فهوزیه، کهتیبه ی ۷۰ و نهوانیتر» له زیوه مانه وه. تفه نگدارانی رهشید به گ، بانی مهرگ زیاره ت و به زسینایان به شهر له هیزی پشته به رهی بارزانییه کان گرت و برینیکی سووکیشیان که و ته دهست. خیلانی مهرگه وه ریش بانه کانی باشووری چرگ ناوایان

داگیرکرد. هدروهها فهرمان به کاروانگهلی عه قید نیساری درا بو نه وه به به به وییش مل بنتی. ههرچه نده به و شیّوه یه عه عه قیدی ناوبراو زانیاریی ده دا باهوّز و باران و که په سیسه ی به فر بوو، به لام سهره پای نه مه شهر هی ناوبراو زانیاری ده دا. کاروانی عه قید فولادوه ندیش خالیّکی گرینگی گرت که بایه خیّکی سوپاییی هه بوو، هه روه ها کاروانی عه قید مه جیدییش نه و بانانه ی گرت که بوّده سه لات شکان به سه ر بارزانییه کاندا پیّویست به وین.

له ناوه روزکی راپورتی سه رکرده ی فیرقه له باره ی ئوپه راسیونی کاروانگه له وه ، ئه رکانی سوپا ههستی کرد هیزگه ل به و شیوه یه سایه نه به شوونه ه گرتنی چه کدارانه وه خه ریک نین بویه بروسکه یه کی تری به نیازی سه رکونه و گله یی بو هیزگه لی کوردستان لی دا. ئه رکانی سویا له و بروسکه یه دا یرسیاری کرد:

«له پینگاوی یه که مدا ئوپه راسیونی هیزگه لی کوردستان به و په پی تواناوه ملی پیگه ی پیشوه چوونی گرتبووه به رو، پینی کرا به ته واوی بویری و نه ترسییه وه چه کداران بتوقینی و ته نانه ت زیانی گیانیشیان پی بگهینی، به لام نه مروز وا ۱۰ روزه نوپه راسیونی هیزگه ل به جاریک له شوینی خویدا و هستاوه، ته نانه ت ده شی بلیین به دو ایشیاندا نه که و توون و لییان دابراون، هم تا له نه نجامدا چه کداران که ته واو بی حال بووبوون و گهلیک برینداریان هم بوو و هملومه رجیان ناله بار بوو توانییان به دلید کی نیاوه له سه رسنوور بوه ستن و له گه ل

ئهم پیشهات و ئهم جوّره شیّوه کاره بههیچ رووه تیّک بوّ سوپا ناشی. چاوه پروانی و هه لوهسته ی فیرقه له پیناوی چیدایه ؟ کاروانگهلی ئوّپه راسیوّن ده بیّ بیّ هیچ گیربوون و دوشدامانیّک سهرتاسه ری ناوچه هه تا به هیّلی سنوور پا دهگات بپشکنی و ، هه تا چه کداران نه گری یا له بنیان نه هیّنی و چان نه دا ، ثه گینا پرونیشت له سه ری چیایان و سه یرکردنی بارودوّخی ئه وان و راپورت ناردن له باره ی شیّوه ی کاری ئه وانه و ه به کاری چی دیّت ؟ دریژه کیشانی نهم دوّخه هه موو ره نج و ماندووبوونیّکی ئه و ماوه یه به فیپروّ و به با ده دات. پاش ئه وه ده بی بی له ده ستدانی کات بکه و نه سه رله دوونانی ئه وان و ئیتر به و نیتر به و نیتر به و نیتر به و نیتر به و ناوایه کات به فیروّ مه ده ده .»

سهرکردهی فیرقهی چوار پاش گهیشتنی ئهو بروسکهیهی ئهرکانی سوپا، ئهو گرفتانهی بهروّکی ئهویان گرتبوو لهم وهلامهی ژیرهوهدا خسته بهردهمی ئهرکان:

گرووپیک له کاروانی عهقید نیساری گهیشتوونه مه مه به نسینا و سبه ینی به ره و سنوور ده پون. ههروه ها چه ککردنی ناوچه ی ده شته بیّل، مهرگهوه پ شنز، دوّلی قاسملو و دوّل له پیّکه و تی بیست و شهشه وه دهستی پی کردووه و کاروانگه ل خهریکی ئه م کاره بوونه. له لایه کی ترهوه شیخ ئه حمه د و شیخ سدیق و محهمه د ئاغای مهرگهوه پی له گه ل مال و مندالیان خوّیان به ده ستی عیّراق داوه ته وه به لام مهلا مسته فا له گه ل ئالیگرانی خوّیدا هیشت خوّی به ده سته وه نه داوه و به گویّره ی ئه و زانیارییه ی هه یه له بانه کانی «کیّله شین» ی سه ر سنووری عیّراقدا به سهری ده بات.

رقری پاشتر، واته له رقری بیست و حموتی ئاخملیّوه دا نمرکانی سوپا فهرمانی دا بق نموه فیرقه زانیاریی ورد له بارهی مملا مسته و زیرق و تمهاوه بهدهست بینی و شوینیان بدوزیّتموه، لمبهرئموهی رادیقی تورکیا له دوا پروّگرامی شموی پیشوویدا گوتبووی مملا مسته ای بارزان بریندار بووه و چووه تموه ناو خاکی عیراق. به لام ئهم بابه ته راست نییم و لموانه به ناوبراو له گه ل زیرق و تمهادا له هممان خالی سنووریدا خویان مملاس دایی. پیویست و گشتی دربچوین لمهدرئموهی نمم بابه ته بی راده گرینگه و، ده بی راست و رهوان بارودوخی مملا مستما و هاوه لانی نمو روون بییته وه.»

به و ئامانجه ی ئه م فهرمانه ی دواییی ئه رکانی سوپا ده سبه جی جیبه جی بکری، له هه مان پروژدا واته له بیست و حه وتی مانگدا کاروانیک له یه که گهلی باشوور که پیک ها تبوو له که تیبه ی که که تیبه یه که که تیبه یه که می دو قی سواره ی مامه ش و

مهنگور له بن سهرکردایه تیی عهقید غهفاریدا له بانهکانی کیّوی تالبجارهوه بهرهو پردی گادهر و ناوچهی سنوور کهوتنه ریّگه.

کاروانی پیشوو سهره رای ئه و کریوه و به فره ئه ستووره ی سه رتاسه ر ئه و ناوچه سه خت و کیوه لانه ی گرتبوو ، که و ته سه راسق و پاکوه که ری. هه روه ها له گه ل ئالیگرانی زیرق و ته ها دا به گژیه که تنه ها تنه و و تیکسره و اندنیکی گه رم له نیوان هه ردو و لا له بانه سنوورییه کاندا ها ته گوری و له نه نجامدا که که س له ئالیگرانی ته ها کوژران و چه که کانیان که و ته ده ستی هیزی ده و له ت که سیشیان لی گیرا.

ثهم بهشه له هیّلی سنووردا دریّژهی به پیّشوه چوونی خوّی دا و له بانه سنوورییه کاندا ئالای سیّ رهنگیی شاهه نشاهیی له دوا لوتکه دا هیّنایه له ره و، ریّوره سمی سوپاییی گهرموگور و به ههیبه تی له هیّلی سنووردا جیّبه جیّ کرد. له به رئوده ی هه وا زوّر سه رما بوو و کریّوه یه کی چوه یه کی خوّی کری کاروانی پیّشوو له به رودواها تنی نه و روّژه دا به ره و سه رگه ی خوّی واته هه مان بانه کانی تالب رگه و گهرایه وه، هه روه ها زانیاریی نه وهی که و ته ده ست که مه لا مسته فا له گه ل تالیگرانی خوّیدا «ده وروبه ری ۵۰۰ مروّث ده بن» به چوونه وه زه ویی عیّراق و خوّبه ده سته وه دان به به ربرسانی عیّراقی رازی نه بووه و به ره و بانه کانی لکی باکوری گاده رکشاوه ته وه و و اله و ناوانه یه.

بوّ وهدهرنانی چهکداران فهرمان درا ههندی هیّز له کاروانی مهرگهوه و کاروانی عهقید مهجیدی بهره و بانهکانی پیشوو بنیّردریّن. بوّ جیّبهجیّ کردنی نه و نیازه روّژی بیست و نوّی ناخهلیّوه دوو سریهی پیاده له کهتیبهی نهسفههان له بانهکانی ههلهجهوه بهره و دوّلی بیّنار و، دوو سریه له فهوجی آی نازه رپاد بوّ سهراسوّیی بهره و بانهکانی دالانپهرداغ ناردران و، بهبیّ بهیهکدادان گهیشتنه بانهکانی سنووری بیّنار و دالانپهرداغ و نهویّیان گرت، بهلام سوّراغیّک له بارزانییهکان نهکهوته دهست.

شاردووه تهوه. ئهو مروّڤه چاودێريكهرانه بههوّى داهاتنى شهو گهرانهوه پاش و، چوونهوه پال هێزى سهرهكى.

له سبهینهی روّژی سییه می ناخه لیّوه دا کاروانی پیّشوو که و ته شویّن نه رکی پی سپیّردراوی خوّی و خوّی گهیانده بانه سنوورییه کانی روّخی رووبار و لهگهل سنووروانانی عیّراقیدا پیّوه ندیی گرت. به بوّنه ی گهرانه وه یه که گهلی سوپایی که پاشی چهندان سال جاریّکی تر توانییانه وه نالای «شمشیّر و روّژ»ی جاران له هیّلی سنووردا بخه نه لهرزه، ریّوره سمی سوپایی له سهر هیّلی سنووردا هاته کایه و بوّ گیانی شه هیدانی رزگار کردنی نازربایجان و قوربانییانی پیّناو نازادیی ولاتی خوّشه و یست، سلاویان ههنارد. ههروه ها کاروانی پیّشوو زانیی که وا عیّراقییه کان پرده کهی سهر رووباره که یان تیّک داوه.

له و دیمانه یه ی له گه ل سه رکرده ی هیزی سنووروانی عیراقیدا کرا، ناوبراو رایگه یاند که و ا ته ها هه رکی چووه ته خرینه و منداله کانیشی له ناو زه و یی عیراقدان. ئه م زانیار بیانه پاش ئه وه ی گهیشتنه ئه رکانی سوپا، فه رمان به سه رکرده ی فیرقه درا هه تا لیکو لینه وه یه کی ورد بکات و بزانی ژماره ی ئه و هه رکی و بارزانییانه ی چوونه ته عیراق چه ند بوونه و چه ندی تریان له ئیران ماونه ته وه . له به رئه و ی هه ندی له بارزانییه کان له عیراق سیرای له سیداره دانیان به دو اوه یه ، پی ناچی له زه و یی ئیران ده رچووبن. به تا یبه تیش پیویسته به هه رسید و یکی ناچی به گیرین.

کاری کاروانگهلی عمقید فولادوهند و عمقید غمفاری

ئه و راپورتهی له کاروانی عهقید فولادوهنده وه هاتبوو دهیگوت له روزی بیست و ههشتی ئاخهلیدوه ایش باشبونه وهی باری هه وا و لیکردنه وهی باران و زریان،

سه رگه له دارانی کاروانی پیشوو گهییونه ته پردی گاده رو بانه کانی ته نیشت رووباره که یان گرتووه به لام هیچ هه والیّک لهباره ی شویّنی پیاو خراپانه وه ده رنه که و تووه. هه روه ها ئه و زانیاریه گهیشت که شیّخ ئه حمه دو سه رجه م خاوو خیّزانی بارزانییه کان له سنی روّژی له مه و پیشه وه به خوّیان و دوو توّپی ۷۷ی و ۱۰۰ تفه نگه وه خوّیان به ده ستی عیّراق داوه ته و و له سنرور تی په پیون، پاشانیش عیّراقییه کان پرده که یان تیّک داوه. له لایه کی تره وه مه لا مسته فا به خوّی و ۲۰۰ مروّقی تفه نگها و یژه وه له ریّگه ی لکی با کوری رووباری گاده رو بانه کانی باشووری دالان په رده و به ره و بارزان روّیشتووه.

دوو مروّقی دیل که و تبوونه دهست کاروانی عه قید غه فاری و سه رو تفه نگیّکی برنوّیان پی بوو ثه و انیش لیّکوّلینه ویان لهگه لدا کرا. یه کیّکیان «جه لاله فه ندی» ی ناو بوو که پیشتر له سوپای عیّراقدا نه قیب بووه و ، ته ویتریان به «عه بدولقا دره فه ندی» ناسراوه که له ناوچه ی هه ولیّری عیّراقدا ماموّستایه تیی کردووه . له و لیّکوّلینه وه یه ی لهگه لیاندا کرا ده رکه و ت:

هدموو خیزانی بارزانییه کان چوونه ته عیراق و توّپ و بریّن و تفهنگی خوّیان داوه به دهوله تی عیراق، به لام مه لا مسته فا ناماده ی چوونه عیراق نه بووه و له گه ل نیزیکه ی د ک مروّقی تفهنگهاویژی بژارده ی خوّیدا وای نیازه بچیته بارزان هه تا له ویّنده ر بتوانی برایانی خوّی له چهنگی سوپای عیراق رزگار بکات. شهش که س له نه فسه رانی سوپای نیرانیش له گه ل مه لا مسته فادان. له نه فسه رانی عیراقییش چه ند که سیّک له گه ل مه لا مسته فادا بوونه به لام پاش نه وه ی له نیازی نه و گهیشتون که بیری چوونه وه عیراقی همیه، لیّی دابراون و هی شتا نه زانراوه به ره و کوی رویشتوون.

له میترووی سیسیه می مانگی ناخه لیتوه دا دوو که س له پیپه وکارانی مه لا مسته فا که عیراقی بوون خوّیان به سه رکرده ی موّلگه ی شنو ناساند. یه کیّکیان ناوی عه لی حه سه ن و نهویتریان ناوی عه لی ره شید بوو و هه ریه که یان تفه نگیّکی به نو و چل فیشه کی پی بوو و به ده سه سه ده سته وه یان دان. به پیتی نه و ناگه دارییانه ی له وان که و تنه ده ست هه مان نه و زانیارییانه دوو پات بووه و که له دیله کان و هرگیر ابوون به تایبه تیش نه وه یان گوت که مه لا مسته فا رویشتو و فقی به ده سته و نه داوه.

روزی پاشتر واته له سی و یه کی ئاخه لیّوه دا سه رکرده ی فیرقه ی چوار زانیاریی دا که و ا زیرو و ئالیگرانی وی له دولّی «پیهلیس»ی روزئاوای چومی گاده ری سهر به زهویی ئیراندان و، مهلا مسته فا له «خاسوی»ی سه ربه «خاکسور»ی عیراق ده بباته سه ر. پولیسی عیراق و ههندی له تفه نگهاویژانی عیراقی به دوای ئه وانه وه ن و ته هاش له خرینه یه.

له میترووی سیی ناخه لیّوه وه سه رکرده ی هیّزی عیّراق پیّوه ندیی خوّی به هیّز «واته به هیّزی غیّران پیّوه ندیی خوّی به هیّز «واته به هیّزی ئیّران و وه رگیّر» وه پچراند. له هه مان روّردا کاروانیّک له که تیبه ی ئازه رپاد به ره و سنووری دالآنپه رداغ چوو. هه روه ها له سایه ی سه راسوّیی و پشکنینه و ه ده رکه و تیزیکه ی ۸۰ مروّث له لایه نگرانی زیّرو به ها دوری له بانه کانی ناسراو به ۲۰۵۱ ۱ دا خوّیان په نا داوه. بوّیه ده سبه جیّ له لایه نی سه رکرده ی فیرقه وه فه رمان درا که تیبه یه ک له فه وجی ئاهه ن «کاروانی عه قید فولادوه ند» بوّ ها و کاریی که تیبه ی ئازه رپاد و له بن چاوه دیّریی عه قید سه ردادوه ردا به رو شویّنی ناوبراو بکه و یّته ریّگه.

له روزی یه که می مانگی گولاندا کاروانی پیشوو ته بای فرینی باله فره به رهو چیای «زیاره مووسی» که مه کوی ئالیگرانی زیرو به و به به که وت و ، له سه عات دووی پاشنیوه روی ئه و روزه دا گهیشته بانه کانی زیاره ت مووسی و لوتکهی ۱۲۵۵ ، ئالیگرانی زیروش له لکی باشووری چومی گاده ره وه به ره و پاش کشانه وه .

له روزی دووهمی مانگی گولآندا فهرمان درا به کهتیبهگهلی پینشوو بن نهوهی راوهدووی چهکداران بنین و همتا سنوور برون و ههرچی دوّل و نهوالی ئهو ناوه ههیه بیانپشکنن و سهراسوّیان بکهن. کاروانی ناوبراو دهسبهجی کهوته دوای ئهوان و له سهعات ٦ و نیودا گهیشته سنوور و پی حهسیا که زیّرو خوّی بهدهست بهرپرسانی عیّراقییهوه داوه.

له روّژی سیّیه می مانگی گولآندا دوو لکی باکور و باشووری چوّمی گاده و و سهروهها بناره کانی روّژئاوای دالآنیه دراغ و زهوییه گومان لیّکراوه کان به هوّی ئهم کاروانه و پیشکنران و همرچه نده سهرتاسه ری ئه و زهوییانه به به فر داپوّشرا بوون و پی له هملّدیّری رک بوون، کاروان دریّژه ی به سه دراسوّیی و پیشکنینی خوّی دا و له هیّلی سنووردا تیّکیای یه که کان یه کهان گرته وه. له بستووی سنووردا گرووپیّکی عیّراقی له مولّگه ی سنووریی عیّراقه وه به سهر کردایه تیی ملازم سیّیه م عهبدولی همیدولوه هاب هاتنه پیتشوازیی که تیبه ی ئازه ریاد و پاش نواندنی ریّزله یه کترگری، ثالای ئیّران له سنووردا به رز کرایه وه. همروه ها نه فسه ری ناوبراوی عیّراقی گوتی که وا زیّروّ و ته ها همردووکیان له خنیّره دان. ویّروّ له کاتی خوّ به ده سته وه دانید ایر تفه نگر و ۲ بریّنی له لا بوون، دانیه و به پولیسی

عيراقى، شيخ ئەحمەد له بەغدايه و مەلا مستەفا له خاكسۆركە.

بهو شیّوهیه ههموو کاروانهکانی سوپا لهو شویّنهدا گهیشتنه سنوور و ئهو ئهرکهی پیّیان سپاردرابوو رایانپهراند و، دوا ناوچهی سنوورییان له ههبوونی چهکداران پاک کردهوه.

له ئهرکانی سوپاوه فهرمان درا بو ئهوهی کاروانگهل بو بنکهی خویان بچنهوه و لهو خالانهی تایبهتن به لی سهندنهوهی چهک که له ماکووه ههتا سهردهشت دهگریتهوه، کوچی ببن و بگیرسینهوه، ههتا میژووی ۱۵ گولان ۱۳۲۹یش کاری کوکردنهوهی چهک له کاتی خویدا جیبهجی ببی. ئهرکانی سوپا له پیناوی بهردهوامی له چارهسهری ئهم کیشهیهدا و بو چهککردنی ناوچهکانی کوردستانی باکور، هیزگهلی: قهره زیائهدین، خووی، قهتوور، شاپوور، ورمی، تهرگهوه, سومای برادوست، مهرگهوه, شنو و پیرانی دامهزراند و دهستی بهکار کرد.

فەسلىي دەيەم

له سەركۆمارەتىي كوردستانەۋە ھەتا لەداردان

له دادگهدان و هملواسینی قازی محمهد، سهدری قازی و سهیفی قازی

مههاباد باژیږیکی بچووکه، ناوی کونی «سابلاغ» بووه و له رابردوودا بهسهرهاتی پر له رووداوی ههیه. نهم شاره که له سهر لیخواری رووباری بچووکی مههاباد ههلکهوتووه، سهبارهت بهناهیخمنی و بشیخوینییهوه تهناهی و خوشیی بهخویهوه نهبینیوه، له روالهتی شارستانه تیی نویدا له کارگهیه کی بچووکی کارهبا و چهند باله خانهیه کی دوو نهومی بی بایه خ بترازی شتیکی تری تیدا نابینری. مههاباد له نیوان چهند رنجیره چیایه کی که نهم شاره یان له کوش گرتووه و لهملا و لهولاوه سهریان بو ناسمان ههلبرپوه، ههلکهوتووه. رنجیره بانه کانی باکور و باشوور، روزهه لات و روزان وا که چیترین پاریزی نهم شاره ن، له بارهی دیروکی مههابادی بچووکه وه نهینیی به مهترسییان له دلدا ههلگرتووه. مههاباد باره ی دیروکی مههابادی بچووکه وه نهینیی به مهترسییان له دلدا ههلگرتووه. مههاباد خوینه خوینه خوردان به لایهن رووسه تزارییه کانه وه داگیر کراوه و، روزانی به ده سارانی خوینه خوینه خوینه به سالان کهردان بووه. به لام نام رووداوانه له ریزی نه و به سهرها تانهن که زورینه ی دانیشتووان کهم همتا کورتیکیان لی ناگهدارن. لهم شاره دا به سهرها تی نهوتو روویانداوه دوورنییه به سالان راببوورن و که سیک په یدا نه بی باسیان بکات. نهینیی نهوتو همن لهوانه یه همتا همتایه که سینیان نه زانی: جهرده یی، خوینریزی، پیلانگیری و بینه وبه دو میتر و هیتر و هیتر و میتر و هیتر و میتر و هیتر و هیتر و میتر و میتر و هیتر و میتر و میتر و هیتر و میتر و به بازیرهان کردبو و به گوره پانی زورانی خویان.

بهشانی دهسرویشتنی و لاتیکی بیانی که له ئیران و تورکیا و عیراق و سووریا و شام واته له ناوچه گهلی کوردنشیندا دهسه لاتی ده نواند، بهره بهره ، له زار بو زار، له دل بو دل و له گوی بو گوی بو گوی له ههموو شوینیکدا پهرهی گرت و ئالیگرانی له خوّی کو کرده وه. و لاتانی بیانیش که چاویان برپوه ته ئهم ناوچه یه و له کانگهی نه و ته گهشه داره کهی راماون، که لاکیان لهم ئاواز و لهم نیزه ی خوّبه ریخوه به ریه تیبیه وه رگرت و ئه وه یان هینایه کایه که بینیمان (۲۷).

نووسه ربی نه وه ی بیه وی ناو چه گه لی کوردستان و کورده واری به دوور و دریژی و به نه نه خشه وه بر خوینه ران شروقه بکات، به نازادییه و میاسییه وه بر نینگلیز و رووسی کون و زیرینی ـ که له سه رنجی نابووری و سوپایی و سیاسییه وه بر نینگلیز و رووسی کون و سیرقیدت و نه مه دریکا و به ربیتانیای نوی له و په پی گرینگیدان، به مروقگه لینک داوه که کوردیان پی ده گوتری و بریتین له کونترین دانیشتوانی ئیران. جاریکی تریش ناچارم نازادانه ناماژه بکه م که دانانی سنووری و لاتانی بچووکی ئیسته ی پروهه لاتی نیزیک به جوریکه کوردستانی لهت لهت کردووه، کورد له م ناو چه یه دا جگه له وه ی که له نیراندا همه و و نیرانین، هه روه ها له تورکیا و عیراق و سووریاشدا به شیوه ی که مینه ـ که مینه یه کیره سات دیته، همن. سه باره ت به و نه و ته به ها داره ی له زه ویی کوردنشینی ئیران و تورکیا و عیراق و سووریا و تمنانه ت به شیکی قه فقاسیاشدا همیه، ناوی کورد به رده وام له گه ل ناوی نه و تدا تیکه له و نه و ته به وینه ی کیمیایه. هممان سیاسه که نه و تی ده و ی و دوی و له یرسی نه و تدا تیکه له به له پرسی کوردستانیشدا چالاکی ده نوینی .

قازی محدمه د پاش ئه و گۆرانانه ی ههموومان دهیزانین، دروست له ههمان ئه و کاته ی فیرقه ی دیموکراتی ئازه بایجان له گوئ به فه رمانیی ده و له تی ناوه ندی هه لگه رایه وه، ئه ویش ئالای زوّرداریی هه ل دا و ده نگی خوّی بو دانانی کوّماری کوردستان بلند کرد و دهستی پی کرد ئاوازی (خودموختاری ـ خوّبه ریّوه به ریه تی) بژه نی وه ک له پیشه وه گوترا، بیری هینانه کایه ی ئه م به لایه نوی نه بوو، چالاکیی قازی محمه دیش شتیکی تازه با بهت نه بوو، چالاکیی قازی محمه دیش شتیکی تازه با بهت نه بوو، چاکتر وایه به شیّوه یه کی کورته بری باسینک له ژیانی رابردووی قازی محمه د و برایانی ئه و بکه ین.

⁽۲۷) نووسهری کتیب هممان قسهی ریزیه داگیرکهرهکان دووباره دهکاتهوه کاتی که ئامانجه سیاسییهکانی بزووتنهوهی کورد بهدهسکرد و فیتی بیگانه پیناسه دهکات.

باوکی قازی محهمه د، ناوی قازی عه لی و له پیاوانی ریزدار و شایه ن ریزی کوردستان بووه. له شه پی پیشوو له گه ل قازی مونعیمی ناموزایدا خزمه تیکی گهوره یان پیشکیشی دانیشتوانی مههاباد کردووه و هه تا پییان کراوه پیشب پیان له ده سه لاتی رووسه تزارییه کان و زولمی نه وان کردووه. مامی باوکی قازی محهمه د، قازی فه تاح که ده سه لاتیکی فره وانی له کوردستاندا هه بوو، له رووداوی «مه شرووته» و «ئیستیبداد» دا سویندی خوارد بوو هه تا زیندوویی نه هیلی سه ربازی تزار پی بنینه ناو مه هاباده وه، بی شمه کفنی له به رکرد و بانگی له خه لک گیرایه وه بی «جیهاد» و له م پیناوه دا شه هید بوو. نه و رابردووه گه شه داره ی بنه ماله که هیشتا له بیری دانیشتوانی مه هاباد نه سپاوه ته وه نیست ر ناوبانگی بنه ماله ی قازی له گه ل رووبه پرووبوونه وه ی بیانیدا هاوتا کردبوو و دانیشتوانی کوردستانی هان ده دا له پیش که سانی سه ربه م بنه ماله یه دا سه ری پیز و دانست نه وازی دابنوین به تایبه تیش له به رئه و ی نه نه دانی نه و بنه ماله یه پیاوی نایین و زانست به وازی دابنوین ده سوننییه کانی کوردستان گویرایه لیی نه و انیان ده کویرایه لی نه و زانست به ون و ، به شیک له سوننییه کانی کوردستان گویرایه لیی نه و انیان ده کرد.

له سهردهمانی دهسه لاتداریه تیی پاتشای پیشوودا که هیزگهلی سوپا له پیناوی چهسپاندنی دهسه لات و فهرمان وه وایه تیی ده ولهت له کوردستاندا ناچار بوون له گهل خیلان و ئایینداراندا پیکهوه خهبات بکهن، له و رفزانه دا ده ولهت بی راده خاوه ن دهسه لات بوو، توانا و دهسه لاتی ئه و رفزانه ش وه ک پهندی پیشینانن، ئیتر له و رووه وه که باوکی قازی محهمه د و مامی دهسه لاتیکی فره یان له مههاباد و ده و روپشتیدا هه بوو، ده ولهت موله تی به هه ردووکان دا سوود له به رگی ئایینی وه ربگرن، دهستها ویژه که یشیان به شیوه خواره و یه:

«ژماره ۲۹، بهگویّرهی موّلهت، به پیّزان میرزا عهلی و میرزا مونعیم قازی، به پیّی بهندی ۳ له ماده ۲ی یاسای شیّوهی یه کگر توودا، له له به رکردنی جلکی مهلایه تیدا موّلهت دراون. به ژماره ۲۹۹۹ شه هاده ی موّله تی ده رس گوتنه وه یش له زانستی (منقول) و (معقول) دا به گویّره ی په سند کردنی یه کیّک له زانایانی ته هلی سوننه ت به ناوبراوان بدریّت.»

میرزا عملی قازی که دهسه لات و ریزی شایه نی ههبوو و، پاتشای پیشوو که یفی پیی ده هات، له سالی ۱۳۱۷ دا کوچی دواییی کردووه. به پیشنیازی سهرکرده ی فیرقه و رینوینیی به رپرسانی سوپا، له تارانه وه مولّه ت و فهرمانی دادوه ری له لایه نی یاتشای

پیشووه وه لهسه ر ناوی قازی محهمه دی کوری ده رچوو. پله و ریزی مه زهبیی قازی محهمه د پاش ئه وه ی بایه خی ده و له تی ناوه ندی و بایه خی پاتشاشی ها تنهسه ر ، ده سه لاتیکی به رهه لادای بو ئه و له کوردستاندا هینایه گوری ، به لام میری پینی نه کرا سوود له و ده سه لات و خوشه و یستییه ی ئه و وه ربگری ، له به رئه وهی تا ران هه ستی نه کرد که قازی محهمه د هه رچه نده خوی موفتیی مه هاباده و فه رمانی دادوه ربی هه یه و ئه نگوستیله ی ئه نجوومه ن به ده ست هیناوه ، هه روه ها ده شیه وی سه دری قازیی برایشی به نوینه رایه تیی نه نجوومه ن بوران بنیری.

ئهو روّژانه وه کو ئیسته، تهنیا ههندی ماستاو ساردکهره وه دهیانتوانی سه رنجی به رپرسانی مه لبه ند به کیش بکهن. گوی به و بابه ته نه درا، تهنانه تکارشکینی له دژی قازی محهمه د که تی ده کوشا به بی خوده رخستن پلهیه ک بر خوی به دهست بهینی، دهستی پی کرد. هیشتا له بیر نه کراوه که واله یه کیک له سه ردانه میژووینه کاندا پاتشای پیشوو له دیانه ی ده ده روون پاک و پیر و په ککه و ته بوو، شایه تیش بو گه و ره ترین هونه ری نه و شاره دا که پیاویکی ده روون پاک و پیر و په ککه و ته بوو، شایه تیش بو گه و ره ترین هونه ری نه و نه وه به و به بین موّله تی سه رکرده ی موّلگه نه ده ها ته شار و سه عاتیک له پشت ده رگه ی ژووره که ی نه و دا له چاوه پوانیی ده رچوونی موّله تدا ده وه همانه ناینی و بازرگان تیایدا ناماده بووبوون، پاش ماوه یه که باسوخواس و پیاوانی ناینی و بازرگان تیایدا ناماده بووبوون، پاش ماوه یه که با سامه رکرده ی تیگه یشتن له زانین و خوینده واری و ده سه لات و قه سه کانی نه و پیاوه، پاتشا به سه رکرده ی فیرقه ی فه رموبوو: «بوچی له مانه نانیری بو نه نه خوومه ن؟»، نه و خوالی خوشبوه فیرایه کی نهینی گوتبووی: «نه مانه کانی نین بی نه و خوالی خوشبوه به شینوه یه کی نهینی گوتبووی: «نه مانه کانی نین!».

بهههرحال دووره پهریزی له بایهخدان به پیویستییه کانی سهردهم و گورانه کانی روّژ، بووه هوّی ئهوه ی نوینه رایه تیی مههاباد له پهرلهماندا به که سینک بسینی ردری که له روّژی تواناییدا ده ولّهت نه توانی دهست و پیّی قازی محهمه د گری بدات و پاش مانگی گهلاویژ له ترسی ئه و نه چیّته مههاباد و ده ولّهت له چالاکیی ئه و کهلّک وه رنه گری.

قازی محمه د پیاویکی لهبنه وه و فید لاوی بوو، به زاراوی ناسکنامیزی نهموز سیاسه تکار بوو. بی نهوه ی هیچ بیانووه ک بداته دهستی ناحه زانی خوّی، له چاوه روانیی ههل و ده رفعتدا کاتی خوّی به موتالا و وردبوونه و به به ده رد. ئیتر به ره به ره خوّی له پیاویکی ئایین په روه ری کورده و اربیه وه کرد به پیاویکی زانا، به تایبه تیش له بواری

فيربووني زانستى نويدا چالاكييهكي زورتري له خويدا پيشان دهدا و ييي كرا زمانگهلي: عارهبى، ئىنگلىزى و فرەنسى پتر لە رادەي بەجى گەياندنى پىنويستى فىر ببى. تەنانەت بهجۆرتىك لە مىنىۋوى كۆنى كوردستانى كۆڭىپەۋە كە ئاخاوتنەكانى ئەو بۆ زۆر لە ئاگەدارانىش بووبوون بەدەستهاوير . بەم ھەموو توانا و دەسەلات و ئامادەكارىيەوە، بارى ئارامي كوردستان بههاتني هيّزي بياني ليّک هه لوهشايهوه، پاله پهستوي بيانييان لهو ناوچەيەدا بەرادەيەك گرژ بوو شەوپكيان بەھاندانى قازى محەمەد ئەوكاتەي بەريز فەريق جيهانباني بو پشکنين چووبووه دهر، ههندي له خرايه کاران له پشت باله خانه يه که نهو تيايدا روودهنيشت، همتا سمري سبميني خمريكي گوللمباران بوون، ياش تاويك بنكمي پۆلىسى مەھاباديان چەك كرد و شوپنەوارىكى بەكردەوە لە ھىزى مىرى لەو ناوچەيەدا نهما. لهو بار و دوخهدا که هیشتا شهر بهکوتا نههاتبوو و خهریکبوونی والاتانی بیانی بهشهرهوه بووبوو بهپیشبر له تیکه لبوونیان له کاروباری ئیراندا. قازی محممه د، قازی سهدري براي يا وهک بهناوي سهدري قازي بهناوبانگه، بهناوي نوټنهري کوردستانهوه له خولي چواردهدا نارده ئەنجوومەن. ھەموو ئەو ماوەيە قازى محەمەد بەكردەوە چىپى يېۋىست بوایه دهیکرد به لام ناویک له «خودموختاری» یان دژایه تیی دهوله تی ناوه ندی به سهر زاریدا نهدههات. بهرادهیهک، جاریک یان دوو جاریش هاته تاران و بهخزمهت پاتشا گهیشت و نهنگوستیلهی نه لهاس و بریکیش پارهی یی درا.

ئه رکانی سوپا له ریدگه ی کریدگرته نهینییه کانی خویه وه همهاباد و ناوچه گهلی تری کوردستاندا که نه رکی کوکردنه وه ده ده نگوباسیان هه بوو ، چالاکیی ده نواند. به لام ده و له تیران زیده له رووداوی نه ویدا خوی تیکه ل نه ده کرد له به رئه وه ی ململانه یه کی گه رموگور له نیران بوی کاردارانی سیاسی و سوپاییی دوو ده و له تی بیانیدا له په نای په رده و ده گه را و ئیران بوی نه ده او ده ست به کاریکی به کار و له بار بکات. به پوختی به هه مان نه و شیوه یه قازی محمه د له گه له ده و کرد و آله تی ناوه ندیان شوی کار و کرده و انه ی قازی محمه د له مه ها باد و سه دری قازی له تاراندا به نامیان ده گه یاند خوی کر و بیده نگ ده کرد.

بی نهوهی بمانهوی نهو باسانهی له بهرگی یه که مدا گوتوومانه جاریکی تر دهور بکهینهوه، ده نینهوه کهوا به هوی نهو گیروگرفتانهی لهو پرژانه دا همبوون و نهو کیشه و بهرانهی لهباره ی پرسی نهوته وه سهریان هه ندابوو و بووبوونه مایه ی رووداوه کانی ساتی

۱۳۲۳ و ۱۳۲۳، له نیسوه ی دووهمی سالتی ۱۳۲۶ به دواوه بارود وخی کوردستان و مههاباد رووه تیکی تریان گرته خو و ناشکرابوو له کوردستانیشدا پهرده یه کی بچووک که داخوازه کانی حیزبی کومه له ی ههتا نه و کاته داپوشیبوو، به زوویی چووه لاوه و، بارستی راسته قیندی کاره کانی قازی محهمه د ناشکرا بوو. له به رئه وهی ده ستها ویژ هه بوون پیشانیان ده دا که واله کوردستانیشدا پیشینه ی پیویست له پیناو به جی گه یاندنی سیاسه تیکی له گوین نه و سیاسه ته ی که له ناز بایجان به ریوه ده چوو، ناماده یه له به درده ستدایه. هاتنی بارزانییه کان نالیکارییه کی گرینگی دا به فره وانکردنی داوینی نه و رود او انه.

له ثه نجامدا، له هدمان روّژی کهوتنی فیرقه ی تهوریّزدا واته له روّژی بیست و یه کی مانگی سهرماوه زی ۱۹۲۵دا (واته ۱۱ کانوون۱ ۱۹۶۵) قازی محهمه دیش نیازی خوّی له پشته وانیی ثه و سیاسه ته دا به ناردنی نیّرده یه ک بو ته وریّز ناشکرا کرد. ثه و نیّرده یه به سهروّکایه تیی محهمه د حوسیّن قازی (سهیفی قازی) و، بریّتی (نیابه) له گهوره به رپرسانی حیزبی کوّمه له بوو. ثه مانه و توویژیّکی فره وانیان له ته وریّز له گه ل پیشه و هری و گهوره به رپرسانی فیرقه ی ئازربایجاندا کرد و، یارمه تی و دهسته وایی و پشته وانیی خوّیان بو یه کتر راگه یاند.

قازی محهمه در و رقی بیست و دووی سه رماوه زنه خشه ی کوردستان و به رنامه ی سه رخوه بوونی خوی خسته به رده می دانیشتوانی ساده ی مههاباد و ، نیزیکه ی ۳۰۰ که سی له لاوانی مههاباد چه کدار کرد. رو رقی بیست و شهشی سه رماوه زیش (۲۱ کانوون ۱) کالای ئیرانی له باله خانه ده و له تیبه کان دابه زاند و ئالایه ک که بریتی بوو له سی ره نگی سوور و سپی و که سک ، به ره و اژی ئالای ئیران ، هیمای گوله گه نم و روز و قه له می بینوه بوو ، که به ناوی ئالای سه رفرازیی کورده وه دروستی کرد بوو ، به رز کرده وه . روز ی پیتوه بوو ، که به ناوی ئالای سه رفرازیی کورده وه دروستی کرد بوو ، به رز کرده وه . روز ی کانوون ۲۲ کانوون ۲۲ کانوون ۲۲ کانوون ۲۲ کوردستانی جا و دا (واته: ۲۲ کانوون ۲۲ کورد کوردستان خوی به ناونی محهمه دی وه کی پیشه و او پله ی جه نه رالیه و به رکی یونیه فرم سه روک کوردستان خوینده وه . قازی محهمه دیش به جلک و پله ی جه نه رال و به نه ناونیشانی سه رکرده ی همه مو و هیزگه لی کوردستان له شوینیکی به رز به پیوه و هستا و به ناونیشانی سه رکرده ی همه مو و هیزگه لی کوردستان له شوینیکی به رز به پیوه و وه ستا و خوی ایش به جی هینانی ریوره سمی خونواندن ، قازی تازی محهمه کورد به ناونی نی و پاش به جی هینانی ریوره سمی خونواندن ، قازی به به خونواندن ، قازی به خونواند ، قازی

محممه د پیکهینانی کابینهی کوّماری کوردستانی بهشیّوهی ژیّرهوه راگهیاند:

- (١) حاجى بابهشيخ ـ سهروّک وهزير (رهئيسي ههيئهت).
- (۲) محدمدد حوسینی سهیفی قازی ـ وهزیری شدر (جدنگ).
  - (٣) محدمدد تدميني موعيني ـ وهزيري ناوهخو (كيشوهر).
    - (٤) ئەحمەدى ئىلاھى ـ وەزىرى ئابوورى (ئىقتىصاد).
      - (٥) كەرىمى ئەحمەدەين ـ وەزىرى پۆست و تەلىگراف.
- (٦)حاجي رهحمان ئيلخاني زاده ـ وهزيري راويزكار (مشاور).
  - (۷) مەنافى كەرىمى ـ وەزىرى رۆشنبىرى (فەرھەنگ).
  - (۸) سهدیقی حهیدهری ـ وهزیری راگهیاندن (تهبلیغات).
    - (۹) خەلىل خوسرەوى ـ وەزىرى كار.
- (۱۰)حاجی مستهفای داودی ـ وهزیری بازرگانی (تیجارهت).
- (۱۱) مه حموودی وه لی زاده ـ وه زیری کشتوکال (کیشاوه رزی).
  - (۱۲) سمایلی ئیلخانی زاده _ وهزیری رینگهوبان. (۲۸)

دوای ماوه یه ک، واته له روزی چوارشهمووی ۲۶ی مانگی ریبه نداندا، به پنی ئهوه ی له روزنامه ی بلاوکه رهوه ی بیری حیزبی کومه له دا نووسراوه، قازی محمه د سویندی خوارد. ریورهسمی ئه و سوینده له روزنامه ی کوردیی بالاوکه رهوه ی بیری قازی محمه ددا به شیوه ی خواره وه نوسراوه:

«... له ههوه آن و ناخیر و نیوانی و تاره کاندا له ههر کاتیکدا نیوی ریاسه تی جمهوور قازی محهمه د ، به سهر زاراندا ده هات بی و چان مووزیکی میللی لی ده درا و چه پله ریزان ده کرا و به یناوبه ینیش قوتابییه کانی مه داریسی کو پو و کچ سروودی میللیان ده خوینده وه . لهم کاته دا ره نیسی جمهووریی به رز به نه ندامه کانی کومیته ی مه رکه زیی نه مر فه رموو که

⁽۲۸) کابینهی وهزیران بریّتی بووه له ۱۶ وهزیر، لیّرهدا سهید محهمهدی نُهیوبیان _ وهزیری لهشساغی که (۲۸) کابینهی و مهلا حوسیّنی مهجدی _ وهزیری دادپهروهری «یا سهروّکی دادپهروهری _ عهدلییه» ناویان نههاتووه. بروانه: د.عهبدولرهحمان قاسملو، چل سال خهبات له پیّناوی نازادی، بهرگی یهکم، چاپی دووهم ۱۹۸۸، لاپهره ۲۹.

قورئانی موقه ده س و نهقشه و ئالآی کوردستان حازر بکریّت، بنی وچان ههیئه ت کوّبوونه و و دوو به دوو له پشت سهری یه ک که و تنه پی و چوون له کانگای حییزبی دیموکراتی کوردستان قورئانی موقه ده سیان ده گه ل نهقشه و ئالآی کوردستان ده گه ل ئیحتیرامیّکی فه و قولعاده له سهر ده ستی مه لا حوسیّنی شکاک دانا و ، ههیئه ت به ته رتیبی هه وه ل له پشت سه ری وی گه رانه وه تا گهیشتنه وه حزووری پیشه وا. پیشه وا به ده ستی خوّی سه رپوشی له سه ر قورئانی موقه ده س و نه قشه و ئالآی به رزی کوردستان لابرد و مه راسیمی سویّندی:

(ثهمن بهخودا، به که لامی عه زیمی خودا، به نیشتمان ، به شهرافه تی میلله تی کورد، به نالای موقه ده سی کوردستان سویند ده خوّم که تا ناخیر هه ناسه ی ژبانم و رژاندنی ناخیر تنوکی خوینم به گیان و به مال له ربی راگرتنی سه ربه خویی و به رزکردنه وهی نالای کوردستاندا تی کوشم و نیسبه ت به ره نیسی جمهووریی کوردستان و یه که تیمی کورد و نازربایجان موتیع و وه فادار بم.)ی خوینده وه.» (۲۹)

پاش بهجی هینانی نهم ریورهسمه که گومانی تیدا نییه قازی محهمه د سهباره ت به بهههست گرژییه وه دهلهرزی و، نهو کهسانهیش که نهو گهمهیهیان هینابووه گوری پی دهکهنین. قازی محهمه پلهی جهنه رالیی دا بهههندیک که س، لهوانه دای به «ریگر» یکی وهک محهمه د رهشید که بانهی له ناگر هه لکیشا بوو و بهسه تان مروّقی بی گوناحی کوشتبوو بیجگه لهم وشهیه ناتوانری به هیچ ناویکی تر بانگ بکری.

قازی محدمه د پاش ئهوه ی «بهقسه ی خوّی» به ناوات گهیشت، به ویّنه ی فیرقه ی دیموکراتی نازربایجان به فهرمانی بیّگانان له ریّگه ی سه دری قازیی برایه وه له تاران خه ریکی نواندنی چالاکی بوو. له وان روّژانه دا ئه حمه د قه وام سه روّک وه زیر بوو و که شی ده و روبه ربو نهم شیّوه چالاکییانه له بار بوو. له یه که مین خولی و تووییژی نیّوان ده مراستانی نازربایجان و تاراندا سه رکه و تن به دی نه هات و ده و لهت راگه یاندنیّکی له یه که می مانگی گولاندا ده رکرد و له خالی یه که میدا گوتی: «له به رئه و ه ی ده و له ت بروای و ایه دامه زراندنی

⁽۲۹) ئەم شوپنانەمان لە فارسىيىەكەوە وەرنەگىنپاوە بىگرە راستەوەخىق لە رۆۋنامەى «كوردستان ـ بلاوكەرەوى بىيرى حزبى دىموكراتى كوردستان»مان وەرگىرتووە، زمانەكەى كە زمانى كوردى نووسىنى ئەوكاتەيە وەكو خۆي ھىشتوومانەتەوە بەلام رىنووسەكەيان گۆرپوە بەھىي خۆمان. بروانە:
رۆۋنامەي كوردستان ۋمارە ۱۶، ۱۳۲٤/۱۱/۲٤.

سهرو کانی به رپرسیاری سوپا و پولیس له لایه نی ده و له ته وه بی به لام ده مراستانی ئازربایجان له و باوه ره دا بوون که ده بی دانانی سهرو کان به پیششنیازی ئه نجوومه نی همریمایه تی و په سند کردنی ده و له تی بویه و توویژ بی نه نجام مایه وه .»

بیانییهکان بر تهوهی پاله په ستویه ک بخه نه سه ر ده وله تی ناوه ندی، له تهوریز و مههاباددا ده ستیان کرد به نواندنی چالاکیی سیاسی و له هه ندیک شویندا «که وه ک سنووریان لی به سه ره هاتبوو» خه ریکی خوپیشاندانی سوپایی بوون. ته نانه ت بر نهوه که ده وله تا به ده که تولید تا به تا ب

ئهم دەستىپى شىكەرىيە كارىكى نالەبارى لە تاران كرد، لەبەرئەوەى لەو دەمەيدا كە دەولات پىيوەبوو لە رىكەى وتووىش راستەوەخى و ئاشتىخوازانەوە ئۆتۈنى ئازربايجان لەبار بچوىنى، رۆشى سىشەمى سىلىمى مانگى گولان (واتە: ٢٣ نىسان ١٩٤١) ئازربايجان و كوردستان بەوينەى دوو دەولاتى سەربەخى خىيان راگەياند و پەيانى شەر و ئابوورىيان بەيەكەوە بەست. لەبارەى ئەو پەيانە و ئەو مەرجانەى تىيايدا تىرمار كراون رۆشنامەى كوردستان نووسىيويەتى: «...رۆشى سى شەموو ٣ى بانەمەرى ١٣٢٥ساتى رىزنامەى كوردستان تەورىز لە عەمارەتى مىللىي ئازربايجان بەحزوورى سەرانى حكوومەتى مىللىي كوردستان:

- * رەئىسى حكوومەتى مىللىي كوردستان جەنابى ئاغاي قازى محەمەد،
- * ئاغاى سەيد عەبدوللاى گەيلانى عزووى كۆمىتەى مەركەزىى حىزبى دىموكراتى كوردستان،
- * ئاغاى عومەر خانى شەرىفى عزووى كۆمىتەى مەركەزىي حيزبى دىموكراتى كوردستان و رەئىسى عيلى شكاك،
  - پ ئاغای محهمه د حوسینی سهیفی قازی و دزیری هیزی حکوومه تی میللیی کوردستان،
- * ئاغاى رەشىد بەگى جيانگىرى عزووى كۆمىتەى مەركەزىى حىزبى دىموكراتى كوردستان و رەئىسى عىلى ھەركى،
  - * ئاغاى زيرة به كى به هادورى عزووى كۆمىتەى مەركەزىي حيزبى ديموكراتى كوردستان،

- * نوینهری کوردی شنز ئاغای قازی محدمهد خدری و ، وه به حزووری سهرانی حکوومه تیی میللیی ئازربایجان:
- * رەئىسى مەجلىسى مىللىي ئازربايجان جەنابى ئاغاى حاجى مىرزا عەلى شەبستەرى،
- * سەرۆك وەزىرى حكوومەتى مىللىي ئازربايجان جەنابى ئاغاى سەيد جەعفەرى پىشەوەرى،
  - * معاونی سهدری فیرقهی مهرکهزیی حیزبی دیموکراتی ئازربایجان ئاغای پادگان،
    - * وەزىرى داخليەي ئازربايجان دوكتۆر سەلاموللا جاويد،
      - * وەزىرى فەرھەنگى ئازربايجان ئاغاى محەمەد بيريا،

برّ قایم و مهحکهم کردنی دوّستایه تی که له به ینی ئازربایجان و میلله تی کوردستاندا بووه و بر پایه داریی صهمیمییه ت و دوّستایه تیی زیاتر له به ینی ئه و دوو میلله ته دا ئه و قهرارانه ی خواره و هاروول کرد و ههردووکیان له وه دوا له گهل ژیانی خوّیان ته تبیقی ده کهن.

- (۱) لهو جينگايانهي پيٽويست بزانري ههردووک حکوومهتي ميللي نوينهر دهگٽرينهوه.
- (۲) له ئازربایجاندا ئهو جیّگایانهی که دانیشتووانی کورد بن کاری ئیداراتی دهولهتی به کسوردان دهبی و ههروهها له کسوردستانیش لهو جییگایانهی کسه بهشی زوّری دانیشتوان ئازربایجانی بن له تهرهف مهنموورانی حکوومهتی میللیی ئازربایجانهوه ئیداره دهکری.
- (۳) برّ حهل بوونی مهوزووعی ئیقتیصادی له به ینی ههردووک میلله تان کوّمیسیوّنی تیّکه لاّو داده مهزری و قهراری ئهو کوّمیسیوّنه بهکوّششی سهرانی ئهو دوو حکوومه ته ئیجرا دهکریّ.
- (٤) له کاتی پیویستدا له بهینی حکوومه تی میللیی ئازربایجان و کوردستان هاوکاریی پیشمه رگهیی دهکری و ده بی ئهوهی لازم بی بی کومه گی یه کتری ئه نجام بدری.
- (٥) ههر كاتيك پينويست بي لهگهل حكوومهتي تاران قسه بكري دهبي موافيقي نهزهري حكوومهتي ميلليي ئازربايجان و كوردستان بي.
- (٦) حکوومه تی میللیی ئازربایجان بو ئه و کوردانه ی که له خاکی ئازربایجاندا ده ژین تا ئه و ئهندازه ی که بتوانی بو پیشکه و تنی زمان و تهره قی پیدانی فهرهه نگی میللیی

وان همول بدا. همروهها حکوومهتی میللیی کوردیش بو نمو نازربایجانییانهی که له خاکی کوردستاندا دهژین بو پیشکهوتنی زمان و تمرهقی پیدانی فمرهمنگی میللیی وان نمو نمندازهی بتوانی همول بدا.

(۷) ههرکهس بر تیکدانی دوستایه تبی تاریخیی نه ته وه ی نازربایجان و کورد و له به ین بردنی برایه تبی وه دیموکراتیی میللی وه یا له که دارکردنی یه که تبی وان هه ول بدا همردوو لا به یه که دهست نه و مورته کیبانه به جه زای خویان ده گهیه نن. » (۳۰) - له ژیر نهم ریک که و تنه دا نیمزای هم موو ناوبراوان ده بیندری.

قازی محمه د پاش به ستنی نه م په یانه ، ده ستی کرد به چالاکی نواندن له پیناو راکینشانی خیلان لهبه رئه و می هه رچه نده نه و روّلیّکی گرینگی له ناو شاری مه هاباد و دانیشتوانی شاردا ده گیرا به لام سه روّکی خیلان هینده گویرایه لای نه و نه ده بوون. هه رله به نه مه بوو سه ره تا کاربه ده ستانی بیانی ده یانویست سه ید عمه بول لای گهیلانی بوری سه روّک یه تی کورد ستان راست بکه نه وه به لام به هوی هه ولدانی به ریّن «فه هیمی» یه وه نه ویان له گه ل ده وله تی ناوه ندیدا نه گونجا و نه وه بوو روو له قازی محمه د کرا.

قازی محهمه خیّل و هوزیّکی نهبوو به لام سوودی له ههبوونی بارزانییه کان وهرگرت که مروّقگه لیّکی شهرکه ربوون، بو ترساندنی خیّلاتی ئیّرانی به کاری هیّنان و، دهستی کرد به دابه شینی چه ک و پاره به ناویاندا. ئیتر، تووتن و توّماکوّی کوردانی دا به کاربه دهستانی بینانی و له به رامبه ردا پاره و چه کی وه رگرت. پیّناوی ئهم کاره ش «ئهسه دوّث» بوو که به روواله تا ده مراستی بازرگانیی سوّفیه ت بوو له تاراندا.

قازی محدمدد له کاتی فهرمانپهوایهتیی خوّی له مههاباددا بهکارزانییه کی تایبهتهوه هه نسوکهوتی کرد، ریّگهی نه دا کوشتن و جهردهوانی له شار روو بدهن و مانی هاوولاتیان به بتالان بچی. ئهمه بووه مایهی ئهوهی له ماوهی دوو سانی فهرمانپهوایهتیی ئهودا تهنیا یه ک مروقی دانیشتوانی شار بکوژری و، خه نیک حه زیّکی تایبه تی بو قازی محدمه دیه یه که بیشه کیدا هاتووه، ده و نه تی ناچار کرد له سهره تای گهرانه وه ی هیّز بو مههاباد به شیّوه یه کی ئاشتی بجوونی تهوه و، له ده سبه سهرکردن و گرتنی خه ناکدا خوّی لابدات. سهیر ئهوه یه له روّژانی سهره تادا لیوا هومایوونیی

⁽ ۳۰) ئيرهشمان هدر له رۆژنامدى كوردستان ژماره ٤٥ ، ١٣٢٥/٢/١٨ وهرگرتوه.

سهرکرده ی هیزگه لی کوردستان له مههاباد له مالی قازی محهمه د لای دا و فراثینی لهگه ل ئهودا خوارد و باس و خواسیک لهباره ی گرتنی ئه و له گوریدا نهبوو.

لهو روّژانه دا برای قازی محه مه د که پیّوه ندییه کی نیّزیکی لهگه ل سهروّک وه زیرانی ئه و کاته به ریز نه حمه د قه وامدا هه بوو له تاران خه ریکی نواندنی چالاکی بوو بر نه وه ی به به به به به به نیّواندا هه لستی و ده ولّه ت دهست له دژایه تیی خوّی و خورمه کانی هه لگریّ. به هه مان نیاز، سه دری قازی له تاران به په یامنیّری روّژنامه کانی گوّت: «من له ریّکوپیّکیی به ریّز لیوا هو مایوونی و هه لسوکه و تی هیّزگه لی سوپایی له کوردستاندا زوّر رازی و خوشحالم، دانیشتوانیش هه ر به هوّی نه م بارودو خه یه به خوّشییه وه خه دریکی به ده سته وه دانی چه کن.»

له روزژانی هاتنی مهلا مسته فا و چوونی بر تاراندا، قازی محهمه دیش گیرا و ده سبه بی لیت ترژینه وه ی له گه لدا ده ست پی کرا. چه ند روزژی پاشتر، له تاران بوو به ده نگ گوایه «له به رئه وی قازی محهمه د هه ندیک شتی گوتوه پیرست بی سه دری قازیش بر روونکردنه وه بچیته مه هاباد، ئیتر ئه ویش گیراوه بر ئه وه ی ره وانه ی مه هاباد بکری.» ئه مرسته یه سه ردیری هه والی روزنامه کانی تاران بوو. به لام راستی شتیکی تر بوو و سه دری قازی له نیوان ململانه ی دوو هیزدا هه لکه و تبوو. سه روک وه زیران که پیوه ندیی تایبه تی هه برایانی قازییه وه هه بوو و ، له سه رهه لدانی هه رای کوردستانی شدا به هه مان شیره ی به برایانی قازییه وه هه بوو و ، له سه رهه لدانی هه رای کوردستانی شدا به هه مان شیره ی پاله په ستردانی هه ندی له به رپرسان له کاتی پیویستدا. بریه حه زی نه ده کرد بگیرین و سزا بدرین، له لایه کی تره وه به رپرسانی سویا که تی ده کوشان ده سه لاتی ده و له تی ده کوردستاندا بی وی وین، مانه وه ی ثه مانه یان به له می پیش توپه راسیونی سه رتاسه ری کوردستاندا بی وین، مانه وه ی ثه مانه یان به له می پیش توپه راسیونی خویاندا ده زانی.

به و شیروه یه ، کاتی کاردارانی پولیس له تاران که و تنه سوراغی گرتنی سه دری قازی ، ئه و خوی گهیانده باله خانه ی و هزاره تی ده ره کی و چووه دیمانه ی سه روک و هزیران .

به رِیّز ئه حمه د قه و ام پیّی گوت: «من ئه وهی پیّویست بیّ بوّ ده ربازکردنی ئیّوه ده یکه م به لاّم و اچاتره خوّت به دهست کار دارانی سوپایییه وه بده ی هه تاکو بوّندژییه که نه میّنیّ.»

سهدری قازی گوتی: «گیرانی من و ناردرانم بو مههاباد واته بو ههمان بهداره وه کردنه. کاریک بکه به لکو له تاران نهمبهنه دهرهوه و ههر لیّره له دادگه بدریّم.»

«به لام،» سهرو کورزیران گوتی: «پاله په ستوی به رپرسانی سوپا زوره و ئیتر هیچم له دهست ناین!»

سهدری قازی زوّر ناهومید و بی هیدی له ژووره کهی نهوان چووه دهرهوه، بهجوّریک ورهی بهردابوو کهوا له سالوّنی ناوهندیی وهزاره تی دهرهکیدا خوّی بهدیوارهوه ههلپهسارد همتاکو نهکهویته زهوی. نهو کاته، یه کیّک له نوینه رانی دهستی راستی نه نجوومهنی چوارده خوّی لی نیّزیک کردهوه و گوتی: «کاک سهدر بینیت حیسیّبی ئیّوه ههله بوو و دولهت به هیّزه ؟»

سهدری قازی گوتی: «نهمه من نیم که شکاوم، نهمه سیاسهتی سوْقیهته له نیّران دوریهتی...»

ههرچون بی، سهدر بهترس و لهرزهوه لهگهل ئهسکورتیکی (کاروانیکی) سوپایی له تارانهوه بو تهوریز و لهویشهوه بو مههاباد بردرا. لهوی له ژووریکی بهتهنیایی له گرتووخانهدا خرایه ژوورهوه. ئهوکاته، سهیفی قازی و بریکی تر له هاوه لانی قازی محهمه و بنهمالهکهیان گیرابوون.

لهدادگددانی گوناحبارانی سهرهکیی وه ک محهمد قازی و سهدری قازی و سهیفی قازی له دادگهیدکدا که بهسهروّکایه تیی به پیر عمقید پارسی ته بار و ، داواکه ری گشتی عمقید فهیووزی پینک ها تبوو ، دهستی پی کرد. له و دادگهیه دا و توویترژیکی زوّر کرا ، داواکه ری گشتی گوته ی گرینگی له باره ی ناپاکی و گوناحی برایانی قازی و هم فالانی ته وان خسته روو. گوناحبارانیش دهسته اویژیان له مه پی گوناحی و پینوه ندیی خوّیان به همهندی له به رپرسانی ناوه ندییه و بین بین گوناحی و ده ره کی کیشایه ناوه و و پینوه ندی به دران و هم دوو و لا پینی گهلینک که سیان له به رپرسانی ناوه کی و ده ره کی کیشایه ناوه و و مونه ی و ده ره کی کیشایه ناوه و و مونه یا به به رپرسانی ناوه کی و ده ره کی کیشایه ناوه و و مونه یا ناوه و به به رپرسانی شهرون و داوای راست و خوینی مینی و و به پوختی هماندی له به رپرسانیش دران که وه ی پینویست بی له دادگهیه کی مینی و به پوختی هم ناوه های سه رده می شهردا روو بدا ، رووی دا کیمه لیره دا به کورتی و به پوختی نه وی بواری قسمه له سه رکردنی هه یه و بو با لاوکردنه وه دهشی ، راده گهینین همتاک و خوینه رانی گیمه له چونیه تیی که میثروویییه ئاگه دار بین .

له کاتی دانای دادگه هیشتا شهر لهگهل بارزانییهکاندا دهستی پی نهکردبوو و دهولهت سیاسه تیکی توندی له مههاباد نهگرتبووه بهر، بگره له ریگهی ئاشتییهوه ههنگاوی بهرهو

پاریزگاری ئازربایجان ئهو کاته به ریز عهلی مه نسوور بوو که پیاویکی سیاسه تکار و به ورده و نهرم بوو، بهری له ده سدریژی و توله سینی و زهبروزه نگی نابه جنی ده گرت و، بق ده سته به رکردنی خوشگوزه رانی و هینمنیی دانیشتوان هه تا نه و شوینه ی له توانایدا بوایه هه نگاوی ده هاویشت.

بهم سهروبهر و کارزانییهوه، لیّتوّرینهوه له قازی محهمهد و برا و ناموّزایه کانی به بی سهرهه لدانی روداوی ناخوّش یا خوّیی شاندانی ناپهسند، له مههاباد دهستی پی کرد، به جوّری قازی محهمه خوّی له سیّیه مین دانیشتنی لیّتوّرینه و هدادگوتی: «من نیّسته ههندیّک هیوام به ریانی خوّم ماوه له به رئه وهی ده بینم ده تانه وی له دادگه مان بده ن به لاّم سهره تا پیّم و ابوو بی پیشه کی ده مانکورژن.»

لهبهرئهوهی دادگهی کتوپری سهردهمی شهر که له مههاباد دامهزرابوو، بهگویرهی بریاری سوپا نهیده توانی دانیشتنه کانی خوّی بپسیّنیّته وه بوّیه زوّربه ی دانیشتنه کان له سه عات کی سبه ینه وه هدتا نیوه شهو و ههندیّک جاریش هه تا سی سه عاتی پاش نیوه شه و دریّژه یان

دەكىشا.

پاش ئهوه ی تۆژینه وه له گه آل یه که یه که ی گونا حباران به جیا به کوتا گهیشت، بۆ راو یژکاریه تی، فایل ره وانه ی دادگه کرا و به گونا حباران گوترا بریکار بۆ خویان دیاری بکه ن. قازی محه مه د له کاتی دیاریکردنی بریکار دا چه ند ئه فسیه ریّکی لیّوه شاوه و به توانای سوپای ـ وه ک زه عیم عه مید ئه سلانی و عه قید مووسا شاقولی «که ئه و ده مه به ثریان مابوو» بو بریکاره تی هه آبژارد، به آلام پیّیان گوت: «پیّویسته بریکاری خوّت له ناو نه فسیدانی ئاماده ی مه هاباد و می آلگه ی نه م شاره دا هه آبرژیری نه که له شوینانی تر له به رئه و می اساش ریّگه نادا، دوور نییه تو بته وی له له نده ن بریکار هه آبرژیری.»

قازی محدمدد گوتی: «ئیره چی بلین من وا ده کهم، ئهگهر پیوه ندیم به له نده نه وه هه بوایه کارم به م روّژه نه ده گهیشت. زورباشه، له ناو ئهم ئه فسه رانه ی هه لده بژیرم، ملم له موو باریکتره.» پاش ئه وه نه قیب شهریف و چه ند که سینکی تر بو بریکاره تیی ئه و و سه دری قازی و هه لبژار دران.

رقرژی نوزده ی بهفرانبار که دانیشتن له پیشبریی گوناحبارانی کولییهوه ، محهمه قازی له سهعات ۸ی بهیانییهوه ههتا سهعات ۲۲ واته لهو ماوهیهش که دادگه بهناوی پشووی نانخواردنهوه ههلاه هگیرا، نیزیکهی ۱۶ سهعات قسهی کرد و کهموکورتیی جوربهجوری له دادگه گرت. قازی محهمه د بهشیوهیه کی گشتی سی کهموکورتیی له دادگه گرت، یهکهم: ئهم دادگهیه دهسه لاتی بریاری له گوناحه کانی ئهودا نییه لهبهرئهوهی پیاوی کی غهیره سوپاییدا له این اله تاران له دادگهی سوپاییدا له این سوپاییدا له این کولینیه و پیویسته له دادگه کاتیکی تهواوی پی نهدا بو بیرکردنهوه و هه لبراردنی بریکار. سیهم: ئهوهیه دهبی گوناحباران بهیه کهوه بو پیش دادگه بانگ بکرین.

 همتا ٤٠ سهعات دریّژ کردهوه. لهبارهی لیّتوژینهوهی بانگهیّشان کردنی تاونبارانیش بوّ پیّش دادگه، دادگه رایگهیاند کهوا بوّ ریّگهگرتن له ریّککهوتنی گوناحبارانه که همموویان بهیهکهوه نههیّنراونه ته پیّش دادگه. لهبهرئهمه ئهو پیّشبرییانه بهرپهرچ درانهوه و دادگه دهستی به له دادگهدان کرد.

له دادگەدا قازى محەمەد بەشتوەيەكى يەكجارەكى بەرتەكى ھەلسوكەوتى دەولەتى ناوهندیی دایهوه و گوتی: «من لهم گوشه دوور ههلّکهوتهی کوردستان و لهم سووچی گرتووخانهیهوه برّ دهولهتی ناوهندی و کاربهدهستانی بهرپرسیاری جار دهدهم و دهلیّم من گوناحبار نیم و ئیّوه گوناحبارن. لهبهرئهوهی ئهگهر دهولهت لهم چهند سالهی دواییدا وزه و دەسەلات و ويستى ئەوەي ھەبوايە ھيز بۆ ئەم ناوچەيە بنيرى و فەرمانرەوايەتىي خۆي بنویّنی و دەسەلات بەسەر بارودۆخدا بكیّشی ئەوا بیانییان پالەپەستۆیان نەدەھیّنایە سەر دانیشتوانی بهلهنگازی ئهم ده قهره و من ناچار نهدهبووم بر پاراستنی گیانی خوم و بنهمالهم دهست لهم كاره وهربدهم. من له لايهني خوّمهوه ئهوهي پيّويست بووبيّ له كاتي خــقیدا بهبهرپرسانی بهرزم گــهیاندووه و، ســهروّک وهزیران و تیّکرای بهرپرسانم له ههلومهرج ناگهدار کردووه تهوه، ئیوه زورداری و بن رهحمیمان له دژدا دهکهن. وهک چون دەولادتى شاھەنشايى، ويراي ئەوەي كە بالليـۆزخانەي دەرەكى لە تاراندا ھەن و لەبەر چاوی نوینه رانی والاتانی جیاجیا و بهناگهداریی ههموو دنیا لهم بارودوخه، دهوالهت چەندان جار لە پىش پالەپەسىتۆي سىزۋىيەتدا خىزى بەدەسىتەوە داوە و فەرمانگەلى ئەو دەولادتەي راپەراندووه، بىز پارېزگاي جۆربەجۆرى ولات ھينزى نەناردووه و مال و گيان و سامانی خستووه ته بهردهستی رووس، ئیمهش ناچاربووین. منیش که هیز و وزه و سوپام نهبوو ناچار بووم فــهرمــاني ئهوان بهجيّ بهــێنم(٣١)، بهخــوا ناچار بووم، وهڵلا ناچار

سه دری قازی، به رگرییه که ی جوریکی تر بوو. لهباره ی نه و شته ی له خولی نوینه رایه تیی نهو دا رووی دابوو ده یگوت من پاسه وانه تیم هه بوو و ، له گه ل که مینه یه کی پینکها توودا هاوکاریم ده کرد. لهباره ی کرده وه کانی نهم دوایییه شده یگوت من له تاران بووم و کارینکم نه کردووه. پیریسته من له دادگایه کی شاره کیدا له دادگه بدریم نه ک لهم دادگه یه دا.

⁽۳۱) ئەوەى دەماودەم بىسىتراوە ئەوەيە كە قازى مىحەمەد گوتوويەتى: «من لەژىر پالەپەستىزى ناوچەكەدا ناچاربووم كۆمار دابمەزرىنىم و لە دەسەلاتى ناوەندى جيابېمەوە».

سهیفی قازیش لهباره ی لهبه رکردنی جلکی جهنه رالی روّیشتنی بوّ باکوّ ده یگوت: «حکوومه تی ههریّمایه تیی تهوریّز نهو ده سه لاته ی به نیّه مه دابوو و چاوه روان بووین ده ولّه تی ناوه ندیش به ره سهی کانناسی. پاش نه وه ی سهروّک وه زیرانیش منی کرد به قایقامی مه هاباد نیتر و ازم له لهبه رکردنی جلکی جهنه رالی هیّنا.»

بی به ختیی قازی محهمه و سه دری قازی و سه یفی قازی له وه دابوو دادوه ربی نهم دادگه یه به عه قید فه یوزی سپیر درابوو که سه روّکی نه رکانی هیّز بوو، له نیّوان نه ندامانی نهم دادگه یه دا که سانی وه ک عه قید مزه فه ری ده بینران که به دریژاییی سالیک له گه ل قازی محهمه و نه وانیتر دا سه ری پیّوه ندییان هه بوو و زانیاریی زوّر قوولیان له باره ی چالاکی و نه و نامانه ی به ده سخه تی خوّی له دژی ده وله تدا نووسیبوونی، له به رده ستدا هه بوون که بوواری نکوولییان به قازی محهمه د نه ده دا. نه گه ر نه وان ده یانویست دامه زرانی حیز بی کوم مدی کوردستان و راپه رینی لایه نگرانی نه و و سه رجه م کاره کانی تریان به نه نه به سیاسه تی بیانی یه کان بژمیر درین و، به پشت گوی بخرین نه وا ده سته اویژی تر له به ده ستدا بوون پی شانیان ده دا که قازی محهمه د خوّی و سه یفی قازی و سه دری قازی به ناره زووی خوّیان هه ندی کاریان کر دبوو که ره نگه کاربه ده ستانی و لاتانی بیانی به هیچ جوّر رایان له سه ر نه بوویی.

بو نمونه له نازربایجان، ههرچهنده بناخهی حکوومهت بهکوّمونیستی داریّژرابوو و نهم نیازه لهگهل بنه رهتی سولّتانهتی «پاتشایهتی» دا ناکوّکه، بهلام سهره رای نهمه له رادیوّی تهوریّز و بهلاقوّکی فیرقهی دیموکراتدا هیّرشی توند نه ده کرایه سهر پایه ی پاتشایه تی. بهلام له مههاباد بو هاندانی خهلک له دژی پاتشا و بنچینه ی سولتانه تیدا له هیچ کاریّک نه ده سلّه مینه وه. ته نانه ت بو نه وه ی دانیشتوانی و لا تپاریزی مههاباد بو خوّیان رابکیّشن پاتشایان به «دورژمنی گهلی کورد یا خهلکی کورد» پیّناسه ده کرد. بو نهو مهبه ست ناویه ناویه ناو لاویّکیان به جل و به رگیّکی پر له زیّر و زیو ده رازانده وه و ههندی چهکداریان ده خست ه دهوری و هه رهشهان لیّی ده کرد. له سهره وه شدا تابلوّیه کیان ههلّده واسی و لیّیان ده نووسی:

«بحرى ئەو كەسەى دارى ئازادىي كوردە».

له لایه کی ترهوه هه ندی نووسینی نهو کهوتنه دهست که ناشکرایان ده کرد ناحه زی سه لاته نه تی «مه شرووته» یه و به چاوی کینه و رک له سوپا ده روانی. به تایبه تیش لهم

بارهیهوه عهقید فهیوزی که پلهی دادوهری دادگهی ههبوو نووسینیّکی پیشان دا خویّنی ههموو ئهفسهرانی هیّنایه جوّش و ههستی ههموانی هارووژاند. ئهو نووسینه نامهیه بوو قازی محهمه د بو ئهرکانی هیّزگهلی کوردستانی نووسیبوو. قازی محهمه د له وهلامی پرسیاری سهروّکی ئهرکاندا که چهند مانگ پیّش روودانی ئهم رووداوانه ئهوی بو گویّرایهلی بو پاتشا و یاسا بانگ کردبوو و له دژبهریکردنی سوپای وریادار کردبووهوه، وهلامیکی بهسووکایه تیهوه بهشیّوهی ژیّرهوه دابووهوه:

«ئیّـوه ئدفـسدرانی هدمان ئدو سوپایدن له دهمی شدر و کاتی گیان لدسدر دهستیدا ریّگدی هدلاتنتان گرتدبدر و، ئدو شیعرهی شاعیری مدزن فیردهوسی ـ تان بدجی هیّنا که ده لی:

همه سربسر پشت بدشمن کنیم از ان به که خود را بکشتن دهیم

دادوه ر جگه له پیشاندانی دهستهاویژی پیویست بهدادگه، ناماژه ی به و گهشته ی خوّی دا که له سهرده می سهروک کوماره تیی قازی محهمه ددا بو مههاباد کردبووی و گوتی: «قازی محهمه د نه ک تهنی سووکایه تیی به سوپا ده کرد بگره له سهردانی روّژی حهوتی گهلاویژ و یه کی ره زبه رو بیست و یه کی گهلاریزاندا که بو مههاباد کردم هه دهشه ی لی کردم و گوتی: "به م زووانه هیرش ده کهمه سه رهیزگه لی میری، سه قوز و سنه و کرماشانیش ده گرم." له سهردانی حهوتی گهلاویژدا له به رچاوی من به جلکی جه نه رالییه وه خونواندنی به هیزه کرد.»

قازی محدمدد و سدیفی قازی چوونی باکویان نکوولی کرد به لام دهستهاویژی گرینگ بهده ستهوه ههبوون و خرانه بهرچاوی دادگه، ناچار ههردووک دانیان پیدا هینا و له ئه نجامدا ده رکهوت قازی محدمه دخوی دوو جار چووه ته باکو. گرینگتر له هدمووی ئهوه ده رکهوت ئالای سی رهنگیی شمشیر و روژ که جیدگهی ریز و سدردانواندنی گشتیه، ئهو گورپویه تی، رهنگی سووری بردووه ته سهرهوه و که سکی هیناوه ته خواره وه، له جیدگهی شمشیر و روژدا «ئارم»ی کوماری کوردستانی کیشاوه.

بریکاری به رگریکه ری قازی محه مه د گوتی: «له یاسای بنه ره تیدا شتیک له باره ی شوینی ره نگه کانه و ه نه گوتراوه.»

دادوهر وه لآمی دایهوه: «نهگهرچی شوینی ره نگه کان دیاری نه کراوه به لام گورینیشی پیشبینی نه کراوه. و پرای نهمه نهگهر له گورینی ره نگه کانیشدا چاو پوشی بکری نه و ا گورینی (نارم ـ دروشم)ی میللی که شمشیر و روژه ناشی نهبینری.»

لهبارهی کردوهکانی سهدری قازیشهوه، بهقسهی دادوهر ئاشکرا بوو کهوا روّژی شازدهی سهرماوه زئه و له مزگهوتی عهباسی له مههاباد ئاخاوتنیّکی داوه و خهلّکی بوّ ململانهی هیّزگهلی میری هان داوه و گوتوویهتی:

«دەوللەت ناتوانى لە ھەردوو بەرەى ئازربايجان و كوردستاندا شەر بكات. من نيزيكەى سى سال لە تاران ماوم و چاك شارەزاى ورەى سەرباز و ئەفسىەر و ئەفسىەرانى پۆلم. دەوللەت لە سەردەشت و سەقز و تكاودا هيزى نييه، ئيمه بەيارمەتيى (فيدائيانى ديوكرات)، وە دەتوانين هيرى دەوللەت تەفروتوونا بكەين. جاران پەليك لە خيلان دىيتوانى ماوەيەكى زۆر لە پيش هيرگەلى دەوللەتدا بووەستيتەو، ئيستە ئيوه لەوان كەمتر نين. نابى بترسن، دەبى شەر بكەن و لە بەرامبەرى دوژمندا بووەستن.»

دهستهاویّژی تر ههبوون پیّشانیان دهدا قازی محهمه دوو روّژ پیّش گهرانهوه یهیّز ههشت ههزار ریالّی له داراییی برّکان وهرگرتبوو. جگه لهم کارانه، گوناحیّکی لیّ خوّش نهبووی تری قازی محهمه دلهبه رچاوی سوپایییه کان ئهوهبوو، برّ هاوکاری له محهمه درهشیدی گیّرابووهوه. له گهرانهوه لیوا هومایوونیش له بیست و دووی مانگی سهرماوه زمهرجی ئاگریری بهجیّ نههیّنابوو و بارزانییه کانی چه کدار کردبوو و موّلگهشی تالان و بروّ کردبوو…

لهبارهی سهیفی قازیشهوه زوّر به لگه بهدهستی سه رکردایه تیی هیّزگه لی کوردستانهوه همهرون، بوّ غوونه له میّژووی شهشهمی مانگی خهرماناندا په نجا قوتابیی بوّ تهواوکردنی خولی کوّلیّجی سوپای سوّقیه تی ناردبووه تهوریّز بوّ ئهوه ی لهویّوه رهوانهی باکوّ بکریّن.

لهو روّژانه دا «حاجی بابه شیّخ»ی سه روّک وه زیرانی قازی محه مه د که پیره پیاویّکی دلّنه رم و دوورزه ین بوو، تازاد بوو. روّژیّکیان نووسه ر لهگهلّ رائید دوکتوّر خه مسه سه فا که یه کیّک بوو له نوّشدارانی لیّوه شاوه و ته و ده مه کیژی حاجی بابه شیخی چاره سه رده کرد، هه روه ها ملازم دوکتوّر عه زیمی که ماوه یه که له لای بارزانییه کاندا دیل بوو،

به یه که وه چووین بو لای حاجی بابه شیخ. ئه و که ناگهداری سه رلهبه ری چالاکییه سیاسیه کانی قازی محهمه د بوو ده یگوت:

«پاش مانگی گەلاوپىر بيانىيەكان ھەندى لە سەرۆكانى كورديان ــ لەمانەيش قازى محمده، بهرهو لاي چۆمى ئاراس برد، هيند بهپهله بوون له ماوهى بيست و يهك سەعاتدا ئيّمەيان لە سەقزەوە گەياندە جەلفا و لەويّشەوە برديانينە باكۆ. لە باكۆ لەگەلّ گەلتىك لە جەنەرالەكانى رووس كە نەماندەناسىن دىمانەمان كرد، ھەتا ئەوەي يەكتىكىان كە خوّی بهناوی «ئاتاکیشوّث» هوه بهئیمه ناساند، دیمانه یکی دوور و دریّری لهگه لدا کردین و ههرهشه و گورهشهی دهکرد که دهبی فهرمانه کانی جیبه جی بکهین،» حاجی بابه شیخ دەيگوت: «ئىلىمە بەھىچ روويك ئامادەي قەبوول كردنى فەرمانەكانى ئەوان نەبووين بدراده یه ک قازی محدمه د پیوهبوو خوّی دهرمانخوار بکات. پاش ئهوه ی پازده روّژ لهوی ماينهوه ئينجا گهراينهوه مههاباد.» حاجي بابه شيخ دهيگوت: «من بهگهليک شينوه رایورتی ئهم وروداوانهم به کاردارانی دهوالهت راگهیاند و جاری دووهم خوّم له چوونی باکوّ به ته و اوی به ده سته وه نه دا.» ئه و ده یگوت: «قازی محه مه د دوو جار و سه یفی قازی سی جار چوونهته باکۆ. لهم گۆرانانهي دواييشدا ئهو دەمهي دەوللەت جارى دا كهوا دەيهوي بۆ جيّبهجيّ كردني هدلبر اردن هيز بنيريته ئازربايجان، من بهقازي محهمه دم گوت وا چاكتره ئيمهش بروسكه بكهين بر تهوهي هيز بيت. تهويش رازي بوو بهالم تهسهدوّ كه «كل في کل» بوو به جوریک دهستی به سه رماندا کیشا نهیهیشت هیچ بکهین. » حاجی بابه شیخ دەيگوت: «بەينچەوانەي نواندنى بيانييەكان ئيمە ھەرگيز نەمانتوانى لەگەل فيرقەي ديوكراتدا هدلبكهين، لهبهئهوهي ئهوان دهيانگوت دهبي ئيوه سهر بهتهوريز بن له كاتيكدا ئیدمه در بروین و دهمانگوت پاش نهم ههموو بهزم و ههرایه نهگهر بویستری ئیدمه گوی بهفه رمانی تهوریز بین، ئهوا وهک جاران سهر بهتاران دهبین.»

هدرچۆنیک بی بهگویرهی ئه و دهستهاویژانهی بهدهسته وه بوون و ئه و قسانهی لهناو دادگه دا کران، له دوادوای دانیشتنیکی نهینی که زیاتر له ۱۸ سهعات دریژهی کیشا، له بهره و دواهاتنی مانگی به فرانبار به پینی بوچوونی دادگه ی کتوپری سوپایی، قازی محهمه دی موفتیی مههاباد، سه دری قازی «سه درولئیسلام» نوینه ری پیشوی ئه نجوومه نی راویژی میللی و، سه یفی قازی «سه یفولئیسلام»، فه رمانی له داردانیان بو ده رچوونی دادگه ئاگه دار

کرانه وه به لام له به رئه وه ی لیره وله وی قسه و باس له مه پر ره چاوکردنی زروو فی تا و نبارانه و ه ده کرا، له لایه کی تره وه ش به هوی ئه وه ی هیشتا شه پله گه ل بارزانییه کاندا ده ستی پی نه کرد بو و ، ده و له ت نهیده و یست له ناو ئه و و توویژه ئاشتیخوازانه یه دا ئه م جوّره کاره تیژانه له خوّیدا بنویّنی. بوّیه جیّبه جی کردنی فه رمانه که به دوا خرا هه تا ئه و کاته ی دادگه یه کی تر به سه روّکایه تیی به پریّز عه قید نه جا تولّلا زه رغامی به تایبه تی له تارانه و ه بوّ بریاردان چووه مه هاباد. له به رئه و هیچ تیبینیه کی سیاسی و سه رنجیّکی تر نه مابوو بوّیه فه رمانی ئه مه مه اباد. له به رئه و هداردانی تا وانبارانی وه ک دادگه ی پیشو ده رکرده وه. له شه وی دادگه نوییه ش فه رمانی له داردانی تا وانبارانی وه ک دادگه ی پیشو ده رکرده وه. له شه وی هدیمی مانگی ئاخه لیّوه دا فه رمانه که جیّبه جیّ کرا و قازی محمه د و سه دری قازی و سه دری قازی به داری سزاوه هه لواسران. قازی محمه د زوّر پماو و بیّده سه لات بووبوو. سه دری قازییش ره نگی هه لبزی کابو و به لام ده یویست پته ویی خوّی بپاریزیّ. به لام سه یفی قازی به دامی و یک بیناگا سه رنجی ترساوی به ملا و به ولادا ده گیّپا و له قازی به دامی تر زیاتر دله راوکه ی پیّوه دیاربو و (۳۲).

سي سهعات له نيوهشهو تيپهري كردبوو گوناحباران هينرانه بهر پييي دار. لهسهر بان و

(۳۲) نەقىب شەرىفى كە حكوومەت كردبووى بەبرىكار (وكىل)ى قازى محەمەد لە دادگەدا، سالى ۱۹۵۲ هدندی رووی ئه و دادگهیهی خستووه ته روو و ده لمنی: «بهداخه وه بو قازی محممه د، ئه و پیاوه گهوره و دانایه. قازی محممه د له بهردهم دادگه دا بهوپه ری ژیری و به بن ترس د دووا، له راستیدا ئهو دادگهی لهدادگه دهدا و ، حکوومهتی گوناحبار دهکرد که ناپاکیی لهگهل کردووه. قازی محهمه د به نازایه تی و چاونه ترسیسیه وه به رگریی نه ک هه ر له گهلی کورد بگره له تیکرای گهلانی ئيران دهكرد.» همروهها دهلتي: «ئمو قارهمانانه بمركرييان له كيشه و بيروباوهري خوّيان دهكرد بهجوریک که دادگه پیمی سهرسام بووبوو و ، ئهوان ههرگیز له کردهوهکانی خوّیان پهشیّمان نهبوون.» ههروهها رائيد ئهمير پهرويز سهروکي پۆليسي مههاباد له ژماره ٥٠ گزڤاري (إطلاعات)دا دەلىّى: «كاتى خۆى ھەندىّ بەرپرسى ئەمەرىكايىيى سەر بەبالىيۆزخانەي ئەمەرىكا لە تاران لەگەلّ عمقید «پارسی تمبار»ی سمروّکی دادگهدا له ممهاباد سمردانی قازیمکانیان له گرتووخانه کرد و به «قازی محممهد» یان گوت نه گهر کیشه ی کورد به پینی سیاسه تی نهمه ریکا به ریوه به ی نهوا له مردن رزگارت دهکهین، بهلام قازی داوایهکهیان رهفز دهکاتهوه و دهلتی من یهک رووم ههیه و ناتوانم ناپاکی له گهلی خوّم بکهم.» ههروهها ده لنی کاتی قازی محهمه دیان برده بهر پیّی دار نهیه پیشت چاوی ببه ستنه وه و گوتی: من هیچ شهرمه زارییه کم نییه هه تا له پیش گهل و نیشتمانه خۆشەويستەكەمدا چاوم ببەستريتەوە، دەمەوى لە دووا ساتى ژياغدا نيشتمانە جوانەكەم بەباشى ببینم، بژی کورد و کوردستان.» بز زیاتری زانیاری خوینه ر ده توانی سهیری: کریم حسامی، قافلة من شهداء كوردستان إيران، ترجمة نزار محمود ١٩٧٣، لاپدره ٢٥ـ ٢٦ بكات.

بالهخانه کانی مه هاباددا برین داندرابوون. قازی محه مه د سه ره تا نویتری کرد و پارایه وه گوتی: «سه در بی گوناحه، خوینی خومتان پی حه لال ده که م برایه که م ثازد که ن.» له دادگه شدا ئه و هه رکنهی ده کرد بی ئه وه ی بیوه ری بوونی سه در پیشان بدات. پاشی ئه و، دوو که سه که ی تریش به داره وه کران. سه دری قازی سه رسرماویی پیشان ده دا و تکای لیب وردنی ده کرد و واش پی ده چوو که به راستی خوی به بینگوناح بزانی. هه رچون بی، له گیب امی له ری لادان و پاله په سیاسه تی ده ره کی، یه کینگ له گرینگ ترین و ده ولامه ند ترین بنه ماله کانی کوردستان له داردران (۳۳).

نیزیکدی دوو مانگ پاش ئهوه، کاتی مهزن ریزداری پیروّز تهشریفی بوّ مههاباد برد، ئافرهتیّکی رهشپوّشی پیچهدار خوّی گهیانده پاتشا و نامهیه کی پیشکیش کرد. مهزن ریداری شا فهرمووی: «ئهم ئافرهته کیییه؟» عهرزیان کرد «ژنی قازی محمهده!» ههستیّکی جوّراوجوّر بهشای لاودا سهری کرد. کهس تی نهگهیشت چ هزریّک لهو کاتهدا بهبیری شای ئیراندا رابورد. مهزن ریزداری پیروّز چهند ترووکهیه کی چاوی داخست، پاشان فهرمووی: «ههقتان بهسهر مالی ئهمانه وه نه بی و چاوتان له پاشماوه کانیان بی.»

⁽۳۳) پیشهوا و همڤالهکانی له روّژی ۱۰ ئاخهلیّوه ۱۳۲۹ «واته له ۳۰ ئادار ۱۹٤۷»دا له گوره پانی به ناوبانگی «چوار چرا» له مههاباد واته له ههمان ئهو شویّنهی له روّژی ۲ ریّبهندان ۱۳۲۵ «واته له ۲۲ کانوون(۲) ۱۹٤۱»دا کوّماری کوردستانی له لایهن قازی محهمهدهوه تیّدا جار درابوو، له ۲۲ کانوون(۲) دورده ویان ههتا ههتایه به زیندوویی له دلّی گهلی کورددا مایهوه.

فەسلى يازدەيەم

گەرانەودى مەلا مستەفا بۆ ئيران و چوونى بۆ سۆڤيەت

شەرى دوودمى ھيزگەلى ميرى و بارزانىيەكان

وه ک دهزانری مه لا مسته فای بارزان پاش کشانه وه ی له پیش هیزگه لی میریدا له ئیران، له ریگه ی دو لی بیناره وه چووه ناو زهویی عیراق و به شیوه یه کی که س پی نه زان له نیوان سنوورگه لی عیراق و تورکیا دا ده یبرده سه ر. له به رئه وه ی ناوبراو له لایه ن به رپرسانی تورکیا و عیراقه وه بوی ده گه ران، ناچار به سوو دوه رگری له بانه سنوورییه کان شه وی پینجی مانگی جوزه ردانی ۱۳۲۹ (واته ۲۱ ئایار ۱۹٤۷) دیته ناو زه ویی ئیران و ده چیته گوندی «جیرمی» و له ویوه به ره و گوندی «خشکی» ده چی که نه ویش هه رله خالی سنووردایه.

دهسبه جی پرسی گه پانه وهی مه لا مسته فای بارزان، له پیگه ی فیرقه ی که وه گهیشته نه رکانی سوپا و فه رمانی پیویست بی له بن هینان و سه رکوتینه وهی نه وان ده رچوو. فیرقه ، یه که گهلی سوپای بی شوون هه لگرتنی مه لا مسته فا و هه قالانی نه و «که پتر له ۲۰۰ که س ده بوون» هه نارد و ، شان به شانی یه که گهلی پیاده و سواره ی سوپایی ده ستیان به شوون هه لگرتنی نه وان کرد. مه لا مسته فا که به بنه گه و که لوپه له وه گری نه در ابوو و هی بی زارده یشی له بن ده ست ا بوو ، به و په په پی خیرایی له ناو زه ویی نیرانه و و ، هسوو دوه رگری له خاله کیوه لانییه رژد و تووشه کان ، به ره و باکور که و ته هم لکشان. هم رکاتی هیزگه لی ده و له دو له تی تورکیا . له به رئیوه و مهترسی بکردایه نه وا رووکاری خی ده گیزی و ده چووه ناو ناخی تورکیا . له به رئه و مانه و ه دانو سنووری تورکیا شار او هو به شه و دو از و جاریکی تر به رینوینییه کی شار اوه و مانه و ده هاته و ده اته و مونیان هه لبگرتایه به شه و ده اته و دو شونیان هه لبگرتایه به شه و ده اته و دو شه و ناو زه ویی نیران . به لام هه رکاتی هیزگه لی ده و له توونیان هه لبگرتایه ده سنووری تووشه و به و نه و نه و نه به نیز به م شیوه یه خوی ده گه ینی ته سنووری ماکن .

له ناوچه کیّوه لانییه کانی ماکو و له و بانانه ی به ناوی چیای «سوسوز» و «سکار» ناسراون و بریّتین له ناوچه ی کیّواوی و هه زار به هه زار، هیّزگه لی ده ولّه ت توانیی تووشی چه کداره ده سبرژیره کانی بارزانی ببیّ و به شه و له خالیّن کی نه و به رزایییانه ی پیشود ا که «داش فشل» ی پی ده گورتی، به یه کدادانیّکی گهرم له نیّوان بارزانییه کان و بریّکی بچووک له هیّزی ده ولّه تی رووی دا و شه ریّکی خویناویی ده سته ویه خه ی لی که و ته وه نوزده مروّث له بارزانییه کان کوژران و آیشیان بریندار بوون. تفه نگیّکی ته ماتیک و

بړنویهک و پارابلوومیکک و بړیکی گهوره له کهرهسته و تهقهمهنی کهوتنه دهستی هیزگهلی دهولهتی (۳٤).

بارزانییه کان که ههلومه رجه که به مهترسیدار ده بین نه په نای ره وه زه به رد و له تاریکیی شهودا ده ست به پاشه کشتی ده که ن و به دانانی هیزیکی که م له به رامبه رهیزگه لی میریدا جاریکی تر به تووشه وه بوونی خویان ده پسین و به ره و باکور ده رون. هیزی ده وله ته ده ستی له شوون هه لگرتنی نه وان هه لنه گرت هه تا نه وه ی له ناوچه یه کی هیلی سنووریی نیوان نیران و سنوی به درامبه ری نه و بنکه سنوی یه رسیراجلی)ی پی نیران و سنوی به که راست که و تبووه به رامبه ری نه و بنکه سنوی ده کی دران له چومی ناراس په رینه وه و په نایان بو ناخی سنوی ده رود.

له لینواری چومی ئاراسدا چهکداران برینکی گهوره له چهک و تهقهمهنی و دهوار و کهلوپهلی خویان، وهک: ۲۰ تفهنگی برنو، ۱۵ تفهنگی جوراوجور، نیزیکهی ۱۹ چهکی بهرپشتین و نینزیکهی ۳۰ ههناروکی دهستی و ۲۵۰۵۰ فیشهک و ههندی ههسپ و هیستر و ولاغ و چهند تهلیسینک جل و بهرگیان بهجی هیشتبوو و له چومی ئاراس دهربازی نهوبهر بووبوون.

(۳٤) نهجمف قبولی لیّرهدا وه کزوربه ی شویّنه کانی تر زانیارییه کانی به چهوتی توّمار کردووه، راستییه که بهم جوّره ی خواره و یه:

له و شه پود ا چوار که س له پیت سمه رگه کانی بارزانی شه هید بوون به م ناوانه: مل لیری، حه جی گویزی، محه مه د مه لا محه مه د میترگه سوری و سالح لیری، چوارده که سیش برینداربوون، به لام زیانی دورثمن سه تان کورثراو و بریندار بوو و ۲۷۱ که سی تریشیان به دیلی که و تنه ده ستی بارزانییه کان که پاشی ته واوبوونی شه په به ره لایان کردن، هه روه ها سه تان پارچه چه ک و په نجا و لاخ به باری ته قه مه نی و نازووخه وه بوون به ده سکه و تی بارزانییه کان، نه و و لاخانه بو گواستنه و هی و لاخ به باری ته قه مه نی و نازووخه وه بوون به ده سکه و تی بارزانییه کان، نه و و لاخانه بو گواستنه و برینداره کان زور به که له ۹ هه تا ۱ ای مانگی نایاری برینداره کان زور به که لکه و تی تی تیران و خایاند بارزانییه کان تیابدا ده ست پیشکه ربوون و نه و آن هیر شیان بردبووه سه ر سوپای نیران و ده ستیکی گه و ره بارزانییه کان کوردبووه وه به جورت که به خوی گه و ره تی هی که و تی بو ماردانی بودن به و می بارزانییه کان فریا که و تنه ناوی ناراس ماوه ی چه ند پوژی پاشتری خوی نه ریز ده توانی بود و مرکز تنی را زانیاری و د و ده و بارزانی به به په په په په به به په بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و به بارزانی به به به به به به به بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی به به به بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی به بارزانی له باره ی شورشی بارزان و د و ده و بارزانی بارزانی به بارزانی بارزانی بارزان و د و ده بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزان و د و در بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزان و د و در بارزانی بارز

فەسلىي دوازدەيەم

بۆچوونى نووسەر لەبارەى رووداوەكانى دوايى

له ئیران، بهداخهوه نهفسهران و بهرپرسانی سوپا و میری، هیشتا خوویان بهراپورتی روزانه و ریخخستنی دهفتهری بیرهوهرییهوه نهگرتووه. بهبیانووی جوّراوجوّر، توماری بهسوود و گشتی که خزمه تی میّرووی ئیّران بکات و، بهسهرهاتی شاراوه شروّقه بکات و، بهشه تاریکهکان رووناک بکاتهوه، له پاش خوّیان بهجی ناهیّلن. نهو دهمهی لهسهر کارن دهست له هیچ تیـرییهک ناپاریّزن به لام کاتی له سهر کار نامیّن ئیـتـر دهبن به لایهنگیری گهل، خولیای سیاسه تی چه پ دهکهویّته سهریان و سهری زمان و بنی به لایهنگیری چاکهکاری.

گهرانهوهی سهرلهنویی مه لا مسته فای بارزان له گه ل مروّق گه لی ده سبریری خویدا بو ناو زهویی ئیران و چوونی بو سوقیه ت، بوو به مایه ی سهرهه لدانی بوندژییه کی گهوره له تاراندا. هه ندی له وانه ی ناحه زی داووده زگای ئیسته ی سوپان ئه م بابه ته یان کرد به بیانووی گله یی و ، تیپه رینی ئه ویان به ناو زه ویی ئیراندا _ سهره رای ئه وه ی یه که گه لینکی مشه و هیزی کی ته واو له ئاز ربایجانی روّژ ئاوادا هه بوون که ئه و کاته ده گهیشته یازده که تیبه ی پیاده و دوو فه وجی سواره و چه ند هاوه ن و دوو پول له هیزی ئاسمانی ، به مایه ی سووکایه تی بو ده وله ت ده رادت ده رمارد. به لگه نه ویسته ئه گهر نه مانه وی له گه ل ئه واندا هاوبیر بین و نه م کاره ی مه لا مسته فاش به کاری مه لا مسته فاش به کاری کی سووکایه تی پینکه ر دابنین ، ئیتر ناتوانین سستی نواندنی هه ندی له به رپرسان نه بینین و په سنی ئه م هه لسوکه و ته یان بده ین و پیناسه ی بکه ین و راستی به که یک نه وه یه وی نه وان له پینسبری کردنی بارزانییه کاندا کرد و ، به ناردنی سه رکه دی تایبه تی سوپا که و تنه لینی خوانده و پله ی هه ندی له ئه فسه رانیان داگرت و نیز ده نیز دی که ردنی تایبه تی سوپا که و تنه لین کوتینه و په که ی دردنی بارزانییه کاندا کرد و ، به نارد و نیز دی تریشیان گرتی .

لهم رووداوه دا بابه تینکی ترکه شایه نی لینکولینه وه بی نه وه یه چه دهستی بوو مه لا مسته فای هینایه وه زه ویی ئیران و چون بوو راست له ههمان نه و کاته ی مه دن ریزدای پیروز له ورمی و مه هاباد دا خه ریکی گه ران و سه ردان بوو، مه لا مسته فا هیرشی کرده وه ناو ئیران! وه ک خوینه رانی به ریز ناگه دارن، مه زن ریزداری پیروز شاهه نشا له روزی دووی جوزه ردانی ۱۳۲۹ (واته ۲۳ نایار ۱۹٤۷) دا له تارانه وه بو ناز ربایجان ته شریفی برد بو نه وه ی له نیزیکه وه داواک ریی خه لکی پی بگا و له پیناو راست کردنه وه ی بارودوخی دانیشتوانی ناز ربایجاندا فه رمانگه لی پیویست بفه رمووی.

سه یر ئهوه یه بزوو تنه وه ی شا له ته وریزه وه به ره و خووی و ورمی له گه ل هاتنی مه لا مسته فا و چه که دارانی ئه و بر ناو ئیراندا ها و کات بوو. هه رچه نده ئه و بریاری چوونه سرقیه تی دابو و به لام نیزیکه ی بیست روز له ناو پیچ و په نا مه زنه کانی چیای ئاگری و نه والی قرولی کیده کانی سنووردا خوی حه شار دا و پاش ئه وه ی له هه مو لایه که و هیزگه لی سوپا که و تنه شوین پینی، ئیتر ئه وه بوو په نای بر زه ویی سرقیه ت برد. دو ور نییه هم ندی له بیانییان «به بوچوونی نووسه ر» ده ستیان له م کاره دا هه بووبی و به دری پاتشای مه زن نه نجامیان دابی و ویست بیتیان به م کاره مه ترسیداره ئه نجامین کی ناله بار بر ئیران به یکنده کایه، به لام دو اجار سه رکه و تنیان نه هینایه دی.

لهبارهی نهم روداوه و ههندی له و پیکدادانه مهترسیدارانهی له ماوه ی یه کساله ی نوپدراسیونی کوردستان له نیوان هیزگهلی میری و ناژاوه گیراندا روویان دا و ، به و جوره ی خه لک چاوه روان بوون هه رچهنده له رووی ژماره و چه که وه به لای سوپادا بوو به لام نهیتوانی جی په نجه یه کی بته و پیشان بدات. ههندی له نه فسه رانی زانا که بریکیان سه رچاوه ی کاری گرینگیشن، نامه ی پر ریز و نه وازییان بو نووسه ر نووسیوه و سه باره به و چه و تییانه ی له به رگی یه که مدا من چاوم لی پوشیون داخی خویان ده ربریوه.

پیّویسته برایانی ئازیز بزانن، نووسه ربهبی پیّپهوی له شویّن پیّی ههندی لهوانهی پیّنووسه کانیان برّ دهروّزه به کاردیّن و وه ک باوکی خوّیان به کلکه سووتی و پارانه وه و کاری ئاوهایی دهیانه وی نان بخوّن و به پیّش بکهون. له نووسینی ئهم دوو به لاقوّکه دا من پیّپهویم له ههستی خوّم نه کردووه و بهرژه وهندیی خوّمم به سهر بهرژه وهندیی گشتیدا نهشکاندووه ته وه به خوّبه ختکه ربیه کی بی ویّنه وه _ لهو کاته یدا ده متوانی راستی بگوّیم و، له جیاتی وردبوونه وه له پرسگه لدا، به په سن دانی خوّم و داووده زگای میری و کوّپی ده سه لا تداران، خوّم ره پیّش بکهم، ها تووم ئه وه ی رووی داوه و من لیّی ئاگه دار بوومه نووسیوه ه.

به لگه نه ویسته له شکر کیشیده کانی نازه ربایجان و مه هاباد بوونه هه ل بو گه لیک سوودوه رگری و گه لیک مافیش پیپه ست کران، به لام نه گهر شیوه ی کاری زور کارگیری و داووده زگا و مروقگه ل له به رچاو بگیرین نه وا ده توانین به پراشکاوی بلینین لهم کرده و اندا تای ته رازووی کاری به سوود و گشتی سووکتر بووه له باری گوناحی هه ندی له که سانی نا پراست که به داخه وه لهم کومه لگه پیروزه دا هه ن و به جلکی سه ربازی شاناز کراون.

لهبهرئهوهیش کومه لگهی ئیمه به شینوه یه کی گشتی له چه په لی بینوه ری نهبووه بویه له سوپاشدا نهم جوّه مروّقه ناپاک و دروزن و فیلبازانه ههر ناوها دریژه به ژیانی شهرمینونی خوّیان ده ده ن له لایه کی تره وه شله لهبهرئه وهی مهبه ستی نووسه ر له نووسینی نهم کتیبه دا ته نیا باسی کردوه گهلی سوپایی بووه بویه لیره دا ناماژه مان به هه لسوکوتی نه و جوّره مروّقانه نه داوه.

لهبارهي بۆچووني من لەمـەر ئەو كردەوانەي لە ئازەربايجاندا كران پێويسـتە بەبيـرانــر بينمهوه كه پاش رووداني پيشهاتي سهرماوهزي ١٣٢٥ و گيرسانهوهي هيزگهل لهو ههرينمانهدا، دوو ههل هاتنه پيش بۆ سـهرلينـداني براياني ئازربايجـاني كــه بهداخــهوه نهمویست و نهمتوانی سوودیان لن ببینم. لهبهرئهوهی نهلهخوّمدا وزهی بینینی لاوانی ههستیاری بیکار و چاره رهشم ههبوو نهتوانای ململانهیه کی ناشتییانه لهگهل نهوانهی ببووونه سۆنگه و سەبەبكار. تەنانەت ئەو دەمەي سالى رابردوو يەكىپىك لە مرۆقە بهروومهته کانی ئازربایجان بو موتالای ورهی خهانک، نووسهری بانگهیشتن کرد بو ئهوهی ماوهیهک له ئازهربایجانی بهسهر ببهم، بهدلنارهحهتییهوه ئهو بانگهیشتنهم بهپاش دایهوه و گوتم دیمانهی ئازربایجانییه کان لهم ههلومه رجه نالهباره دا من خهبار ده کا و ناچارم ده کا ههمان ئهو رستهیه بلینمهوه که «ئهریک ماریا ریمارک»ی ئهلمانی گوتبووی. ئهم پیاوه نووسەرى كتيبى بەناوبانگى «لە بەرەى رۆژئاوادا ھەوالى نوى نىيە»يە، كاتى گەرانەوەى هيدنگهلي ئه لمان پاش شهري چوارساله و پاشي شکاني، بو ولاتي خوي باس دهکا و ده لنی: «وهک ئهمه وابوو زایه لهی به یه کمترکه و تنی زهمزهمی و تفه نگ و ئه سپابی تری سوپای ئیمه نهو راستییهی ناشکرا دهکرد که نهو خوّبهختکهرییانه ههمووی بوّ هیچ بوون، هیچ! بو من و ئهوانی له گوین منن که شایه دی ئهم ههست و قوربانی و، سهیرکهری ئهم چاره كلوّلييهم، چ چارى تر نييه تهنيا ئهوه بليّم ههنديّ لهم كارانه ههر بو پالهپهستو بوون و بۆ تالان.»

لهم کتیبهدا له بارهی هه آهی هه ندی له نه فسه رانی بچووک و فه رمانده ی یه که گه له هه ندی شت نوسراون که نابی بینت هوی دل ره نجانی نه وان یا که سانی سه ربینه ما آه کانیان، له به رئه و مه نه و مروقانه ی ناماده ی گیان له سه رده ستین روود اوی ناله باری شکان یا به دیل بوون له وه بترازی که ده بی بیته مایه ی پوخته یی و لیتوه شاوه یی نابی هیچ به رکه و تیکی تری لی بکه و یته وه . هیوام و ایه به رپرسانی کاری

سوپا بن ئهوه ی گوی بده نه قسه ی ناحه زان، سوود له بابه ته کانی ئه م کتیبه بو چاککردنی سوپا وه ربگرن و کاریک بکهن لیوه شاوه یبی ئه فسه ران و پله داران و که سانی ئوپه راسیونی سوپا زیاتر بکه ن و ، بنچینه ی واتایه کیبی سوپا بته و بکه ن و به بن خوهه لنان بروای خه لک به ره و ئامانجی نه ته وه یبی رینوینی بکه ن.

رۆژەژميْرى رووداوە گرينگەكان

- ۱۹٤۳ ته محووز ۱۲: بارزانیی نهمر شان به شانی دوو له هاوه لآنی خوّی به ناوی مسته فا عمور زاد و سلیمان سوّره له سلیمانی ده رکه و تن و له ریدگه ی کوده ستانی ئیرانه وه به ره و بارزان گهرانه وه بوّده سیّر شرش..
- ۱۹٤۳ تشرین (۱) ۲: گرتنی بنکهی پۆلیسی شانهده رکه یه کهمین کردهوهی کوه ۱۹٤۳ پیشمه رگانهی بارزانی بوو دوای گهرانه وهی بو بارزان.
- ۱۹٤۳ تشرین(۱) ۱۲: شهری بهناوبانگی خیرهزووک که تیایدا بارزانییهکان دهستیکی گهورهیان له سوپای عیراق وهشاند و نهو شهره زوّر دهنگی دایهوه.
- ۱۹۶۳ کانوون(۱) ۱۲: خوا لیّخوّشبوو شیّخ ئهحهدی بارزان و ههڤالانی و خیّزانهکانیان ریّگهیان پیّ درا بچنهوه بارزان.
- ۱۹٤۵ ئاب ۱۰: دامهزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان له شویّنی «کوّمهلّهی ژ.ک»دا له شاری مههاباد.
  - ۱۹٤۵ ئەيلوول ۱۲: ئالاي كوردستان لە شارى مەھاباد بەرزكرايەوە.
- ۱۹٤۵ تشرین (۱) ۱۱: سهردانی قازی محهمه و سهیفی قازی و ههندینک له سهروک خیلانی کورد بو باکو.
- ۱۹٤۵ کانوون(۱) ۱۲: پهرینهوهی بارزانییهکان بهخوّیان و مال و مندالیّان که ژمارهیان نیّزیکهی ده ههزار کهس دهبوو بوّ دیوی کوردستانی ئیّران.
- ۱۹٤٦ كانوون(٢) ١٥: كۆمارى ئازربايجانى ئۆتۆنۆمى لە تەوريز لەلايەن جافەر باقىدر
- ۱۹٤٦ کانوون(۲) ۱۱: دەرچوونی يەكەم ژمارەی رۆژنامەی كوردستان ــ بلاوكەرەوەی بیری حیزبی دیموكراتی كوردستان، له مەھاباد.
- ۱۹٤٦ کانوون(۲) ۲۲: کوّماری کوردستان له شاری مدهاباد لهلایهن قازی محدمهدهوه و بهو و بهئامادهبوونی بارزانیی نهمر راگدیهندرا و قازی محدمه و بوو بهپیشهوا و سهرکوّماری کوردستان، پلهی جهنهرال بهبارزانیی نهمر درا و، بوو بهسهریهرشتیاری سویای کوردستان.
- ۱۹٤٦ نیسان ۲۳: پهیمانی دوو قوّلیی ههردوو کوّماری ئازربایجان و کوردستان لهشاری

تهوریز، ئهم په یانه ریککهوتنیکی سیاسی، سهربازی، ئابووری و روشنبیری بوو که تیایدا ههردوو کومار وه که دوو و لاتی سهربه خو خویان منشان دا.

۱۹٤٦ ئاب ۱٦: دامهزرانی پارتی دیموکراتی کوردستان.

١٩٤٦ ئاب ١٦: لهدايكبووني بهريز سهروك مهسعود بارزاني.

۱۹٤٦ کانوون(۱) ۱۹: سوپای ئیران بهبتی شهر چووه ناو شاری مههاباد و کوتایی به شاری کوردستان هات که تهنیا ۳۳۰ روّژ ژیا.

۱۹٤٦ کانوون(۱) ۱۸: گیرانی پیشهوا قازی محدمه د و سهیفی قازی و همندی له بدریرسانی تری کومار.

١٩٤٦ كانوون(١) ٣١: گيراني سددري قازي.

۱۹٤۷ ئادار ۱۹: شدری بدرهی شنو و نهغده له نیوان بارزانییه کان و سوپای ئیراندا.

۱۹٤۷ ئادار ۲۰: شدری هدڤرس و هدلهج له ناوچهی مهرگهوه پ لهنیّوان بارزانییه کان و سویای ئیّراندا.

۱۹٤۷ ئادار ۳۰: لهداردانی قازی محممه و سهدری قازی و سهیفی قازی له شاری مههاباد لهلایهن دادگهیه کی سه ربازیی حکوومه تی ئیرانه و ه

۱۹٤۷ ئايار ۲۳: چوار بالهفره ی عيراق و ئينگليز هيزی بارزانييه کانيان له گوندی «درێ» بوّمباباران کرد.

۱۹٤۷ حوزهیران ۱۷: پهرینهوهی دهستهی یهکهمی هیزی بارزانییهکان له ناوی ناراس و چوونیان بر دیوی رووسیا.

۱۹٤۷ حیوزهیران ۱۸: پهرینهوهی بارزانیی نهمیر لهگهل دهستهی دووهمی هییزی بارزانییهکان له ناوی ناراس و چوونیان بو رووسیا.

۱۹٤۷ حوزهیران ۱۹: لهسیّداره دانی چوار ئهفسهرهکه (خهیروڵلا عهبدولکهریم، عیزهت عمبدولعهزیز، محهمهد مهحموود قودسی و مستهفا خوّشناو) له بهغدا لهلایهن حکوومهتی عیّراقهوه.

ئەبولمەسەن تەفرشيان

بارزانی خوّی بهدهستی کهسهوه نادات

بيرەوەرى

پێشەكى

پهرپینهوهی بارزانیی نهمسر و هیسزی شهرکهری بارزانییهکان ویّرای خهباتکار و رووناکبیرانی تری کوردستانی عیّراق بر کوردستانی ئازادی دیوی ئیّران له سالی ۱۹٤۵ دا و ، پشتهوانییان له دامهزراندن و چهسپاندنی کوّماری کوردستانی دیموکراتیدا یهکیّکه له رووداوه سیاسییه گرینگ و سهرنج راکیّشهکانی بزووتنهوهی کورد لهم سهده یه دار نه و رووداوه و رووداوهکانی تری بهدوایدا هاتن وه ک : بهرگسری کسردنی بارزانییهکان له کوّماری کوردستان ، بهرگری له خوّکردن و کشانهوهی خوّیان و بارزانییهکان له کوّماری کوردستان ، بهرگری له خوّکردن و کشانهوهی خوّیان و خیّزانهکانیان بهنیّر چیا و چوّلی ئاسی و بهفرگرتووی سهر سنوورهکان و نهو قوربانییانهی لهبهرامبهر شهرگیّریی هیّزی سوپای ئیّران بهدهم ریّگهی کشانهوه دا دایان ، ههروه ها باسی ریّگهبرین و کوّچه میّژوویییه کهی بارزانی و هاوه لهکانی بو یه که تیی سوّقیه و مانهوه ی دووازده سالیان لهو و لاته دا ، همتا ئیّسته شی له گه لدایی بوونه ته مایه ی سهر سرمان و بهدووادا چوونی نووسه ر و لیّکوّله وانی بیانی زیاتر له هیی خوّمالی .

پشته وانیی بارزانی و هیزه لایه نگره کانی نه و ، له خوّگرتن و به خوّداهاتنی کوّماردا ، بنچینه یه کی گرینگی متمانه په یاکردنی سه رکرده کانی کوّمار و حیزبی دیّموکرات و ته و اوی گهلی کورد بوو له چاوه روان بوونی ناسوّی رووناکی پاشه روّژدا. ته نانه ت له لیّکوّلینه و هی نه و قاره مانه تییانه ی نه و شه رانه یه بارزانییه کان له دوای رمانی کوّماردا تووشی بوونه و و نه و قاره مانه تییانه ی له به درامبه ر دوژمناندا نواندیان ، گهلیّک له لیّکوّله و ان پیّیان و ابووه نه گهر سه رکرده کانی کورته کوّمار و ا به زوویی خوّیان به ده سته و ه نه داخوازییه کانی گهلی کورددا کوّل تهمه نه نه نه و دوژمنیش ناچار ببی له به رامبه ر هه ندی له داخوازییه کانی گهلی کورددا کوّل بدات.

نابی نهوهشمان له بیربچی که ههبوونی هیزی بارزانییدکان له و نیزیکاندی دهورپشتی مههاباد بو سوپای ثیران هیشتا بهمدترسییدکی گهوره دهژماردرا و لدناو شاری مدهاباددا بهرده وام بانگهشدی نهوه هدبوو که وا بارزانییدکان نیسته نا نیسته هیرش دهکدنده و شار دهگرن و قازی و هاوه لدکانی رزگار دهکدن، نهمه خوّی له خوّیدا بووبوو بههوّی نهوهی سوپا نه پهرژیته سدر جیّبه جی کردنی پیلانی کوشتوپ لدناو مدهاباد یان نهوهی هدر بویری بیری لی بکاته وه.

پیشه وا قازی محهمه و سه دری قازیی برای و سهیفی قازیی ناموزای، به پیچه واندی

ئه و به لیّنه ی لیوا هومایوونی - سه رکرده ی سوپای ناردراو بو کوردستان دابووی، گیران و خرانه به را نه دادگه دانیّکی به روواله تی سوپایی و دووای نیّزیکه ی سیّ مانگ و نیو مانه وه له گرتووخانه دا، له شهوی ۳۰ی ئاداری ۱۹٤۷ له ناو شاری مههاباد به داره وه کران. جیّگه ی خویه تی لیّره دا وه لاّمی ئه و پرسیاره بده ینه وه: ئایا بوّچی بارزانییه کان هیّرشیان نه کرده و هه سه ر مههاباد و قازی و هه قاله کانی ئه ویان له گرتووخانه ده رنه هیّنا ؟

سهروک مهسعوود بارزانی له کتیبه بهناوبانگهکهی خوّی «بارزانی و بزووتنهوه ی رزگاریخوازی کورد - شوّرشی بارزان ۱۹۶۵ - ۱۹۵۸» دا باس له رووداوه کهی گوندی «سیّلوی» ده کات و ده لیّ زانیاریی برواپیّکراو ههبوون که وا ههندی له ناغاکانی خیّلی مامه ش چه کیان له حکوومه تی نیّران وه رگرتووه و به لیّنیان داوه تی شوینه گرینگه کانی بهرپالی چیای سپیریّز هه تا ده گاته چومی گاده ربگرن. ئهمه ش مه ترسییه کی گهوره ی ده خسته سه رچاره نووسی بارزانییه کان. بویه هیزیّکی بارزانی روّژی ۲۳ شوبات ۱۹٤۷ بهره و گوندی سیّلوی جوولا. سهروّکانی مامه ش نه و ده مه کوّبوونه وه به ی گرینگیان له و شوینه دا ده کرد. هه رچه نده هیّزه که ی بارزانی ته نیا فه رمانی نه وه ی ههبوو نه و ناغایانه چه که به کوت و ، به دیل بیانگری و بیانبات بو شنو به لام کاتی گهیشتنه گونده که ، به هوّی له یه کوژارن و دوو که سیش له پیشمه رگه کانی بارزانی شه هید بوون.

دووای ههلاتنی سهرکردهکانی کوماری ئازربایجان و گیران و بهدارهوهکرانی سهرکردهکانی کوماری کوردستان، تهنیا هیّزی بارزانییهکان مابوو مایهی مهترسی بی بو ریّژیی ئیران، بهتایبهتیش لهبهرئهوهی ئهو هیّزه لهناوچهکانی نیّزیکی سنووری سوّقیهتدا ده ژیان و شیمانهی ئهوه ههبوو بهرههلستکارانی ئازربایجان و کوردستان بتوانن بههوی ئهم هیّزهوه جاریّکی خوّیان کوّبکهنهوه و تی ههلبچنهوه. ههروهها پیّشتریش ریّژیمی شای ئیّران ههتا بلیّیی لهو هیّزه «بیانی!»یه دلّپ و سه غله بوو، نهمهش بههوی ئهو

بیره وه رییه ناخوشانه ی له گه لیاندا ههیبوو. بارزانییه کان له شه په کانی «قاراوه» و «مامه شا» له سهرده می کوماری کوردستاندا زهبری گهوره یان له سوپای ئیران دابوو. به لام به رپرسانی سوپا ده یانزانی رووبه پرووبوونه وهی ثهو هیزه ئازا و شه پرکه ره کاریخی هینده ئاسان نییه و ، زال بوون به سهریاندا له ریخه ی شهره وه خهونی که نایه ته دی ، به تایبه تیش له به رئه وه ی بارزانییه کان به هیزی ده ست به ربوونیان له حهوانه وه له زهویی کوردستانی عیراق و ئیران ، شه پی مان و نه مانیان ده کرد. بویه به رپرسانی میریی ئیران که و تنه داو دانانه وه و جیبه جی کردنی هه و لی خاپاندن ، بارزانیی نه مریان بانگهیشتن کرد بو تاران بو نه وه وی ده و میریی شیران بدوزنه وه ده به رپرسانی تری به رز بکات و چاره سه ری کیشه ی نیوان بارزانی که ده بو و یه کینیان به قریری به ریدی گیران بدوزنه وه گینگری به کیشه ی نیوان بارزانی که ده بو و یه کینگیان هه قریری گرینگرین نه و ریکه چارانه ، دو وان بو و :

- (۱) بارزانییهکان چهک فری بدهن و خوّیان بهدهست میریی نیّرانهوه بدهن.
- (۲) دەسبەجى زەويى ئىران بەجى بىلىن و لەو رىكەيەي لىيوەي ھاتوون بگەرىنەوە.

شایه نی باسه کاتی نهو و توویژانه که و تبووه مانگی به فرانبار و ریبه ندانی ساتی «۱۹٤۸ - ۷۷» وه و ، نهو ریگهیه ی بارزانییه کان ناچار ده بوون «له باری هه لبرژاردنی پیشهاره ی دووه مدا» بیبپن، که و تبووه کیوه لانیکی هه زار به هه زاری به فرگر توو ، و یپای نهمه نه گه ر بشیانتوانیایه نه و ریگه گیراوه ببپن، نه وا هه ر به په پینه و هان له سنوور و نهمه نه گه ر بشیانتوانیایه نه و ریگه گیراوه ببپن، نه وا هه ر به په پینه و هان له سنوور و ناوابوونیان بو کوردستانی دیوی عیراق به ره نگاری پیشوازیی گه رمی باله فره کانی عیراق و نینگلیز ده بوونه وه ، له به رئه وه ی بارزانییه کان له سنووره کانی نه و پیژی تورکیاش خوی ریک دابووه وه بو نه وه ی نه گه ر بارزانییه کان له سنووره کانی نه و نیزانی مه لا مسته فای بارزان نایه وی نه م ریگه چاره یه هه لبرژین و به و چله ی زستانه ده یزانی مه لا مسته فای بارزان نایه وی نه م ریگه چاره یه هه لبرژین و به و چله ی زستانه خوان یه رین بارزان دوو چاری په ریشانی و له ناوچوون بکات به تایب ه تیش به هوی نه وه می خوان که که ی نه که م هه لبرژانی دو چاری په ده سته وه بدات ، له «فه رهه نگی سیاسه ت»ی بارزانید ا چه که دانان و خو به ده سته وه دان نه بووه ، وه ک ته فرشیان ده گیریت و بارزانی به رده وام له ناو دان و خو به ده سته وه دان نه بووه ، وه ک ته فرشیان ده گیریت و بارزانی به رده و دا واته ها وه لا و پیشمه رگه کانیدا ده یگوت: «نه و کاته ی چه کت دانا و خوت به ده سته وه دا واته ها وه لا و پیشمه رگه کانیدا ده یگوت: «نه و کاته ی چه کت دانا و خوت به ده سته وه دا واته

رازی بوویت بهوه ی خصه لکی تر بریارت لهباره وه بده ن، نهو کساته ش تو ناچار ده بی بریاره کانیان جیّه جیّ به بریاره کانیان جیّه جیّ به بریاره کانیان جیّه جیّ به بیّنیوه ی گوتووه مه لا مسته فا خوّی به ده ستی هیچ که سیّکه وه نادات. »

بارزانیی نهمر دوای گهرانهوهی و پرس و راویژی لهگهل خوالیخوشبوو «شیخ نه حمه د» ی برا گهوره ی و بهرپرسانی تردا هاتنه سهر نهوه ی هیچ یه کینک له و پرگهچارانه په سند نه کهن که پیژیی نیران پیشنیازی کردبوون و ، هه ول بده ن هه تا به هاری داها تو له ناو چیا سه خت و دژواره کاندا خویان بگرن و ، پاشی نه وه پیداپید ا بو باکور به ره و سنووری سوقیه ته هه لکشین. نیازی بارزانی له مه دا نه وه بو خیزان و نافره ت و مندالانی خیلی سوقیه ت هه لکشین. نیازی بارزانی له مه دا نه وه بو خیزان و نافره ت و مندالانی خیلی بارزان به په سارگهیه کی هیمن بگهینی و له وی به دو او هوی به دو وای نیشبه مه رگه کانی به دو وای نامانجی - وه ک خوی ده لی «سه ربه خوییی کوردستان» بکه ون. به لام هیرشی گهوره و له ناکاوی سوپای نیران بو و به به رگر له پیش هینانه دیی نه و پروگرامه دا و ، بی وچان شه و و شور یکی خویناوی له نیران بارزانییه کان و سوپای نیراندا ده ستی پی کرد. بارزانییه کان ناچار بوون به ره و ناوچه کیوه لانییه دژواره کان برون. نیت له لایه که وه به لاماری یه که له دو ای یه کی سوپا و له لایه کی تره وه هیرشی بی به زه ی سه رماوسوله و بی بژیوی و بی جلوبه رکی زوری نازار دان. باله فی هکانی نیران زور کویرانه و به بی به زه یی ده یانکوتانه وه و روژ نه بو زیانی چه ند کورژراویکیان لی نه ده ن به و برم بارانانه وه بریاریکی جور نه بور نه به به به داران نه و بریاریکی دور نه بور نه برارانانه وه بریاریکی

گرینگی شای ئیران ههبوو دهیگوت: «نههیمیلن بارزانییه کان ده رباز ببن و کاروانی کوچی خاووخی نیران بو کاروانی کوچی خاووخی زانیان بومسباباران بکهن بو نهوهی چیستر تابرووی (نهرتهش) نهچی و بارزانییه کانیش ده رسیمی و او دربگرن ببرای ببر بیری و انه که ویته و همریان».

بارزانیی نهمر خویشی ده لی: «خالی لاوازی ئیسه له و شه پانه دا ئه وه بوو ژن و مال و مندالسان له گه ل ئیسه دا له به به هم له ژیر گولله باران و بومبای دو ژمندا بوون. دو ژمن ئه و خاله لاوازه یه نیسه دا دو زیبووه و و به بی به زه یی و ئینساف و وه حشیبانه مال و مندالی ئیسه ی بورمی بورمی قاره مانانه و شه پوانیی بارزانییه کان، ژن و مال و مندالیان ده رچوون و له سنوور ئاوابوون. سوپای شه پوانیی بارزانییه کان، ژن و مال و مندالیان ده رچوون و له سنوور ئاوابوون. سوپای ئیرانیش ته نیا شه رمه زاریی بو مایه وه. به لام ئه گه رئه م بارود و خه ناسکه نه بوایه ئه وا دو ور نه بو و سوپای ئیران نه توانی هم له بنه په ته وه بیر له وه بکاته وه بارزانییه کان به زورداره کی له ناو له زه ویی ئیران بوایه. بو بارزانی جیاوازییه ک له نیوان کوردستانیک و کوردستانیکی تردا نه بوو. ته فرشیان له م بیره و مربیانه یدا ده لی: «بارزانی پیسی گوتین، من هیوادارم پوژیک نه بورد. ته فرشیان له م بیره و مربیانه یدا ده لی: «بارزانی پیسی گوتین، من هیوادارم پوژیک به بی بی بی بی بی بی بی بی کوتین، من هیوادارم پوژیک کوردستانی عیران ، ئیران ، یا تورکیا بین ، هیچ جیاوازییه کی نییه ».

بههری تهنگهتاوکردنی بهردهوامی سوپای ئیران و دووری له سنووری سوقیهت و وهرزی سهرماوسوّلهوه، بارزانییهکان دهستیان له بیری چوون بوّ یهکهتیی سوّقیهت ههلّگرت. له نیریکی سنووری عیراق خوالیّخوّشبوو شیّخ ئه حمه د لهگهلّ بهرپرسانی میریی عیراقدا کهوته و توویژ بو نهوه ی بارزانییه کان بتوانن بگهریّنهوه ناو زهویی باوک و باپیرانی خوّیان. نهوه بوو دوای ریّک کهوتن، له چوّمی گادهر پهرینهوه و گهیشتنهوه ناو عیراق. بهلام بارزانی و پیشمه رگه ده سبراره کانی خوّی که ژماره یان دهورو به دی که سنوورییه کاندا گرت و چاوه پروان بوون همتا نهوه ی کوچی خیرانه بارزانییه کان به هیّمنی گهیشته و «دیانه».

سهروّک بارزانی خوی بهدهستهوه نهدا بو نهوهی «چهکی ههر بهدهستهوه بمیّنی و چاوه روان بی ههتا ههلیّکی لهباری بو ههلّدهکهوی و نامانجهکانی گهلی کوردی پی دیّته دی». ههولّی دهدا نهو روّژانه له ناوچه چیایییهکاندا بهسهر ببات، به لام تهبایی و هاوکاریی بهرده وامی تورکیا و نیّران و عیّراق بوّ سهرکوتینه وهی بارزانییهکان، ههلی

مانهوهیان بهبارزانی و هیره شهرکهره قارهمانهی نه دا بویه بهناچاری ملی ریگهی سوقیه تیان گرت و بهره و باکور به ته لان و ههورازی چیایه کاندا هه لکشان و له ماوه ی نیزیکه ی بیست روزد ۲۵۰ کیلومه تریان بهی و خویان به ناوی «ناراس» گهیاند و چوونه ناو زهویی سوقیه ته وه ریرویشتنه په له قارهمانه تی و چاونه ترسییه لاپه ره یه کی په له شانازیی میزووی بزووتنه وهی گهلی کوردستانه له پیناو هینانه دی نامانجه ره و اکانیدا.

پهنابردن بوّ ســوّقــــهت و بردنی زیاتر له ۵۰۰ شـهروانی برارده لهگـهلّ خویدا، ئهوه دهگهینی که بارزانی بههیوای گهرانهوهیه کی نیزیک بوو بو کوردستان بو ئهوه ی له ههلیّکی گونجاودا دهست بهبروو تنموه کهی بکاتهوه. له گهلیّک قسمی بارزانیی نهمر بوّ خاوه نی ئهم بیرهوه رییانه ئه و راستییهی پیّشهوه دهرده کهویّ. نووسه ری ئهم بیرهوه رییانه دهلّی: «بارزانی، سوّقیه تی ته نیا به جیّگهیه کی هیّمن داده نا که به شیّوهیه کی کاته کی بوّی بچی و له ههلیّکی لهباردا بو پرسی دانانی حکوومه تی کوردستان بگهریّته وه عیّراق». ههروه ها له ههلیّکی لهباردا بو پرسی دانانی حکوومه تی کوردستان بگهریّته وه عیّراق». ههروه ها بارزانی به هیوای ئهوه ش بوو یارمه تی و هاوکاریی ســوّقیه ته کـان بو بزوو تنهوه ی کورد دهسته به ربکات. به داخه وه، مانه وه ی بارزانی و هه قاله کانی له و ولاته ماوه یه کی دریّری پر له چهوسانه وه ی خایاند. سوّقیه ته کان له و سهرده مه دا ئیتر پشتیان له بزوو تنه وه ی ئازادی خوازی گهلی کورد کردبوو. چیروّکی خه بات و به رخوّدانی بارزانی یه کورد کردبوو. چیروّکی خه بات و به رخوّدانی بارزانی یه کان له ناو سوژیه تی تومار نه کراوه. سیاسه تی شوّی نیستانه ی ستالینه وه کیشایان له ناور و گوینگه و شتیّکی نه و توّی لیّ تومار نه کراوه.

خوینهرهوهی بهریز!

ئهوهی لهم کتیبهدا بهرچاوتان دهکهوی بریتییه له بیرهوهرییهکانی ئهفسهریکی فارس «ئهبولحهسهنی تهفرشیان» و یهکیکه لهو ئهفسهرانهی راپهرینه نیوه چلهکهی خوراسانیان له سالی ۱۹٤۵دا هیّنایه کایه. ئهو ئهفسهرانه سهر بهحزبی توودهی ئیران بوون و له دژی

ریّژیمی شا راپه ریبوون، بی تاقیکردنه وه هی خیّان له لایه ک و بی پشتووانییان چ له حزبی تووده و چ له سیّقیه ته وه بوو به هیّ نه وه ی راپه رینه که یان سه رنه گریّ. پاش راگه یاندنی کیّماری میللیی نازربایجان، نه قیب نه بولحه سهن و هاوه له کانی چوونه ریّزی سوپای نازربایجانه و کوردستان، وای کرد ههندی له و نه نه به به گری ههلگریی ههردوو کوّماری نازربایجان و کوردستان، وای کرد ههندی له و نه نه به به گهل هیّزی بارزانییه کان بکه ون و لهسایه مهواندا برین. نه و نه نه سهرانه وه ک نه بولحه سهن ده لیّ رُماره یان ده که س بوو و له ناوه راستی مانگی کانوونی یه که می ۱۹٤۵ وه چوونه پال بارزانییه کان و له ناو نه واندا ریان و له شهروشوره کانیان در به سوپای نیّران و کشانه و هان به ره و سنووری عیّراق به شدار بوون. دو وای گهیشتن به سنوور، نه فسه ره کان پاش و توویژ له گه ل به رپرسانی عیّراقدا، خوّیان به ده ست میریی عیّراقه وه دا به و هیوایه ی وه ک په نابه ری سیاسی مامله تیان له گه لدا ده کری و ده توانن له عیّراقه وه بو نه و شویّنانه بروّن که ده یانه ویّ. به لام میریی عیّراق بی ده کری و ده توانن له عیّراقه وه بو نه و شویّنانه بروّن که ده یانه ویّ. به لام میریی عیّراق بی به لیّنیی له گه لدا کردن و به شیّوه یه کی نامیّرانه به ده ست ریّزیی نیّرانه وی دان.

شەوكەت شيّخ يەزدىن

۱۶ تشرین (۲) ۱۹۹۳ – پیرمهم

بۆ چاپى يەكەمى فارسى

وشەيەك

خويندرهوهي بدريز

ئهم کتیبه باسی رووداوگهلیکه که بهشیک له میژووی هاوسهردهمی ولاتی ئیمهیان پیک هیناوه، من گهردیکی بچووک له کهرهستهی ئهو پیکهینانه بووم.

گهلاویژی سالّی ۱۳۲۰، له کونگهی شه پی دووه می دنیادا بووم به نه فسه ر. ده سبه جی له لایه ن سوقیه ته کانه وه به دیل گیرام. چه ند مانگیکم له گرتووخانه ی ناشقاوه «عشق اباد» دا برده سه ر، له پاپه پینی نه فسه رانی خور اساندا پشکداریم کرد، بووم به نه فسه ری سوپای گهلیّری ناز ربایجان، له شه پوشتری بارزانییه کان له دژی سوپای نیراندا به شداریم کرد و دوواجار له ناخه لیّوه ی ۱۳۲۹ دا په نام برده به رعیّراق و له ناخه لیّوه ی ۱۳۲۹ دا منیان بو نیران گیرایه و هه رله و میّرووه وه له گرتووخانه ی جوّراو جوّردا گیرام. پاش کودیّتای ۲۸ خه رمانان بو دوورگه ی خارک دوور خرامه وه، همتا پاش شازده سال و نه وه دنده مانگ مانه وه له گرتووخانه دا، له ناخه لیّوه ی

لهم باسهدا تهنی له رووداو و دیتهنی و بیستهنییهکانی کهنالیّکی باریکهله دهدویّم که خوّم پیایدا رابردووم.

ئه مجاره شدووپاتی ده که وه که من ماسییه کی بچکوّله بووم و له لاوه خزامه سهر تاته به درده کانی ئه مکه ناله و زوّر سهیره زیندوو مامه وه. به م پیّه نهمده توانی زانیارییه کی تیروته سه له باره ی به سهرهات و رووداوگه لی میژووییی ئه و سهرده مه بی بی ئه وه ی بگه ریّمه وه سهر نهرشی و ده ستهاوی و سهرچاوه کانی ئه و سهرده مه ، ته نی به یاریده ی بیری خوّم هه ولّم داوه چیم بینیبی ، بیستبی یان نه وه تا روّلم تیایدا گیرابی بوّ کچه که می بگیرمه وه . باش بیست و پینج سال له دووری ، کچه که مم له سالی ۱۳۵۰ له به رلینی روّده ها اینیه وه .

هیوادارم ئهم بهسهرهاته، گوشهیه کی تاریکی بهشینک له میژووی ولاتمان روون بکاتهوه و دهسباریک بداته بیسری ئهو لاوانهی بویرانه خهات دهکهن بو نهوهی پاشهروژی راسته قینه ی و لاتمان پیکهوه بنین.

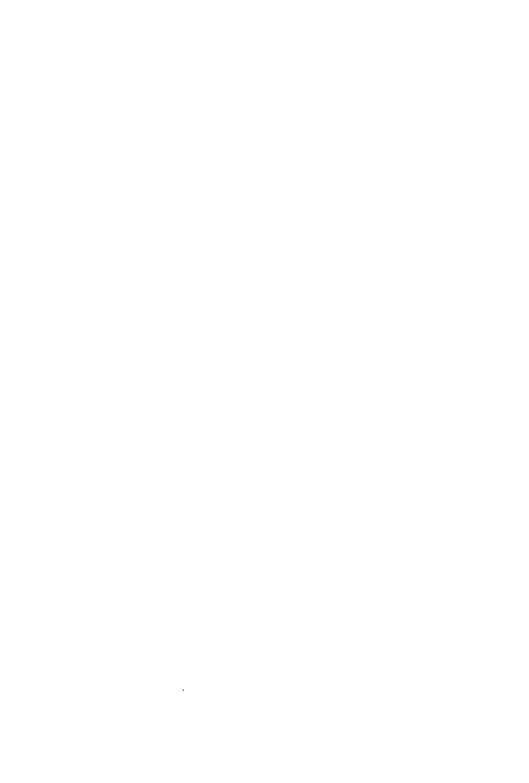
ســهرلهبهری ئهم رووداوه پره له ســـۆزېزوينــی و بويری و خـــۆبهخـــتکهری و گـــيــان

پیشکیشکه ری به لام سه رئه نجامی ناله باریان ئه وه ئیسپات ده کات که په وه تی په ره گرتنی کومه لگه و گرنانکارییه کانی، گریدراوی یاساگه لی پیکوپیک و تایبه تن که گیان به ختکه ربی تاکه که سی و خه باتی پیکه وه بی به بی هه بوونی پیوه ندیی مکوم و توندو تول له گه ل جه ما وه رو داو خوازه کانی ئه واندا، سه رئه نجامی نابه دلی هه یه. بویه ده بی هه موولایه که نه مه یان له بیر بی.

ئەبولحەسەن تەفرشيان گەلاوتىژ ١٣٥٥

بەشى يەكەم

راپەريىنى ئەفسەرانى خۆراسان

- باوهگیان، بلتی، چیروّک بلتی!
- هدی بهچاوان، باشد. هدبوو ندبوو،
- نا! نا! لدم چیروّکاندم ناوی، چیروّکی خوّت بلتی!
- ها، بهسدرهاتی ژیانی منت دەوی، باشد، گوی بدی.

له ۲۹ خـهرمانانی ۱۳۲۰ بووم به ته فـسـهر، ناوه راسـتی شـه ری دووه م بوو، تهمـه رید که و تا که مـه رید که و تا که و تا که و تا تا که و تا که و

له مهشه د کهس به کهس نه بوو، سبه ینان ده رگه ی دوکان و بازار وه ک ئاسایی ده کرانه وه ، به لام هه رکه یه کینک بیگوتایه نه وا رووسه کان هاتن ئیستر ده سبه جی تیکرای دوکان ده گه به لام هه رکه یه کینرایه وه . باشی نیو سه عات ده یانگوت هه واله که درق ده رچوو ، دوکانه کان ده کرانه وه . که سی نه بوو نه و کیومه لگه به له نگازه رینوینی بکات. ته نیا کاریکی که کاروه رانی مایه وه ی میری ده یانکرد نه وه بوو هه ولیان ده دا نانپیژه کان کراوه بن برق نهوه ی

⁽۱) بۆ خۆلادان لە درىيژنووسى، ئەم بەشەمان بۆ خوينەرى كورد كورت كردەوە و تەنيا سەرپچرېتكمان لىيى وەرگىيرا ــ وەرگىير.

دانیشتوان نانی پی بژیویان دهست کهوی. مال و خیزانیش بی ئهوهی کهسی فهرمانی پی دابن شاریان بهجی هیشتبوو. چوومه سهربازگه، سهربازگه چوّل بوو. چوومه ئهرکان کهس نهبوو. تهنی دوو ئهفسهری لی گوّراوی وه ک خوّم نهبی و ئهفسهریکی ئینجیباتیش مابووهوه. ئهو ئهفسهره ئینجیباته گهلی تی کوّشا بو ئهوهی بهیاریده ی ئیمه سهربازه پهرت و بلاوه کانی خوّی له شار کو بکاتهوه و بیانهینیتهوه بو پاراستنی سهربازگه. بهههر جوّر، نیزیکه ی بیست و پینج کهسم کو کردهوه و بردمن بو سهربازگه. ههر له ههمان ئهو روّژانه دا بوو سهر و گویلاکی فهوجه کهی لهمه پر خوّیشمان دهرکهوت. سهروکی فهوج «عهقید لوتفوللا ئهفشار ئوغلی»ش له بهراییی فهوجدا گهیشته جیّ.

پاش ٤٨ سه عات ههواليان هينا وا سوپاى سوقيهت گهيشته مهشهد. سهروکى فهوج رويشت و لهگهلياندا کهوته و توويژ. ئهوان گوتبوويان ئيمه نههاتووين لهگهل ئيوهدا شهر بکهين و کاريخمان بهئيوه نييه. ئيمه دوستى ئيرانين و هيچمان له بهرامبهر سوپاى ئيراندا نييه. نيازى ئيمه ئهوهيه ئيران له تيدابوونى ئهلمان پاک بکهينهوه.

تاکه سهرکرده یه کی مابیدته وه سهرکرده ی فه وجی توپخانه بوو، نه ویش کاتی سوپای سوور هات فه وجه که ی خوی به ده سته وه دا. پاشان فه رمانیان پینی دا شه و بچیته نه رکان، گوتی «به چاوان». نیمه ی هه موو کووه کرد و بومان دووا، گوتی نه مانه دوستی نیمه نیمه له گه ل نیمه دا شه پر ناکه ن و سوپایشمان بی نه وه ی ده ستی لی بدری له شوینی خویدا ده مینی.

پاسهوانی لهناو سهربازگه بالاوکردهوه و ئیسمه لهگها خویدا برد بو نهرکان. کاتی گهیشتینه بهردهمی نهرکان ههندی سهربازی تهماتیک بهدهست گهمارویان داین و بهرهو ژووریخی نهرکان رینوینییان کردین. پاشان گوتیان ئیوه میوانی ئیسهن و نهمشهو له خزمه تتاندا دهبین. چل و ههشت سه عات ئیسه یان لهو شوینه دا هیشته وه، پاشان بردیانین بو نوتیل «باخته» که نهو دهمه گهوره ترین نوتیلی مهشه د بوو. له چوار دهوری نوتیل پاسهوانیان دانابوو. پاشان بانگیان راهیالا بو نهوهی سهرجهم نه فسهرانی سوپا بین و خویان بناسینن. له راگه یاندنی سوقیه ته کاندا گوترا بوو نهوان دوستی نیسه نیسه هاوکاری و دهسته وای نیس هاوکاری و دهسته وای نیس هاتوون، سوپامان دهستی لی نادری و پیویستیشه نیسه یارمه تیبان بدهین. ئیتر ههندی له نه فسهرانیش خویان به دهسته و دا.

ئۆتىل باختەر جمەى دەھات. ئۆتىلىكى تر بەناوى ئۆتىلى «مىللى» يەوە ھەبوو، ئەويش

ههروهها. ههمووی بهسهریهکهوه سهت و نقههت و شهش ئهفسهری سوپای خوراسان لهویّنده رگیراین. نیّزیکهی بیست روّژیّک له ئوّتیّل ماینهوه و پاشان روّژیّکیان ئیّمهیان له ئوّتیّم فییّل سوار کرد و بهره و ئاشقاوهیان بهری خستین.

ئیمهیان گهیانده ئاشقاوه، بهورهیه کی رماو و تیکشکاوه وه، به شینک له گرتووخانه ی ئیمهیان گهیانده ئاشقاوه یا کرده وه و لهوییان به کهیس کردین. ههموومان نیزیکه ی ۱۷۰ کهس ده بووین. ماوه ی دیلایه تیمان نیزیکه ی سی مانگ و نیو دریژه ی کیشا. له ۲۶ گهلاویژدا ئیمهیان برده وه بو ئاشقاوه و پاشان له پازده یان شازده ی مانگی به فرانباردا بو ئیرانیان گهراندینه وه. ئیمهیان به ده ست پاریزگای مهشه ده وه دا. له وی پییان گوتین جلکی شیرانیان گهراندینه وه. ئیمهیان به ده ست پاریزگای مهشه ده وه دا. له وی پییان گوتین خومان سفیل له به ربکه ین – له به رئه وه ی هیشتا جلکی نه فسه ریان له به ردابوو – و بچین خومان به تاران بناسینین. ئیمه شده پازده روژی لای که سوکارمان ماینه وه پاشان به ره و تاران برواین.

ئهو دەمهى تارانم بهبير دەهاتهوه بهردەوام روواللهتنكى بنوهرى و گرياوم دەهاتهوه پنش چاو. روواللهتى دەسگيرانهكهم كه رۆژى رۆيشتنمان بۆ ديليهتى هاتبووه ديانهم بهلام ههليان پنى نهدا. له بهرامبهرى ئۆتنل له لنوارى شەقامهكهدا راوهستابوو، ئهو دەمهى سوارى ئۆتۆمـۆبىنل دەبووم كهوته بهرچاوم. بهپراوپرى رووى دەگـريا و فرمـنـسك وەك تهزرەى بههار، فرەوان و جوان له ههردوو چاوانيهوه دەبارى. ئهو رۆژه بۆ دلدانهوەى ئهو، بزەيهكم كرد و دەستم ههلشهقاند، ئۆتۆمـۆبىنل بهرينگهدا تهكانى دا. بهلام ئهو روواللهتهم هيچ جارى له چاوان نهسرايهوه.

پاشی پازده روّژان دهستی ژنهکهمم گرت و هاتمه تاران. نیّزیکهی سیّ مانگ له تاران لانهواز بووم. به لام ئهو دهمهی هاتمه تاران، من ئهفسهاری ولاّتیّک بووم له لایهن سیّ سوپای بیانییهوه داگیر کرابوو. نهو کاتهی لهناو شهقامدا نهفسهاری رووس و ئینگلیز و ئهمه ریکامان دهبینی خوّمان بچووک و سووک دههاته پیّش چاو.

بۆ ئەوەى لە دەنگوباسى ولات ئاگەدار بم رۆژنامەى «اطلاعات» ھەروەھا رۆژنامەى « «إقدام»م دەخويندەوە، ھەندى جاران بابەتى نوى لەنيو ئەو رۆژنامانەدا سەرنجى منى بۆ خۆى بەكيش دەكرد. لەناو بابەتگەلى ئەو رۆژانەى رۆژنامەكاندا وتوويژى ناو پەرلەمان كەفوكولايكى لە دەروونى مندا ھينايە كايە.

ئەو كاتە بريار درا ليوايەك - بيكومان بەپرس پى كردنى سۆڤىيەتەكان، لە «توربەت

جام» پیکهوه بنری. بو منیش له و لیوایه - که هیشتا لهسه رکاغه زبوو، کاریخیان دیاری کرد. سه روّک و ئه فسه رانی ئه و لیوایه راگه یه نران و بریار درا هه رکاتی لیوا پینک هات ئیمه بچین خومان بناسیّنین. دووای چه ند مانگیّک لیوای توربه ت جام پیّک هات و له ماوهی مانگی جوّزه ردان یا پووشپه ری ۱۳۲۱دا من له و لیوایه دا که و ته کار. سه روّکی ئه رکانی ئه و لیوایه له و سه رده مه دا عه قیدیّک بوو به ناوی «یه کره نگیان» و بنکه که ی له مهشه د بور به ناوی «یه کره نگیان ناساند و له به رئه وه مهشه د بور و هیشتا ده ست به کار نه بور بور و داوام کرد هه رلیوای «جام» ی له مه در و باشان دو و باش پیکهاتنی لیوای «جام» یش من هه شت نو مانگیک له و لیوایه دا کارم کرد و پاشان دو و باشان دو با مه شه در گواستراهه و ه.

لیوای ناردراو بر مهشهد «بطریه» یه کی ترپخانه ی له گه آل خریدا هینابوو که بر فیرقه ی کی روزهه آلات گواسترایه وه، من به سهرکرده ی نه و «بطریه» یه دامه زرام، نهمه له کوتاییی سالی ۲۱ و سهره تای سالی ۲۱ دا بوو. له کوتاییی سالی ۲۱ دا مه آلبه ندی کولتووریی نیران و سوقیه ته «وکس» له مهشه د کرایه وه. سهرکرده ی فیرقه روزی کیان له یانه ی نه فیسه ران، به گویره ی نه رک نه ک حه ز، نه و هه واله ی به نیمه دا و ناموژگاری کرد هه رکه سیکی حه زی لیسیه با بچی و فیری زمانی رووسی بین. من «به آنی» م گوت و کیفخوش بووم.

سالتی ۱۳۲۳ «روزم نارا» سهروّکی نهرکان بوو و بریاری دا ههندی له نهفسه ران جیگوّرکی پی بکات به و نیازه یه به رده و ام ههندیّکی از ان بی و ههندیّکی از ان از هاران بن و ههندیّکی از ان از ان از ان از هاران و سنووران میّن نهم کاره یشی له ریّگه ی پشک راکیّشانه وه میّبه جی کرد.

یه کیّک له و نه نه نه نه رانه ی بو مه مه ده گواسترایه وه رائید «عهلی نه کبه ر نه سکه ندانی» بوو که له کوّلیّجی نه نه سهریدا سه رکرده ی تیپه که ی نیّمه بوو له پهلی توّپخانه. پروژی پاش هاتنی بو مه شه د، به پریّکه وت له شه قام بینیم، نه مه له مانگی په زبه ری ۱۳۲۳ دا بوو. پاشی چاکی و چوّنی ده رکه وت له نوّتیّل «باخته ر» دابه زیوه. له به رئه وه ی من شارنشین بووم و خانووه کی مه زنم له مه شه ده هه بوو پیشنیازم کرد به شیّوه ی کاته کی له مالی نیّمه بی هه تا نه و کاته ی بوّ خوّی خانوو په یا ده کات. پیشوازیی له پیشنیازه که م کرد و هه رئه و شه وه له گه کرد و هم رئه و شه وه له گه کرد و هم شیوان ده خوارد. پاشی شیّوان

دهستی به قسان ده کرد و له هه موو بابه تینک ده دووا. هه ستم کرد قسه کانی ئه و له قسه ی ئاساییی ئه فسه رانی تر جیایه. پیداپیدا هه ستم ده کرد له بابه تگه لی نوی ده دوی که هه تا ئه و کاته وه به رگویی من نه که و تبوون. ها تبوومه که فوکول و ده مویست هه تا زووه ئه م باس و خواسه چیتر و زووتر تی بگه م. چه ندین شه وی یه ک له سه ریه ک بوّم دووا، له باره ی ماتریالیزمی دیاله کتیک و ماتریالیزمی میژوویی و بنچینه ی کوّمه لگه ناسی و په ره گرتنی کوّمه لگه ناسی و په ره گرتنی کوّمه لگه ناسی و په ره گرتنی کوّمه لگه ناسی کرد. پاشان من خوّم به شیّوه یه کی هه راوتر شتم له باره ی بنچینه کانی کوّمه لگه ناسی خوینده وه . له یه کینک له و شه وانه دا له باره ی سوّقیه ته کانه وه له منی پرسی، گوتم:

- هیوادارم ههر ئهمشهو گویّم له ههوالّی شکانیان بیّ. سبهی مروّڤ برژیّنه دهرهوه و له ولاتیان وهدهر بنیّن.

گوتى:

- ئهم بۆچوونهی تۆ پێـوهندیی به رابردووه وه ههیه لهبه رئه وهی سوپای تزاری له ئێـراندا کاری ئه وتۆی کردووه خهڵک هێشتا له بیریان ماوه. به لام لهبارهی سوپای سووره وه ئه وا له بن و بناوانه وه له سوپای تزاری جیایه. ئهم باسه ههتا نیوهی شهو دریژهی کیشا، ئهگهر نهشلیم بیزاریی منی لهبارهی سوپای سوقیه ته وه له بن هینا ئه وا به لایه نی کهمه وه زوری لی گوپی. پاشان، بهگویرهی تی هه لکشانم له خویندنه وه دا، کهیفم به سوقیه و سوپای سوور هات و حه زم لی کردن. چه ند شه و یک دووای ئه وه که گوتی: «من ئه ندامی حزبی تووده می سه رم سی نه ما و ، پاشانیش که گوتی: «ئایه تو دلت ده یه وی ببی به ئه ندامی ئه م حزبه ؟» من به بی دواکه و تن په سندم کرد و گوتی:

پێویست نهبوو لێم بپرسی. خوّت دهتتوانی ههڵی بێنی. بێگومان تو له کوێ بی منیش لهوێم.

لهبارهی مهرجی ئهندامه تی له حزبی «تووده» دا دووا، پاشان خوی و «پهروین گونابادی» منیان پالآوت و ئهنکیتی حزبی «تووده» م ئیمزا کرد. «پهروین گونابادی» م پیشتر دهناسی، ماموستای «ئهده ب» مان بوو له دواناوه ندیی «شا رهزا» ی مهشه د، ئهو کاته روژنامه ی «راستی» ی نورگانی کومیته ی ههریمایه تیی حزبی تووده ی ئیرانی له خوراسان بالاو ده کرده وه . ئه سکه ندانی گوتی:

- ئەندامى كۆمىتەي ناوەندىي حزبە.

بیستم هدندی له ئهفسه ران له کوّلیّجی ئهفسه ری پیکخراوی کی تریان دامه زراند بوو، ناوه که یم به وردی له بیر نهماوه، له وانه یه «ریّکخراوی ناسیوّنالیسته کانی ئیّران» بووبی. ده یانگوت «ئاریانا» له سه روّکایه تیی ئه و ریّکخراوه دایه که نه و کاته ناوی «منوچه هری» بوو. هه روها ده یانگوت ئاریانا فاشیسته و لایه نگری له ئه لمانه کان ده کا، به لام به بوّچوونی من ئاریانا فاشیست نه بوو، هه لسوکه و تو ئا خاوتنی ئه و به جوّری کی بوو لاوانی ناسیونالیست و ولاتی هروه ری بوّ خوّی به کیّش ده کرد. ده یانگوت ئه و کاته «روزیی»، «دانش»، «مورته زه و «قازی ئهسه دوللاهی» له ئه فسه رانی کولیّجی شه نه سه روی شانیش هه رهم و یان هاتنه پال حزبی تووده.

ئهسکهندانی خویشی له سالّی ۱۳۲۷ و له ریّگهی عهقید «ئازهر»هوه (۲) بووبوو به ئهنداهی حزبی تووده. عهقید ئازهریش پیاویّکی لیّهاتوو بوو، له فرهنسا خویّندبووی. ماموّستای رووبهرگرتن بوو له کوّلیّجی ئهفسهری. دهتوانین بلیّین بیری مارکسیزم له ریّگهی ئازهره و گهیشته ناو سوپا. ههر ئهم ئازهره و پاشان روزبیّ، قازی ئهسهدوللّاهی، مورتهزهوی، رهسهدی ئیعتیماد، حاتهمی و تیّکرای ئهو ئهفسهرانهی ئهو سهردهمه له کوّلیّجی ئهفسهری لیّهاتوو بوون، ئهو بهرهو خوّی بهکیّشی کردبوون. ئهسکهندانی له مانگی پووشپهری سالّی ۱۳۲۳ گواسترایهوه بو مهشهد، ههتا خهرمانانی سالّی ۱۳۲۶ که راپهرینی ئهفسهرانی خوّراسانی ریّک خست، بیست و یهک کهسی له ئهفسهران که یشنیازی کرد ههلّبژاردنیّک بکهین لهبهرئهوهی دهبی ریّکخستنی ئیّمه دیّموکراتی بیّ و حزبیش کرد ههلّبژاردنیّک بکهین لهبهرئهوهی دهبی ریّکخستنی ئیّمه دیّموکراتی بیّ و حزبیش بهدریمایه نی بکات. روزژیّک دیاری کرا بو ههلّبژاردن، ئهو روزژه سکرتیّری کوّمیتهی ههریّمایه بهنامادهبوونی ئهو نهسکهندانی بهدیوسی ریّکخراو دهسبژیّر کرا و سی کهسیشمان بهئامادهبوونی ئهو نهسکهندانی بهدیوسی پیّکخراو دهسبژیّر کرا و سی کهسیشمان بهئامادهبوونی ئهو نهسکهندانی بهدیوسی ریّکخراو دهسبژیّر کرا و سی کهسیشمان بهئامادهبوونی راپهراندن ههلّبژارد.

ئه و سهرده مه نه فسه دانی بژارده ی سوپا به په نجه ده ژماردران: روزبی، قازی نهسه دولاهی، مورته زهوی، رهسه دی نیعتیماد، ناگاهی و نه وانیتر، همر هم مووشیان

⁽۲) عمقید ئازهر لهپاش رووداوی ئازربایجان چوو بۆ سۆڤیهت و همتا سالّی ۱۳۵۵ لموێ مایموه، له دووا دووای سالّی ۱۳۵۵ هاتموه بۆ ئیّران و پاشی سالّ و نیـویّک له مـانگی گـملاویّژی سالّی ۱۳۵۷ له تممهنی حمفتا و سیّ سالیدا کوچی دواییی کرد (نووسهر).

ئەندامى حزبى توودە بوون. ھەر ئەمانە بوون ئەو جارەى لە مانگى خەرمانانى ١٣٢٤ لە تاران بړياريان دا راپەرين ساز بدەن. ئەو كاتەى بيرى راپەرين لە ميشكى ئەسكەندانى پى گەيشت لەبن كارتىكەرىي كەسايەتىي «تىتۆ»دا بوو، دەيگوت:

- ریبهر ئهو کهسهیه وهک تیتو بچیته کیوان. هه قالان له خوّی کو بکاتهوه و به زهبری چهک سه رکهوی نهک وهک ئه وانهی له شه قامی «فیرده وسی» (۳) له پشت میز داده نیشن.

ئەسكەندانى رىكخەر و بىركەرەوەيەكى باش بوو، ئەگەر بايە دەيتوانى لە داھاتوودا بىتى بەپياوىكى يەكجار بەكار بۆ بزووتنەوەكە. لەو رۆژانەى ئەسكەندانى راپەرىنى رىك دەدايەو، لە بىرى ئامادەكردنى پارە و ئامىرەكانى ترى شەرى پارتىزانىدا بوو.

سهرکردهی روکنی ۳ له هه قالآنی ئیمه بوو. ئه و به پینی راسپاردهی ئه سکه ندانی، ملازم یه که م «نه جدی» کرد به چاو داری داراییی ئیمه. ملازم یه که م نه جدی هه قالی خومان بوو، پیشتر فیر کرابوو پاش وه رگرتنی پاره، فالانه سه عات به فیساره کولانی چولدا بروات. هه رئه و سه عاته یه کینکی تر به سواریی پایسکل به و کولانه دا تی ده په ی و بروات. هم رئه و سه ماته یه کینکی «نه به ده کولانه داده کینشی و پاره که شده ده روفیننی و بو ریخ خستنه که یه له مه و گویلاکی «نه جوره بی ئه وهی هیچ قسه یه که بیته سه ریخ خستنه که مان، سی هه زار تومانی مووجه ی ئه فسه ران بوو به شی. سه رچاوگهیه کی تر بو پیاکردنی پاره: له سه روبه ندی شه پر تایه یا نور قیرت نارد بوو، نه و تایانه پیش ئه وه ی بارهه لاگریی تارانه وه هه ندین تایه یان بو فیرقه ی مه شه د نارد بوو، نه و تایانه پیش ئه وه ی باره ها به به نه نور شرانه وه و پاره که ی که و ته ده ستی ئیمه. ئه سکه ندانی بگه ن به مه شه د بو و ده بو و ده بو و ده بو و ته و تایه کان و در بگری پسوله ی خوی سه رکرده ی بارهه لاگریی مه شه د بو و و ده بو و نه و تایه کان و در بگری پسوله کور که ران به که ندانی ئیسه که ندانی ئیسه که ندانی ئیسه که ندانی گرتبو و به رچونین کی بومان لوا پاره په یا بکه ین، روژین که هدر دی به که لاکمان بی پیمانی گرتبو و به رده و ام مووجه ی مانگین به مه نانی گرتبو و به رده و ام مووجه ی مانگین به یاره مه ی و در به گرین.

ههر ئهو کاتهی ئهسکهندانی راپهرینی ریّک دهدایهوه، له تاران ههندی له ئهفسهران دهیانویست بهسهروکایهتیی عهقید ئازهر نوایه کی چهکداری پارتیزانی له گوشهیه کی ئیراندا بیّننه کایه. ئهوان بو جیّبه جی کردنی ئهو ئامانچه پلانیّکیان دانابوو که نهگهیشته قوّناغی کردهوه. ئهوان بو بروا پی هیّنانی حزب دهیانگوت ههندیّک لهوان ئاشکرا بوونه و

⁽٣) ئەو كاتە بنكەي حزبى توودە لە شەقامى فيردەوسى بوو لە تاران ــ نووسەر.

پیدریسته پیش نهوه ی سوپا بیانگری، بگوازرینه وه بو شوینیکی هیمن. حزبیش بروای هینابوو و بریاری دا نهوانه بنیریت باکور بو نهوه ی له ناوچهگهلی کریکاری خویان بشارنه وه و کاری حزبی راپهرینن. بهم ناوایه له مانگی خهرمانانی ۱۳۲۶ له یه کیک له گهراجه کانی شه قامی «ناسر خه سرق» نو تو بووسیک به کری ده گیری و به شه و هه مه مه مه ویان له مالی نازه ربه جلکی خویانه وه لینی سوار ده بن. نو تو بووس به بو نه ی کاریک ده چیته وه بو گهراج، نه فسه ده کان ده بین خاوهن گهراج پاش ناخاو تنیک له گهل شوفیره که دا که و ته تمله فی خویانه وه نه وان له باریکی ناناساییدا ده بن پیسیان وا ده بی وا بو سه رکرده ی سوپایی ته له فی نه ده کات. نیستر هه می ویان به زید کی رژاوه وه له نو تو بووس داده به زید کی ده مینی داده به زن و پیلی پیوه ده نین. ته نانه چه نه جانتایه کیش له نو تو بو و به خزمه خدریک بو سبه ی هه ندیکی تریان که به راستی له مه ترسیدا ده بن به دزیکه وه له تاران ده رده چن.

ئەسكەندانى ھەموومانى بەبروا ھينابوو كە ئەم راپەرىنە ھەم پيۆويستە و ھەم كاريكى كردەنىشە. تەنيا دوو كەس ھەبوون بەشيوەيەكى ناژيرانە و لاواز بەرھەلستىيان دەكرد، يەكيكىان ملازم يەكەم سەراف زادە و ئەويتر ملازم يەكەم شەھىد نوورائى بوو كە ئىستە نازانم لەكويىن.

پیّش راپهرین، نهسکهندانی یه کیّکی له نهندامانی کوّمیتهی راپهراندن «نهقیب بههرام دانش»ی بوّ پیّوهندی کردن به حزب یان نازهر رهوانهی تاران کرد. لهبهرنهوهی نازهر راپهرینی بدری به نهو و له ریّگهی نهوهوه کوّمیتهی ناوهندیی حزبی تووده بهبروا بهیّنری بوّ نهوهی نهم پلانه بهپهسند بزانی. وه ک ده ده نین ناوهندیی حزبی تووده بهبروا بهیّنری بوّ نهوهی نهم پلانه بهپهسند بزانی. وه ک ده نین کامبهخش، نیره ج نهسکهنده ری و نهرده شیّر ناوانسیان بینیبوویان، نهوانیش ههندی کیان پهسندی ان پهسندی ان پهسندی ان پهسندی ان پهسندیان کردبوو و ههندی کی تریان بهرههالستی نهوان روویکی رهسمیی نهبوو. به لام ریّکخراوی نهفسه ری، لهوانه روزبیّی قارهمان، راپهرینیان پی پهسند بووبوو. دانش روّژی دووایی که ویستبووی بگهریّتهوه مهشده گوتبووی کوّمیتهی ناوهندی چ لهگهالدا بی چ دژ نیّمه نهم کاره ههر ده کهین.

کهلوپهل و ئامیری راپهرین، له وینهی جلوبهرگی ئهستوور، زهمزهمی، رهخت، خواردن و شتی تر له مالی عهقید «ئهبولقاسم عهزیمی» که پاشان له ئازربایجان بهدارهوه کرا، ههلگیرابوو.

ئه و شهوه ی بریار بوو به ری بکه وین، ئه رکی هه رکه سینک پیشتر دیاری کرابوو. ده بوو من له چه که کانی لای خوم – ثه و کاته سه رکرده ی «بطریه» ی سه ربه خوی فیرقه ی هه شتی خوّر اسان بووم – ۲۰ پارچه تفه نگ، ۱۰ شه ش ئاگر، و برینکی ته واو گولله به ینم. ثه رکی ئه سکه ندانی خوّیشی ئاماده کردنی لوّری بوو. ده بوایه ثه و جگه له دوو لوّری و جیّبینک که مایه ی پیویستی بوون، هه روه ها سه رجم ئامیرگه لی موّتوریی فیرقه ش له کار بخات بو ئه وه ی پاشان نه تووانن سه رمان له دوو بنین.

شهوی ۲۵ خهرمانانی ۱۳۲۶ بوو بهره و قرّچان به پی که و تین: ۱۹ نه نه سه ر و شه ش سه رباز. له هه مو و شویّنیّک به ده م ربّوه تیّلی ته له گراف و ته له فرّغان پساند. گرینگترین روود اوی سه ر ربّگه چه ک لیّکردنه وه ی موّلگه ی «مراوه ته په» بوو. مراوه ته په شاروّکه یه که نیزیک سنووری سوّقیه ت که سریه یه که له وی خوّی گرتبوو. راسپارده ی نه سکه ندانی بو نیّ مه نه وه بوو نه گه ر جه ندرمه یان هه ر پاسه و انیّک به نیازی وه ستاندن ها ته پیّش نوّتر موّبیّله کاغان نه وا به بی پرس و وه لام بیده ینه به رئاگری ده سریّژ. روود اوی ناوه ها رووی نه دا، ته نانه ته بجنوورد، نیّمه به پیّی پیلان زوّر به ناسانی له شار وه ده رکه و تین شه وی پاشتر گه یشتینه مراوه ته په ، له ده وروپشتی شار پاریّزمان وه رگرت و بوّسبه ینی پیلانی چه که لی کردنه و هی مراوه ته په مان زوّر به ناسانی کرد به کرده وه .

سهروّکی روکنی ۳ی نهرکانی فیرقه «رائید پیرزاده» لهگهل نیّمه دا بوو، نهو دهیزانی که وا بریاره دهسته یه که تارانه وه بو پشکنینی موّلگه کان بنیّردریّ. نهو نهم بابه تهی پیّشتر به موّلگه ی مراوه ته په راگه یاندبوو. ههروه ها هه مان کات مراوه ته په کاگه دار کردبوو که پیّش ناردنی دهسته ی پشکنینی تاران، دهسته یه کیش له لایه ن فیرقه و ده نیّردریّته لایان.

له مهشده نه و نامانه ی بر سه رکرده ی موّلگه ی مراوه ته په ناماده کرابوون به موّر و ثیمزای فیرقه وه له بن دهستی نه سکه ندانیدا بوون. نه و نامانه ، رائید پیرزاده یان به ناوی سه روّکی دهسته ی پشکنینی فیرقه به موّلگه ده ناساند. له نیّزیکی مراوه ته په رائید پیرزاده ، نه قیب نه دیم و ملازم یه کهم قه مسه ریان و یه که دو و مروّقی تر به ناوه ی ده سته ی پشکنینی فیرقه وه سواری جیّب بوون و پیّنج که سیش له و سه ربازانه ی له گه لماندا بوون به هاوه له تیم ملازم یه کهم نه جه فی «نه فیسه ری ئینجیبات» نه وانیان پاسه وانی ده کرد. به و ناوایه «ده سته ی پشکنینی فیرقه ی چووه ناو مراوه ته په وه .

رائید پیرزاده ههر بهگهیشتنی، دهست دهکات به پهخنهگرتن و بیانوو له سهروکی مولگه ملازم یه که فه خران. پاشی ماوهیه که پشکنین، ئهو و سهرکرده ی تیپ لاده دا و دهسبه جی فه رمانیان پی ده دا بچن خویان به مه لبه ندی فه وج بناسین ن نه وان له جیب سوار ده کات و به ره و بجنووردیان ده نیری که بیگومان ئیمه له نیوه ی پیگه چاوه پروان بووین و ، گرمانن .

ئه و دەستەيەى پيشتر چووبوو، بەكاردارانى ترى سريەى گوتبوو كەوا دەستەى پشكنينى تاران بەرپتوەيە و بەم زووانە دەگاتەجىخ. رائىد ئەسكەندانىش لەگەل چەند كەسىپىكى تر بەناوى ئەم دەستەيەوە رىخگەى مراوەتەپە دەگرنەبەر. سەربازانى مۆلگە لەلاى ئەم دەستەيە گازن دەكەن كەوا ماوەى خزمەتيان بەكۆتا ھاتووە و ئەوان لە زيادە لەم مۆلگەيە ماونەتەوە.

سهروکی دهسته، رائید ئهسکهندانی بهروالهت خوّی دلتهنگ پیشان ده دا و فهرمان دهرده کات سهربازان دهسبهجی بهره و رووکاری بجنوورد بکهونه ریّگه. تهنیا یه ک ئهفسهر له موّلگه مابووه وه، ئهویشی بهبیانوویّکهوه نارده لای ئیّمه و گرتمان. به پیّی پیلانی پیشوومان ته بای دیله کان بهره و مراوه ته په کهوتینه جووله و، له شویّنی که پیشتر دیاری کرابوو، هه لوهسته مان کرد.

هه قالانی ئیسه له مراوه ته په ته واوی چه کی مولگهیان له لوری بارکرد و به ره و رووی ئیسه هاتن. ئیستر ئیسه له رووی چه که وه تیرو ته سه له بووین: دوو برینی سووک، ۱۳۰ پارچه چه ک، سی هه زار گولله، ویرای بریکی تری گولله که له مهشه ده وه له گه ل خوماندا هینابو و مان.

دیاریکردنی چارهنووسی سی ئهفسهره دیله که بووبوو به کیشه بومان. نهمانده زانی چییان لی بکهین. هاوه آیکی ئیمه، حوسین فازلی، پیشنیازی کرد ههرسیکیان بدهینه بهر گولله و بیانکوژین. ده یگوت ئیمه گرووپیکی شوپشگیرین و ده بی شوپشگیرانه هه لاسوکه و تبکهین. بیگومان هیچ یه کی له ئیمه ئهمه ی په سند نه کرد. ئه سکه ندانی ده یگوت مهرج نییه شوپشگیرانه ترین کار تیژترینیان بیت، بگره ده بی ژیرانه ترینیان بیت. دو واجار بو ئه وهی نه توانن لهم ناوچه یه، که پیی شاره زا بوون، گرووپگه لی له دژی ئیمه پاست بکه نه وه ، بریارمان دا دوور لهم شوینه به ره تلایان بکه ین و ههر نهم کاره شمان کرد. بیست و حه و تی خه رمانان گهیشتینه «گونبه تکاوس». له وی سوقیه ته کان ئیمه یان

راگرت. ئەسكەندانى پیشتر فەرھەنگیکى فرەنسى – رووسیى پەیا كردبوو، بەیارمەتیى ئەو فەرھەنگە، بەشەپەشەپ دەیتوانى لەگەلیاندا بدوی و بروایان پی بینى ریدگەمان بدەن بەرەو گورگان بچین. مەبەستى ئەسكەندانى ئەوەبوو لەوی لەگەل «ئەحمەد قاسمى»ى بەرپرسى كۆمیتەی ھەریمایەتیى حزبى توودە لە گورگان پیوەندى بكات. وا پی دەچوو «كامبەخش» لە تاران پلانەكەى بینیبی و «دانش»ى راسپاردېن ئیوە بەرەو گورگان برون و من لەوی فەرمان بەقاسمى دەدەم یارمەتیى پیویستتان پیشكیش بكات. شەو، لە دوو من لەوی فەرمان بەقاسمى دەدەم یارمەتیى پویستتان پیشكیش بكات. بو سبەینی كیلومەتر دوورى گورگان لە دارستانیکى دوورەپەریزى جادەدا ھەلوەستاین. بو سبەینی ئەسكەندانى چوو بو گورگان، كە ھاتەوە زور دەمارگر بووبوو، وا دیاربوو قاسمى پینى گوتبوو:

- ئيده كاريكى لهختوه تان كردووه. ئيمه له ههلومهرجيكدا نيين بتوانين راپهرينى چهكدارانه بكهين. ئهم كاره بيانوو دهدا بهدوژمن بۆ ئهوهى پهلامارى ريكخستنهكانى حزب بدات. ئيمه بههيچ باريك ئاليكاريى ئيوه ناكهين.

پن ده چوو ئهسکه ندانی پینوه ندیی به سوقیه ته کانه وه کردبی. ئه وانیش رووین کی خوشیان پنی پیشان نه دابوو و رین نوینی ئه وه یان کردبوو بچیته خالی نه گیراوی نیوان «گونبه ت» و «مراوه ته په» و له وی چاوه پوان بی. له «گورگان» شه ش ئه فسه ری تر که له تارانه و ها تب وون که ده یانویست ها تب وون که ده یانویست به گهله کویی له تاران رابکه ن به لام سه رنه که و تبه و ته فه شه شه له مه ترسید ابوون و به دزی ها تب وون بو باکور بو لای ئیمه. یه کی له وان عه قید «ئازه ر» و ئه و انیتر: نه قیب به دزی ها تب وون بو باکور بو لای ئیمه. یه کی له وان عه قید «ئازه ر» و ئه و انیتر: نه قیب «ره سه دی ئیعتیماد» ملازم یه که م «عه بدول و سین ئاگاهی» ، «محه مه د پوور هورمزان» ، «ره سه دی ئیعتیماد» و «وه ته نبوور». ئه مه ی دو و ایی پاشان چوو بو سیقیمت به لام له وی جاریکی تر هه لا ته و بو به و به ۲۵ ئه فسه ر

بریارمان دا بگهریّینه وه و بچینه وه ههمان نه و شویّنه ی بوّیان راسپاردبووین. له «گونبهت» جاریّکی تر سوّقیه ته کان نیّمه یان گیر کرده وه بوّ نه وه ی پرس به به رپرسانی سه ره وه ی خوّیان بکه ن نیّمه که لاکمان له و هه له وه رگرت، تاوی پشوومان دا و بریّک پی بی بریومان کری. بریارمان دا به شه و به ریّ بکه وین له به رووی هیّمنی و هه و اوه له بارتر بوو. هه روه هه نه بریاری دا له گونبه ت پیّوه ندی به به ریّز «به هله که» وه

بكات كه بهرپرسى حزبى بوو لهوى، بۆ ئەوەى بەيەكمەوە بريار و پرۆگرام بۆ داھاتوو دابنين.

له گونبهت هدندی جهندرمه خوّیان گرتبوو، نهو نهفسه رانه ی کارداری پهیاکردنی پی برژبوی بوون ههوالیان هیّنا وا جهندرمه خوّیان بوّ رووبه رووبه رووبونه و ساز ده ده ن. به لاّم «نهسکه ندانی» نهوه نده له خوّی ده رچووبوو پیّی وانه بوو جه ندرمه و پاسه وان بویّرن خوّیان له نیّمه بده ن. جهندرمه کان پیّشتر پیّوه ندییان به تارانه وه کردبوو و لیوا روکن «نه رفه» ی سهروّک نه رکان فه رمانی پی دابوون پیّش له نیّمه بگرن. ویّرای نهمه بو سهری هه ریه کیّن له نیّمه چهند هه زار تومان خه لاّتیان دانابوو. سهروّکی جهندرمه ی گونبه ت ملازم یه کمه م «حوسیّنی» ش ته واوی جهندرمه کانی نه و ناوه و پاسه وانانی هیّنابووه ناو گونبه ت بو نه بو نه وه ی پیّه ده و توویژه دا بو بره هادی به ریسی در بو ته دو و توویژه دا به ریرسی حزب له گونبه ت پیّناو بوو.

لیّرهدا ناچارم بابه تیّکی تر به بیر به یّنمه وه: وه که ده بینری ته واوی کار و بریار له ریّگه ی نه سکه ندانییه وه جیّبه جیّ ده کران، به لاّم به هاتنی شه ش نه فسه ر له تارانه وه که عه قید نازه ریش له ناویاند ابوو، نیتر ده بوو سه روّکایه تی به و بسپیّردری له به رئه وه به ریّک خستنی سوپا بوو. نه م کیّشه یه ش به لیّزانی له لایه ن نه سکه ندانییه وه چاره سه رکرا. نه و کاته ی له گونیه تخدیکی حه سانه وه و په یاکردنی پی بژبوی و وه رگرتنی هه لی به ریّ که و تن له لایه ن سوّقیه ته کانه وه بووین، نه سکه ندانی هه مووها وه لانی کوه و کوی که و تن له لایه ن سوّقیه ته کانه وه بووین، نه سکه ندانی هه مووه ها وه لانی کوه و کوی که و تن له لایه ن سوّقیه ته کانه و مه بووین، نه سکه ندانی هه مووه ها وه لانی کوه و کرد و گوتی:

- لیّـره کـاری من تهواو دهبی و بههاتنی هاوری نازهر نهرکی ههمـوومـان نهوه دهبی گویرایه لی نهوبین. به لام چاتر نهوه یه بههه لبژاردن بی.

ئازهر وهلامی دایموه بمبوّچوونی ئمو واچاتره خـوّی همتا دوایی رابـمری راپـهرینـهکــه بـێ. لـمبـهرئـموهی ئمو دهستی پـێ کردووه و ئـمفسـمران باشتر لـمو تـێ دهگـمن.

دواجار سهعات ٥ي پاشنيوه روّي ٢٩ خهرمانان ١٣٢٤ له باخي کشتوکالي که شويني

حهسانه وهمان بوو، ده رکه و تین و به هه موو که لوپه ل و ئامیره وه که و تینه رێ. له به رئه وه ی به هوی به هوی ها تبوه ها تبوه ها تبوه هه والی دژ و به ردژ له ناو شار و ها تنی جه ندرمه و پوّلیس بشیّونه یه که ها تبوه هایه، ئه سکه ندانی خوّی چووه سه رکردایه تیی کاروان و ته بای ها وه الآنی شه پ، سواری جیّب بوو.

روونی دهکهمهوه کهوا ئیمه له ریگه دابهشی پینج گرووپ یان پدل بووین و ههر پهلهی بهرپرسیکی ههبوو. ئهسکهندانی بیرجگه لهوهی رابهری راپهرین بوو، ههر خویشی بهرپرسی پهلیک بوو. پهلهکان بهنوره سواری جیب دهبوون و دهبوون بهسهرگهلهی کاروان. ئهو روزانه، ئهرکی سهرگهلهداریی کاروان له ئهستوی «ئهسکهندانی»دا نهبوو بهلام بو ئهوهی هیچ ههرهشه و گورهشهیهک له گوریدا نهمینی و بهبویریی خوی زاتمان وهبهر بنی، بهییشمان کهوتبوو.

جهندرمه و پۆلیس له بالهخانهی شارهوانی که بهسهر شهقامه کهیدا ده پوانی، به خوّیان و تفهنگ و بریّنه وه خوّیان له پاریّز نابوو. پاشان بیستمانه وه ژماره یان سهت و بیست که س بووه و دوو بریّنی سووکیشیان هه بووه. هه رکه جیّبی ئه سکه ندانی گهیشته نیّزیکی شاره وانی، کتوپر و بی هیچ ده نگدانیّک له دوو لوولهی بریّن و سهت و بیست تفه نگه وه تاگر بهسه ر «جیّب» دا باری. من له ئوتوّموّییّلی دووه مدا بووم و بینیم جیّبه که ده سبه جیّ داوه شا و له ناو ته پ و دووکه لادا بزر بوو.

ته واوی نهم رووداوه لهیه ک وردکه دا رووی دا و سه رنشینه کانی جینب بی نه وه ی که مترین به رته که سه بوون: رائید که مترین به رته کیس بوون: رائید نه سکه ندانی، ملازم یه کهم نه جدی، ملازم یه کهم شابازی، ملازم یه کهم نه جدی، ملازم دووهم مینائی و، سه ربازانی موکه لله ف مووسا ره فیعی و به هلوول له ته نیشت یه کتر و له ناگری را په رینین کی پاله وانانه به لام له کاتین کی ناله باردا سووتان.

پاشان هموال هات که تهرمهکانیان بهتمواوهتی داوهشاون.

تهرمه کان هه تا به یانی له ناو جینب و له ناوه ندی جاده مابوون. له ناو جینبه که دا چه ند نیوه پیسته یه ک همبوون بو نه وه ی نه گهر شه وان سه رما داهات سوو دیان لی وه ربگرن. نه و دهمه ی بای ده هات و پیسته کانی ده بزواند جه ندره مه کان له ترسان ده ستیان به ناگرها و یژی ده کرد و ته رمه کانیان به رگولله ده دا. به م ناوایه هه تا به یانی ته رمه کسان له به ریه ک هه لوه شان.

ئۆتۆمۆبێلهکان دەسبهجێ وەستان. ئێمه لهبهرامبهر شارەوانی دابهزیین. سهرەتا له پهرگهی جاده و پاشان له پهنای دیواری بالهخانهکانی بهرامبهر، پارێزمان گرت. له ئۆتۆمۆبێلهکهی ئێمه یهک سهر مرۆڤ «ملازم یهکهم ئیحسانی»ی شوفێرمان بریندار بوو. ئه له له کاتهی له ئۆتۆمۆبێلهکه دەهاته خوارەوه بهرکهوت. له ئۆتۆمۆبێلهکهی دواوهشمان ملازم یهکهم رەحیم شهریفی بهههمان شێوه بریندار بوو. ئهوانیتر ههموومان یان لهناو نوینی لێواری جاده یان لهپهنای دیواری بالهخانهکانی بهرامبهر شارەوانیدا پارێزمان گرت و رووبهروویان وهستاین. یهکێ لهو برێن - دارانهی ئێمه خوی گهیانده بن یهکێ له ئۆتۆمۆبێلهکان، برێنهکهی سوار کرد و کهوته دهسرێژ. ئێمه پاش زیانهکانی سهرهتا ئیتر زیانهان لێ نهکهوت تهنانهت توانیشمان چوار کهس له جهندرمهکان بپێکین که له زیانهان لێ نهکهوت تهنانهت توانیشمان چوار کهس له جهندرمهکان بپێکین که له یهغهوری شارهوانییهوه تهقهیان دهکرد.

ثهم دهسریژه ماوه یدک دریژه ی کیشا. نه و کاته عهقید نازه ر رابه رایه تی گرته شان. کاتی سه رنجم دا وا عهقید نازه ر له ناوه ندی جاده وهستاوه و به ده ست نیشاره ت ده دا وه دوای که وین. نیسه پیمان وابوو له دیوی پشته وه هیرش ده باته سه ر شاره وانی. له هه لیکی گونجاودا، له په نای ده سریژی هاوه لانه وه من و چه ند که سیکی تر له جاده په رپیینه وه و به دوای نازه رکه و تین. دوو که سی ترکه بریندار بووبوون له لیدی جاده مانه وه ، هه ندیکی تر له نهومی دووه می باله خانه و له بن میچی خانووه که وه به ره و بنکه ی پولیس ته قه یان ده کرد. نه مانه هه تا نیوه ی شه وی له وی مابوونه و و به سوودوه رگری له تاریکی و نوته کیی شه و خویان گه یاند بووه ناو نوتوم و به این بریک پاره و هه ندی نامیری پیویست ده رباز بکه ن. له مه به دواوه هه رکومه له و چاره نووسین کی جیای هه ندی نامیری پیویست ده رباز بکه ن. له مه به دواوه هم رکومه له و چاره نووسین کی جیای به سه ره دات و هات هدند یکیان پاشان ها تنه و پالمان.

یه کی له برینداره کان برای خوّم و نهویتر به هرام دانش بوو، له پشتیان ده که ن و ده یانبه ن بوّ موّلگه ی سوّقیه ته کان، نه وانیش هه ر وه ریان نه گرتبوون. ئیتر به ناچاری برینداره کانیان له شویّنیّکی ده ره وه ی شار حه شار دابوو. بوّ سبه ینیّ جه ندرمه، برینداره کانیان به گیر هیّنابوو و نار دبوویان بوّ تاران. بیّجگه له و دوو که سه، سیّ نه فسه ری تر: نه قیب به هرام دانش، ملازم یه که م حوسیّن فازلّی، ملازم دووه م عه لی سونائی و چوار سه رباز: مه سعوود دانش، ملازم یه که رفووهش، عه لی وسووق و شاهیّن له شویّنی جیاجیا هه تا ده گاته شاه روود ده گیریّن و ده گواز رینه وه بو گرتووخانه ی ئینجیبات له تاران. ئیتر به و ئاوایه نه و

راپهرینهی وا ئازا و بویرانه و بهوردی له خوراسان سهری هه لدا، پاشی پینج روّژ له گونبه ت، له خویناوی شههیدانی خویدا گهوزی.

ئه و کاته ی دوا به دوای ئازه رله شه پرگه وه ده رکه و تین نه و بیره مان له که لکه له دا بوو که پرگه یه کی له بار بر هیرش بردنه سه ربنکه ی پرلیس بدر زینه و و وه لامیکی گونجا و بر نه و شکانه کست و په بده ینده و به به به دوور ده که و تین هینده ی تر شکانه کست و په به دواند و وره ی شه پروانیمان داده به دی زهبره ی له گوم به تر شوینه و از بره ی ده نواند و وره ی شه پروانیمان داده به دو و کیلومه تر دووری شاردا پرخمان که و تیم گیرووی کرد. له ده ره وه ی شار ، له دو و کیلومه تر دووری شاردا خومان له پشت گردول که یه که مه لاس دا و به هزری خومان پاریزمان گرتبو و که شتیکی ته واو بی و اتا بوو. له به رئه وه ی نه که سیک به دواماندا ده گه پرا و نه ده کرا له و یوه په لاماری شوینیک بده ین دو به وین دو به وین دو به وین دو به وین که دو که دو که دو ترین که دو که که دو که که دو که که دو که که دو که دو

- لیّره بنووین چی بکهین. هه لسن با به ری بکه وین، ئه وانه ی کورران کورران، برینداره کانیش به لای زوره وه ده گیرین، ئیمه ده بی به پله ی یه که م خومان به شوینیک بگهینین هه تا به م ژماره که مه ی خومانه وه ئه گهر رووبه رووی په لامار بووینه وه، بتوانین به رگریه که خومان بکهین.

ئیتر ئیمهی بو لیپهواریک ری بهدییی کرد. لهوبهری ری له لیپهوارهکه لامان دا. رائید «شیفائی»ی بهرپرسی دارایی راپهرین بریک پارهی پی بوو «نیزیکهی شهش ههزار تومان»، گوتی:

- لهبهرئهوهی دوور نییه به ناچاری لهیه کتر دابرتین وا چاتره ههریه ک له ئیمه بریک پارهی پی بیرا. بهبهزیوی، پاره کهی دابه شکرد، ههریه که و شهشسه ت تومانمان پی بیرا. بهبهزیوی، نهخوش و وره پماو بهری کهوتین. تاکه کهسینکی ورهی ههبی، نازهر بوو.

هدرچون بی بهگاگولکی و کهوت و رهوت، خومان به «شاپهسند» گهیاند. له شاپهسند بنکهیه کی جهندرمه ههبوو، پیش نهوه ی بگهین به شاپه سند نازهر پیشنیازی کرد وا چاکه سهره تا بنکه که سهراسو بکهین و نهگهر ژماره ی جهندرمه کان که م بی، چه کیان بکهین. لهبهرنه وهی هیشتا نهگهیشتبووینه قوناغی کرده وه، که سمان به ربه ره کانیی نه کرد. نه و خوی به ته نیا چووه سهراسو و هه والی هینا ته نیا یه که جهندرمه ی نوستووی لییه و یه کینکی تریش له ده رهوه پاسه و انی ده کات و، پیشنیازه که ی خوی دو و پات کرده وه. ههموومان دژبه ربووین و له بنکه که دو ور که و تینه و هه تا سبه ینی سه عات ۵ به نوره سه رخه و مان شکاند. لیره و ارده ی شاه و ساختان و هه تا سبه ینی سه عات ۵ به نوره سه رخه و مان شکاند.

ئازهر نهخشه کیش و ههروهها ئهسپ ناسین کی لیزان بوو، بو کرینی ئهسپ چهندان جار ها تبووه «تورکمان سارا» و شارهزای ئهم ناوه بوو. چووه سهر بنهداریک و پاش سهراسةیی، ریگهی بزاوتنی بو دیاری کردین.

لیّره ملازم یه کهم پوور هورمزان رووی تی کردین و گۆتی:

- دەتاندوى بىچىن بى كوى ؟ ئىنسە بەم دوازدە تفىدنگەوە چىسان لە دەست دى. ئەگەر بەكىزمەل و پىنكەوە بىن پىتىر لە مەترسىدا دەبىن، بەتايبەتىش ئەم تفىدنگانە ھەر بكوژى ئىنمەن. ئەوا مىن چووم.

ئهمه می گوت و تفهنگه که ی تق هه لدا، بلووزه سه ربازییه که ی داکهند، پووزه و انهی پوستاله که ی بری و گوتی:

- من دهچم پێوهندي بهحزبهوه دهکهم. خوا حافيز!

و ملی رینگهی گرتهبهر.

ئاخاوتن و هدلسوكدوتي پوور هورمزان شويندواري نالدباري بهسدر ئيسمهوه بهجي هيشت.

ثیمه له ته تنیایی ده ترساین بویه وه دوای نازه رکه و تین و چووینه ناو لیّپه واره مه زنه که ی نهوی. له وی که مینک هه ستمان به دلّنیایی ده کرد و لیّپه وار ئیّمه ی له باوه شی خوّی ده گرت. نیّزیکه ی ده روّژیّک له لیّپستانه که ی نیّزیکی شاپه سند ماینه وه. له و ماوه یه پیره میّریّکمان لی راست ها تبوو پی بریویی بوّده هیّناین، هه روه ها نازه ر چه ند جاریّک نه رکیشی پی راسپارد. له مانه جاریّکیان ناردی بوّگونبه ت هه تا زانیاریان له باره ی کورژراوه کان و هه لومه درجی نه و شوینه وه بوّبه ینّنی. هه رئه و کاته جاریّکیش نازه ر بوّ به ده هده سویّنانی یارمه تی چوو بوّ مولّگه ی سوّقیه ته کان به لام پیّیان گوتبو و نیّمه نیّوه ناناسین و ده بی له م باره یه وه پرس به مه له ندی خومان بکه ین.

جاریکیان ویستمان له رینگهی لیرستانهوه خوّمان بهگورگان بگهینین به لام پاش ههولنی روژیکی تهواو لهناو ئهو بیشه لانه چی و فرهوانه دا بزر بووین.

نازهر هدر بدو پیرهمینرهی «هیچ جار ناویان ندزانی» گوت هدتا برینک جلوبدرگی تورک مانیمان بق پدیا بکات بق ندوهی بتوانین بدهقی جلگورییده وه بیشد لاندک دهرکدوین. شدویکیان، نیوهشدو نازهر تفدنگه کانی له شوینینک که پیشتر خوی سدراسوی کردبوو، شارده وه. پیرهمیر و هاوه له که پیشتر جله تورکمانیید کانی بومان ناماده

کردبوو، پیرهمیر ئیمهی ههتا نیزیکی جاده رینوینی کرد، خوا حافیزیی لیمان کرد و چوو. پیم وایه پیرهمیر دهبی ئیسته مردبی، خوا لیی خوش بی.

تورکسان سارا وه ک ناوله پی دهست بی گرییه و ، ریگه دوزی تیایدا کاریکی ئالوزه. نیمه نیوه روزیک لهو دهشته دا سوورمان دا هه تا دواجار گهیشتینه وه شوینه کهی سه ره تا . ئه و کاته نه قیب «پزیشکیان» ، پیسیری «ئازه ری» گرت و به جنیوه وه گوتی:

- ئەممە چ كاريكە چەند ئەفسەريكتان ھيناوەتە ئەم سارا و بيابانە و وەك زلۆبى سووريان يى دەدەن.

بهستهزمانه هیشتا پینی وابوو ئهفسهره. بهردهوام دهیگوت رابهری بهریز دهبینی چ ههانه یه کند. به تازه و همموو دهم لهسهره خو بوو و دهیویست کاریکی بهسوود بکات. قسه و باس ههموو جار دهگهیشته نهوهی ههموو نهو قسانهی گوتتان درو بوو. دواجار جامی سهبری رائید «شیفائی» پر بوو و لینی رژا، هاواری کرد:

- وس بن! مارکس و ئەنگلسى بەستەزمان گوناحيان چييە ئەگەربيّو ئيّمە تيۆرى و ريّنويّنييەكانى ئەوان تى نەگەين و بەچەوتى جيّبەجيّيان بكەين؟...

ههرچون بن ئهوان ئیمهیان شاردهوه و خواردنیان بو هیناین، رویشان هه تا دهمهوئیواره بینهوه و مجانبهن بو شوینیکی هیمن. ئازهر بو چاوه دیری چووه سهر بنه داریک، ئیمه شهریه که و سه عاتیک نووستین.

دهمهوئی واره تورک انه کان چوار نه سپیان بومان هینا، شهو ئی مهیان برد بق هموارین ک^(٤)، دهمانچه کانیان وهرگرت و لیّیان دا روّیشتن. لهم همواره پاش شیو خواردن

⁽٤) هەوار واتە (هۆيە): گوندى توركمانان – نووسەر.

په نجا تومانیان له ههریه کتی له ئیدمه ویست هه تا بانبه نه گورگان به لام ئه وانیش پاش وهرگرتنی پاره که ئیدمه به واسته وه بو هه واریکی تر. له هه واره نوییه که دا ئازه رهاوه لیدی پاره که ئیدمه یه و سپارد و خوی لیدمان جیا کرده وه. ئیدمه لیره شه شه نه فسسه رمابووین و هه ریه که و به جوریک خوی جیا کردبووه وه. له مه واره نوییه شدا ده یا نویست هه رئه و چیروکه ی پیشو و دو وباره بکه نه وه به لام ئیدمه نه چووینه ژیری. لاویک رازی بو و به دو وسه ت تومان هه تا سه رجاده ی گورگاغان ببات. سه عات و نیویک پاش نیوه شه وی روژی پاشتر گهیشتینه جاده. له وی بو و جاریکی تر رائید پیرزاده هه لیچووه وه باش هه ندیک قسمی بی ری و جی به «ئازه ری و «ئه سکه ندانی» ، ته بای «رائید شیفائی» پاش هه ندیک قسمی بی ری و جی به «ئازه ری و «ئه سکه ندانی» ، ته بای «رائید شیفائی سه روزکی به سه ربازگریی «سه و زه وار ، خویان له وی بشارنه و و پیوه ندی به حزب بکه نه و هم راه م کاره شیان کرد و پاشان ها تنه وه پال ئیمه. پزیشکیانیش سه ری خوی به ردایه وه و گوتی :

- ئەوا منىش چووم.

ملازم دووهم «رهئیس دانا»یش گوتی:

- ئەگەر جياجيا و بەتەنيا برۆين شيمانەي پيوەبوونمان كەمترە.

خوا حافیزیی لیّمان کرد و بهری خوّی دا بهلایه ک. من مامهوه و ملازم یه کهم «کهیهان». ئیّمه بریارمان دا به سواری خوّمان به گورگان بگهینین، به لام له به رئه وهی جلوبه رگمان تیتوّل به تیتوّل و هه ژارانه بوو هیچ شوفیّریّک ئه زیه تی راوه ستان و سوارکردنی ئیّمه ی نه کیّشا. ناچار به پیّیان دامانه وه ریّ.

سۆڤىدتەكان لە دارستان داريان لە ھەندى گالىسكەى ئەسپ كېش بار دەكرد، من بەو چەند وشە رووسىيەى دەمزانى لەگەل يەكىكىان رىك كەوتم كەوا ھەريەكە و بىست ريالى پى بدەين بۆ ئەوەى ھەتا گورگان سوارمان بكات.

نیزیکهی سهعات پینجی پاشنیوه رق بوو گهیشتینه گورگان. مانگی رهمهزان بوو. نهو روّژه بهو سهر و سهکوتهوه نهمانتوانی بارهگای حزبی تووده بدوزینهوه، بریارمان دا شهو له مزگهوتیک لابدهین. سهعاتیکی مابوو بو بهربانگ چووینه چایهخانهیه کی نیوه گیراو بو نهوهی شتیک بخوین.

بریارمان دا خوّمان وه ک شوان و گاوان یان شتیکی ناوهایی بناسینین کهوا بوّ دوزینه وه ی کار هاتووینه ته نهم ناوه. من به شیّوه ی ناخاوتنی «نیشاپووری» ده دووام. روّله که شمان به چاکی ده گیرا. بو نموونه له چایه خانه که میّز و کورسی هه بوو به لاّم نیّمه گونده کییانه له سهر زهوی روّنیشتین و که و تینه خواردنی نان و په نیر و چایه. نهو ده مه دوو جه ندرمه بو روّژوو شکاندن هاتنه چایه خانه که. نیّمه به بینینی نهوان به راستی هه تره شمان چوو. نه مانده توانی بیر بکه ینه وه له وانه یه نه مانه به ریّکه و ته هاتین بو نه و شوینه. به لام ویّرای نه مه خومان نه شیّواند و له وه لامی خاوه ن چایخانه که دا گوتمان گاوانین و بو په یاکردنی کار ها تووینه ته م لایه. یه کیّک له جه ندرمه کان گوتی:

- چەند كەيفخۆشى! كار لەكوى ھەيە؟ خەلكى ئىرە خۆيشىان بى كارن. بىست و چوار سەعاتە لەسىنبەرى دىوار پال كەوتوون و ترياك دەكىنىن.

ئیمه پیمان وابوو جهندرمه کان دهیانه وی به م جوّره قسانه بمانخاف لیّن و له هه لدا بمانگرن، ئیتر به م ئاوایه ئیمه شه هه تا ده هات خوّمان کرژ ده کرده و و بچووکتر ده بووینه وه.

 دارین لهگهل دایکیدا ده ژیا. دووای سی چوار رِوْرْ سوْقیه تهکان ئوتوّموٚبیّلیّکیان پی داین بو ئهوهی بمانگهینیّته شویّنیّکی هیّمن له تورکمان سارا.

پاش راپهرینی ئهفسهرانی خوراسان، له تاران ههندیک له ئهفسهران تهنگاو دهکرین و ههندیکی تر سوور دهبن لهسهر ئهوهی بینه پال ئیمه. حزب ناچار بوو ئیمه و پاشماوهی ئهو ئهفسهرانهی ههریهکه و بهجوریک له مهترسیدا بوون، کوبکاتهوه. بو ئهم نیازه چاوی بریبووه ههواری سوفیان له نیوان گونبهت و مراوه ته پهدا. ههواریک بوو، هیچ ههوالیک لهوی لهبارهی سوپای ئیران و سوقیه تهوه نه ده بیسترا. حزب تهواوی ئهفسهرانی پهرت و بلاوی خوراسان و هیتری لهوی کوکردهوه.

ئۆتۆمـۆبێلێکی «زیسی» ئێمهی بۆ ئهو شوینه برد، ئۆتۆمـۆبێلهکه پړ بوو له ئالیکی هیشک و، ئێمه لهسهر ئالیکهکه نوستبووین. شوفێری ئۆتۆمـۆبێلهکه سهربازێکی سوپای سوور بوو، تورکمانێکیش ڕێنوێنیی دهکردین. پێش ئهوهی بگهینه ههواری سـۆفیان، ئێمهیان له گونبهت برده مۆلگهی سۆڤیهتهکان. لهوی رائیدێکی سۆڤیهتی گازنی کرد بۆچی دهستمان داوه ته ئهم کاره ناپۆخته. دوو دهسته جلکی سۆڤیهتییان لهبهر کردین و بردیانینه مۆلگهی خوّیان له گونبهت. کاتی گهیشتینه ئهوی بینیمان تهنیا نیین، ده پازده کهسێکی تر پێشی ئێمه گهیشتبوونه ئهو شوێنه. بهرهبهره ژمارهمان گهیشته چل کهس. ئازهریش بهر له ئێمه گهیشتبووه ئهو شوێنه. پاشان شهوێک جلکه سهربازییهکانی سۆڤیهتیمان داکهند و جلکی خوّماغان لهبهر کرد و رهوانهی ههواری سوّفیان کراین. لهوی شویهمیان دابهزاند و سوڤیهتهکان گوتیان:

- ئيوهمان هدتا ئيره هينا و ئيتر لهمهولا كارمان بهسهرتانهوه نييه. چهكتان ههيه و پيريسته خوتان ئاگاتان له خوتان بي.

ئه و چه کانه ی له بیشه لانه که شار دبوومانه وه ، ثازه ر له گه ل خویدا هینابوونی. بیج گه له مه در که سه و دهمانچه ی خومانهان پی بوو. دانی شبین و لیژنه یه کمان به ناوی «کومیته ی سوپای میللی» یه وه دامه زراند که ئازه ر سه روّک بوو و چه ند که سینکیش «له و ان خوم» ئه ندامی کومیته که بووین.

بهههموومان له ههواری سۆفیان مۆلگهیه کی بچووکمان پیک هینا که بیجگه له داکوکی لهخوکردن مافی هیچ کاریکی ترمان نهبوو. ئهم بابهتهمان لهلایهن «ئهحمد قاسمی»ی بهرپرسی ریکخراوی حزب له گورگان پی گوترا. روّژی پاشتر هاته سوفیان و

گوتی پیویسته چاوه پروانی فه رمانی حزب بین. ته نیا مؤله تی نه وه ی دا نه و بنکه بچووکه ی له نیزیکی هه واری سوّفیان بوو چه ک بکه ین، نه ویش به مه به ستی پاراستنی هیّمنیی هم واری سوّفیان. به لاّم گوتی پیّویسته کاره که بی پیّکدادان و خویّن پیّژی جیّبه جیّ بکری. سه روّکی بنکه ی جه ندرمه نایب زابتیّک بوو به ناوی «که یانی» که پیّشتر له به شی توّپخانه له به رده ده ستی نه قیب «په ره زم ناوه ر»ی هه قالمان، خرمه تی کردبوو. نه و پاش و توویّژ له گه له په ره ره دو خویشی ها ته پال نیّمه.

ئیتر به و ئاوایه له نیوه ی دووه می مانگی گه لاویژی ۱۳۲۱ه وه ئیمه له هه واری سوّفیان بندجی بووین. هه ر له و کاته فیرقه ی دیّموکراتی ئازربایجان دامه زرا و یه که مین راگه یاندنی فیرقه له روّژی سیّیه می گه لاویژ ۱۳۲۶ له وی گه یشته دهستمان. دهسته ی دامه زریّنانی فیرقه بوّچوونی خوّیان له و راگه یاندنه دا ده ربریبو. راگه یاندنه که له لایه ن «نه حمه د قاسمی» یه وه بوّ ئیمه هات.

نیزیکهی ۲۵ روژ لهوی بووین هه تا شهویدگیان ههوالیان هینا خومان کوبکهینه و و نیزیکهی رویشتن بین. نیوهی شهو به رینوینیی لایتیکی دهستی، سی چوار کیلومه تر به پینیان رویشتین. له گوشهیه کی تورکمان سارا، له پهنای کومه له پووشیکی پهستراوه دا که سرقیه ته کان بو تالیکی نهسپه کانیان ناماده یان کردبوو، کوکراینه وه. لهوی چهند نوتوموییلیکی سرقیه تی نه پهنای پووشه که راگیرابوون. رائیدیک که به رپرسی به شه که بوو، فارسیی ده زانی و قسه ی له گه لماندا کرد. گله ی له کاری نابه جینی نیمه کرد و گوتی نیوه به راکردنتان له سوپا گرینگترین بنکه ی خوتان له ده ست دا و هیچیشتان پی نه کرا. پاشان پینی گوتین سوپا بو گرتنی نیوه کاروانیکی ته واوی له ریگه ی «فهیرووز کو» وه ناردووه بویه «له به رئیه و گیانتان له مه ترسیدایه نیمه ناچارین بتانگوازینه وه بو شوینیکی، تری .

رقرژناوای رقرژی پاشتر به ری که و تینه وه و له ریدگه ی جاده ی لاچه په وه له سنووری «ئه ستارا» په ریینه وه و به ره و نه و دیو رینوینی کراین. ثیتر به و ناوایه، له دوادوای مانگی گه لاوی شائو تلانی به نیزیکی باکو به شیوه ی نیوه گیراو گیرساینه وه. سی مانگی ره زبه رو گه لاریزان و سه رماوه ز له وی ماینه وه و له راستیدا به شیره یه کی ریزدارانه گیراین.

وهک له ههر شویننیکی دهرگه لن گیراوی تردا، کاتی ههندی کهس پاش بهری کردنی

زنجیره یه ک رووداو بی کار و کرده وه ده بن. ده که و نه سه رو گویّلاکی یه کتر و کوّلی دلّی خوّیان به یه کتر ده ریّرین، له ویّش ناوها بوو. سه ره تا شه پوّلیّک دژایه تی له هه مبه ر نازه ردا سه ری هه لّدا و نه ویان به به رپرسی سه رتاییّی نه و را په رینه بی به ره دانا. پاشان دو و به ره کی ده ستی پی کرد. نه و کیّشه و گوریس کیّشه کییه گهیشته راده ی تیّک هه لّدان و نه وه ی روژیّکیان سه روّکی گرتووخانه یان میّوانخانه «چوّنی حه زده که ی وای ناوبنی» خوّی تیکه لا کرد. رائیدیّک بوو، پاش نه وه ی هم و و مانی کوّوه کرد گوتی:

ئیوه میوانی ئیمهن. بهرژهوهندی ئیوه لهوهدایه ئیمه بو ماوهیه که بهشیوهیه کی دوستانه لیره چاوه دیریتان بکهین. ناچارمان مه کهن هه لسوکه و تی درتان له به رامبه ردا به کار بینین و بیکهین به دیسپلینی سوپایی.

بەشى دووەم

فيرقهى ديموكراتى ئازربايجان

لهنیّوان ئهم باس و ململانه و پهژاره و ئاشتهوایییهدا، روّژیّکیان ههوال هات کهوا راپهرینیّک له ئازربایجان رابووه ته سهر پیّیان.

ئه و ههواله له لایهن رائیدی سهروّکی جی نیشتگه وه بهئیمه درا. نه و، نیمه ی کووه کرد و له ناو قسه ی ناسکویّژی خویدا گوتی:

- گەلى ئيران رابووه. سەرگەلەى ئەم راپەرىنە لە ئازربايجانەوە سەرى ھەلداوە، ئەو دەمەى گەل رادەپەرى ھىچ ھىزىك ناتوانى رىگەى ببەسىتى. ئەو خەلكەى راپەرىوە ئاتاجى بەسوپا ھەيە و من ھىوادارم ئىوە ھەر بەزوويى لە سەرۆكايەتىى سوپاى گەلىرى ئازربايجاندا ببىنم. دانىيام بى بەرىخەبردنى سوپاى ئازربايجان لە ئىدە پىدە كەسىنكى تر نىيە. ئەمە ئىدەن كە دەبى شانەى يەكەمىنى ئەم سوپايە بەدى بىن و رىبەرايەتىى بكەن.

لکی دووهم بیست و دوو کهس بوون و منیش لهگه آلیاندا بووم. ئیمه نهرکمان نهوهبوو شانه ی یهکهمی سوپا دایمهزرینین. روزی دهیهمی مانگی بهفرانبار گهیشتینه تهوریز. ئیتر راپهرین سهرکهوتبوو. له تهوریز خانوویکیان بو نیمه ناماده کردبوو. نازهر سهروکی گشتیی نهرکانی سوپا بوو و هاته پیرمانهوه. روزی دووهمی گهیشتنمان به تهوریز، جلکیکمان بو نهفسهر و سهربازانی سوپای نازربایجان پیشنیاز کرد، پاشی ههشت ههتا ده روز جلکهکان ناماده بوون و، بو جاری یهکهم جلکی یونیفورمی سوپای نازربایجانمان لهبهر کرد.

ئەركانى سوپاى ئازربايجان بەسەرۆكايەتىى ئازەر دامەزرا. ئەم سوپايە لەبارەى ژمارە و بەشەكانى رۆكوپىتكىيەوە بەشتوەيەكى گشتى بەپىتى بىرى فىرقەى دىموكرات دامەزرا بەلام ئىتمە خۆمان رىتكمان خست. بەرىوەبەرايەتىيى «بەسەربازگرى» بەسەرۆكايەتىيى رائىد

شیفائی دامهزرا و بهسه ربازگرتن دهستی پی کرد. ئیمه بو به ریوه بردنی سه ربازگه کان که لخمان له و باله خانانه وه رگرت که خاوه نه کانیان هم لا تبوون. سیسه ت و په نجا سه ربازیان وهمن دا، جلکم له به رکردن و له یه کی لهم خانووی ناغایانه دا جیکه یان پی دام.

هه لیه ی ئید مه بو نه وه بوو به رله جینرنی نهوروزی ۱۳۲۵ بتوانیین سه ربازگهل بو خونوینی که بریار بوو له و روزه له گوره پانی تهوریز لهبه رده م «پیشه وه ری» دا بکری، ناماده بکهین. سه ربازانی من توانییان له و روزه دا به خویان و توپه کانیانه و هو بنوینن.

نهگهر ئیمه توانیبوومان له ماوهی دوو مانگ و نیودا سوپایه کی تهیار و رید کوپیک بهینینه گوره پانی خونوینی نهوا لهم بارهیه وه قهرداری ئالیکاریی سوقیه ته کان بووین. نهوان له بواری رید کوپیدکی و فیرکاریدا یه کجار به کار بوون. ههر روزی یه کهم کومه لید گولله توپیان له گوره پاندا هاویشت و سه ربازان که و تنه گولله هاویژی. سه روکی «میره» کابرایه کی عه قید بوو و بریار به ده ستی ئه و بوو چه ک و گولله و که لوپه لی تر به چ راده و پیسوانه ده دا به کی. «ئازه ر» راویژکاری نه بوو به لام له گه ل ئه فسه رانی رینوینیکه ری سوی ایه مان هه بوو. نه مانه شوفیه می تاز ربایجانیی سه ربه سوی به توه و هاک کیتومت وه ک ئیمه جلکی یونیفورمی سوپای ئاز ربایجانیان له به رکرد بوو.

بو غوونه له بهشه کهی من «فه وجی تزیخانه یی یارمه تیده ری راسته وه خوی لیوا» یان به گوته ی نازربایجانییه کان «بریگاد توّپ تابووری»، ملازم سیّیه میّک و حه وت هه شت عه ریفی سهر به سوپای سوور کاریان ده کرد. کاری نه مانه پتر لایه نی فیّرکاریی گرتبووه خوّی.

سۆڤىيەتەكان ٥٦ تۆپى ٧٥ مىللىمەترىيى دژە تانك و ١٢٠ تۆپى ١٠٥ مىللىمەترىيى دژە حەوايى و بېڭكى زېدە گوللە تۆپ و تفەنگىان بەئىتىمە دابوو. زۆرىنەى ئەو چەكانە ئەلىمانىيانىي بوون كە لە شەپ بەدەسكەوت گىرابوون و بەكارھىنانىان پىنويستىيى بەفىربوون ھەبوو. ئەفسەر و عەرىفانى سوپاى سوور ھەتا ئەو شوىنەى مىن لە نىزىكەوە ئاگەدار بووم دەستىيان لە سەرۆكايەتى وەرنەدەدا. ھەلسوكەوتيان زۆر پېزدارانە بوو و ھەولايان دەدا سەرۆكايەتىيى ئىمە بنەجى بكەن، ھىچ جار دەستىدەردەرىيەكيان لە كاروباردا نەدەكرد كە سەربەرزىيى ئىنىمە بىشكىنىنى. بۆ نموونە پۆرتىكىيان يەكىيىكى لەم عىدرىفانە پاپۆرتى سەربەرزىيى ئىنىمە بۇرئىدە دا، ھەرچەندە مىن نەقىب بووم و ئەو لە مىن لە پېتىشەوەتر بوو،

به لآم قسمی ره قی به عمریفی ناوبراو گوت که شمرم ناکا له پیش سمرکرده یه ک راپورت به و ده دا. ئموان ده یانویست ئیمه تی بگه ین کموا تمنی بو ئموه ها توون ئالیکاریان بکمن بو ئموه ی سوپامان بکمویته سمر پییان و پاشان ئموان ده روّن. هم رچون بی ئیمه له به شمکانی خوماندا سمرکرده ی ده سرویشتوو بووین.

هیّزی چهکداری ئازربایجان شیّوه ی جوّراوجوّری ههبوو ، ئهفسه رانیش چوار جوّر بوون. له کاتی راپه رین ههندی له ئهندامانی فیرقه ی دیّموکرات یان رابه رانی سهندیکای کریّکاری یان جوّتیاری تهبای ههندی له خه باتکارانی بن دهستی خوّیان له راپه رین بهشدار بووبوون. ئهمانه پلهی ئهفسه رییان ههبوو که خوّیان بهخوّیانیان دابوو ، پاشان ئهم «پله» انه له لایه ن فیرقه وه پشته وانییان لیّ کرابوو . ئهمانه مهشقی سوپایییان نه بینیبوو ، له پاشتیدا له ناو رووداوگهل بووبوون به ئهفسه را نهمانه ئهفسه رانی گیان له سهر دهست «واته: فیدائی» بوون. ژماره یه کی تر له ئهفسه ران به رپرسانی حزبی بوون که به ناوه ی رابه ری سیاسی یان به رپرسی کارگیّری ناردرابوونه بهشه کان. فیرقه پلهی ئهفسه ری پاهمانه دابوو . ههندیّکی تریش ئه و ئهفسه رانه بوون که له کولیّجی ئهفسه ری دامه زراوی ئهفسه ری مهشقیان کردبوو . له ئازربایجان ، پاشی راپه رین ، کولیّجی ئهفسه ری دامه زرا و شهندیک که سی پاشی دوو مانگ به پله کانی خوّمانه وه له سوپای ئیّرانه وه ها تبووین و ههندیّکیشیان ئیّمه بووین که به پله کانی خوّمانه وه له سوپای ئیّرانه وه ها تبووین به برپره ی دارو و مانی به پله کانی خوّمانه وه له سوپای ئیّرانه وه ها تبووین به برپره ی پشتی سوپا . به و ئاوایه چوار جوّر ئهفسه رله سوپای ئازربایجان خزمه تیان ده کرد که پشتی سوپا . به و ئاوایه چوار جوّر ئهفسه رله سوپای ئازربایجان خزمه تیان ده کرد که پشتی سوپا . به و ئاوایه دیاریکراویان نه بوو .

ئەفسەرانى فىدايى كەسىان پى كەس نەبوو. لافى ئەوەيان لى دەدا كە حكوومەتيان بەزەبرى چەك وەرگرتووە، ھىى ئەوانە، پلەكانىشىان لە نىتوان خوين و شۆرشدا بەدەست ھىناوە و لەوانىت لەپىشترن. ئىمە خۆمان بەخوىندەوار و مەشق دىتە دەبىنى و خومان بى كار بەرىدوەبردنى ھىزى چەكدار بەلىدەشاوەتر دەزانى. ئەو ھەلومەرجە ناپەررايە دىسىپلىنى سوپاى ھاوىشتبورە بەر مەترسىيەوە.

 له راپهرینی خوراسان پشکدار بوون. هدندیکی تریان هدر ئه وها له تارانه وه هدلاتبوون و چووبوونه پال سوپای ئازربایجان. هدندیکی تریان پیشتر له سوپای ئازربایجان خزمه تیان کردبوو و پاش خوبده هسته وه دانی بنکه کانی ئازربایجان چووبوونه پال سوپای نوینی ئازربایجان. هدندیکی تریان هدر له بنه په ته بناوان یان پیشینه ی سیاسییان نه بوو، یان ئه وه تا به هوی سوزداری یان به هوی که سایه تیبه وه له ئازربایجان مابوونه وه. هدندیک له مانه ته تانه ته بارودوخی گوماناویشیان هه بوو. ده بوو سه روبه ریکی ئه م بارودوخه بکرایه.

دواجار روّژیکیان همموو ئیمهیان بانگه یه شان کرد بو یانهی نه فسهران، لهوی کونفرانسیک به ناماده بوونی به ریّزان پیشه وهری، بیّریا و کاویان – وه زیری شه پ سازدرا. کوبوونه و که به ناخاوتنی پیشه وه ری کرایه وه. نه و پیشنیازی کرد کیشه که به بو پووونی نه فسه ران خوّیان و به ناوایه کی دیّموکراتییانه چاره سه ربکریّ. به لام کاره که سه ری کیشایه هدراوزه نای نه فسه ران و جنیّودانی پیشه وه ری به یه کیّک له نه فسه ران.

ئه و سهرده مه به هوّی نه زانی یان له سوّنگه ی نیازخراپییه وه بانگه واشه ی چه وت و چه و یانگه واشه ی په وت و چه و یانگه و ارس ئه فسه رله ره وه بلاو ده کرده وه. ته نانه ت گهیشته راده ی گولله بارانکردنی ها وه لا غان، رائید «سه فوه ت» ی سه رکرده ی ئه و کاته ی کولیجی سه ربازی له شوینی خزمه ت کوررا. رائید «خه لعه ت به ری» ی سه رکرده ی فه و جی توپخانه له پشت میّزی کاری خوّی درایه به رده سریّر، به ختی باش بوو به هوّی ساویلکه یی و په شوّکاویی ته قه که رو ژبریی خه لعه ت به ری خوّیه وه، گولله کان چه و ته و و ته نیا توزیّک پیّی بیندار بوو.

ئیتر له کژیکی ئاوهادا دانیشتنه که پیک هات و بهدروشمی هه پهشاویی ئه فسه رانی فیدایی ته واو بوو. دوواجار عه قید «په ناهیان» که له جیگهی «ئازهر» دا بووبوو به سهروکی سوپای ئازربایجان، پیشنیازی کرد هه موو یه کبوونی ئه فسه رانی هیزی سوپا به لیزنه یه کی بسپیر دری که له هه ندیک ئه فسه ر و چه ند ئه ندامیکی کومیته ی ناوه ندیی فیرقه پیک ها تبی ئه مه بریاری له سه ر درا و به شیوه یه کی کاته کی کیشه که له نیواندا نه ما. ئه و لیژنه یه هه ندیک بریاریشی دا به لام هه لی جیبه جی بوونیان پی نه برا.

ئاماژهم کرد کهوا «ئازهر» لهباتی «پهناهیان» بووبوو بهسهروّکی ئهرکانی سوپا. ئازهر له مانگی گولانی ۱۳۲۵ دا درایه لا و بهروالهت بهناوهی پشوو ناردیانه ئهوبهری سنوور.

ئه و لهگه ل پیشه وه ریدا ناکوکییان که و تبووه نیوان. رابه رایه تیی فیرقه له ناو سوپادا به و شیوه یه که ده ویسترا به لای ئه وه وه په سند نه بوو. سوقیه ته کان، بیگومان به ئاماژه ی پیشه وه ری، ئه ویان به شینوه یه کی ریزدارانه ئاوا کرد و بردیان بر باکر همتا له وی بحه سینته وه. چه ند مانگیک له وی بوو، نه و کاته ی سوپای سوقیه ت ئیرانی به جی هیشت، به ریز و سالاوه وه هینایانه وه. پیشه وه ری ویپای لیب وردن خوازی له وه ی له رابردو و رووی به روه به چاکی ریزی لی گرت، سه ره تا بردیان بر ورمی پاشان برده ویل. له ده می هیرشی سوپای ئیران، هینابوویان بر ته وریز بر ئه وه ی بگه ریته وه سه ربه رپرسیاره تیی جارانی به لام کاره له گوریدا نه مابو و.

لهبارهی سهرکهوتن و شکانی خیرای شورشی ئازربایجانهوه قسه زوره به لام من تهنی بهبۆچوونى خۆم، بۆچوونى ئەفسىەريىك كە لە نۆينىيكى بارىكەللەو، تىپەريوه، دەدويىم. بهبوچوونی من ماکهی سهرکهوتنی بهپهله و ههروا ژیرکهوتنی بهپهلهی شورشی دیموکراتی ئازربايجان، هاوه لهتي و هاوكاريي بني وچاني سوپاي سۆر يان راستتر بليم پشت بهستنی بن رادهی فیرقهی دیموکراتی ئازربایجان بوو بهم هاوهانی و هاوکارییه برایانهیهی یه که تیبی سو شیه تنبی تنبی شرومان دروشم و داوخوازه کانی فیرقه ی دیمو کراتی نازربایجان گشتیان رەوا و راست و پیشکهوتوو بوون: ئازادىيە دیموكراتىيەكان، زمان، قەلەم، كووهبوون، كولتوور، ئۆتۆنۆمى له چوارچيوهى ولاتى سەربەخۇى ئيراندا، لەبارەي داخوازییه خوشبژییه کانی لهمهر چینگهلی چهوساوه، گورینی پیوهندیی نیوان کریکار و خاوهنکار، ئاغا و کرمانج، شتینک نهبوو مایهی رهخنه یان گلهی هیچ ئازادیخوازیکی ئيسران بي، به لام نهو دروشم داوخوازانه به شيه ويه كي به رفره به نيه كهدا يه ليان نه هاویشتبوو. نایه له دریژهی سی یان چوار مانگ، له پیکهاتنی فیرقدی دیموکراتی ئازربايجانهوه بگره ههتا دهگاته ۲۱ی سيهرماوهزي ۱۳۲۶ «رِوْژي سيهرهه لدان و سهرکهوتنی فیرقهی دیموکرات» دهشیا سهرجهم جهماوهری کریکار، وهرزیر و هوورده بۆرجوازیی گەلتری ئازربایجان، لەپتناو شۆرشتكى گەلتر و دتىموكراتدا ساز بدرين؟ راسته پیش پیکهاتنی فیرقه، هدندی کار بدهوی حیزبی توودهی ئیراندوه کرابوون، هدندی ريكخراوي پهرتوبلاو و لهرولاواز له ههندي شويني ئازربايجان هاتبوونه كايه بهلام چالاكىيەكان بەشى ئەوەيان نەدەكرد لە كاتيكى كورتدا ھۆكارە بەرچاوەكانى كۆمەلگەى فيبودال - بورجوازيي ئهو سهردهمهي ئازربايجان بگوري بو هوكاري بيرهكيبي لهبار و، ئامادەيىي شۆرشگىرىي لى بكەويتەوە و رووەتى كۆمەلگە بگۆرى. له اله به هن هداومه رج و دوخی کاته کی و شوینه کیی هد آکه و تو و به سوودوه رگری له سایه ی پاسه و انه تیی سوپای سوور له ئیران، فیرقه ی دیموکراتی ئازربایجان ها تبیته سه رکه آکه آنه که وی که ده ده ست پی کردن و سه رکه و اندنی را په ریندا بکه ویته په له په لی یک بی کومان سوپای سوور راسته و راست به شداری سه رهه آلدان نه بووبوو به آلام ئاما ده بوون و پاسه و انه تی که و له هموو جییه که هه ستی پی ده کرا. هم خوید ائه مهمسته بوو به مایه ی خوبه ده سته و همایه که توبه ده ست اله به رگری هه آگریی مور گری ته دو ریز و مو آگه کانی تر.

هدرچون بی راپهرین به سه رکه وت. حکوومه تی گهلیّری ئازربایجان هاته کایه و له ماوه ی یه کساله ی ده سرویشتنی خویدا که و ته ریفوّرمی بنه ره تی، له وانه: دابه شینی هه ندی زهوی، خومالی کردنی هه ندی کارگه، ده ست به سه ردا گرتنی پاره و پوولی دوژمنانی گهل، پیکه وه نانی سوپای گهلیّری ئازربایجان، دانانی زانکوّی ته و ریّز و کاری شه و و روّژ بو خوشکردنی ریّگه و بانی ته و ریّز و قیرکردنی نیسته شرانکوّی ته و ریّز و قیرکردنی شه قیم که نیسته شران کوّی ته و ریّز و قیرکردنی نه و سه رده مانه ن به لام سه ره رای هه مو نه مانه فیرقه نه یتوانی بیر و سه رنجی یارمه تیده رانه ی جه ماوه ری به رهه لادای ره نجده ران به کیّش بکات و بید هی یت بی یت بی یت و سه رکوی به رهه له بناوانه ی پیکه ینه ری را په رین و سه رکه و تنید ا تا و توی بکری .

ئدوسا «و ئیستهش» هوّی شکانی شوّرشی ئازربایجان له هاوکیش نهبوونی هیّزگهلی نیمپریالیزم و سوّشیالیزم له گوّره پانی ناونه ته وه ییدا تاوتوی ده کری. به لاّم هوّی سه رکه و تنیشی «به له به رچاوگرتنی ههلومه رجی شوینه کی» ههر ئه مه بوو. سه رکه و تنی خیّرای شوّرشی گهلیّری ئازربایجان له ثه نجامی یارمه تیدانی نه پساوه ی سوّشیالیزم بوو. به لاّم ههر ته نیا له به رئه ویش به هوّی ها و کیّش نه بوونی هیّزگه ل له گوّره پانی ناونه ته وه هیدا» له حکوومه تی گهلیّری ئازربایجان گیرایه وه، ئیتر ئه ویش شکا.

من به هیچ جوّریّک ناحه زی ئه نته رناسیوّنالیزم، هاوکاریی ناونه ته وه هییانه ی را په رینی گه لانی ئازادیخواز و بزووتنه وه کریّکاریی دنیا، یارمه تیی برایانه و کاری دهسته وای ریّنجبه ران نیم بگره زوّر به رژدیش بروام پیّیانه. له دنیایه کدا که سیسته می یه کپارچه یی و جیهانیی ئیمپریالیزم گه رووی گه لانی لاواز و ریّنجبه ری له هه موو کونجیّکی دنیا دا گوشیوه، ساویلکه یییه گه لان له هاریکاریی و ده سته وایی بیّبه ری بکه ین. به لام ئه م

یارمه تیدانه، یان راستتر بلاّیین پشهوانیی دهره کی ههر بوّ رواله تی ماکهی شوّرشگیّریی ناوه وهی کنوّمه لاّه به کاره. به واته یه کی تر، یارمه تی و پالّپشتیی ده ره کی ماکه ی شوّرشگیّریی ناوه کی پته و ده کهن به لاّم شوّرش ناهیّننه به رههم.

شوّرشی گدلیّر و دیموکراتی نازربایجان غووندی زیندووی نهم جوّره پشتهوانییه بوو. بهشی پشتهوانیی یه که تیی سوّقیه تبر بود له پشتهوانی و پشکداریی خه لاکی ریّنجبه ری نازربایجان خوّیان. ماکهی سهرکهوتن و شکانی شوّرشیش ههر لیّره دایه. هه تا نه و کاتهی پشتهوانی هه بوو هه ناسه ی شوّرش لهگه پردابوو، به بپرانی نهم پشتهوانییه شوّرش لهگه پردابوو، به بپرانی نهم پشتهوانییه شوّرش لهگه پردابوو، به بپرانی نهم

له نازربایجان، به تایبه تیش پاش چۆلکردنی سوپای سوور، نهو گهرموگورییه یه سهره تای شوّرشدا ههبوو له ناوچوو، ته نانه ت گرووپگهلی ناحه ز دهستیان به خوّپیشاندان کرد. هرّیه که روون بوو: شوّرشی نازربایجان ره گی قوولی دانه کوتیبوو، ته نیا ریّبه ری به کاری شوّرش «پیشه وه ری» همر خوّی بوو. به ریّزان: قیامی و پادگان، ههروه ها وه ک ده یانگوت نیلهامی و فهره یدوون نیبراهیمی و نه وانیتر بریّتی بوون له پیاوانی به بروا به لام له وان به ولاوه نه ندامانی بنکه ی فیرقه بیری شوّرشگیّریی نه و تویان نه بوو یان نه گهر هه شیانبووبی که م بوو. هه ندی کی تری له هه لگه ریش هه بوون خوّیان هاوی شتبوه پال بروو تنه و کورد بوو، به گهرمی و مسته کوّله هدلشه قاندنه و ده ده یانگوته و و بیّیان وابوو نهمه بنه تای کاری شوّرشوانییه.

ته نانه ت پیشه و هری خویشی هه ند یک جار کاری سه یر و سه مه ره ی به تایبه تی له ناو سویادا ده کرد. وا پی ده چوو هی شتا متمانه ی به سویای ریّکوپیّک نه بی ته ته بایه خی به «فیدائیان» ی چه کدار ده دا که له هه لومه رجیّکی تایبه تدا ها تبوونه که فوکول و هه ندیّک کاریان کردبوو. له بیرمه جاریّکیان پیشه و هری ها ته سه ردانی موّلگه، له کاتی ها تنی ئه و دا ئه فسه ری پاسه و ان میلازم یه که م «دیانه ت»، چاودیّریی دابه شینی خواردنی له چیّشتخانه دا ده کرد. پیشه و هری به دوایدا ده نیّری و ره خنه ی لی ده گری بوّچی له ژووری پاسه و ان و له پشت میّزی خوّی نییه. نه فسه ری پاسه و ان روونی ده کاته و ه نابی به رده و ام پشت میّز بیّ، نه رکی نه و نه و به ه تیّکهای کاروبار، له مانه یش دابه شینی خواردندا چاودار بیّ. پیشه و هری له «زماندریّژی» ی نه و تووی و ده بی و فه رمان به سه ربازگه ل ده دا بیکوتن، سه ربازه کان بیره بیر و نایانه و ی له نه فسه ری خوّیان بده ن فه رمان

به پاسه و انه کانی خوّی ده دا و ، «فیدائی» یانی پاسه و ان ئه فسه ری ناوبراو دارکاری ده که ن. شفسه ران به ناوی پیشبری لهم کاره ی پیشه وه ری چه ند سه عاتی که دهستیان له کار هم نیرت به نام که به نیرت به نامی که ده نیرت به نامی که این و ابوو ئه م کاره له و کاته ناسکه دا بو سوپای گهلیر زیانداره ، زور زوو گه رانه وه سه رکاره کانیان به نام پیشبر پیه کانیان هه رمایه وه پیشه وه ریش بو نه وه ی نه فسه ران دانه و ایی بکات پاشان هه ندی کاری کرد له و انه شه و انی همینی بانگهیشتنی نه و انی بو «شاگولی» ده کرد و هه روه ها له باره ی شوّرشی ناز ربایجان و کاره کان کاره کانی داها تو و نه رکی هی زنگه لی چه کداره و بریان ده دو و ا.

لهبهر رووناکیی وتهکانی پیشهوهری و ئهو زنجیره رووداوانهی پیش ثهو دانیشتنانه هاتنه پیش من گهیشتمه ئهو ئه نیوان بهریز هاتنه پیش من گهیشتمه ئهو ئه نجامهی وا پی ده چوو پیوهندییه کی چاک له نیوان بهریز پیشهوهری و حزبی توودهی ئیران نهبی. له بیرمه پاش هاتنمان بی تهوریز له یه که مین جات یه که تی یه که تی نامین له گه ل پیشهوه ریدا، ئه و له گه ل به خیرهینانی ئیمه و روونکردنه و هه ل و یستی فیرقه ی دیموکراتدا، گوتی:

- حزبی تووده تهنیا قسه ده کا و دروشم دهدا به لآم ثیمه دهستمان دایه چه ک و کارمان به جی هینا.

ههر له و کاته وه نهم جوّره بیره وه رییانه لهباره ی حزبی تووده و زایه نه یه کی ناخوشی له گوتی مندا هیّنایه کایه. پاشانیش که خوّلکیان کردین ببین به نه ندامی فیرقه ی دیّموکراتی ئازربایجان، ههموومان بهبیّده نگی به رگریان کرد. پیّم وایه پهگی ناته باییی پیشه وه ریش له گه نازه ر ههر لهم شویّنه وه ئاوی ده خوارده وه. ها واری له ناکاو و به بی بوّنه ی پیشه وه ری به سهر یه کیّ له نه فسه راندا له و دانیشتنه ی پیّشتر لهباره یه وه ئاخاوتم، دارکاری کردنی ئه فسه ران و نه و کرژه ناهه قالانییه ی له پیّوه ندیی نیّوان «فیرقه یی» یه کان و نه فسه رانی «حکوومه تی» دا همبوو هه رده بی له بناوانی ئاوها وه سه ریان هه ندابی پاشان ئه فسه رانی «حکوومه تی» دا همبوو هه رده بی له بناوانی ئاوها وه سه ریان هه ندابی پاشان بیستمانه و حزبی تووده هه ر له بنه په ته وه که نه وه نده پی په سند نه بووه، به ناو فیرقه ی نه وه نده پی په سند نه بووه، به نام په و و به چوار په لان به دووای فیرقه دا ده کوراد کی شرو به پروای کاری جین به حتی کراو ده بووه و به چوار په نان به دووای فیرقه دا

بهههر ئاوایهک بنی، پاش دهرچوونی سوپای سوور، هه آنچوونی شوپشگیرایه تیی جاری بهرایی بهرهبه ه کموته پاشه کشی و، سه رنجیش ده درا کاریک بو پاراستنی ئهم ورهیه

ناکریّ. تدناندت بدبوّچوونی من ندم هدلّچیووندی سیدره تاش هدتا راده یدک له گیانی هدلپدرستییدوه سدری هدلّدابوو. له فیرقدی دیّموکراتدا ژماره یدکی گدوره له کوّچهران «موهاجیران» ندندام بوون و کاری گرینگیان له دهستدا بوو: وهزیری بدرگری، سدروّکی گشتیی شاره وانی، سدروّکی گشتیی پاسه وانی، سدروّکی نینجیبات، بنکهی پوّلیس و هیتر و هیتر. هدلسوک دوتی ندم کوچهرانه هدر له سیدره تای هاتندوه یان بوّ نیّران شویّندواریّکی باشی له بیری جدماوه ری دانیشتواندا بدجیّ ندهیّشتبوو. ندماند هدلسوکه و تیان «نوّباش» ییانه بوو و به تایبد تیش کاتی له فیرقد چه کدار بووبوون گدلیّک تیر «به خدیالی خوّیان – شوّرشگیّرانه» ده جوولاندوه. هدلپدرستی راست هدر ندماند بوون، بدلام بدشیّک له جدماوه ری راسته قیندی ناز ربایجان له سدره تا بددل و بدگیان بدپیر بوون، بدلام بدشیّک له جدماوه ری راسته قیندی ناز ربایجان له سدره تا بددل و بدگیان بدپیر بانگدوازی فیرقدوه چووبوون.

بیّگومان ئهمانه هوّی سهره کیی ناره زاییی خه لّک نهبوون. له تهوریّز ژماره یه که بهرهدک له بهرهه لستکاران که پیّشتر پیاوی ریّنجبهر بوون به ناشکرا کوّبوونه و هیان کردبوو. له تهوریّز باوبوو دهیانگوّت روّژیکیان ههندیّکیان له شهقامدا دروشمیان دهدا:

- "ياشاسون!" واته: بري.

تەرەفرۇشىنىك لە يەكىنىك لەو خۆپىنشاندەرانە دەپرسى:

- "يۆلداش كيم ياشاسون؟" واته: كاكه كتى بژى.

ئەرىش وەلام دەداتەرە:

- "هدله مدعلووم دهكل." واته: هيّشتا ندزانراوه.

ئیمه ئهوهنده تیکه لاویان به خه لکه وه نه بوو به لام جارناجاری ئه و دهمه ی له گه ل یه کیکی رینجبه ریان که سانی تردا قسه یه کمان بکردایه له شیوه ی ئاخاو تنمان تی ده گهیشت ئیمه ئازربایجانی نیین، ئیتر له هه لسوکه و تیان له گه لماندا رووخ و شدی دهبون و راست و ره وان ده یانگوت هه رنه بی ده توانین له گه ل ئیوه دا دو و قسمی به جی بکه ین، به م ئاوایه نفریان له ئه فسه رانی فیرقه یان فیدائیانی فیرقه ده کرد. هم لبه ته همند یک له مانه به رژه وه نده کانیان که و تبووه به رهم ده ده ده ده کرد.

ئیده هدرچهنده له سهربازگه دهماینهوه و له گورهپان بهدوور بووین به لام پیداپیدا ههستسان دهکرد نهم دوخه ناتوانی نهوهنده دریژه بکیشی. حکوومهت، حکوومهتیک

نهبوو خه لک لهمه پر خویانی بزانن و به شوین پر پنرینییه کانی بکهون. به تایبه تیش کا تی ها توچو له نیوان تاران و ته وریزدا ده ستی پی کرد. مزه فه بر فه برووز جیگری گشتیی حزبی قه و امولسه لیته نه ها ته وریز و پیشه وه ری چووه تاران بو نه وه ی پیگهیه کی ناشتی خوازانه بو پرسی نازربایجان بدوزنه وه. ده رکه و هه ندی کار و به رکار له سهره وه سه ریان هه لداوه و هه ستمان ده کرد نیتر شتیک له شوّرشی گهلیری نازربایجان نه ماوه. له بیرمه هه دله و پروژانه دا یه کیکیک له نه فسه رانی نیمه لووتی به پاگونیه وه ناو و گوتی:

- پاگونه کانمان بۆنى نەوت دەدەن.

بیدگومان ئیمهی ئهفسه ران لهناو رووداوی سیاسه تگهلی پهنا پهرده دا نهبووین، جقات و کۆبوونیشسمان نهبوو ههتا لهویوه ئاگه داریان دهست که وی، ئه وهی ئیسه ههستمان پیسی ده کرد له سه ربنه پهره تنی به پوژه وهی خومان بوو. هه رجون بی ئه مه ههستی گشتیی ئیمه بوو، پاشانیش ده رکه و تزر به هه له دا نه چووبووین و بینیمان کار به کوی گهیشت.

پاش ئەوەى روون بووەوە وتوويژ بەھىچ كوێ نەگەيشتووە، حكوومەتى ئيران بريارى دا ھيز بۆ ئازربايجان بنيرێ. گەلينك كۆڕ لە شارە جۆراوجۆرەكانى ئازربايجان بەستران و بەروالەت كەوتنە تەياركردنى خەلك بۆ بەرگرى، دروشمى ناسراوى «ئۆلمەك وار، دوغمەك يۆخدر- واتە: مردن ھەيە، گەرانەوە نىيە» بىرەوەرىى ئەو رۆژانەيە. بەپەلە ھەندىكى بەش لە سوپاى ئازربايجان بۆ بەرگرى بەرەو سنوور ناردران.

سزقیدته کان کاتی چوّل کردنیان، ئه و چه ک و کهلوپه لانه ی به سوپای ئازربایجانیان دابوو له گه ل خوّیاندا بردیاننه وه، له مانه یش توّپه کان. ئیّمه ته نیا چوار توّپی ۷۵ی چیاییمان هه بوو له سوپای پیشووی ئازربایجان به پاش که و تبوون. سه رکرده ی ئه و توّپانه من بووم. دوو دانه له توّپه کان له بن سه رکردایه تیی نه قیب هرمزان ره وانه ی «قافلان کوّ» کران و دوو دانه که توّپه کان کوردستان و به سه رکردایه تیی خوّم به ره و به ره و به سه رکردایه تیی خوّم به ره و به ره ی که و تن ی که و تن دره ی دره ی که و تن .

نهو کاتهی نهرکی بهرهی سهقزم پن سپاردرا مهلا مستهفای بارزان بهرپرسی نهو بهرهیه بوو. تۆپهکانم گواستهوه گوندی «سهرا»ی سن کیلزمهتری دوور له سهقز. «سهرا» سنووری نیّوان حکوومهتی گهلیّری کوردستان و سوپای ئیّران بوو. لیّره، پاش ناسینی هیّلی بهره، توّپهکاغان له شویّنیّک که بهسهر سهقزیدا دهروانی دامهزراند و چاوهروانی فهرمان بووین.

پیکدادان له هیچ یه کیکی به ره کاندا رووی نه دا. ته نیا له کاتی جیگوزی هیزه کان و پاریزوه رگری و سه نگه رکاری له قافلانکو، رائید قازی نه سه دو آلاهی، نهم پیاوه نازا و به به پروایه، نهم هاوه آله هه ره باشه ی نیمه له حه واوه نه نگاو ترا و شه هید بوو. هه موومان چاوه پروان بووین هه ربه زوویی تو آله ی بکه ینه وه، به دانیایییه وه له پاریزه کانی خومان چاوه روانی هه آلمه ت بووین، له ناکاو هه موو هیوامان به با چوو.

شهوی ۲۱ سهرماوه زبر سهرانستی ئه رکه کانی پشته به ره چووبوومه گوندیک به ناوی «ئالتوونی خواروو». بنکهی پشته وانیی ئیمه له یه کینک له خانووه کانی ئه و گونده دا بوو. له وی خدر یکی موتالای نامه گهیشتووه کان بووم هه والیان هینا سواریک منی ده وی.

ئه و سواره له لایه ن عه قید عیزه ت - سه رقکی ئه رکانی مه لا مسته فا و ، له ئه فسه رانی کوردی عینراق بوو پاشان له به غدا گیرا و هه تراسرا - نامه یه کی بق من هینابوو و ناوه پر قکه یشنی هه ربریتی بوو له راگه یاندنه به ناوبانگه که . ئه و راگه یاندنه له لایه ن فیرقه ی دیموکراتی ئاز ربایجان و کوردستانه و ها پر درابوو ، بق خوّلادان له براکوژی بریاری به رگری نه کردنیان دابوو و فه رمانیان به سوپای ئاز ربایجان دابوو بگه پریته و هموّلگه ی خوّی عه قید عیزه ت و یرای راگه یاندنه که ، تیبینیه کیشی نووسیبوو:

«بەريز سولاتان...

پیشهوه ری هه لاتووه، ریبه رانی فیرقه هه لاتوون، سوپای حکوومه تی ناوه ندی ها تووه ته ناو ته دریز و پشته وه یه به رهی نیمه، میاندوواویش گیراوه. بزیه له پیناو پاراستنی پشته وه یه به ره بینه بزکان و به ره و میاندوواو دایمه زرین...».

من له نامه که ی ئه و هه ستم به سه رسرمانیک کرد.

رائید پیرزاده له حکوومهتی ئازربایجانه وه بو ئالیکاریی ئهرکانی مهلا مسته فا ره وانه ی «سه را» کرابوو. بریارم دا پینوه ندیی پینوه بکه م بو ئه وه ی پاش ئاگه دارییه کی هوورد لهباره ی به به به وه بتوانین پلانیکی گونجا و بو کشانه وه دابرپیژین. ته ته ریکم همنارد بو لای ملازم یه که م «پهئیس دانا» که له سه نگه ردا بوو بو نه وه ی توپه کان کوبکاته وه و بیت ه «ئالتونی خواروو»، خویشم چووم بو «سه را». له وی هه ندی له نه فسه رانی ئازربایجانم بینی، نه مانه بو ئالیکاریی به رهی کوردستان ها تبوون. «نه سغه رئیره خت» ی نه فسه ری فه وجی پیاده، «مه حمود تیوای» یه به رپرسی پاشه به ره و «مورته زا زیربه خت» ی نه فسه رئالسمانیم له وی بینی، له هم مودی پینکه نینا و پیشر که رکی زیربه خت بوو. نه ویان نارد بوو

ئامانجه زهوینییهکان سهرانسر بکات و پاشان بهبالهفره بینتهوه بو بومبابارانیان. له ئازربایجان تهنی دوو بالهفر ههبوون که بهریزان مورتهزا زیرپهخت و عهلی جوودی له «ئهرکی فرین بهرهو ئازادی» له تارانهوه لهگهل خویاندا هینابوویان. ئهو «قهلهرهشکانه» بومباشیان پی نهبوو، لهوانهبوو بهنارنجوکی دهستی له ئاسمانرا ئامانجهکان بکوتنهوه...

دەركەوت پیرزادەی سەرۆكی ئەركانی بەرە، بەر لە ھەموان بنكەی سەركردايەتیی بەجى ھىللاوە. راگەياندنی دەست لە بەرگری ھەللگری لەلايەن سوار ماتۆرىكەوە گەيشتبووە «سەرا». پيسرزادەی بەرىزىش بۆ ھاوىركسردنی راسستی لە چەوتىی ئەو ھەواللە سواری پاشكۆی ماتۆر دەبى و پاشان لە سۆۋيەت سەرى ھىنايەدەر.

لهبارهی جهنه رال «عهزیمی» که نهرکانه کهی له میاندوواو بوو، پرسیارم کرد، کهسیّک وه لامی پی نهبوو. پاشان له تهوریّز گیرا و له سیّداره درا. بهناچاری چوومه لای عهقید عیزهت، نهو گوتی:

- راستییه کهی نهوه یه ریبه رانی فیرقه ی دیموکرات ههموویان هه لاتوون، ئیتر شتیک به ناوی «فیرقه» وه له گوریدا نییه. سوپای ئیرانیش ههر لهم دوو سی روزه دا ته واوی ئازربایجان داگیر ده کات. ئیوه برپاریک له باره ی خوتانه وه بده ن! خیلی بارزان خانوویکی لیره نییه به رگریی لی بکات. به راستی، ئیمه به حه و اوه هه لواسراوین. ئیره شهر به حه و اوه هه لواسراون، ناتوانن خوتان بگهیننه ته وریز، درانی شورش له ریگه و نیوه ی ریگه دا هه رنه بی بو وه رگرتنی چه که کانتان ده تانده نه به رده سریزی گولله. ئیسته نه که ربه ساغیش بگهنه ته و ریز نازانن له وی چیتان به سه ردیت. ته نیا نه رکی ئیوه و ئیمه مانان پاراستنی گیانی خومانه. ئیمه بو مه هاباد ده کشینه وه، ئیوه ش ئاره زووی خوتانه، نه گهر حه زده که زده که دا وه رن.

پاشان بیستمه وه سوّقیه ته کان ناموّرگاریی «پیشه وه ری» یان کردبوو بو نه وه ی لههمبه ر سوپای نیّراندا نه وهستیّته وه، ته بای کوّمیته ی ناوه ندیی فیرقه ی دیّموکرات له سنوور به ریّته و بوّ سوّقیه ت بچیّ. نه فسه ران و ماله کانیشیان که له ته وریّز بوون، سه باره ت پیّگیری و پشته وانیی جه نه رال «نازه ر»ه وه ریّگه یان پی درا ناوابین. پاشان به ره به ره کار گهیشته نه وه ی سنوور به رووی ههمو لایه کدا بکریّته وه. ته نانه ت زانیمان می لاگه ی نه رده ویل به خوّیان و ته واوی چه که وه ده ربازی نه ولا بووبوون، له کاتیّکدا نه گهر ریّبه رانی فیرقه سه ریان لی نه شیّوایه و نه که و تنایه ته هه لیّه ی رزگار کردنی گیانی خوّیان و فیرقه سه ریان و نه که و تنایه ته هه لیّه ی رزگار کردنی گیانی خوّیان و

هه لنه هاتنایه نه وا ده یانتوانی ته واوی به شه کانی سوپا و فیدائیان و سه رله به ری نه و که سانه ی مه ترسیی هه لواسینیان هه بوو، کوبکه نه و و به ریّکوپیّکی بکشیّنه دو اوه. ته نانه ته نه که در پیّویستیی به شه پر و پیّکدادانیش بکردایه نه وا زیانیّکی که متر له زیانی سیّ روّژه ی «قه تلوعام» ی خه لّکی بیّ نوای ته وریّز و شاره کانی تری ده بوو.

ئیمه بریارمان دا بو پاراستنی چهک و بهشه کانی خوّمان بچین بو مههاباد که هیشتا قازی محهمه دی ریبه ری حکوومه تی دیموکراتی کوردستان له وی بوو. نه و شاره به راستی ده یتوانی بو نیمه بین به نوایه کی هیمن.

بریار بوو «ئیحسانی» بهخوّی و فهوجه که یه وه بچیّ بوّ بوّکان که بنکه ی پیّ برژیویی به ره بوو. پی برژیویی ناو کوّگه کان له ئوّتوّموبیّل بار بکات و له ریّگه ی شاروّکه ی «بورهان» هوه بچیّ بوّ مسه هاباد. منیش توّیه کانم له ئوّتوّمسوّبیّل باربکه و شسویّن ئه وان بکه و مه له به ده و اله به ده و به ده و به ده و به به ده و به ده و به ده و به به ده و به ده و به ده و به ده و به ده به ده و ب

له بۆکان ئهو دەمـهى ئىـحسانى تەباى ئەفسـەرانى تر بۆ بەتالكردنى كۆگـە دەچى، دانىشـتوانى حـەز لە چەكى بۆكان لىنىان كۆدەبنەوە و سەريان لىخ دەشىنويىن، بەبيانووى رزگاركردنيان، چەكـەكانيان لىخ دەكەنەوە و وايان لىخ دەكەن ھەلىنى. كورت و كرمانجى، كاتى ئەفسـەران پاشى نىـو سەعاتىنىك دەگەرىنەوە دەبيىن لە فەوجىنىكى پىنسەت كەسى شوينـەوارىنىك نەماوە، ھەر سەربازىدى بەرەو كوئ ئاوەزى بريويەتى پىتى پىنوە ناوە. ھەر حەوت ئەفسـەرى لەگەل فەوجەكەدا بوون: ئىـحسانى، زىرپەخت، تىـواى، ئەرتەشىيار، تەوەكـولى، ئەسـغەرى و نىكۆلا ماكاريان كە ھەلومـەرجـەكە بەنالەبار دەبيىن ھەر بەو ئۆتۆمـۆبىلەى پى بريوييەكـەى ھەلگرتبـوو و لە شـەرگـە دەربازبووبوو، خـۆيان دەگـەيننە مەھاباد.

من لهو سی چوار مانگهی له کوردستان بووم هه تا راده یه که ورهی خه لاکی ئه وی شاره زا بووبووم. ئه مانه به هری سالانی سال له ژیانی بن هه لومه رجی فیوّدالی، وره یه کی هاوشانی ئه و هه لومه رجه یان په یا کردووه: لایه نگری زوّرکارین، ئه و زوّرکاریه ی ئاغاکانیان به سه رئه وانیاندا سه پاندووه. بینگومان ئه م که سانه هه رکاتی هه لیان بو هه لاده که وی هه رئه و زوّرکاریه ی ته مه نیک که له ناغاکانی خوّیانیان بینیوه، ئه مجاره ئه و ان

له کهسانی بندهستی خوّیانی ده کهن. له راستیدا ئه و دلّپرییهی له ئاغاکانیان ههیانه له مانی ده ده ده و درده هیننه و بیگومان دانیشتوانی شار ئاوها نهبوون و ههتا راده یه که م جوّره پیّوه ندانه ئازاد بووبوون و بهره و ئه وه ده روّیشان و رهیه کی کوّمه لاّیه تی و سیاسی بوّ خوّیان یه یا بکهن.

ئهم ههلومهرجه به تایبه تی له برکان بالادهست بوو. سهرنج راکیش ئهوهیه ئهو کوردانهی فهوجیک سهربازیان چهک کردبوو و راویان نابوون، ههر خویان زوربهیان له فیدائیان و پیشمه رگه کانی حکوومه تی میللیی کوردستان بوون.

پشته وانی له حکوومه تی میللیی کوردستان بشوّنه وه.

لهم بهشهی بیره وه رییه کاغدا گهلیّک جار ناوی «ئیحسانی» هاتووه ، وه ک پیشتر بینیمان له «گونبهت» بریندار بوو و ناردرایه تاران ، تعبای ئه فسه رانی تری گیراوی را په رینی خوّراسان: به هرام دانش ، حوسیّن فازلّی و عهلی سه نائی له ئینجیبا تخانه ی ناوه ندی گیرابوون. پاش دامه زرانی حکوومه تی گهلیّری ئازربایجان له کاتی له دادگه داندا له گرتووخانه هه لا تبوون و ها تبوونه پال سوپای ئازربایجان. پلانی هه لا تنیان له لایه نشه هیدی قاره مان «روزبی» وه دانرابوو و به یاریده ی رائید «حه میدی» جیّبه جی کرابوو رائید «حه میدی» یش ته بای ئه وان هه لا تبوو و ها تبووه گه ل سوپای ئازربایجان. به و هی هی وار که س له سه ربازان گیرابوون ، به گرتنی هه شت مانگ حوکم دران و پاش تمواو بوونی ماوه ی گیرانه کانیان ره وانه ی سه ربازی کرانه وه بی ته واوکردنی خزمه تیان.

بگەرتىينەوە بۆرووداوەكان:

ههرچون بن پاش بهسهربردنی سن روزی ناخوش لهنید سهرماوسوله و قورولیتهدا، تهبای سهربازان گهیشتینه مههاباد. بیگومان ناچاربووبووم له ریگه توپهکان له شوینیکی لاچه پهجی بهجی به یا آن نوتومویی نهبرووت. پاشماوهی سهربازان که بهسواریی ولاغ بهریمان خستبوون گهیشتنه وه لامان.

میّرووی ۲۶ یا ۲۵ی سدرماوهزی ۱۳۲۵ بوو گهیشتینه مههاباد. بی ناوبر چووینه

دیمانه ی قازی محهمه د به لام له وی نه بوو ، گوتیان چووه ته میاندوو او بق پیشوازی له سوپا . نهمیر حوسین خان - وه زیری به رگریی نه و ، گوتی نیمه خویشمان نازانین چی ده که ین به لام به بروای من مانه وه ی نیّوه له مه هاباد باش نییه له به رئه وه ی دوور نییه نیّسته نائیسته سوپا بگاته مه هاباد.

بینگومان ئیمه له چاوه روانیی گهیشتنی سوپا بو مههاباد دانه نیشتین، ههروه ها هاتنی سوپای ئیرانمان بو ئازربایجانیش نهبینی به لام پاشان بیستمانه وه که سوپا پیش ئهوی بگات به ته وریز، ماوه ی سی پوژ له «باسمینج: گوندیکی نیزیکی ته وریزه» هیوریبوو. دهستی دهسکیز و کریگرته و ناحه زانی شورشیان به ره للا کردبوو هه تا ههر کاریکی بیانه وی به سهر دانیشتوانی بی په ناو پهسیوی ته وریزیدا بهین . له و سی پوژه دا خه لکی بیانه وی به سهر دانیشتوانی بی په ناو پهسیوی ته وریزیدا بهین . له و سی پوژه دا خه لکی ته وریزیان له گومی خوین گه وزاند. مروقیان کوشت، پریان دایه ئافره تان، مالانیان تالان و برو کرد و خانوویان ئاگر تی به ردا. ئینجا دوای سی پوژ سوپا «به سه رکه و توویی» گهیشته ناو ته وریز و ئه وه ی به کریگیراوان بویان نه لوا بوو بیکه نوی کردی. بیست و شه شه که سیان له ئه فه سه ران گرت و پاش له دادگه دانیکی گالته بازاری به کوشتن حوکمیان دان. جه نه رائید قاسمی، جه و ده تاگه هی، دان. جه نه رائید قاسمی، جه و ده تاگه هی، نه قبلی سوبحی... و چه ندان که سی تر به داره وه کران. پاشان زانیمانه وه نیبراهیمی، رامین، قولی سوبحی... و چه ندان که سی تر به داره وه کران. پاشان زانیمانه وه نیبراهیمی، رامین، قولی سوبحی... و چه ندان که سی تر به داره و هدر ثه و پوژانه چوار له نیبراهیمی، رامین، قولی سوبحی... و چه ندان که سی تر به داره و هدر ثه و پوژانه چوار له نیزیکه ی بیست هه زار مروث ته نیبا له ته وریز شه هید بوونه و هدر ثه و پوژانه چوار له نیشتوری، حمقیه رست، سه قاوی و خاکساری که کوردانی بوکان گرتبوویانن، له مه هاباد گولله باران کران.

ئه مان شه هیدگه لینک بوون به ته و اوی گیان و بروای قوو لی خویانه وه چووبوونه پال شورشی ئازربایجان بو ئه وهی له مریگه یه وه بتوانن ئازادی به سه رتاپینی نیشتمانه که یاندا بلا و بکه نه وه. به دریژاییی میژووی نویده می و لاتی ئیدمه ، گهلی ئازربایجان به رده و ابو پیشه و انی ئازادیی ئیران بووه. نه مجاره شه هه رهیوا و خولیای هه موو ئازادیخوازان و ابوو بلیسه ی گلیه داری ئازادی له ویوه به سه رته و اوی ئیراندا رووناکی باویژی. مخابن له بیریکی خه مبار و دهیان هه زارشه هد به ولاوه شتیکی تری لی به جی نه ما ، بو ؟ پیم و ایه بیریکی خه مبار و دهیان هه زارشه هد به ولاوه شتیکی تری لی به جی نه ما ، بو ؟ پیم و ایه پیشتر هزیه که میان کرد. نه گه رئه و ابه و ئاسانییه کپ نه ده کرایه وه تمنانه ت نه گه رخه کرایه وه تمنانه ت نه گه رسته و انیم و ایه و نه و ایه و ناسانییه کپ نه ده کرایه وه تمنانه ت نه گه رسته و انیم و ایه و ناسانییه کپ نه ده کرایه وه تمنانه ت نه گه در پیم و ایه و ناسانییه کپ نه ده کرایه وه تمنانه ت نه گه در پیم و ایه و ناسانیی هم قالانی نه و دیو سنووریشی له گه لادا نه و ایه و ناسانی هم قالانی نه و دیو سنووریشی له گه لادا نه و ایه و ناسانید و ناسانی هم قالانی نه و دیو سنووریشی له گه لادا نه و ایه و ناسانی هم قالانی نه و دیو سنووریشی له گه لادا نه و ایه و ناسانی هم قالانی نه و دیو سنووریشی له گه لادا نه و ایه و ناسانی هم قالانی نام و دیو سنووریشی له گه لادا نه و نام ایم و نام و

جەشى سێيەم **بارزانىيەكان**

مه لبه ندی خیلتی بارزان له و په ری باکوری عیراق و ، له ناوچه یه کی کیوه لانیی د ژواری به ستراوه به سنووری ئیران و تورکیا دا هه لکه و تووه.

بارزانییهکان لهبهرئهوهی نیشته جیّی ئه و ناوچه دژوارهن و له مه لبه ندی شارانه و دوره پهریّز ماوهن، مروّقگه لیّکی له شساغ و به هیّزن، له پرووی په وشتیشه وه هیّشتا خاوه نی ههمان داوونه ربتی باوک سالارین و له ههموو جوّره ناله بارییه کی شارستانه تی به دوور ماون. شارستانی و پیسبوونی ره وشتی شاره کی له ناو ئه واندا هیّشتا جیّی نه بووه ته وه. به به به پخووونی من ئه وان موسلمانی به بیروباوه پن نه که نه نسانه یی. سه روّکی خیل له ههمان کاتدا پیشه وای مه زه بیشیانه و ئه و پایه یه به پشتاو پشته. بارزانییه کان پیسان وایه پی شتر پیاویکی خواناس به ناوی «شیخ ئه حمه د» ه وه هه بووه و به رده و ام پاسه وان و پاریزه ری خیّل بووه، سه روّکانی ئیسته ی خیّل له نه وه ی همان ئه و «شیخ ئه حمه د» و همان ئه و «شیخ ئه حمه د» و نه و باریزه ری خیّل بووه، سه روّکانی ئیسته ی خیّل له نه وه ی همان ئه و «شیخ ئه حمه د» و ن

بارزانییه کان بهرده و ام لهبه رامبه رئه و حکوومه ته جوّر اوجوّرانه ی ده سه لاتیان به سه رئه و ناوچه یه داوه ته ویان کردووه و هه لومه رجی ناشتی بوّ نه وان له کایه دا نهبووه: سهرده میّک له گه ل عدره ب و جاریّکیش له گه ل نیّرانییه کاندا.

سالّی ۱۹۳۹، ئهو دهمهی کهمال ئهتاتورک جاری دا کهوا پرسی کوردی «بیّگومان لهریّگهی کوشتوبری کوردانهوه له دیاربهکر» چارهسهر کردووه، سهروّکی ئهو خیّله بهناوی شیّخ عهبدولسهلام خیّلهکهی خوّی بهنیازی هاوکاری کردنی کوردانی تورکیا، رهوانهی ئهو ولاّته کرد. وه ک ئاشکرایه، ئهوان ههتا دیاربهکریش چوونه پیّش بهلام لمویّ شکان. شیّخ عهبدولسهلام خوّی گیرا و بهدارهوه کرا، بارزانییهکانیش بلاوهیان کرد و بوّ ناوچهی بارزان گهرانهوه (۵). پاش شیّخ عهبدولسهلام، شیّخ ئهجمهدی برای، سهروّکی خیّل بوو. ئهو

⁽۵) ئهم زانیارییانه چهوتن، لهبهرئهوهی شیخ عهبدولسهلامی بارزان «واته: شیخ عهبدولسهلامی دووهم» که برای گهورهی بارزانیی نهمر بووه سالّی ۱۹۱۵ یا ۱۹۱۵ له لایهن عوسمانییهکانهوه له مووسلّ له سیّداره دراوه، نهمهش سهبارهت بهوهی که شههید شیّخ عهبدولسهلام له سالّی ۱۹۰۷ هم ۱۹۰۰ وه بیّ وهرگرتنی مافهکانی گهلی کورد له دژی داگیرکهرانی عوسمانیدا کهوتبووه بزووتنهوه. بهلاّم، چوونی هیّزی شهرکهری بارزانییهکان بیّ یارمهتیی کورده راپهریوهکانی تورکیا له نیّوان سالانی ۱۹۱۷ - ۱۹۱۹ دا بووه، نهوهبوو نهو هیّزه بهسهروکایهتیی بارزانیی نهمر گهیشته فریای شیّخ عهبدولقادری نههری و شیّخ سهعیدی پیران. جاریّکی تریش شهروانانی بارزانی پاش نهوهی راپهرینی یهکهمی بارزان له سالّی ۱۹۳۲ دا کهوته کشانهوه، بهخرّیان و خاووخیّزانیان پهنایان برّ

دەمەى من لەنتىوان ئەو ختىلەدا بووم لە بەرەو دووا ھاتنى سالىي ١٩٢٥دا، ھتىشىتا ھەر ئەو كەسە سەرۆكى ختىل بوو.

بارزانییه کان هیچ ده می له به رامبه رده و له تی عیراقدا کولیان نه داوه. پاش شه پی دووه می دنیا و پاش شکانی ئه وان له تورکیا ، حکوومه تی عیراق به سالان ناوچه ی بارزانی داگیر کرد (۲). شیخانی بارزان: شیخ ئه حمه د ، مه لا مسته فا ، شیخ محمه د سدیق - برایانی شیخ ئه حمه د و ، شیخ سلیمانی کوری شیخ عه بدولسه لام - یان گرت و له به سرا و که رکووک له گرتووخانه یان په ستاوتن و خستیاننه بن چاوه دیریه وه .

سیاسه تی ئینگلیزه کان له عیراق ئه وه بوو سه رباری حکوومه تی ناوه ندیی عیراق، هیزگه لی فیوداتی ئه ناوه ندیی عیراق، هیزگه لی فیوداتی ئه و ناوچه یه یه یه ناوه ندید از به بین نه و ناوچه یه یه یه ناوه ندیدا را په رینه که ی «ره شید عالی گهیلانی» ها ته پیش ئه واله به راه به راه به ده و له تی ناوه ندیدا که لاک له م هیزانه وه ربگیری. یه کیک له و خیالانه ش خیاتی بارزان بوو که یارمه تیی شیخانی ئه وانیان دا هم تا له گرتووخانه رزگار ببن و بگه رینه وه ناوچه ی بارزان. ئه و سه رده مه ئینگلیزه کان به شه و مه لا مسته فای بارزان له که رکووک ده پفین و بریک چه ک و تقه مه نینگلیزه کان به شه و مه لا مسته فای بارزان له که رکووک ده پفین و بریک چه ک و تقه مه نین ی ده ده ن (۷).

- = تورکیا برد و بو ماوهی سالیک لهو ولاته مانهوه، بروانه: بهریز مهسعوود بارزانی، بارزانی و بزووتنهوهی رزگاریخوازی کورد، راپهرینی یهکهمی بارزان ۱۹۳۱–۱۹۳۲.
- (۹) راستیسه کهی نهمه یه: پاش کشانه وهی را پهرینی یه که می بارزان ۱۹۳۱ ۱۹۳۲ و چوونی بارزانییه کان بر تورکیا، ئینگلیز و حکوومه تی عیراق همتا سال ی ۱۹۶۳ ناوچهی بارزانیان خسته بن ده سه لاتی خویانه وه، زوریهی نه و ماوه یه بارزانیی نه مر و خوالیخوشبوو شیخ نه حمه دی بارزان له گرتووخانه و ده ست به سه ریدا ده یان.
- (۷) نووسه روه ک خویشی له و کورته پیشه کییه ی بو نهم کتیبه ی نووسیوه دانی پیدا ده نی که وا ته نیا پشتی به بیره وه ربی خوی به ستوه و نه گه راوه ته وه بو سه ر نه رشیف و دهستها و یژ و سه رچاوه کان، بویه که و توه نه نهم هه له زلانه وه. راستیه کی شاراوه نییه که بارزانیی نه مر له رفزی ۱۲ ته مووز ۱۹۶۳ له گه آن دوو له هه قالاتی خوی به ناوی مسته فا عه بدوللا و سلیمان سووره له سلیمانی «نه که که رکووک و و که نووسه ر ده لی به ده رکه و تن و له ریگه ی کوردستانی نیرانه وه گه رانه و بارزان و شورشیان له به رامیه رحکوومه تی عیراق و سوپای داگیرکه ری نینگلیزدا دهست پی بارزان و شورشیان له به راهیه ته بارزانیی نه مربه هاوکاری هه قالانی خوی و کورد په روه و به روه و نه بارزانی نیم بارزانی شالی ۱۹۶۳ ۵ عی و خه بارزانی سالی بارزانی سالی بارزانی سالی بارزانی سالی بارزانی سور و خه بارزانی سالی بارزانی سالی بارزانی سور به بارزانی سور به بارزانی سالی بارزانی سالی بارزانی سور به بارزانی سالی بارزانی سور به بارزانی سالی بارزانی سور به به بارزانی سور به بارزانی سور به به بارزانی به بارزانی سور به به بارزانی سور به به بارزانی سور به به به به بارزانی به بارزانی به بارزانی به بارزانی به بارزانی به بارزانی به به بارزانی به به بارزانی به به به بارزانی به به بارزانی به بارزانی به بارزانی به به بارزانی به بارزانی به بارزانی به بارزانی به به بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی بارزانی به بارزانی با

پاش گهرانهوهیشی بو بارزان و کوکردنهوه و چهکدارکردنی پیاوانی خیّلهکهی، کهوته شهر له بهرامبهر دهولهتی عیّراق و ناچاری کرد شیّخانی بارزان له گرتووخانه بهریدات و بگهریّنهوه بارزان.

خیّلی بارزان نیّزیکهی ههزار و پینسهت مروّثی شهروانی لیّهاتوون که یه کجار دیسپلیندار و خهباتکارن. مه لا مسته فا خوّی ئه گهرچی پلهیه کی له خویّنده واربی کوّن «کلاسیک» دا نییه به لام پیاوی کی تیّگهیشتووه. زمانگه لی فارسی، عهره بی و کوردی به باشی ده زانی و به تورکیش قسه ده کات. زمانی فارسی له «گولستان» فیربووه و به ههمان دارشتنیش ده دوی.

له بیرمه نهو دهمهی له مههاباد لهلای میبر حوسیّن خان – وهزیری بهرگریی قازی محهمه د، دهرکهوتین، مهلا مسته فام بینی وه ک پهیامبه ری له ناو نالیگره کانیدا وهستابوو، فیشه کی به سهریاندا بلاو ده کرده وه و بوّیان ده دووا. کاتیّک منی بینی به گهرمییه وه بهره و روود م هات، من پیّشتر نه وم ده ناسی، پاش نه وه ی بیره بیری و دوود لاّی و په شیّویی نیمه ی بینی، گوتی:

- من پیشهوهری نیم، «پهناهیان»یش نیم له کاتی ئاشتیدا سهرو کی نهرکانی سوپا بم و

= هه لگیرسانده وه، ئه و شوّرشه ی له ژیر پاله په ستوّی به رده و ام و نه پساوه ی حکوومه تی عیّراق و ئینگلیز پیّکه و مهوره به کوّتا هات و ، بارزانی و شه پروانه کانی ته بای هه موو خاووخیّزانیان له سنوور ئاوابوون و چوونه پال کورده را په پره کانی کوردستانی ئیّران. ته نانه ته همتا ئه و روّژه ی گهله کوّچی بارزانی یکان له سنووریش ده رباز بوو باله فی هکانی عیّراق و به ربتانیا دهستیان له بوّمبابارانی ئافره ت و مندالانی ئه وان همانه گرت و زیانیان لیّ دان.

بۆ زانيارىي پتر خوينەرى بەريز دەتوانى سەيرى ئەم سەرچاوانە بكات:

* نهجهف قولی پسیان: له مههابادی خویّناوییهوه... ههتا لیّوارهکانی ناراس، گرّپینی بوّ کوردی: شهوکهت شیّخ یهزدین. «شایهنی باسه نهم کتیّبه له سالّی ۱۹٤۷ بوّ یهکهم جار بهفارسی بالآو بووهتهوه.

* نووسینی د. ئیسسماعیل ئهرده لآن و گۆرینی بۆ کوردی: مهعرووف قهره داغی «بارزان و نهینییه کانی»، سالی ۱۹۵۹ بلاو بووه ته وه لایه په ۲۲دا وهرگیّر ده لیّ: «لهم دهربازبوونی مهلا مسته فایه، راستی سوپاسی شیّخ له تیفی کوری شیّخ مه حموودی مهزن و زوّر له کورده به شهره فه کان ده کری که یارمه تیبان دا».

له کاتی شهردا کتوپر سهر له باکو بینمه دهر. خومم و نهم تفهنگه «تفهنگهکهشی بهدهستهوه بوو»، ههتا نهم تفهنگهم بهدهستهوه مابی خوّم خاوهنی خوّمم. خزمه تکاری هیچ هیّز و حکوومه تیکیش نیم، نهئینگلیز، نهئهمه ریکا، نهرووس.

پاش ئەوەى پتر لەگەل يەكتردا دوواين، ھەستم كرد لە رووى سياسييەوە ھەتا رادەيەك بەرچاوى روونە. ھەر خۆى بەھەمان شيوه ئاخاوتنى نووسەكى دەيگوت:

- ئەرە ھەلومەرجى تايبەتيى دنيايە رووسەكان يارمەتيى ئێمە دەدەن. ئەوان ئێستە لەناوچەكەدا پێويستييان بەئێمە ھەيە، بۆيە ئێمەش دەتوانين بۆ سەرفرازبوونى كوردستان سوود لە لێرەبوونى ئەوان وەربگرين. من كۆمۆنيست نيم، فيۆداڵيش نيم، من ديموكراتم.

لهلای نه و دیموکرات واتایه کی تایبه تیی هه بوو: له گه ل گه له که یدا له سه ریه که سفره داده نیست، له گه ل نه واندا نانی ده خوارد، له گه ل نه واندا ده چووه شه په وه و هه رله گه ل نه وانیشدا له سه نگه رده نووست. نه و به جوّریک بوو پیاوانی بارزانی خوّشیان ده ویست. هم رئه وه نده به سبو و له نه سپ سبوار ببنی نیستر بنی و چان پینسه ت سبواری چه که دار بنی نه وه ده مه ی فه رمانی شه ریکی ده دا دلنیا بوو له و ده مه ی نه رمانی شه ریکی ده دا دلنیا بوو له و ده ی با یه وی با یه ی ده وی ده دا دلنیا بود ده وی بینیومه چوّن له سه ر چیایه ک ده وه ستا و فه رمانی به یه یه یه یه یه یه یه یا و فه رمانی ده دا:

بیّنج مروّ بچن بوّ سـهر ئهو چیایه، عـومـهر توّ و پیّنج مـروّی تر بچن بوّ سـهر ئهو چیایه، مووسا توّ لهگهل چوار مروّدا بچن بوّ سهر چیایه، مووسا توّ لهگهل چوار مروّدا بچن بوّ سهر چیایه،

ده زانی و له و شوینه ی بیزانیایه ده سه لاتی به سه ردا ناشکی به دلنیایییه و ه پاشه کشه ی ده کرد. که س نهیده توانی بلی ته وه له ترسانه یه پاشه کشی ده کات. نه و به باشی ده یتوانی له کاتی له باردا بکشیته وه.

له بهرهودوواهاتنی شهری دووهمی دنیا «واته له ساتی ۱۹۶۵»دا، خیتی بارزان له بهرهودوواهاتنی شهری دووهمی دنیا «واته له ساتی ۱۹۶۵» هاته سهر ئهو بیرهی بهو چهکانهی بهدهستیهوهن، کوردستان له عیراق جیا بکاتهوه و حکوومهتی سهربهخوی کوردستان دابمهزرینی. دانیشوانی کوردستان چ شاره کی و چ گونده کی، دلیان به ئه شینی کوردستان الله بوچوونی ئه وانه و کوردستان له بوچوونی ئه وانه و کوردستانه وه تریو ده دا. بیگومان له وانه یه سهرفرازیی کوردستان له بوچوونی ئه وانه و تیگه شته یه کی تایبه تیی هه بی به لام ئه وان ئه شینداری ئه مهن. روزی کیان من له یه کیک له خانانی تیگه شتوی ئه وانم پرسی: ئایه مه به ست له ئازادی و سه رفرازیی کوردستان چییه ؟ وه لامی دامه وه:

- ئازادى ئەوەيە من سەرپشك بم لەوەى مەرەكانم لە كوينى دەمەوى لەوى بلەوەريىنم. بتوانم شيىر و رۆنى خۆم بەھەر كەس و بەھەر نرخى حەز بكەم بفرۇشم و حكوومىەتى ناوەندى دەست لەكارى من وەرنەدات.

ئاسایییه جهماوهری دانیشتوان ههست به تینگهیشته یه کی تر لهبارهی سهرفرازییه وه بکهن. بهم جوره، وشهی سهرفرازی بی نهوهی تینگهیشته یه کی هووردی له لای نهوان ههبی، ههر له مندالییه وه له گویی کورداندا ده زرینگیته وه و هیوایان وایه روّژیک بی تفه نگیان بکه و یته دهست و له رینگهی سهربه خویی کوردستاندا شهری پی بکهن. بینگومان مهلا مسته فا و شیخ نه حمه د واته ی سهربه خویی لهمه هوورد تر ده زانن. نهوان له میژووی ژبانی کورد و کوردستان، له سنوور و سهرژماریان له ولاتان و شارانی جوربه جوردا ئاربایجان و گاگه دارن. نه و سهرده مه رینگه و تی کاتانه بوو که حکوومه تی گهلیری نازربایجان و کوردستان دامه زرابوون. مه لا مسته فا ده یگوت:

دەيگوت:

- ئەو دەمەى لە عيراق بۆ بەدىھىنانى حكوومەتىكى كوردى تى دەكۆشام، ھەولىم دا لەگەل رووسەكان كە لە ورمى بوون پىۋەندى ببەستى، پىۋەندىشىم بەست. بەلام رووسەكان پىياوى «رژد - رەزىل»ن (مەبەستى ئەو لە وشەى رژد، پىياوى بزۆز و تىگەيشتور بوو)، بەئاسانى نەدەتوانرا متمانەى ئەوان بەكىش بكرى. بۆ بەكىش كردنى متمانەى ئەوان پىيوست بوو گەلىك كار بكرين كە من نەمدەتوانى بىيانكەم. من خزمەتكار يان دەسكىز نىم. من تەنى خزمەتكارى خىلى بارزانى، خزمەتكارى نەتەوەى خۆمىم.

به لام ویّرای ئهمه ش توانیبووی متمانه ی سوّقیه ته کان بوّ خوّی به کیش بکات. خیّلی بارزان له شهر له گهلّ و لاتی عیّراقدا شکابوو، لهبه رئه وهی ئه و کاته به شیّک له سوپای ئینگلیز به یارمه تیی باله فره ی «هاریکن» هوه ناوچه ی بارزان له ناگر هه لده کیّشی و کیّلگه ده سووتینی، ئیتر له نه نجامدا نه وان ده کشینه و ه بو نیّران و په نا ده به د حکوومه تی گهلیّ ی کوردستان.

له مانگی گهلاویژی ۱۹۳۸دا ئه و روزهی مهلا مسته فای بارزان «ئیسته بووبوو به جه نه مانگی گهلاویژی ۱۹۳۸دا ئه و روزهی مهلا مسته سه ربازگه ی ته وریز. ئه وانی هینابو و خولی فیربوونی توپهاویژی ببین . ئه و لاوانه ی شره خوینده وارییه کیان هه بو و ناردیان بو کولیجی ئه فسه ری و بچووکه کانیشیان ناردن بو ئاماده یبی سوپایی له ته وریز سه روزکی ئه و شیست مروقه رائید نووری بوو که یه کینک بوو له ئه فسه رانی سوپای عیراق . له وی بوو مه لا مسته فای بارزانم ناسی . ئه مانه هه لی خویندیان له سی مانگ پتر به ده ست نه که و ته شه ری نیوان سوپای ئیران و فیرقه ی دیم و کراتی ئاز ربایجان و کوردستان ده ستی پی کرد که مه لا مسته فا دیسان ها ته وه ته وریز و پیاوه کانی خوی به ره و به ره ی نیزیک سه قز برد .

ثهو شهوه ی گهیشتینه مههاباد مه لا مسته فامان بینی که به قسمی یه کینک له هاوه له کانم وه ک پهیامبه رینک خه لکه که که کوکردبووه و فیشه کی به سهریاندا دابه ش ده کرد. نه و پیشنیازی به نیمه کرد بچینه پال نه وان. دلنیای کردین له ناو نه واندا به ته ناهی ده یبه ینه سه ر. نیمه ش په سندمان کرد و به هه قاله تیبی نه وان، به شه و به پهرو و کاری نه غهده دا به ری که و تین ، به لام به رله به ری که و تنمان سه رپه رشتیی هه ندی له سه ربازان و چه ند مروقی کی بارزانیمان له بارکردن و هه لگرتنی تز په کاندا کرد و ، نه مانه

رۆژى پاشتر گەيشتنەوە ئىمە.

شنق هیشت ناوچه یه کی ته نا بوو، بارزانییه کانیش به یاریان له سه رئه وه بوو بچن بق نهوی . شیخ نه حمه د پیشتر چووبوو بق نه و شوینه. نهم شاره له سیکوانی سنووری نیران و عیراق و تورکیا دا هه لکه و تووه و سوپای نیران هیشت نه گهیشت به گهیشت به وه نه وینده ر. بارزانییه کان و ایان نیاز بوو پیش نه وه ی سوپا خوی بگهینیته نه و شوینه، نه وان بو زستان و خوباریزی له سه رماوسو له حه شارگه یه ک بو خویان بدوزنه وه.

لههممبهر بارزانییهکاندا سوپا سیاسه تیکی تایبه تی گرتبووه بهر. وه ک دیاره لهمه به ولاوه چ ریگهچاره یه کی تری نهبوو. سوپا له و ههلومه رجه دا نهیده توانی بارزانییه کان وا به باسانی سه ریکوتیته و و ، له باری پیکدادان له گه لیاندا زیانی گهوره ی ده دا. ویپای نهمه ، له باری سه رکه و تنیشدا له به رثه وه ی بارزانییه کان ئیرانی نهبوون ، ناچار بوو یان به ناوه ی په نابه ر وه ریان بگری و جی نیشته یان بکات یان ئه وه تا بیانداته و ه به عیراق نهمه شدی و مین له خویدا گیروگرفتی ده نایه و . له وانه یه ریکه چاره ی تر نه وه بووبی سه رله به رین که چاره یان گهمار قیان بدا و به زورداره کی له ناخی ئیرانیان وه ده ربنی و به رووکاری عیراقیاندا یال بنی .

وه ک دیاره سوپا لهم بارهیهوه ژیرانه ترین ریّگه چاره ی گرته به ر. سوپا، تازه ها تبووه ئازربایجان و هی شتا زوری گیروگرفت هه بوو. ده بوو له گه آل پاشماوه ی فیرقه ی دیّموکراتی کوردستاندا(۸) یه کلای بکاته وه ، ناچار بوو سه ره تا به ره و پاشه به ره ساف بکات و پاشان له بارزانییه کانه وه بریار بدات. هه رئه م کاره شیان کرد. سوپا له گه آل بارزانییه کاندا که و ته و توویژ. ئیّمه تازه له نه غه ده «مه آبه ندی خیّاتی قه ره پاپاغ» ، گیرسابووینه و نه غه ده که و توویژ ها ته نه غه ده و مه الله مسته فای برق و توویژ داوه تی تاران کرد. مه الا مسته فایاش و توویژ ها ته نه غه ده و مه الا مسته فای برس برس بری کردنی شیخ نه حمه د داوه ته که ی په سند کرد و ته بای دوو سی که س له نه فسه رانی عیراق ریّاه ی تارانی گرته به ر. نه و ده مه ی نه و گهیشته مه هاباد سوپا نه و یی گرتبو و عمدید هومایوونیی سه رکرده ی کاروانی ناردراو بر کوردستان، خونواندنی له سوپاکه ی و و درده گرت. له وی به نه و له پاشان باسی نه م خونواندنه و سه رنجیان له خونواندنی سوپا ده دا. مه الا مسته فا خوی له پاشان باسی نه م خونواندنه و سه رنجیان له خونواندنی سوپا ده دا. مه الا مسته فا خوی له پاشان باسی نه م خونواندنه و

⁽٨) لهوانيه مهبهستي له حيزبي ديموكراتي كوردستاني ئيران بي – وهرگير.

سەردانەكەي خۆى بۆ تاران بۆ كردم.

مه لا مسته فا و هه قاله کانی به باله فره بردرانه تاران، نیزیکه ی بیست روّژ له وی له گه ل به رپرسانی حکوومه تدا دیانه و و توویژی کرد. ئامانجی میری ئه وه بوو به ئاشتی چه کیان لی بکاته وه و له شوینیکی ئیران، گوایه له هه مه دان، وه ک په نابه رجی نیشته یان بکات. میری به رواله ت ئاما ده بوو ئه و که سانه ی له عیراق حوکمی سیاسییان به دوواوه هه یه وه ک په نابه ری سیاسی و ه ربگری، زهوی و ده سمایه ش بخاته به رده ستی پاشماوه ی پیاوانی خیله که بو نه وه ی خدریکی چاندن بن.

مهلا مسته فا وای ده نواند ئیمه چ شه پیکمان له گه ل ده و له تی ئیراندا نییه، ئیمه لیره ناخیکمان نییه همتا بانه وی به رگریی لی بکهین یان دو ژمنایه تیمان له گه ل که سیکدا نییه بانه وی چه کی به پروودا هم لکی شین. ئیره ناخی ئیرانه و هه رده بی سوپای ئیران پوژیک بی نامه وی چه کی به پروودا هم لکی شین. ئیره ناخی ئیرانه و هه رده بی سوپای ئیران پوژیک بی نامه وی نیمه به پری بکات. ئیمه شامانه وی خومان بکهین به دیلی زه وییه ک که لهمه پیمه نییه. ته نی یه پیگه چاره له به رده می ئیمه دا ماوه ته وه هه بی همان نافره تو مندال و همین بیده میران بنیرینه وه عیراق و خوشمان په نا ببه ینه به رسوقیه ته همان نافره و مندال و بگه پیره میران بنیرینه وه عیراق و وه دوای نامانجی خومان بکه وین. نامو له هه مان کاتدا ده یگوت: پره و شه و نیمه بی نامه و خوی له باره ی حکوومه تی سوقیه ته وه و شه ی پژد «په زای به کار ده هینا که به لا ناموه وه به واته ی اینها توو، ژیر، گور جوگول و شتیکی له م بابه ته ده هات. ده یگوت: «له وی نان ده خوان بی به کار ده هینان بین به جیگه یه کی شیخانه ی له مه دو به وانیت بیان خواردووه، نامو و لا ته ناشی بزیان بین به جیگه یه کی شیخانه ی له مه وی به وانین به وی به وانین به وی به وانین به که که که که به بر تیم به وی که که کا که به بر تین به جیگه یه کی شیخانه ی له مه بر تا نه و پره می بر مان ده لوی بر سوودی حکوومه تی سه بر نام و کوردستان تیدا به برین به برین به جیگه یه کی کوردستان به کاریان به پینینه و ، پیریسته نیمه برین نه و جیگه یه برین».

لهبارهی سهردانه که ی خوّی بو تاران، مه لا مسته فا بو ئیمه ی ده گیرایه وه ده یگوت: «ئیمه یان بو سوپای دووه می کوّشک برد و له ویّ مینواندارییان کردین. له و ما وه یه دا دیانه ی قه و امولسه لته نه و ره زم ئارام کرد. ره زم ئارا زوّر ژیره و قه و امولسه لته نه پیاوید کی خوّیست و کورسی په رسته »، «له گه ل پاتشایه که شتاندا قسه م کرد». هه روه ها به ناخاو تنه تاییه ته که ی خوّی ده یگوت:

- رۆژنكىان لەنگەرىيەكىان خستە سەر سەرم، ملپىنچىكىان لە ئەوكم گرى دا و، پالتتویه کی ریدکوپیکیان بو کریم، سوپا پارهی دابوو بوّمی بکرن به لام ئهو عهقید غهفارییه چەپەلە دەيويسىت پارەكە بخوا و كۆنە جلەكانى خۆيم لەبەر بكات. بۆ من پالتىۋى كۆن و نوی جیاوازییهکی نهبوو بهلام ویستم تیّی بگهینم که راسته ئیّمه چیایین بهلام له ههموو شتيّكيش دەگەين، پيّم گوت:

- عەقىيدى بەرىز، شوورەيىيە بۆ دەولەتىكى وەك ئىران بەم ھەموو مىزۋووەو جلكى كۆنە بكاتە بەر ميوانەكانى.

دەمودەست بردمى بۆ كۆگەيەك و گوتى: «ھەرچىيى دەتەوى ھەلنى گرە! ئەم پالتۆيەي وا لهبهریشمدایه ههر لیرهم هه لگر تووه.» پاش ئهوه بردمیان بر کوشکی پاتشا. له سالونی چاوه روانیی پاتشادا ههمویان بهئیشاره ت و ئاماژه دهدوان و بهرده وام دهیانگوت: «هیس... هیس» و دهرگهیان بهمن پیشان دهدا. گوتم باوکه ده لینی زمانتان له دهمدا نییه، بۆچى وا لال و پال ماون و هەر ھىسە ھىستانە، بۆچى ئاماژە دەكەن، چىتان دەوى بلىين، بهتمواوی بیلیّن. دیسانهوه ئموان بهئیشارهت لهگملّ مندا دهدوان، من دهمزانی ئموان چی دەلىن، بەلام دەمويست بپەيڤن. ئى باشە خۆ پاتشايش ھەر مرۆڤە. پاشان دەرگەيان کردهوه و بینیم مهزنریزدار وا رؤنیشتووه، چووم سلاوم لی کرد، جینگهی پی پیشان دام و، لەسەر كورسىيەك دانىشتم».

مه لا مسته فا بهرده وام بوو: «دوو سه عات بق پاتشایه کهی نیّوه ئاخاوتم، گهلیّک که یفی پیم هات. پاش دوو سهعاته که ویستم هه نستم، گوتی: دانیشه. گوتم جاریکی تر هه لناسمه وه هه تا خوتان فه رمان نه دهن. جاریّکی تر تیّ هه لیّحوومه وه. ئه و لهباره ی نیشته جی کردنه وهی ئیمه له ناوچه یه کی ئیراندا قسمی کرد. و هلامیم دایه وه:

- بهخوا مهزنړيزدار ئينوه زور دهسوالا و نانبدهن، من ههموو پيشنيازهکاني ئينوهم بهدله به لآم ده بن شيخ ئه حمه د بريار بدات، ئه و سهر وکي خيله.

لهبارهی ئیّوهی ئهفسهرانیشهوه پاتشا دهیگوت بهدهستهوهتان بدهم. گوتم: - ئیّمه ئهوانمان نهگرتووه ههتا بیاندهینهوه، ئهوان شهش ئهفسهری لاون «له ده کهس ئیّمه شهشمان ئه فسهری رهسمیی سوپا بووین» ، سهرجهمی تهمهنیان ناگاته سهت سال. له جیاتی شهش لاو، من ههژده لاو بهئیّوه دهدهم. بنهمالهی من و شیّخ نُهحمهد و تیّکرای برايانم همرده لاومان هديد، هممووشيان لاوي ليهاتوون، له جياتي ندم شدش لاوه من ئهوان بهئیّوه دهدهم. به لام ئیّوه مهتانهوی ئهو شانازییانهی ههتا ئیّسته شیّخانی بارزان بوّ ئیّمه یان به جیّ هیّلاوه بهفیروّیان بده ین و، نفر و جویّنی نهوهگهلی داها تووی بارزان بوّ خوّمان بکرین.»

بهکورتی له تاران پیّشنیازیان بوّی کردبوو له ناوچهیه کی نیّزیکی ههمهداندا نیشته جیّ بین، ئهویش رازی بووبوو. نهگهر بهاتایه و شیخ نه حمه د پهسندی بکردایه نه وا پاش شکانی سهرمای هه وا نه م جیّگوّز و جیّگوّرکه یه دهستی پیّ ده کرد، بریار بوو له باتی هه رکامیوّنیّک گهنم چهند ماله بارزانییه کی پاش چه که لیّ کردنه وه یان به ره به ره و شویّنی مه به ست بگوازنه وه.

بۆ رۆنكردندوهى ئەم رازىبوونەيشى دەيگوت:

- ئەگەر پەسندم نەكردايە بەريان نەدەدام.

له تاران مهلا مستهفایان بر سهیرکردنی کارگهی چهک، کزگهی چهک، سه لته نهت ئاوا، هیزی ئاسمانی و کولیجی ئهفسهری بردبوو. خوی ده یگیرایه وه ده یگوت: ئهو روژهی منیان بو کولیجی ئهفسهری برد به ره زم ئارام گوت:

بهخوا جدندرال ندم هدموو چدک و سوپا بهتوانایه من لینی ترسام، به لام ده بی خیلی بارزان بترسی. ندوان لدم هدموو چدک ناترسن، ندوان یدک تف دنگیان هدیه و بدیدک پارووه نان لدسدری چیایان ده ژین.

هدروا دهیگوت:

- ئەو دەيويست ئەم ھەموو چەكە بخاتە بەر چاوى من منيش ئاوھا وەلاميم دايەوه.

له نیوهی دووهمی مانگی بهفرانباردا بوو مهلا مستهفای بارزان له تاران هاتهوه. پیوهندیی مهلا مستهفا لهگهل نیمه چهند ئهفسهریکدا زوّر باش بوو، ههستی دهکرد ئیمه چیتر له قسهکانی ئهو دهگهین.

سهروکایه تیم شیخ نه حمه و شیخانی تری بارزان، سهروکایه تیم فیودالی به زهبروزه نگ و چاوچنوک نهبوو. له رووی مهزه بییه وه به راستی باوه ریان به شیخ نه حمه د همبوو. نه ویان به پیشه و ای تایینی و جی نشین و ده مراستی شیخانی بارزان ده زانی. شیخی بارزان له راستیدا سیمبولی باوه ری مهزه بیی خیلی بارزان بوو.

مهلا مستهفا دهيوت:

- گەرانەوە بۆ بارزان پۆرىستى بە چەكدانان ھەيە، ئىتمەش ئەگەر چەكەكاغان لەدەست بدەيىن دەبىين بەمرۆگەلى لاواز و بىدەسلاتى ئەوتۆ كە خەلكانى تر بريارمان لەبارەوە دەدەن.

پالپشتییش بو بریاری مهلا مستهفا بهردهوام نعمه بوو:

- مروّث هه تا چه کی به ده سته وه یه خوّی خاوه ن بریاره ، به لاّم هه رکاتی چه کی دانا ئه و ا ئیتر بریاری له باره وه ده ده ن. مروّثیش ناچار ده بی بو نه و بریاره هه رچه نده دژواریش بی مل بدات. له خیّلی بارزان زوّران هه ن نایانه وی چه ک له ده ست بده ن به تایبه تیش که سه ت و بیست مروّث له پیاوانی ئیّمه له عیّراق فه رمانی له سیّداره دانیان به دواوه یه .

ئەو، سۆڤىيەتى تەنيا بەجىتگەيەكى ھىتىن دادەنا كە بەشتوەيەكى كاتەكى بۆى بچى و لە ھەلىتكى لەباردا بۆ پرسى دانانى حكوومەتى كوردستان بگەرىتەوە عىتراق.

ئەو دەيگوت:

- من كۆمۆنيست نيم، كەيفىشم بەكۆمۆنيزم نايى، من دىموكراتم و حەز دەكەم لەگەل گەلى خۆمدا لە ئاشتى و ھىدىنى و يەكسانىدا بريم و بۆم بلوى ئالاى كوردستان لە خالىدىك لە كوردستاندا ھەل بدەم، جا ئەو خالە عىراق، ئىران يان توركيا بى جياواز نىيە.

پیشتر گوتم نیوه ی دووه می مانگی به فرانبار بوو مه لا مسته فا له تاران گهرایه وه. هه تا مانگیک پاش گهرانه وه ، پیوه ندیی خیلتی بارزان و میریی ئیران باش بوو. ته نانه ت باری لوّرییه کیش گهنیان بو ناردن به لاّم مه لا مسته فا به بیانگه ی سهرما و و تووییّ له گه ل شیخانی بارزاندا، له به ده سته وه دانی چه ک و چه ند خیزانیک بر گواستنه وه بو هه مه دان خوّی نه دایه ده ست. پاشی مانگی سوپا به ره به ره له خوّبه ده سته وه دانی بارزانییه کان بی هیوابوو، ئیتر که و ته مولّدان و ریّکدانه وهی هیز له ده وروبه ری ناوچه ی بارزانییه کان و خوّناما ده کاری بو لیّدانیان. بارزانییه کانیش که و تنه خوّری کدانه وه و ناما ده کاری بو ده سوه که ری و به رگری. نه و ده مه بارزانییه کان له نه غه ده و و ده شیر و ده شه ر بدویم، جیّگیر بووبوون. به رله وه ی له باسی خوّناما ده کاریی هه ردوولا و ده سپیّکی شه ر بدویم، له باره ی سه ریی هان و نه وه ی هه تا نه و ده مه له چ هه لومه رجیّکدا بووین قسه له باره که م.

من و رهنیس دانا پاش نهوهی له مههاباد بهبارزانییه کان گهیشتین و بریارمان دا بهگهان که وین، سهرپهرشتیی ههندیک سهرباز و پیاوانی بارزانیمان له بارکردنی

تۆپەكاندا كرد و خۆيشمان بەرووكارى نەغەدەدا بزواين.

شدش ئدفسدری تر که فدوجه که یان له برکان تاوابووه وه ، پاش گدیشتن به مه هاباد و به ستنی پیّوه ندی له گدل قازی محمه ددا ، به ره و رووکاری و رمی که و تبوونه ریّگه به و هیوایه ی به ره و سرقیم ت برون به لام له نیزیکی و رمی زانیبوویان و رمی که و تووه ته ده ستی دو رمنانی فیرقه وه ، بریه له نیوه ی ریّدا گدر ابوونه وه و چووبوونه نه غهده . ئه و ان سه عات هه شتی شه و ده گدنه نه غهده و له چایه خانه یه کدا لا ده ده ن . ئه و ده مه هیزگه لی بارزانیش گدیشت بوده و له لایه ن شیخ محمه د سدیق «یه کیّک له برایانی شیخ ئه حمه دی و بانگ حکوومه تیّکی سه ربازی راگه یه ندرابو و ، جارکیّش له شار و کهی نه غه ده دا ده گه ری و بانگ راده هیّلیّم:

«فەرمان فەرمانى شيّخ محەمەد سديقى بارزانه، ھاتوچۆ پاش سەعات نۆى شەو قەدەغەيە».

هاوه لآنی ثیمه پاش شیو خواردن له سونگهی بی تاقیکردنه وهیی و دلنیابوونه وه همر له و چایه خانه یه داده بیکه وه سه و خده و ده شکینن. ئاگایان له وه نابی له نه خده ده سه لاتدارییه کی دووانه هه یه: بارزانی - قهره پا پاغ.

له ههمان ئهو بارانهدا دهبیستری حهوت ئهفسهری فیرقه له چایهخانهیهکدا رازاون. ئهو روّژانه ئهفسهر بوّ ئهو گیانلهبهره له ههلگهرانهی دهیانویست گوناحی رابردوویان پاگژ

بکهنهوه، پاروویکی چهور بوو. گرتن و دانهوهی ئهوان به هیر ناهدی میری ده یتوانی لاپه پهی «پهش»ی ئهو که سانه ی خزمه تی فیرقه یان کردبوو پاگر و خاوین بکاتهوه. ههرچون بی، به شهو ده پرژینه ناو چایه خانه که و ههر حموت که س: زیپه خت، ئیحسانی، تیوای، ئهرته شیار، ته وه کولی، عملی ئه سغه ری و نیکولا ده گرن و چه کیان لی ده کهنه و شهو ئه مانه ده به ناه مزگه و تیک ده یانگرن و به بیانگه ی پشکنینی له ش رووتیان ده کهنه و و سبه ینی ده یانبه ن بو مالیک که ناویان نابو و به پیوه به را یه به ای ده ری گه مروقیکی بارزانی به ناوی «کاک سالح» ئه م ئه فسه رانه ده بینی و به به سه رها ته که یان ده زانی و ، شیخ محه د سدیق ئاگه دار ده کاته و .

له به ریّوه به رایه تیی ناوچه دا، ئه و ده مه ی ئه فسه رانیان به ده ستی گرید راوه وه ئاماده کردبو و بر ئه وه ی بیانبه ن بر پی شیخ کردبو و بر ئه وه ی بیانبه ن بر پیشوازیی سوپا و بیانکه ن به گاووگه ردوون، کوری شیخ محه مه د سدیق ته بای چه ند چه کداریّکی بارزانی به سه ر راده گه ن و، ئه فسه ره کان به ره کان به ره که ن و به ریّوه به رایه تیی ناوچه ش ده پیّ چنه وه. ئیت ده که ده که ن چه که ده که ن و به ریّوه به رایه تی ناوچه شده به پاکار و گوی له ده موده ستی پاسه وانه ره قه کار و میری په روه ره کانیان بر ده گیرنه و و داوای لیّبووردن مستی ئه فسه ره کان، ده سبه جی که لوپه له تا لانکراوکانیان بر ده گیرنه و و داوای لیّبووردن ده که ن، هه ریه که و ده یه وی راستویژ تر و به وه فاتر بر فیرقه پیشان بدات. به لاگه شیان هم رمیدالیه ی ۲۱ی سه رمی ده بی می ده که می شتا به سینگیانه وه یه.

ئهو دەمەی گەیشتمە نەغەدە دوو رۆژ بوو ئەفسەرەكان بەربووبوون. بینگومان ئەوان لە مەترسییه کی گەورە دەرباز بووبوون. من تەبای تۆپ و سەربازەكانم بەھەیت و هووتینکی رینكوپینکی سوپایییه وه گەیشتمه ناو نەغەدە. ئیتر ئیمه بۆ خوّمان هیزینكمان پینكهوه نا: دە ئەفسەر، دوو تۆپ و نینزیكهی سەت و سی چل سەرباز. ھەر بەم بونەيەوە شوینینكی جیامان بو خوّمان كردەوه و گیرساینهوه و چەند روژینك چاوەنور بووین.

سه ربازه کان به ره به ره سه بریان سووا. نامانجینکیان له پیشدا نه بوو، له راستیشدا سه ربازه کان هه ستیان ده کرد کارینکی به زوّرداره کی له پیناوی مندا ده که ن. من له ناز ربایجانه وه هه ندینک پاره م له گه آن خوّمدا هینابوو، هه ریه که و نه ختینک پاره م پی دان هه تا به مال ده گه نه وه که کانم لی کردنه وه و به ریّم کردن. ته نیا چه ند که سینکی برارده یانم بینگومان به په سند کردنی خوّیان بو پاریزگاری له توّیه کان، له لای خوّمدا گل دایه وه.

پاش ماوهیه کی کهم به هاوه له تیم رینوینیک یان به گوته ی بارزانییه کان «شاره زایه ک»

چوومه شنق. له بیرمه ئهو دهمهی گهیشتمه شنق و بق بهسهربردنی شهو چوومه چایهخانهیهک، هاوه لیّکمان گوتی:

- ئیسته شهوی یه کهمی به فرانباره و سن مانگی سهروم پرنستان و به فرمان له پیشدایه.

خانووهکمان لهوی گرت. خانوو خانووی ئافرهتیک بوو که فراقین و شیویشی بوّ لیّ دهناین. پروّگرامیکیشمان بوّ کات رابواردن بوّ خوّمان ریّک خست، ههروهها پروّگرامهکهی خوّیشم له بارهی ئامادهکردنی توّپهکانهوه پروّگرامیّکی تیّروتهسهل بوو. ههر بهگهیشتنمان بوّ شنوّ پاشماوهی سهربازهکانم بهری کرد و بیست مروّقی بارزانیم بوّ بهکاربردنی توّپهکان خسته مهشقهوه.

شنق پالی داوه بهچیایه کی بلنده وه که بهرده وام به فر گرتوویه تی. سبه ینان سه رله زوو بق خاوینی و مهشق ده چووینه بناری چیا. نیو سه عاتی مه شقمان ده کرد، تاویک هه پامان ده کرد و پاشان به ره و مال ده بووینه وه، که میک نانی به یانیمان ده خوارد و پاشان پاشماوه ی روّژ به ده ستی به تال ده سوور اینه وه.

شیخ له مالیّکی دوو ژووریدا دادهنیشت، له پاستیدا یه کیّک لهم ژوورانه کادین بوو خاوینیان کردبووه وه. ژن و مندالی شیخ نه حمه د له یه کیّک لهم ژوورانه دا ده ژیان، خویشی له ژووره که ی تردا له سه پوایه که داده نیشت. له به درده می نه و دا قودیل که یه کی بچووک هه بوو به درده وام هه ندیّک چیّوی تاشراوی تیدابوو. کردبووی به خوو به قه له مبریّکی جوان یه که م چیّوانه ی هینده ده تاشی هه تا ته واو ده بوون. نه م کاره بو نه و خو م ژوول کردن بوو به لام بو نالیگره کانی حیکمه تیّک بوو. پیّیان وابوو له و کاتانه دا هزری بو دی بو نه وه ی پیریست بو به رژه وه نه دیّل بدات.

شیخ ئه حمه د پیاو یکی چاک و میللی بوو. هینده ش به لای سیاسه ته وه نه ده چوو. ته نیا حه زیدی هه یبو ئه وه بوو خین که دورینه ی به هینی بیاته وه بو بارزان. له زورینه ی ناخاو تنه کانیدا خولیای گه رانه وه بو بارزان، بیری تریی بارزان، نیسک و کشتوکالی بارزان، به تایبه تیش نه و ناگرانه ی له زستانان هه لیان ده کرد شه پولی ده دا.

ئاگرهکانی زستانانی بارزان بۆ بارزانییهکان ههردهم بیرهوهرییهک بوو. ئهو دهمهی ئاگریکی گهورهیان دهکردهوه دهیانگوت:

- ها دەلىي ئاگرى بارزانە!

کهسیّکی تر که دهشی سهرپیّهاتییهکهی سهرنج راکییش بی لاویّک بوو «سهعید» ناو. نهم لاوه له کوردانی عیّراق بوو، ههر پازده روّژ جارهک دههاته شنوّ^(۹). نهمه له راستیدا پیّوهندی راگری نیّوان حزبی رزگاریی عیّراق و خیّلی بارزان بوو. مهلا مستها سهروّکی شانازیی نهو حزبه بوو^(۱۰). روّژنامهی «رزگاری» یش بهزمانی کوردی، بهشیّوهیهکی کهس پی نهزان چاپ و بلاو دهبووهوه، نهو روّژنامهیه حهفتانهیی بوو. ههردهمیّکی سهعید به تایه بیّ شنو هدندیّک دانهی لهو روّژنامهیه لهگهل خوّیدا دههیّنا.

تاقىيكردنەوە و تىكەللىي ئىسمە لەگەل كورداندا ئەو سەرنجەي لەلا پەيا كردىن كە

⁽۹) واپتی دهچتی نهم لاوه حهمه سهعید کانی مارانی بووبی- وهرگیّړ.

⁽۱۰) ناچارین جارید کی تریش بلتین بهداخه وه و ادیاره نووسه ری به ریز به هوّی نه وه ی سه یری هیچ سه رچاه به کاته ی نووسه ر سه رچاه به که سی نه پرسیوه هه ندی شتی لیّ تیّکه ل بووه، نه و کاته ی نووسه ر قسسه ی له باره وه ده کات به هاری ۱۹۴۷، نه و کاته پارتی دیموکراتی کوردستان له ۱۹ ناب ۱۹۶۲ ایسه می له باره وه ده کات به می دامه زرابوو، حزبی «رِزگاری» یش خوّی هه لوه شاند بووه و ها تبووه ناو پارتی - وه رگیّر.

روناکبیرانی کوردی عیراق زیاتر و بهبیرترن. ئهو کاته «پارتی»یه کی پیشکه و توویان ههبوو که ریخ کخستنی کی زانستیی ههبوو. ریخ کخستنه کهیان له سهر بناخه ی خیل و هوز نهبوو. همرچه نده له حکوومه تی میللیی کوردستاندا هه ندیک سهروک خیل له دهوری قازی محهمه د کوّوه بووبوون به لام ئهوان «واته روناکبیرانی کوردی عیراق - وهرگیر» تیکه لییان له گهل حکوومه تی سهربه خوّی کوردستاندا ههبوو. راستیتان دهوی، حزبین کی سیاسی سهربه خوّ که خاوه ن ریخ کوپین کییه کی سیاسی بی له کایه دا نهبوو یان ئه وه تا به شینوه یه کی زوّر بچووک ههبوو. هیزی بنه په تی حکوومه تی کوردستان له خیله کانی: ههرکی، مامه ش و مه نگور و ئه وانیتر پیک ها تبوو. قازی محهمه د پتر وه ک سهروکی شهرکی، مامه ش و مه نگور و ئه وانیتر پیک ها تبوو. قازی محهمه د پتر وه ک سهروکی نایینی ده ژماردرا و جیگه ی ریزی ههموان بوو.

من خوّم له نیزیکه وه قازی محدمه دم نهبینیبوو، به لاّم محدمه د حوسیّن خانم بینیبوو که فیوّدالیّک بوو، خزمی قازی محدمه و وهزیری به رگریی ئه و بوو. قازی محدمه د لهگه ل هاوه لانی ئیّمه ئاخاوتبوو و لهناو قسه کانیدا گوتبووی:

- پیشهوه ری تهله فونی بو کردم و گوتی نه وا من چووم و نه توش وه ره ، به لام من نا توانم وه که پیشه وه ری گهله که م به ره لا بکه م و بو رزگاریی گیانی خوم گهله که م به خوا بسپیرم. من نه گهه ده ره وه نه وا گهله که م به رده بنه گیانی یه کتر. من بو پاراستنی نه م گهله ناچارم له مه هاباد بمینم هه تا سوپا دی و ده سه لاتی نوی ده چه سپینی. من هه رلیزه ده مینمه وه نه گه رله داریش بدریم.

قازی محهمه دهاوکاریی چهسپانی سوپای کرد، تهنانه ت چووه پیشوازیی عهمید هومایوونیی سهرکرده ی سوپای هاتوویش، بو نهوه ی بهم شیوه یه ببتی بهبهرگر له پیش کوشتوبپدا. نامانجی سوپاش نهوه بوو بهیارمه تبی قازی محهمه ده وه جینگیر ببتی پاشان ده سه لاتی نهو کورت بکاته وه، تهنانه ت سوپا پاش نهوه ی گهیشت مههاباد قازی محهمه دی له کار لا نهبرد. نه و ههروه ک پیشه وا مابووه و و له بنکه ی سهروکایه تبی خویدا له مههاباد کاربه ریوه به ربی ده کرد. پاش جینگیربوونی سوپا، نه و و محهمه د حوسین سهیفی قازی و سه در گیران و به ناجوامیری به داره وه کران، گیانیان شاد بی...

هدرچون بن پاش گهرانهوه ی مه لا مسته فا له تاران، به پینی ئه و رین که و تنه ی کرابوو، بارزانییه کان نه غهده یان به جن هیشت و له ناوچه ی شنق، ده شته بین و مهرگهوه و جینگیر به و ن

پاش گیرانی قازی محهمد، عهقید غهفاری له یه کی له هاتنه کانیدا بر شنق، له گه ل نیمه شناخاوت. بر سنی روون کردینه وه که وا له داردانی قازی محهمه و خزمه کانی دواترین له داردان ده بن، چاتره ئیمه سوود لهم هه لومه رجه وه ربگرین و خومان به ده سته وه دریکرین و خومان به ده ویست، لهم ناگزوورییه رزگارمان ببتی. ئیمه بر خوبه ده سته وه دان ده سته به ریکارمان ببتی. ئیمه بر خوبه ده سته وه دان ده دویست، بو نموونه به شیوه یه کی ره سمی لیبوورد نمان بر ده ربچی و له رادیزی تاران رابگه یه ندری.

ثهم گفتوگزیه له حزووری مهلا مستهفادا کرا. عهقید غهفاری له وهلامی ئیمهدا گوتی:

باشه، ئهمه لهسهر بهریز مهلا مستهفا وهستاوه که له تاران قسهی داوه ئیوه
 بهدهستهوه بدات.

مهلا مستهفا لهم قسهيه زور شلمرا و بهرته كي دايهوه گوتي:

- بۆچى درۆ دەكەى؟ من بەپاتشايەكەى ئىيوەم گوت لە بريتى ئەم شەش لاوە من ھەژدە لاو لە كورانى خۆمان دەدەم. ئەمە شوورەيىيە بۆ خىلى بارزان شەش لاو بگرى و بەدەستى ئىيوەى بداتەوە.

بو بهدهستهوهدانی ئیمه، له ریدگهی «عهقید بیدگلهری»ی سهرکردهی ئهو هیزهی بریاربوو لهبهرامبهر بارزانییهکاندا بکهویته شهر، دهست بهکار کرا. من عهقید بیدگلهریم پیشتر دهناسی، لهو کاتهوهی ئهو سهرکردهی سوپای ۸ی خوراسان بوو. ئهویش منی دهناسی و دهیویست سوود لهم ناسینه وهربگری. ئهو کاته تهلهفوّنیدگی مهیدانی لهنیوانی نهغهده و شنودا ههبوو. ئهم تهلهفوّنه لهبن دهستی شیخ سلیمان - برازای شیخ ئهحمهددا بوو. شیخ سلیمان له راستیدا بهوهزیری دهرهوهی شیخ ئهحمهد حسیب دهکرا. فارسیی باش دهزانی و پیاویدی ژیر بوو. روّژیکیان بهدوایدا ناردم گوتی عهقید بیدگلهری دهیهوی قسمت لهگهدادا بکات. لهو و توویره تهلهفوّنییهدا عهقید بیدگلهری پاش وهبیرهینانهوهی دوّستایه تیی کوّن، داوای کرد خوّمان بهدهستهوه بدهین. بهلینی بهرهللاکردنی پیمان دهدا و دلّنیای دهکردین هاوکاریان دهکا و، شهرهفی خوّی دهخسته پیناوی بهجی گهیاندنی ثهو بهلینانهوه. لههممان کاتدا، ههرهشهشی کرد ئهگهربینو سوود له ههل وهرنهگرین ئیست بهبهلینه درهنگ دادیّت، بهلام من بهناوهی ثهوهی ناتوانین بو پاراستنی گیاغان پشت بهبهلینه درهنگ درهنگ دادیّت، بهلام من بهناوهی ثهوهی ناتوانین بو پاراستنی گیاغان پشت بهبهلینه کهسییهکانی ثهو ببهستین داوای لیبووردنم له تکا یهک لهسهر یهکهکانی ثهو کرد و گوتم:

- ئیمه بهرگری له گیانی خوّمان دهکهین و دوو دانه توّیمان لهبهردهستدایه، دلنیابن

يه نجهمان لهسهر يهلهييتكه نالهرزيّ.

ئه و کاته ۲۱ی رهشه می بوو و ته نیا سی روزی مابوو بر هیرشی هه موولایه ی سوپا. هه روه کو گوتم هه ردوولا - سوپا و بارزانییه کان - خریان بر رووبه رووبوونه وه ساز ده کرد. ده وله ته هم ندی له خیله میریخوازه کانی چه کدار ده کرد. گرینگترینی ئه و خیلانه مامه ش و مه نگور بوون که سه روکه کانیان پاره یان له میری وه رده گرت و له پیکداداندا پتر لایه نی میرییان ده گرت. زیده باری ئهمه ، به شی جوربه جوری سوپایان له خاله کانی تری ئازربایجانه وه ده هینا و له ده وروپشتی شوینی جیگیربوونی بارزانییه کانیان ده گیرسانده وه.

له هممبهردا، بارزانییه کانیش سهرقاتی سهنگهرگری بوون بر نهوهی جگه له بهرگریکردن لهخو، سوودیش له ههل وه ربگرن ههتا نهو دهمهی ههوا خوش دهبی و له نیران ده وچنه ده رهوه. یه کهمین زهبری بارزانییه کان نه و چاوشکاندنه بوو بو خیتی مامهش و مهنگوریان کرد. ههوال گهیشته بارزانییه کان وا ناغاگهل (خانان)ی مامهش و مهنگوپ له مهنگوریان کرد. ههوال گهیشته بارزانییه کان وا ناغاگهل (خانان)ی مامهش و مهنگوپ له گوندیک به به ناوی «سوفیان» که مهلبهندی ناوچهی «لاجان» کوبوونه تهوه بو نهوهی له دری بارزانییه کاندا هاوسویند بن. مهلا مسته فا چهند تفهنگداریکی برد و کهوته پی. بو سبهینی ههوال ها تهوه کهوا مهلا مسته فا له ناکاو چووه ته ناو جقاتی نهوان له سوفیان و بهیه کی تهماتیک ههموویانی ههلا بهههلا کردووه، دوو که سیشی به دیل گرتووه و بینکیش چه کی نهوانی گرتووه و هیناونی بو شنو (۱۱). ویرای نهمه، مهلا مسته فا بهناو خیتی ههرکیدا چووه ته نهو ناوانه و لهگهل سهروکانی خیتیدا و توویژی کردووه و قسمی لی وهرگرتوون کهوا له بهرامبهری نهودا شهر نه کهن. ههروه ها بریکیش پی بریوی له شنودا کوکردووه تهو بو نهوه ی له کاتی شهردا برسی نهمین. پیویسته بزانری کورد به گشتی حهزیان نه ده کرد بکهونه شهری بارزانییه کان لهبه رئهوه ی بارزانییه کان لهبه رئهوه ی بارزانییه کان لهبه رئهوه ی بارزانییه کان پیاوی نازا

و شهروان بوون.

دووهم خیّلانی کورد وهک نهریت له نیّوانی خوّیاندا ههستیان بهبهندیوارییه کی دهروونی ده کرد و ناماده نهبوون له بهرامبه ری یه کتردا شه ریّکی به راستی بکه ن. به جوّری ته نانهت له ده می شه ریشدا نه و کوردانه ی له لایه ن سوپاوه لههه مبه ر بارزانییه کاندا ساز درابوون پیّستر پیّوه ندییان به «مه لا مسته فا» وه ده کرد، کات و شویّنی هیّرشیان پی راده گهیاند، پاشانیش شهریّکی به دروّیان ده کرد و هه لاده هاتن.

ریکخستنی به ریّوه به رایه تیی خیّل به پیّی زنجیره ی شیّخان بوو، ریّکخستنیّک به گویّره ی سوپایی یان حزبایه تی لهگوریّدا نه بوو. له سه روّک ایه تیی خیّل دا شیّخ نه حمه د هه بوو. پاشان برایانی نه و هه بوون هه ریه که و به رپرسی به شیّکی به ره بوو. پاشی نه وان کورانی نه م شیّخانه هه بوون سه روّک ایه تیی به شه بچووکتره کانیان ده کرد. پاشی کورانی شیّخیش هه ندیّک له خزم و که سانی نیزیکی نه وان هه بوون، نه مانه لیّوه شاوه ییی خوّیان له شه راندا پیشان دابوو و ، به رپرسیاره تییه بچووکه کانیان هه بوو.

بیست و چواری رهشهمی بوو ئیسمه وه ک نهریت، سه عات پینج یان شه شی سبه ینی به باگ ها تین و چووینه لیواری رووباری شنو و سه رگه رمی مه شقی به یانیه بووین ئه و کاته ی ده نگی توّپ به رز بووه وه. دو و سی کیلوّمه تر دوور له شنو له لیّواری چوّمی گاده ردا گوندیّک به ناوی «سینگان» هوه هه بو بارزانییه کان ته ماتیکیّک و حه و ته هشت تفه نگ هاویژیان له وی دامه زراند بوو. سوپا له وبه ری چوّمی گاده ر و بارزانییه کانیش له م به رهوه بوون. سوپا کتوپ ئاگری به ره و رووی سینگان کرده وه. له به رئه و هی گوندی سینگان له سه ر به رزایییه که هه لکه و تبوو و ده پروانییه سه ر شنو. نه گه ر سوپا نه و شوینه ی بگرتایه نه و که و تنی شنو نیزیکه په ریز ده بوو. نه وانه ی بوی که وی که ملازم سینه می کی رینوی نیی ده کردن.

بهبیستنی ده نگی تۆپ ئاگهدار بووین که رووداوی چاوه پوانکراو دهستی پی کرد. سوپا بیانووه کی بۆ پهلاماردانی بارزانییه کان نهبوو، لهبهرئه وهی بارزانییه کان نهبوو بهرگری له ئاخیک بکهن که هیی خویان نهبوو، بگره تهنیا چاوه پوانی بهسه رچوونی سهرماوسوله ی زستان بوون هه تا په نا ببه نه به رشوی نیک. سوپاش ئهمه ی ده زانی به لام هیشتاش هیرشی سوپا بو سه ربارزانییه کان گهلیک چاوه روان نه کراو نهبوو.

من بني وچان ئهو چهند مروّڤه كوردهي له خزمهت توّپهكاندا بوون، كوّم كردنهوه و

تۆپەكانم بەگەر خست و چوومە لاى شيخ ئەحمەد. بەبۆنەى ئەو پيوەندىيەى شيخ ئەحمەد لەگەل ئيمەدا پەياى كردبوو، دەمتوانى ھەر كاتيكى بمەوى بچم بۆ مالەكەى. بينيم لە دانگەى مالدا پەشيواوە، شيخ سليمانى بۆ بەرگرى لە سينگان ناردبوو و بەمنىشى گوت ھەتا بەفرياى ئەوەوە بچم. ئەو كاتە مەلا مىستەفا لە مەرگەوەر بوو، سوپا لەلاى ورميشەوە بەرەو مەرگەوەر ھيرشى كردبوو.

من تۆپەكەم بردە سىنگان و خۆم ئامادەى تۆپباران كرد. يەكەمىن شت بەخەيالىمدا ھات ئەوەبوو تۆپى بەرەكەي تركپ بكەم. لەبەرئەوەي تۆپباران بۆ ئەوانەي نەيانبىنيوە شتێكى بهمه ترسییه. تۆپبارانی سوپاش پهشیوییه کی گهورهی لهناو دانیشتواندا بالاو کردبووهوه. ئه و دەمەي گەيشىتمە سىنگان سوارانى مەنگور و مامەش لە ملەي چيايەكەي بەرامبەرەوە سهرهولیّـــــژ دهبوونهوه و بهچوارناله بهرهو رووباری گادهر ملیـــان دهنا. لهگــهـلّ یهکــهمین گولله تۆپى ئىخمەدا، تۆپى سوپا كې بوو. وەك دەركەوت ترس و لەرزەي سەربازان بووبووه هوّى بيدهنگ بووني توّهکه. پاشان رووم بو سوارهکان وهرگيّرا. ئهوان هيّشتا له داويني چیــا پهرژ و بلاو و دوور بوون. چاوهړوان بووم ههتا له ههلی گــونجـــاودا تۆپـی دووهمم بووهشیّنم. دهبوو لیّدانهکه زوّر بهکار بیّ بوّ ئهوهی زووتر شهر ببریّتهوه و زیانی گیانی زوّر نهبی. مهبهست تهنیا بریتی بوو له ترساندن و رهواندنه وهی ئهوان. چومی گادهر تژیی ئاو بوو. چاوەروان بووم ھەتا ئەوەي ھێرشبەرەكان لە رۆخى چۆم كۆببن. دەمزانى بۆ پەرپنەوە له ئاو بەردەوام خۆيان بەدرەنگ دەخەن و بەلەرزە لەرز و دوودلى دىينە ناو ئاو، لەئەنجامدا سوار ههموو كۆ دەبن و تيك دەسوورين. ههر ئاوهاش بوو. ئهو دەمهى سوارەكان له ليّوارى چۆمەكە كۆوەبوون، گووللەيەكى رووناكىدەرم بەسەرياندا ھاوتشت، نەمدەويست كهس بكوژري. هدر ئهو گوللهيه و زايه له برووسك ئاسايه كه يوو بهمايه ي ئهوه ي كەستىك لە مامەش و مەنگور لەو ناوەدا نەميننى. بەپەشتواوييەوە سەرى ئەسپەكانيان وهرسووړاند و پێیان پێـوهنا. ئیـتـر چـپ و چارهی خێـڵـی مـامـهـش و مـهنگـوپ نهک ههر ئـهـو كاته بگره له هيچ شهريّكي تردا شويّنهواري لني بهدهر نهكهتهوه. من يهك له دواي يهك گوللهم پيّوه دهنان و پتر هانم دهدان رابكهن. ئيتر بهو شيّوهيه شهر ههر له سهرهتا خوّيدا لهو ناوچهیه به کوتا گهیشت و سه عات نوی سبه ینه بوو هه موو شت برایه وه.

دەست پى كردنى شەر ورەيەكى لە ئىتمەدا ھىنايە كايە، لەبەرئەوەى لە چەند مانگى بىكارىدا تەمەل و بى ھىز بووبووين و وامان ھزر دەكرد چارەنووسى ئىتمە لەشەردا روون

دەبىيتەوە: يان دەكوژرىيىن، يان رزگار دەبىين و يانىش... ھەرچۆن بىن چىپى زووتر بىن چاترە.

پاش نهم هیوابرانه، سهرگهلهدارانی سوپا له گوندیک بهناوی «نهلوّس» گیرسانهوه. ئیّمه بیرمان دهکردهوه هیّرشیّک بوّ سهر نهو خاله بکهین، لهوی هیّزیکی بیست کهسی له بارزاییهکان له ههمبهری سوپادا شهری دهکرد. من بهشهو توّیهکهم برده شویّنیّک که بهسهر «نهلوّس»یدا دهروانی، دیّیهکی بچووک بوو بهناوی «گندوّله» و بههیوای ههل چاوهروان بووم.

ئهو فهوجهی سینگانی خستبووه بهر ئاگری تۆپخانه و نیازی بوو له دووای سوارانهوه بهرهو پیش مل بنی، پاش هه لنی هاتی سوارانی مامه ش و مهنگور، به په شیرواوییه وه نه لۆسى بەجى ھىنشت و، لەو گردۆلكەيەي كەوتبووە پشىتى نەلۆسەوە و بەسەر دەشتى شنزیدا دهروانی، گیرسایهوه. به لام به و کاره خوّی له مهانبهندی پی بژیوی و ناو بیّ بهش كرد. رائيد كالاشي، سەركردەي فەوجى ناوبراو، لەسەر بانى گرۆڭكەكەدا چوارگۆشەيەك ده کینشنی و سه ربازان ناچار ده کات رووی ئهم چوار گزشهیه بکوّلن و بیکهن به سهنگهر، بنکهی تۆپهکهش له ناوهندی ئهو چوار گۆشهیه دادهمهزریننی. رۆژی پاشتر، ههوا تیشکن و رووی زهویش هدتا راده یه که هیشک بوو. به لام ئه و خوّلهی له هه لکه ندنی سه نگهره که وهرگه رابوو هیششت شیدار بوو و له دوورهوه رهش دهچووهوه. ئیستر بهو ئاوایه بووبوو بهئامانجیّکی دیار و بهرچاو که له وچانی ۹ کیلوّمهتر دووری شویّنی گردوّلکهکهی ئیّمهوه به چاکی دهبینرا. ئه و فه وجه نیزیکه ی سیسه ت سه رباز، بریکی گهوره هه سپ و هیستر، دوو تۆپ، چوار بریننی گــران، شــهش هاوهنهــاویـژ و بریّکیش خــواردنی ههبوو و، ههر ههموویانی لهسهر ئهو گردولکهیه و لهناو ئهو چوارچیّوهیهدا کوّکردبووهوه. پاش ئهوهی ئهم فموجهمان بهدیل کرد و ندرشی شه که یان کهوته بهردهست، پهشینواوی و ترس و لهرزهی ئەوان لە راپۆرتەكانيان ديار بوو. ئەوان بەچۆڭكردنى نەلۆس خۆيان لە تواناي نيزيكەپەريز بهتایبهتیش ئاو بیبهش کردبوو. بیست و چوار سهعات بوو بی ئاو بوون. ههرچهنده چۆمی گادەر لەبەر پتياندا ھاژەى دەھات، زاتيان نەدەكرد خۆيان بگەيننە لتوى ئەو چۆمە.

ئه وان ههر ئه و کاته ی نه لوّس چوّل ده که ن، بیست مروّقه بارزانییه که به بی شه پ نه لوّس ده گرن. بارزانییه که نه پرووبه ری نه و بانانه ی ده وروبه رکه ده یا نپروانییه سه رسه نگه ری فه وجه که بلاو ده بنه و و ناوبه ناوی گولله یه که ده گرنه رووکاری فه وجه که . فه وجیش گیّر و ویّر و اخه یال ده کات له هه رچوار لاوه گه ماروّ دراون، همتا نه وه ی ناویرن به لای به ره ی

سۆفىيانىشەوە كە بنكەى پشتەوانى و ناوپشتەى ھێزى سوپا بوو رايەلە بكەن. لە كاتێكدا كە رێگەى پشتەوەيان سەرتاسەر ئازاد و تەنانەت رێگەى ئۆتۆمۆبێلىش بوو.

زیانی گیانیی ثهوان زوّر نهبوو لهبهرئهوهی ئیّمهش ههولّمان دهدا به پیّی توانا ، کهس نهکوژریّ. به لاّم لهگهلّ یه کهمین تهقه دا رائید کلاشی به خهستی بریندار بووبوو و خوّی کوشتبوو. پاشان له دهمی له دادگه دانی مندا یه کیّک له گوناحه کانم کوشتنی خوالیّخوشبوو کلاشی بوو. ههرچهنده له شهردا نه تهوه ی ده کوژی بکوژه و نه تهوه ی ده کوژریّ کوژراو.

لهم شهرهدا ویّرای چهکهکانی فهوج، ژمارهی حهوت ئهفسهر، حهڤده عهریف و نیّزیکهی سیّسهت سهرباز بهدیلی گیران.

پاش نمو تۆپ بارانه ناوى من زۆر دەنگى دايموه و ئەگەر ئمو پيكدادانه چەند ساليك دريژهى بكيشايه ئموا دوور نمبوو ببم بەسەرۆكى خيليك له كوردستان. بارزانييهكان دەيانگوت:

- سولتان تهفرشیان لهلایهن شیخی بارزانهوه بو ئیمه رهوانه کراوه، ئهمه پهرجووی شیخی بارزانه بهیهک گولله، توپی دوژمنی تهقاندهوه و له کاری خست.

بهره بهره نهو بزچوونهیان لهلا دروست بوو کهوا له ههر جینیه ک بکهونه تهنگژهوه، هیننده بهسه پینی من بگاته نهو شوینه. نهوان وزه و توانای تزپیان نهزانیبوو. سهرنج راکیش نهوهبوو ناوی من گریی نهو پرسانهشی دهکردهوه که دههاتنه پیش. بز نمونه نهو دهمه ی برسی دهبوون و دهجوونه گوندیک ههر چییان بویستایه بهناوی «نهفسهری تزپ» وه و و دریان دهگرت.

- ئەفسەرى تۆپ نانى دەوى، ھىلكەى مرىشكى دەوى يان مرىشكى دەوى ... ھەرچۆن بى ئەفسسەرى تۆپ بووبوو بەسىسمبۆلى ھىز. پاش ئەمە بارزانىيەكان بەرىز و رووەتىكى لە دالەوە بۆم دەھاتنە پىش و چاكترىن خواردن يان نوينى نووستنيان پىشكىشى من دەكرد و بچسوومايەتە ھەر شوينى لەخوە دە پازدە مسرۆشى بارزانى لەگمالم دەكسەوتن و پاسەوانەتىيان دەكردم.

ئه و سهرکه و تنه له ههمان کاتدا بارزانییه کانی خستبووه شنه و بهرده وام بو گرتنی ئهم دی یان ناوچه و سهنگه ره منیان ده برده به رهی جیاجیا. هه رچه نده گرتن و پاراستنی ئه و شسوینانه ته واو بی سرود و مایه ی به لا بوو، به لام بروا پی هینانی ئه وانیش ته و او دو و ره په ریز بوو. من هه و لم ده دا ئه و ان به تایب ه تی شیخانی بارزان تی بگهینم که و این و بی بی و اتا و بالاوه پیکردنی پی و بی به رگری به مین و خومان له پیکدادانی بی و اتا و بالاوه پیکردنی پیاوه کانی به دو و ربگرین. ده بوو ئیمه هه تا کاتی گونجا و به رگری له خومان بکه ین و پیشاده که ین و این و بیراق پاشه کشی بکه ین و باشان پیدا پیدا په ره و عیراق پاشه کشی بکه ین. نامانجی نه و ان عیراق بوو.

جاریکیان همولیّکی بی سوودمان بو گرتنی گوندی سوّفیان - بنکدی پشتدوانی و هیّزی گرینگی سوپا، به کار هیّنا که بیّگومان به فیروّ چوو. به لام برّ من سوودیّکی همبوو. هدتا ئه و روّژه گوللهی توّپ لهسهر سهرم نه ته قیبوه وه و ، بی پیّوه نان لیّی ده ترسام. به لام له وه به دواوه ترسم لیّی شکا. له و شهره دا من سه نگهریّکی پاریّزراوم ههبوو و به توّپساران پشتیوانیم له هیّرشی خوّمان ده کرد به لام سه نگهره که مان ناشکرا بوو، ئیتر بی وچان توّپسارانی به رامبه ردهستی پی کرد. هاشه ی گولله توّپ، ده نگیّکی تیژ و مه ترسیداری ههیه و مروّث پیّی وایه هه رگولله توّپیک له ناو سه ری ثه ودا ده ته قیّته وه، له کاتیکدا پاشان ده رکه و ته دوو سه ت مه تر دووری مروّث ده ته قیّته وه. ئیتر به و شیّوه یه سه ره تا پاشان ده رکه و ترسه که وه گرت به جوّری به بی ترس له سه نگه رده رکه و تم و پیاوه کانی خوّم برده شوینیّکی هیّمن. به وردی، به بی ترس له سه نگه رده رکه و توّپ و پیاوه کانی خوّم برده شوینیّکی هیّمن. به وردی، روّژی یه که می ناخه لیّوه، جیّرنی نه وروّزی ۱۳۲۱، له و سه نگه رده ابووم و به ناگری توّپ

جيّرْنمان كرد.

هدرچون بی، لهبهرئهوهی بهبوچوونی من پاراستنی ناوچه که کاریکی نابه جی بوو، توپه کانم بهرووکاری شنودا بهری خست و له گهل شیخ سلیت ماندا راویژم کرد که وا ههر به یه که جاری ئه و ناوچه یه به به به بین بین الهبهرئه وهی ئاخه لیوه داها تبوو، به فر پیداپیدا ده تاوایه وه و چهندی زیاتر له و ناوچه یه به یه یه یا یه ین زیانی گیانیی پترمان پی ده گهیشت. ئه و، بوچوونه که ی منی به په سند زانی به لام نه شیده و یرا به شیخ نه حمه د بلی، داوای لی کردم خوم بی «گیلاس» - که ناوچه یه کی ئاسی بوو و شوینی دانیشتنی شیخ نه حمه د بوو، بو نه و هوینی دانیشتنی شیخ نه حمه د بوو، بو نه که مه بو په بو و ایکه م بوچوونه که په سند بکات.

پیشتر لهباره ی دیله کانه وه تاخاوتم. دیله کان وه ک له پیشه وه گوتم، مه حموود ته وه کولی بو شنوی بردن و له مزگه و تیک داینان. بو به یانی چوومه شنو بو نه وه ی بیانبینم. نه فسه ره دیله کانیش جلی سه ربازییان له به رکردبو و بو نه وه ی نه ناسرینه وه. له ناو دیله کاندا ره نگ و رووید کی ناسم که و ته به رچاو. نه وه ملازم یه که مالی بوو که له کولیجی سه ربازی ده مناسی. سالی یه که ملکه ل مندا بوو. کاتی به ناوی خویه وه گازم کرد سه ره تا راچله کی و پاشان ها ته پیش و به ریزه وه ماچی کردم. گله ییم لی کرد بوچی جلی سه ربازی له به رخی کردو وه ، گورد نه و نیسیاری نه فسه ره کانی ترم کرد. نه وانیت ریش خویان پینوه ندییه کی برسیاری نه فسه ره کانی ترم کرد. نه وانیت ریش خویان پیناسه دا، له ناویاندا نه فسه ریک هه بوو به م جوزه خوی دایه ناسین:

- خزمه تكارت خوا دوست!

پیکهنیم و له پلهی ئهوم پرسی. گوتی:

- قوربان پله گرینگ نییه، له سوپادا «نهقیب»یان پی دهگوتم به لام من دوکتورم، بو ئیمه حهز و ناحهز جیاواز نییه، خزمه تکارت تهنیا دوکتوره.

گوتم:

- توخوا هیّنده مهلّی خزمه تکار و قوربان. رووداویّکه رووی داوه و بهم زوانه ده چنهوه سهر مالّ و ژبانی خوّتان.

گوتي:

خــۆت دەزانى ھەمــوو ئەم بەزمــه بۆ نانه. ئێــمـەش بۆ ئەوەى كــارێـک بـکەين چــووين

بووین بهئهفسه رهمتا نانیک بخوین. ئهم زستانه له خوام دهویست له ژیر کورسیدا بم (۱۱). ئیمه چیمان بهشهرهوه ههیه.

لهباره ی جیّگه ی خواردنیانه وه گازنیان کرد، پیّم گوتن بارزانییه کان خوّیشیان خواردنیان ته واو نییه. من خوّم چهندان شه و به که موّکه یه ک نان یان گه نمی برژاو ده یبه مه سه ر، ههندیّک شه و نه وهیشم به ده ست ناکه ویّ. ههمان شه و نه فسه ره کانم جیا کرده وه و له گه ل خوّمدا بردمن، به یانی له گه ل شیخ نه حمه د ناخاوتم که وا عه ریف و سه ربازه کان به ری بکه ین. بویم روون کرده وه سوپا هیّنده لا واز نبیه له رووی مروّگه له و ته نگره دا بی و دیسانه وه نه مانه بنیریته وه شه پی دووه م نه مانه هیّنده ترساون جاری کی تر به که لکی شه پنیه نان و ناومان نییه پیّیان بده ین. دو واجار شیخ رازی بوو، نه وانمان به یه کیّک له ها وه لا نمان «جه واد نه رته شیار» راسپارد بو نه وه ی بیانباته نیزیکی به ره ی به ره ی به ره ی به ره للایان بکات.

ئیتر بهم جوّره تهنی ئهفسهران مانهوه که تهبای ئیمه و شان بهشاغان ده شیان. به لام ئهوان بهتایستیش ههمان نه قیب خواد و ست ورهی به ته واوی به زیبوو. بو غوونه ئه و دهمه ی شنومان به جی هیلا و پاشه کشیمان کرد، ئهم ئه فسه رانه ش له گه لا ئیمه دا بوون. له ری گه یه کینک له باله فوه کانی سوپا له سه رسه رمان په یابوو، نه قیب خواد و ست ها ته لامه وه گوتی توخوا به م کوردانه بلتی با تفه نگه کانیان سه ره و ژیر بکه نه نه وه کا بریسکه ی سه ره نیزه کانیان سه رنجی باله فوه به کیش بکات و توباران بکرین. ده یگوت:

- ئیّوه له رووی ویژدانهوه بهرپرسی پاراستنی ئیّمهن و دهبیّ چاوتان لیّمان بیّ نهوهکا له خوّرایی بکوژریّین.

خراپ نییه بزانن کهوا پاشان لهکاتی لهدادگهداندا ههر ئهم «خزمه تکار» و تاکه ئه فسهریک بوو دژی ثیمه قسمی دهکرد و گهلیک ئه فسانهی لهبارهی تاوانه کانی ئیمهوه ده خسته بهردهمی دادگه. له کاتیکدا عمقید بیگلهریی سهرکردهی کاروان که ئهو کاته بووبوو به عهمید، له دادگهدا گوتی:

- من خوّم ئهم به ريزانهم له ناوچه كه دا نه بينيوه به لام وا باوبوو له ناو بارزانييه كاندان و

(۱۱) له ئیران باوه زستانان چرایهک له ژیر میزیکدا پی دهکهن و پارچهیهک بهسهر میزهکهدا دهدهن بق نهوهی گهرمایییهکهی نهچیته دهرهوه، نینجا له دهوری میزهکه دادهنیشن و پییان دریژ دهکهنهوه ژیری – وهرگیر.

له درى سوپادا شهر دهكهن. بهههر جوّر، ئهوه ئهگهر راستيش بني ئهمانه هيشتا زور لاون.

هدرچون بی نه و دهمه ی گهیشتمه گیّلاس مهلا مسته فا و «شیّخ ته ها» ی سه روّک خیّلی هدرکیش له وی بوون. له کوبوونه وه یه کدا به ناما ده بوونی شیّخ نه حمه د گوتم له به رئه وه نیّمه به رگری له ناوچه یه کی تایبه ت ناکه ین بگره ته نیا به رگری له گیانی خوّمان ده که ین باتره له شنووه به ره و شویّنی کی هیمنتر پاشه کشه بکه ین. سه ره رای نه مه باسی نه و پرسه شم کرد که پیاوانی خیّلی بارزان نیتر وه ک روّژانی سه ره تا به چاکی شه پ ناکه ن له به رئه و هیچ بیانووه ک بوّشه پ و به رگری له ناوچه یه کی دیاریکراو نادوّزن. نه و ان به رگری له نافره تو و مندال و مالاتیان ده که ن که ده توانن هه مووده م له شویّنی که وه بوّشی تریان گوازنه وه.

بۆچوونه که ی منیان په سند کرد و به پنی سه رنجی مه لا مسته ف بریار درا تۆپه کان بگوازمه وه به رهی مهرگه وه و و گالیسکه تۆپه ی بووبوون به ده سکه و قان تنکمان دان و همو و بارزانییه کان له شنز کشانه دواوه و رۆژی پاش ئه م چۆلکردنه سوپا شنزی گرت.

هدتا ئدو روّژه بارزانییدکان پلان و ئامانجیکی بدرچاویان ندبوو بدلام لدمه بددواوه پروّگرام روّن بووه وه. بدشه و پاراستنی پاشکوّ، تدبای خیّل بدره سنووری عیّراق کشایندوه. منیش لدگدل سدرجهم شدروانانی بارزانیدا له مدرگدوه پلانی شد و دهربازبووغان دانا که پاسدوانی له خیّل بکدین هدتا ئدوه ی خوّی دهگدینیته سنوور. بهم شیّوه یه باری رووبد رووبووندوه بدتدواوی بدجی هیّلرا و شدر شیّوه ی سوود لدهدل وهرگریی گرته خوّی. ئدم شدر و دهربازبووند له گدلیّک لاوه سدرنج راکیّش بوو.

شهویّکیان له مهرگهوه پی سهر چیای شیّرکان که جیّ نشینگهی مهلا مستها بوو، پاش ئاگهداربوون له پلانی بارزانییه کان، له گهل مهلا مستها دانیشتبووین و له نهخشهی کردهوهی بهیانیمان ده کوّلییهوه. وتوویّژمان ههتا سهعات چواری پاشنیوه شهو دریژهی کییشا. نیّزیکهی ده مه بهیان رهشایییه که دووره وه ده رکهوت دوور بهدوور دیاربوو یه کیّکه له پیاوانی خیّلی ههرکی. ههوالی هیّنا ئیّمه سهت سوارین و برپاره سبهینی زوو له پال سوپاوه پهلاماری ئیّوه بدهین، بهلام لهبه رئهوهی ئیّمه نامانهوی له رووی برایانی کوردمان بووه ستینهوه، ئیّوه پاش سهعاتیّکی تر چهند نارنجوّکیّک باویّژنه ئهو دوّلهی ئهم نیّزیکه که شویّنی موّلبوونی ئیّمهیه، ئیتر ئیّمه راده که ین و ئیّوه ش له گهل سوپادا چی دکهن بیکهن.

ئهمه دووهمین جار بوو من بهچاوی خوّم ئهم جوّره نواندنانه ببینم. جاریّکی تر له ناوچهی شنوّ، من له «قهلاتان» لهلای محهمه اثاغای میّرگهسوّری «یهکیّک له شیّخانی بارزان» بووم، سواریّک هات قسهیه کی له گهل محهمه اثاغادا کرد و چوو. محهمه اثاغا پیّی گوتم نهم سواره له فلانه خیّله، دهلیّ نیّمه شیّست مروّقین و وا له فیساره شوینداین، دهیهوی نیّمه دوو گولله توّپ به شویند کیانه وه بنیّین بو نه وه ی رابکهن. نهویشیان ههر وابوو.

ئهگهر ئهم هه لسوکه و ته کوردان لهگه ل ئه وانی له پیشه وه دا گوتم کوبکه ینه وه، ده شی له وره ی کوردان و له راده ی ئالیکاریی ئه وان بو سوپا تی بگهیشتری. من نیزیکه ی له همه مو به ره کانی ئه و سه رده مه دا بووم و ، هیرشی یه کهمی خیلی مامه ش و مه نگوری بو سینگان لی ده ربچی ئیتر هیچ ده می کوردانم به شیوه یه کی پوخت له شانه به شانی سوپادا نه بینیوه. بیگومان پاش سه رکه و تنی سوپا گوی بیست بووین گه لیک له سه روی خیلان نه بیند وه ک قاره مانی شه و خویان هه لکیشاوه ، ته نانه ته پاشانیش گه لیک هه و لیان داوه میری په روه ربی خویان ئیسپات بکه ن ، به لام له راستیدا هه رنه بی جه ماوه ری ره سه نی کورد ، نه بوون له همه مربر را کورده کانی خویاندا شه و بکه ن .

هدرچون بی سبه ی شه و ، سوپا زور بهریکوپیکی هیرشی کرد. پیش هیرش ، بهگویره ی بهریاره که ی شه و لهگه ل ته قینه وه ی چه ند نارنجوکی کدا سوارگه لی هه رکی به ره یان به جی هیشت و به ریان به ده شد ته وه نا. به لام یه که مین جار بوو سوپام ده بینی زوّر به ریکوپیکی ده ست به هیرش بکات. سه ره تا به له فی سه نگه ره کانی ئیدمه ی بوّمباباران کرد ، پاشان توپخانه به ره ی کوتایه وه ، دوای ئه مه تانکه کان که و تنه ری و به دوای ئه وانیشدا هیزی پیده . باله فی هکوتایه وه ، دوای ئه مه تانکه کان که و تنه ری و به دوای ئه وانیشدا هیزی پیده . باله فی هکانیش له به رزایییه کی زوّر که مه وه پاسه و انه و انه ی نه و انبان ده کرد . به لام شوینه که که که نیمه زوّر قایم بوو و ته و او به سه ر به ره دا زال بووین . بارزانییه کان له م به ره یه هم مووی به سه ر یه که و می چل که سیکیان هه بوو . به گویره ی بریاری شه و ، ته نانه ت پیش شه وه ی سوپا ده ست به هیرش بکات ده بوو بو نه وه و می و شوینه چوّل بکه ین و جی ژوانهان کورد گوته نی «شاخ» که ی پیشه وه بوو بو نه وه ی بو ما وه ی بیست و چوار سه عاتی تر سوپا گوته نی بو نه وه ی خیّل بتوانی خوّی کوبکاته وه و به ره و پاش بروات.

شهوی پاشتر کاتی خوّم به شاخه که ی پشته وه گه یاند سه یرم کرد وا له شوینی پیشوو نیزیکه ی سهت جوّخین ئاگر کراوه ته وه و پیم وابوو به ره واژی بریاری پیشوو بارزانییه کان

هیشتا نهو شوینه یان به جی نه هیشتووه. به لام کاتی مه لا مسته فان بینی و هویه که م لینی پرسی، گوتی نیمه نه و شوینه مان به جی هیشتووه و نه و ناگرانه شمان بو چه واشه کردنیانه. سوپایییه کان وا ده زانن له ده وری هه ر ناگریکدا به لایه نی که مه وه ده که س کو بوونه ته وه و به م پییه حسینی ده که ن نیمه هه زار که س واله و شوینه داین. به یانیش پاش سه رکه و تن زور به سه رسرمانه وه ده بین ته نیا له گه ل سینه ره کانی نیمه دا شه ریان کردووه.

ئهم تهکتیکه، شهر و دهرپهرین، ئاگر هه لکردن و هه لاتن، به هه مان شیّوه دریژه ی کیشا هه تا تیکرای خیلات و مالات، مهرگه وه ریان چوّل کرد.

چوار روّژ بوو له مهرگهوه پر بووم، شهویخیان مه لا مسته فا منی برد برّ دانیشتنیک تیایدا به رپرسیاری ته واوی به ره کان و له ناویاندا شیخ محهمه د سدیق ناماده بوو. پاش نالوگوری زانیاری و کوّلینه وه له هه لومه رجی به ره و پیاوانی خیّل، بریار درا: (که مترین رووبه رووبه رووبو و نورترین پی بژیوی و ... پاشه کشی به ره و گاده ر). مه لا مسته فا پاشکوّپاریّزی خیّل بوو و نیّمه ش له گه ل نه و دا بووین.

شتیکی سهرنج راکیش من لهم پاشه کشییه دا بینیم راده ی خوراگریی بارزانییه کان بوو له به رامبه ر سه ختیدا. شه پله ۲۸ی ره شهمینی ۱۹۳۵ دا ده ستی پی کرد و ئیسته ۲۰ی ئاخه لیوه بوو. ئیسه به رنجیره چیای زاگروسی هاوشانی سنووری عیراقدا هه لگه پاین، چه ندی به رزایی پتر تی هه لاده کشا، ئه ستووراییی به فر پتر ده بوو و له هه ندیک شویناندا ده گهیشته یه که مه تر. له زوربه ی ئه و شوینانه دا به فر به ستبوی، هه وا به پاده یه ک سارد بوو هه ندی له و لاغه کانی ئیمه شه ویان به به یانی نه ده گهیاند و له سه رما ره ق ده بوونه وه. به لام هه لومه رجه بو بارزانییه کان ده تگوت شتیکی ئاسایییه. ئافره ت و مندال و مندال و مالاتیان له مالیکه وه بو مالیکی تر ده گواسته وه، چادریان هه لاده دا، نانیان ده پژاند و پاش چه ند ساتیک پشوودان دو وباره به پی ده که و تنه وه . ثه و هه لومه رجه به ئیمه به رگه ی نه ده گیرا.

ئەفسەرە دىلەكانىش بەراستىى بووبوون بەسەربار بۆئىمە. لەگەل مەلا مستەفا وتوويى مىرد و رازىبوونى ئەوم وەرگرت بۆئەوەى ئەفسەرە دىلەكان بەرەللا بكەين. ئىمە خۆمان خواردىغان نەبوو بەلام لە رووى ويىردانەوە ناچاربووين ئەوان لە خومان پتر چاوەدىرى بكەين. پاشان لەگەل شىخ ئەحمەدىش ئاخاوتم، بەرىكەوت سەيدىكى دانىستووى «زىرە»ى مەلبەندى مەرگەوەر لەلايەن سوپاوە بۆدىماندى شىخ ئەحمەد ھاتبوو و لەوى

بوو. بريار درا ئەفسەرە دىلەكان بەو بسپٽرين ھەتا لەگەل خۆيدا بيانباتەوە.

لمو رقرژانددا، ئیتر سوپا دەستى نددەگەیشته بارزانییهكان، بهلام باللهفر زور ئازارى دەدان. سەرتاپینى ناوچە بەبەفر داپۆشرابوو، شوینهوارى رویشتنى خیل لەسەر بەفرەكه رەشاتییهكى بەجى دەھینشت و ئەو ھیله رەشه چاترین رینویننى باللهفر بوو. ئەوان بەرینویننیى ئەم ھیله رەشەوە دەگەیشتنه مەكۆى خیل كه یان لەحەسانەوەدا بوو یان لە بزووتنەوەدا و، بی دەسپاریزى دایاندەگرته بەر لینزمەى مەترەلۆز. بەو ئاوايە ترس ولەرزەيەكى بى رادەیان ھینابووە كایه، تفەنگدار و پاشكوپاریزانى كاروان لەبەرئەوەى لەشوینیکى ھیمندا بوون چرزیانیکیان پی نەدەگەیشت، بەلام ئافرەت و مندال و مالات وگاو وگوتال زوریان زبان پی دەكەوت.

ئهو روّژهی بریار درا ئهفسه ره دیله کان به ره ڵلا بکریّن، شیّخ ئه حمه د یه کیّکیانی به ناوه ی ده سبه سه رگیّرایه وه، ئه ویش ملازم یه که م جیهانبانی، کوری لیوا ئه مانوللا جیهانبانی بوو. شیّخ نه حمه د پیّی وابوو ده توانی به هرّی ناوبانگ و بنه ماله ی ئه م نه فسه ره وه سه رکرده ی کاروانی نار دراو ناچار بکات ده ست بپاریزیّ. نامه یه کی بو سه رکرده ی کاروانی نار دراو نووسی و هه ره شه ی کرد نه گه ربیّو باله فی سه رله نوی ژن و مندالمان بو مباباران بکه ن نه مهاره و مندالمان بو مین به مهاره راست ده رنه چوو. من

ده مگوت ئه گهر بهرژه وه ندیی ئه وان پیّویست بکات هیچ بایه خیّک به گیانی ئه م ئه فسه ره ناده ن، به لام وه ک ئه وه ی بایه خیان دایی یا خوّ به راستی له ترسی ته قه کردن، ئیتر باله ف دهستیان له بوّمباباران و کوتینه وه ی کویّرانه هه لگرت و ، وه ک دیار بوو بوّ سه رانسوّیی له به رزایییه کی زیّده دا ده فرین.

ئەم بۆمبابارانە ئىدەشى گرتەوە، پرووشكى بۆمبايەك بەرانى يەكىك لە ھەۋالانى ئىمە عیزهت عملی نهسغهری، کهوت و برینداری کرد، پاشان بهتهواوی پهکی کهوت و دهبوو هه لني بگرين. له نيو نهو بهفر و سهرماوسول و کيوه لانه دژواره دا هه لگرتني برينداريکي پەرىنشان كارىكى كارەساتاوى بوو. دەردى ئەو بەجۆرىك گران بوو بەھىچ جۆر پىنمان هه لنه ده گیرا. سه ره تا سواري و لاغمان كرد، خزى رانه گرت. له پشتى خزمان كرد هاوار هاواری چووه ئاسمان. پاشان به هزی دوو تفهنگ و به تانییه ک داره به ستیکمان دروست كرد. ئەمجارەش خۆي پنى رانەگىرا بەلام ھىچ چارەسەرى تر نەبوو. دواجار لە نيزيكى سنوور بر دوزینهوهی چارهسهریک چوومه لای مهلا مستهفا. کهسیکی یی ناساندین وا پي دهچوو برين پيچهوهي خيل بي. له کهرستهي برين پيچانهوه تهنيا پلايزيکي يې بوو. ئەو برین پینچه بەریزه وای پیشان دەدا ئەگەربیو بریندارەكم خوي رابگري ئەوا لە چاوترووکانیکدا گوللهکه دەردەھیننی. ریگهچارەی تر نەبوو، دەست و پیی هاوەلەکەمان بهستهوه و دهمیمان بهره للا کرد. دوکتوری بهریز پلایزهکهی لهناو کیسه تووتنهکهی دهرهینا و بهلیکاو تهری کرد و له برینه کهی را کرد. پاش ماوه یه ک گهران و سووران، زیرهی له هاوه له کهمان به رز کرده وه و پلایزه کهی کیشایه ده رهوه. سبه ی نهو روژه پیی بريندارهكه بهرادهي باليفيك هه لتاوسا، تاكه چارهسه ريك بو نهم هاوه لهمان نهوه بوو رەوانەي عــــــــــــراقى بكەين. ئەوەبوو بەدارەبەست ئاواي ئەوديوي سنوورمـــان كـــرد و بهدهستهوهمان دا، پاشان له گرتووخانهی ئهبوو غریب له بهغدا یه کترمان گرتهوه.

له و کاروانه ی پاشه کشینی ده کرد، ویپای بارزانییه کان ههندین ک خه لکی تریش ههبوون. ئه مانه یا که سانیک بوون له فیرقه ی دینموکراتی ئازربایجاندا خزمه تیان کردبوو و له ترسی توله سه ندنی حکوومه تی ناوه ندی یا له ترسی توله سه ندنی هه لپه رستان هه لله هاتن، یان ئه و کوردانه بوون له ئیران هه ستیان به ته نایی نه ده کرد و به رژه وه ندیی مایه کییان له عنراقدا هه بوو.

يەكتك لەمانە شيخ تەھا ھەركى بوو كە بەھەۋالەتىي كۆمەلتك لە پياوانى خيلەكەي

پاشه کشینی ده کرد و له عیراقیش سامانی ههبوو. وه ک ده گوترا بهرده وام هاو کاریی قازی محممه دی کردبوو و پیاویکی خراپیش نهبوو. ههندیکی تریشیان تاونباری به ناوبانگ بوون، له سهرووی ههموویشیانه وه که سیک ههبوو به ناوی «زیرو بهگ» که له ترسانه له ناو کوردان هه لاده هات.

زيرة به گ نزكهري يه كينك له ناغايه كاني هه ركي بوو كه نهو كاته نهندامي نه نجوومهني عيراق بوو و له ئيرانيش مولكي ههبوو. ههشت نو كهسيكي له دهورويشتي خوي كۆكردېووهوه، خيليكى بهناوى «خيلى بههادور» هوه دانابوو و خويشى كردېوو بهسهروكى خيّل. لەسمەردەمى حكوومەتى مىللىي كوردستاندا پلەي عەقىيدى دابوو بەخىزى. بنكه كمه شي له «بالانوچ» بوو و، لهوي باخ و باله خانه و داووده زگايه كي دامه زراندبوو. بالآنزچ له سـهرهريّي ورميّ و مـههاباد هه لكهوتووه و ههر ئۆتۆمــۆبيّليّكي بهو ناوهدا تیپهری بکردایه دهبوو باجی تیپهرین بهزیرو بهگ بدات. همرچون بی نهم «عهقیده ریزداره» له ههریمی دهسه لاتداریی خویدا رایه خی خانی خانانی راخست بوو، جاریکیش پهلاماری ورمنیی دابوو. وا بالاو بوو پیاویکی مینرکوژ و بی بهزهیه و دهیانگوت عەقىدىكى لە بالانۆچ لە خافلەكى گرتبوو و بەشىنوەيەكى درندانە كوشتبووى. لە ترسى توله و سنزای ههموو نهو تاوانانهی کردبوونی، له پهنای خیللی بارزانهوه ههاندههات. ههروهها باوبوو بریکی گهوره پارهی هیشکه و زیری پییه. نهم پیاوه پاشان له گرتووخانهي ئهبوو غريب گهيشتهوه ئيمه و لهوي پيشاني داچ پياويکي بي زراوي ترسنۆكە. لە گرتووخانە، مەرايى و كلكەلەقتىي بۆ ھەموو سەرباز و عەريفتىك دەكرد بۆ ئەوەي زگيان ينى بسووتى، بۆ غوونە بۆ ئەوەي دەرگەي ژوورەكەي يىر كراوەبى. ياشى دوو سالان، به هوی دهسرویشتنی ناغایه کهی که له نه نجوومه نی عیراق بوو له گرتووخانه دەركەوت و، پاشان لەسەردەمى حكوومەتى عەبدولكەرىدا ئەو دەمەي مەلا مستەفا گەرابووەوە عیراق، ھەندیک خەلكى بۆ خزمەتى سوپاي عیراق لە خوى كۆكردەوه و له بهرامبهر هیزه کانی مهلا مستهفادا کهوته شهر و کوژرا.

بیّگومان بارزانییهکان نهیانده ویست لهگهل ئهم جوّره کهسانه دا سهری پیّوه ندییان ههبی به لاّم نهشیانده توانی له خوّیانی دوور بخه نه وه.

همرچوّن بنی، ئهم کوّمه له نیوان روّژانی ۲۰ هه تا ۲۰ کاخه لیّوه دا گهیشته گهرووی «گادهر»ی بنکهی سنووریی ئیران و عیراق.

پاش ئەوەى ھەقالە بریندارەكەمان ئاواى ئەودىو سنوور كرد و بەدەستەوەمان دا، پرستىكى بنەرەتى بەرۆكى گرتىن ئەوىش چارەنووسى خۆمان بوو. ئىمە لە نىزىكى سنوورى عىراق ھەستمان كرد ئىتر رىدىگەمان لە رىدىگەى بارزانىيەكان جىا دەبىتەوە. شىخ ئەحمەد سوور بوو لەسەر ئەوەى بچىتەوە بو بارزان، حەزى گشتىي خىلىش ھەر ئەمە بوو.

مهلا مسته فا و نیزیکه ی حه فسه ت چه کداری خوّی به تایبه تیش ژماره یه ک له به رپرسانی خیّل که سه ت که سی ده بوون هه موویان له عیّراق حوکمیان به دواوه هه بوو. ده یانویست به هه ر جوّریکی بوّیان بلوی خوّیان بگه یننه سوّقیه ت که تاکه په سارگه و شویّنیّکی ته نا به بوو بو بو به وان. ئیتر لیّره وه ژماره ی ئیمه بووبوو به هه شت که س، جگه له «عملی ئه سغه ر» ی بریندار، «نیکوّلا» ش جیابووبووه و له گهل هاوه لیّکی ئاشوورییدا روّیشت بوو. له بیرم چوو بلیّم جگه له ژماره یه که ئاشوورییدا نیرته که له ئه ندامانی فیرقه ی دیّموکراتی ورمیّ بوون و به گهل بیّمه که و تبوون، هه روه ها «سه عید» یش، ئه و لاوه ی پیشتر له باره یه و دو و ام له گهل ئیّمه دو و ام له گهل ئیّمه بریارمان و به گهل ئیّمه بریارمان و ابوو له یه که مین هه لی بو گونجاودا بچین بو سوّقیه ت. بریّک خواردنیشمان ئاماده کرد و و ابوو له یه که مین هه لی بو گونجاودا بچین بو سوّقیه ت. بریّک خواردنیشمان ئاماده کرد و سه عیدیش به له دیکه مین و به رگه ی سه عیدیش به له دیکه ی باش بوو، مه رجیشی نه وه بوو ئیّمه بتوانین ریّگه ببرین و به رگه ی سه رما و برسیه تی بگرین و بتوانین پی به پیّی نه و له لوتکه ی کیّوانه وه بی نه وه ی نیّزیکی سه رما و برسیه تی به بینه و به به بی به بی به به به به و له ناو به درینه وه .

ههندی له تفهنگه کانی خومان دا به کوردان و له بریتیی ههر تفهنگی نیزیکهی «من» یک گهنمان وه رگرت و چهند کیلو خورمایه کیشمان ناماده کرد. بو به یانی کاتی دهستمان به ناماده کردنی خواردن کرد، گوتیان پیاویک هاتووه به دوای نه فسه ری توّپ ده گهری «ناوی من بووبوو به نه فسه ری توّپ». مه لا مسته فا به دوایدا نار دبووم. چوومه چادره کهی. زوّر به دلّنه وایی وه ری گرقه وه و فه رمانی دا نان و ماستم بو بین نانی گهرمی ته ندوور و ماستی تازه ی مه پ نه وانه یه سه رتان سر بمینی له وه ی ناوها باسی نان و ماست ده کهم. نان و ماستی تازه ی مه پ نه واده یه دارندی بوو و ابه ناسانی به ده ستی هم موو و ماست ده که و روّژانه، چاترین خواردنی نیمه گهنی و شک بوو. ته نیا جاریکیان توانیمان بزنیک بدزین، نه شمانده زانی بیکوژینه وه، زیّر به خت خه نجه دریّکی پی بوو، نه و توانیمان بزنیک بدزین، نه شمانده زانی بیکوژینه وه، زیّر به خت خه نجه دریّکی پی بوو، نه و توانیمان بزنیّک بدزین، نه شمانده زانی بیکوژینه وه، ورگیمان به تال کرد و به جاریّک هاویشتمانه ناو مه نجه لا و که ولّی کرد، ورگیمان به تال کرد و به جاریّک

مەلا مستەفا بەداننەوازىيەكى زۆرەوە گوتى:

- سولتان تدفرشیان، ده تدوی بچی بو کوی؟ سدعید هدموو شتیکی پی گوتووم. ئیوه له مدلا مستدفا چاکترتان بو پدیا نابی، لهگدلمان بینن، ئدگدر بدگولله بکوژریین سدره تا من ده کوژریم پاشان ئیوه. بدیه کهوه سهرمان ده خدینه سهر بدردیک و چاره نووسمان پیک گری ده ده ین: مردین، همموو پیکهوه ده دمرین. ژیاین، هدموو پیکهوه ده ژیین.

گوتم:

- وه ک له بریاری ئیّوه دا ده رده که وی ده تانه وی بچنه وه بوّ عیّراق، نهگه ر وابی ئیّمه ناتوانین لهگه لاّ نیّوه دا بمیّنین له به رئه وه ی هه ر به خیّبه ده سته و دانمان به عیّراق یه کراست ده مانده نه وه به ئیّران و هه ر له سه ر سنوور گولله با رانمان ده که ن.

مهلا مستهفا گوتي:

- کنی به نیّوه ی گوتووه مه لا مسته فا خوّی به ده ست عیّراقه وه دا؟ مه لا مسته فا خوّی به ده ستی که سه وه نادات. بمیّن بزانین شیّخ ئه حمه د بریاری له سه ر چییه. راسته ئه و ده یه وی بچیّته وه بوّ عیّراق به لاّم ئه گهر من خوّم به ده ستی عیّراقه وه بده پاشی ۲۶ سه عات له به غدا هه لم ده واسن. من چوّن ده توانم بچم بوّ عیّراق؟ جاری له گه ل ئیّمه دابن و دلّتان هیچ نه کات.

هدرچوّن بین، مهلا مستهفا بریاری بهئیمه گوّری. من قسه کانی ئهوم به هاوه له کانم گهیانده وه و بریارمان دا له گهل ئه وان بمیّنین. سه عیدیش به کاریّکی مهلا مستهفاوه روّیشت و چوو بوّ عیّراق، ئیّمه ش بریارمان دا چاوه روانی ئه و بین.

لهو روّژانه دا پیّی سنووروانانی عیّراقی بوّ ها توچوّی ناو خیّل کرابووه وه. شیّخ نه حمه د و مهلا مسته فا خهریکی و توویّژ بوون لهگه لیاندا. هیّزگه لی عیّراقیش له نیّزیکی سنوور بوسه یا بوسه یا نابووه وه. کاردارانی عیّراقی که و تبوونه تیّکه لاّوی لهگه ل نیّمه دا، پیّیان و ابوو نیّمه روّلیّک له ریّکوپیّکی و له شه پ سه رکه تنی بارزانییه کاندا ده له یزین و نهگه ر ئیّمه له وان جیا بکه نه وه نه و امه ترسیی خیّلی بارزان که م ده که نه وه.

وتوویژی ئهوان لهگهل ئیمهدا لهسهر ئهو بنچینهیه بوو: ئیوه دهتوانن پهنا ببهنه بهر عیراق و ئیمه بهگویرهی یاسای ناوولاتان لهبارهی پهنابهرانی سیاسییهوه ههلسوکهوتتان لهگهلدا دهکهین. ئهوان دهیانگوت لهم بوارهدا دهولهتی عیراق لهگهل ئیراندا بریاری

هدر لدو رِقرْانددا جاریّکیان دیماندمان لهگهل شیّخ ئه حمدددا کرد و و توویزْمان کرد. ئه و ده یگوت:

من له همموو ژیانی خوّمدا پیاوگهلی وه ک ئیّوه رهوشت پاک و بویّرم نهبینیوه. چهند حمزم ده کرد ئیّمه هممان ههلومه رجی جارانهان له بارزان ههبووایه و ئیّوه ش ببوونایه میّوانهان. به لاّم بهداخه وه ئیّسته دهستی خوّیشمان له ههموو جیّیه کدا کورته، ئیّسته شتیّکمان نییه سوپاسی ئیّوه ی پی بکهین. بیستم ئیّوه ویستووتانه بچن بو سوقیه شتیّکمان نییه سوپاسی ئیّوه که دیاره حهز ده کهن لهناو خیّلی بارزاندا بمیّن. من بهرژه وهندیی ئیّوه لهوه دا دهبینم خوّتان به دهستی عیّراقه وه بدهن. ئیّران و تورکیا جیّی ئیّوه نییه. تهنیا هیوای ئیّوه له عیّراقدایه. ئیّمه له خوّبه دهسته وه دان به عیّراق بترازی ریگهیه کی ترمان له پیتشدا نییه. بریارمان داوه ههموومان بچینه وه بوّ عیّراق. تهنیا مهلا مستها و ههندی که همنوانی چه کدارمان خوّیان به دهسته وه نادهن. بریاره ئهوان پاشان به زهبری زوّرداره کی بیّنه وه بوّ ناو عیّراق و ههندی بنکهی سوپایی چه ک بکهن و ههتا ئه و راده یه به به به به دره کانیّی میری بکهن که ناچار ببی ئیّمه به لیّبووردنی گشتی بدات و سه دلهنوی له ناوچه به بارزان بنه جیّ ببینه وه.

بهو ئاوایه بارزانییهکان بریاری خوّیان دابوو. ئهوان پیّیان وابوو ههبوونی ئیّمه لهناو خیّلدا گیروگرفتیّک له ریّگهی بهجیّ هیّنانی ئهو پلانهدا دیّنیّته کایه.

باو بوو ئیمه کومونیستین و تدناندت لدگدل موسکوشدا سدری پیوهندیان هدیه و ئدگدر له ناو خیلی بارزان بمینین ئدوا ئدوان ناچار دهبن خالیکی تر لدبارهی ئیدمدی شدش مروقی کومونیسته وه له بریاری خویان لدگدل ده ولدتی عیراقدا زیاد بکهن. بدم جوره له ریککه و تن لدگدل عیراقدا گرفتیکی تر ده چووه سدر گرفته کانیان. ئدوان هزریان ده کرد ئدگدر ئیمه لدگدل ئدواندا بین ئدوا ده ولدتی عیراق گرانتر لدگدلیاندا ریک ده کدوی، ره نگه هدر له بند و تدوی ندو دریک ندکدوی و مدرجی ئدو بریتی بی له بده سته و دانی ئیمه. ئدوان بدئی مدی تیوه گوناحیکتان له عیراقدا نییه، ئدگدر جیا له ئیمه خوتان بده ده ستی عیراقدوه بده ندوا باری ئیوه سووکتر ده بی. به مئاوایه ئدوان له راستیدا

بهشیّوهیه کی ریّزپهروهرانه ئیّمهیان له خوّیان بهدوور دهخستهوه.

بینگومان شیخ نه حصه د به رواله ت ده یگوت نه گه رحه زبکه ن ده توانن له گه ل مه لا مسته فادابن. نه و نیازیه تی نهم شه و «یاخی» ببی، هه رچه نده به رژه وه ندیی نیتوه له خویه ده سته وه داندایه به لام نه گه رحه زیش بکه ن به گه ل مسته فا بکه ون نه وا نیتمه رینگه تان لی ناگرین. نیتمه ش بریارمان دا ته بای مه لا مسته فا «یاخی» ببین و مه لا مسته فاش بریاره که مانی به په سند زانی.

هدر ئدو شده وه ئافرهت و مندال و پیرهمیران ریگهی عیراقیان گرتدبد (۱۳) بدلام نیزیکهی حدوسهت مروّقی چه کدار بدره و ناو عیراق پاشه کشیران کرد. ئدو شده ه گایه کیان کوشته وه، گوشته کهیان به سهر «یاخی» یه کاندا بلاو کرده وه، ثیمه ش به تیک پایی پشکیکمان به رکه وت. پیسته که شیان کرد به پیتاو. له داوینی گهروویکدا شیومان خوارد و بر شه و چووینه چیا بر چادری مه لا مسته فا.

من لهوی ههستم کرد ئه و به هاتنی ئیمه دلشاد نییه. هه قیشی بوو ، لهبه رئه و هی ئیمه ته ته ته از گرینگیی چه کداری کمان هه بوو ، ئه ویش ئه و چه کداره ی ناتوانی پی بژیو و جی ژیانی خوی دابین بکات و به رده و ام بووه ته بارگرانی ، له کاتیکدا چه کدارانی بارزانی لهم باره یه و هه و که و شهوه باره یه اتو به کورتی ئیمه دهست و پی گریده ر بووین. بی نمونه هه رئه و شهوه کاتی به مه لا مسته فام گوت له کوی بخه وین ، گوتی:

- باشه، برؤن له يهكي لهو چادرانه شوينيك بۆ خۆتان بكهنهوه.

ئهو ئاخاوتنه له کورتییه پیشانی دا ئیمه بهدوو شیّوهی تهواو جیا بیر دهکهینهوه. ئیّمه چاوه پوان بووین ئهو جـیّگه و پی بژیوی و شـتی ترمـان برّ دهسـتـهبهر بکات و ئهویش چاوه پوان بوو ئهم جزّره چاوه پوانییه لهو نهکهین.

له و سهر که پکی چیایه دا بارزانییه کان ته نیا سی کونیان هه بوو. سه رمان به هه ر یه کینکیاندا گرت مونجه ی ده هات و جینگه مان ده ست نه که و ت. ئه و شه وه سه رما لینی دام و تام هاتی. هاوه لانم ته نیا کارینکی له ده ستیان هات ئه وه بوو له یه کی له و کونانه دا جینگه یه کی بی من بکه نه وه، خویشیان له به رئه و به فر و سه رما و سوله یه مان و خویان

(۱۳) روزژی ۱۸- ۱۸ نیسان سالّی ۱۹٤۷ نیزیکهی ۱۵۵۰ پیاو ، ۱۹۸۸ ئافرهت و ۱۳۲۹ مندالّی بارزانی لهگهلّ شیخ ئهحمه دی بارزاندا هاتنه وه ناو زهویی کوردستانی عیراق. بروانه و تاریّکی د. فوناد حهمه خورشید له گزفاری رهنگین ژماره ۹٦ .

گورمیله کرد. دهزانری گیروگرفت له بهرزاییی چوار ههزار مهتری سهر بهفردا چهند زوّره. ههر ئهو شهوه سی ئهسپ و دوو سهگ له سهرمانه هیشک ههلاتن. من خوّم سبهینی و هار وهناگا هاتم ههستم کرد گهرووم گهرم داهاتووه، توومهز دهوروپشتی ملم بهفر گرتبووی. شهو تهنیا سهرم لهبن رهشمال بووبوو، پاشماوهی لهشم له دهرهوه مابوو.

روّژی پاشتر ههموومان باوه رمان هینا به رگهگرتنی نهم جوّره گرفتانه له وزهی نیّمه دا نییه و تیکی بریارمان دا خوّمان به دهسته وه بدهین. دهمانزانی نهگه رهمتا دویّنی گرینگییه کمان هه بوو لهسایه ی توّهه کانه وه بوو، نیّسته له چه کداریّکی ناسایی و جیّگهگر به ولاوه شتیّکی تر نیین، ده که سیش له نیّمه نه ده گهیشته پیّی مروّقیّکی بارزانی.

سهره رای ئه و مهترسییه ی هه ستمان پینی ده کرد ، له روزی ۲۱ی مانگی ئاخه لینوه ی سالی ۱۳۲۹ خومان به ده ستی عیراقه وه دا.

پیش ئهوهی خوا حافیزی له بارزانییه کان یان چاتر بلیم له کوردستان بکهین، به سهرهاتی دایکیکی کوردت بو ده گیرمهوه، به سهرهاتی ئه و ههست و سوزه ی تهنیا دایک ده توانی بیهینیته کایه.

بهشی چوارهم **کورم خهیری**

زستانی سالّی ۱۳۲۶ له شنو دوستایه تیم له گهل لاوی به ناوی «خهیروللا» دا په یا کرد، له به رئیه منیش ههر ههر به و کرد، له به رئیه منیش ههر ههر به و ناوه وه به یادی ده که مه وه. نه و یه کینک بوو له نه فسه درانی کورد له سوپای عیراق و چووبووه پال بارزانییه کان، له ته ک نه واندا ها تبوو بو ئیران و له سوپای حکوم متی گهلیری کوردستان به ریبه رایه تیی قازی محهمه د پله ی «نه قیب» ی هه بوو. له مه ها باد کی یه کجار جوانی ماره کرد. پاش هه للمه تی سوپای ئیران، له ها وه له تیی بارزانییه کاندا که و ته کشانه وه.

به پورا آلمت خوّی له سه رووی چل سالّی پیشان ده دا به آلام ره وت و بزاوتی به تایبه تیش کاتی سوواری نه سپ ده بوو، مروّقی بو خوّی به کیش ده کرد به جوّری کوریکی گه نجه و تهمه نی ناگاته بیست و پینج بیست و شه ش سالآن. هه تا بلّیی گورجوگوّل، نازا و بزیو بوو. یه کجار به وره بوو، له هه رهه والیّکی هه رچه نده زوّر ناله باریش بووایه، ده یتوانی نه نجامی گه شبینانه بخوینی تیموه. یه کینک له پیاوانی خیل کونه رادیویه کی به پیل نیم شهرو و هه ندی له و شهوانهی هه لمان نه ده بوو خوّمان گوی له هه والّی رادیو بگرین، بو به یانی خه یری هه والّ و شرو قه ی تیرو ته سه لی بوّمان ده هینا له به رئه و هی یه کین بوو له گوی گرانی هه مو و شه وانی رادیو. بو نمونه نه گهر رادیوی موسکو له یه کوتاری کی راگه یاندندا بیگوتایه «ده می هه رزه و یژان تیک ده شکینین»، نه وا نه و وای شرو قه ده کرد هم رسبه ی سویای سوور له باکوری نیرانه وه شوّر ده بیته وه ، سویای داگیرکه رو و زوّرکاری ئیران تین و پین که ده شکینی و کوّماری میللیی کوردستان ده ژبینی ته وه.

ئه و کارداری دابینکردنی پی بژیوی بازرانییه کان بوو و ههرجاره ی له گهشتی په یاکردنی پی بژیو ده گیرایه و کومه لیک ده نگوباسی تایبه ت به خوی ده هینایه وه. فلانه خیل قورئانی موّر کردووه له کاتی شه په الایه نی بارزانییه کان بگری، فیساره خیل خوّی له میریی ئیران ته کاندووه ته وه و به لینی داوه هیچ جاریک ئالیکاری به سوپای ئیران نه دات. یا بو نموونه سه روّی نه و خیله که ی تر له سه دره و می روزاشا دا کوژراوه، بوّیه نه دات به سوپای ئیران. ئیتر له م جوّره هه وال و شروّ قانه...

به کورتی، له تیک پای هه وال و شرق قه گه لی نه و دا نه وه ده بینرا ته و اوی گه لی کوردستان هه موو له هموو له دووای بارزانییه کانه وه وهستاون، نه گه ر سوپای نیران ده ست به شه په کات نه و ازو و به زوو له به ریه ک هه لده وه شی. نه و نه ک ته نی بی خوی لاوی کی به رده و ام

دلگهش بوو بگره هیوا و دلگهشیی بهملا و بهولاشدا بلاو دهکردهوه.

له شنق، کهسانیک ههن پیّوهندیی خوّشهویستیی نهویان لهگهل خیّزانه که یدا بینیوه. من بوّ خوّم روّژیّکیان بینیم برا بچووکی ژنه که ی لهگهل خوّیدا هیّنابوو بوّ گهرماو و وه ک مندالی خوّی به و په ری خوّشه و یستییه وه ده یشوشت و هیشکی ده کرده وه. نه و به چاکی پیّسانی ده دا نه ک ته نیّ پیاوی کی شهروان و کارداره بگره به ته واوی واتاوه پیاوی ماله وه شه.

سوپای ئیران هه لمه تی هینا و بارزانییه کان پاش چهندین روّژ له شه و هه لاّتن، به ره و سنووری عیراق که و تنه کشانه وه دا دایک و ژنبرای خهیری له شنو مانه وه به لام ژنه جوانه که ی به گه لی که وت.

بهسهرهاتی ئیمه له سنووری عیراقه وه دهست پی ده کات. له وی، کاتی سه ردانی چادره کان و پرسینی هه والی ئه و مالانه ی ده مانناسین، نه قیب «خهیری» مان بینی له ناو نوین که و تووه و ده نالینی، تایه کی گه رمی لی ها تبوو و ناوبه ناوی و رینه ی ده کرد. کورد به نه ده یدی دو و له ده پله ی) تا دا ناله یان ده گاته ئاسمان چ جای ئه وه ی بگاته نیزیکی سی پله.

که ئیدمه ی بینی سهری رهزامه ندیی راله قاند. ئیدمه چه ند ئه فسه ریک بووین له کشانه وهی بارزانییه کاندا هاوریگه بووین. خهیری داوای لی کردین له ته نیشتی دابنیشین، پاشان به زمانی تورکی به ده م ئاهوناله وه گوتی:

- من دەمەوى تكاتان لى بكەم بروا بەژنەكەم بىن بگەرىتەو، بى مەھاباد. من نەخىق م و ناچارم خىق بەدەست عىنراقەو، بدەم. لەبەرئەوەيش كە لە سوپاى عىنراق فەرمانى لە سىندارەدانم بەدواو، ھەيە، ئىلىت نازانرى چ چارەنووسىتىك بىم لە پارىندايە. ھەبوونى ژنەكەم، دەست و پىنم دەبەستى و ورەم دىنىت خوار، ويراى ئەمەش جاحىل و جوانە...

ئیمه دەمانبینی ژنهکهی وهک پهپووله بهدهوریدا دەسوورایهوه و دەيلاواندهوه:

- خەم مەخق، زوو چاک دەبىيەوە...

ئەو دەمەي خەيرى بابەتى گەرانەوەي ئەوى بۆ مەھاباد لەگەل ئىمددا كردەوه، گوتى:

- خوّت ماندوو مهكه، خوّت پيشتر ههموو ئهم قسانهت پي گوتووم، قسهي ئهمانهش له قسهي خوّر دهستت ليّ له قسهي خوّر دهستت ليّ

هه لناگرم. هه لومه رج هه رچون بن من ژنی توم، بو هه رکوی بچی له گه لتدا دیم و له هه رچید به سه رت بن هاوبه شده به مه تا به ژبان بمینی له پال تودا ده بم و نه گه ر مردیشی...

ليّره، رووي خوّى بهلايهكهي تردا وهرگيّرا.

ئيمه لهبهرئهوهي دهمانزاني قسه كاغان كاريكي ئهوتوي تي ناكهن ييمان گوت:

- لهبهرئهوه ی تو ژنیکی جاحیل و جوانی، به تایبه تیش لهبهرئهوه ی ژنی پیاویکی حوکمدراوی، له عیراق مه ترسیت لهسه و ههیه. لهوانه یه بهی به مایه ی ریزنه گیری و ته نانه تده ده سدریژبیش، لهم باره یشدا ئازار و ئیشی پیاوه که ت پتر ده بی نه گهر ئهوت خوش ده وی بگهریوه بو مه هاباد، ئه مهیش له دوو حال به ده ر نییه یان ئه وه تا پیاوه که ت ده رباز ده بی و ده گهریت و لات یان ئه وه تا له سیداره ده دری ... ئیت رئه و کا ته شهیج جیاوازییه کی نییه تو له مه هاباد بی یان له به غدا...

نهدهزانرا قسه کانی ئیمه کاری لی ده کهن یان نا، به لام ههرچوّن بی کاتی جاریکی تر «خهیری» مان له ناو ئاخی عیراقدا بینییه وه ژنه کهی له گه لیدا نه بوو. ئیمه ش بو نه وهی برینی نه کولینینه وه پرسیارمان لینی نه کرد، وا پی ده چوو ژنه کهی له سنووره وه گهرابیته وه بو مههاباد.

ئیدمه له دوو سی قوناغی ناو زهویی عیراق، له ناوچهیه ک بهناوی «باپشتیان» که بنکهیه کی پولیسی عیراقی بوو، جاریکی تر «خهیری» مان بینییه وه. هیشتا نهخوشییه کهی گران بوو به لام به بونه ی نهوه ی نه فسه رانی عیراقی پیشتر ده یانناسی، له رووی داووده رمانه وه چاویان لینی بوو. بو سبه ینی گهیشتینه شوینیک به ناوی «دیانه»، ولاغیان بوری داووده و به سواری به رییان کرد. ئیمه هم موومان به پییان بووین.

بهسه رهات له دیانه وه که یه که مین خالگه ی سنووره ئۆتۆمۆبیلی بگاتی، دهستی پی کرد. له وی ئیسمه یان سواری لۆری کرد. ئیسمه ی گیراویان له دوو لۆری سوار کرد و دوو لۆری ریداریش پاسه وانیسیان لی ده کسردین. دوو سی کسیلومه تر له دیانه دوور نه که و تب وینه و دهات و نه که و تب وینه و ده له دری که دهات و به ده نات که و تب که و تب که و تب که و ده گویم لی بوو ده یگوت:

- كوړم خەيرى! كوړم خەيرى!

بههه لهداوان و پرچی کراوه وه رای ده کرد. ئه و کونه ی اله پشتینی به ستبوو، له سهره وه را شور بووبووه و ده گهیشته سهر زهوی، له دوایه وه ده کشا و توزی بلند ده کرده وه. سهری کراوه بوو و مووه مشکی ره نگییه کانی وه ک په پی جووچکه تی راوه ستابوون. به ژن و بالآیه کی داوه شاو و هیسکدار و له به ر پوژ سووتاوی هه بوو. له ته واوی رواله تیدا ته نی دوو چاوی سوور ده بینرا بریسکیان ده دا. بی نه وه ی خه یری ببینی رووه و نیمه و پولیسه کان و نوتوم قریبی ته اواری ده کرد:

- كورم خەيرى! كورم خەيرى!

پاش ئەوەى خۆى ھاويتشتە سەر بۆدىى ئۆتۆمۆبىللەكە، خەيرى سەرى خۆى شاردەوە و بەجرىد يىلى گوتىن:

- دایکی منه، پنی بلین من لیره نیم.

به لام نه نینیمه له زمانی نه و ده گهیشتین و نه پولیس موله تیان ده دا قسمی له گه لدا بکه ین. ئوتوموییل وهستا و دوو عهریف دابه زین، نه ویان له ئوتوموییل که دوور خسته وه و له لینواری رینگه یان دانا به لام هه رله گه ل به ری که و تنه وه ی نوتوموییل نه و له یه که ترووکه ی چاو دا خوی ها ویشته وه سه رلموزی نوتوموییله که. نه م روو داوه دو و سی جار دو وباره بووه وه، هه تا دو اجار پولیسه کان له پیلی نه وین و چه ندین مه تریان به سه رزه ویدا راکیشا و هه لیاندایه ناو جوگه له یه کی ته نیشتی رینگه وه. نه م جاره هه تا پی راگه یشت هه ستیته وه نوتوموییله کان به دو و رکه و تبوون.

کهس نهیدهزانی نهم ژنه له کویّی زانیوه کورهکهی لهم نُوتوّموّبیّلهدایه. بهلام ههرچی بیّ له قوّناغی پاشتر نهومان بینییهوه. له قوّناغی پاشتر نیّمهیان برد بوّ چادری پاسهوانیی فهوجیّکی سوپا. نهو فهوجه له پهرگهی گوندیّکدا هیّوری بوو. نیّمه ههر له نوّتوّموّبیّل دابهزیین دایکی «خهیری»مان بینی له تهنیشت چادری پاسهوانیدا لهسهر چوّکان دانیشتبوو. دهمودهست و بهچ شیّوهیهک بهر له نیّمه خوّی گهیاندبووه نهو شویّنه، کهس نهیدهزانی! مروّث دهیتوانی ههست بکات نهو تهنیا بهبوّن و ههستی دایکانه بهرامهی کورهکهی لههدر کویّ بیّت خوّی دهگهینیّته نهو شویّنه.

⁽۱٤) له کوردهواریدا ئافره تان پارچهی رهشمال «کوّن - کویّن» بوّ شیوهن گیّران و ئازیه تباری له خوّیان دهئالیّنن. زوّرجار «مل بهکویّن» له گوّرانی فوّلکوّریدا دهبیستری - وهرگیّر.

کورم خدیری!...

بیّگومان خهیری قسمه ی ده کرد و شتگه لیّکی پی ده گوت. هه بی و نه بی دلی ده دایدوه و داوای لی ده کرد بگه ریّته و مال ، به لام نه و له هه موو نه و ماوه یه دا له وانه یه پیّنج شه ش و دکه بی ترووکه ی چاو ته نیا سه رنجی له کوره که ی دایی .

بق سبهی، لهگهل گهردی بهیانی ئیمهیان بهرهو کهرکووک برد. ههتا دهمی رِقرْئاوا له کهرکووک برد. ههتا دهمی رِقرْئاوا له کهرکووک بووین. بهرهبهری رِقرْئاوا ئیمهیان بق ویستگهی هیلی ئاسنین برد، له فارگونیکی تایبهتیان سووار کردین. لهوی حالی خهیری خراپتر بوو، بهردهوام دهینالاند و دهیگوت:

- انزل الطبيب في سبيل الله... «واته له ريّگهي خوادا دوكتور بيّنن»

فارگزنه کهی نیمه بهجیا و ده رگه گیراو بوو، پینوه ندیی به فارگزنه کانی تره وه نه بوو. دهستی نیمه به به به دوو که س، که له پچه کردبوو. «خهیری» شهرچه نده په کی که و تبوو به تیم نیم ده به به دور که س، که له په په که و تبوو به تیم ده به تایی که و تبوی به کورسیی فارگزنه که وه به سترابوو. دوای سه عاتیک له به پی که و تنی شهمه نده فه و ، ده نگه ده نگیک له پشتی ده رگه وه ها ته گوی، ده تگوت پشیله یه که و تبه به ده رگه دا ده کیشی و نووزه نووز ده کات، نه م ده نگه سه رنجی پاسه و انانی به کیش کرد.

سهره ک پاسه و انی ئیمه «مفه وهن» یکی یه کجار به فیز و له خوبایی بوو. هه لسوکه و ت و ره فتاری له و گه نجانه ده چوو که رابردوویکی له باریان نه بی. عه ریفه که شهر به م جوره له باری نه و ده یویست له هه رهه لینکی بوی هه لا ده و ده یویست له هه ره ده یویست له هه ره بوی هه لاده که وی بیشان بدات. فه رمانی به عه ریفه که دا بزانی نه و ده نگه چییه.

کاتی دەرگەی ناوەندىي فارگۆن كرايەوە بينيمان دايكى خەيرى واله پشت دەرگە

ویستاوه. ئیمه بههوی عمریفه که تورکیی ده زانی، داوامان له مفه وه زه که کرد موّله ت بدات نهم دایکه له ته نییشت کوره کهی دابنیشی، به آلام نه و به تیری به رته کی دایه وه فه درمانی دا ژنه که له پشت ده رگه به دو ور بخه نه وه و ده رگه ش دابخه نه. بینگومان «خه یری» ش حه زی نه ده کرد دایکی لهم حالی نه خوّشی و ده ست به ستر اوه یییه دا بیبینی. هه رچوّن بی ده رگه داخرایه وه، جاریکی تر ده نگی ناهونالینی دایکی خه یری و ده نگی له په کوته ی به ده رگه داخرایه وه و نه مجاره هه تا به یان دریژه ی کیشا. بینگومان دو و سی جار، پولیسه کان به توند و تیژی نه ویان له پشت ده رگه به دو ور ده خست به آلام نه و له همه به مهمو نه و تیژیانه دا نه قسه یه کی ده کرد و نه به رگرییه ک، ته نیا سینگی ده کوتا و ده گوت:

کورم خەيرى!...

نه تکا و پاړانه وه یه ک، نه تووړه یی و دهمارکرژییه ک و نه هیچ به رته کیک...

بهدریتراییی شهو، خهیری لهم بهری دهرگهوه، بهدهستی بهستراوه به کورسییهوه، ده ینالاند:

- انزل الطبيب في سبيل الله...

دایکیشی لهودیو دهرگهوه ناوبهناوی دهیگوت:

کورم خەيرى!...

بوّ سبهینی ئیّمه یان برد بوّ به غدا بوّ «مهرکه زسه را» و پاش به خیّرهیّنانیّکی سه ره تایی ئیّمه یان فری دایه ژووریّکی پیس و پوّخلّ. ئه مجاره ش دایکی خهیری له پیّش ده رگه ی گرتووخانه دا و هستابوو، وه ک پیّشان سه رنجی له کوره که ی ده دا و له ژیّر لیّوه وه به چر په ده یگوت:

- كورم خەيرى!...

پاش نیـو سهعـات پۆلیـسـیّک پریّسکهیه کی بوّ خهیری هیّنا. دایکی ناردبووی: بریّک نانی هیشک و حهوت ههشت دهنکه خورما!

پاشی سنی روّژ، سهرهودهری ئیدمه روّناک بووهوه و له «مهرکهز سهرا»وه بردیانین بوّ گرتووخانهی «ئهبوو غریّب». ئهمجاره «خهیری»مان لهگهلدا نهبوو، ئهویان حهوالهی سوپا کردبوو. ئیتر بهو شیّوهیه ریّگهی ئیمه و ئهو له یهکتر جیا بووهوه، چیتر ههوالی ئهومان

پى نەگەيشت، تەنيا لە رىدگەى رۆژنامەكانەوە زانىمان كە سىاردوويانە بەدادگەيەكى سوپايى.

پاشی پینج شدش مانگ، کاتی «عدلی ئدسغهری» که یه کیک بوو له هاوه لانی ئیمه، گدیشته وه لامان، له چاره نووسی ئه و و دایکی ئاگه داری کردینه وه. عملی ئه سغه ری له کاتی شه پریندار بووبوو، به ناچاری به رله خوّمان ئه ومان به دهست سنووروانانی عیراقه وه دابوو، پاش چابوونه وه یشی، ده سبه جی به گرتووخانه ی گشتی سپار درا بوو. ئه و بو ئیمه ی گیرایه وه:

- خدیری له هدمبوو شویدنیک بدهنوی دایکیدوه ناوبانگی دهرکردبوو. ئدو له هدمبوو شوین بهدوای کوپهکدیدوه بوو. ده تگوت بونی کردووه و بی ئدوهی له کدسی بهرسی له همموو جیگدیدک ناماده دهبوو. ئدو دهمدی خدیروللا له مولگدی سوپا گیرابوو، دایکی ببوو به جینیشته ی بهرده وامی مولگدکه. کاتی دهیانبرده دادگه بهدوایدا ملی ریگه ی دهگرت و لهگهلیشیدا ده گهرایدوه. سهرله بهر ئدفسهران و دادوه رانی دادگه دهیانناسی، دلیان ده دایدوه و دلنیایان ده کبرد کوپهکه ی بهم زوانه بهرده بی نهو تدنیا نهوه ی به نهفسه ران ده دارد کوپه کوپه که بده نه وه بی بیاته وه مالاً.

دوواجار، خەيروللا فەرمانى لەداردانى بۆ دەرچوو (۱۹۰). رۆژنامەكانىش نووسىيان لە گرتووخانەى ناوەندى لە بەغىدا بەدارەوە ھەلواسىرا، بەلام دايكى ھۆشىتا ھەر داواى دەكردەوه.

بهرهبهیانی روّژی بهدارهوه کردن، خهیرولّلا دوو رکات نویّژ دهکات و ئامادهی لهداردان دهبی، لهبه ریسی داردا دهلی:

- من لاویکی کوردم و شانازی دهکهم له پیناوی سهربهخوّبیی کوردستاندا دهمرم... له دووا ساتیشدا رادهسپیری «تهرمهکهی بدهنهوه بهدایکی...»

ههر ئهو رِوْژه بهدایکی خهیرو للا ده لین کورهکهت له دار دراوه، به لام ئهو هیشتا ده لی:

- كورەكەم بدەنەوە، دەيبەمەوە بۆ مال ...

(۱۵) شههید خهیروللا عهبدولکهریم له بهرهبهیانی روّژی ۱۹ حوزهیران ۱۹٤۷ تهبای ست نهفسهره قارهمانه کهی تر: عیزهت عهبدولعهزیز، مستهفا خوّشناو و، محمهد مهحموود قودسی له گرتووخانهی ناوهندیی بهغدا بهداره وه ههلواسران.

كورەكەي پى دەدەنەوە بەلام بەبى گيان.

چهند کهسیّکی کورد هاوکاریی دهکهن و پیکابیّک دهگرن و ئهم شههیده کورده دهبهنهوه بو ههولیّر. دهلیّن دایکی خهیری له ئوّتوموّبیّلهکهدا له پشت سهری کورهکهی دادهنیشی، سهری لهسهر تهرمهکه دادهنی و بی ئهوهی شیوهن و گریان بکات دلّی دهداتهوه.

- كورِم خەيرى سەغلەت مەبە، ھەر بگەينەوە مالتى چاك دەبيەوە...

عدلی ئەسغەری لە گرتووه كوردهكانی بەغدای بیستبوو كەوا لە ھەولیّر خزم وكەسانی خەیری كرّ دەبنەوه، تەرمەكە پاش بەرى كردنیّكی بەكۆمەل لە گۆرستانی شار دەشیّرنەوه و دەچنەوه، بەلام دایكی خەیری لەناو كۆمەل نابینریّ.

بۆ سبدى، دايكى خەيرى لەسەر گۆړى كوړەكەيدا دەبىننەوە، سەرى خستووەتە سەر گۆړەكە و مردووه. بەشى پێنجەم **عێراق**

ئهو دەمهى بريارمان دا خۆمان بهدەست عيراقهوه بدهين خوا حافيزيمان له مهلا مستهفا كرد، ئهمه دواجار بوو مهلا مستهفا ببينم.

واپئ دهچوو بهم بريارهي ئيسمه دلخوش بي، وهک بلسيي باريک لهسهر شاني لا دهکهوت.

ئیمه سنووروانانی عیراقمان ئاگهدار کرد کهوا ئاماده ی خو بهدهستهوهدانین، بهمهرجی ئیمه به بهنابه ری سیاسی وه ربگرن. ئهوان برووسکه یه کیان به ئیمزای سال جهبر - سهروک وه زیرانی ئهو کاته ی عیراق به ئیمه پیشان دا، تیایدا گوتبووی ده وله تی عیراق به گویره ی یاسای ناوولاتان لهباره ی په نابه رانی سیاسیه وه هه لسوکه و ته له گهل نه فسه رانی سوپای ئیراندا ده کات.

پیشتر تفدنگهکانی خومان بهبارزانییهکان دابوو. بهترس و هیواوه له سنوور ئاوا بووین و چووینه ناو چادری سنووروانانی عیراقی.

سنووروانان سهره تا هه لسوکه و تیکی دوّستانه یان له گه لدا کردین. له یه که مین بنکه ی مولّبوونی هیّزگه لی عیّراق ئیّمه یان به به رپرسی سنوور یان به قسمی خوّیان «ئامیری هیّزگه لی پوّلیس – امر قوات الشرطة» ی عیّراق ناساند که ناوی عه مید حیجازی بوو. ئه م پیاوه پاشان کوده تایه کی ناسه رکه و تووی له هه مبه ر «عه بدولئیلا» دا کرد و له سیّداره درا. عه مید حیجازی به تورکیی نه سته مبوّلی له گه ل نیّمه ده دووا و ده یگوت:

- ئەفسىەرانى رەسمى نەترسىين، ئىلىمە بەھىچ جۆر ئەوان بەدەستەوە نادەين و بەپىيى ياساى ناوولاتان ھەلسوكەوتيان لەگەلدا دەكەين.

ههتا ئهم جیّگهیه پوّلیسی عیّراقی هه قالهتیی ئیّمهیان کرد، لهویّوه پاش ده دوازده سه عات پشوو، ئیّمهیان به چه کدارانی ناوچهیی راسپارد که قوّناغ به قوّناغ لهگهلمان ده هاتن. ئه وان به و ناوه ی ئیّمه سه رپیّپ یکه ری دژ به ده وله تین به و په ری تیـ ژییـه و ههلسوکه و تیان لهگهلدا ده کردین هه تا ئه وه ی له شار وّکه ی دیانه ئیّمه یان هه واله ی سوپا کرد.

لیّرهشهوه ئیّمهیان بو کهرکووک برد. له کهرکووک سهره پای بهرگری و پیّشبهیی گهرماوگه رممان، دهستی ئیّمهیان له دهسبیّن گرت. مفهوه زیّکی لاو ئهرکی گهیاندنی ئیّمهی بهبه غدا له ئهستوّدا بوو. ئهم مفهوه زه نوّلاویّکی به کهشوفش بوو و زوّر بهم ئهرکهی خوّیه و پوزی لیّ ده دا. له وه لاّمی پیّشبریی ئیّمه دا ده یگوت:

- کهله پچه ئابرووی حکوومه تی عیراقه. وه زیره کانی ره شید عالی گهیلانی هه موویان بهم ده سبینه وه چوونه به رپینی دار و ده بی ئیسوه شاناز بن لهم ئابرووه دا پشکیکتان به رکه و تووه.

له کهرکووک ئیمهیان له شهمهنده فه رسوار کرد و بق «مهرکه زسه را» له به غدا به پی کراین. «مهرکه زسه را» سی لابیانی زور گهوره ی ده رگه ئاسنی هه بوو، هه رسینکیان پراو پر بوون له مروقی چه په آ: دز، چه قرکیش، قاچاغیی، هه تیبوباز و ئه م جوره که سه پاشکه و توانه ی کومه لگه. له هه ریه کیک له م لابیانانه دا پتر له په نجا شیست که سی له م جوره مروقانه یان خزاند بووه ژوور که حه زیان ده کرد بزانن ئیمه چ جوره گیانله به ریکین.

چەند ئافرەتىكى داوين پىسىش لە گۆشەيەكى حەوشەكە دانىشىتبوون، جنيوى زۆر پىسىان لەگەل بەرپرسانى گرتووخانەدا دەگۆرىيەوە. يەكىك لەو ئافرەتانە كرماشانى بوو و لەپەرئەوەى جلوبەرگى ئىمە كوردى بوو، رووى لە ئىمە كرد، پرسىى:

- ئيوهيان له كام كارخانه گرتووه؟

بهستهزمانه وایدهزانی ههر کهسینکی رینی بهگرتووخانه بکهوی دهبی یهکینک بی له کریارانی ئهم جوّره کاولگانه. دریّژهی دایی گوتی:

- برّ ندهاتن برّ لاي من هدتا تووش ندبن؟

یه کینک له هاوه لانمان «جهواد ئه رتهشیار» کرماشانی بوو، چهند جنیویکی پینی دا بو ئهوه ی خوی ریکوپیک بکات.

ژندکه له وهلامدا گوتی:

- باشـه بۆ زوير بووى، هەمـوو پياوان ئەم كـارە دەكـەن، تۆش يەكـێكى لەوان. بۆچى ئيستە بەردەنويد خاوين دەكەيەوە؟

هدرچوّن بن یدکیّک له لابیانه کانیان به تال کرد. گرتوه کانیان پهستایه دوو لابیانه که که تر و ئیّمه شیان لهوه که ی تردا به که یس کرد. له م لابیانه دا سنی چوار رایه خی داوداری پیس رایه خرابوون، هه وای لابیانه که هیّنده پیس و گهنی بوو به قسه ی یه کیّک له هاوه له کانمان ده بوو به سیکارد بیبری. دوو ته نه که بو پیساییی گرتووه کان له گوشه یه کی لابیانه که داندرابوون. ئیتر به و ئاوایه یه که مین میّوانداریی ره سمیی میریی عیّراق بو ئیّمه لیّره و دهستی پی کرد.

لیره، ئیدمه بینه ری ههندی بویری بووین که له زهبروزهنگه وه سه رچاوه یان هه لده گرت. وا دهها ته به برچاو ئهم دوو خهسله ته پیوه ندیی هوی و به رهوکیان به یه که وه ههبی. ئایا بویریی گیراوه کان بووبوو به هوی بویری به رپرسانی گرتووخانه یان ئه وه تا تیژیی به رپرسانی گرتووخانه بووبوو به مایه ی به دیها تنی بویری له گرتووه کاندا؟ بیگومان زیاتر وا تیبینی ده کرا تیژیی به رپرسانی گرتووخانه له بویری گرتووه کانه وه ها تبی.

هدر نهو روّژاندی نیمه له مدرکدز سدرا بووین یدک دوو جار حدوت هدشت قوتابیی زانکوّیان هیّنا. نهو سدردهمه هدموو دژهکانیان بدناوی «شیوعی» یدوه سدرکوت دهکرد، وهک هدموو شویّنانی دنیا، نهو قوتابیانه هدر بدم بیانووهوه دهگیران. جاریّکیان نهو قوتابیانه له بدرامبدر بی توّره یی و سووکایدتی پی کردنی پاسدواناندا دهستیان هدلّهیّنا، گدیشته راده ی تیّکسرهواندن و من ناگام لیّ بوو پاسدوانان بدچ تیژی و بیّ بدزهیییدک پدلاماری نموانیان دا. له کاتیّکدا قوتابیانی زانکوّ دهست بدستراوه بوون نهوان پدلاماریان دان و تدنیا نهو کاته دهستیان کییشایدوه که خوّیان ماندوو بوون. بدلام هدرچهندیّکی تیژیی پاسدوانان پتر دهبوو، بویّری و نازایدتیی قوتابیانیش پتر پدره ی هدرچهندیّکی تیژیی پاسدوانان پتر دهبوه، بدلام هدر بدبدره للابوونی دهستیان، دهستید. پاشی دارکاری، دهستی نموانیان کردهوه بدلام هدر بدبدره للابوونی دهستیان، یدکیّک له قوتابیانی زانکوّ کتوپ وه ک شیّر ندراندی و دوو زللدی بدبناگویّی یدکیّک له پاسدواناندا کیشا. نازایدتیی خدالکی عیّراقم له مدرکدز سدرادا له یدک دوو جار زیاتر پاسدواناندا کیشا. نازایدتیی خدالکی عیّراقم له مدرکدز سدرادا له یدک دوو جار زیاتر ندبینی بدلام پاسان غووندی سدرنج راکییشم له نازایدتی و دهسوه کدری و بویّریی نهوان ندبینی بدلام پاشان غووندی سدرنج راکییشم له نازایدتی و دهسوه کدری و بویّریی نهوان بینی، بینیم چوّن هدتا دهمی مردن بدره نگار دهبندوه و دهست له بدرگری هدلاناگرن.

ئەو دەيگێړايەوە كاتى بردوويانە بۆ گرتووخانەى ناوەندىيى عێراق، نێزيكەي سێ ھەزار كەس لەوێ گيرابوون كە ھەر ھەموويان زنجيريان بەپێوەبوو. ئەو زنجيرانە لە رووى ناسكى و پانی و کورتی و دریژییهوه له یه کتر جیاواز بوون و به گویرهی گرانی و سووکیی تاوانه که گرونی و سووکیی تاوانه که گونجا بوون. زنجیری بریکیان به راده یه که دریژ بوو له دهوری «مل» یان ده نالاند به لام نهوانی کورت بوون داویکیان له ناوه ندی هه لده کیشا بو نهوه ی له کاتی رویشتن له زهوی نه خشین. زنجیره دریژه کان سهره رای پی، به ده ستیشه وه په رچ ده کران.

دووای چدند روزیک پاش توزیندوه یدکی کورت له «مدرکدز سدرا»، ئیسمه یان برده گرتووخاندی ندبوو غریب. ندبوو غریب گوندیکه له نیزیکی بدغدا پیشتر مولاگه بووبوو و لهو سدرده مدا کرابوو بدگرتووخانه یدک بدناوی «السجن الملکی». پاسدوانانی ندم گرتووخانه ید هدموویان سدر بدگاردی پاشایه تیم عیراق بوون.

پیشه کی ههرسینک له ئیمه یان له لابیانینک پهستاوت و ههریه که ی دوو به تانیی درادر اویان پی داین و دهرگه یان له سهرمان پیوه دا. ههر روزه ی ئیمه یان نیو سه عاتینک دهبرده دهره وه، به لام پاش پیشبریی یه ک له دوای یه ک باره که چاکت بوو: دهرگه ی لابیانه کانیان ته نیا به شه و کلیل ده دا، ده مانتوانی بچینه کن یه کتر و له دالانه که پیاسه بکه ین و خواردن بوخون لی بنین.

بوّ ههر یه کیّک له ئیّمه روّژانه ۳۰۰ فلس «نیّزیکهی شیّست ریالّ»یان بوّ خهرجی تهرخان کردبوو. سهره تا خویان خواردنیان بوّ دهیّناین به لاّم پاشان دوای چهندین رکابهریان لهبارهی چوّنیه تیی خواردنه که، خهرجییه که یان به پارهی پیّشه کی پیّ ده داین و لهمه به دواوه خوّمان خواردنهان بوّ خوّمان لیّ ده نا.

هدرچوّن بنی پاش یدک دوو مانگنی باری ئیمه گدلنی چیّتر بوو، رایدخیان پنی داین بدلام هدرچوّن بنی پاش یدک دوو مانگنی تنی ندکدوت و ودک پیّشان بدشه و ددرگدی لابیاندکدی ئیّمدیان داده خست و گویّیان بدرکابدریمان نده دا.

چابوونی بارود و خی ئیمه هدر تدنیا له سونگدی فدرمانی بدرپرسانی بدرزه وه ندبوو بگره ئدو پارهیدی بدناوه ی خدرجی بدئیمه یان ده دا لهم چابوونه دا پتر کارا بوو، لدبه رئدوه ی بدو پارهیدی گلمان ده دایدوه زاری «عدریف حوسین» ی بدرپرسی پاسه وان و پاسه و انانی ترمان گری ده دا. له نه نجامی نهم کیشانه و پیوانه یه وه باری نیمه روز بدروز سووکتر ده بوو.

بهرتیل و بهرتیلخوّری سهرتاپیّی پهیکهری داووده زگای میریی عیّراقی پیس کردبوو، همموو کاریّک بهپاره جیّبهجی دهکرا. پاشی شهش مانگ ههلیان پی داین نامه بوّ مالهوهمان بنووسین. روّژنامه و کتیّب تهنانهت به لاّووّکی حزبیش دهگهیشتنه دهستمان.

سهرلهبهری نهو نامه و چاپکراوانهی له ئیسرانهوه بومان دههاتن پیش نهوهی بچن بو داووده زگای ئاگهداری، دههاتن بو لای خومان. له سانسورمان دهدان و دهماندانهوه دهستی عهریف حوسین ههتا لهرووی روالهتهوه بیانبات بو ده زگای ئاگهداری که پاش ماوه یه که له گیربوون و سهرانسویی، ده گهرایهوه دوا. شایه نی باسه ههندی لهو نامانهی خومان به بی زیاغان ده زانین و، ره وانهی سانسورمان ده کردن، ده زگای ئاگهداری گیری ده کردن.

پاشان توانیمان لهگه ل سهرانسو کهری ده زگای ئاگه داری رینک بکه وین. ئیمه دوای ماوه یه ک موّله قان درا ناوبه ناوی بچینه مه لبه ندی پولیسی عیراق له به غدا. له وی پیاویک به رپرسی کاروبار بوو، ههر به دیانه ی ئیمه دوّلابی میزه که ی ئاوه لا ده کرد، نرخی ههر داوایه کیشی بریتی بوو له یه ک دیناری عیراقی.

پاشی سال و نیویک جاریکی تر ئیمه یان گواسته وه بو به غدا که پاشان به سه رها ته که که ده گینرمه وه. له به رئه وه ی توانای به رتیل هاته پیشه وه هه لم پی بده ن با نهم به شه ته و او بکه م. له سامه پرا، ناو به ناوی به به بیانووی جوّر به جوّر ، سه ردانی نوّشداری پسپوّ پیان نه خوّشخانه وه و هتد...، یه کینک له نینمه یان ده بر «مه رکه زسه را» بو لای هه مان پیاو، بی هیچ پرسیار و وه لامینک یه که دیناری به رتیلمان هه لاه دایه ناو دولا به که ی و پاشان داوایه کاغان ده خسته روو:

- جاری داهاتوو به ریز «زیر به خت» داوا بکه، نهمه دیناره کهی نهو. چهند روزیک بو چاره سهری نه خوشی لیره دهبم دهمهوی بچم بو باژیر، نهمهه دیناریک. نهو کتیب و

نامانهي له سانسور گيراون دهمهي بيانبينم، ئهمهش ديناريك...

ئيتر بهم ئاوايه ههموو داوايه کانمان پهسند دهکران.

سالانى ١٩٤٦ - ٤٧ سالانى چلەپۆپەي راپەرىنى ئازادىخوازانەي ولاتانى نىوە كۆلۈنى بوو، ريبهري ئازاديخوازاني عيراق حزبه ديموكراتييهكان بوون لهسهرووي ههموويشيانهوه حزبى شيوعيى عيراق بهريبهرايهتيى يوسف سهلان يوسف «فههد». ئهم حزبه چاپهمهنيى شاراوه و ناشکرای جوراوجوری همبوو. «القاعدة» نورگانی شاراوه و «الاساس» نورگانی ئاشكراي راي حزب بوو كه بهيارمه تيي «دهن واشر» هوه (١٦١) دهگه يشته دهستي ئيّمه. روّژ نهبرو له رکابهریی په یانی کۆلۈنىالىستانهى عىنراق و ئىنگلىز، خۆپىنشاندان و رووبدرووبووندوه له نیوان جهماوهر و پۆلیسدا روو نهدات. ههتا دواجار نووری سهعید بەنىرىنەرايەتىيى دەوللەتى عىتىراق چوو بۆ بەرىتانىا و پەھانىكى نوتى لە نىتوان نوورى سهعید و برین - ی وهزیری دهرهوهی نهو کاتهی بهریتانیا له لهنگهرگهی «پورتسموس» مۆر كرد كه هدر بهو ناوەوه ناوبانگى دەركرد. جەماوەر ئەو پەيمانەشيان بەزنجيريكى نوييى كۆلۆنيالىزم دادەنا كە دەست و پيى گەلى عيراقى دەبەستەوە. نەك تەنى ركابەرى و خریتشاندان له کورتیی نه دا بگره ههر پهرهی گرت هه تا نهوهی کابینهی سالح جهبر کهوت و دەولادتىكى بەروالات چاكىتىر بەسمەرۆكايەتىيى «مىوزاھىيم پاچەچى» پىتىك ھات. بزووتندوهي سەرخۆبوون بەرەو پيشتر چوو، بەلام نەپالەپەستىزى خەلك كەمى كرد و نهمانگرتن و خزپیشاندان، ویرای ئهمه ههموو روز بریکی تری خهانک دهگهیشتنه گرتووخاند.

ثهو دهمه، سالی ۱۹٤۸ رووداوی فدلهستین و پیکهاتنی حکوومهتی ئیسرائیل هات به بهیر دهستهی دهسه ۱۹٤۸ رووداوی فدلهستین و پیکهاتنی حکوومهتی ئیسرائیل هات عدرهبیدا بهرز بووهوه. کونفرانس و ، دووای ثهوه کوّوهبوون و فهوجی خوّبهختکهر بوّ چوونه فدلهستین و شهری جوولهکان، یه که له دوای یه که پیک ده هاتن. ئاسایییه لهم ههوا گهرموگوره دا یه کهمین خوّبهختکه رانی میبریگه لی کوّنه پهرستی عهره بریّتی بن له ئازادیخوازان و له سهروویشیانه وه حزبه پیشکه و تنخوازه کان. لهم لا هه تا نه و لای عیّراق حکوومه تی عهسکه ری راگهیه ندرا و راوه ئازادیخواز و راوه به رهه لستکارانی در به به نیم پی کرد.

⁽۱٦) «دهن واشر» واته بهرتیل - نووسهر.

تاکه چهکینکی حکوومه ته کوّلوّنیالیسته کان و نوّکه رانی بیانی بریّتی بوو له ئازار و پاشانیش کوشتن. به رپرسی ریّکخستنه کانی حزبی شیوعیی عیّراق، «که مال سهیف» به ناوی خوازراوه ی «یوسف کامل» هوه گیرا و لهبن لیّدان و کوتان ته واوی په یکه ری حزبی ئاشکرا کرد، له ناو نه وانیش یووسف سهلان «فه هد» ئاشکرا بوو.

سه رجه م گرتووخانه کانی به غدا و له گه آنه وانیشدا گرتووخانه ی «نه بوو غریب» لیّوانلیّو پر بوون له مسروّث، هه ندیّک له وان له ژیر دارکساریدا شههید بوون. یووسف سه لمان «فههد»، زه کی به سیم، ناجی شه میل و حوسیّن شه بیبی له سه رکرده کانی حزب بوون و فهرمانی هه آنواسرانیان بوّده رچوو. نه وانیتر ره وانی گرتووخانه ی «نوگره سه لمان» کران که به مه ترسیت رین گرتووخانه ی عیّراق بوو و که و تبووه په رگه ی بیاوانی گه رم و هیشکی عمره بستان.

ئیدمه له گرتوووخانهی «ئهبوو غریب» ههلی کاری به نازادیان پتر بو کرایهوه. ئه و گرتووانهی ده هاتن بو کوریدوره کهی ئیمه زوربه یان بیست و چوار سه عاته برسی و تینوو بوون. سهره پرای ئهمه، ئه وان له قوناغی لیت وژینه وه دا بوون و ده یانویست سه رپیها تی هاو پیانی تریان بزانن و به پرس و راویژی یه کتر بتوانن ریبازگه ی توژینه وه ی خویان دیاری بکهن. پیویستیان به هاوکاریی ئیمه ههبوو، ئیمه ش به بونه ی هاو کوت و به ندیه وه دهبوایه به ده م هاواریانه وه بچین.

کاردارانی گرتووخانه لهناکاو ههستیان کرد راده ی خواردنی ئیمه زوّر زیاد بووه. دهبوو ئیسه بو ههر یه کینین به لایه نمی که مهوه ژه مینک خواردن به هانا بگهینین. ژهاره ی ئهوانیش نیزیکه ی سهت که س دهبوو. هه رئه مه شهو به مایه ی ئهوه ی به رپرسان به چاوی پر له رکه وه سه رنج له ئیسه بده ن و ، یه کینکمان له کاتی جیبه جی کردنی «تاوان» دا بگرن. هم هنده بدو نه یانتوانی به لگهی تاوان له نهوکی گیراو ده ربه یتنده و ، به لام ئیسه یان بی وچان بو سامه پا دوور خسته و ، چونیه تین توژینه و هی گیراوی کمان گهیاند بوو ده ستی هاور ییه که که که داری و ناوای کرد.

دەربچين.

جاریّکیان لهگهنمان دانیشتن و بریار درا سنی ولات بو نیشته جنی بوونمان ده ست نیشان بکه ین به نهوه ی میریی عیّراق به بالی و زخانه ی نه و سنی ولاته وه پیّوه ندی بکات و ههر یه کیّکیان وه ری گرتین بو نه ویّنده رمان بنیّرن، بیّگومان نهمه ش نه نجامی نه بوو و وهلامی کیان پیّمان نه دایه وه. له کاتی بره وستاندنی را په ریندا ویستمان پیّوه ندی به روّزنامه گهلی نازاده وه بکه ین و ههلومه رجی خوّمان بخه ینه به رگویّی خه لکی عیّراق و هاوکارییان لی بخوازین. توانیمان پیّوه ندی به روّزنامه ی «الاساس» ی نوّرگانی نیوه ناشکرای لاوانی دیموکراته وه بکه ین، کاردارانی پیّوه ندیه که سه ربازانی «مکلف» بوون ، ناهگهنیان ده دواین و هه ندی که جاریش پاره مان پی ده دان. روّژنامه ی «العصف ور» جیّگره وه ی ناشکرای «الاساس» بوو، نامه که ی نیّمه ی بلاو کرده وه . دووای چاپ بوونی نه و جیّگره وه ی ناشکرای «الاساس» بوو، نامه که ی نیّمه ی بلاو کرده وه . دووای چاپ بوونی نه و نامه یه بو و که بیّ سه رگه رم کرد نمان پیّوه ندییان پیّوه کردین .

له سامه را مالیّکی بچووکیان بو گرتین و ناویان نا گرتووخانه، چهند پولیسیّکیش پاسه وانی ئیّه بوون. ئیّه له وی ده که سه بووین، ها وه له برینداره که ما دوای ساریّژبوونه وه ی پی پل و به سه ربردنی مانگیّک له گرتووخانه، گهیشته وه ئیّمه. ما وه ی نیّ زیکه ی سال و نیه ویّکیش له سامه را ماینه وه. له ویّش ده سته ما له خهبات بو روونکردنه وه ی چاره نووسی خوّمان هه لنه گرت. هه ولّمان ده دا هه تا زووه میریی عیّراق چاره نووسی ئیّمه روون بکاته وه. جاریّکیان ما غان له خواردن گرت، ده ما نویست ئازاد بکریّین. ده مانگوت له به رئه وه ی ئیّمه په نابه ری سیاسیین ئیّوه ما فی نه وه تان نییه بانگرن. یان شوی نیّ بده ن بو خوّمان له عیّراق ده ربکه وین.

ئهم مانگرتنهی ئیسمه لهگهل تیرورکردنی شا له ۱۵ ریبهندان ۱۳۲۷دا هاوکات بوو. ههلومهرجهکهمان بر دریژه پیدانی مانگرتن بهگونجاو نهزانی، بهروالهت قسمی سهروکی گرتووخانهمان رهچاو کرد و دهستمان له مان له خواردن گرتن کیشایهوه.

مانگرتنی ئیمه له خواردن سی روز دریژه ی کیشا و بهگویرهی نهو قسانهی بهئیمهیان دا مانگرتنه کهمان شکاند. هیچ نه نجامیکیشمان لهو گوته و به لینانه بهدهست نه کهوت. ته نیا بریاریان دا عهلی نهسغه ری به ره للا بکهن لهبه رئه وهی نه و چووبووه دادگه، مانگیک گرتنی بر برابووه و ماوه کهشی ته واو کردبوو، به لام سه روکی گرتووخانه به پیچه وانه

جوولآیهوه، لهبهرئهوهی گوتی بارودوخی ههموومان وهک یهک وایه، یان دهبی ههموومان له گرتووخانه بمیّنین یان ههموومان ئازاد ببین.

ئه و ئیرانییانه ی تمبای ئیمه ها تبوون بو عیراق، جگه له بارزانییه کان که عیراقی بوون هم موویان به نازادی ده ژیان. شوینی نیشته جی بوونیان بو دیاری کردبوون و بو خهرجییش مووچه ی مانگانه یان وه رده گرت. ته نیا ئیمه ده که س گیرابووین. بارود و خیشمان وه کو یه که نهبوو. شهشمان نه فسه ری رهسمی سوپا بووین به لام چواره که ی تر ته نیا نه فسه ری سوپای نازربایجان بوون، نه مان بیریان ده کرده وه نه گهربی و خویان به ده ست نیرانه وه بده ن نه وا مه ترسییه که هه په شهیان لی ناکات و به سوود و هرگری له یاسای لیبوردنی گشتیی نازربایجان نازاد ده بن. بویه شریان لی ناکات و به سوود و هرگری له یاسای لیبوردنی گشتیی نازربایجان نازاد ده بن. بویه شریان نیزانه و به رده و ام داوایان ده کرد به ده ست نیرانه و به رده و به رده و ام دیرن. بیگومان نیمه شرکابه ربی بریاری نه واغان نه ده کرد.

دواجار میریی عینراق ئه و چوار کهسهی له ئیسمه جیاواز کرده و و بو به غدای بردن. ئیمهشیان، ئهم شهش کهسه بو خانوویکی گهوره تر و خوشتر گواستهوه.

پاش ماوهیه که دیسان مانمان له خواردن گرتهوه، داوای ئازادییه کی زیاترمان ده کرد هه تا ئه وه ی دواجار ملیان دا بق ئه وه ی ههر رقره ی سن که س له ئیمه ته بای پاسه وانیک به ناو شاردا بگه رین نن. سامه راش جگه له هه ندی شوینی پیروز و شوینه واری کون و کاولگه کانی کوشکی «موعته سه م بیللا»ی خه لیفه ی عه بباسی، جیگه یه کی تری نییه.

له ماوهی نهو سال و نیوهی له سامه را بووین به رپرسانی دوو ولاتی عیراق و ئیران دیانه یه کتریان ده کرد و به دزییه وه په یانی به غدایان ریّک ده دایه وه. له ریّکدانه وهی نه و په یانه دا «عه بدولئیلا»ی جیّگری سه روّک وه زیرانی عیّراق، دوا دوای سالّی ۱۳۲۸ گهشتی ئیرانی کرد. دوای زنجیره یه که شتی عیّراق به لیّنی دا ئیمه بداته وه به نیران و میریی ئیرانیش سی مروّث له نه فسه رانی بارزانیی عیّراق که په نایان بردبووه به به رئیران، بداته وه به عیّراق. به رواله ت بو پاراستنی پاکنیازیی سیاسی، میریی ئیّران به ره وه ی په سند کردبوو ئیّمه هه لنه واسیّ.

دوا بهدوای ئهم رووداوانه ئیمهیان ئاگهدار کردهوه ههتا بز چوونهوه ئیران خومان ساز بدهین. ئیمه بهتوندی بهرتهکمان دایهوه و کهوتینه بهرگری. به لام سهروکی شارهوانیی سامه را پیوهندیی دوستایه تیی لهگه ل ئیمه دا هه بوو ده یگوت:

⁻ بەرگرى بى سوودە...

دواجار برّ چارهسهردوّزی برّ ئهم گیروگرفته لهگهل قایقامی سامه رادا که و تینه و توویژ. لهلایه کی تره وه خاوه نی ئه و ماله ی ئیمه ی تیدا نیشته جی بووین زوّر بر نیمه تی کوشا. ئه و سه روّکی یه کینک له خیله عهره به کانی سامه را بوو و برّ ئیمه زوّر پیاوانه بوو. تمنانه تر مالی خوّی چه ند جار ئیمه ی بانگهیشتن کرد و هه ر له ریّی ئه وه وه کومهلیک له پیاوه ئاینیه کانی سامه رامان ناسی و له جفاتی ده رس و و تاره کانیان ئاماده بووین. ئه و ، لیسته یه کی به ئیمزای خوّی و چه ندان گه و ره پیشان دابوو هه رده سته به ریی مهزه بی عیراق ده یه و تیایدا ئاماده ییی خوّی پیشان دابوو هه رده سته به ریّکی میریی عیراق ده یه و و نیری ناوه خوّی عیراق ره وانه کرد. به لام قایقامی سامه را کردی ئه وه بوو لیسته که ی بر و و زیری ناوه خوّی عیراق ره وانه کرد. به لام بریاره که یه کجاره کی بوو. له دو اییدا، سه ره تای مانگی ئاخه لیّوهی ۱۳۲۹ ئیمه یان هدنارده بنکهی فیرکاریی پولیسی به غدا. چوار ها وه له کمی خویشمان هه ره له وی بینییه وه، سه رله نوی بریاره که به بریاری به رگری کرد غان داوه سه رله نوی بودی شورند به بریاری به رگری کرد غان داوه به دا نی ناده به نیین به ریین به ریین که و نیش ها و بوچوونی ئیمه بوون. سه روکی شاره وانیی به غدا ها ته دیانه مان و گوتی له به رئه و هی میری بریاره که ی ده رکردووه ئیتر هیچ کاریک به غدا ها ته دیانه مان و گوتی له به رئه وی میری بریاره که ی ده رکردووه ئیتر هیچ کاریک داد نادات. ئیمه شه به نه رنه ری و هوانمان دایه وه.

بۆ سبهى سهرۆكى گشتيى شارەوانيى عيراق هاته ديمانهمان و ههر ئهو قسانهى دووباره كردەوه، ههروهها دلنيماى كردين كهوا بهگويرەى ئهو ريّكهوتنهى لهگهل ئيراندا كراوه، ئيّمه بهدارەوه ناكريين. بهردەوام بهزمانى توركيى ئەستەمبۆلى دەيگوت:

- بەدارەوەكردن نىيە.

بهردهوام دلنیای دهکردین و داوای دهکرد بهرگری نهکهین. وهلامی ئیمهش ههر بهنهری بوو و میریی عیراقمان بهبهلین شکین و بهزاندنی یاسا ناوولاتییهکان گوناحبار دهکرد.

دواجار، روّژی پاشتر روّژی هدینی بوو و کوّلیّجی پوّلیس داخرابوو، سدره تا بهخاپاندن و بهناوی و توویژهوه، نیّمهیان له یه کتر جیاواز کردهوه و پاشان بهزوّرداره کی ههلّمه تیان هیّنایه سهرمان و ههموومانیان پاش دارکارییه کی تیّروته سهل زنجیرپیّج کرد و فرهیان داینه ناو دوو پیکاب و بهرووکاری خانه قیندا بهریّیان خستین. سهرتاپیّمان خویّناوی بووبوو. مهلاژووم به هوی پاله پهستوی ده سبیّنه وه به خهستی بریندار بووبوو و خویّنیّکی زوری لی به ربووبوو. نه و ده مه من گیرام، بو ناگه دارکردنه وهی هاوه لانم که و تمه هاوار

هاوار، پۆلىسەكان بۆ ئەوەى دەنگم كې بكەن دەستكى دەسبىنەكىان پەستايە ناو دەمم و هىندەشسىان پال دا بەجىقرىنىگ تەواو دەنگبى بووم: ھەروەھا ئەو دەممەى كىراينە ناو ئوتۆمىقىنىل، كاردارانى زۆر ئازاى عىقىراق لە كاتۇمىيىر و قەلاممى مەرەكەب و پارەى گىرفانمان بى بەش نەبوون و دەتوانم بلايم ئىلىمەيان ھەموو تالان و برۆ كرد. ئەو دەممەى كراينە ناو ئۆتۆمۆبىل، تى گەيشتىن كەس لە ئىمە بەساغى دەربازى نەبووە، ھەموومان لەسەر ھەتا يىمان خوتناوى بوو.

لهبهرئهوهی دهمانزانی بهههر ئاوایه کی بن ههر دهمانبهن، پیشتر نیزیکهی ۳۰۰ پهره راگهیاندنی دهستنووسمان ئاماده کردبوو. ئیمه لهو راگهیاندنه دا خوّمان بهخه آکی عیراق ناساندبوو و، هه لسوکه و تی نامیرانه و یاسابه زینیی میری عیراقمان روون کردبووه وه.

لهناو پیکابه که دا همرچهنده دهست و پی گریدراو بووین به لام راگه یاندنه کانمان له گیرفانی یه کتر ده رهینا و له رینگه و بانی ناو به غدا و خانه قیندا فریمان دان.

له خانهقین، پاش سهعاتیک له گهیشتنمان بهگرتووخانهی شار، کونسولی ئیران له خانهقین مروقی بوو به باوی «ئیعتیسام زاده» به هاوه له تیی قایمقامی خانه قین هاته دیانه مان. به گهرماوگهرمی که و ته هه والپرسیمان و گوتی که وا به بونه ی هاونیشتمانیه وه شانازیان پیوه ده کات. ئیمه ی به «شیری ناو قه فه ز» ناوبرد و پاشان له وه ی ئیمه وا به تیری له باره ی و لاتی خومانه وه ده دوویین داخی خوی پیشان دا. قسمی تریشی کرد پوخته که ی نهمه بوو: ژیان و مردن له ناخی نیشتماندا هه رچون بی چیتره له هه نده ران، پوخته که ی نهمه له داها تو و به ترس بین له به رئه وی میریی ئیران به لینی داوه ئیمه له دار نه دات. ماوه یه کی کورت له گرتووخانه به سهر ده به ین و پاشان به رده بین. پاشان تکای کرد سهر و روومان ریک بخه ینه و بو نه وی شایه نی گه پانه و به نیشتمان بین، ئیتر له م جوّره قسانه...

بۆ سبهی، له یه کهمین رۆژانی نهوروزی سالی ۱۳۲۹ دا کهوتینه ناو سنووری خهسرهوی و دراین بهدهست چاودیریکهرانی سوپایییهوه. ئیتر بهم ئاوایه، دهق پاشی سن سال و سن روژ مانهوه له گرتووخانه کانی عیراق، سهرلهنوی گهراینهوه به ئیران.

چیرِ و کی لیّتوژینه وه و لیّکو لینه وه و دادگه ی سوپایی و حوکمدرانمان چیروکی که کهم همتا کورتیک که مهتا کورتیک به سهر گهلیّک له هاونیشتمانانی ئیّمه دا هاتووه، ئه و جیاوازییه ی له گه لدابی ئیّمه نه که و تینه به رئه و لیّدان و کوتانانه ی لهم دوایییانه دا بره و یان ستاند،

لهبهرئهوهی داوایه کیان له ئیدمه نهده خواست شاراوه و که سنه زان بی، یان ئهوه تا دان پیداهینانی پیوست بی. ئیده مهرد و مهردانه راپه ریبووین، پرمان دابووه چه و هه تا ئه و شوینه ی برمان لوا بوو له دری کاردارانی میری شه رمان کردبوو.

من به هه لواسین و چواریش له هاوه لانم: مورته زا، زیّربه خت، ئه سغه ر ئیل حسانی، مه حموود تیوای و جهواد ئه رته شیار به گیرانی هه تا هه تایه و عهلی نه قی ره ئیس دانا به ده سال گیران حوکم دران.

بق همموومان همریه که و پلهیه کیان دابه زاند. چوارکه سه، گیران همتا همتایه که بق دوازده سال و رهئیس دانا بق شهش سال سووک کران که تمواو دهقاوده ق رایانکیشا و، منیش به گیرانی همتا همتایه گیرام.

پاشی شازده سال و چهند مانگینک له ئاخهلیّوهی ۱۳٤۲دا بهربووم.

لهم ههمووه، تهنیا ئهم بیرهوهرییانه و لهشیّکی نیوهمر و هیوایه ک به پاشه روّژ و کیژیّکی تاک و تهنیام له سوّقیه تاک و تهنیام له سفره تاگهی کوّچ و روده اگیانی سپاردبوو و دایکیشیان پاش شازده سال چاوه روانی، ده ق شهش مانگ پیّش به ربوونی من به شیّر په نجه ی سیپه لک کوّچی دوواییی کردبوو. یادی به خیّر.

ئه و کاته ی له گرتووخانه ده رکه و تم زور تن کوشام به لکو کچه که م به ینمه وه بر ئیران، بوم نه کرا. ئه و له کاتی کوچ کردنی له ئیران کچولهیه کی دوو سالانه بوو، به بن ویستی خوّی و له داوینی دایکیدا دوچاری ئه و کوچه بووبوو، هیچ رابردوویکی کاری سیاسیی نه بوو به لام هیشتاش که سیک گویی بو نه م قسانه شل نه کرد.

دواجار سالی ۱۳۵۰ پاشی بیست و پینج سال له دووری، توانیم له بهرلینی روّژهه لاتدا پنی بگهم. کچوّلهیه کی دوو سالانهم به جی هیشتبوو ئیسته ژنیکی بیست و حموت سالیم له پیش خوّمدا دهبینی: ژنه که مم دهبینی پینج سال هه راشتر بووه. ئه و دهمه ی دایکیم به جی هیّلا ته مهنی بیست و دوو سالی بوو.

له ههموو تهمهنی خوّیدا له نازی باوکانه بی بهش بووبوو و نهمووّ حهزی دهکرد وهک مندال بکهویّته بهر لاواندنهوهی باوک. شهوان ههتا دهگهیشته نیوهی شهو بهوشیاری دهمایهوه و دهیویست چیروّکی بوّ بگیّرمهوه. دهیگوت:

- دەبى بەرادەى ئەو بىست و پىنج ساللە چىرۆكم بۆ بلىنى.

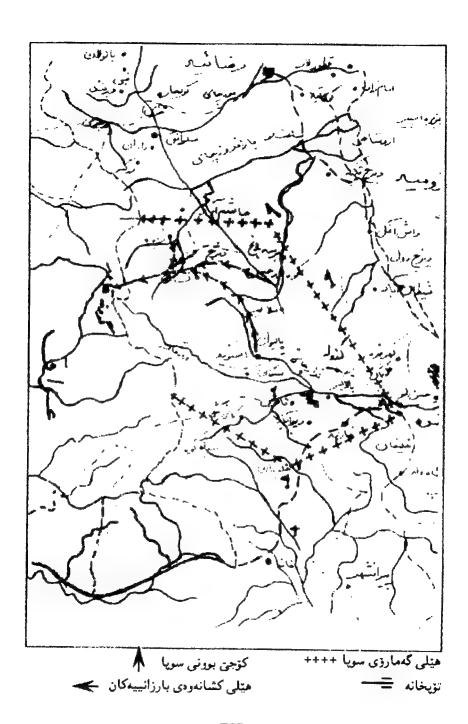
چ چیروکیکی لهم بیرهوهرییانه چاکترم ههیه؟

پاش تهواو بوونی سهرپیهاتهکهم پرسیاری کرد:

- باوه پهشینهان نیست؟ دایه، بهستهزمانهی زوّری پهسنی تو دهدا و ههمسوو دهم ده یگوت بهداخهوه که...

ئه و وهلامه ي پيم دايه وه وا له بنه تاى ئهم قسانه دا دهنووسم:

ژیانی مرق، وه ک دهفریکه گرانیی ناوه پوکه که ی بریتییه له پیوانه ی راستی. چهند زورن ئه و ژیانانه ی به هینمنی به لام دوور و درین راده بوورن و ، به لای زوره و چهند پاشماوه گریک له دواوه به جی ده هینان و هیچی تر... با ده ست خوشانه له و مینره بویرانه بکه ین ژیانی خویان به پراو پریی ده فره که گران کردووه و ، مینژووی پر له به سه رهاتی گهلی ئیمه یان هیناوه ته کایه.

مورتهزا زدريهخت

له کوردستانی عیّراقهوه... ههتا شهوبهری چۆمی ئاراس

ریرویشتنه میژوویییه کهی مهلا مستهفای بارزان له بههاری ۹٤۷دا

پێشەكى

بهشداریی بارزانیی نهمر و هه قالانی له کوّماری میللیی کوردستان بابه تیّکی گرینگ و لا په په په په له شانازییه له میّرووی بزووتنه وهی رزگاریخوازیاندا. له راستیدا، ئهم لا په په له شانازییه سیّ سه رباسی تایبه ت ده گریّته خوّکه هه ریه کیّ لهم سه رباسه کان ده کریّت چه ندان نووسین و لیّکوّلینه وهی گرینگی میّروویییان له سهر بکریّت. سه رباسه کان ئه مانه ن:

(۱) بهشداریی بارزانییه کان له کوماری میللیی کوردستان - کوماری مههاباد - دا:

له بهرهو پایزی سالّی ۱۹٤۵ شرّپشی بارزان ۱۹٤۳ دامرکایهوه، بارزانی خوی و هه شاله شوّرشگیّپه کانی و پیّ شمه رگه کانی و ژمارهیه کی زوّر له مالباته بارزانییه کان کوردستانی عیّراقیان به جیّ هیّشت و چوونه پالّ مه هاباد. له راستیدا نهم چوونه ده گهرایهوه بو تیّکه لی و پیّوه ندییه کی پیّ شده ست که له نیّوان بارزانی و لیّژنهی ئازادی «ههیئه تی ئازادی » له لایه ک و کوّمه له ی ژیانهوه ی کورد (ژیّکاف) له مه هاباد له لایه که ی کورد (ژیّکاف) له مه هاباد له لایه که ی ترزانی و پیّ شمه رگه کانی تری کوردستانی عیّراق و لایه که کوردستانی عیّراق و پیّ شمه رگه کانی تری کوردستانی عیّراق و مالباته کانیان له کوردستانی ئیّران زوّر ریّز لیّگیراو بوون. ئه مانیش به و پهره کوماردا کرد. گیان له سه رده ستی به شدارییان له دامه زراندن و فراژیبوون و گه شانه و می کوماردا کرد. بارزانییه کان ناو کی سوپای شوّرشگیّری کوّماری کوردستان بوون. له شه و همانی ملی قه و سه رکه و تنانه ی نه وان، بوون به مایه ی چه سپین و جیّگیربوونی بنج و بنه وانی کوّماری کوردستان و ، متمانه به خوّ نه ستوور بوونی خه لکه که ی بوّ زیاتر زانیاری، خویّنه ری به پیّز کوردستان و ، متمانه به خوّ نه ستوور بوونی خه لکه که ی بوّ زیاتر زانیاری، خویّنه ری به دورانی به دورانی به دورانی به دورانی به دورانی به دورانی بار دورانی به دورانی به دورانی به دورانی به دورانی به دورانی بار دورانی به دورانی دورانی به دو

- بارزانی و بزووتنهوهی رزگاریخوازی کوردستان: مهسعود بارزانی.
- لەمسەھابادى خىويناويىسەوە... ھەتا لىنسوارەكانى ئاراس: نەجسەف قىولى پىسىيان. وەرگىپرانى: شەوكەت شىخ يەزدىن.
  - كۆمارى كوردى سالنى ١٩٤٦: وليەم ئىگلتن.
- (۲) سهرباسی دووهم له بهشداری و پالپشتیی بارزانییهکان له کوّماری کوردستانی سالّی ۱۹۶۶ له مههاباد، ئهو شهر و بهرخودانه قارهمانانهیهیه که له دوای رووخانی

كۆمار له هدمبدر سوپای پاتشای ئیراندا كردیان:

له ناوه راستی مانگی کانوونی یه که می سالی ۱۹٤٦ دا کوماری کوردستان هه رهسی هيّنا. پيشهوا قازي محهمه و ههڤالهكاني گيران. حكوومهتي ئيّران نيازي وابوو بارزانییه کانیش بخاته داوهوه و به ههر جوّری بی ژیردهستیان بکات. له راستیدا، ئيّرانييدكان سدبارەت بەتيّشكاندكانيان بەدەستى سوپاى شۆرشگيّرى بارزانييدكاندوه، زۆريان لىخ كۆڭدار بوون و بەدواي ھەل و دەرفەتىڭكدا دەگەران فريويان بدەن و بيانخاپىيىن. به لآم بارزانییه کان له وه وریاتر بوون و خویان به دهسته وه نه دا. دهستیان به پاشه کشی کرد، سوپای ئیران به تؤپ و تانک و بالهفرهوه پهلاماریان دان و تهنگیان پی ههالچنین. بههاری ئهو ساله، کویستانه کانی کوردستان سارد و سهرما بوون، پیشمه رگه کانی بارزانی بەسەرۆكايەتيى سەرۆكى نەمر مەلا مستەفاي بارزان بەشيوەيەكى زۆر ئازا و گيان لەسەر دەستانە شەربان دەكرد و بەرەودواش دەكشانەوە. بارزانيى نەمىر لە ئاخاوتنيكى ختى لهبارهي ئهو شهرانهوه دهفهرمووي: "دوژمن خاليّکي لاوازي له ئيّمهدا بهدي كرد بوو ئهویش بریتی بوو لهو ژن و مندالهی لهگهالماندا بوو و، زور کسویرانه و درندانه بۆمبابارانی دەكردین". پاتشاي ئيران لەو سەردەمە لە فەرمانيكى ئاشكراي خۆيدا بۆ بالدفرواناني ئيراني، فدرماني دابوو: "ليّيان بدهن و ندهيّلن ژن و منداليشيان دهرباز ببن". ئه و بهرگری و بهرخودانه گهرمهی بارزانییه کان له به هاری سارد و سهرمای سالی ۱۹٤۷ له هدمبه رسوپای ئیراندا کردیان ئهفسانه و داستانیکه له گیرانه وه نایه ت. خويندري بدريز دەتوانى سەر لەم سەرچاواندى خوارەوە بدات بۆ زيدەي زانيارى:

- بارزانی و بزووتنهوهی رزگاریخوازی کوردستان: مهسعود بارزانی.
- له مههابادی خویّناوییهوه... هه تا لیّواره کانی ئاراس: نهجه ف قولی پسیان. وهرگیّرانی: شهوکه ت شیّخ یه زدین.
- بارزانی خوّی بهدهستی کهسهوه نادات: ئهبولحهسهنی تهفرشیان. وهرگیّرانی: شهوکهت شیخ یهزدین.
  - چل سال خدبات له پیناوی ئازادی: عدبدورهحمان قاسملو.

بارزانییه کان، به شیّوه یه کی ئازا و ژیرانه، دوای ئهوهی زوّر زهرهر و زیانیان له سوپای پاتشای ئیّران دا، رزگاربوون و ئاوای کوردستانی عیّراق بوونهوه. روّژی ۱۳ی نیسان خوالیّخوّشبوو شیّخ ئه حمه دی بارزان و تهواوی مالباته بارزانییه کان دوا کهسیان له چوّمی

گادهر دهرباز بوون و پهرپنهوه بو کوردستانی عیراق. حکومهتی عیراق وهری گرتنهوه و ریکهی دان بگهرپنهوه به هیوای نهوهی مهلا مسته فای بارزان و هه قالانیشی خویان بهدهسته وه دهدهن. به لام له راستیدا بریاری بارزانی بریاریخی تر بوو. بریاری نهو نهوه بوو نهگه ربتوانی له چیا و چوله کانی کوردستان و به تایبه تیش له ناوچهی بارزان بمینیته وه نهگینا به ره و باکور هه لکشی و په نا بو یه که تیی ستوقیه تبات. بارزانی له سه رئه و باوه ربه بوو که سه رکرده و شورشگین و به رگریکارانی میلله ت نابی خو به دهسته وه بده و بکه و نه بن ده ستی دوژمن. که واته تاکه ریگه که بمینیته وه ، رویشتنه به ره و ستوقیه ت و خو هه لگرتنه هه تا نه و ده مه ی هه لله بار ده بی و ده گهریت و بو کوردستان.

(۳) سه رباسی سیّیه م له لاپه رهی گرینگی بارزانی و کوّماری مه هاباد دا بریّتییه له ریّگه برینی میّژوویی به ره و یه که تیی سوّقیه ت.

ئهم کتیبهی بهردهست، ده توانین بلیین تایبه ته بهم سهرباسه. نهم رینگهبرینه میژوویییه له ناوچه ئاسى و چيا هەلەمووتەكانى كوردستانى عيراقەوه دەست پى دەكات. سەرەتا بهزاندنی سنووری تورکیا و پاشان پهرینهوه بو دیوی ئیران و همالکشان بهرهو باکور بهشان به شانی سنووری ئیران له گه ل تورکیادا. برینی ئهم ریّگه پیرچه لپیچ و لهو دهمه سهرماوسوّلهیه دا و بهنیّو بوّسهگهلی سوپای ئیّران و ، داوی نهیاران و گوی له مستاندا، کاریک بوو لهوپهری دژواریدا. لهم ریّگه برینه میّروویییهدا ههر تهنیا ئازایی و گیان لهسهر دهستیی بارزانی و پیشمه رگه کانی پشتیوان نهبوون، بگره نه و ته کتیک و ليها توويييهي شهري پارتيزاني كه لهم ريّگهېړينهدا دهردهكهويّ شتيّك بووه مايدي سدير پی هاتن و سام گرتنی دوژمنان. دوای ئهو رووداوه، له زانکوی تاران و له کولیجی سەربازىدا ئەم رىكە برينە جوامىرانەيە وەك غوونەيەكى سەركەوتووى شەرى پارتىزانى بهقوتابیان گوتراوه تهوه. نامانهوی زیاتر لهم باسه بدویین، با بهسه رهات و بیرهوهری و به لکه نامه کانی نیو نهم کتیبه خویان بدوین، بیرکردنه و و لیکولینه وهش بوخوینه ری بهریز بهجی دههیّلین. ههر ئهوه دهمیّنی که بلّیین نووسهری کتیب: مورتهزا زهربهخت يەكىك بووە لە ئەفسەرانى راپەرىنى ئەفسەرانى خۆراسان كە راپەرىنىكى سەرنەكەوتووى ئەفىسىمرانى ئازادىخوازى ئىتران بوو لەكاتى شەرى دووەمى جىلھاندا. دواي ئەوەي ئەفسىمەرەكان دايانە پال كۆمارى ئازەربايجان و لە پال كۆماردا خزمەتيان كرد ھەتا

شەوكەت شيّخ يەزدىن

بەشى يەكەم **بىرەۋەرى**

بههمفالمتيي مملا مستمفاي بارزان

له مانگی جوزهردانی سالی ۱۹٤۷، مهلا مستهفای بارزان و ۵۰۲ کهس له هم قالآنی (۱۱)، له گونده کانی دهوروپشتی بارزانه وه، له سنووری عیراق له گهل تورکیا، دهستیان به ریرویشتنه میروویییه کهی خویان کرد و به دریژاییی سنووره هاوبه شه کانی نیران له گهل عیراق و تورکیا دا به ره و یه که تیم سوقیه ترویشتن .

ئهم پیاوانه، پاش ریّرویّشتنیّکی پیّنج روّژه لهناو زهویی تورکیا و برپنی لوتکه بهفرگر و کیّوه سهختهکانی «بیّداو» و «ئاسنگره» و «سپیریّز» و پهرینهوهیان له گومی گهورهی «دزا گهوره»، ئهوهبوو له گونده کانی سنووری «بیّدکار» و «جرمی»یهوه پیّیان نایه ناو زهویی ئیّران و بهرهو ژوور ههلکشان. ئهمانه پاش ۲۱ روّژ شهر و پیّکدادان لهگهل سوپاگهلی عیّراق و ئیّران و تورکیا و کریّگرتووانی خیّلهکی، دواجار بهپهرینهوه له زیّی ناراس ریّرویشتنه کهلهمیّرانییهکهی خوّیان بهکوّتا هیّنا و پهنایان وهبهر یهکهتیی سوّقیهت بدد.

دووای هه تره شانی حکوومه تی فیرقه ی دیموکراتی نازه ربایجان له مانگی سه رماوه زی ۱۹٤۲دا، من و نو که س له نه فسه رانی حکوومه تی فیرقه له پال بارزانییه کاندا ماینه و و له کرده وه کانی نه وان دژی سوپای حکوومه تی شا و ، شان به شانی نه وان شه رمان کرد. زوریه ی نه م (۱۰) که سه له نه فسه رانی هه تا تروی سوپا پیک ها تبووین که دابوومانه پال فیرقه. نیمه ماوه ی چوار مانگ له گه تر بارزانییه کاندا ماینه وه ، به تام له نه نهامدا رووداوگه تا به جوّری که و تنه و ه نیمه به ناچاری له وان جیابووینه وه . مه تام مسته فا و هم قاتنه ناو زه و یی عیراق و پاش ماوه یی مانه وه له بارزان و نه و ناوانه ، ده ستیان به ری پویستنه میژوویییه که ی خویان به ره و سوقیه ت کرد. نیمه ش به نام قرثگاریی مه تا مسته فا په نامان و هه و ره و دو تروی عیراق بود.

له ماوهی سالانی پاش ئهم ریرویشتنه میرانهیه، زورجاران لیرهو لهوی، له چاپهمهنی و

(۱) هه قالآنی رتبازی بارزانیی له ریرویشتنه میژوویییه که دا ژماره یان له (۱۰) که س زیاتره، ئیمه له کتیبی ریزبیلی زیربنی پیشمه رگه) دا ناوی (۱۸) که سمان بلاو کردووه ته وه که له و ریرویشتنه پر له میرخاسییه دا به شدارییان کردووه. به لام بارزانیی نه مر له چاو پیکه و تنی روژئامه نووسانی بیانیدا فه رموویه تی له و کرچه دا (۵۳۰) پیشمه رگه م له گه لدا بووه. نه مه ش و اته هیشتا ناوی همه موو هم قاله کانی ریبازی بارزانی نه زانراوه. (وه رکین: شهوکه ت شیخ یه زدین).

من بهرده وام له لای خومه وه، نه و ریرویشتنه میرخاسانه یه مه له گه ل ریرویشتنه میرویییه که ی کومونیستانی چین و ، سوپای هه شته مه به ریبه رایه تیی «ماوتسیتونگ» له باشووره وه و رووه و باکور به ره و هه ریمی «شاسنی» و مولاگه ی «ینان» به راورد ده کرد ، به لام له پیوانه یه کی و ردیله تر و به رته سکتردا. وه بیرمان دی چون کومونیسته کانی چین پاش به رگه گرتنی تیشکانی یه ک له دوای یه ک به ده ستی سوپای «چیانکایچک» وه له توکتوبه ری سالی ۱۹۳۶ دا به ۹۰ هه زار که سه وه ریپویشتنی مه زنی خویان به ریبه رایه تیی «ماو» له باشووری چینه وه ده ست پی کرد و پاش برینی ۱۸ زنجیره چیا و ۲۶ چوم و بواردنی ۱۲ هه ریم که فراوانیی هه ریه که یان له هه ریه ک له و لاتانی نه و روپا پتره و ، له می و دیم و دیم و و یکه و تنی زیانی زور و زه وه ند ، دواجار پاش سالی کی ته واو له توکتوبه ری سالی ۱۹۳۵ دا له مولاگه ی (ینان)ی هه ریمی شانسی له باکوری روز ثاوای چین گیرسانه وه.

ئهم ریرویشتنه نیشانهی سه رکه و تنی مروقه به سه رکیشه کانی ژبان و به لگه ی بروا پته وی و موجیزه یه که هه ر بروای پته و ده توانی له زالبوون به سه رگیروگرفتدا وه گیری بینی بارزانییه کان لهم میرخاسییه زور گهوره یه دا، به م بروا پته وییه چه کداربوون و هه رئه مه سنووری به نامانج گهیشتندا نه م په رجووه ی هینابووه دی.

ناوچهی بارزانی له کوردستانی عیراق ههالکهوتوو، کهوتووهته پال سنووری ئیران و تورکیا، ئهم خیله میرخاسه له رابردوودا له سهرینیی هؤی نهتهوایهتی و، به کارتیکهریی

خواستی نه ته و ایه تیبه و له یه کبینه و بن پشوو له گه ل حکوومه تگه لی عوسمانی و باش شهری یه که میش - له گه ل تورکیا و عیراقدا شهروشوری هه بووه.

دواجاریش داوینی نهم کیشه و ههرایه پهرهی گرت و حکوومهتی نیرانیشی گرتهوه. بارزانییه کان خیلینی بچووک و ههژار بوون، راسته که دهولهتی تازه دامهزراوی عیراقیش دهولهتیکی خاوهن هیز نهبوو به لام لایهنیکی هیزدار دایکایهتیی نهوی گرتبووه نهستوی خوی، بالهفرانی ئینگلیز بارزانیان دهکوتایهوه - چهندان جاریان کوتایهوه - خیله دراوسییه ناشوورییه نهگونجاوهکانیش بووبوونه کیشهی سهر کیشان، تورکیاش - چ تورکیای مستهفا کهمال و چ تورکیای دوای نهوه - ههر تورکیا بوو و شمشیری له در خهلکی کورد له خو بهستبوو، دهمایهوه حکوومهتی شاکه نهویش به دیاردی و پینوینیهتیی دایهن و سهرپهرشتانی - پیش و پاش - شهری دووهمی دنیا داخلی شهرپهووبوو... نهمانه ههر ههمووی له دری خیلیکی بچووکی بی توانستی مایه کی و بی پشتی دهره کیدا!

هیچ یه که سی حکوومه تی عیراق و تورکیا و ئیران بارزانییه کانیان بی قووت نه ده چوو: ده و له تی عیراق خوازیاری ئه وه بوو بی چه ندوچی وه گیریان بینی و رهه نده و په راگه نده یان بکات؛ تورکیا خیریکی بی کوردی خی نه بوو هه تا له مه دا پاریکیش وه به رازانییه کان بکه وی؛ ده و له تی ئیرانیش دلپ بوو و سه بارزانییه کان بکه وی؛ ده و له تی ئیرانیش دلپ بوو و سه بارزانییه که هه بوون - گرفتیک بخاته هه رگیز نه یده ویست به گرتنه خی وه که نه مانه - به و شیوه یه ی که هه بوون - گرفتیک بخاته سه رگرفته کانی تری خی شیخ ئه حمه د و مه لا مسته فای بارزانیش شاره زای سیاسه تی په زاشایی و پاش ره زاشاییش بوون و ده یا نزانی پالدان وه چیخ چه ند هه له یه و ، په نا وه به رباوک و کو پردن هیچ کات چاکه ی بی په ناوه به ربه رلی نه که و تووه ته وه ... و ی پای ئه مانه ش ، ئینگلیز و ئه مه در یکا خی شیان خاوه ن دو زبوون .

ئهم شتانهش لهو دهمه دا بوون که ئیدی بارزانییه کان چیتر وزهی رووبه رووبوون و خهباتیان نهمابوو. نه پیخور و پیبریویکیان ههبوو و نه که رهسته و چهکیک که بتوانن رووبه رووی نهم سی دهسه لاته ی پی ببنه وه. دهبوو خو به دهست نهم باره پر ترسه وه بدهن و نهو ریرویشتنه نالوز و دوور و دریژه بگرنه به رو به دوای نوایه کی هیمن بو خویان له و دیو سنووری نهوسی و لاته سه رهد لگرن.

برواهیّنانیش بهم کاره گرینگه، کارسازیّنی بوّ خوّی هیّناوهته کایه؛ بارزانییهکان باوهری

تهواویان به مهلامستهفای سهرکرده ی خوّیان ههبوو؛ نهو ویّرای نهوه ی «سهروّک» ی خیّل بوو، پیاویّکیش بوو ههموو نهریتیّکی سهرکردایه تیی لهخوّدا کوّکردبووه وه؛ مروّقیّکی بویّر و شهروانیّکی بی میناک بوو، لهشه و کرده وه سوپاییدا، لیّوه شاوه یی و ژیّها تووییی خوّی به جاریّ دهرخستبوو و ئیتر بووبوو به رووگه ی خه لّکی بارزان. ههر نهم نهریتانه ش بوون پالیان وههاوه لآنی نابوو چاره نووسی خوّیان به چاره نووسی نهو گری بده ن و نهو ریّرویشتنه میرخاسانه یه ته و او بکهن شهر و همر واشیان کرد.

* * *

من و هاوه لانم وه ک گوتم تامه زرق بووین بزانین نه و پیپ پیشستنه چتی بووه، چ پیگه یه کیان برپووه و، چیپان ها تووه ته پیش و چ شه پ و پیپ کدادانیک پرویان داوه. نیمه نهگه در شد تیکمان برپووه و، چیپان ها تووه ته پیش و چ شه پیپ کدادانیک پرویان داوه. نیمه نهگه در شدینی نه و پیپ که هم نه و بیست تبی هه بین کمی نه و بیک هم نه و بیک هم نه و بیک در دنیا » له «شووت» ته رت و ویران بووه و، نه قیب خویشی به هوی نارنج و کیکه وه کویربووه ... پاشان؟ چیپتر نه بوو ... هم نه حکوومه تیش له هیچ شوینی شتیکی نه و توی بو خوی تومار نه کرد بوو هه تا نه و سه رکه و تنانه ی به ته پل و زوو پاوه وه ک شادمانی بخاته به رگویی خه نه ک و داوایان لی به بات سلاوات بو گیانی شاهه نشا لی بده ن!

... کات به سه رچوو... شوّرش رووی دا و له سه روبه ندی شوّرش ده ستهاویژی که و تنه ده ست و ... هه لی بالاوبوونه وه هان... روّریّکیان له کاتی گفتوگو له گه ل هاوه لی نازیزم به ریّن کاوه به یات - دا، که خوّی لهم بواره دا کولّینه وهی به سوود و چاکی هیناوه ته به رهم می کاتی و بیب هینانه وهی روود اوی سه رده مانی پیشه وه ری و قازی محه مه دی هه رله بیبرماو، جاریّکی تر له باره ی نه و ریّرویشتنه که له میّرانییه ی بارزانییان قسه و باسم هیّنایه وه ناو ناوان و حه زی خوّم بوّ زانین و پیخه سیانی و ردایه تیبه کانی نه و ریّرویشتنه ده ربی، گوتی به هاد له دیروی خوّم بو زانین و پیخه سیانی و ردایه تیبه کانی نه و ریّرویشتنه ده ربی، گوتی به به شانی چه ند که سیّکی تری که له گه لیدا بوون نه رکی کولّینه و هی له چوّنیه تیبی کرده و هی سویا له ده می تیّه درینی بارزانییه کان له زهویی نیّراندا پی سیاردرابوو، بری ده ستهاویّر و به لاگه ی له م باره یه وه ده ست که و تووه و ده شیّ بو نه م بابه ته ریّ روون که ره و بن، نه و ده ستهاویّرانه مه زنه روون ده که نه و ه ده تا راده یه کی زوّر، کونجه تاریکه کانی نه م ریّرویشتنه مه زنه روون ده که نه وه ده دا، هم تا راده یه کی زوّر، کونجه تاریکه کانی نه م ریّرویشتنه مه زنه روون ده که نه وه ده دان جارم نه و ده ستهاویّرانه وه خویّند و دواجار نه و ریّرویشتنه مه زنه روون ده که نه وه ده دان جارم نه و ده ستهاویّرانه وه خویّند و دواجار نه و

بیرهم له لا پهیا بوو که وا ئهگهر بینو ئهم زانیارییانه ته بای دیمانه و چاوپیکه و تن لهگه ل ئه وانی له که وانی له که وانی له که وانی له که وانی له وانی له وانی له وانی له که وانی که وانی که دره وه ی چه ندان په ناو په سیو له میترووی نیست مانی خود هدو دری نابینم به ی و نی که دره و هی که دره و هاندان په ناو په سیو له میترووی نیست مانی خود می در می خود می در در در که در در در که در در در که در در در که در در که در در که در که دره و که در در که که در ک

به ریننوینیی یه کن له هاوه لانی کرود، له ۲۷ی گده لاریزان ۱۳۷۳ (۱۹۹۵) له عه زینمییه ی که ره ج به دیانه ی به ریزان کازم شانه ده ری و حه سو میرخان گهیشتم. ئه م دووکه سه له شه روانه کانی بارزانی بوون که به هه قاله تیی مه لا مسته فا له و ریرویشتنه دا هاو پشک بووبوون. له و دیداره دا، را پورتیکی تیروته سه ل و روز به روزی ریرویشتنه که مله له بوروری ریرویشتنه که له له میرورده ریزمار کرد. نه رکی وه رگیرانی نه و را پورته ش که وه ر به رچاوی بخوینه وه دا تی ده په ری که سوپاسبریری نه وم.

نه و خاله شده هیننمه وه به ربیران که به شینک له هووردایه تبیه کانی نه م گفتوگویه ته و او و ک بیره و هرییه کانی روزانه ی نه قیبی کوردی عیراق میرحاج نه حمه د ناکره یی ده چی که له م دواییانه له کوواری «سپینه» ی (کوردی عده بی ژماره ۲ی پاییزی سالای ۱۹۹۶) به سه رنووسه رایه تیی ناوره حمان پاشا، که خویشی له م دیانه یه ی له مه رئیتمه دا ناماده بوو، بلاوبووه ته و و و و رگیزانه که یشی له پال ده ستهاویژه کانی تری نه م کومه له یه دوای میرحاج نه حمه د ناکره یی هه قال و راویژکاری جی متمانه ی مه لامسته فا بوو، دوای گه رانه و ه سیاسی دایه لا و نیسته خانه نیشی سوپای عیراقه (۲).

زنجيرهى بەرچاوخستنى ئەم كۆمەللەيە ئاوھايە:

سهره تا شروّقه یه کی برارده له تیّکه لاویی نووسه ر له گه ل چالاکییه سیاسییه کاندا. چونیه تیی ناسینی جهنه رال بارزانی و پیّداچوونه و هیه لهی به په لهی نه و هاوکارییه ماوه کورته گروو په بچووکه کهی لهمه پر خوّمان له گه ل بارزانییه کاندا کردی، دوای نهمه کورته ناماژه یه که چالاکییه کانی پاشتری مه لا مسته فا و هاوه له کانی له دوای گهرانه و هه سوّقیه ت پاش شوّرشی ۱۶ ته موزی ۱۹۵۸ی عه بدولکه ریم قاسم، توّمارکردنی ده قی نه و چاوپیّکه و تنانه ی له گهران کازم شانه ده ری و حه سوّ میرخاندا کران، بیره و هرییه چاوپیّکه و تنانه ی له گه ل به پیّزان کازم شانه ده ری و حه سوّ میرخاندا کران، بیره و هرییه

⁽۲) تیکوشهری ناسراو: میرحاج ئەحمەد ئاکرەیی له مانگی ۱۰ی سالی ۱۹۸۷ کۆچی دواییی کردووه. (وەرگیر).

رِوْژانهیییه کانی میرحاج ئه حمه د ئاکرهیی و له کوّتاییشدا دهستهاویّژه کانی دهستهی لیّکوّلینه وهی سوپای ئیران.

له گیرانهوهی به سهرهاتی ته واوی ریر قیشتنی بارزانییه کاندا، به شیک له کتیبی کوماری کوردستان - نووسینی ولیهم ئیلگاتن و وه رگیرانی هاوه لی به ریزم ئیبراهیم یونسیی نووسه و و هرگیری لیهاتوو - ده گوازمه و و سوپاسی ئه رک کیشان و رینوینیه کانی ده که م.

هدروهها سوپاسی دهسبار لهگهل گرتن و رینوینییه کانی به ریز ناو ره حمان پاشای به ریز ناوره حمان پاشای به ریخوه بدری کوردی عدره بی «سپیده» ده که م که له جیبه جی کردنی دیانه ی نه و خه با تکاره بارزانییانه ی له پیشه وه ناویان هات و هدروا پی ناساندنی خاتوون مدرجان مهلا براییش که دیانه کانی بو کردم به فارسی، یارمه تیی دام.

* * *

ئهم کتیبه سهرپیهاتی خوّم و هاوه لان نییه، خوینه رهوه نهگهر بیه وی لهبارهی نهو روود اوه وه بزانی نهوا ده توانی سه رله کتیبی «راپه رینی نه فسه رانی خوّراسان» (۳) به پینووسی به برشتی هاوه لی له ده ست چووم، نه بولحه سه نه ته فرشیان بدات که زوّر راستویژانه نووسیویه تی. به لام له به رئه وهی دانه کانی کتیبی ناوبراو، پاش دووباره له چاپ دانه وه یشی ناکه و نه ده ست، بوّیه بوّ نه وه ی خوینه رزیاتر دوّش دانه مینی و ا بریّک له حالی خوّم ده دویم:

قوتابیی زانستگهی نهفسهری بووم که ولات له مانگی خهرمانانی سالّی ۱۹۲۰دا (۱۹٤۱) کهوته بهر پهلاماری سوپاگهلی بیانی، سوپای دژهگهلی رهزاشاش تهنانهت نهیتوانی کهمترین دهسوهکهری بنویتنی، ئیتر ولات کهوته ژیر داگیرکهریی سوپایهلی سویهیهت و ئینگلیز و پاشان نهمهریکایشیان هاته پال.

ئهم رووداوه سهره رای بانگهواشهی سهردهمی ره زاشا و ئه و به شان و بال هه لدانهی بقر سوپای سهرلین شیخواو کرابوو و ده کرا - کاریکی نائاساییی ده کرده سه ر من و هیی وه کو من. له هه مان ثه و رقو انه ی خهرماناندا من خهیالی نه وه هه لی گرتبوم ریگه یی بق

⁽۳) کتیّبی «راپهرینی ئەفسەرانی خوّراسان» بەشیّکە لەم کتیّبەی بەردەست، بەلام ناوەکەی گۆراوە بوّ «بارزانی خوّی بەدەستی کەسەوە نادات».

سه رخوه بوونی و لاته داگیر کراوه که م ببینمه وه. حه ز و خولیای منیش وه ک حه ز و خولیای لاوانی ئه و رقرژانه په سند کردن و لایه نگرتنی ئه لامانیای نازی بوو، به تایبه تیش که «هاو په یانان» ئیست و لاته که میان ژیرده ست ه کردبوو. له دوزینه وهی ریگه چاره دا، به ناچاری ریگه م به پارته سیاسی سیاک نان ده که و تکه پاش مانگی خه رمانانی ۱۳۲۰ (۱۹٤۱) که و تبوونه خو.

لهگه ل پارتی (کبود) دا هاوه لیم پهیا کرد که پارتیکی نه لمانخواز بوو و ریبه ره که ی (نوبه خت) بوو که نوینه ری خولی سیزده مینی په رله مان بوو، چهندان جار دیمانه یم کرد. لهگه ل حزب و ریک خراوه کانی تریشدا بووم به ناسیار، له کولیجی ئه فسه ریشدا له پیناو دوزینی ریگه چاره یی کوبوونه وهمان لهگه ل هاو خوله ها و بیره کاغاندا ده کرد.

ساڭى ١٣٢١ به پلهى ملازم دووهمى پۆلى ئاسمانى له كۆلىجى ئەفسەرى تەواو بووم و ئەركى خزمەتم لە ئەسفەھان و شيراز پتى سپاردرا، سالىي ١٣٢٢ بۆ تەواو كردنى خولى بالهفرواني بانگه ينشتني تاران كرام، ئهو ماوهيه هيچ تاوي له هوّلي گهران بهدواي چارەسەردا ھەدام نەدەدا، ھەتا ئەوەى لە سالىي ١٣٢٣دا بە موتالاي بەلاوۆكەكانى حزبى توودهی ئیران به کلاوروزندی هیوا گهیشتم و بهرهسمی بووم به نهندامی ریکخراوی عەسكەرىيى حزبى تووده. كۆبوونەوەكانى حزب ھەموو حەفتەيەك دەبەستران و قسەكەرى كۆبوونەوەكانىش زۆربەي جاران (كامبەخش) بوو كە ئەندامى كۆمىتەي ناوەندىي حزب و نوێنەرى ئەنجوومەن (يەرلەمان) بوو، بابەتگەلى ئاخاوتنىش زێدەتر رووداوگەلى سياسىيى ئيّىران و دەرەوە بوون. له مانگى خەرمانانى سالىي ١٣٢٤ (١٩٤٥)دا سەرھەلدانى ئەفسەرانى سوپاي خۆراسان بەرتېمرىي رائىد ئەسكەندانى رووى دا. راپەريووەكان بريتى بوون له ۱۹ ئەفسىدر و ٦ سەرباز كە ھەر ھەموويان ئەندامى رىكخراوى سوپاييى حزبى تووده بوون. ئهوانه پاش چهک لیکردنهوهی مولگهی مراوه ته په بهره و گورگان و گونبهت چوون. ليوا حەسەن ئەرفەعى سەرۆكى ئەركانى سوپا بۆ سەرى ھەر يەك لەمانە خەلاتى دانابوو، رایهریوان له گونبهت کاوس کهوتنه بوّسهوه و پاش ۷ کوژراو و ۵ بریندار - که به دیلی گیران - هملاتن. ریّکخراوی حزبی تووده له گورگان هملاتوه کانی کنّوه کرد و بق باكۆي ناردن.

له مانگی (گهلاویّژ)ی سالّی ۱۳۲۶ فیرقهی دیدموکراتی ئازه ربایجان به ریبه رایه تیی جافه ر پیشه وه ری سه ربه خوّی راگهیاند و ، ریک خراوه کانی حزبی تووده له و ناوچهیه

به فهرمانی بهرپرسیارانی سوّقیه پیّدهندییان پیّوه کردن. له مانگی (رهزبهر)ی ۱۳۲٤ بهدواوه بهرپرسیارانی سوّقیه پیّداپیّدا و به گویّرهی خواست، ئهفسهرانی پاشماوهی پاپهرپنی ئهفسهرانی خوّراسانیان بوّ رابهرایه تیی کرده وهی چه ک لیّکردنه وهی یه که گهلی سوپا و جهندرمه له باکوّوه بوّ نازه ربایجانی سوّقیه تنارده وه. له ۲۱ی سهرماوه زی ۱۳۲۶ موّلگهی تهوریّز بهیارمه تیی مایه کی و واتایه کیبی سوپای سوور خوّی دا بهدهست فیرقهی دیّموکراتی نازه ربایجانه وه و پیشه وه ری حکوومه تی خوّی به نه نجوومه نی پاویّژی گهلی نازبایجان ناساند. پاش ماوه یه ک حکوومه تی خودموختاریی کوردستانیش له کهلی نازبایجان ناساند. پاش ماوه یه ک حکوومه تی خودموختاریی کوردستانیش له مههاباد به رابه رایه تیی قازی محمه د خوّی راگه یاند.

له مانگی (ئاخهلیّوه)ی سالّی ۱۳۲۵ بهرپرسی حزبیی نووسهری ئهم کتیّبه که ملازم یه کههمی ئاسسمانی رهحیم بههزاد بوو و چهندان سالّ دوای نهوه، له ۱۳۳۵دا پاش ئاشکرابوون و گیرانی ئهندامانی ریّکخراوی حزبی له سوپا، گوللهباران کرا، له ماوهی پشووی نهوروّز سهردانیّکی ئازهربایجانی کرد، له گهرانهوهیدا، بهقسهی عهقید ئاگاهی که ئهفسهریّکی بالهفروان و له دامهزریّنانی ریّکخراوی سوپایی بوو و بهسهرکردهی هیّزی ئاسمانیی حکوومهتی پیشهوهری دامهزرابوو، گوتی: سوپای ئازهربایجان پیّویستی به چهکی ئاسمانی ههیه و وا دهخوازی بالهفروانانیّک خوّبهختکردووانه بهخوّ و بالهفریانهوه پالّ بدهن وهسوپای ناوبراوهوه و هیّری ئاسسمانیی ئازهربایجان دایمزریّن. دوای تهواوبوونی کوّبوونهوه، ملازم یهکهم عهلی جوودی و نووسهری نهم دیّرانه ئامادهییی خوّبان بوّ خوّدانه پالّی سوپای نازهربایجان پیّشان دا. بهیانیهی روّژی ۲۲ی (ناخهلیّوه)ی خوّبان بوّ خوّدانه پالّ سوپای نازهربایجان پیّشان دا. بهیانیهی روّژی ۲۲ی (ناخهلیّوه)ی جووینه پالّ سوپای ئازهربایجان شهروانی ئاداکس بهرهو رووی تهوریّز فـربین و جووینه پالّ سوپای ئازهربایجان.

يەكەمىن دىمانە لەگەل جەنەرال بارزانىدا

ئیمهی بالهفروانانی ههلاتوو که تامهزروی خزمهت و به هیوای بهشداری له شهربووین، سهردانی ئهرکانی سوپامان کرد و، خواستمان، بهشداریی راستهوخر لهو پیکدادانهدا

بكەين.

روّژی ۱۹ ای سهرماوه زی ۱۳۲۵ ئهرکانی سوپا به فهرمانیّک بوّ نووسه ری ئهم کتیّبه، که له کاتی نهبوونی سهرکرده ی هیّزی ئاسمانیدا جیّگری ئهو بووم - ئهرکی پیّ سپاردم لهگهل دوو کهسی تر له بالهفروانان، ملازم ئهبولقاسم ههقپهرست و ملازم نیکوّلا ماکاریان، بهرهو بهرهی مهراغه و سهقز بچین و لهویّ پیّوهندی به بهرپرسانی موّلگهکانهوه بکهین و له باره ی تعیارکردنی بیّوهندیی بهرهدا کاروباری پیّویست جیّبه جیّ بکهین. سهعات ۳۳ ی روّژی ۱۹ ی مانگی سهرماوه ز، شان کاروباری پیّویست بچیّ به سهرکردایه تیی نهقیب ئهسهقی که دهیویست بچی بوّ مهراغه، بهرهو به شانی فهوجیّک به سهرکردایه تیی نهقیب ئهسهقی که دهیویست بچی بوّ مهراغه، بهرهو جیّگهی پی سپاردراومان کهوتینه ریّ و نیوه روّژی روّژی بیستی مانگ گهیشتینه میاندوواو به ئوتوّمبیلیّکی جیّب که نهقیب قهمسهریان و نهقیب قههرهمان به ئیّمهیان دابوو، رووه و گوندی (سهرا) روّیشتین که بارهگای جهنهرال مستهفا بارزانی بوو.

مهلا مستهفا یه ک له سی جهنه راله که ی سوپای کوردستان بوو، دوو جهنه راله که ی تر بریتی بوون له محهمه د روشید خانی قازیی وه زیری شه پ و محهمه د روشید خانی قادرخان زاده که له وه و پیش به دیار دیی ئینگلیزه کان سوپای کوردستانی به جی هی الآبوو و چوو بووه و عیراق.

شهو راشکابوو ئیمه گهیشتینه گوندی سهرا، مهلا مستهفا و سهروکی ئهرکانهکهی که عهقید (پیرزاده) بوو لهوی نهبوون. نهقیب مهحمود تیوای که (بهرپرسیاری ریّکخستنی بهره بوو) هاته پیشوازیان و، شهو له یه کیّک له خانووهکانی گوند روّژمان کردهوه.

دواجار پاشنیوه رقی ۲۱ سه رماوه ز، مه لا مسته فا له ریّگهی مه هاباده وه هاته نووسینگهی ئه رکان. ئه وه یه که مین دیانهی من بوو له گه ل جه نه رال بارزانیدا، جلکی جه نه رالی له به ردانه به بودن، کورته ک و شه رواتی کوردی و پشتین و جامانه ی سووری خالخالی له سه رنابوو. به خوّ و به ریزبه ندی گولله و برنوّی ناوه ندی که تایبه ت بوو به یه که گه لی سواره ی سوپا، پیاوی بوو ۳۵ سالی، مووره ش، بروّ پیّک گه یشتو، چاوگه ش و به ژن ریّک، کورته بالا و له شساغ، چوست و چالاک... ئه مه جه نه دارانی بوو.

ئيمه هدتا ئهو ساته، له گۆرانكاريي سياسي، كاردانهوه و هدلنچووني تاران و تهوريز

بیّ ناگابووین، نهماندهزانی که پیشهوهری و سهرکردهکانی تری فیرقه، شهویّک پیّشتر به فهرمانی قولیئوث - کوّنسولی سوّقیهت له تهوریّز- شاریان بهجیّ هیّلاوه و له ریّبازگهی جهلفاوه تیّیان تهقاندووه و پهنایان بوّ سوّقیهت بردووه.

خوّمان به جهنه رال مسته فا بارزانی ناساند و ، نه رکی گروو په که ی خوّمانمان پیّی راگه یاند ، له وه لامدا ، ده قی بروسکه ی پیشه وه ریی دایه ده ستم که شه وی پیّشتر نار دبووی و به زمانی فارسیی نووسه کی گوتی: «هه مووشت ته و اوبووه» ، ناوه روّکی بروسکه که ی پیشه وه ری هه تا نه و شویّنه ی به بیرم بیّته وه ناوها بوو: «له به رئه وه ی سوپای نیّران ، بو چاوه دیّریی کاری هه لب رادن ، به ره و نازه ربایجان ها تووه ، سه رجه می یه که گه ل ناگه دار ده که ینه وه که به بی پیشاندانی به رگوی ، به ره و موّلگه کانی بنه ره تی بگه رینه وه» .

مهلا مسته فا گوتی که وا له میاندوواوه وه دی، سه ید جافه رپیشه وه ری و رابه رانی فیرقه هه لاتوون، نه ویش نیازیه تی هه رئه و شه وه پیاوانی خوی کووه بکات و به ره مه هاباد بکشینته وه. گوتی: نینوه شده بی کی لهم دوو رینگه یه هه لبریزراویی نیمه وه رگرن، یان به دوای چاره نووسی خوتانه وه به ره و نیمه داین و سوود له پاریزراویی نیمه وه رگرن، یان به دوای چاره نووسی خوتانه وه به ره و کوی سه رهه لاده گرن برون. نه وه شده می بلیم که سه با ره تبه هه لاتنی پیشه وه ری و له به ریه که سه با ره تا به هه لاتنی پیشه وه ری و له به رینگه ی نینوان سه را- میاندوواو- نازه رشا و ته وریزدا هیمنی و ته نیایی بو نیوه له گوریدا نییه. له وه لامی نه ودا گوتم: نیمه سی که س له گه له نینوه نازه و چیمان له ده ست بی ده یکه ین. مه لا مسته فا گوتی نیوه نه به روسکه یه ی پیشه وه ری به ده سته وه بگرن و بچن بو پیشه به ری سه قز، له زمانی منه وه به سه رکرده گه لی یه که کان بلین پیاوانی نیمه له سه عات که پاشنیوه پو لیره و به ره و مه ها باد به ری ده که ون به ری که وتن بیت با سه ری سه عات هه شت له گوندی سه را ناماده ی به ری که وتن بیت.

له ناوه پر قکی قسه کانی بارزانی تی گهیشتم که له و ساته وه ثیتر خوّی به سه کرده ی به به کرد ی به به کرد ی به به کرد ی به ملازم هم قبه رست و ملازم ماکاریان دا بو نه وه ی له گه ل نه قیب تیواید ا هاوکاری بکه ن نه قیب تیواییش بریک گوشت و نان و نیسک و نوّک و نه ماندی به لوّری بو بو کان هه نارد بو نه وه ی سه ربازان که له ریّگه وه دیّن خواردنی کی گهرمیان بو لی بنری و ملازم هه قه په رستیش خو به ختکردووانه ، له گه لاّ باری لوّریدا به ره و

بۆكان چووبوو.

من لدگدل جیبدکدی مدلا مستدفادا بدره و هیلی پیشدوهی بدرهی سدقز چووم، یدکدمین یه کهی هیّلی پیشهوهی بهره بریّتی بوو له فهوجیّکی پیاده به سهرکردایه تیی نهقیب عهلی ئەسغەر ئىحسانى كەلە پاشمارەكانى راپەرىنى ئەفسەرانى خۆراسان بوو، نەقىب ئيحساني له پێكدادانهكهي گونبهت لهگهڵ هێزهكاني جهندرمه و شارهوانيدا، گولله به پیّی کموتبوو و گیرابوو. پاش چارهسهر، دادگهی سوپایی بو نهو و چوار کهسی تر له گیراوه کان حوکمی له سیداره دانی ده رکر دبوو به لام نهو و چوار نه فسه ره گیراوه که به یاریدهی حزب و ریدکخراوی سوپا، له گرتووخانه رایان کردبوو و گهیشتبوونه ئازهربایجان. «دوورکهوتمهوه». بهسهرهاته کهم بو ئیحسانی گیرایهوه، به سهرسرماوی و بیزارییه کی زورهوه ئه وجا پهسندي کرد که سهري سه عات ۸ ته باي پياواني خوي له گوندي سهرا ئامادهبى. يەكەكانى تر (فىيدائى) بوون بە سەركردەييى (رامتين) كە يەكىكى بوو لە رابهرانی یه که تیی کریکارانی ریدگهی ئاسن، له کاتی را په ریندا، پلهی (رائید)یی پی درابوو. پیشتر یه کترمان دهناسی، له (زنجان) او ه یه کترمان دهناسی، کاتی بروسکه که ی پیشهوهریم له بارهی پاشه کشیوه پی راگهیاند باوه ری نه کرد و له گه ل مندا هات بو سه را، له نووسینگهی سهرکردایه تیم بارزانیدا، لهگهل ئهودا کهوته سیّ و دوو، دواجار پهسندی نه کرد به ره و مه هاباد به گه لمان بکه ویت. له رینگهی میانداووه وه به ره و ته وریز چوو و له نیوانی رینگهدا گیرا، لهدادگهی (گوّرهپان)ی مهراغهدا له دادگه درا و فهرمانی لهداردرانی بۆ دەرچوو و ھەلواسرا.

سهعات ههشتی شهو فهوجی نهقیب ئیحسانی گهیشته سهرا و به ئهسپایی کهوتینه جووله. لهکاتیکدا که بهفر دایدابوو، به پینیان بهرهو بوکان کهوتینه رینگه و پاش برینی ۱۸۸ کیلومهتر دهوروبهری نیوهی شهو گهیشتینه بوکان.

به لام به رهورووی دیمه نیکی سه رسو پهین بووینه وه: شوینه واریک له یه که ی فه وجی رائید خاکساری نه ده بینرا، کوردانی خوجیی سه رقالی تالان و بروی کوگه کان بوون! چه ند ساتی گیژویژ له ناو قه لاکه دا هه لوه ستاین، پاشان له قه لا ده رکه و تین. دیمه نیکی تر: شوینه و اریک له فه و و رید کخستنه که یه جی نه ما بوو: سه رباز و پله داران دلوییک ئاوبوون و

چووبوونه زهوی!

به ناچاری هاتینه وه ناو قه لا؛ له وی تووشی لوّرییه کی سه ربه بارزانییه کان هاتین، لوّرییه که تمنیه که وا بوّ پرزگاری توریه که تمنیه که وا بوّ پرزگاری ته ته ندگه که که که واندا به ره و مه هاباد بروّین. له گه ل نه فسه رانی تردا، ئیحسانی، تیوای، نه رته شیار، مه حموود ته وه کولی، عه لی نه سغه ری و ماکاریان له لوّری سواربووین و له ریّی بورهانه وه گهیشتینه مه هاباد.

ملازم هدقپهرست و رائید خاکساری، چارهنووسیّکی نالهباریان بهسهرهاتبوو، دهمه و تیوارهی نهو پوژه گهیشتبونه برّکان، ورده ناغاکانی نهوی گرتبویانن و پاشان بر ئیسپاتی دهست بهسینگهوه گری و شاپهروهریی خوّیان نهوانیان دابوو به دهستی سوپاوه. له مههاباد، لهگهل نه قیب زههیری و نهقیب سهفایی له دادگه درابوون و حوکمیان بر درجوو بوو و گوللهباران کران.

* * *

بهیانیهی روّژی۲۲ی سهرماوه زکه گهیشتینه ناو مههاباد و کهوتینه پهیدوّزی قازی محهمه د. مههاباد هیّمن بوو، ئیّمهیان بو نووسینگهی حزبی دیّموکراتی کوردستان ریّنویّنی کرد. قازی محهمه دلهوی بوو، ئیّمهی بهگهرموگوری و رووی نهرم و نیانهوه وهرگرتهوه. یهکهمین پرسیاری ئهمهبوو: ئایا تاشتمان خواردووه؟ گوتمان شیویشمان نهخواردووه فهرمانی دا نانی بهیانییان بو هیّناین. لهدهمی نانخواردنی بهیانیدا گوتی: پیّری شهو پیشهوهری تهلهفونیّکی بو کردم گوتی سوپا له ریّگهی هاتنی بهرهو تهوریّزدایه، ئیّمهش خهریکی خوّسازدان بو جهلفا و روّیشتن بهرهو سوّقیهتین. پیّشنیاری کرد گوتی: ئیوهش خوّتان و خاوخیّزانتان بهشهو مههاباد بهجی بیّلن و پهنا وهبدر سوّقیه بهن. لهوهلآمدا گوتی: من له مههاباد لهگهل خهلک دهمیّنمهوه و ههتا ئهو شویّنهی توانام ههبی ده به لهمپهر له پیّش خویّنردان و ئاراوه، ههتا ئهگهر دهردیّک بهسهر خهلکدا هات بهسهر منیش بیّت...

ئهم قسهیهی قازی محهمهدی ههر له بیرماوم هیچ کاتی لهبیر نهچووه و ناچیّتهوه. قازی محهمه مایهوه و تهنانه تیش له پیّناوی پیّشبری له خویّنریّژی و قهتلوعامی بیّ واتادا، بوّ دیانهی لیوا هومایوونی -ی سهرکردهی هیّزی ناردراو- چوو بوّ میاندوواو و بوو به به بهرگر له پیّش دووبارهبوونهوهی رووداوهکانی تهوریّز و ورمیّ و شارهکانی تری

ئازربايجان له كوردستاندا.

قازییه کان - قازی محهمه و ته بولقاسم سه دری قازیی برای و محهمه د حوسین سه یفی قازیی نام قرایان به دادگه ی سهرده می شه پر سپارد: دادگه هه رسیّیانی به هه لّواسین حوکم کرد و فه رمانی دادگه له شهوی کدا، ته واو پاش سالیّنک یه ک پروّژ که م، پاش پاگهیاندنی توتروّنومی له هه مان گوره پانی «چوارچرا» که قازی محهمه د به رله وه هه بوونی حکوومه تی خودوموختاریی خوّی پاگهیاند بوو (٤)، جیّبه جیّ کرا.

هه لرویستی جیاوازی قازی محهمه و پیشه وه ری - ریبه رانی دوو کومه لگه ی کورد و نازه ربایجانی - شوینه واری جیاوازیان به سه رخه لکه وه هه بوو و کاردانه وه ی دوور له یه کیان هینابووه پیش: پاش تیپه رینی سی و دوو سال، پیشه وه ری و فیرقه ی دیموکراتی نازه ربایجان، هیچیان نه یانتوانی خوشه ویستیه ک له دلی خه لکدا بو خویان په یا بکهن، له کاتیکدا له مه هاباد گوری قازی محهمه د، بوو به مه زارگه و له ده سپیکی شورش و سالوه گه ری شه هید بوونیدا، سه ته هزار مروف له ده وری کوره بوون و بو بیره وه ری بیرانینی نه و، ریزیان نوواند و به گه رمی یا دیان کرده وه . پاش شورشیش، خه لکی مه هاباد گه و ره ترین گوره پانی شاریان به ناوی نه و پیاوه مه زنه وه ناودی کرد.

فهرمانی دا جلکی غهیره سوپایییان بو هیّناین. له ژوورهکهی تهنیشتهوه، جلکی

⁽٤) نهمران پیشسهوا قازی محهمهد و دوو قازییهکهی تر له بهرهبهیانی رِوّژی ۳۰ نادار ۱۹٤۷ لهدار دران بهلام رِاگهیاندنی کوّماری کوردستان له ۲۲ی کانوونی ۲ی ۱۹٤٦ بوو واته سالیّک و دوو مانگ زیاتر لهو نیّوانهدا همیه. وهرگیّر.

خواحافیزیان کرد و به پیّیان ملی ریّگهی ورمیّمان گرتهبهر. دهوری نیوه روّ گهیشتینه قاوه خانه یه که ، نانی نیوه روّمان خوارد؛ پاش فراوین ویستمان به ریّ بکه وینه وه، لوّرییه ک که بارزانییه کانی هه لگرتبوو گهیشته جیّ. له ورمیّوه ده هات، لوّرییه که لهبه رده قاوه خانه که دا وهستا. به رپرسی چه کداره کان پیاویّ بوو به ناوی کاک سالح، بارودو خی ریّگه و حالی فیرقه مان له ورمیّ لیّی پرسی، گوتی له ورمیّ کوشتنی فیرقه ههر بهرده وامه و «ئازاد وه تهن»ی به رپرسی فیرقه شیان کوشتووه. گوتی له به رژه وه ندی ئیّوه دا نییه بچن بو ورمیّ، چونکه بیّگومان ده تانگرن. پیشنیازی کرد له گه ل نه ودا بو نه غه ده که له رژیر ده ستی بارزانییه کاندا بو و بچین هه تا نه و ده مه ی بارودوخ بریّک هیّور ده بیّته وه.

پیشنیازی کاکه سال حمان به راست زانی و په سندمان کرد و له گه ل نه و و پیاوه کانیدا بو نه غهده چروین. شهو گهیشتینه نه غهده، پرسیاری قاوه خانه یه کمان کرد و داوای نان و چامان کرد. هه ر ئه و کاته بانگ راهی لینک که کو لانان بانگه وازی کرد گوتی له نه غهده حکوومه تی عه سکه ری فه رمان و واون و موکمی شیخ محهمه د سدیقی بارزانییه. له سه عات ۹ی شه و به دواوه هاتن و چوون قه ده غهیه. به بیستنی ده نگی بانگ راهی که له شوینی مایکر قوق نه مرود ابو و هه ستمان به ته نایی کرد و ، سه باره ته به ماندووه تیمان له سه کوی قاوه خانه که دا نووستین.

نیوهی شهو بوو له دهنگی راکیش راکیشی دهسکی چهک و بانگی «ههستنهوه!» له خهو راپهریین. چهند کهسیّکی کوردبوون - پاشان زانیمانهوه کهوا کورد نهبوون و تهنیا سهروگویّلاکیان کوردی بوو - تفهنگیان بهرهوروومان کردبووهوه و گوتیان: دهست بهرزکهنهوه، نهجوولیّن!

دهستمان بهرزکردهوه، نهجوولآین؛ یهکیکیان هاته پیشهوه و دهمانچهکانی لی کردینهوه، فهرمانی دا له قاوهخانه که کردینهوه، فهرمانی دا له قاوهخانه که دهرکهوین، ئیتر دیل بووبووین، ئیمهیان له پشت یهکهوه ریّز کرد و بردیانینه مزگهوتیّک - بهفر دهباری - نهوان پاسهوانییان لیّ گرتین و، ئیمهش بهرهی مزگهوتمان بهسهر خوّمان دادا و ههتا بهیانی لیّی نووستین.

له ریّگه تووشی یه کیّک له فیدائیان بووین. لاویّکی ئاشووری بوو به ناوی میکائیل، که ههندیّک له هاوه لآنی ئیّمهی دهناسی، گوتی کیّوه تان دهبهن؟ هاوه لاّنی ئیّمهی دهناسی، گوتی کیّوه تان دهبهن؟ هاوه له خهودا له قاوه خانه گرتووه و وا ئیّستا بوّ ناو چهمان دهبهن.

لاوه ئاشوورىيەكە رۆيشت و ئىدمەش گەيشتىنە ناوچە؛ لە دەرگەى دەرەوەى خانووى ناوچە ئىدمەيان پشكنى و پارە و سەعات و قەلەم - بە كورتى چىى ھەمانبوو و نەمانبوو - لىنىيان سەندىن و گوتىيان چاوەروان بن با بەرىدەبەرى ناوچە تاشت بخوات پاشان بۆشىنىكى ھىدىتان دەنىرى؛

به ریّوه به ری ناوچه، نهمیر فه لاحی پاپاغ بوو که نیّستا پاروویّکی چهوری دهست که و تبوو بو نهوه ی له بریّتی گوناحی هاوکاریکردنی حکوومه تی خودموختار، بیدات بهدهست حکوومه تی شاوه و میّدال و نیشان و دربگریّ.

به لآم به خت بزی نه هینا و، چاره نووسی ئیسمه لاپه په یه کی تری گرت. له و هه را و به زمه دا، لاویکی پازده شازده ساله ی بارزانی، که پاشان ده رکه وت عملی محمه د سدیقه، کوری شیخ محمه د سدیق و برازای مه لا مسته فای بارزانییه، به خو و به دوو چه کداره وه په یابوون، سه ری کیشایه نه و ژیر زه وینه ی نیمه ی تیدا بووین و چووه نه ومی سه ره و و یه کراست چووبوو بو لای به ریوه به ری ناوچه.

بارودوخه که گورا؛ ئیمه یان برده ژووری پیشوازیی به ریوه به ری ناوچه، ئه و که سه ی پی ده گورترا (به ریوه به ری ناوچه) زمانی لال بووبوو له وه لامی پرسیاری عملی محمه مد سدیقدا که ده پیرسی ثهمانه تان بوچی گرتوه ؟ ده پگوت بو پاراستنی گیانیان، ویستم بیانپاریزم، به لام زوانی ئیمه ش ئیستاکه بووبووه و که و تبووینه پیله که و ده مانگوت ئه گه د و ابوو بوچی چه کتان لی سه ندین، بوچی پاره و که لوپه له کانتان بردین! ... هم رچون بی شه ش تاگر و پاره و که لوپه له کانیان پی داینه وه ، پاشان بومان ده رکه و ته و لاوه تا شووری به چووه ته جینگه ی شیخ محمه د سدیق و رووداوی گیرانی ئیمه ی پی راگه یاندوه و ته ویش کوره که ی خوی بو رزگار کردنی ثیمه هه ناردووه .

ئەوە سیپیەمین جاربوو بارزانییهکان لەو بارودۆخ و هەلومەرجەي لە ناوچەكەدا بالني

خرّى كيّشابوو، ژيانى ئيّمەى ئەفسەرانى بى تاقىكردنەوەيان لەو ھەرىمە بيانىيەى كە زمانى خەلكەكەى تى نەدەگەيشتىن، رزگار دەكرد.

لهگهل عهلی محهمه د سدیقدا چووینه لای باوکی، شیخ محهمه د سدیق لهگهل ئیمه دا به زهییی ههبوو، گوتی نه غه ده بو نیوه شوینیکی هیمن نییه بویه له وانه به نهم رووداوه جاریکی تر دووباره ببیته وه، ئیوه هیه کی چاکن بو خو له حکوومه تنزیک کردنه وهی نهم جوّره ناغایانه، بو ئیوه وا چاتره بچن بو شنو که ته واو له ژیر ده سه لاتی ئیمه دایه.

ئهو روزژه، نهقیب تهفرشیان و ملازم یه کهم، رهئیس دانا - له ئهفسه رانی خوراسان - به خو و به توپی ۷۵ی چیایی و توپهاویژ و ولاخی پیوه به ستراو، له سایه ی پاریزگاریی بارزانییه کانه وه گهیشتنه نه غهده . ملازم سییهم حهمید ده باغ زاده ی ئهفسه ری فیرقه شیان له نه غهده هه ریه که و بریک پاره ی بو مهسره فی ری دا به سه ربازه کان و رهوانه ی مالی خویانی کردن.

دهمه و ئیروارهی هدر ئهو روزژه، عهقید غهفاری، به نوینهرایهتیی لیوا هومایوونیی سهرکردهی هیز، بز و توویژ لهگهل جهنه رال بارزانیدا گهیشته نهغهده و بانگهیشتنیان کرد همتا بز و توویژ لهگهل به رپرسانی حکوومه تدا بچی بز تاران. ئامانجی ئه و چاوپیکه و تنانه ری لی برینه وهی به یه کدادانی زووی نیوان یه که کانی سوپا و بارزانییه کان بوو. به رپرسانی سوپا که ئاماده ی ئه و جوره به یه کدادانانه نه بوون، سه باره ته زانینی میژووی خیلی بارزان و خه باتی رابردوویان له هه مهم د ده و له ته کانی عوسمانی و عیراقدا، به م باسه شله ژا بوون.

جهنه رال بارزانی دوای وه رگرتنی په سندایه تیی شیخ نه حمه دی براگهوره ی خوّی، که سه روّک و ریّبه ری ثاینیی خیّل بوو، ته بای عه قید عیزه ت عه بدولعه زیز و عه قید میرحاج ناکره یی - له نه فسه رانی کوردی راکردوو له سوپای عیّراق - به ره و مه ها باد که و تنه ریّ و، شان به شانی عمقید غه فاری، بر دیمانه ی شا و و توویّر له گه ل سه روّک وه زیران نه حمه د قه و ار و ره زمارای سه روّک نه رکانی سوپادا چوو بر تاران.

وه ک گوترا خواستی سوپا لهم کردهوهیه دا سوود له ههل وه رگرتن بوو بو نهوه ی هیز کوجی بکات و خوی ساز بدات بو سهرکوتینه وه بارزانییه کان. بارزانییه کانیش بیگومان لهم نیازه حالی بووبوون، نهوانیش پیدوه بوون سوود له ههل وه ربگرن. نافره و مندالیان دهست و پیگر بوون و دهیانویست زستانه که به سه ر ببه ن و خویان به بههار بگهین.

دوماهیی مانگی سهرماوهزی ۱۳۲۵ بوو که ده کهس له نهفسهرانی پهرگهنده: تهفرشیان، نیحسانی، نهرتهشیار، تیوای، رهئیس دانا، زهربهخت، عهلی نهسغهری، تهوهکولی، ماکاریان و دهباغ زاده بهخوّ و دوو توّپی ۷۵ی چیایی چووینه شنوّ. له شنوّ خانووهکی گلینمان به کریّی روّژانهی دوو تومان به کریّ گرت و نیّزیکهی چوار مانگ ههر چوارمان له خانووهدا ژیاین.

ههلومه درجی ژیان بی راده زه حمه ت بوو، له پاکی و گهرما و، ته نانه ت ناوده تیش شتیک نهبوو ناوی هه بی. کیچ و نه سپیش بی ژمار، زوربه ی شهوان کاتی بی کاریان به کوشتنی نه سپیده به سه ده برد. نه وه ش جوری بوو له ژیان، لاو بووین، هه ر چه نده نه سپی هه بوو پیکه نینیش هه ر هه بوو، مایه ی پیکه نین زور بوون... نه سپی یه کی بوو له وان.

رقرژان دهچووینه «دیوه خانه»، واته بو ژووری ئه نجوومه و پرس پی کردنی شیخ ئه حمه د ده چووین و به ویژ و راویژ به سهرمان دهبرد. له وی به چا پیشوازیی لیمان ده کرد. ئه و رقرژانه شی که ناوهه وا خوش بوون، ته فرشیان و ره ئیس دانا و ده باغ زاده له گه آل گهله پیاوی خویان، که تفه نگداری ده سبژار و لاوی بارزانی بوون، ده چوونه ده و مه شقی بارکردن و هینانه خواری توپ و مه شقی به کارهینانی توپه کانیان ده کرد. ئه رته شیار باجگری ئه و کالایه بوو که ده هاته شاروکه؛ ئیحسانی سه روکی له دادگه دانی سه رپیچی که ران له برپار و منیش شاره وان بووم که ئه رکی سه ره کیم دیاریکردنی نرخی پیب ژبوی گشتی بوو. نرخه کانم به هوی بانگ راهیله وه له کولان و باژیران ده گهیانده گویی خه لک. بو ئه وه وی نه بارگرانی به سه ربارزانییه کانه وه که خوشیان دووچاری فره ئالوزیی ژبان بووبوون نه بینی به بارگرانی به سه ربارزانییه کانه وه که خوشیان دووچاری فره ئالوزیی ژبان بووبوون نه دین خوره بی که و تو و تومه ن بو خه رجیی ژبان، له له نین خوره که داراییی گشتی وه رگرین که له و هه لومه رجه ئالوزه دا باییی نه وه ی ده کود به ژبان سندوقی داراییی گشتی وه رگرین که له و هه لومه رجه ئالوزه دا باییی نه وه ی ده کرد به ژبان.

مهلا مستهفا و هاوه له کانی له نیوه ی دووه می مانگی به فرانبار له تاران گه رانه وه. جه نه درال بارزانی دوای گه رانه وه ی شه و یک ئیمه ی نه فسه ران و بریک له سه رکرده کانی بارزانیی بانگهیشتن کرد و به سه رهاتی چوونه تاران و نه و پرسانه ی له کاتی و توویژدا له گه ل شا و قه وامولسه لته نه و ره زمارادا باس کرابوون بو نیمه گیرایه وه. شا داوای کردبوو نیمه ی نه فسه رانی راکردوو به ده سته وه بدرین ، نه ویش گوتبووی به ریز نیوه رازی مه بن نابرووی خیلی بارزان ببی به قوی قوربانی و ، تووک و نفری نه وه که لی داها توومان

بق بمیّنی نهریتی خیّلتی بارزان نییه ئهو میّوانانهی پهنایان بوّی هیّناوه بهدهستهوه بدات. من ئامادهم له بریّتی ئهو شهش ئهفسهره راکردووه (ئهفسهرانی سوپا، جیا له ئهفسهرانی فیرقه، که به بوّچوونی سوپا، به ئهفسهر نهدهناسران) ۱۸ کهس له کوران و برازایانی خوّم لهبهر دهستی مهزنریّزداردا دابنیّم. بهلّی له بهدهستهوهدانی ئهمانهدا بمانبوورن!

پوختهی قسه کانی نه وه بوو له و توویژ له گه ل شادا، پیشنیازی نه وی له باره ی چه ک لی کردنه وه ی بارزانییه کان و جی نیشته کردنیان له ناوچه ی هه مه داندا په سند کردووه، به لام گوتوویه تی که وا په سندایه تیی یه کجاری ده بی شیخ نه حمه دی براگه و رهی بیدات، که هه م سه روّکی دنیایی و هه م ریّبه ری نایینیی خیله و ، به لیّنیش ده دات که وا شیخ نه حمه د به مه رازی بکات و ، بو نه و خو ناماده کارییه ده گه ریّته و هشتی شد.

پاش گهراندوهی مهلا مستهف له تاران به گویرهی ئهو ریدککهوتنهی که کرابوو بارزانییهکان له بریتی و هرگرتنی ههندی ئارد و دانهویله، نهغهدهیان چوّل کرد و ناوچهی رئیر دهستیان شنو و دهوروبهری لی مایهوه.

سیّ مانگ بهسه ر جیّنیشته بوونی بارزانییه کان له شنوّدا بهسه رچوو، چالاکیی سوپا به ئامانجی ده رپه راندنیان له ناوچه که گورجوگوّل بوو و، سوپا له پیشه کیی ئه و کاره دا که و ته چه کدار کردن و سازدانی خیّلانی کورد. ده سوه شاندنی سوپا ئیتر نیّزیک بووه وه.

مهلا مسته فی بو و تووی له گه ل سه رکرده کانی خیلانی هه رکی و شکاک و ، بانگ لی گین انه و مسته فی بانگ لی گین انه و هاوکاری به ره و باکور چوو . نه قسیب تیوای و من له گه ل تف منگدار اندا چووینه به ره ی ناوبراو - هه تا گوندی سیلواناش چووینه پیشین - له وی زانیمان که و اسوپا هیلی به رگریی پته وی دامه زراندووه و ریگه ی ده ربازبوونی بارزانیه کان بو باکور به ستراوه .

له ۲۶ی مانگی رهشدمی، پیک هدلچوونی نیوان بارزانییدکان و یدکدگدلی سوپا و چدکدارانی خیلان له تدرگدوه پر رووی دا و له نه نجامدا بارزانییدکان ناچاری پاشدکشد بوون. نهو پروژه ش زانیمان که وا له نه لوسیش، له نیوان نه غده و شنو، شدری پرووی داوه و له نه نجامدا ۳۰ مروقی بارزانی، به پشته وانیی ناگری توپخانه ی تعفرشیان، یه کفوجی پیاده یان تدفر و توونا کردووه و ۵ نه فسه و ۱۷۷ پله دار و ۳۰۰ سه رباز دیل بوونه و ، دوو توپی ۷۵ی چیایی و دوو هاوه ن و بری گولله توپ و هاوه ن و که لوپه لادسکه و ترونه و ، رائید کلاشیی سه رکرده ی فه وجه که ش بریندار بووه و پاشان خوی

كوشتووه.

رقری دواتر لهگه تیوای چووین بو شنو و لهگه قاوه لانی تردا چووینه نه و مزگه و ته شوینی حه وانه ی دیله کان به و و که و تینه گه ران به دوای نه فسه راندا، نه فسه ره کان به رگی سه ربازییان له به راه و به لام نیم ناسیماننه و و دلنیامان کردن که وا هیچ ناله بارییه که له گوریدا نییه. له بیرمه مریشکیکمان هه بوو که پاش ماوه یه کی دوور و دریژی تامه زرقیی بوخوما نمان کریبوو و، بو خواردنی به لینی زیرینمان به خومان دابوو، خستمانه به رده ستی نه وانه و ه و نه و نه فسه رانه بریتی بوون له: نه قیبی بژیشک خواد و ست، ملازم یه که مالیی یه که می پیاده میر هه مزه یا قووبیی سه رکرده ی تیپی هاوه نها و یژ، ملازم یه که مالیی سه رکرده ی گرووپی توپخانه، ملازم یه که می پیاده به سیره و و ناتی ی.

رقرشی سنیده می ناخه لیوه ی ۱۳۲۱ له به رهی باکوردا، سوارگه لینک له هیزی حکوومه ت به سه رکردایه تیی ملازم یه کهم نیمامی و به پشته وانیی تیپینک ده سریترکه ری گهوره، به نارمانجی ده س به سه دراگرتنی نه و بانانه ی به سه ر (هدله ج)یاندا ده روانی که و تنه په لامار. نه و یه که یه نکاو و بی چاوه روانی، که و ته به رئاگربارانی بارزانیی یه کانه وه! له و پیکدادانه دا، ملازم یه کهم نیمامی و ۱۳ که س کوژران و، سه رکرده ی تیپی سواره، ملازم دووه م حه مید جیهانبانی (کوری نه مانول لا جیهانبانی) ته بای ۱۵ سه رباز به دیل گیران و گوازرانه وه مؤلگه ی دیلان له شنق.

له و رووبه رووبوونه وانه ی لهبه ره ی باکوردا هاتنه پیش، سه رکرده ی به ره مه لا مسته فا خوی بو و ، که له بانه کانی خه له جهوه سه نگه ریان گرتبو. له هه مان به ره دا، رووبه رووبه و وبوونه و هه کی تر له نیوان بارزانییه کان و سوارانیک له فه وجی فه وزییه دا رووی دا که له نه نجامدا، ملازم دووه م (ها تفی) ی سه رکرده ی سواران و ۷ که س له پیاوه کانی کوژران و فه وجی فه وزییه ش ناچاری پاشوه کشان بوو.

جی نیشته کردنی پتر له ۳۰۰ دیل و خوراک پیدان و پاراستنیان گیروگرفتیکی گهورهبوو بو بارزانییه کان. له یه کهمین ده روزی ناخه لیوه دا پاش گهرانهوه ی نیمه ی نه مهدان له بانه کانی سوفیان که بریتی بوو له به ره ی کرده وه گهلی به ره ی روزهه لات، کاتی گهیشتینه شنو چووین بو دیانه ی شیخ نه حمه و پیشنیارمان بو کرد که وا بو نهوه ی گرانی و دژواریی پهیاکردنی خوراک و پاراستنی دیله کان که میته وه قایل ببی سه رباز و پله داران به ره للا بکات و ته نیا نه فسه ران گل بداته وه، شیخ نه حمه د نه و پیشنیازه ی

پهسندکرد. پلهدار و سهربازانی دیلمان به دهسبهسهری گهیانده نیزیکی هیّلنی پیشهوهی بدرهی نه نهده و بهرهلامان کردن. تهنیا شهش نهفسهری گیراو بهدیلی لامان مانهوه.

وه ک گوتمان مه لا مسته فا لهبهره ی باکور بوو و ئیمه له بهره ی باشوور بووین. پاش له نیز چوونی فه وجی کلاشی و خو به ده سته وه دانی یه که کان لهبهرزایییه کانی نه لوس، سه رکرده ی به به به شنو (به داخه وه ناوه که یم لهبیر نییه) ته فرشیانی راسپارد که وا به توپیکی ۷۵ی، له بانه کانی روّژ ناوای سوّفیان سه نگه ربگری و ، پاریزگاری له هیرشی بارزانییه کان بو سه ر موّلگه ی سوّفیان بکات، نیمه ی نه فسه رانیش به خو و به توپه وه هم لکشاینه سه ر به رزایییه کانی سوّفیان ته فرشیان رووی توپه که ی به به و قه لای سوّفیان دامه زراند و ، نیمه شه له نیزیک نه و سه نگه رانه ی به سه رقه لای سوّفیانیاندا ده روانی دانیشتین.

کاتی ده مه و به یان، ئاگری تۆپی ته فرشیان، به ئارمانجی دیاریکردنی نیشانه، که و ته کوتینه وه ی قه لای سوفیان، به لام پاش چه ند ده قیقه یه ک ئاگری تۆپی ۱۰۵ یی سوپا له سوفیانه وه سه نگه ره کانی ئیمه ی خسته بن ئاگری خوّی و ۳۰ خولکه ی پاشتر باله فره یه کی شه رکه ر له ئاسمانی بانه کانی سوفیان ده رکه و ت و که و ته بوّردمان و ئاگرباراندن به مه شه توانستی هیرش بردنه سه ر سوفیانی له ده ست شه روانانی بارزانی هینایه ده ر. ته فرشیان که ئه مه ی دیت به په له په له په که و لاخ بار کرد و به ره و شنو گه راینه وه .

من لهم راسپیرییهدا، ههتا راده یه که تیزریی هاویشتنی توپ له تهفرشیانه وه فیربووم،
ئیتر له وه پاش به خو و به یه کی له و توپانه ی له نه لوس بووبوو به ده سکه و تمان، سه ربه خو
ده چووم بو به ره کانی تری شنو (سه لدووز). عه قیدی توپ خانه عیزه تعبدولعه زیز و
ملازم یه که م ره ئیس داناش له ناگربارانی به توپ، له هیله جور اوجوره کانی به ره دا
چالاکییان ده نوواند. به لام پاله پهستوی سوپای ئیران و زالیی چه ک و سوود وه رگرتنی
سوپا له تانک و باله فی، بارزانییه کانیش سه باره تبه که میی نازوو خه و چه ک و ده ست و
پیگریی خاو وخیزانیان، په کیان که و تبوو، سره و تیان نه بوه و رناچاربوون گاف به گاف به ره
پاش بگه رینه وه. پیشمه رگه که ده نیر درانه هیلی پیشه وه ی به ره، به رده وام دلیان به
خیزانه کانیانه وه بوو و زور جاران بو پیراگه پیش به کاروباری ژیانی خیزان، به ره یان به جی

کاتی شیوی ۱٤ ی ئاخه لیده بوو که لهگه ل ملازم دهباغ زاده و یه ک پارچه توپ

رِیْرِویشتنی ئیمه له بهرزایییه ههزار بهههزار و بهفرگرتووهکانی زاگروس ههمووی

بهسهریهکهوه ۱۱ روّژی کیّشا. له و یازده روّژه دا نه حه شارگهیه ک بوّ خه و و پشوو دان هه بوو و نهپیّبژیوییه ک که زگ تیّر و دلّ رازی بکات. شه و و روّژ له هه وای کراوه دا بووین، به لام له به رئه وه ی لاویتی وه لاّمده ره وهی هه موو نهم ناخوّشییانه بوو.

رِوّژانی دووا مانهوهمان له ئیران له لیّواری چوّمی «گادهر»دا بهسهر برد، که هیّلی سنووری بوو. مهلا مستهفا یه کی له تفهنگدارانی خوّی به دوای تهفرشیاندا نارد - یادی بهخیّر تهفرشیان و تهبیّژی ئیّمه بوو - و پروّگرامی داها تووی خوّی بو نهو باس کرد. گوتبووی دهیهوی پاش خوّ بهدهسته وه دانی شیخ نه حمه د و خیّزانه کانی بارزانی، خوّی له گهل خهباتکاره چه کداره کانیدا بچیّته عیّراق و ناوچهی بارزان و، خهریکی شه و شوّ بی هه تا نه و کاته ی خوّی و هاوه له کانی و شیخ نه حمه د گیانیان ده سته به دریکی پیشنیازی بو ته فرشیان کردبوو نه گهر «بانه وی» ده توانین له گه لیدا بروّین: «نه گهر نانی په یابوو بی که که در کوژراشین له ته نیشت یه کتردا ده مرین».

همموومان ثهو پیشنیازمان پی خوش بوو، لهبهرئهوهی بهدارهوه کراغان له ثیران بی چهند و چون بوو، متمانه شمان به عیراق نهبوو لهبهرئهوهی دلنیابووین بهدهستی دهوله تی شا-وهمان دهدات.

رقرژی ۲۵ کی ناخهلیّه وی ۱۳۲۱، نه و کاته ی هه مسوو خیّزانه بارزانییه کان له پردی کاته کیی «گاده ر» په پینه وه و خوّیان به ده ست عیّراقه وه دا، مه لا مسته فا جاریّکی تر ئیمه ی داواکرد و گوتی: «من و نه م هاوه لانه م ده بین ، له هه رسی ولاتی عیّراق، تورکیا و نیّران حوکه ی له سیّداره دانمان له سه ره، له به رئه وه ی به رده وام له گه ل سوپا و هیّزه حکوومه تییه کاندا شه رمان کردووه ریّگه ی خوّ به ده سته وه دانمان لی گیراوه، به لام نیّوه، ته نیا له گه ل نیّراندا شه رتان کردووه و، له عیّراق تا وانیّکتان نه کردووه که پیّویستی به گیان له سه رده ستی هه بیّ یاساگه لی عیّراق نیّوه وه ک په نابه ریّک ده پاریّری ...»

وا تى گەيشىتىن كەوا بۆچۈۈنى خۆى گۆرپۈه و سەبارەت بە ھۆگەلى كە بۆ خۆى زانراو بوون، حەز ناكات ئىدمە لەگەل خۆيدا بۆ عىراق ببات. ويراى ئەمەش بريارمان دا ئەو لەبەرامبەر ھەلوپستىكى وەرگىراودا دابنىين و، ئىمەش - ئەو گوتەنى - «ياخى» ببين.

دەمەو ئیوارەی ئەو رۆژە مەلامستەفا و ۵۰۰ كەس لە شەروانانى ھەلبراردەی بارزانى، بە بانەكانى باكورى دۆلى گادەردا ھەلگەران؛ ئیمه دوا كەس بووین كەوا لە دوا دواى ئەواندوه، ھیللى سەروومان گرتەپیش. تەفرشیان تایەكى گەرمى لى ھاتبوو. شەویكى

ساردبوو که گهیشتینه رهشمالّی ههرکییهکان، سهرمان دهکیّشایه ههر چادریّ پر بوو، کهس «وهری نهدهگرتینهوه». داوامان کرد شویّنیّکمان پی بدریّ شهوی تیا ببهینه سهر، گوتیان «شویّنیّ برّ خوّتان بدوّزنهوه». بهکورتی روویّکی خوّشیان پیّشان نهداین. پاشان ئیمه ئهم کاردانهوهیهمان لهلای خوّمان شروّقه کرد و گهیشتینه ئهو ئه به بهبامهی کهوا: یهکهم ئیّمه چیتر له رووی سوپایییهوه ئهو نرخهی جارانمان بو بارزانییهکان نییه؛ لهبهرئهوهی لووله توّهکاغان تمقاندبووهوه و (دهرزیله)کانیانمان له چوّمی گادهر هاویشتبوو؛ دووهم له بواری شهروانیدا ئیّمه بایه خی تفهنگداری بارزانیمان نهبوو و، بهواتا «دهست و پیّگر» بووین، سیّیهم موّری کوموّنیستیمان به نیّوچهوانهوه بوو، و ههلویّستی مهلامستهفامان له وتوویّژ لهگهل دهولهتی عیّراق که دهسپوتی ئینگلیزبوو لاواز دهکرد و نهگهر ریّککهوتنی لهگهل دهولهتی عیّراق که دهسپوتی ئینگلیزبوو لاواز دهکرد و نهگهر ریّککهوتنی لهگهل دهولهتی عیّراقدا بووبوایه، نهو ریّککهوتنه بهناچاری نهو مهرجهی تیّدا دهبوو که نیّدمه بهدهست دهولهتی عیّراقه و بدات، نهمهش ناکوّک بوو لهگهل نهریتی بارزان و پاراستنی یهنابهرانی نهو خیّله.

ئهو شهوه ههر چۆنى بى لهو بهفر و سهرماوسۆله تىشددا، تهفرشيان - مان كه ههتا ئهو رۆش شهر چۆنى بى لهو بهفر و نىزىك بوو- به رووقايمى پهستايه يەكىتك له چادرەكان و خۆشمان ههتا بهيانى لهرزيين.

لهگهه رووناک بوونه وهی هه و ادا، کوبوونه و هیه کی راویژمان گری دا و به رژه وه ندیان له له وه دا بینی خومان له مه ترسیی به ده سته وه دران به ئیران بپاریزین و داوای په نابه ری له ده ولاه تی عینیراق بکه ین. به و بریاره وه، له و ریگه یه یه اینی ها تبوین گه راینه وه دوا و به رووکاری دو لی گاده ردا سه ره و لیژ بووینه وه. تیوایان به نوینه رایه تیی نه م کومه له یه و تووییژ نارده لای سنووروانی عیراق که پله ی رائیدی هه بوو. رائیدی ناوبراو به گویره ی داخوازی ئیسمه بروسکه یه کی بو وه زاره تی ناوخی لی دابوو، پاش ماوه یه که و ه داخوازی ئیرانی و درگیراوه که یانده نیمه که و ا: داوای په نابه ریه تیی نه فسه درانی نیرانی به سند و درده گیری و ، به گویره ی یاسا هه لسوکه و تیان له گه لدا ده کری - وه زیری ناوخی.

دەمەوئیوارەی رۆژی ۲٦ی مانگی ئاخەلیوهی ۱۳۲۱ چەكەكانی خیرمان دا بەدەست بنكهی ناوەندیی عیراق و، بووین به پەنابەر- چیرۆكی پەنابەریی ئیمه بەسەرهاتیكی تره كه بەشیكی له كتیبی «راپەرینی ئەفسەرانی خوراسان»دا هاتووه. ئیمهیان بەدەسبەسەری برد بو بەغىدا؛ ماوهی ۳ سال له گرتووخانهكانی ئەبوغریب و سامەرا گیراین، روژی

يەكەمى مانگى ئاخەليوەي ١٣٢٩، بە گويرەي ريككەوتنى بەدەستەوەدانى تاوانباران لە نيّوان هەردوو دەولّەتى ئيّران و عيّراقدا، ئيّمە ١٠ ئەفسەر لە سنوورى خوسرەوييەوە، دراینه وه دهست سوپای ئیران. له تاران ئیمهیان دا به دادگهیه کی سوپایی: له دادگهی (بهدهوی) ههموومانیان به حوکمی هه لواسین حوکم دا؛ له سهرنج لی دانهوه دا، تهفرشیان به حوکمی گیرانی ههتا ههتایه، ئیحسانی، تیوای، ئهرتهشیار و زهربهخت به ۱۲ سال و رهئیس دانا به ٦ سال حوکم دران. بز چوارهکهی تریش واته: مهحمود و تهوهکولی، عهلی ئەسغەرى، مەكاريان و دەباغ زادە كە غەيرە سوپايى بوون بريارى واز ليهينانيان دەرچوو و بهره للاکران. رهئیس دانا له کاتی سهروک وهزیری یاد زیندوو دکتور موسه دیقدا، یاسای راگرتنی بریاره کانی دهولات گرتیه وه و سالی ۱۳۳۱ به ره للا کرا. جوارکه سی ماوه شکه ۱۲ سال حوکم بووبوون، یاش بهسهربردنی ماوهی حوکمدراوییان له گرتووخانه کانی قهسر و دوورگهی خارک، له ریبهندانی سالی ۳۳۷ دا له گرتووخانه دهرکهوتین. تهفرشیان یاش ۱۹ سال و چهند مانگ بهر لیبوردن کهوت و له سالی ۱۳٤۲دا بهربوو، سالی ۱۳۲۹ نهخوّشیی کانسهری سیی گرت و دنیایهک ئهوینی ولات و بویری و نازادیخوازیی برده گۆرەوه، گیانی هەرشاد و یادی ریز لن گیراو بن. عملی نعقی رەئیس داناش، له ئاخەلتوەي ١٣٧٤دا بە ھۆي وەستانى مىتشك كۆچى دواپىيى كرد - يادى بەرتىز وگيانى سهرفراز بيّت.

بارزانییهگان دووای گهرانهوهیان بۆ عیّراق

شیخ نه حصه دی بارزان دووای خو به ده سته وه دان له سالی ۱۹۵۷ دا هه تا شورشی عه بدولکه ریم قاسم له سالی ۱۹۵۸ له به غدا و به سرا گیرابوو. نه و گر تووخانانه ی تیایدا بوو، گر تووخانه ی گشتی نه بوون، بریتی بوون له خانوو که کرابوون به گر تووخانه. شیخ محمه د سدیقی برای و، محمه د ناغای میرگه سوّری و هه موو ماله کان له موّلگه ی مووسل و که رکووک له بن چاوه دیریدا بوون. چوار نه فسه ره عیراقییه که ش که له گه ل شیخ نه حمه ددا خوّیان به ده سته وه دابوو و اته: عه قید روکن عیزه ت عه بدولعه زیز، رائید مسته فا خوّشناو، نه قیب خه یروللا بابان و ملازم محمه د مه حموود، پاش له دادگه دان له دادگه ی سوپایی حوکمی هه لواسینیان بو درا و حوکمه که بو هه رچواریان جیبه جی کرا.

«له گهرانهوهیان بو عیراق، ژمارهیه کی گهوره له بارزانییه کان لهوانه شیخ ئەحمەد و چوار ئەفسەرەكەي پېشووى سوپا و زۆرترى ئافرەت و مندالان خۆيان بهدهست بهرپرسانی عیتراقهوه دا. سهرهرای نعمه زوریندی هیزگهلی بارزانی بهسه رکردایه تیم مهلا مسته فا دهستیان نه دا. نه و هیزه له شیوه ی کومه للی پهرت و بالاو له پهنایه کی باکوری روزهه لاتی ولاتدا جیگربووبوون. نهو دهمهی وتوویز لهگهل بهریرسانی میسری له گوریدابوو نهوانیش له شهر بهدوور بوون. ئهو وتوویزانه به یاریدهی دهمراستانی کورد له یهرلهمانی عیراق له بهغدا هاتبوونه كايه. ههندي له چاوديران پييان وابوو كهوا دهسرويشتني بهريرساني کورد له پهرلهمان و میریدا دهبیته مایهی نهوهی بارزانییهکان بهر لیبوردن بكەون يان بەلايەنى كەمەوە سزاى چوار ئەفسەرە سوپايىيەكەي چووبوونە پال كۆمارى مەھاباد سووك بكرى. بەلام حكوومەتى عيراق ئەوكاتە يترى عەرەب بوو و بهرپرسانی سوپای عیراقیش نهرمییان نهنوواند. یاش ماوهیهک له مانگي حوزهيران ههر چوار ئەفسىەرى ناوبراو: مستىمفا خۆشناو، خەيروڭلا، محهمهد مهحموود و عيزهت عهبدولعهزيز له سيداره دران و تهنانهت بارودوخ و پایهی پیشسووی دووا ئەفسىمريان كه همرچەنده پاسموانی جینشین (ولی عهد) بوو، به لام نه يتوانى كاريك برّ رزگاركردنى بكات.

مهلا مستهفا که زور به گهرمی ههستی به ترسی توّلهسیّنی دهکرد، له ناوه پاستی مانگی نایاردا گهیشتبووه نهو نهنجامهی که وا تاکه ریّگهی بهردهم خوّی و نهو بارزانییه سهرناسانهی تر، پهنابردنه بوّ ولاّتیّکی دوّست. کوشتنی نهفسهر و سهربازانی سوپای نیّرانیش له کردهوهی دواییدا پرسی پهنا وهبهر نیّران بردنی وهلاوه نابوو. تورکیاش که خوّی نهوکاته دووچاری پرسی خیّدان بردنی بووبوو، دووربوو لهوهی که کوردی سهرخوه بوون خواز و دانه نیشتوه له ناوچه یه کی زهویی خوّیدا وهرگریّ. تهنیا یهکه تیی سوقیه مابووه که نهویش سنووره کهی و واته ههتا چوّمی ناراس - دووسه میل مابووه ی سی سهت کیلومه تر) ریّگه بوو.

هی شتاکه روون نییه که لهمهوپیش چ کاری یان چ دانیایییه ک له یه که تیی سوقیه تهوه و هرگیرابوو. به پینی سهرچاوه گهلی بارزانی نهو بریاره نهوکاته درا

که مهلامسته فا داوای رِوّنیشتنیّکی لهگه ل سهرکرده کانی خیّله که یدا کرد و له و رونیشتنه داگردی که مهلامسته داگردی که نیساو همبی یه که تیی سوّقیه ته ، گوتیشی ناماده یه ههرکه سیّک که لیّره بوونی بوّ خیّزانه که ی زوّر پیّریست نییه لهگه ل خوّیدا ببات، زوّربه ی نهوانه ی له روّنیشتنه که دا بوون ناماده بوون لهگه ل نهودا بچن، به لام ههندیّکیانی له وانه ی مهرجی پیّریستیان تیدا به دی نه ده کرا روت کرده وه. کوّی پیّنسه ت هه تا شه شسه ت که س لهگه ل نهودا به ره و باکور که و تنه ریّگه.

سهرهتای روّژی ۲۷ی ئایار (٦ی جوّزهردان) سهرکردایه تیی سوپاگه لی عیّراق سوپای ئیّرانی ئاگههدار کرد که وا بارزانییه کان هاتوونه ته ناو زهویی تورکیا و وا پی ده چی ئامانجیان چوونه ئیّران بیّ. پاشنیوه روّی ههر ثه و روّژه یه کی له کررانی نووری به گی به گزاده یه که مین ده سته ی بارزانییه کانی له نیّزیک کورانی نووری به گی به گزاده یه که مین ده سته ی بارزانییه کانی له نیّزیک هورمایونی ثه و چاوه روانی گهیشتنه جینی شا بوو، ثه وه یه که مین جاربوو شا که رانه وی که درانه وی که درانه وی که روانه وی که روانه وی گاره روانی گهیشتنه جینی شا بوو، ثه وه یه که مین جاربوو شا ده کرد. له ۲۹ی ثایاردا (۸ی جوّزهردان) بارزانییه کان له تهرگه وه رو تیّپه رین و گهیشتنه ناوچه ی شکاک نشین «سوّمای». ثه فسه رانی ئیّران که چاوه چاوه بوون کاره یان بو نه چووه سه را به لام توانییان - بارزانییه کان بکه ن ثه و یه کی له را پورته کانی سوپای ئیّراندا ها تووه که وا بارزانییه کان روّز به سستی کاره یان بارکردوون، ثه وانیتر هم موویان ته نانه ت مه لامسته فا خوّیشی به ئیستریان بارکردوون، ثه وانیتر هم موویان ته نانه ت مه لامسته فا خوّیشی به پیّیان ریّگه ده برن.

له ۳۰ی ئایاردا (۹ی جۆزەردان) بو سوپای ئیران روّن بوروووو که رووکاری برووتندوه ی بارزانییه کان سنووری یه که تیمی سوّقیه ته. سه روّکی ئه رکان فهرمانی دا له دوّلی قتوور ریّ له مهلا مسته فا بگرن. به و مهبهسته وه دوو فهوجیان له (خوی) وه نارد، له ههمان کات کاروانیّکی تر به روو ئه ودیوی ماکو که خالیّکی سه رووتره، که و ته ریّگه. له روّژانی نیّوان ۳۱ی ئایار و ۲ی حوزه یران (۱۰ و ۱۲ی جوّزه ردان) سه رانسوی بارزانییه کان له گهل سوپادا پچپا، ئه مه کاتی بوو که بارزانییه کان به رووکاری ناوچه ی روّژئاوای سنوور رویشتنه وه و پاش گهیشتنیان به زهویی تورکیا جاریّکی تر گه رانه وه ئیران. له به رامودی پوژئی ۳ی حوزه یران (۱۳ یخزه ردان) گرووپیّک له بارزانییه کان به روه دی به دری، له نیّوان دوو فه وجی بیراندا تیّه ر بووبوون.

شا که نه و کاته له نه رده و یل دیمانه ی ده کرد فه رمانی دا بارزانییه کان به بی دواکه و تن وه گیربینان، ترسیشی دانی که وا همر سه رکرده یه کی له به جینه ینانی نه و نه رکه دا سستی بنوینی بدری به دادگه ی مهیدانی. فه رمانگه لی تیژتریش له لایه نی سهروکی نه رکانی سوپاوه ده رچوون. به لام له و ناوچه پ له هه و راز و نشیوه ی پر وژئاوای (خوی) دا بارزانییه کان له هیچ کوی سوّراخیان نه بوو. به لام له می حوزه یران (۱۹ ی جوّزه ردان) له کینوه کانی «سوسوز» ی بیست و پیّنج میلی باکوری پروژناوای (خوی) دا دو و باره پرووبه پرووبو و نه و به داده ی بیده که دو که کاروانیکی پیاده ی نیزامیی سوپای نیزان له ته نیشته وه که و به درده سریژی گولله و نارنجوّک. دوای نه م پیکدادانه بارزانییه کان پروویان کرده باکوری روزه هدلات و به رزاییه کانی نوویان کرده باکوری روزه هدلات و به رزاییه کانی نه و ناوانه.

روژی ۱۰ ی حسوزه بران (۲۰ ی جسوّزه ردان) له بیسست و پیّنج مسیل (چل کیلوّمه تر)ی باشووری روّژاوای نه رارات، که ده پروانییه سهر چوّمی ئاراس و سنووری یه که تیی سوّقیه ت، له دووریی ده میل (شازده کیلوّمه تر)ه وه بینران. ریّروّیشتنه که به کرده وه به کوّتا ها تبوو، دووسه ت و بیست میل (نیّزیکه ی سیّسه ت و په نجا کیلوّمه تر) ریّگه یان له وچانی چارده روّژدا بریبوو. له ۱۰ ی حوزه یران (۲۰ ی جوّزه ردان) مه لا مسته فا دوو مروّقی نارده ناو زهویی سوّقیه ت.

له ماوه ی پینج روّژی دواتردا یه که گهلی سوپای ئیران له خوی و ماکوّوه کهوتنه جووله برّ نهوه ی شوینی بارزانییه کان له گهماروّ بنیّن. به لاّم کاتیّ له ۱۸ی حوزهیراندا گهیشتنه لیّواری ئاراس دوو روّژ پیّشتر بارزانییه کان له سنوور ئاوا بووبوون و ، چهند تفهنگ و نارنجوّک و دوو خنکاویان له دوای خوّیانه و بهجیّ هیّشتبوو، نهمه تهواو له خالّی بهرامبه ر بنکه ی سنووریی سوّقیه ت بهناوی «ساراچلی» و هوو، بوو. مه لا مستها و هاوه لاّنی پاش یازده سال و چوار مانگ گهرانه و و ولات».

ئه و بارزانییانه ی پاش شوّرشی عهبدولکه ریم قاسم له سالّی ۱۹۵۸ له یه که تیی سوّقیه ته و بارزانییانه ی پاش شوّرشی عهبدولکه ریم قاسم له سالّی ۱۹۵۸ له نیّران نیشته جیّ بوون بیره وه رییان له باره ی نه و ریّرویشتنه و ههیه نووسه در دیانه ی ههندیک له وانی کرد. یه کیّکیان به ریّز کازم شانه ده رییه که له باره ی ریّرویشتنه که وه ، دوای برینی چوّمی ئاراس، ده لیّ:

«بارزانییه برسی و پرزه لی بړاوهکان، لهگهڵ ههندی بریندار، که ئهو ههلومهرجه ئالاوّز و پر ترسهیان به بویّری و گیان لهسهر دهستییهوه بریبوو، چاوهروانی پیّشوازی و میّوانداریی ولاتی خانهخوی بوون، ماوه یی له موّلگه کانی ئازه ربایجان چاوه روان بوون هه تا پاشان به رپرسانی ئازربایجانی سوّقیه تی په سندیان کرد ئه مانه خولیّکی مه شقکاری ببین بو ئه وه ی ورّتیک دابیّته وه وه که هیّزیّکی شهروان، له کوردستانی عیّراقدا به کاریان بخه ن بارزانییه کان ماوه ی ۱۸ مانگیان له باکو به فیّربوونی سوپایییه وه به سه ربرد، پاشان له گه ل ۲۰ ئه فسه ری ئازربایجانیدا که هه موویان بریّتی بوون له مه شق پیّده ره کانیان ناردیانن بوشاری «چهرچیک» له ده وروبه ری تاشکه ندی پایه ته ختی ئوزبه کستان و ۷ مانگی تریان له خولی مه شقکاریدا له و شاره دا به سه ربرد.

مه لا مسته فاشیان له هاوه له کانی جیا کرده وه و بق ماوه ی سن سالیان دوور خسته وه بق «قه ره قالهای» ی نیزیک زه ریاچه ی ئارال له کوماری ئۆزبه کستان. دوو شهروانی بارزانیشیان به ناوی سه عید مه لا عه بدوللا و زیاب دور بارزانی به ناوه ی دهستوپیتوه ند له گه لیدا نارد.

پاش مردنی ستالین، له سهردهمی دهسه لاتداریی خروشوقدا، ده و له تی سوقیه تکه و ته دلدانه و هی بارزانییه کان و، مهلامسته فی و ژماره یه که شیخه کانی بو موسکو بانگهیشت کرد. و ترای نهمه ۲۲۵ که سی له بارزانییه کان بوخویندن نارده کوماره نه وروپاییه کان و شاره کانی: قورونیژ، ساراتوف، گورکی، تامبوف و باشگیر.

دوای شوّرشی جهنه رال عهبدولکه ریم قاسم له ته محووزی ۱۹۵۸ دا، جهنه رال بارزانی، تیلیّگرافیّکی له پراگه وه بوّ سهرکوّمار قاسم نارد و داوای کرد بارزانییه کان بوّ پشتیوانی له شوّرش بگهریّنه وه، قاسم داوایه کهی په سند کرد. به و پیّیه نه وانه ی حهزیان له گهرانه وه بو و و له کوّماره کانی نه وروپای یه که تیی سوّقیه تدا ده ژیان بوّ موّسکوّ بانگهیّشتن کران، نه وانیتر که له نوّزبه کستان نیشته جیّ بووبوون، له شاری «ویروّفسکی» کوّبوونه وه هه مهموویان به بارگه و ژن و منداله وه له موّسکوّ و ویروّفسکی له شهمه نده فه ر سواربوون و له له له نکه رگه ی «نوّدیسا»ی لیّواری زه ریای ره شیه کتریان گرته وه. له ویّوه ۲۶۰ پیاوی بارزانی و ۱۰۸ نافره تی رووس و نوّزبه ک و گهلانی تری سوّقیه تی له گهل ۲۲۵ مندال له که شتیی «کروّزیا» سواربوون و له ریّگه ی زه ریای ره ش - بوّسفوّ و ده رده نیل - زه ریای سپی - که نالی سویس - زه ریای سوور - نوّقیانووسی هیند و که نداوی فارس، گهیشتنه و به سره. که شتیی کروّزیا نه و ریّگه یه ی به ۱۲ روّژ بری. حه و تمروّی بارزانی له سوّیه ته سوقیه تا مانه و و زیاتر له ۳۰ که سیشیان له وی کوّچی دوایییان کردبوو.

مه لا مسته فا به باله فر له پراگه وه چوو بر قاهیره و پاش دیمانه ی جه مال عه بدولناسر هاته وه بر به غدا و له لایه ن خه لکی به غدا - به کورد و عه ره ب و عه بدولکه ریم قاسم خویشیه وه پیشوازیی گه رمی لی کرا. پیشمه رگه کانی بارزانی پاش ۱۲ سال له دووره وه لاتی، دوواجار له روژی ۱۹۵۹/۱/۱۳ واته: (۱۳۳۸/۱/۲۷) له ناو کروزیاوه پیسان نایه سه ر زه ویی و لات له به سرا، بیگومان پیشوازیی خه لکی به سرا بر نه واد، راده و سنووریکی نه بوو.

* * *

به گهرانهوهی مهلا مستهفا و هه قالآنی، ئه و رووداوه ی له به هاری ۱۳۲۹ (۱۹٤۷) دا به ریّرویشتنیّکی مه زن و که له میّرانه له گوندی (بیّداو) هوه دهستی پی کرد و پاش پیّک هه لیّجوونی یه ک له دوای یه ک له گه ل سوپاگه لی ئیّران و سنووروانانی تورکیا، هم تا چوّمی ئاراس به رده وام بوو و به ۱۳۸سال دووره وه لاتی له یه که تیی سوّقیه ت و هستابووه وه، به کوّتا گهیشت و مییّرووی بارزان و بارزانی لاپه په و لاپه په ی تری گرت و به سهرهات و داستانگه لی تری هیتایه کایه که هم تا نه مروّش هه ربه رده وامه.

مورتهزا زهربهخت بههار ۱۳۷۵

گێڕانەوەى كازم شانەدەرى لە رێرۆيشتنەكەدا

له ۲۷ی مانگی گهلاریزانی ۱۳۷۳ ههلیّک هاته پیّش که له عهزیّمییهی كهرهج ديانهيمك لهگهل بهريزان كازم شانهدهري و حمسو ميسرخان، دوو له پیشمه رگه کانی بارزانیدا بکهم له وانهی له ریرویشتنه کهی سالی ۳۲۹ دا به هه ڤالهتيي خواليخوشبوو مهلا مستهفاي بارزان ههنگاويان لهو ريرويشتنه سدخته دا هدلینابوو و هدتا دوا هدوار رینگهیان بریبوو، بدریز کازم شاندده ری كه ئيسته تهمهني ٦٤ ساله و ئهوكاته لاويكي ١٧ سالان بوو، بهريز حهسق ميرخانيش كه ٧٠ سال تهمهنيهتي لهو دهمهدا خورتيكي ٢٣ سالان بوو و پیش چوونهوه بز عیراق له ئاخهلیّوهی ۱۳۲۷ له گوندی ئهنبی له کهلهکهیهوه بهرکهوتبوو و بریندار بووبوو، به دریژایی قزناخهکانی دواتری ریرویشتنهکهش سهبارهت به برینه کهی ده تلایه وه و نازاری ده کیشا. لهم چاوپیکه و تنه دا که به پرسیارکردن له بهریز کازم شانه دهری دهستی پی کرد، بو تومارکردنیکی وردترى رووداوگهل سوودمان له رۆژئهژميترى حاجى ئەحمەد ئاكرەپيش وهرگرت. بهریز ناورهحمان پاشای روزنامهوان و نوویسهوانی کوردی عیراق له یاریزگدی دهری و سهرنوویسهوانی بهالورکی سپیده که به زمانی کوردی و عدرهبی بلاو دهبیّتهوه سهروبهری ئهم دیمانهیهی کرد که به ئامادهبوونی خوّی جیّبهجی کرا و خاتوون مهرجان مهلا برایم که باوکی نهویش له ههڤالآنی نهو ریرویشتنه بووه و هیشتاش به ژبان ماوه نهرکی و درگیرانی نهم دیمانهیهی خسته ئەستتى ختى، لپرەدا سوياسى ھەموويان دەكەم.

له ۱۹٤۷/٤/۱٦ (۲۷ی ئاخەلیّوهی ۱۳۲۹) مالّه کانی ئیّمه له گادهر بوون. چوّمی گادهری روّرئاوای شنوّ و مهرگهوه پ سنووری ئیّران و عییّراقه. ههر ئهو روّره به بارزانییه کان گوترا که وا مه لا مسته فا ده چیّته وه عیّراق به لاّم خوّی به دهستی حکوومه تی عیّراق به لاّم خوّی به دهستی حکوومه تی عیّراقه وه نادات. ههر که سی توانی چه که هه لگرتنی هه یه با له گه ل مه مه مسته فادا بچیّته وه بوّ عیّراق و ههرکیّیش توانی خه باتی نییه با له گه ل خیّزانه که یدا خوّی بدات به ده ستی هیّراقه وه.

 گادهر خیزان و کهسوکاری خویان په پانده و و گه پانه وه دوا. ههر ئه و پوژه زوربه ی ئیمه که لاو بووین به هه قاله تیی مه لا مسته فا ملی چاره نووسیکی که سنه زانمان گرته به ر. له و به برزاییانه و له نیو نه و به فر بارینه دا گه یشتینه په شماله کانی ته ها هم رکی که چه ند مالیکی هه رکی بوون، چه ند په نسمالیک این هه لادابوو و به هیچ شیوه به شی پینسه ت مروقی ئیمه ی نه نه ده کرد و زوربه ی پیاوه کان له ده ره وه ی په نماله کان وه ستابوون و ده وری په نمی نه ده کرد و زوربه ی پیاوه کان له ده ره وه ی بارو دوخ بی پاده ناله بار بوو، واته سه ره پای نه و سه ره و سه ره و سه ره و پیخوریشه و هه به وونی نه و سه ره و نوربه ی پیاوانی نیمه له ده ره وه ی په نه و سه ره اولی نیمه له ده ره وه ی په نه و شه و مانه و هه به رو نوربه ی پیاوانی نیمه له ده ره وه ی په مانه و هه به رو شه و مان گه یانده به یانی.

لهبهرئهوهی روزی ۱۷ی نیسسان (۲۸ی ئاخهلیدوه) بهفریکی ئهستسوور کهوتبسوو نهمانتوانی ببزویین. بزیه شهو و روزی دواتریش ههر لهوی ماینهوه.

رقری ۱۸ی نیسان (۲۹ی تاخهلیّوه) تاسمان هه تا راده یه کسامال بوو، بریاری رقیشتنمان دا و ریّگه یه کی زوّر سه خت و دروارمان گرته به رکه به فریّکی گهوره گرتبووی. لهم ریّرویشتنه دا که به بهرزاییه کیّوه لانه کاندا تیّپه و دهبووین له چوّمی گادهرمان دا که تاویّکی ساردی پیدا ده هات. پاش نیوه روّ گهیشتینه چه ند مالیّکی وه شمال نشین. ته مانه پیاوانی زیّرو هه رکی و سه ر به وی بوون، له ده ستی حکوومه تی تیّران هه لاّتبون و له حموت هه شت مالیّ پتر نهبوون که له دهم چوّمی گاده ر له سنووری تیّران و عییراق و چیاکانی نازدارداغدا په رت و بلاو بووبوونه وه، هه رپینسه ت مروّث له وی میّوان بووین. هیچ کاتی نه و شهوه و نه و بیره وه ره و هه موو جلوبه رگمان ته رپووبوون.

بهیانیه ی روّژی ۱۹ی نیسان (۳۰ی ئاخهلیّوه) سهر لهنوی به ری که و تینهوه و گهیشتینه رهشمالی تر. رهشمالی زیرو هه رکیش له وی همبوون. ئه و روّژه روّژیکی خوّش بوو و به فر نه ده باری.

گرووپه کهی ئیمه، گرووپی شیخ ئومه ر شانه ده ری بریتی بوو له ده مروّق و له گه لا گرووپی میرزاغای میرگه سوّری که بیست و پینج مروّق بوون له گه ل یه کتردا بووین. مه لا مسته فا تفهنگیکی دیموکراتی دابوو به ئیمه که گوریانه وه به جوانه گایه ک و ته نه که یه که میلی گهرمیی ئاگره که گهنم. گه نمه که میلی گهرمیی ئاگره که

لایه کی گهنمه که خاو و نهبرژاو بوو و لایه کهی تریان سوتابوو. گهنمه که مان دابه شکرد و همرکه سه به شی خوی له گیرفان ئاخنی. گۆشتی جوانه گاکه مان خوارد و ثه و شهوه مان به به یاند.

بهیانییهی ۲۰ی نیسان (۳۱ی ئاخهلتوه) بهرهو عیراق بهری کهوتین و بهسهر لوتکهی نازدارداغدا هدلگدراین و لدویوه بدرهو ژیر له دیوی گدلیی خواکورکدوه شوّر بوویندوه و گەيشتىنە ناو ئاخى عيراق. پاش ئەوەي گەيشتىنە ناوچەيەكى ليرەوار لەو شوينانە، بينيمان وا مهلا مستهفا رؤنيشتووه و مرؤقه كانيشى له دهوريدا چهمبهريان كيشاوه. هدوا فینک و خوش و سهرما له کورتیی دابوو. هیشتا نیوهرو دانه ها تبوو که مه لا مستهف ویستی ههموو سهرکردهگهلی گرووپهکان بز راویژ و بریاروهرگری له بارهی ريرويشتني داهاتوو كو بكاتهوه. سهركردهگهل هاتن و منيش چاوم له وتوويژي ئهوان بوو. مهلا مستهفا گوتى: ئەمرۆ ٢٠ى نيسان (٣١ى ئاخەليّوه ١٣٢٦) ھاتينەوه ناو زەويى عیّراق. به دیتنی ئیّوه کام ریّگه بگرینه بهر گونجاوتره؟ ئاخوّ به پیران مهران و مهساندا (که له گوندهکانی میرگهسوّرن) بروّین باشتره یان به گوندانی تر؟ ههندیّکیان گوتیان ئەزبەنى وا چاترە لە رينگەي ناوچەي گەردى و گوندەكانى شەرون، كىلەت و گوندەكانى دەوروبەرياندا برۆين چاترە (گوندەكانى توركيا) بەلام ئەسعەد خۆشەوى كە يەكينك بوو لە سەركردە مەزنەكان لەگەل حاجى حەيدەر و چەند كەسيۆكى تر گوتيان بۆچوونى ئىيمە ئەوەيە به ناوچهی مزووری و گوندهکانی ئهرگووش، میرووز - شیوه - پینندروو - دیزو (ناوچهی بارزان) دا بروین. مهلا مسته فا گوتی نهو روژهی ئیمه دهگهینه پیران مهران و مهسان ههر ئه و رِوْژه یان ئه و په رِه که که رووژیک دواتر شه ر له نیدان ئید مه و هیرگه لی عید راقدا رووده دات. له ئه نجامدا مه لا مستهفا و چهندیکی تر وایان پی باش بوو به ناوچهی مزووریدا برۆن نەک بە ناوچەي مېرگەسۆر و گەردى.

وتوویژ به کوت هات و هه لستاین، هه رکه سه و چووه وه لای گرووپی خوی. له خواکورکه وه سه ره وژیر بووینه و له یه کبینه هه تا به یانی به بی پشوو رؤیشتین. به یانیه ی پروژی ۲۱ی نیسان (۱ی گولان) له گه ل گزنگی به یاندا گه یشتینه گوندی موسلوک. مووسلوک یه ک مالی تیدا بوو نه ک زیاتر. مه لا مسته فا له نیزیکی ماله که له بن داریکی گویز دانیشت و پیشمه رگه کان له ده وریدا بالا و بوونه وه. مه لامسته فا هه لی به که سنه دا به بی ماله که شیوی ماله که شیوی ماله که شیوی

ماش و هدرزنیان برّ لیّ ناین. هدروهها ده - پازده کاوریان برّ خواردنی ئیمه هینایه لای مهلا مستهفا. ئهمانهیان له نیّوانی گرووپهکاندا دابهش کرد و ئیمهش کاورپیکمان بهر کهوت. برّ خواردنی چیشت هیچ کاسه و کهوچیّکیّکمان نهبوو تهنیا بری پیاله نهبی که له ریّگه پیّمان بوو و برّ خواردنی چیشتی هدرزن و ماش سوودمان لی وهرگرتن. خاوهنی نه ریّد و ماله ریّز و میّوانپهروهرییه کی بهزیاده وهی له بارت ئیمه دا نوواند و ئیّمه که نیزیکهی به ماله ریّز و میّوانپهروهرییه کی بهزیاده وهی له بارت ئیّمهدا نوواند و ئیّمه که نیزیکهی پینسهت و دوو هه تا پینسهت و چوارکه سبووین کهسی نهبوو که برّ خواردن شتیکی بهرنهکهویّ. بیگومان به و راده یه نهبوو که تیّر ببین به لاّم هدر چوّن بی برمان پیّی شکا. هدلی مهدری نهوه شهریرسیاره تبی دابه شکردنی خواردنه که یان له نیّوان گرووپه کاندا له کهسین که به رپرسیاره تبی دابه شکردنی خواردنه که یان له نیّوان گرووپه کاندا له نهسین که به رپرسیاره تبی دابه شکردنی خواردنه که یان له نیّوان گرووپه کاندا له نهستن دابه و

پاشنیوه روّی ۲۱ی نیسان (یه که می گولآن) مووسلّوّکمان به جی هیینشت. شهو له چیا پشوومان دا و روّژی دواتر به ری که و تینهوه و شهو گهیشتینه گوندی ئه رمووش. ههوا خوّش بوو و ئاگرمان کرده وه.

گوندی بهنی له داوینی چیای ئاودهل کودی هه لکه و تووه که به شیکه له ناوچهی خواکورک. مهلا مسته فا حهزی لی نهبوو چیتر له و شوینه بینیته وه لهبه رئه وه فیلی

برادوست که له دەورى ئهو دەشته بوون لهگهل بارزانىيىهكاندا پېشىينەيەكى دوژمندارىيان ھەبوو و لەوانەبوو شەرىخى لە نېخواندا رووبدات كە بارزانى خۆى لەمە دەدايە لا. دواى نىيوەرى لە بەنئوه كەوتىنە رى و لە گوندەكانى دەرياى سۆر و چنارى تېپەرىن و شەو گەيشتىنە گوندى حەيات و لەويش رابردىن و گەيشتىنە چۆمى كە لە گەلىيى رەشەوه دەھاتە خوار و لەگەل چۆمى حەياتدا كە چۆمىنكى بەرىن بوو يەكى دەگرتەوه. ھەموومان لەو چۆمەش پەرپىنەوه، ئەوەشم لەبىر نەچى پېشتر مەلا مستەفا پەيامىنكى بۆ حوسىن گوزەلاى بەگزادەى خېلى برادۆست ناردبوو كەوا لەگەل چەند كەسىنكى خېلەكەى خۆيدا بى بورپىنوينىمان. ھەرچەندە پېروەندىيەكى خۆشىشى لەگەل مەلا مستەفادا نەبوو بەلام شەو تەباى چوار موزقى خۆى كە شارەزايىيى تەواويان لە ناوچەكەدا ھەبوو بۆ رېنوينىيى بارزانىيەكان ھاتن.

له دهشتی بهرازگر (ناوچهی برادوّست) تیّپهرین و له کیّله کی بنکه یه کیّراقی له کانی ره ش له داویّنی چیا ده رباز بووین و لهویّوه به رهو دهشتی میّرگه سوور چووین و نهو دهشته شمان بوارد. هه رچه نده زوّر ماندوو و که له لا بووبووین به لاّم بی پشوو ناچاری ریّروّیشتن بووین له به رئه وهی هیّزگه لی عیّراقی له و ناوانه و له نیّزیکی ئیّمه دا بوون.

لهگهل گزنگدانی روّژی ۲۶ی نیسان (٤ی گولان)دا گهیشتینه گوندی دهریا سوّر که ههمووی بهسهریهکهوه ده - پازده مالّی دهبوو ، بیّگومان ئهوان ئهو ئازووخهیهیان نهبوو ههتا پیّبژیوی پیّنسهد مروّث دهستهبهر بکهن، بهلام چییان ههبوو بوّیان هیّناین. ئهو گونده چوّمیّکی پر ئاوی ههبوو که سنووری عیّراق و تورکیای پیّک دههیّنا. ههوا بهجاری خوّش بوو و ئیّمه له بهیانییهوه ههتا ئیّواره توانیمان ههر ههموومان لهئاو بدهین و بپهرینهوه. بیّگومان گوندییهکانی دهریاسوّر بوّ پهرینهوه له چوّمهکه هاوکارییان کردین. من ناچاربووم چهندین جار له چوّمهکه بپهرمهوه ههتا چیی چهک و کهرهسته و جلوبهرگ ههیه بگهینم بهودیی چوّمهکه.

لهویّوه چووینه ناو زهویی تورکیا و بهرهو روّژئاوا، رووهو چیای گوّقهند که دوو ناوی ههیه گوّقهند یان ژوول ویشتین. له نیّوانی چیای گوّقهند و چیای مهنکو که له زهویی تورکیادایه خیّلی سالاری ههیه که پاریّکه له خیّلی گهردییهکان. ئهم خیّله که له زهویی تورکیادا دهژین، له رووی بیروباوه رهوه ئالیگری له بنهمالهی بارزانیی سهر به تهریقه تی شیّخی نه قشبهندی، دهکهن. ئیّمه به شهو لهوی ده رباز بووین.

به یانییه ی روزی ۲۵ ی نیسان (۵ ی گولان) پیاوه کانی ئیمه گه یشتنه گه رووی زیت که سنووری عیراق و تورکیایه و جاریکی تر پیمان نایه وه ناو زه ویی عیراق.

لهوی بنکهیه کی پولیسی عیراقی هه بوو و پولیسه کان به شه و خوبان بو ئیمه له پاریز نابوو. پیکدادانیک رووی دا و سه رکاروانانی ئیمه که هه موویان خه لکی ئه رگووش بوون له ناکاو په لاماردران و له ماوه ی تیکسره واندنیکی که م خایه ندا پولیسیک کوژرا و دوانیشیان به دیل گیران. یه کی له پولیسه کان ته نابه به به له گه نام خه در او به میران و له به رئه وه می خه لیل له و باخوشتر بوو به سه ریدا زال بوو و کوشتی. یه کی له پیاوه کانی ئیمه شرینداربوو، برینداره کهی ئیمه کوره لاویک بوو له کوردانی گه ردی تورکیا له گوندی که لیت که به هه قاله تیلی باوکی ها تبووه پال ئیمه. له لای ده ستیه وه خوینی له به در رویشت و هه تا گه پشتینه گوندی ئه رگووش گیانی له ده ست چوو. ئه مه خوینی ییک هه لیم نیوان ئیمه و سویای عیراق بوو.

شایهنی وهبیرهاتنهوهیه که ریّکخستنی هیّزهکان بوّ ریّرویشتن و نهرک دابهشکردن به شیّوهی خوارهوه دیاری کرابوو: پیشکیشی ئیّمه هیّزی مامهند مهسیح، مستوّ میّرووز (که به دوازده کهسهوه له عیّراق هاتبووه پالّ ئیّمه) و نهرگووشییهکان بوون. دوای نهوان مهلا شنی بهخوّی و پیاوهکانی و پاشانیش مهلا مستهفا بوو لهگهل پیاوانی وهک محممه دهمین میرخان و نیبراهیمه رهش و پیاوهکانی دوّلهمهری که بهردهوام لهگهل مهلامستهفادا بوون و پاش نهوان هیّزهکانی نیّمه بهسهرکردایه تیی شیّخوّمهر شانهدهری و ههندیّکی تر.

رزژی ۲۵ی نیسان (۵ی گولان) گهیشتینه ئهرگووش. گرووپی پینسهت کهسیی ئیمه بیست و پینج رزژ لهو ناوچهیه و له نیوانی گونداندا بالاوبووبوو و حکوومهتی عیراق هیشتا ئاماده نهبوو رووبهرووی ئیمه ببیتهوه. کاتی پی حهسیان که ئیمه سهرلهنوی له

تورکیاوه هاتوویندتدوه عیراق دهسته یه کیان به سه رپه رشتیی عه لی به گی قه مچی ره ش بر و توویی و استیدا بو هه لسه نگاندنی هیزگه لی ئیمه - نارده لای بارزانی. ئه معه لی به گه پیاویکی فره بی به زه و دهسره ش بوو و له دوژمنانی باوه کوشته ی بارزانییان بوو. خویشی له کوردانی سلیمانی بوو که له بزووتندوه ی سالانی ۱۹۳۵ – ۱۹۳۵ و ۱۹۳۸ و زایین به رابه رایه تیمی خه لیل خوشه وی، سه رکرده ی سوپای ئه م ناوچه یه بوو و ژماره یه که له بیاوانی بارزانی به ده ستی ئه و ها تبوونه کوشتن و چهندیکی تریشیان به فه رمانی ئه و له دار درابوون، له وانه ش وه ک عومه رئوسومه ری، مه لازاده بیه یی و عومه ره و ستانی.

له سالآنی نه و کاته ی شوّرشدا که مه لا مسته فا له سالّی ۱۹۳۳ له دووره هه واریی سلیّمانی هه لاّت (۵) و دهستی به سه ربنکه ی پوّلیسی ریّزاندا گرت هه رئه و خوّی بریندار و دیل بوو و مه لا مسته فا له کوشتنی نه و چاوپوّشیی کرد و به ری هه لاّدا. نه و که سه خوّی نه مروّ بو زانینی و زه ی شه روانیی ئیّمه و هه روه ها تیّگه یشتنی ریّگه ی پیّدارویشتنی داها توومان ها تووه ته نه رگووش و له گه ل مسته فادا دیانه ی ده کرد. نه و یه کی له بارزانییه کانی به ناوی وه لی بیبانی که له گاده رخوّی به ده سته و دابوو و له دیانه له بن چاوه دیریدا بوو ، له گه ل خوّیدا هینابوو به لام کاتی تی گه یشت مه لا مسته فا نیازی شه ری همیه و پیشمه رگه کانیش چه ک و ته قه مه نییان باشه ، ئیتر پاشه کشیّی کرد (۲).

له و کاته دا، هیزگه لی سوپا و پولیسی عیراق له سی به ره ی ره واندز، ناکری و ئامیدیه وه دهستیان به چوونه پیشی خویان کرد. له به ره ی ناکری هیزگه لی خویان به ره و گه لیی هوره نارد و له به ره ی نامیدییش به ناراسته ی ناوچه ی چه پی هیرشیان هینا و هیزگه لی کو خوی له ره واندز به ره و شیروان مه زن هاتن. نیمه بیست و پینج روژ له نه رگووش بووین و پیشمه رگه کانی تر له گونده کانی ده وروپشت.

میرزائاغا لهگهل تفهنگداره کانی خویدا له ناوچهی چهپی لهسهر چیای (سهرخین گهل) خهریکی پاسهوانه تی و چاودیری بوو که بهشهو دوو کهس له جاشه کان به ناوی میرزائاغا ئهرگووشی و محمه ده ئهمین چیوهیی (دوو میرزا ئاغا ناویان هات که یه که میان

⁽٥) بارزانيي نهمر سالي ١٩٤٣ له سليماني دهرچوو نهک ٣٣ ـ وهرگيږ.

⁽٦) تفهنگی برنزی دریّژ و کورت، دهمانچه، نارنجوّک و رهشاشیّک که له خواکورکی عیّراق بهجیّمان هیّشت. دهمانچهکان جوّری کوّلت بوون، زوّریهمان خهنجهرمان پی بوو. نارنجوّکهکانمان له مههاباد هیّنابوو و ههندیّک له فهرماندهکان دووربینیان ههبوو- نووسهر.

لهسه رکرده کانی ئیمه بوو و دووه میان نه رگووشی و جاش بوو) هیزگه لی سوپایان ری به دییی کرد و په لاماری گرووپی میرزاناغا ره شویان دا. له و شهره دا جگه له میرزاناغا که برینیکی سووکی هه بوو زیانی زیاترمان پی نه که وت. پیدا پیدا شه و له ئیمه نیزیک که و تموی و بریار بوو سبه ینی نیمه هیرش بکه ینه سه رئه رگووش.

ئیستا پاشی چل و حدوت سال دیتدوه بیرم که له نهرگووش لهسهر لیواری جوگهلهیهک له خوارووی مالی سهعید عهبدولوههابهوه له تهنیشت مهلا مستهفا رونیشتبووین مروقیک له ناوچهی گهردییانهوه هات و بریک تووتن و نامهیه کی دایه بارزانی. پیم وایه ناوی نهو تهتهره حهسهن بوو. گوتی: دهوله تی د رکیا هیزیکی فرهی هیناوه ته سنووری عیراق و سنووروانانی ئیرانیش ههموو ریگه کانیار گرتووه و دایانخستوون، ریگهی ئیوه به تهواوی بهستراوه. مهلا مستهفا کاتی نامه کهی خوینده وه ههر نهوهی گوت: گوی بگره با ببینم نهدی شهر چیی لی بهسهردی؟

بارزانی پاشان به پیاوه کانی وت به سهر پردی (باسیا)وه بچن بو گوندی (دیریّ) که شیخ سلیّمان لهوی بوو، ئیّمه لهگهل گرووپی شانه دهری و سهعید وه لی بهگ بهشه و بهسه رپردی باسیادا روّیشتین که لهسه ر رووباری باسیایه، له ناوچهی مزووری رهت بووین و لهسه ر پرده که وه به ره و گونده کانی ستوونی و (ناوچه لا) و (دیّریّ) چووین، که ناوچهی (هه رکی)یان بوو.

روّژی ۹ ای نایار (۲۹ گولان) بوو گهیشتینه دیّری مهلا مستهفاش گهیشتبوه نهوی نه دیّری دووباره دهستهیه که لهلایهن حکوومه تی عیّراقه وه به سهروّکایه تیی سینوی تووی له شاری نامیّدییه وه بوّ و توویّژ هات که له راستیدا بوّ پیّ حهسیانی هیّزگهلی بارزانی هاتبوون و به بیّ دهسکه و تنی نه نجامیّک گهرانه وه دوا.

مهلا مستهفا بهدوای سهعید خوشهوی و مستو میرووزیشیدا نارد که نهوانیش بین بو دیری. ههتا بارزانی خوی رووگهی بزووتنهوهکهی دیاری نهکرد کهس نهیدهزانی بهکیهه لادا دهروین. ههر به گهیشتنی پیاوانی نهسعه دخوشهوی بو دیری نیسر بالهفهی عینراقیش پهیابوون، دوازده بالهفه به بوّمبا و شینست تیرهوه پهلاماریان هینا و لهبهرنهوهی هیچ پهناگهیی نهبوو خوّمانی لی وهشیرین دوو کهس له پیاوانی نهسعه خوّشهوی کوژران و حهوتیشیان بریندار بوون.

رِوْژی ۲۰ی ئایار (۳۰ گولان) له گوندی دیری دهرکهوتین و چووین بو گونده کانی

ستوونتی و ناف چهلا. لهوی حه قده که س له گوندی ستوونتی له ئیمه جیابوونهوه. ئهمانه له گرووپی بیری بوون (۲) ، بری له هیزگهلی ئیمه لهسه ر چیایه ک له گوندی بیداو گهیشتنه وه یه ک. ئیوارهی بیسه ته مینی مانگ بوو زهویی عیراقمان له دواوه به جیهیشت و به ره و گوندی بیداو که و تینه ریگه.

گوندی بیّداو که تهواو لهسهر خالّی سنووریی عییّراق و تورکیادا ههالکهوتووه دوو بهشه: بیّداوی عیّراق و بیّداوی تورکیا و چیایهکی بهرزی ههیه بهناوی چیای بیّداو.

رقری ۲۱ ئایار (۳۱ گولان) گهیشتینه گوندی بیداو که کهوتووه ته بناری چیای بیداو، ته تعنیا ریبازگهی رقیشتنمان له لوتکهی بیداوه وه بوو که یه کجار به رزه و به فریکی ستوور گرتبووی، نهمه نالهبارترین و دژوارترین ریرقیشتنی ئیمه بوو. چیای بیداو «چوارچه لی هه رکی» شی پی ده گوتری و چوارچه له به واته ی چوار لوتکه یه.

ئیستا له زهویی تورکیادا بووین، دهمهدهمی ئیواره مامهند مهسیح لهگه قهندی پیشمهرگه و ژمارهیه خه قرکی گوندی بیداو چوون بو چیای بیداو بو نهوهی پیپلیکانه لهسه ربهفره که دروست بکهن و پیشمه کهندی بیدوانن به خو و کهلوپه لیانه و پیشمه رگه کان بتوانن به خو و کهلوپه لیانه و پیشمه رگه کان بتوانن به خو و کهلوپه لیانه وه تی به و تیپه پیلیکانانه دا به سه که کورگه لی پیشمه رگه به ره و هه وراز و گهرووه کان که وتنه ری به و پیپلیکانانه دا به سه رکه و تین و گهیشتینه گهرووه که . له ویوه هه تا لوتکه که تا ته به ردی بو و دو هه قالی برینداری ئیمه به هیچ جور نهیانتوانی به و تاته به رده دا سه رکه ون . مه لا مسته فا له خواره و ی نه و تاته هه ردوو برینداره که ی دا به ده ست خه قری گونده که وه بو خاره سه ریزان نهوه ی سی ریزان نهوا بو چاره سه ریزان نهده سی بوزان شارده و باشان دایانن به ده ست سوپاگه لی عیراق ده و قیمی کرد و نهویت ریان له گرتووخانه کوی دواییی کرد و نهویت ریان له گرتووخانه کوی دواییی کرد و نهویت ریان به دیند و به دیند وی مایه وه .

⁽۷) کاک حهسو میرخان روونی کردهوه: «ئهمانه له بزاوتنی ئیمه بی ناگا بوون و بهپاش کهوتن. ئیتر که سی روّژ دووای بهری کهوتنی ئیمه، ئهوانیش بهرهو تورکیا هاتبوون که بگهن به ئیمه بهلام لهبهر ئهوهی شوونی ئیمهیان بو ههانهگیرابوو ئیتر بو خوّیان یاخی بووبوون. بهلام لهبهرئهوهی توانی دهسوکهریی دوور و دریّژیان لهبهرامبهر هیّزگهلی عیّراقدا نهبوو، خوّیان بهدهستهوه دابوو.» نووسهر.

بهردهوام ده - پازده بریندارمان همبوو که به گویّره ی همبوونی توانی سواری یان پیاده یی له گهدنماندا ده پویشتن. ئه وکاته ی پیگه خوّش بوایه به سواری ده هاتن و ئهگه ر پویشتن زه حمه بوایه نه سه داربه ست به شان ههنمان ده گرتن. هم مه مه مه میرخانه ی والیّره پونیشت به شان هه گهرتن. هم برینداربووبوو و شویّنی پونیشت به سوقیه برینداربووبوو و شویّنی برینه که ی خویّناوی لی ده چوّرایه وه ، پاش گهیشتن به سوقیه توانیی شویّنی گولله که ساریّ بکات. ناوی بریندارانی تر بریّتی بوون له: حالی محمه د خه لانی ، مسته فا ره شو له له له لووکی ، شیّخ توّمه ر مه لا شانه ده ری (کورمامی خوّم بوو) ، سالّ خان ، غه زالی میرخان ، محمه د نه مین حه سه ن خه لانی و ژماره یه کی تر.

رقرژی ۲۲ی ثایار (یهکهمی جوّزهردان) گهیشتینه گوندی بائی و چهند سه عاتی له وی ماینه وه، نه وجا شهو له وی ده رکه و تین و به ره و گوندی چوّخ بزواین و له ویّوه سه ره وژیّر بووینه وه و گهیشتینه ناوچه ی شار که شویّنیکی هیّمن بوو. پاسه و انانی ئیّمه ئاگه داریان کردینه وه که و این بینج جهندرمه ی تورک و ابه ره و ئیّره دیّن. مهلا مسته فا گوتی ئه گه رلیّتان نیّزیک بوونه وه چهکیان که ن و نه گه ر خوّیان به ده سته وه نه دا ناگریان ده ن به لام ئه و ان بوون هه لگرتنی ئیّمه نه ها تبوون و بی نه وه ی لیّمان نیزیک ببنه وه، روّیشتن. نه وکاته دو و هرچ ها تنه ناو پیشمه رگه کانی گروو په کهی ئیّمه به لاّم له به رئه وه ی جهندرمه کان نیّزیک

برون نهمانویرا ته قد بکهین. پی پیشانده رانی ئیمه سی که س برون له دانیشتوانی گوندی کوردی (بائی)ی تورکیا. پی پیشانده ره که مان گوتی ئه گهربیو به ههورازی چوخدا به سه کوردی (بائی)ی تورکیا. پی پیشانده ره که مان گوتی دوژمندا بکهوین. به لام پیگهیی هدیه قاچاخچیان پیایدا ده پون. هدندی ئالاوز و دژواره به لام هیمن و بی گیروگرفته. شهو، به ره خورئاوا و سهرچاوهی (گوره) به پی کهوری و دوای سه عاتی گهیشتینه ئهوی. پی پیشانده رگوتی ده بی له گوماویکی گهوره بده ین و دووپاتی کرده وه کهوا ئهو پی له ههر کوی دابنی پینویسته ئیمه شرون پیی ئه و کهوین، ههر که س له گوماوه که ئاسی بیی ده فهوتی. دوا به دوای پی پیشانده رچووینه ناو گوماوه که. و چانیکی زور به گوماوه که دا تیپه پیس کرد. به همر ئاوایه کی بوو له گوماوه که ده رباز بووین و له و به ره وه له ناوچهی (دزا گهوره) بینیمان وا مه لا مسته فا دانیشتوه و پیشمه رگه کان له کاتی پشوودان. مه لا مسته فا بینیمان وا مه لا مسته فا دانیشتوه و پی په پینه و ممان له گوماوه که چوار سه عات و بیست سه یریکی کات نه ژمیزه که ی کرد و گوتی په پینه و ممان له گوماوه که چوار سه عات و بیست ده قیقیه ی کیشاوه. نه مه یه کی بوو له و پیگه زور سه ختانه ی بریمان و هه مه و و میای ئاسنگرا گهیشتینه جی و ده بوو هه رئه و ده موده مه تا هه وا ساردی نه کرد بوو به ره و چیای ئاسنگرا بکه و بنه جی و ده بوو هه رئه و ده موده مه تا هه وا ساردی نه کرد بوو به ره و چیای ئاسنگرا بکه و بنه ری .

رقرژی ۲۳ی ئایار (۲ی جنوزهردان) به رووکاری روزههات کهوتینه ری و به چیای (ئاسنگرا)دا سهرکهوتین و نیوه رو گهیشتینه ئهوی. هیچ پیبژیوویکمان پی نهبوو. لهوی بالهفرانی تورکیا گهیشتنه سهرمان. دوو بومبایان ههالدا و بریکیش به شیست تیر دهسریژیان کرد و رویشان.

له و پهلاماره دا ئازار به هه څالانی ئیسمه نه گهیشت. کاتنی دنیا تاریک داهات بهره و چیای سپیریز که وتینه رئ که ته واو به فر گرتبووی و هیچ پشووه کمان نه دا. رؤژی ۲۶ی ئایار (۳ی جوّزه ردان) به لوتکه ی سپیریزدا که سنووری ئیران و تورکیایه سهرکه و تین.

رِدِّرْی ۲۵ی ئایار (کمی جـوّزهردان) ههتا ئاوابوونی رِوِّرْ بهرِیّگاوه بووین و شـهویشـمـان بهبـی پیّخوّر و پیّبرژیو لهو دهشتهدا برده سـهر.

رِدِّژی ۲۶ی ئایار (۵ی جوّزهردان) بهرهو لای گوندهکانی بیّـدکار و جـرمی بزواین و چووینه ناو زهویی ئیّران.

کهواته پیاوانی بارزانی روزی ۲۰ی ئایار (۳۰ گولان) چوونه ناو زهویی تورکیا و

بهیانیهی روّژی ۲٦ی ثایار (۵ی جوّزهردان) زهویی تورکیایان لهدوواوه بهجی هیّشت و گهیشتنه ناو زهویی ئیّران. ئهم بهشهی ریّرویشتنی پیّشمهرگهکان بریّتی بوو له ئالوّزترین قـوّناخ و ویّرای ئهوهی هیچ پیّک هه لچوونیّک لهگهل هیّزهکانی تورکیادا رووی نهدا ماوهی شهش روّژ دریّژهی کیّشا.

روزژی ۲۱ی ئایار ۱۹٤۷ی زایینی (۵ی جوزهردانی ۱۳۲۱) پیاوانی ئیسمه گهیشتنه گونده کانی بیدکار و جرمی لهناو زهویی ئیران. گوندی بیدکار ههر چهنده پینج - شهش مالای دهبوو به لام چوّل بوو له دانیشتووانه کهی. کهچی گوندی جرمی ئاوه دان بوو و خیّلی ههرکی لهوی داده نیشتن. هینده شه کهت و برسی بووین راده ی نهبوو، مه لا مسته فا پیشتر گهیشتبووه ئه و گونده و بریّک خوّراکی بوّ پیاوه کانی ناردبوو که به ریّگاوه بوون بوّ نهوه ی وزه ی به ریّوه چوونیان هه بیّ.

هدر ئدو روزه جدرم به مان له دواوه به جن هید و به رهو ده شدی ته رگده وه ریخ نید به گزاده کان چووین. ئدو ده مدی ئیمه له بناری چیابووین پیاوی هدوالی دابوو به نووری به گراده ئدوا جرمی پربووه له خدلک و هیزی چه کدار لدوی کوبوونه ته وه دوری به گگوتبووی برون بزانن مه لا مستدفا نییه پدیدا بووه ته وه ده می ندو پیاوه بو هدوال ده سک کدوتن هات، وه گیر خرا به لام هاوه له کانی تیان تدقاند و رویشتن.

روّژی ۲۷ی ئایار (۲ی جوّزهردان) ئیمه چووینه گوندی (تیلوّ) و مهلا مسته فا چووه گوندی (ئهنبیّ) و ژماره یه کیش چوون بوّ گوندی (بیله چووک). ههرچوّن بیّ ئه و شه وه لهوی ماینه وه بی نه وه به کیزاده و ههرکییه کان نه مینین. به کورتی هیچ پشووه کمان نه بو و دووباره به ری که وتینه وه و به ره و لای خیّلی دره ی ژووری چووین که له چه ند گوندیّک پیک ها تبوون و ئه م خیّله له نیّوان خیّلانی شکاک و هه رکی و به گزارده دا ده ژیان. له چیا سه رکه وتین، له لوتکه ی ئه و چیایه وه ده شتی سوّمای که ناوچه ی خیّلی شکاکه له به رپیمانه وه بوو.

روّژی ۲۹ی ئایار (۸ی جوّزهردان) له چیاوه سهرهولیّژ بووینهوه و له چهند گوندی رهت بووین، ناغان خوارد و مهلا مستهفاش چوو بوّ گوندی (سیروّ) و گوندی (حهسهن تهلوو)ی بهگزاده. دهمهو ئیّواره بوو ریّ پیّشانده ره کهی خه لکی گوندی (بائی)مان که بهخوّهیّشتی خوّی وهگه لمّان کهوتبوو مالناواییی لیّ کردین و گهرایهوه دوا. ئیمه دوو سیّ سهعاتیّک له گوندی (سیروّ) هه لویّستاین و بهشهو دهشتی (سوّمای)مان بوارد.

روّژی ۳۰ی ئایار (۹ی جوّزهردان) دهمهدهمی نیوه روّ له داویّنی چیایه کهیشتینه دوو گوند ناویانم لهبیر نهماوه. خواردنیّکمان خوارد و سهیرمان کرد وا له بهرزایییهکانی ئهو بهره وه که ریّبازگهی پیّداچوونی ئیّمه بوو نیّزیکهی سهد کهسیّکی سواره له چیا سهر دهکهون. مهلا مسته اکه بهدووربین سهیری ئهمانهی دهکرد گوتی دهیانهوی ریّگهمان لی ببهستن. به مستیّ میّرووزیی گوت لهگهل ژمارهیه که له تفهنگدارانی خوّی له ریّگهی سنووری تورکیاوه پشتیان لی بگریّتهوه بو نهوهی له دوو لاوه بیاندهینه بهر دهسریّژی ئاگر و گوّره پانه کهیان پی چوّل بکهین. مستوّ میّروّزی تهبای پیاوهکانی بهم نهرکهوه چوو و پاش چهند دهقیهیه که تیکگیراندا سوارانی شکاک شکان و ههلاتن. نهو تیکگیرانه پاش چهند دهقیهیه که تیکگیراندا سوارانی شکاک شکان و ههلاتن. نهو تیکگیرانه بیانی نهبوو. نهم شکاکانه له خیّلی (عهبدهوی) بوون که له سالی ۱۹۱۶ دا کاتی شیخ عیبدولسه لامی برای مهلا مستها له ریّگهی گهرانهوهی له سهردانی که به بانگهیشتنی رووسیا بو نهوینده ری کردبوو و بو بارزان دهگه یاده میوانی نهم خیّله بوو و نهوانیش له لای عوسمانیش بو گرتنیان بهدوانیش له لای عوسمانییه کان زمانیان لی دان و عهسکه ری عوسمانیش بو گرتنیان بهسهریان وهربوون، له پیکداداندا، دووکهس له هه قالانی شیّخ عهبدولسه لام شهید بوون و نهوانیتر گیران، شیّخ عهبدولسه لام و عهزیز گوهار و محهمه د نهمین بابسیقی له لایهن عوسمانیه کانه و نهوانیتر گیران، شیّخ عهبدولسه لام و عهزیز گوهار و محهمه د نهمین بابسیقی له لایهن عوسمانیه کانه و نه مووسل به داره و کران.

ئهم خیّلتی شکاکهی بو شهری ئیّمه هاتبوون له ههمان عهبدهوییهکان بوون. پاش ههلاتنی ئهمانه، ئیّمه له چیایهکه سهرکهوتین و بهرهو گوندی بالکان سهرهو لیژ بووینهوه. ئهو روّژه ۱۷ کی تایار (۱۰ کی جوّزهردان) بوو.

ای حوزهیران (۱۱ی جوزهردان) چووین بو گوندی دیلزی و بریدک خواردنمان خوارد و پشوومان دا. له جیرمییهوه ههتا دیلزی شهو و روز له رویشتندا بووین و وچانمان نهدابوو. ۲ی حوزهیران (۱۱ی جوزهردان) چووین بو گوندی چیستکود. (له نهخشهدا حاجی جفان).

سى حوزهيران (١٣ جۆزەردان) چووين بۆگوندى هەلووران. (لە نەخشەدا ھەبلەران)ه.

کی حوزهیران (۱٤کی جوّزهردان) چووین بوّ گوندی بریشخوّران له سنووری تورکیا. ئیّمه لهو ناوچهیه دا له بهرزایییه کانی سنووریدا ده روّیشتین و خوّراکیشمان له گونده کانی ئیّران پهیا ده کرد. هیّزی چه کداری ئیّران هه رچهنده له رووی مروّقه وه بیّ رُماربوون و چه کیشیان نویّبا و بوون، به لام له رووی توانی کرده وه یی لاوازبوون و خیّد لانی کوردیش ته نیا له

روالاهتدا وایاندهنوواند که یارمهتیی سوپای ئیران دهدهن و له هیچ بهرهیهکدا به تهواوی رووبهرووی ئیمه نهدهبوونهوه. سوپای تورکیا خاوهن هیزیکی زیاتربوو و بالاه پانی تورکیا له بهرزایییه کی زورهوه چاویان بو ئیمه دهگیرا به لام هیچ شوینهواریکیان بهدی نهده کرد. پیاوانی ئیمه له و ناوچه سنوورییه دا به شیوه ی پیچاوپیچ دهرویشتنه ریوه.

۵ی ئایار (۱۵ جۆزەردان) بریشخۆرانی زەویی تورکیامان بری و گەیشتین به دۆلی قت ورکیامان بری و گەیشتین به دۆلی قت ور لهناو زەویی ئیران. ئەم ناوچەیە پرترسترین ناوچە بوو بۆ هیزگەلی بارزانی لەبەرئەوەی سوپای ئیران بەكەلوپەل و یەكەگەلی زۆر له پیاده و سواره و تۆپخانه و هاوەن و زریپۆشی شەركەرەو، بۆ هەلچنینی لەمپەریدی كەسنەب هیلینکی بەرگریی له راده بددەریان دروست كردبوو.

مهلا مسته فا دووربینه که ده ده رهینا و بانگی (تهیموور) و (بینجان)ی کرد نهم دووکه سه له شکاکه کانی ناوچه که بوون و ها تبوونه پال هینزی بارزانی و ها تن بو سرقیه ت. لهبه رئه وه شاره زای ناوچه که بوون ، بووبوون به ری پیشانده ریشمان ، مهلا مسته فا له بینجانی پرسی ناوی نه و دوو چیایه چییه ؟ بینجان گوتی چیای ناگرییه که یه کینکیان ناگریی بچووک و نه ویتریان ناگریی مهزنه (مهبهستی نه وان هه رئه رارات خویه تی بچووک له زهویی نیراندایه و ناگریی مهزن له زهویی تورکیا و ریی خیمه به وانه دا راده بری مهلا مسته فا پرسیاری کرد هه تا نه وی چه ند فرسه خریگایه ؟ بینجان وه لامی دایه وه گوتی حه وت روژ رییه دراست وه ک نه و گوتی پاش حه وت روژ گه گه شتینه نه و ناوچه یه .

۷ی ئایار (۱۷ی جوّزهردان) بهرهو گوندی ئهلهند روّیشتین و لهکاتی نیوه روّ گهیشتینه دوو گوندی بهله رهش و بهلهسوّر که له سنووری ئیّران و تورکیادا هه لکه و توون و هه تا

سبهینهی روزی دواتر حهساینهوه. خهانکهکه بهباشی میواندارییان کردین.

۸ی ئایار (۱۸ی جـــقزهردان) بهیانی بهرهو رووکـــاری روّژئاوا بهری کــهوتین و پاش ماوهیه کی کهم ریّگهی خوّمان بهرهو باکور وهرگیّرا و گهیشتینه زوّزانی حاجی بهگ که زوّر بهرز و یه کجار دلّگیر بوو. له بهری باکور سهدان رهشمالیان هه لدابوو، پرسیارمان کرد ئهمانه کیّن؟ گوتیان لهو خیّلانهن که بوّ زوّزان ها توونه ته چیایان.

۹ی ئایار (۱۹ ای جـقزهردان) له سـهرهوه پا بهرهو پهشـمالهکان سـهرهولیّـ بووینهوه. مهلامستهفا چوو بو پهشمالی مستهفا بهگی سهروّک خیّلهکان. ههندیّک له ئیّمه چووین بو پهشمالهکان و ههندیّکی تر بو گوند. خهلکی ئهوی له پووی پیّبریو و پیخوّرهوه زوّر بهباشی میّواندارییان کردین.

۱۰ ی ئایار (۲۰ جۆزەردان) له ههواری خیّلات رەت بووین و بهرەو گوندی (عهیاری) رویشتین. هیّشتا روّژئاوا نهبووبوو که له داویّنی چیاوه گهیشتینه دوو گوندی تورک نشین که دانیشتووانه کانیان روّیشتبوون و چوّلیان کردبوو. خهریکی لیّنانی خواردن بووین که سوارانی خیّلات له دواوه نیّزیک بوونهوه، پاشهبهرهی ئیّمه رووبهروویان بوونهوه و دهنگی ئاگرهاویژی گهیشته گویّمان.

۱۱ی ئایار (۲۱ی جۆزەردان) ژمارەیەک له پیاوانی ئیمه گەیشتینه سەر چیایەکەی ئەوبەر و لەگەل سوارانی خیلات كەوتنە تیكسرەواندن.

ئەوكاتەي شەر بە كۆتا گەيشت نيزيكەي دەمەو رۆئاوابوو. لەسەر چۆمى كە لە بەرى

ماكۆوه پيندا دههاته خوار، پرديک ههبوو دهبوو خهالک بهسهريدا رهت بين. له ماكۆوه بریک وشتر هاتن که نازووخهیان بو سویا بارکردبوو. مستو میرووزی و هه ثاله کانی هيرشيان كرده سهر كارواني وشتر و كوشتيانن. كهلهشي نهو وشترانه كه بهر له پردهكه لهسهر جاده کهوتبوون بووبوون بهمایهی ئهوهی تانکهکان لهکن وشترهکان بووهستن و بوّ رەت بوون لە جادە لابدەن و لە پردەكە دەرباز بىن، بەلام كامپىزنەكان كاتى بە كەلەشى وشترهکان گهیشتن له شویننی خویان وهستان. لهوی بوو که پیاوهکانی مستو میرووزی و مامهند مهسیح کامیونه کانیان راگرته به رئاگر و زیان و شکانی گهوره یان له دوژمن دا. بيّگومان من خوّم لهو پيّكدادانه دا هاوبهشيم نهبوو لهبهرئهوهي يهكهكهي ئيّمه له دواوه بوو. مستق میرووز و مامهند مهسیح تهبای پیاوه کانیان پرده کهیان کونتروّل کرد. له شهریکی گهور دا که بو دهست به سهرداگرتنی پرده که رووی دا ژماره یه که هیزی سوپا کوژران و ئهوانیتر ههلاتن. پردهکه کهوته بهر دهستی پیشمهرگهکان. مستو میرووز و پیاوه کانی له پرد پهرینهوه به لام مهلا مستهفا و ژماره یه کی گهوره لهم بهرهی چوم مابوونهوه. شهو تانکهکان بهرهو پرد هاتن و دهستیان به بوّردمانی سهنگهری ئیّمه کرد. پیاوه کانی ئیسمه لهو تاریکییه دا له نیزیک پرده که پریان دایه کامیونگهلی هه لگری سهربازان و، به نارنجو ک و تفهنگهوه هیرشیان بردهنه سهر. ژمارهیه کیان لی کوشتن و ئەوانىتر ھەلاتن. شىخ سلىمان و ئەسعەد خۆشەوى لە ئىمە جىابوونەو، و ديار نەبوو لە کويّن. شهريّکي سهير بوو. لهو شهرهدا چوارده کهس له پياواني گرووپهکهي مستق ميّرووز برينداربوون به لام كوژراومان نهبوو. رئ پيشانده ريكمان ههبوو بهناوي ميرزا عهبدي كه ههسپيخيشي ههبوو، گوتي من شارهزاي ناوچه کهم، ئهو ئيمهي بهرهو چومه که ري بهدييي کرد و بواریکی پیشان داین، به تاریکی توانیمان لهو بوارهدا له چوّمهکه بدهین و دهرباز بین. هیّزی سوپا هدرچدنده لهو ناوانه کوّجی بووبوون به لام لهبه رئه وهی سهر لیّشیّواو و ترسا بوون نهيانده تواني كاردانهوه يهكيان ههبي، مهلامستهفا لهو ناوهنده واته لهناو جه رگهی سوپادا بوو، گرووپی مستق میرووز و مامهند مهسیح به راییکیش بوون که پردهکهیان هاویشته بن دهسهالت. گرووپی شیخومهر شانهدهری که منیش ههر لهو گرووپهدا بووم له پاشکۆي سوپاي خوّمان بوو.

۱۳ی ئایار (۲۳ی جوّزهردان) ههموومان له چوّم دهربازبووین و سهرکهوتینه سهرگردیّک و لهویّوه چووینهوه پال شیّخ سلیّمان و ئهسعهد خوّشهوی و هاوه له کانیان. مهلا مستها به بینینهوهی ئهوان یه کجار دلّخوّش بوو. ئه و کاته ی سوپا پی حهسیا ئیّمه له رووباره که

په ریوینه ته وه که و ته ناگرها و پزشمه رگه یه کمانی به ناوی محهمه د مه لا محهمه د شه هید کرد و لاشه که ی له وی مایه وه به لام میرزا ناغا رویشت و تفه نگه که ی هینا.

له لیتواری چوّمه که ریّگهیه که همبوو دهبوو به پهله له و ریّگهیه به دوور که وین چونکه هیّزی سوپا به مروّهه لگر و کامیوّنه و هویّوه لیّمان نیّزیک ده که وتن. ده می ئیّواره له و جاده یه و دوور به دوورین و یه کیّک له هاوه لآنی ئیّمه به ناوی حه جی گویّزی که له پیّکدادانه که ی شهوی رابردو و برینداربووبوو کوّچی دواییی کرد و ته رمه که یان شارده و هی پیّکدادانه که ی شهری رابردو و برینداربووبو کوّچی دواییی کرد و ته رمه که یان شارده و گوندیک پاشان ریّگه مان به ره و باکور دریّژه دا و له چیایه ک سهرکه و تین و له ویّوه به ره و گوندیک به ناوی هاسوون سه ره ولیّر بووینه و هی پیّش نه وه ی بگهینه گونده که ، له ویّوه ئیّمه یان دایه به رگولله به لام گویّمان پی نه دا و چووینه ناو گوند. نیوه روّ گهیشتینه نه ویّ.

مهلامسته فا وریای کردینه وه که وا هه رکه س به راده ی خوّی خوّراک به کاربیّنی و مهریّکی زیاده سهر نه بین که پیّویست نه بی و ، دووپاتی کرده وه ده ست له مال و سامانی خه لک نه دریّ. له بن داره کانی هاسوون وه ستا بووین کاتی باله فی له ئاسمان په یا بوونه وه و په لاماریان داین. له و چه پاوه ئاسمانییه دا مهل محه مه د ئه مین لیّری که یه کیّک بوو له سه رکرده کانی ئیّمه و له شه ری شووت بریندار بووبو و جاریّکی تر گولله ی پی که و ته و و سالّحیش ئه نگاوترا و هه ردووکیان کوژارن. ئه مانه دوا زیانی گیانیی ئیّمه بوون. له وریّرویشتنه ده - پازده کیلومه ترییه دا چوار کوژراومان دا: محمه د مه لا محه مه د نه مین لیّری و سالّح. لیّره و ریا بووینه وه که وا سیّ که س له پیاوانی مستی و می بوون و نوونه و دیارنه بو و چییان به سه رها تووه ، ئه وان له ئاو په ریبونه و ه به لاّم و ن بووبوون. مه لا مسته فا گوتی: ئیمه ده مینینه وه هه تا بزانین ئه م سیّ که سه چییان به سه رها تووه . ئاخق دیلن یان کوژراو یان بریندار بوونه ؟

۱۵ کی ئایار (۲۴ی جوزهردان) به و پینیه، نه و پوژه شهه رله هامسوون ماینه وه هه تا نه وهی سی که سه که هاتنه وه لامان. ده رکه و ت پیان لی ون بووه و چوونه ته ناو خیلی جه لالی. مه لا مسته فا زوری پی خوش بوو. لیره شجاریکی تر باله فو په لاماریان داینه وه. له هامسوون ده رکه و تین و به رووکاری ناوچه ی خیلی کوردی جه لالی بزواین. جه لالییه کان خیلی کوچه ری خاوه ن په زن له لیواری چومی نار اسدا ژیانیان به سه ر ده برد و هاوینان بو له وه وی مه رومالات به ره و چیاکانی سنووری تورکیا کوچیان ده کرد. عهمه راغای سه روک خیلی جه لالی له لایه ن ده وله تی نیرانه وه به وه تا و انبار کرابوو که یاریده ی

بارزانییهکان دهدا، بریه سهرمان به ههر مالیّک له گوندیّکی نهواندا بکردایه دهیانگوت شتیّکمان بر خواردن نییه پیّتانی بدهین، جهلالییهکان دریّوترین ههلسوکهوتیان لهگهل نیّمهدا دهکرد و پاروویّک نانیان پی نهدهداین، نیّمهش له ترسی مهلا مستهفا نهده ویّراین زوریان لیّ بکهین. ههتا نیوه روّ لهوی ماینه و عهمه رئاغا به مهلا مستهفای گوت ئیّوه بروّن شهر بکهن نیّمه یارمه تیتان ده ده ین. پاشان تیّگه یشتین ناپاکیی لی کردووین و هاتنی نیّمه یارمه تیتان ده ده ین سهو لهوی که و تینه وه ریّ و کیلومه تریّک خوارتر گه یشتینه ههندی کوچه رکه چهند سه رمه پ و بزنیان پی داین و خویشمان گایه کمان هه بوو سهرمان بری و خواردمان به لام هیشتاش نیوه برسی بووین.

۱۵ ای ئایار (۲۵ ی جۆزەردان) بهرەو چۆمی ئاراس رۆیشتین که چهند خانووه کی ویران و چۆلی لیّ بوون. لهویّ، میرحاج، مهشکهیه کی پیّ بوو له گهل خویدا هیّنابووی، پپی ههوا کرد و له گهل لا الله گوی (ئاشووری) و محیّدین بابازاده که یه کیّ له ئهفسهرانی فیرقه ی دیموّکراتی ئازه ربایجان بوو به مهلهوانی له ئاراس پهرینه وه و له گهل سنووروانانی سوقیه ت کهوتنه و توویّر بو ئهوه ی وهرمانگرن. پاش چهند سه عاتی چوّن چوو بوون ئاوها هاتنه و و بوّچوونی سنووروانانی سوقیه ت ئاوهابوو: ئیمه داوای ههلویستمان له موسکو کردووه و هه تا وه لام ده گهریّته وه ئه گهر هه قالانی ئیّوه بپهرنه وه ئهم بهره ی زیّ ئیّمه ریّتان کردووه و هه تا وه لام مولّه تمان پی نه دراوه بو پهرینه وه له ئاراس یارمه تیتان بده ین.

برسی و تینوو لهناو ئهو خانووه ویران و چولانه ابی حال و راکشابووین و حه شده که سمان له هه قالانمان به ولاخ و هیستر نارده ناو خیلانی جه لالی بو ئه وهی پیبژیویکمان بو بین . به داخه وه که سله و ناوانه نه مابوو و مه پازوو خه یان له گه ل خویان دا بردبوو ، ئه وانه ی ناردبوومانن ده می ئیواره به ده ست به تالی گه پرانه وه .

۱۹ کی نایار (۲۱ ی جوّزهردان) مهلا مسته فا گوتی نیّمه ناتوانین ماوه یه کی زوّر له واوه پواه پولاماری چاوه پوانی وه لامی موّسکوّ و یارمه تیی سوّقیه تدا بمیّنین چونکه له برسانه و به پهلاماری هیّزی سوپا له ناو ده چین. پاشان پرووی له پیشمه که کان کرد و گوتی ههر که سیّ هیّزی هه یه با برواته نه و ناوانه و چه ند داری ببرنه وه و بیانهییّن. هه رچه نده له بی خوّراکیانه و زهی جوولانه و همان نه مابوو - له به رئه وه ی دوو - سیّ پوّژ بوو هیچمان نه خوارد بوو - چه ند که سیّ خوراکیانه که سیّ خوره که و چه ند داریّکی سه رئی به خو و چه ند داریّکی سه رئی نه خوره و پاش بری به خوره و چه ند داریّکی سه رئی انه و هارنه و و پاش بری به خوره و پاش بری به خوره و پاش بری به خوره و په نه و په نه و په داریّکی سه رئی انه و په داره و په رئی به خوره و په داره و په رئی به خوره و په داره و په رئی به خوره و په داره و په داره و په رئی به خوره و په داره و

میرحاج له و ریّرویشتنه دا دووربینیی کردبوو و سن پیسته بزنی کردبوو به مهشکه و هینابوونی، پری کردن له با و داره کانی به شینسوه ی چوارگوشه لهسه ر دانان و ناوئاخنه کهشی گرت همتاکو وه که له که لی بیت. ئینجا پیاوه کان به چه ک و نهسپابیان به نوره سواری که له که که ده ده دوون و ده چوون بو نه و به ری ئاراس. پاشان یه کینک که له که ی به به تالی ده هینایه وه. به م ئاوایه همتا روّری دوایی نیدزیکه ی سهد که سه له وانه ی مهله وانییان ده زانی له ئاو په ربینه وه چونکه مه لا مسته فا ده یگوت نه وه ی مهله وانی نازانی با سوار نه بی.

١٧ى ئايار(٢٧ى جـوّزهردان) ، ئەمرۇ يەكتى لە ھەڤالانى ئىـمـه كـه ناوى سـەلىم خان بیروی و خه لکی میرگه سوور بوو بواریکی دوزییه وه که به فریامان هات و پهرینه وهمانی-که له پهرجووهک دهچوو، ئاسان کرد چونکه سني روٚژبوو هيچ خوّراکێکمان نهخواردبوو و مەلەشمان نەدەزانى. نيزيكەي چوارسەد كەسى كە مابوونەوە، لەو بوارەوە پەرىنەوە و مهلامستهفا دووا كهست بوو له ئاراس پهرييهوه. دهوروبهري پينسهت و چوار كهس له ئاراس دەرباز بووین، تەنىا ناوي پینسەد و دوو كەس لەوان بە شیدوه رەسمى نووسراوه تهوه (دوو کهسهکهی تر له کوردی شکاک بوون) لهو ریرویشتنه دا ویرای کورد مرزقيركى ئاشووريش همبوو بهناوى لاڤكۆكم له كۆنسولىمتى سۆڤىمەت له ورمى تەرجومانى رووسى بوو. مرۆۋەكەي تر محيدين بابازادەي خەلكى ورمى لە ئەفسەرانى فیرقهی دیموکرات بوو که له سوقیهت کوچی دواییی کرد. ئهم دوو کهسه تهبای میرحاجی سنوروانانی سوّقیهت و بههیوای دهسکهوتنی کهرهستهی پهرینهوه بهمهله له ئاراس دهرباز بوون. مروّقي سيّيهم سهعيد مهحمود له فيدائياني ئازهربايجان بوو كه لهگهل خوّماندا گهرایهوه عیراق و مروقی چوارهم فیدائییه کی ئازه ربایجانی بوو به ناوی رهزا و له ستوڤيهت مايهوه. لهو روٚژه دا دوو كهس له ئيمه له كاتي پهرينهوه به ئاو داچوون هينندهي نهمابوو بخنكين به لام مه لامسته فا گهيشته هانايان و به پشتينه كهى خوى رايكيشانه دەرەوە.

***

بهم ئاوایه ریرویشتنی که لهمیرانهی مه لامسته فا و هه قالانی له زهویی تورکیا و ئیران له ده سپیکی مانگی جوزهردانی ۱۳۲۹ له گوندی بیداوی سهرسنووری تورکیا و عیراقه وه دهستی پی کرد و پاش برینی پینسهت کیلومهتر ریدگهی پیچاوپیچ و سهختی کیوه لانی و، شهر و ده ربازبوون، له ۲۱ی جوزه ردانی ۱۳۲۱ له لیواری ناراس به کوتا گهیشت. نهم ریرویشتنه پتر له بیست روز دریژه ی کیشا و بارزانییه کان به شیوه ی مامناوه ندی ههر روزه ی بیست کیلومه تریان ریدگه ده پیچایه وه.

رۆزئەزمىرى ريرۆيشتن*

۱۷ نیسان ۱۹٤۷ (۲۸ی ئاخەلیّوه ۱۳۲۹): بەریّکەوتىن بەرەو خانووەکانى تەھا ھەركى و كۆبوونەوە لەويّ.

۱۹ نیسان (۳۰ ی تاخهلیّوه): بهریّکهوتن بهرهو رهشمالهکانی زیرو ههرکی.

۲۱ نیسان (یهکهمی گولان): بهرینکهوتن بهرهو خواکورک له ناو ئاخی عیراقدا.

۲۱ نیسان (یه که می گولان): گهیشتن به گوندی مووسلوک.

۲۲ نیسان (۲ی گولان): گهیشتن به گوندی ئهرگووش.

۲۳ نیسان (۳ی گولان): گهیشتن به گوندی بهنی، ئهم سی گونده بهشیکن له ناوچهی خواکورک.

۲۲ نیسان (٤ی گولان): به پیکه و تن بق گوندی ده ریا سوّر. له رووبار په پینه و هه و هه و هه تا به یانی به پیکه وه بووین. له گه رووی زیّت له گه ل پوّلیسی عیّراقی تیّک گیراین. یه کیّکمان لی کوشت و دواغان به دیل گرتن. یه کیّکیش له ئیّمه کوژرا.

۲۵ نیسان (۵ی گولآن): به رئی که و تین بو ناوچه ی مزووری و له وی له نیوان گونده کاندا
 په رت بووین. نیزیکه ی مانگیکمان له و ناوچه یه به سه ر برد هه تا نه و کاته ی مه لا مسته فا
 هه و النی نارد که هه موومان له نه رگووش کو بینه وه.

۱۹ ئايار ۱۹٤۷ (۲۹ی گولان): بهرهو ئهرگووش کهوتينه ري و گهيشتينه گوندی «دري» که بالهفړانی عيراقی پهلاماريان داين، دوو کهسيان لي کوشتين و چواريان لي بريندار کردين.

۲۰ ئايار (۳۰ی گولان): گەيشتىن بەگوندى ئستوونى.

۲۱ ئايار (۳۱ی گولان): گهيشتين به گوندي بيداو له سنووري توركيا.

(۸) رِوْژەنووسى مىرحاج ئەحمەد ئاكرەيى ـ ئەفسەرى كوردى عيراق و ھەقال و راويژكەرى جيبرواى مەلا مستەفا ـ لە بن سەردىرى (كاروانى ميژووينى بارزانىيەكان بەرەو يەكەتىى سۆۋىەت) لە كۆوارى سىپىيدە ژمارە ٦، پايزى ١٩٩٤ (عەرەبى – كوردى) بەسەرنووسەرايەتىى ئاورەحمان پاشا بلاوبووەتەوە.

- ۲۲ ئايار (يەكەمى جۆزەردان): بە گوندى بائى گەيشتين.
- ۲۳ ئايار (۲ی جۆزەردان): له کێوی ئاسنگرا سهرکهوتين و به شهو ناوچهی (گهوه پ)مان بری.
  - ۲٤ ئايار (٣ ي جۆزەردان): له گهوهي سپيريز له سنووري ئيران و توركيا بهسهركهوتين.
- ۲۵ ئايار (٤ى جــوّزهردان): هدتا تاريكيى روّژئاوابوون بدريّوه بووين و گــديشــتين به دهشتيّک که هدتا بديانيمان لدو دهشتددا بدسهر برد.
- ۲۹ ئايار (۵۵ جۆزەردان): له توركياوه هاتينه ناو زهويى ئيران و گەيشىتىن به گوندى (جرمى)ى ناوچەي خيلاتى هەركى.
- ۲۷ ئايار (٦ى جۆزەردان): گەيشىتىن بە گوندى (ناخوانا لەوانەيە بىدكار بىخ) بەرەو لاى بەگزادە، نوورى بەگ لە دەستمان ھەلات و ئىتمەش لەوى ماينەوە.
  - ۲۸ی ئایار (۷ی جۆزەردان): گەیشتین بەدەشتی بلەچووک.
  - ۲۹ ئايار (۸ جۆزەردان): گەيشتىن بە گوندى حەسەن تىلۆى سىرۆ.
- ۳۰ ئايار (۹ی جۆزەردان): بەرەو ناوچەی شکاكەكان بەرى كەوتىن. خىللى عەمەر خانى شكاك رىكەي ئىمەيان گرت و ئىمەش لە دوورەو، گوللەمان پىتوەنان.
  - ٣١ ئايار (١٠ جۆزەردان): بەرەو بالكان رۆيشتىن.
  - ۱حوزهیران (۱۱ جوّزهردان): بهرهو رووکاری گوندی دیّلزیّ کهوتینه ریّ.
    - ۲ حوزهیران (۱۲ جۆزەردان): بەرەو گوندى حاجى چیتكۆ كەوتىنە رێ.
      - ۳ حوزهیران (۱۳ی جوّزهردان): بهرهو گوندی همولمران رویشتین.
        - ٤ حوزهيران (٤١ى جۆزەردان): رۆيشتن بەرەو بريشخۆران.
        - ۵ حوزهیران (۱۵ کی زهردان): رؤیشتن بهرهو گهلیی قتوور.
        - ٦ حوزهیران (۱٦)ی جۆزەردان): رۆیشتن بەرەو گوندی(كەلیّت).
      - ٧ حوزهیران (۱۷ی جوزهردان): بهریکهوتن بو ئهلهند و بهلهسور.
- ۸ حوزهیران (۱۸)ی جۆزەردان): بەرئ كەوتىن بۆ زۆزانى حاجى بەگ كە زۆر دلگیر بوو و شویننیکى شیناوەرد و بژوین بوو.
- ۹ حوزهیران (۱۹)ی جوزهردان): بهری کهوتین بو رهشماله کانی مسته فا به گ که ههموویان

هه لاتن (كازم شانه دهرى پشتيوانى لهم بهشه ناكات).

۱۰ حوزهیران (۲۰ جۆزەردان): له جادهی ماکۆ پهریینهوه و چووین بۆگوندی عیارێ.

۱۱ حوزهیران (۲۱ جوّزهردان): گهیشتین به گوندیّک و شهو لهوی ماینهوه.

۱۲ حوزهیران (۲۲ جوّزهردان): هیّزی سوپای ئیّران ریّگهی ئیّمهیان گرت. شهریّکی گهرم رووی دا که ژمارهیه کی گهورهمان لیّ کوشتن و بریندار کردن و به دیل گرتن و چه ک و تقهمه نییه یه ژوّرمان به ده ست که وت. مهل میری که یه کیّک له سه رکرده کانی ئیّمه بوو بریندار بوو. ئه وان به شه و جاریّکی تر چه پاویان کرده وه، ئه م په لاماره له ساکه ده شتیّکی بی به رد و لیّره واردا رووی دا، ئیّمه شه و به ره و ماکوّ بزواین. لیّره هیّزه کافان بوون به دوو پار. پاریّکیان به ره و لای پرده کهی سهر رووباره که بزوان و پاره کهی تر به ره و شویّنیّکی پار. پاریّکیان به ره و لای پرده کهی سهر رووباره که بوریینه وه کاتی پیّکدادان رووی دا، به رینایی که می چوّمه که رویشتن و له پیشمه رگه کانی ئیّمه شیری سوپا هاتنه کوشتن و له پیشمه رگه کانی ئیّمه شیری به لام توانیمان له و دوازده که سیش برینداربوون، هه رچه ندی سوپا کوّجیّ بووبوون به لام توانیمان له چوّمه که ده رباز بین.

۱۳ حوزهیران (۲۳ جـقزهردان): گهیشتین به گوندی هاسوونی تورکان و کهوتینه بهر هدرگاه تورکان و کهوتینه بهر هدلمه تی بالافی. مهل میری که پیشتر بریندار بووبوو جاریکی تریش نهنگاوترا و کوژرا. دوو روّژان له گوندی هاسوون ماینهوه.

٤١ى حوزهيران (٢٣ جۆزەردان): بهرەو سەرچاوە ئاويتكى كه له نيتوان دارانهوە دەھاته خوار رۆيشتين، باللهف بۆ سەرانستى ئىتمه پەيابوون بەلام لەبەرئەوەى خومان لەناو دارەكان وەشاردبوو ئىتمەيان پى نەدۆزرايەوە. ھەتا ئىتوارەى ئەو رۆژە ھەر لەوى ماينەوە و بۆ شەو كەوتىنەوە رىخ.

۱۵ حوزهیران (۲۵ جۆزهردان): بهرهو ناو خیّلتی جهلالی کهوتینه ریّگه. روّژیّک لهوی ماینهوه.

۱۸.۱۷.۱٦ حوزهیران (۲۸.۲۷.۲۹ جوزهردان): له ئاوی ئاراس پهریینهوه و چووینه ناو زهریی سزقیهت که چهک و تهقهمهنییان لیّمان وهرگرت.

بەشى دووەم **دەستہاويْر**

		-

راپۆرتى ئۆپەراسيۆن

١

ئەركانى ھێزى كوردستان، روكنى ۲، ورمى، ژمارە ۲٦٧٨٨ /د. سەعات ۲۱،۰۰، مێژوو ۲۲/۳/۷

راگەيانىدنى زمارە ١

ههلومه رجی ۲۲ سه عاتی رابردووی هیز و فیرقه ی کی ورمی به شیوه ی خواره وه راده گهینین:

- ۱ سه عات ۲ی روّژی شه شهم، هه وال بو نه رکانی فیرقه له ورمی هات که سه عات ۲ی نه و روّژه ژماره یه ک له بارزانییه کان ها توونه ته جرمی و ۲۰ سه ر مه ریان بردووه.
- ۲ دەسبەجى لە سەركردەى ھىزى عىراقەوە زانيارى ھات كەوا بارزانىيەكان لە عىراقەوە
   بۆ توركىا ھاتوون و لەوانەيە بەرەو ئاخى ئىران بىن.
- ۳- سهعات ۱۳٬۰۰ کورانی نووری به گ و ههرکو به گ (به گزاده) هاتن بو ئهرکانی سوپا
   و هاتنی بارزانییه کانیان بو (خوشکی)ی شهش کیلومه تری باشووری ئه مبی (ئه نبی)
   راگهیاند.
- ٤ سه عات ١٤٠٠٠ ى ههر ئهو رۆژه كورهكهى نوورى بهگ رايگه ياند كهوا بارزانىيى كان له خوشكى يهوه بهرهو ئهمبى خەرىكى پېشوه چوونن.
- ۵ له سهرجهمی ئهو رووداوانهوه دهرکهوت بارزانییه کان له سنووری تورکیا له ریگهی بهردهسوور چای هوه ها توون بو ئیران و ژماره یان نیزیکهی ۲۰۰۰ کهسه.
- ۲ دەسبه جى سەعات ١٤٠٠٠ ڧرىنىڭكى سەرانسىقىى لەسەر بەرزايىي كانى سنوور و گوندەكانى ناوھاتوو لە پىشەوە ئەنجام درا بەلام بەھۆى ھەبوونى ھەور و ھىلەوە ھىچ ئەنجامىكى لە سەرانسىقىدكە وەگىر نەكەوت.
- ۷ دەسبهجى نەقىب عەدل زەرابى تەباى رەشىد بەگ و كورانى نوورى بەگ بۆ ئەركان بانگهيىشت كىران، فەرمانى ناردنى ۱۰۰ تفەنگدار بەرەو مەوانا درا. ناوبراوان سەعات .۱۸۰٠ لەرنى و سەعات ،۱۸۰٠ىش سەعات .۲۲،۰ لەرنى و سەعات ،۵،۳۰ يش گەرووى گىردەپىچ يان گىرت. ھەر ئەو دەمە كاروانىك كە پىك ھاتبوو لە دوو

فه وجی پیاده (فه وجی ئه سفه هان و فه وجی ۲ی ئازه رپاد)، گرووپیکی توپهاویژ و چوار مروّهه لگر، ده زگه یه کی بیته ل، به یانیه ی ئه مروّ له گه ل ۱۸ لوّری به ره و له رنیّ که و تنه ریّگه و هه تا سه عات ۱۷،۳۰ له له رنیّ مانه وه و بوّ روّژی پاشتر له مه و انا جیّگیر ده بن.

۸ - ئەمرۆ سەعات ۱۲،۰۰ نوورى بەگ ھات بۆ تىلىگرافخانە و نامەيەكى ھىنابوو كە مەلا مستەفا بۆ ئەوى نووسىبوو و بۆ ئەوەى ناوبراو لە نىوان ئەو و دەولەتدا بىلايەن بووەسىتى، پەناى بۆ ناوبراو بردبوو. سەعات ۱۳،۰۰ ش نامەيەك كە لە مەلا مستەفاوه بۆ فىرقە نووسرابوو گەيشتە ئەركانى سوپا و، بەو ناوەى كەوا نياز لە گەرانەوەم خۆبەدەستەوەدانە بەدەولەتى شاھەنشا، وەلامى درايەوە كەوا بى ئەملا و ئەولا و دەسبەجى بەرەو ورمى بىكەويتە رى. بەلام بۆچۈونى فىرقە ئەوەيە كە نيازى ناوبراو دەسخەلەتدان و كات رابويرىيە بۆيە فەرمان بە كاروانى ناردراو درا لە بزاوتى خۆى بەرەو رووكارى مەوانا پى ھەلگرى بۆ ئەوەى لە سايەى پالەپەستۆى زياترەوە بتوانى چىيى زووترە بە ئەنجامىكى بىگات.

۹ - دوا فرینی سهرانسو کهر روزی پیشوو ده آنی: له دهوروبه ری ته لوّ و نهمبی که سانی گومان لیّکراو بینران که ههر به ده رکه تنی باله فی خوّیان شارده و و نیّزیکهی ۱۵ که سیش له پیاوانی خراپه کار له باشووری ته لوّ له سهر به رزایییه کان له ناو سه نگهر بینران به لاّم کوّجیّبون (تمرکز)یّکی گرینگی خراپه کاران به رچاو نه که وت. هه رچه نده فرینه که نه وییش بوو به لاّم ئه وان ته قه یان له باله فر نه کرد.

۱۰ - دوا زانیاری که سهعات ۲۱،۰۰ له کاروانی تهرگهوه و گهیشت، مهلا مستهفا سهعات ۲۰،۰۰ ئهمبیّی بهجیّ هیّشتووه و بهره و خانکیّ روّیشتووه و ژماره یه که له پیاوانی خوّی ناردووه بو نازلووچای. بهم ئاوایه نیازی ئهوان تیّ ههلکشانه بهره و ژووروو و دهست تیکهلکردنه لهگهل خیّلانی باکور و روّژئاوای ورمیّ.

سهرکردهی فیرقهی ٤ و هیزی کوردستان - لیوا هومایوونی سهروّکی فیرقهی ٤ و هیزی کوردستان - عمقید فهیووزی

ئەركانى ھينز و فيرقەى كى ورمىن، روكن ٣، ژمارە ٦٤٤هـ سەعات ٢٤ مينژوو ٢٦/٣/٩

قۆنافى سێيەمى ئۆپەراسيۆن

فەرمانى ئۆپەراسيۆن ژمارە ١

۱- ہارودزخی گشتی

ئەلىف. زانيارى لە بارەي دوژمن: بەپتى راگەياندنى پتوەلكاو (ژمارە ٢)

به کورتی به گویرهی ئهوهی لهبارهی بارودو خی بارزانییه کانهوه به دهست هیّنراوه ئهوان دهیانهوی ههر به پهله خوّیان به سنووری ماکوّ - بازرگان بگهینن.

بن. هیزی خومانه به شیوهی خوارهوه کوجی بوونه:

ماکو: دوو فهوجی پیاده، گرووپیکی هاوهن وهشین، کهتیبهیهکی توپی ۷۵ی، کهتیبهیهکی توپی ۷۵ی، کهتیبهیهکی سواره، دهزگایهکی بیتهل.

سییه چینشمه: فه وجیکی پیاده، گرووپیکی توپی ۷۵ی، دوو مروهه لگر، ده زگایه کی بیته ل.

قهرهزیائهدین: سریهیهک پیاده، سریهیهک رهشاش له کهتیبهی ۲ فهوجی ۱۲

خوى: سريهيهكى پياده له كهتيبهى پياده.

قتوور: كەتىبەيەكى پيادە.

له نیّوان ریّگهی خوی و قتووردا: فهوجیّکی پیاده، گرووپیّکی هاوهن، گرووپیّکی توّپی ۷۵ی، کهتیبهیهکی سواره.

شاپوور: که تیبه یه کی پیاده که سریه یه کی که مه ، که تیبه یه کی سواره .

تەرگەوەر: دوو فەوجى پىادە، گرووپىكى ھاوەن وەشىن، دوو مىرۆھەلگر، كەتىبەيەكى سوارە، دەزگايەكى بىتەل.

شنو: فهوجیکی پیاده، گرووپیکی هاوهن وهشین (کهتیبهیهک لهم کاروانه سهعات ۲ -

۲٦/٣/٩ گهیشته ورمتی).

که تیبه ی سواره ی سهر به فه وجی ۵ی لورستان به یه ک ده زگای بیّته له وه ئه مروّ له سنووره و ه گهیشته نه غهده.

۲ - ریکخستنی سهرکردایهتی

ئەلف. بەستنى ريدگەى دەربازبوونى بارزانييەكان بەرەو باكور، لە دۆلنى خوى - ەوە ھەتا قتوورى سەر سنوور.

بن. بهدواکهوتنی به پهلهی بارزانییهکان له باشوورهوه بههنی کاروانی تهرگهوه پ ئهمه ش به به بههیزکردنی کاروانی ناوبراو. له جیبهجی کردنی ئامانجی سهرهوه دا ریکخستنی خوارهوه دهکریت.

۳ - راپەراندن

ئەلف. كاروانى دۆلى قتوورى پىخكهاتوو لە ٤ كەتىبەى پىادە، سريەيەكى ھاوەن وەشىن (كەتىبەى ٣ – فەوجى بەھادر - كەتىبەى ٢ كەتىبەى ٣ كەتىبەى ٣ كەتىبەكى ٣ كەتىبەكى ٣ كەتىبەكى ٣ كەتىبەكى ٣ كى فەوجى ٢ كەتىبەكى تۆپى ٧٥ى كى فەوجى ٢ كى فەوجى ١ كى فەوجى كۆپال)، سريەيەكى سوارە لە فەوجى سوارەى كوردستان، دەزگايەكى بىنتەل، بەسەركردايەتىي عەقىدى پىادە نىسارى و جىنگريەتىي عەقىد فولادوەند.

ئەركى پى سىپاردراو: بەرپىكوپىكىيىەكى گىونجاو و گرتنى خالە گىرىنگەكان، رىگەى دەربازبوونى بارزانىيەكان ببەسترى و، بەر لە پەلھاويشىتنيان بۆ باكور بگيرى (٩).

ب. کاروانی مهرگهوه وی پیکها توو له که تیبه کانی ۲ و ۳ی فه وجی ۲ی ئازه رپاد، که تیبه ک که تیبه ک که تیبه ک که تیبه ک که تیبه کی نازه رپاد، دوو مر و هه لگر، سریه یه کی و ده زگایه کی بیته ل، به سه رکردایه تیبی عمقید سه ردادوه ر.

ئهرکی پنی سپاردراو: بهدواکهوتنی بهپهلهی بارزانییهکان و گهیاندنی ئهوان بهناوچهی قتوورچای بهنیازی وهشاندنی زهبری گهوره و گورچکبر لیّیان. ههروهها سهرکردهی ئهم

(۹) ئەم فەرمانى كارە ھەندىكى دەستكارىي تىدا كرابوو و لەسەرى نووسرابوو: «لە نىتوان خوى و قتوور و سنوور، گشت خال و شوينەكان بەجۆرى بگيرين كە ئيىتر رىگەي دەربازبوونى بارزانىيەكان بۆ باكور نەمىنىي».

کاروانه ۱۲۵ کهس له سوارانی شکاک بهسه رپه رشتیی رائیدی سواره سولّح جوّ و ۱۰۰ کهس له سوارانی هه رکی و به گزاده به سه رپه رشتیی ملازم یه که می سواره «ئه رده لآن» له پیشه کیی کاروانی ناوبراودا داده نیّ بوّ نه وه ی له کاتی ده سته ویه خه بوونی بارزانییه کاندا سوو دیان لیّ وه ربگیریّ. هه ردوو نه م کاروانه له ژیّر سه رپه رشتیی عه مید بیّگله ریی یاریده ری سه رکرده ی فیرقه ی کی ورمیّدا ده بیّ، پیتویسته ناوبراو نه رکانی خوّی له نه فسه رانی نه رکانی فیرقه و میره و بیّته ل پیّک بیّنی و بوّ نه م مه به سته پیّوه ندی به به رپرسانی پیّوه ندیداره وه بکات و دوو نوّتوموّینلی مروّه ه لاگر و ده زگایه کی بیّته ل له ژیّر ده ستی ناوبراودا ده بیّت.

ج. فه وجی سواره ی فه وزیه که تیبه یه کی که مه و سریه یه ک ره شاش که له کاروانی مه رگه وه پردا نه رکی پن سپار دراوه ، به سه رکر دایه تیبی سه رکر ده ی فه وج له شاپوور کوّجی ده بی و ، هیّوریی نه م ناوچه یه ده پاریزی و له کاتی پیّویستی شدا پشتیوانی له یه کیّک له کاروانه کان ده کات به رگه گری با شوور و به پله ی دووه م کاروانی قتوور چای و ، وه که هیزیّکی سپیری جوولاوه له ژیر سه رپه رشتیی کاروانگه لی ناوبراودا ده یم در .

د. کاروانی مهرگهوه پهو شیوه یهی پیک ها تووه (سریه کانی نادری و ناههن، سریه یه ک هاوهن، دو و نوتومویی بیتک ها تووه (سریه که که تیبه یه کی سواره و سریه یه ک رهشاش له فه وجی فه وزییه، نه رکی به ستنی ریبازگه کانی دالامیه و بزسینایان له باشووری مهرگهوه ره و بی سیاردراوه.

ه. کاروانی سییه چینشمه پینک هاتووه له که تیبهی ۲ی فه وجی به هادر یه ک سریه ی که مه (سریه یه که مه (سریه یه که که رو نوتوم و ن

و. کاروانی ماکو پیک هاتووه له کهتیبهی ۱ فهوجی ۱۲، کهتیبهی ۲ فهوجی ۲۷، سریهیه که فهوجی ۲۷، سریهیه که هاوهن وهشینی نهسفههان، کهتیبهی توپی ۷۵یی نهقیب رهئیسیان، دوو نوتوموییل، دهزگایه کی بیتهل، لهژیر سهرکردایه تیمی عهقیدی سواره مزهفه ریدا.

ئەرك: بەستنى ھەموو ريبازگە گرينگەكانى نيوان بازرگان و پەل دەشت كە ھەتا ئيستە

سهرانسۆ كراون، ئەمەش بۆ دروستكردنى هێلێكى رێ لێ گرەوەى يەكجارەكى.

ز. کاروانی قدرهزیائهدین پیک هاتووه له کهتیبهیهکی دوو سریهییی فهوجی ۱۲ی کرماشان. کهتیبهی ناوبراو سریهیهکی خوّی که له (خوی) موّل بووه بانگهیشتن ده کات بوّ قهرهزیائهدین. کوّی ههر سی کاروانی پیشوو (سییهچیشمه، ماکوّ، قهرهزیائهدین) لهژیر سهرپهرشتیی عهمید زهنگهنهی سهرکردهی لیوای ورمیّدا دهبیّت. ناوبراو ئهرکانی خوّی له نیّوان ئهفسهرانی ئهرکانی لیوای ناوبراودا ههلده برژیریّ. دهزگایه کی بیّته ل و دوو زریّدار له بن دهستی ناوبراودا دهبن.

ح. که تیبه کانی سواره گهلی کوردستان که وا له ماکو و سییه چینشمه و خوی جینگیربوونه له قهره زیائه دین کو دهبنه و وه ک سپیری جوولاوه له ژیر سهرپه رشتیی کاروانگهلی باکوردا دهبن، ده زگایه کی بیته لیشیان پی ده دری.

٤- سيٽري هيز

که تیبیه پیاده ی که مکردنه وه ی خزمه ت، دوو ئۆتۆم قریبلی مر قهه لگر، سریه یه کی تپی ۷۵ یی ده یک تپی ۷۵ یی نه کاتی پی نه و ۱۰ یی به رزی ئامیره کی هیزی سپیریش له کاتی پیویست و له شوینی دیار یکراودا سوودی لی و هرده گیری.

۵ - پێـویسـتـه گرتنی ناوچهی قـتوورچای و ههمـوو گواسـتنهوه و جـێگوٚڕکـێـیـهک ههتا
 سهعات ۲ ای روٚژ بهکوتا هاتبێ.

۲- بالدفرهیی: پۆلی ههوایی بهپتی فهرمانی سهرانسزکردن که روّژانه دهدرین و سبهینان و ئیواران خهریکی سهرانسوکاری دهبن و ههروهها ئهرکهکانی فرین و بوّمباباران کردن بهگویرهی بارودوّخ جیّبهجی دهکری.

۷- پیوهندی: پیوهندی کاروانگهل بهبنکهی هیز و ئهرکانی فیرقهوه له ریدگهی بیتهلهوه دهبی، ههروهها ئهو کاروانگهلهی له تهوهرهی ریدگهی ورمین - شاپوور - خوی - قهرهزیائهدین - ماکودان ویرای بیته لسوود له تیلیگراف و تهلهفونیش وهردهگرن. پیروهندیی نیوان کاروانگهل و یهکهگهلی ههر کاروانیک پیرویسته بههوی ههموو ئهو کهلوپهله ههوالدهرییانهوه بیت که لهبهردهستیاندا ههیه بهتایبهتیش نهینوک و چرا و تهتهری نیوان سریهکان.

سهرکردهی هیز و فیرقهی چواری ئازهربایجان، لیوا هومایوونی سهروکی ئهرکانی هیز و فیرقهی ٤ - عهقید روکن فهیووزی

ئەركانى ھيز و فيرقدى ٤، روكنى ٢، ورمى، ژمارە ٢٧٠٠٠، سەعات ٢٤، ميــژوو ٢٨/٥٠٠

راگەيانىدنى ژمارە ٢

بارزانییه کان که هه تا روّژی ۳۱ ئاخه لیّوه له ئه نجامی لیّدان و پالّه په ستوّی یه ک له دوای یه کی کاروانگه ل و هیّز، ئاخی ولاتی شاهه نشاهییان به زوّرداره کی به جیّ هیّلا و به شیّکیان له گه لّ شیّخ ئه حمه د و چه ند که سیّکی تر له سه روّکانی خیّل خوّیان به ده ستی سوپای عیّراقه وه دا به لام مه لا مسته فا له گه ل هیّزیّکی ده سبژاری خوّی که نیّزیکهی سوپای عیّراقه وه دا به لام مه لامسته فا له گه ل هیّزیّکی ده سبژاری خوّی که نیّزیکهی ده میراق.

له ماوهی نهم مانگهی دواییدا گهلیّک جار لهگهل پوّلیسی عیراقیدا له شهر و پیّکداداندا بووهوه و زیانی پیّ گهیشتووه. دواجار هاتهوه ناو زهوی تورکیا و لهویّش کتوپر تووشی کاروهرانی ناوهخوّ و سنووروانانی تورکیا بووهوه و له نیّوایاندا شهر و پیّکدادان رووی داوه و زیانیان پیّ گهیشتووه.

رقری ۲ جوزهردان، سه عات ۲، بارزانییه کان له ریگه ی دوّلی هاروونه وه له سنووری تیران ده ربازبوون و پاش په لاماردانی جرمی و بردنی ۳۰ سهر مه پ، دلنیا ده بن که له ته رگه وه په خیالیّکی هیّن دیّنه نه و ناوچه یه وه، دهموده ست گونده کانی: نه مبیّ، چهمه ن، قه رانی، تووله گی، سلینه ک، مسینه ک داگیر ده که ن.

رقرژی ۷ی مانگ ناوبراو نامهیه کی له ریدگه ی نووری به گهوه ره وانه کردووه و داوای لی کردوووه که ببی به ناوبریوان له نیوان ئیران و خیل نووری به گ خوی ههر ئه و روژه ها ته ئه رکان و بابه ته که ی به و شیوه یه راگه یاند. فه رمان به ناوبراو درا که نامهیه ک بو مه لا مسته فا بنووسی و پنی رابگهینی که وا پیویسته له ماوه ی ۲۶ سه عاتدا بیت بو ورمی و بی ئه ملا و ئه ولا خوی به ده سته وه بدات. روژی پیشتریش نامهیه کی به هه مان شیوه بو عمقید سه رداده وه رنووسیوه و و دوای لی کردووه که وا ناماده یه خوی به ده سته وه بدات به لام بریار بدری که نه فسه ریکی پایه به رز و یه کیک له سه روّک خیلان ببی به ناوبریوان له نیوان نه و و دوله تدا و کاروباری ئه و رابپه رینی به لام به پیشینه ی رابردووی مه لا مسته فا و به لگه و ده سته اویژه کانی که له به رده ستد ان نیازی مه لا مسته فا بریتیه له

خافلاندن و بهری کردنی کات و بیانوو هینانهوه و بهدرهنگ خسان.

روّژی ۸ی مانگ بارزانییه کان ناوچهی مهرگهوه پیان چوّل کرد و پاش ده ربازبوون له نازلووچای به رهو سوّمای برادوّست کهوتنه ریّ. نیوه پوّی ۸ (بهیانیه ی ۲۹) (۱۰) بانه کانی گهلیی شیّخان و کهرتش و گوندی سیروّیان گرت و ههندیّکی تریان بهرده وام به ره و باکور ده روّن.

ئهمرِوّ بارزانییهکان بانهکانی گهلیی شیّخان و کهرتش و گوندی سیروّیان بهتهواوی گرت و ههندیّکیشیان وا بهرهو گوندی سینا دهرِوّن.

ئدمرو لدگدل هدندی له تفدنگداران به سه رپه رشتیی ئه سعه د، بانه کانی گه لیی جیهان - یان که بو پاراستنی پاشکوی هیزه کانی ئه وان یه کجار گرینگه، گرتوه، روزی پیشتر کوری عهمه ر شکاک له گه ل همندی له تفه نگداران له «مهلوونه» بووه و به گه یشتنی بارزانییه کان ئه و شوینه یان به جی هیشتوه و به ره و سیرو رویشتوون، له ویش که وا ده بین و ا دیسان بارزانییه کان خه ریکن دینه ناو گوند، ئه وان دوای به جی هیشتنی گونده که به ره و گونبه ت ده چن. له ماوه ی سی روزی دو واییدا، فرینی باله فرانی سه رانسوکه ر، به یانی و ئیرواره چه ند فرینی یه که دوای یه کیان به جی هیناوه به لام زوربه یان به هوی خراپیی ئیرواره چه ند فرینی کی یه که دوای یه کیان به جی هیناوه به لام زوربه یان به هوای شه وای نه دوای به ده سه رانسوک به دوای ئه مه له هه وای خوشی شدا له به رانه نه بارزانی یه کیان بی راده له باره ی سه رانسوی یه بوی بارزانی یه کانی سه رانسوکه ر، زوربه ی زوریان نا توانن شوینی و ردی ئه وان دیاری بکه ن.

نه نجام: له وهی هه تا ئیسته به ده ست ها تووه، نیازی بارزانییه کان رویشتنه به ره و باکوری ماکق و بازرگان و، به و نامه گورینه و انه که ده یکه ن ده یانه وی بانخافلین و کات به سه ربه ن.

سهروکی نهرکانی فیرقهی ٤ - عهقید روکن فهیووزی

⁽۱۰) بەيانىدى ۲۹ زيادەيە.

راپۆرتىنى لەبارەي نووسراوە سوپايىييەكان

به گهیشتنی فهرمانی ئۆپهراسیۆنی ژماره (۱) به ههژماری ۱۶۶ و ه ۲۹/۳/۹ سهعات ۲۶ بز گشت سهرکردهکان، عهمید بیّگلهری ختری لهلایهن فیرقهوه راسپاردرابوو و ئهرکهکانیشیان لهلایهن فیرقهوه دیار و دهسنیشان کرابوون. جهنهرال عهمید بیّگلهری له سهعات ۲۹ ی روژی ۲۹/۳/۱۰ له ورمیّوه بهرهو شاپوور کهوته ریّ و سهعات ۱ی روژی ۲۹/۳/۱۰ گهیشته شاپوور و بهیانیهی ۳/۱۱ فهرمانگهلی ژیرهوهی دهرچواند:

۱- بۆ رائىد سوڭح جۆ سەرپەرشتيارى سوارەگەلى خىللان:

رائید سولّح جوّ، ئیّوه له گهلّ یه کهی سواره گهل و تفه نگدارانی که له ژیّر دهستی خوّتاندایه پیّوبست ووبه پرووبوونه وه تان له گهلّ بارزانیییه کاندا بپاریّزن و ریّگهی ئه وان له پهلهاویّشتن برّ باکور زوّر به باشی بگرن. به هوّی هیّزگهلی سوپاشه وه پشتیوانیتان لی ده کری و ، بیّگومان بوّ به جیّ هیّنانی ئهم مه به سته شله به رئه وه ی بارزانییه کان پیاده ن پیّوبسته چوارده و ریان بگرن و ناچاری شه پیان بکهن. باشترین شویّن ئه وه یه ئیّوه خوّتان به هیّلی چه هریق - شینا تار - خه رابه جاندار بگهین و دوا نه رکیشتان نه وه یه پیّگهی ده ربازبوونی نه وان له هیّلی پیشو و هه تا پوژی ۲ ای مانگ نه ده ن. له پیّناو به جی گهیاندنی نه م نه رکه دا هه رگیان له سه ر دهستیده کی بکری شایه نی خوّیه تی .

ژماره ٦، شاپوور، سدعات-۸.۳ روزژی ۲۹/۳/۱۱ جیکری فیرقهی ٤ و سهرکردهی کاروانگهلی باشوور عهمید بیکلهری

۲- بۆ عەمەرخان شەرىفى - سەرۆك خىللى شكاك:

کاک عدمدر خان شدریفی بهگویرهی ئدو زانیارییاندی لدمد و ده ربازبوونی بارزانییه کان بدره و باکور هدتاند و ، ثدو ئدرکدش به کاک ندجیب و رائید سولاح جو سپاردراوه ، ئدوپه پی هدولای خوتان به کاربیند و زور به باشی ریدگه له تیپه پینی ئدوان بدنیو خیلای شکاکدا بگره. بد پینی ئدو زانیارییدی لدناو چه کدوه پیمان گدیشتوه و ثمارهی ئدوان له شکاکدا بگره نیید و ردیان زور دابه زیوه و بریک برینداریشیان له گداداید. ئدگدر

ئیّـوهی به ریّن و سـوارهگـهلی خـوّتان دهسـوهکـهرییـهکی تهواو بکهن ئهوا ده توانن ریّگهی ده ربازبوونی ئهوان بو باکور ببرن و ، بهم ئاوایه زهبریّکی کارییان لیّ بوه شیّن و خزمه تیّکی سویا بکهن.

شاپوور، سه عات ۸.۳۰ رِوْژی ۲۹/۳/۱۱ ژماره ۵، جیکری فیرقه ی ٤ و سه رکرده ی کاروانگه لی با شوور عه مید بیگله ری

۳- بۆ سەركردەي فەوجى كى سوارەي فەوزيە و مۆلگەي شاپوور:

بهگویّرهی نه و راپورتانهی سهبارهت به زانیاری له بارهی بارزانییه کان له ناوچهی دیّلزی و شهپیران-هوه ناردووتانه و، ههروه ها بهگویّرهی نه و دوا زانیارییانهی له سهرچاوه گهلی ترهوه گهیشتوون وا دهرده کهوی ژمارهی بارزانییه کان له ۳۰۰ کهس پتر نییه و ورهیان زوّر دابه زیوه و ژماره یه کهیشتا له هیّلی چههریق شیناتار-خهرابه جاندار نه پهریونه تهوای له گهل نهمه شدا، رائید سول ح جوّ راسپاردراوه که وا ته بای سواره گهلی خیّلی شکاک بین به لهمپهر له پیش برینه و هیان له هیّلی ناوبراودا.

هدروهها فهرمان به عهمهرخانیش دراوه کهوا به تیّکپای هیّنی خویهوه ریّگه له دهربازبوونی نهوان به ناوچهی خیّلی شکاکدا بگریّ. نیّوه راسپاردراون بو نهوهی بهخو و به که تیبهیه کی سوارهوه هیّلی لهشگهران کولان ههوده ربه که تیبهیه کی سوارهوه هیّلی لهشگهران کولان ههوده و چارستوون شوربلاغ همتا سمعات ۲۱ی نهمیو بگرن و زور به توندی ریّگه له پهرینهوه ی بارزانییه کان لهم هیّله دا ببهستن. ههروه ها پیّوهندیی خوّتان لهگهل رائید سول حجو بپاریزن و له ده سپیشخهرییه کانی خیّلی شکاک ناگهداربن. چوّنیه تیی بارودوّخی گشتیش که نامانجی بنه و تی بریتییه له ریّگه لی برینه وهی ده ربازبوونی بارزانییه کان به ره و باکور، چاوه دیری بکهن و راپورتی نه نجامی جیّبه جی کردنی فهرمانه که له سه عات ۲۰ی نهم وّدا بو (خوی) بنیرنه وه.

عدمید بیکلدری، ژماره ۷، شاپوور، سدعات ۸.۳۰ی روزی ۲۹/۳/۱۱

تیبینی: به رله ده رچوونی فه رمانی سه رهوه ، سه رکرده ی فه وجی سواره به زاره کی له چونیه تیبینی: بارودوخ ناگه دار کرایه وه ، نه ویش فه رمانی به ری که و تنی که تیبه و سواره گه لی دا و ، یه که گه لی ناوبراو له شاپووره و که و تنه و ده مه و نیواره ی روژی ۲۹/۱۲/۱۲

راپۆرتى جێبهجێ كردنى فهرمانهكه لهلايهن عهقيد پهرتهوى - يهوه درايهوه كهوا رائيد (والى)ى سهركردهى كهتيبهى ٣ى فهوجى ئازهرپاد لهگهڵ كهتيبهيهكى سواره و فهرمانى پێويست بهړێ خران و له شوێنهكهدا بنهجێ بوون.

٤- راپورتی ئەنجامی كارەكە لەلايەن عەمىد بىكلەرىيەوە بە تىلىگراف ناردرايەوە بۆ فىرقە لە ورمىخ.

تخلیگراف بو ورمی: سهرکردایه تیی فیرقه ی ٤ له گه آل ریزماندا، له کوی ئه و زانیارییانه ی هه تا به یانیی ئه مرو به ده سه که یشت وون، نه وه ده رده که وی که وا کومه آله ی سه ره کیی بارزانییه کان هه تا شه وی پیشوو له شه پیران کوجی بووبوون و له دی آلین خهریکی کوکردنه وه ی نان و پیخوربوون، سوارانی خی آلانی رائید سولح جو له گه آل سهرگه له دارانی نه واندا له ناقچه گول رووبه رووی یه کترن. به مه به ستی پیشبری له تیپه رینی بارزانییه کان به رووکاری باکور فه رمانگه لی ژیره وه دران:

۱- فهرمان به رائید سولاح جو درا کهوا رووبهرووبوونی بهردهوامی خوّی لهگهل ئهواندا بپاریزی و بهر له پهرینهوهی ئهوان له هیسلمی چههریق شیناتار- خهرابهجاندا (نهخشه ۱/ ۲۵۳٤٤) بگریت.

۲ عەمەرخان شەرىفى كەوا لەگەل سوارەگەلى خۆيدا پېشبرى لە دەربازبوونى ئەوان بەناو
 خېلى شكاكدا بكات.

۳- فدرمانی به فدوجی ٤ی سواره ی فدوزیدی موّلگدی شاپوور درا کدوا به کدتیبدیدکی پیاده و کدتیبدیدکی سواره وه هیّلی لدشگدران- کولان- هودهر- چارستوون- شوّربلاخ هدتا سدعات ۲ ای ئدمروّ بگری و، ببی به پیّشبر له دهربازبوونی بارزانییدکان لهم هیّله وه. هدروه ها پیّوهندیی بدرده وامی خوّی به سولخ جوّوه بپاریزی و ئاگدداری دهست پیّشخدرییدکانی خیّلی شکاک بی و پهرهسدندنی گشتیی بارودوّخدکد - که ئامانجی سدره کی بریّتیید له ریّ لیّ بریندوه ی بارزانییدکان له پهلهاویّشتن بوّ باکور، له بهرچاو بگریّ و، راپورتی ندنجامی جیّدجیّکارییدکه سدعات ۱۶ی ندمروّ به (خوی) بگدینیّتهوه. بگریّ و، راپورتی ندنجامی جیّدجیّکارییدکه سدعات ۱۶ی ندمروّ به (خوی) بگدینیّتهوه. نیشانه بهوه ی پیّشدوه و لهبهرئهوه ی کدتیبدی پیاده و کدتیبدی سواره بدرهو شویّنی پیّ سپاردراویان وهریّ کدوتوون و منیش بهره و (خوی) دهروّم تکاید ندمر بفدرموون کاروانی عدقید سدردادوه رکه هیّشتا ندمانتوانیوه پیّوهندییان پیّوه بکدین، بدره و باکور بروات عدقید سدردادوه رکه هیّشتا ندمانتوانیوه پیّوهندییان پیّوه بلیون ندرک پی سپاردندا

له کاروانگهلی باشوور ئهرکی وهرگرتبوو) و بههرّی بیّتهلهوه پیّوهندی به (خوی)هوه کات.

سه عات ۸.۳۰ روزی ۲٦/٣/۱۱ عهمید بیکلهری، ژماره ۹

جدندرال عدمید بینگلدری پاش دهرکردنی فدرمانگدلی پیشوو، له سهعات ۱۹ چوو بو خوی. له خوی زانیاریی پی گدیشت که وا که تیبه ی ۳ی فدوجی ۹ی ورمی به ره و شاپوور دیت و به رینگدوه یه. به هوی تداد فون فهرمانی به عدقید (پدرته وی)ی سهرکرده ی فدوجی کی سواره و میزنگدی شاپوور دا که وا له پیناو پائپشتی له ناوچه ی هدوده ر کوکان چوارستون شوربلاغ به ری بکه وی. پاشان له سهعات ۱۳ی هدر ئه و روژه (روژی گدیشتن به خوی ۲۹/۳/۱) تدبای عدقید نیساری (سهرکرده ی کاروانی دوّلی قتوور) بو سوسه کردنی ناوچه ی دوّلی قتوور به (جیب) چوو بو رهالی (ئیرانلی) له ۱۵ کیلومه تری دوور له خوی که رینگدی ئوتوم قربیلی هدو و پاش سوسه کردن فه رمانی کیلومه تری دورکد:

فدرمان بز عدقید نیساریی سدرکرددی کاروانی دولی قتوور:

سهرکردایه تیی کاروانی دوّلی قتوور (عهقید نیساری) بوّ به جیّ هیّنانی فهرمانه کانی (۱۹٤٤) فیرقهی کی ورمیّ، که تیبه کانی ناهن و کرمانشانی به هوّی لوّری نارد بو نیّرانلی و ههروه کو له کاتی ناماده بوونیشمان لهم شویّنه دا فهرمانمان دا که وا شویّنی دامه زراندنی که تیبه گه ل به شیّوه ی خواره وه ده بی که همتا ده مه و نیّواره ی پوژی ۲۹/۳/۱۲ ییّویسته له شویّنه کانی خوّیاندا جیّگیر بین:

- ۱- كەتىبدى فەوجى ٣٢ لە بانەكانى ئەستران، رائىد زريپۇش.
- ۲- كەتىبدى فەوجى ئاھن لە بانەكانى زرى، مقەدەم نەفىسى.
- ٣- فه وجي ١٠ له بانه كاني قتوور ، رائيد نه وابي (ئيسته له گوندي قتووره) .
- ٤- كەتىبەى فەوجى بەھادر لە بانەكانى رازى، عەقىد فولادوەند (ئيستە لە نيزىك
   ھەمان ناوچەيە).

کهواته سهره رای وهرگرتنی زانیاری له بارهی شوین و هیّلی بزاوتی بارزانییه کان به هوّی ناردنی خهفیهی کوّکردنه وهی زانیارییه وه، پیویسته هیّلی خوی - قتوور رازی - سنوور

له ژیر دهستدا بی و ، ریگه له دهربازبوونی بارزانییه کان بهره و باکور به باشی بگیری. و لاخی بارهبهری کریگرته بو بارکردنی کهلوپهلی که تیبه کانی ئاهن و کرماشان بو ئیرانلی بنیردری.

خوی ژماره ۱۶، ۲٦/٣/۱۲ سهعات کی بهیانی، عهمید بیّگلهری

راپۆرتى بارودۆخ لە دەمەر ئىرارەى رۆژى ۲٦/٣/۱۱ بە شىدوەى خوارەوە پىشكىشى سەركردايەتىي فىرقە دەكەين:

زه عیم، سه رکردایه تیمی فیرقه ی ٤ که تیبه ی ناهن هه رله گه ل نه و لزریبانه ی که له ته وریزه وه ها تبوون بو ئیرانلی (۱۵ کیلومه تری دوور له خوی که به ره هال ناسراوه) ره وانه کرا.

هیّشتا لوّریه کان نه گه راونه ته وه بو ته وه ی که تیبه ی رائید زریّپوّشیش بگوازنه وه ، به یانی سه عات کی به یان به به دان که تیبه گه لیّ که له ئیّرانلی بو شویّنانی ئاماژه پیّدراوی خواره و ه داره و نه کریّن که شویّنی لیّکوّلینه وه لیّ کراو و مهلّبه ندی زوّر باشن بو تیّدا مانه وه:

كەتىبەي رائىد زرييۆش لە بانەكانى ئەستران(مەبەست كەتىبەي فەوجى ٣٢)ه.

که تیبهی رائید پهرهیزکار له بانه کانی رهزی (مهبهست که تیبهی ئاهن)ه

كەتىبەي رائىد نەوابى لە بانەكانى قتوور (مەبەست كەتىبەي فەوجى ١٠)يە.

كه تيبهي عدقيد فولادوهند له بانه كاني رازي (مهبهست كه تيبهي فهوجي بدهادر)ه.

لهبهرئهوهی ههتا ئیستا بنهگه و کهلوپهل ئاماده نهکراون بر جی نیشتهبوون له شوینی دیاریکراودا بریه ههتا دهمهو ئیوارهی روژی ۱۲ دهخایهنی. به لام چاوه دیری کردنی هیلی خوی - قتوور ههتا گهیشتنی هوکارگهلی ئاماژه پیدراو لهم راگهیاندنه دا، له لایهن کاروانی دولی قتوور (عهقید نیساری)یه وه له دهمه و ئیوارهی ئهمرووه دهست پی ده کات.

خوی- بهنامادهبوونی خوی ۲۹/۳/۱۱ سهعات ۱۸.۳۰

له وه لامی تلیگراف سهرهوه دا، فهرمانیکی نویی توپهراسیون به شیوه ی خوارهوه دهرچوو و گهیشته دهست (۱۱).

⁽۱۱) تُهم وهلامهمان له نيو دەستهاويترهكاندا بهدەست نهكهوت.

راپۆرتىك لەبارەي گۆړانكارىيە سوپايىيەكان لە وچانى نىوان ٦ ھەتا ١٧ى جۆزەردانى ١٣٢٦دا

هدلومدرج و چونیه تیمی گدراندودی بارزانییه کان بو ولاتی شاهدنشایی میژووی۲۹/۳/۳ (لدسدر ندخشدی ۲۵۲۰۰۰ / ۱)

سهعات ۷ی روّژی ۲۹/۳/۳ زانیاری گهیشته نهرکانی فیرقه له ورمی کهوا سهعات ۲ی همر نهو روّژه بریّک له بارزانییهکان هاتوونه جرمی و ۲۰ سهر مهریان بردووه. له سهرکردهی هیّزی عیّراقیشهوه زانیاری هات کهوا بارزانییهکان ههلاتوون بو تورکیا و، وی ده چی بهرهو زهویی نیّران بیّن. سهعات ۱۳ کوپانی نورری بهگ گهیشتنی بارزانییهکانیان به خوشکیی شهش کیلوّمه تری باشووری ورمی دووپات کرد و، سهعات ۲۰زانیاری گهیشت کهوا بارزانییهکان بهرهو رووکاری خوشکی له پیشوه چووندان. له تیّکهای نهو پرووداوانهوه دهرکهوت بارزانییهکان له سنووری تورکیا و له پیّگهی بهرده سوورچای -هوه هاتوونه ته ناو ناخی نیّران و ژمارهیان له دهوروبهری چوارسهت که سدایه. دهموده سنه قیب عمدل زهرابی له گهر رهشید به گدا هاتن بو نهرکان و فهرمانیان وهرگرت کهوا له گهر سمت کهسی تفهنگداردا بر مهوانا بچن. ناوبراوان سهعات ۸ی ثهو پرژه له ورمیّوه کهوتنه پی کهسی تفهنگداردا بر مهوانا بچن. ناوبراوان سهعات ۸ی ثهو روّژه له ورمیّوه کهوتنه پی لهو دهمانه دا کاروانیّکی پیّکهاتوو له دوو که تیبهی پیاده (که تیبهی نهسفه هان و که تیبهی لهو دهمانه دا کاروانیّکی پیّکهاتوو له دوو که تیبهی پیاده (که تیبهی نهسفه هان و که تیبهی سهردادوه دروست کرا و راسپاردرا کهوا سه عات عی پروژی ۷/۳ بر و وری کهوتن ساز ۲ی نازه رود دروست کرا و راسپاردرا کهوا سه عات عی پروژی ۷/۳ بر و وری کهوتن ساز سرد.

له سه عات ۱۶ی روزی ۲۹/۳/۱ فرینیکی سه رانسویی به سه ر به رزایییه کانی سنوور و دییه کانی پیشود ا هاته جیبه جی کرن به لام سه باره ت به هه بوونی هه ور و هیله وه نه نجامی سه رانسویه که پووج بوو.

کاروانی ناوبراو سمعات کی بهیانیمی ۲٦/٣/۷ بهخو و به ۱۸ کامیونه وه بهرهو

رووگهی لهرنتی کهوته رئ و ههتا سه عات ۱۷و نیو له لهرنتی خوّی گرتهوه و به یانیه ی رووگهی له رنتی که و به یانیه ی روژی ۸ سه عات ۵ به رهو لای مهوانا که و به بزووت و له وینده رجینی گرت. نه رکی پتی سپار دراوی نهم کاروانه نه وه بو به به به به نسینا و یه خه گیری بارزانییه کان ببتی و ریگه ی تتی هه تک شانی به ره و با کوریان لتی بگرتی.

سدعات ۱۲ کی روّژی ۲۹/۳/۷ نووری بدگ هاته پوّستدخانه و نامدیدک که مدلا مسته فا بوّ نهوی نووسیبوو و گوتبووی که واله نیّوان نهو و دهولاه تدا ناوبژی بکات و، همروه ها نامدیدک له مدلا مسته فاوه هدر بهم نامانجه گدیشت به نهرکانی فیرقه، وهلامی ناوبراو درایدوه که وا به بی نهملاو نه ولا به ره و ورمی بجوولی و خوّی به ده سته وه بدات. به لام له به رئه وی نامه کان نه وه یان تی خوینرایه وه که نیازی ناوبراو ده سخه له تدان و سوود له هدل وه رگرییه بوّیه سه رله نوی بو که روانی ناردراو دووپات کرایدوه که وا له روّیشتن به ره و مدوانا و له پیّناو رووبه رووبوونه وه یارزانی یا که ایمان به که در کاره به نه به که در به که که در که در که در که در که در که در در که در ک

دوا فرینی سهراستی له روزی ۲۹/۳/۱ که له دهوراوپشتی تهلوّ و ئهنبی کرابوو باسی ئهوهی دهکرد کهوا کهسانیّکی گومان لیّکراو له شویّنه ناو هاتووهکاندا بینراون که ههر به بینینی بالهفو خوّیان شاردووه و نیزیکهی ۱۵ کهسیش لهسهر بهرزایییهکدا له نیّو حهشارگهیهکدا بینراون به لام موّلبوونیّکی خراپهکاران نهبینراوه. ههرچهندیشه که فرینی بالهفو له بهرزایییهکی کهمدا بووه به لام ئهوان تهقیان له بالهفو نهکردووه.

دوا زانیاری له سهعات ۲۱ له کاروانی ناوبراوه هات گوتبووی کهوا مهلا مستهفا سهعات ۲۰ی روّژی ۷ ثهنبیتی به جمی شتووه و چووه بو خانه کی (خانه قا) و ههندیک له پیاوانی خوّی بو نازلووچای رهوانه کردووه، به م ناوایه بو فیرقه روون بووه وه که نیازی بارزانییه کان روّیشتنه به رهو لای باکور و دهست تیکه تکه تکه ربیه له گه تل خیّلانی جوّراوجوّری باکور و روّژناوای ورمیّ.

بهیانیهی روّژی ۲۹/۳/۸ که کاروانی ناردراو به ناوی کاروانی تهگهوه و له مهوانا کوبووبووه و ، رایگهیاند کهوا مهلا مسته فا نامهیه کی بو کاروان نووسیوه و گوتوویه تی من بو خوّ به دهسته و هدان ها تووم به لام یه کیّک له نه فسه ران و یه کیّکی تر له سه روّک خیّلان بو ناوبژی دابنری ، به راستی روون بووه وه نیازی مه لا مسته فا کات به سه ربردن و خوّ به دو اخستنه و ده یه وی به ره و با کور بروات به جوّری همتا سه عات ۲ ای روّژی ۸ هم موو

بارزانییه کان له نازلووچایه وه به ره و باکور تی په رین. به پیتی ئه و زانیارییه ی له سه عات ۹،۳۰ ی روزی پیشوو هات بارزانییه کان گهیشتوونه ته سیرو و سه رویک، ئه م زانیارییه له لایه ن کاروانی ته گه وه ره وه گهیشت و له لایه ن رائید سول ح جوی سه رپه درشتیاری سواره گه لی شکاکه وه پشتیوانی کرا و ، ناوبرا گوتیشی که وا بارزانییه کان ده یانه وی له سه رویک دوه بو هوسین برون. ئه و زانیارییانه ی پیشه وه به کاروانگه لی مولابوو له ماکو، قه ره زیانه وین، خوی، قتور، سییه چیشمه، شاپوور و عه قید فولادوه ند دران و فه رمانیان یی درا وریا بن.

رِوْژی ۹ مانگ، کهتیبهی ۲ی فهوجی بههادر و دهستهیهک تزیخانهی ۷۵ سهعات ۸ له (خوی) هوه بهرهو دوّلی قتوور کهوتنه ری و نهرکیان پی سپاردرا بو نهوهی لهگهال کەتىبەي ٣ي فەوجى ١٠ي مۆلبوو لە قىتوور، بۆ بەستنى رىبازگەكانى دۆلى قىتوور دەسوەكارېن. ھەروەھا يەكەگەلى پشتەوانىي ترىش يەك لە دواى يەكتر دەچنە پاليان. که تیبه ی ۲ی فه وجی ۳۲ له شنزوه بانگهیشتن کرا و سه عات ۱۲ی روژی ۲۹/۳/۹ گهیشته ورمی و سهعات ۱۹ی ههر ئه و روژه بهره و شاپوور که و ته ری. بارزانییه کان روژی ۹ی مانگ بانه کانی گهلی شیخان و کهرتش و گوندی سیرویان گرت و رمارهیه کیشیان بهره و گوندی سینا چوون. ههروه ها له و روزه دا رمارهیه ک له تفه نگداران بەسەرىدرشتىي ئەسعەد بانەكانى گەلى جىسھانيان- كە بۆ ياراستنى ياشەبەرى ئەوان گرینگ بوو - داگیرکرد. له ماوهی رووداوگهلی نهو سنی روّژهدا فرینی سهراسوّییی یهک لهدوای پهکتر بهیانی و ئیواره بهسهر ئهو ناوچهیهدا کران بهلام سهبارهت به درژیی ههواوه چ ئەنجامىتك لەو سەراسۆيە بەدى نەھات. لە ھەواى خۆشىشدا لەبەرئەوەى بارزانىيەكان زوریدی بدریوهرویشتنی خویان بهشمو جیبهجی دهکمن و، لهبارهی خووهشیریدا وردن و هدتا بلتنی لیّوهشاوهن بوّیه بالهفری سهراسوّکهر زوّرجاران ناتوانن شویّنی نهوان به چاکی بدوزنهوه. له کومهلهی نهو زانیارییانهی همتا سهعات ۲۲ی روژی ۲۹/۳/۹ بهدهست هاترون روون و دیاره که نیازی بارزانیسه کان رؤیشتنه بر سنووری باکور و چوونه ناو كيّوهكاني ماكوّيه، ئهو نامانهش كه دهياننيّرن به مهبهستي خافلاندن و كات بهسهربردنه.

بارزانییه کان روّژی ۹ی مانگ له سیرو و بهردوّک به ریّ که و تن و به ردوّکی خواروویان داگیرکرد و به ره و بهردوّکی سهروو روّیشتن. دوو سه عات له بانه کانی روّژئاوا و باکوری گوندی ئاقچه گول پیّکدادان له نیّوان بارزانییه کان و شکاکه کان به سه رپه رشتی رائید

سولاح جو که له بانه کانی باکوری ئاقیحه گول بنه جی بووبوون، رووی دا. سه راسو کردنی هه وایی سه عات ۹،۳۰ هه تا ۱۲ی روزی ۱۰ی مانگ باسی له چالاکیی سواره گهلی خید الان له بانه کانی باکور و باکوری روز ثاوای گونیه ته ده کرد به الام شوینه واریکی بارزانییه کانی چاو پی نه که و تووه.

سه رکردایه تیی هیز له سه عات ۱۸ی روزی ۹ی مانگ پاش لیکولینه وه له بارودوخ، بریاریکی به شیوه ی خواره وه ی دا و بو نه وه ی پاش خستنه به رده می پیروزی پاشایه تی دهست به جیبه جی کردنی بکری. ئیسته پلانی بیر لی کراوه و په سندکراوی فیرقه که له سه عات ۲۶ی روزی ۳/۳/۳۲ به ته واوی یه که گه لی هیز راگه یه نراوه و جیبه جی کراوه:

۱- گرتنی رِنگهی بارزانییهکان له دوّلّی خوی – قتوور – سنوور به هوّی کاروانیّکی پیّکهاتوو له چوار کهتیبهی پیاده: کهتیبهگهلی ۳ فهوجی ۱۰، کهتیبهی بههادر، کهتیبهی ۲گ فهوجی ۲۰، کهتیبهی ۳ی ناهن، توّپیّکی ۷۵ی چیایی، چوار زریّداری شهرکهر، بیّتهلیّک.

۲ – بهدواکه و تنی بارزانییه کان به هزی کاروانی ته رگه وه وی پیکها توو له که تیبه گهلی ئه سفه هان و ۲ی ئازه رپاد، دهسته یه ک تزیخانه ی ۷۵ی چیایی، دوو زیر تداری شه رکه ر، ده زگایه کی بیته ل له ژیر فه رمانی عه قید سه رداد و هری نهم دوو کاروانه له ژیر فه رمانی عه مید بیلگه ربی جیگری فیرقه داده نرین، عه قید قزل ئایاغ و که سانی پیویست بی له ئه ستی گرتنی ئه رکانی کاروانگه لی ناوبراو دیار و ده سنیشان کران.

فهوجی سواره ی فهوزیه (یه ک کهتیبه ی سواره ی که مه) ، به هرّی که تیبه یه کی ترّپی چیایی به هیّز ده کریّ و له شاپوور بنه جیّ ده بیّ و ده زگایه کی بیّته لی پیّ ده دریّ. هیّزی سپیّری جیّگرّد دریّ که جگه له سپیّری جیّگرّدنی گشتیی ناوچه ی شاپوور و شکاک، ههروه ها له کاتی پیّویستدا بوّ ئرّپه راسیوّن کوّک و ته یار ده بیّ.

۳ – کاروانی ماکز پینک هاتووه له کهتیبهگهلی ۱ فهوجی ۱۲ کرماشان، کهتیبه که فهوجی ۲۷ ، دهسته هاوه نی نهسفه هان، تزپی ۷۵ی کرماشان، ده زگایه کی بیته ل، له بن سه رکردایه تیی عهقید مزه فه ریدا نه رکی پی ده دری بو نهوه ی ریبازگه کانی پولده شت و سنووری بازرگان که پیشتر سه راسوی کردووه له بن چاود تریدا بگری.

٤- له سييه چيشمه، كه تيبه په ك له فهوجي به ها در و ده زگايه كي بيته ل، له

قهرهزیائهدین کهتیبهی ۲ی فهوجی ۱۲، فهوجی سوارهی کوردستان (کهتیبهیه کی سوارهی کهره نائهدین که تیبهیه کی سوارهی کهمه) وه ک سپیتری جیگورکه رله مول بووندایه. تهواوی کاروانگه لی ۳ و ٤ له ژیر سهرکردایه تیبی عهمید زهنگهنهی سهرکردهی لیوای ورمیدا دهبن و، رائید روکن بههاروهند تهبای کهسانی پیویست بو له ئهستو گرتنی ئهرکانی کاروانگه ل دامه زراون.

که تیبه ی رائید زریپوش سه عات ۱۲ی روزی ۲۹/۳/۱ به کامیون چوو بو خوی و، ٤ زریداری شه رکه ربوق تتوور ره وان کران. ته واوی یه که و سه رکرده گه لی کاروان فه رمانیان دراوه تی کسه و ایالانی باسکراو له سسه عسات ۱۲ی روزی ۲۹/۳/۱۱ جیسبه جی بکه ن (۱۲) ۲۹ به ره و شه رکه ن گه نام که ن (۱۲) در می بی سیار دراوی خویان وه ری که و تن و عه قید زهنگه نه به یانییه ی ۱۱ی مانگ و رمین به جی هیشت.

رقرژی ۱۵ می جوّزهردان، زهعیم سه رکردایه تیی هیّز و فیرقه ٤ له ورمیّوه که و تنه بزاوت و ههر نه و روّژه به ماکو گهیشتن کرا، ناوبراو سه عات ۱۸ روژی ۲۹/۳/۱۹ گهیشته ورمی و بی وچان به ره و ماکو ملی ریّگهی

⁽۱۲) له پهراويزدا نووسراوه «بهداخهوه مهلا مستهفا چاوهروان نهبوو».

گرت و هدر ئهو رۆژەش بە پلەي ئەركانى ئۆپەراسيۆن لە ماكۆ دامەزرا.

روژی ۲۱ی مانگ کاروانی قدرهزیائددین بدره و چیای سگار و، کهتیبهیهکی سواره و سریهیهکی رشینهک (رشاش) له فهوجی سوارهی کوردستان بدره و چیای فهرهادخانی کهوتنه ریگه و، فهرمان به کاروانی سییهچیشمه درا کهوا هیزی پیشکوی خوّی بو رووبهروووبوون بدرهوپیش بنیری. یهکهگهلی هیلی قتوور و کهتیبهی رائید زریپوش به لوّری بهره و ماکو رویشتن و کهتیبهی ۲۷ی بههادور و کهتیبهی ۳ی ناههن له ژیر سهرکردایه تیی عمقید فولادوهنده کهرتی بهدواکه و تنیان پی سپاردرا. که تیبهگهلی نهسفههان، که تیبه کی کرماشان، که تیبهی ۲ی فهوجی ۲۷ بو شاری باشکهند و کشمیش ته په، مووسا ناقبلاغ، خندور و قزلداغ ناردران و شوینگهلی پیشوویان گرت و هیزی پیشهوهی خوبان بو رووبه رووبوون به رهوپیش ههنارد.

ههر ئهوی روّژی، عهمید زهنگهنه دیانهی سهرکردهی لیوای بایهزیدی له بازرگان کرد و بابهتی بارزانییهکانی که به روّژهوه بابهتی بارزانییهکانی که به روّژهوه خوّیان له زینویّکان حهشار دهدا و به شهو بهسهر گازی چیایهکانهوه ریّگهیان دهبری، بهرهو بلهسووری مهزن و بچووک و سیرپاگول و لهویّشهوه بهرهو یهکمالهی سیّ کیلوّمهتری بناری باشووری شیّخ مهملو له ده قهری سییهچیّشمه ها توونه ته پیّش.

عـهقـیــد زالتــاش تهبای ۱۵۰ پارچه چهک و بری گــولله و چهند (عــهریف)یک بو چهکدارکردنی خیّلی میلان وهری کهوتوون.

 پیاده و تزپیّکی ۷۵ی و کهتیبهیه که سواره و سیّ زریداری شه رکه ر لهگه ل عهقید سهردادوه ر له شووت.

بهم بریارهوه، چارهدوزیی سهرکردایه تی له سایهی ئه و ریّکخستنه دا ئه وهبوو ئهگهر پیش ده ربازبوون له هیّلی ناوبراوی سهرهوه، پیّکدادان رووی دا، ئه وا تهفروتونایان بکهن و ئهگهر نا له ناوچهی کوره لهر له گهماروّیان بکیشن.

سهبارهت بهدووریی ناوچهی ئۆپهراسیون له ورمیوه، ئهرکانی ئۆپهراسیون که له میژووی ۱۹۸ مانگهوه له ماکو پیک هاتووه، فهرمان و بریارهکانی خوّی راستهوخو به یهکهگهلی هیّز دهگهینی و چونیه تیی ئوپهراسیونیش راستهوهخو به راپورت دهداتهوه به ئهرکانی سوپا.

سەرۆكى ئەركانى فيرقەي كى ئازەربايجان، عەقىد روكن فەيووزى

٦

ئەركانى ئۆپەراسىۋنى ماكۆ، روكنى ٣، بنكەى ئۆپەراسىۋنى ماكۆ، ژمارەى تۆمارى دەركانى ئۆپەراسىۋنى ماكۆ، ژمارەى تۆمارى
٣٠٣ى گەرۆك، سەعات... ٢٧/٣/٢٣

قەرمانى گشتىي ئۆپەراسىۋنى ژمارە ٢ (نەخشە ٢٥٣٠٠)

ماده ۱: بارودوخی کشتی

ههولّی مهلامسته فا بو به کیش کردنی خیلانی جهلالی بو خوّی، هه تا ئیسته نهگهییوه به شویّنیک. ههندی له سهروّک خیلانی جهلالی دویّنی هاتن بو ماکو و ملکه چیی خوّیان پیشان دا، تکای نهوهیان کرد لهگهل سوپادا هاوکاری بکهن، فهرمانیان پی درا ده سبه جیّ پهز و مالی خوّیان له ناوچه کیّوه لانییه کان ده ربکهن و خوّشیان بو خزمه تکاری بیّنه وه ماکوّ.

ماده ۲: ئەركى فيرقه

فیرقه نهرکی پی دراوه کهوا به دابرینی خراپه کاران له سنووره کانی ناراس و پیشبری له یه کبوونیان له گهمارویان بکیشی و به لیدانی کاریگهر ته فر و تونایان بکات.

ماده ۳: ندخشدی کار

برینی هدر جوّره پیّوهندی و یه کگرتندوه یه کی خراپه کاران له گهل سنووره کانی ئارسدا بوّ ئدوه ی نمودی موّل دهبن، ئدوه ی نه هیّلنن له سنوور ئاوا بین. پالنانی ئدوان بدرهو روّرئاوا و پاش ئدوه ی موّل دهبن، سدرکوتیندوه و له نیّوبردنیان له ریّگه ی گرتنی ناوچه ی ماکوّ و سییه چیّشمه و زوّرئاوا له تدوه ری هدله ج دوّشان تدپهسی، شوّربالاغ - ئاق گول.

ماده ٤: رازاندندوه

دوو کاروان ههر یه که له ٤ که تیبه ی پیاده و هیزی پشته وانی پیک دی و به پینی فه رمانی پیشووی ژماره ۲ داده مه زرین، یه که میان له ته وه ره ی هدله ج دووشان ته په سی شر بلاغ این گول له ژیر سه رکردایه تیی عه مید بیگله ری و دووه میان له ته وه ری قه ره ته په هاسه نی مه زن له ژیر سه رکردایه تیی عه مید زهنگه نه دا ده سوه کار ده بن.

هیزی دهستهبهری ماکو له ۳ که تیبه ی پیاده و دوو زریداری شه پکه ر له ژیر سه رکردایه تیی عمقید مزهفه ریدا دی و ده کتیبه ی به هادور له ژیر سه رکردایه تیی رائید یاسایی، ته بای دوو زریدار له سییه چیشمه و زورئاوادا ده بی.

ماده ٥: ئدركي كاروانگدل

کاروانی روزهدلات ئەركى ئەوەى ھەيە بە پېشەوەچوونى گورج گولانەى خۆى لە تەوەرەى ھەلەج- دۆشان تەپەسى- شۆربلاغ- ئاق گول، ھەرچى پېنوەندى و پەلھاوېشىتنىكى خراپەكاران بە سنوورى ئاراسەوە ھەيە بېرىتەوە و بەرەو رووكارى رۆژئاوايان پال بنى،

بكهويته شوينيان و به ليداني يهكجاره لهناويان ببات و بيان پووكينيتهوه.

کاروانی روزهدالات ندرکی ندوهی هدیه له تدوهرهی قدره تدیه هاسدنی مدزندوه بدره وییش مل بنی و پاش گرتنی هاسدنی مدزن و ژماره ۱۸۲۵ بانی ناوبراو بدباشی کونتروّل بکات و چاوه روانی فدرمانی داها توو بیّت.

هیّزی دهسته به رکه ری ماکو پیّویسته به پله یهک ناوچهی باله فرگه و له پله دوودا ریبازگه کانی روّژهه لات و روّژناوای ده ربه ندی ماکو و بانه کانی باکوری شار دهسته به رکات و همرچی پهلهاوی شتنیّکی خراپه کاران بو نه و ناوچه یه هه یه نه یهیّلیّ.

مۆلگەى سىيىدچىشىمەش لە ناوچەى سىيەچىشىمەدا ئەركى دەستەبەركردنى ھەيە و، دەبى پاشەبەرە لە پەلامارى گرووپى جياواز و بچووك بپارىزى.

ماده ٦: ئدركى پۆلى هدوايى

۱- فرین به پیّی داوخوازی سه رکرده کانی کاروان جیّبه جیّ ده کری، نهم داوخوازانه ش پیریسته له ریّگهی بیّته له وه به راپورت بدری به نه رکانی هیّز.

۲- ســهراســـۆکــردنی بارودۆخی دوژمن، بهتایبــهتیش چاوهدیری کــردنی په پینهوه له
 ریبازگهکانی ده ربازبوون له سنووری ئاراس.

ماده ۷:

دهستهبهرکردنی هیّلنی بهیهکهوه بهستنی ماکۆ- خوی، ماکۆ - پولدهشت له ئهستۆی کهتیبهی جهندهرمهی ماکۆ و هیّزی جهندهرمهی پشتیوانی که له ورمیّوه رهوانه کراوه - دا، دهبیّت.

ماده ۸: سییر

سپیری خوجیده مهر کاروانیک بریتی دهبی له که تیبه یه کی پیاده که له لایه ن سپیری خوجیده که له لایه ن سهرکرده کانی کاروانه وه دیاری ده کریت. که تیبه یه کیش له موّلگه ی ماکوّ وه ک سپیری گشتیی هیّز له به رده ستدا ده بیّت.

ماده ۹: جیبهجیکاری

بزووتنهوه ی کاروانگهل له سهرگه (مبدا)ی ماکوه له سهعات کی روّژی ماکروه که سهعات کی روّژی ۱۲۹/۳/۲۹ ده بینت و دهسته به رکردنی دوور و نیزیک له ئهستوی سه رکرده کان خوّیاندا هبیت.

ماده ۱۰: پیوهندی

ههر یه کن له کاروانگهل ویّرای کهلوپهلی سوپایی، دوو دهزگای بیّتهلی لهبهردهستدا دهبیّت و، پیّوهندیی هیّز به هوّی بیّتهل و ته تهری سواره و دهبیّت.

مەلبەندەكانى سەركردايەتى

مەڭبەندى سەركردايەتيى ھيز لە ماكۆ

سهرکردهی کاروانی روّژههلات ههتا بهیانیهی روّژی ۲۹/۳/۲۵ له نوزون دیزه دا دهبیّت و له پاشان له شویّنی گرّرانی خوّی ناگهدار دهکریتهوه. سهرکردهی کاروانی روّژناوا ههتا بهیانیهی روّژ ۲۹/۳/۲۵ له قهره ته په پاشانیش له هاسوونی گهوره دا دهبیّت.

سەرۆكى ئەركانى ھيز، عەقيد روكن غەفارى سەركردەى ھيز، ليوا ھومايوونى

٧

ئەركانى ھێزى كوردستان، روكن ٢، بنكەى سەركردايەتىى ماكۆ، ژماره ٩٠٤، سەعات ٩ى بەيانىي ٢٦/٣/٢٤

راگەياندنى ژمارە ٦

یه کهم: له دوو روّژی لهمهوبه ره و زانیاریگه لی له چاوگه ی جوّراو جوّره و به نهرکانی هیّز دهگات که هیّزیّکی دووسه ت که سی له بارزانییه کان سه رله نو له به ری باشووره و به به به باکور ملی ریّگه یان گرتووه و له نیّزیکی نه له ند و قه ره ده ره دا بوونه و ته نانه ت ناوی زیّرو به هادوور - یش (۱۳) له سه ره تای نه وانه و گوترابوو، له سای نه و لیّکوّلینه و کارییانه ی کراون و موّلگه ی سییه چیّشمه شرایورتی داوه که وا نه م باس و خواسه به هیچ کلّوه جی راست نییه. زیّرو به هادووری ها له به غدا له گرتیگه هدا و هیّزی بارزانییه کانیش هم نه و میرّدی بارزانییه کانیش هم نه و هیّره یه که له روّژی ۱۹ی مانگدا به ره و باکور روّیشتوون و نه م دمگوّیه ش له لایه نی نه و ان

⁽۱۳) زیّرِوّ بههادوری لهورِوّژانه تهبای ثیّمه له گرتووخانهی ئهبوغریّبی بیست کیلوّمهتری دوور له بهغدا بوو و پاشانیش ههر تهبای ئیّمه گوزارایهوه گرتووخانهی سامه را. پاش دووسال گیراوی، به ههولّی فه تاح ئاغای ههرکی- نویّنهری ئهنجومهنی عیّراق و بهدهستهبهریی ئهو بهربوو. نووسه ر.

خرّیانه وه برّ چه واشه کردنی بیری هیّز و بر چوونی خه لک بالاوه ی پی ده کری و به هیچ بارت هیّزیکی لهم ئاوایه له گرریدا نییه.

دووه م: بارزانییه کان به هوی بومبابارانی روزی ۲۰ و ۲۱ی مانگ له هاسوونی مه زن ۱۸ کوژارویان داوه که هه رله وی له ژیر ئاخیان وه شاردوون و ژماره یه کی زوریشیان لی بریندار بوونه. مهلامسته فا زور تیکوشاوه له پیناو بوخو به کیش کردنی جه لالییه کان و بریندار بوونه به لامی برینکیشیاندا کردووه به لام هه موویان وه لامی هیوابریان پی داوه ته و له برووه وه هیوای نییه و ، ته بای هه مووه هیزگه لی خوی چووه ته ئاق گولی نیزیکی ئاراس و خیلی جه لالیش سه رله به رچوونه ته زوزان و ، نوای کاروانی نه وان گهییوه ته کشمیش ته په برواندنی پاشماوه که به ده سته و ، ته بای به ده ن ، عه مه رئا غا خویشی له پاشکوره خه ریکی برواندنی پاشماوه که یانه و نه مرود ده گاته کشمیش ته په . سه راسوکه ری ئاسمانیش ، نه مرود ماتوون برواندنی پاشمانی نه مرود هاتوون و نه مرود سه عات ۲ ی به یانی به سه رئاق گوله و کراوه ، سه ره ناق شونده که راوه ، سه ره تا لیکراوی له و ناوانه که و تووه ته به رچاو و بومبابارانی کردوون ، پیاوخراپان له هوندوری ماله کان ده رکه و توون و که و توونه ته به ره الاوی رشینه کی .

ندوهی روون و ئاشکرایه بهتمواوی، هیزگهلی خراپهکاران له ئاق گولان. فهرمان دراوه فرینی پیدا پیدا به بوّمبای گهورهوه بهسهر ئاق گولهوه بکریّ.

ندوهی له کوی زانیارییه کانی پیشه وه ده رده که وی نهوه یه که بارود و خی خراپه کان هینجگار ناله باره، هه موو ریبازگه یه کی تالیکاری کردنیان لی گیراوه و که س ناماده ی یارمه تیدانیان نییه. شیخ حه سه ن و شیخ ره سوول و عهلی مستوش ته بای نیزیکه ی چل مال له سنووری تورکیا ناوابوونه و نهم قسه یه ش له لایه ن به رپرسیارانی ره سمیی تورکیاوه پشتیوانی کراوه.

سەرۆكى ئەركانى ھێز، عەقىد روكن فەيوزى سەركردەي فيرقەي٤، ئامير ليوا ھومايوونى

راپۆرتى ليزنەي تۆزينەوە

٨

وهزاره تی شهر، به رتوه به رایدتیی نووسینگه ی ثمرکانی سوپا، ژماره ۲۰۶۳ / ۱، میژوو ۲۹/۳/۲۱

- (۱) بۆچى فيرقە دەمودەس دەسوەكار نەبووە؟
- (۲) بۆچى كاروانگەل ويړاى ئەو ئامـيـرانەى لەبەردەســـياندا بووە لە دەسـوكــەريدا سەركەوتوو نەبوونە ؟
  - (٣) كەمتەرخەمى لەم كردەوەيەدا بەھۆي كېيە؟
- (٤) ســزنگهی کــردهوهی دواجـاره چی بووه و کـهمـتـهرخـهمی ســهبارهت بهکــــــه؟ به ئاوایهکی گشــتی پیّویســته لیّی بکوّلریّـتهوه و به راسـتی دیار بکری کـهمـتـهرخـهمی لهم

کردهوه به لهلایه نی کیتوه بووه، لهبه رئه وهی نهم سه رپیها ته روومه ت و پلهی سوپای لهبه ر چاوی در اوسیتیان و ته نانه ت لهبه رچاوی خید لانی خولاتیش هیناوه ته خوار و دهسته پارچه بیمی به که گهلی سوپای هه ربه به جاری خستوه ته روو. نه نجامه که به زووترین کات بده نه وه دهست، بو نه وهی بخریته به رچاوی شایانه.

سەرۆكى ئەركانى سوپا، ليوا رەزم ئارا

٩

وهزاره تی شهر، نوسینگهی نهرکانی سوپا، ژماره ۲,٤۲ / آ میتوو ۲۲/۳/۲۱

لیوا خهسرووانی، به پینی فهرمانی هاوپیچ که بو لیکولینه وه له ناوچهی ۲ دهرچووه، پیویسته دهسبه جی به رهو تهوریز به ری بکهون و لهو شانده یهی به سهروکایه تیی فه ریق شابه ختی پیک دیت، به شداری بکهن.

سەرۆكى ئەركانى سوپا- ليوا رەزم ئارا

1.

وهزارهتی شدر، بهرپنوهبهرایدتیی سهرکردایدتیی سوپا، ژماره ۹۳۳، سدعات ۲۰/۱۵، میژوو ۱۳۲۹/۳/۲۲

بهريز عهميد وهسووق

لهگه ل ریزماندا، وهبه رچاوتانی ده خهم که واله میترووی ۲۹/۳/۱۹ فه رمانیکم به ژماره ۶۹ – ۲۹/۳/۱۹ له رینگهی سه رکردایه تیی کاروانگه لی باکوره وه بهم ناوه رو که پی گهی سه رکردایه تیی کاروانگه لی باکوره وه به ناوه رو که و گهیشت که وا "ئیسوه ئه رکتان پی سیار دراوه به ره و (ئه واجیق) بکه ونه رینگه و به چه کدارکردنی پیاوانی جی متمانه به نیازی وه رگرتنی زانیاری له باره ی شوینی بارزانییه کان خه ریک بن و له پیناو له ناوبردنی ئه واندا کار بکه ن". بویه روزی /۲۹/۳

۱۷ له ماکزوه بهرهو نهواجیق ملی ریدگهم گرت و روزی دواتر بهسییه چیشمه گهیشتم و نیزیکهی سهت و حهفتا پیاوی سوارهی چهکدارم سازدا و سهعات ۲ی پاش نیوهشهو بهرهو رووکاری بهدواکهوتنی بارزانییهکان کهوتمهری. سهعات ۸ی بهیانیهی روّژی /۲۹ ۳/۱۷ له ناغ داش رووبهرووبوونهوه رووی دا و بهپدله بهنامـهی ژمـاره ۸۲۹– ۲۲/۳/ ۱۹ ئەمەم خستە بەرچاوى رېزدار سەركردايەتىي فيرقەوه. ھەروەھا زانيارىم لە كاروانى عمقید لمشکری و عمقید سمرداوهر نمبوو و پاشان زانیاریم بمدهست کموت کموا کاروانی عەقىد لەشكرى بانەكانى چياى سۆمارى گرتووه بەلام بچووكترين يارمەتىي بۆكاروانى من نهبووه و شهویش همتا بهیانی بهبی نامانج یه کتریان گوللهباران کردووه. لهلای تریشه وه عهقید سهردادوهر لهباتی ئهوهی بانه بهرزه کانی دهرهیلی بگری که بریتی بوو له سى كەپك و، ريبازگەى رۆيشتنى بارزانىيەكان لە داوينى كەپكەكانەوە بوو كە بەسەر جادهیاندا دهروانی، تهنیا دووکهپکیان گرتبوو و کهپکه سهرهکییهکهیان که لهوانی تر بهرزتربوو نهگرتبوو، بزیه دوژمن پهلاماری دان و زیانیکی کاریی پی گهیاندن و پاشان بەسەركەوتوويىش بۆى دەرچوون. دواجار كاتى لە سىيىەچىشمەوە بەرى كەوتم، بەنامەي ژماره ۸۲۹ - ۸۲۸ ۲۹/۳/۱۸ دوو پارچه رشینه کی گرانم له مؤلگهی سییه چیشمه (رائیدی ياسايي) داوا كرد. ناوبراو به نامهي ژماره ١٨٦٩- ٢٦/٣/١٨ و الامي دايهوه كهوا پيويسته له رينگهي هيزهوه داوا بكهن. بينگومان ئيوهش پشتيواني لهوه دهفهرموون بهم جۆره هاوکاری و پالپشتییهی ئەفسەران ههیانه دوژمن لهو شوینهی که له راستیدا وهک ئەلقەيەك لە گەمارۆ نرابوو پېتى كرا بۆي دەرچى و، لەبەرئەوەي منيش كاتم نەبوو بۆم نهلوا له ریّگهی فیرقهوه داوای رشیّنهک بکهم، نهم بابهتهم بوّ ناگههداریی بیری پیروّزی بەريزتان خستە بەرچاو.

سهرکردهی سوپای باژیری ماکز، عهقید زیانهدین زالتاش

(ئەم تۆبىنىيە لە پشتەوەى لاپەرەى راپۆرتى عەقىد زالتاش نووسراوەتەوە):

عمقيد زالتاش

ئاغاوتنى ئەفسەرانى بەرپرس لە كردەوەگەلى بارزانى

ناخاوتني ليوا هومايووني

سهبارهت به هزی سهرنه که و تن له ری لی برینه وهی ده ربازبوونی بارزانییه کان بو باکور له میژووی ها تنیان بو زهویی ئیران له ۲۹/۳/۱ هه تا نهو دهمه ی بارزانییه کان له گهلی قتوور تیپهرین و به ره و باکور هه لکشان:

پاش ئه وه ی بارزانییه کان له جاری یه که مدا به هوّی پاله په ستوی هیّزگه لی سوپا له زهویی ئیّران چوونه ده ر، له لایه ن ئه رکانی سوپا وه بریار درا یه که گهلی کاروباری ئوپه راسیون له ماکووه هه تا...(۱٤) به نیازی چه ک لیّ کردنه وه یه خیّلانی کورد له و ناوچانه بگیرسینه وه و هه تا ۱۵ی جوّزه ردان کاری چه ک لیّ کردنه وه به کوتا بیّت. بوّ ئه م مه به سته شکواستنه وه و جیّگوّرکه ی یه که گهل ده ستی پی کرد و خه ریکی چه ک لی کردنه وه بوون. له ماوه ی ئه م کاره دا فه رمان هات که وا بو پیشوازیی ریّز لیّگرانه پیویسته یه که گهراه و ماره دا فه رمان هات که وا بو پیشوازیی ریّز لیّگرانه پیویسته یه که گهراه ی که که گهراه وی پاتشایی پیایاندا تیّپه په ده بیّ ، راپوّرت درایه نه رکانی سوپا موّله ته بفه رموی نه و یه کانه ی ده ستیان به چه ک لی کردنه وه کردووه دریژه به کاری خوّیان بده ن و تکا له پیشوه ربی شا بکریّت سه ردانی خوّی بخاته نیوه ی دووه می جوّزه ردان به لاّم په سند نه کرا بوّیه به گویّره ی فه رمانگه لی دراو ، یه که گهل به ره و شارانی ورمیّ ، شاپوور ، خوی و ماکوّروه انه کران.

له ماوهی نهم گواستنهوه و جیدگوزییده اله روژی ۲۹/۳/۳ بههوی نووری بهگی خاوهنی (نهنبی)وه زانیاری هات که وا ژماره یی مه پله گوندی (جرمی) که له نیزیکی سنوور هه لکه و توری و هات که وا ژماره یی مه پله گوندی (جرمی) که له نیزیکی سنوور هه لکه و توری داوه، پاش پیوهندی لهگه ل سهرکرده ی هیزی عیراقی ناشکرا بوو مه لا مسته فا له ریگه ی تورکیاوه به ره و سنوور ها تووه و پینی ناوه ته ناو زهویی نیران. بی و چان ۲۰۰ پارچه چه ک به سه ریه رشتی نه قیب زه رابی و سه ته که سه تیان به سه رپه رشتی نه قیب زه رابی و سه ته که ی تریان به سه رپه رشتی رائید سول ح جو دامه زران و فه رمان درا نه مانه به شیوه ی

⁽١٤) لعدهستهاويَّرُه بنهرهتييهكهدا بهتاله.

خوارهوه دهسوهکارېن:

ئەلىف: نەقىيىب زەرابى بەرەو لاى مىدوانا ملى رى دەگىرى و ئەركى ئەوە دەبى رووبەرووى بارزانىيەكان بېى و لەگەلىاندا بكەويتە شەر ھەتا ھىزى سوپا دەگاتە جى.

بى: رائيد سولاح جوّ بهرهو گونبهت لهگهل كوړى عهمه رخاندا بچيّته سيروّ بوّ ئهوهى رئ له بارزانييه كان بېرنهوه.

هدر ئهو روزه کاروانیکی پیکهاتوو له ۲ کهتیبهی پیاده و ٤ تانک و سریهیهک هاوهن و سریهیهک تۆپی،۷۵ی له بن سهرکردایه تیی عهقید سهردادوه ردا ئهرکی یی درا بهرهو مهوانا بروات و رئ له دهربازبوونی بارزانییه کان بگریّت، لهبهرئه وهی دوای گهیشتنی عهقید سهردادوه ربو لهرنی بارزانییه کان له (ئهنبی) ده رکه و تبوون و له روزاوای مهواناوه تى پەرىببوون، فىەرمىانىم دا (رۆژى نۆيەمىي جىۆزەردان) بەدوايان كىمون و لەبەرئەوەي بە گوێردي ئەو زانيارىيانەي ھاتبوون بۆم روون بوو بەدواكەوتنى ئەمانە بۆ سەردادوەر شياو نییه، کاروانی ناوبراوم بانگهیشتن کرد و نهرکی ناوچهی باکوری (ماکز- شووت)م یی دا. ههروهها بريارم دا له هيلني قتوورهوه رئ له تيپهريني بارزانييه کان بگرم بوّيه کاروانیکی پیکهاتووم له ٤ کهتیبهی پیاده، ٤ تانک و کهتیبهیهکی سواره و کهتیبهیهکی هاوهن و تۆپیکی ۷۵ی بهسه رکردایه تیی عه قیدی پیاده نیساری نارد که له ژیر سەركردايەتىي عەمىد بىڭلەرىدا رازانەوەي پىرىست بگرىتە خۆ، بەلام لەبەركو وچانى نيّوان كه تيبه گهل فره بوو و پياواني بارزاني دهسوژير بوون بۆيه گرتني گهليي قتوور له توان وهده ربوو و بهدواکه و تنیشیان به هزی پیاوگهلیّک که ژیها تووییی بارزانییه کانیان نهبوو شتیک بوو کاری کردن نهبوو، لهبهرئهمه و لهم سۆنگهیهوه بریارم دا له ناوچهی ماكۆ-شووت- مەرگن-ەوە رىگەى دەربازبوونيان لى بېرمەوە بۆيە فەرمانى پىرويسىتم بە عهمید زهنگهنه دا و به گویرهی فهرمانی ئۆپهراسیون، بریاری گرتنی هیلی پیشهوهم دا. لهو ناوچهیه شدا به هوی به رهه لداییی ناوچه که و که میی نه ژمار و نه بوونی نامیری پنویست بز گواستنه و و نالنها تووییی پیاوه کان سه رکه و تن نه ها ته دی و بارزانییه کان پاش پیکدادان له باشووری شووت و رووبه رووبوون لهگهل گرووپهکانی جهندرمهدا، بهشهو دەرباز بووبوون.

ئاخاوتنى عەميد بيڭلەرى

له بارهی نه توانینی ری لی برینه وه له بارزانییه کان له ده ربازبوون له گهلیی قتوور

هۆی نەتوانىنى رێ لێ برىنەوەی بارزانىيەكان لە (دەربازبوون) لە گەلىی قتوور ئەوەبوو كە درێژیی گەلىيەكە نێزیكەی ۱۲ فرسەخە (۱۰) و، ھەروەھا كەمىی ھێز (٤ كەتىبە)، لەوانەيە وا خەيال بكرێ بۆچى ئەو تێپەرگە ناچارىيانەی بارزانىيەكانى بەم ھێزە نەگرتووە، ئەمە لەبەرئەوەی تێپەرگەكان ژمارەيان زۆرە، بۆ ئەوەی ھەتا بۆمان بلوێ ئەو نيازە بێنىنە دى لەگەل جێبروايانى ناوچەيىدا راوێژمان كرد و لە ئەنجامدا چوار خاڵی «ئەستەران- زەرێ- قتوور- رازێ» (۱۳)مان بۆ ھێوراندنى ٤ كەتىبە دىارى كرد و بێ لەمە شتێكى تر نەدەكرا.

ئاخاوتنى عەقيد نيسارى

لهبارهی نه توانینی ری لی برینه وهی بارزانییه کان له ده ربازبوون له گهلیی قتوور

هزیدکه ئهوهبوو یهکهم هدرچهنده خوّم داوام کرد گهلیی قتوور به ٤ کهتیبه دابخهم به لاّم کاتی گهیشتمه شویّنه که سهیرم کرد ئهم کاره لهکردن نایه ت، لهبهرئهوه ی ئهم ناوچهیه فره وانتر بوو لهوه ی من بیرم لی کردبووه و و ، له گه ل نه و نه خشهیه ی لیّم کوّلیبووه و ، تیکی نه ده هری ده و کرده و ، نهمه شم به راپورت گهیانده سهرکردایه تیبی هیّن ، ویّرای نهمه ش به هوّی درهنگ گهیشتن به و شویّنه نهمتوانی هیّورینی که تیبه گهل له نهسته ران و زهری ببینم و سهراسوّیییه کی تر بکم و چوار سهات پاش گهیشتنم به قترور بارزانییه کان له نیّوان مهخین و حمیه شهوه تی پهریبوون.

⁽١٥) يه ك فرسه خ له شهش كيلومه تر كهمتره (وهركير).

⁽۱٦) لهوانه یه همندی لهم ناوانه بهراستی نهنووسراین، له دهستهاویژهکاندا واهاتوون و کتیبهکهش وای نووسیونه تهوه، همندیک جاریش به شیوهی جیاجیا نووسراون (وهرگیر).

ئاخارتني عدقيدي پياده فولادوهند

پۆژی نویهمی جوّزهردان له (خوی)یهوه فهرمانم پی گهیی بهخوّ و کهتیبهکانی فهوجهکهم بهره و قتوور بکهومه پی و، پی له دهربازبوونی بارزانییهکان بگرم، بوّیی لهسهعات ۱۰ به پی کهوتم و له سهعات ۲۰ گهیشتم به قتوور، به لام پیشتر دوو کهتیبهی پیاده و سریهیهک رشینهکم له زهری دامهزراند. سریهیهکم له کهتیبهی خوّم تهبای سریهیهک هاوهن له کهتیبهی خوّم له قتوور بهجی هیّلا له کهتیبهی رائید نهوایی و سریهیهکی رشیّنهکیشم له کهتیبهی خوّم له قتوور بهجی هیّلا به لام سهرنجم دا دریّژیی گهلی قتوور ۷۰ کیلومهتره و گهلیی قوولی باکور باشووری زوّر و زهوهندی ههن تهنانهت فیرقهگهلیش دهتوانن لهوی دهربازبین به لام لهبهرنهوهی نهرک پی سپاردراوبووم وه که چوّن پیّشتر بوّچوونی خوّم روون کردهوه، پاریّزم گرت.

ئاخاوتنى مقددهم ندفيسي

سه رکرده ی که تیبه ی ناهه ن و سه رپه رشتیاری که تیبه گه لی راثید په رهیزکار و رائید زریّپوش سهباره ت به سوود وه رنه گرتنیان له زانیارییه ک که له یه کی له دانیشتووانی (راویان) وه له باره ی به ری که و تنی بارزانییه کان له گوندی راویان - هوه به ناوبراوی دابوو

مقددهم ندفیسی سهبارهت به سوود وهرنهگرتنی لهو زانیارییدی بههوّی ندو کدسهوه پیّی درابوو گوتی سهعات ۲ی بهیانیهی روّژی سیّزدهی جوّزهردان له ریّگهی یه کیّ له پیاوانی

ناسوپایی زانیمانه وه که وا سه عات ۱۱ی شه و بارزانییه کان له راویان به ری که و توون. له به رئه که و توون. له به رئه و بیاوه نه بوو بزیه راگیر (توقیف) م کرد. پاشان ناردم بو لای سه رکرده ی که تیبه ی خوّم هه تا دوو که سی له گه لدا بنیرن بو راویان و له راستیی قسه کانی بتوژنه وه، له به رئه و هو به و به و به و به و به دانی بیش دلنیا بوون کاری بکه م.

ثاخاوتنی عهمید زونگهنه لههاروی بیدوسه لاتی له بانه کانی سوکار - یوموورداش - قزلداش - شووت

لهبهرئهوهی و اپیر ده کرایهوه که بارزانییه کان بر ده ربازبوونی خویان بهرهو باکور دوو رووكار هەڭدەوژېرن، واتە يان لە رۆژئاوا ياخۆ لە رۆژھەلاتى ماكۆوە تى دەپەرن بۆيە چوار كەتىب، لە شارى ئۆچاق ھەتا قىزلداش داھىـۆران و رەچاوى ئەوەش كىرا كەتىب، يەك له ده روه هی ده ربه ندی ماکو وه که سیپر هه لوه سته بکات و ۲ که تیبه ش له شووت له بن دەستى عەقىد سەردادوەردا بميننى (كەتىبەگەلى فەوجى ئازەرپاد) بەلام لەبەرئەوەي فەوجى رائید زریمیوش نهگهیشتهجی، بریار درا که تیبهیه که فهوجی نازهرپاد له ناوهوهی دەربەندى ماكۆ لەسەر تىپەرگە گرينگەكان بهيتورى (تىپەرگەي رۆژئاواي گەلىي خندوور). سهبارهت بهمهبوو نهمانتوانی ۲ کهتیبه له بن دهستی عهقید سهردادوهردا دابنیین، هوی نهگەبشىتنى كەتىبەي رائىد زرىيىزشىش بۆ ئەرە دەگەرىتەرە كەرا لە خوي چارەروانى گدیشتنی ئامیری گواستندوه بوو. بدهدر ئاوایدک بی، عدقید سدردادوهر دهمدو ئیوارهی رۆژى ۱۸ى جۆزەردان تەباي يەكەگەلى ژێر سەركردايەتىيى خۆي داھيـۆرى و رۆژى ۹۹ بهرهو لای (یهلی دهره) کهوته ریّ. بو زیده زانیاری نهوهش روون دهکاتهوه کهوا به گویرهی زانیاریی وهرگیراو لهروژی ۱۷ی مانگ سوّراغی بارزانییه کان به چاکی کرا و سەركردايەتىش لە رووگەي دەربازبوونى بارزانىيەكان ئاگەدار كرايەو، بەلام رۆژى ١٨ى جیززهردان ۳ جار قیزلتی بزووتنهوه گیزرا و نهدهکرا بهراستی بزانری له کیهه قیزل بزووتنهوهمان دهبي.

ناخاوتنی عمقیدی پیاده لمشکری لمهارهی رووبهرووبوونموه لمگهل بارزانییهکاندا له روزی ۹ ای جوزهردان

سهعات ۱۰ ی به یانی له بالنی راسته وه به هوی سواریلی خوّوه لا تیی خومانه وه دهست به ناگرها و یژی کرا و ده رکه و ته هدندی له سواران له ژیر سه رکردایه تیی عه قید زه لتاش دان. کا تی نیز یک بوونه ، بارزانییه کان که خوّیان وه شارد بوو دهسریژیان کرد و سواره گهلی خوّهانه ی بن دهستی خوّمه وه هه ولّم خوّولا تیش پاشه کشیبان کرد. پاشان به هوی سواریلی خوّمانه ی بن دهستی خوّمه وه هه ولّم دا سوسووز داگیر بکه م به لام بوّم نه چووه سه ر. فه رمانم دا دان به خوّدا بگیری هه تا شه و دادی و سوود له تاریکی وه ربگیری و کاره که دو وباره بکه مه وه . فیرقه شم به راپوّرت له وه ناگه دارکرده وه و داوام کرد به هوی باله فی بانانی پیشوو بوّمباباران بکه ن له به رئه و چوار شینه که دو و به ل و چوار رشینه کی گه وره و که تیبه یه کی سواره و نیزیکه ی ۵۰ سه ر تفه نگداری عه جه م) ئیّواره ناگرها و یژی بی ا و کیّوی سوسووزمان گرت به لام راسته وه هه ر له به رشه و یوه ده سریش دای گرت (له به رامبه ر پیاده گه لدا ورده و رده و له به رامبه ر سواره گه لدا به زوّر و زهوه ندی و ناگرها و یژی هم تا سه عات ۳ ی پاش نیوه شه وی دریژه ی دایی و پاشان برا ، به بانیه یه و ناگرها و یژی هم تا سه عات ۳ ی پاش نیوه شه وی دریژه ی دایی و پاشان برا ، به بانیه ی

رِوْژی ۲۰ بهگویرهی فهرمانی هیّزی زهوی، هیّزی خوّمان کوّوه کرد و بهرهو لای شووت روّیشتین و لهم پیّکدادانه دا چ زیانه کی گیانیمان نهبوو ئهوه نهبی دوو کهس له سوارهی خوّولاتی برینداربوون.

ئاخاوتنی عهقید سهردادوهر لهبارهی نزیهراسیزنی خزی له رزژی ۱۹ی جززهردان ۱۳۲۹ له شووت

سه عات یه کی روّژی ۱۹ی مانگ کاروانیّک به سه رکردایه تیی خوّم که پیّک ها تبوو له ۲ سریه ی پیاده، سریه یه ک رشینه کی گهوره، که تیبه یه کی سواره، ٤ تانکی شه و سریه یه ک توپی ۷۵ی و، سریه یه ک هاوه نهاویژ له شووت گیرسانه وه. سه ت پارچه چه کیشمان پی درا بو نه وهی سواره گه لی خوّولاتی چه کدار بکه م به لام جگه له وه ۵۰ که سی تریش چه کدار کران و درانه پال کاروانی عه قید له شکری، ته نیا ۹۰ سه ریان له بن دهستی من داندران، هه روه ها ۱۸۰ سه رجه ندرمه شیان به نیّمه دا بو نه وهی له ماکوّوه همتا تازه که ند دابه شبکرین و هه رواش کرا.

سهعات ۲ی بهیانیدی روّژی ۱۹ی مانگ تفهنگداریّک زانیاریی هیّنا که بارزانییهکان هاتوونه ته داش فییش برّیه بریارم دا به خو هم مو شهوانه ی له گیه آمسدان برّ رووبه رووبوونه وهیان بچم و تیّپه رگهی ناو گهلی بگرم، سهعات ۸۹،۳۰ روّژی ۱۹ کاروان که و ته برزاوت به لام نهمزانی کاروانی عه قید له شکری تووشی شهر بووه. پیریسته نهوه شایتم پیشتر له سهعات ۲ی به یانی زانیاری هات که وا ۹ سهر تفهنگداری خوّمان له «یه لی ده ره» تووشی پیکدادان هاتوون و که سیّک کوژاره و ههر به و هویه شرو که نهرک به که تیبه ی سواره درا زارگهلیی «یه لی ده ره» بیه ستی و بگری (له سه رهوه ناماژه ی پی درا). سه عات ۳۰، ۱۰ - ۱۱ که تیبه ی سواره بی رووبه رووبوونی دوژمن نامانجی خوّیان گهیشتن، توّپ و هاوه نیش دامه زران.

سهعات نیوی پاش نیوه روّ، هیّرش ته بای ٤ تانک و پالپشتیی هاوه ن و توّپ دهستی پی کرد، ئامانجی یه که که چیایه کی سوور بوو که پیاده به بیّ زیان پیّی گهیشت و مروّهه لگره کان به باشی گهیشتن، له قوّناخی دووه مدا، تانکه کان له نیوه ی ریّگه دا به هوّی زهویی به رده لانه و له بزاوت که و تن به لام پیاده نه ویّستان، دریژه یان به بزووتنه وه دا و گهیشتن به ئامانجی دووه میان، من له روانگه ی سه راسو کردنی سواره دابه زیم و چووم بور روانگه ی توپخانه، له ناکاو سهیرم کرد له سه ر به رزایییه که دا ئاوایییه کی کاول هه یه و

بارزانییه کان خوّیان تیّدا وهشیّردبوو، له گهل هیّزه کانی ئیّمه تیّکه لاّو بوون و ده نگی گرمه ژنی ئاگرهاویژی و نارنجوک بهرزبووه وه، ئه و دهمه فهرمانم به سریه ی نوّیه م دا (سه عات ۲۰۳۰ ی پاشنیوه پوّ) خوّیان به پاشدا بکیّشنه وه و بانه کانی دواوه بگرن. بارزانییه کانیش بهره و پیّش هاتن و ئامانجی یه که می که تیبه یان گرت و ئاگرهاویژی هه تا سه عات ۲۰،۳۰ به گهرمی دریّژه ی کیّشا، ئاگری هاوه ن و بوّمبابارانی باله فریش زیانی ههست یی کراوی پی گهیاندن.

ئاخاوتنی راثید زریپوش له بارهی کیشهی قزلداغ

کهتیبه که ی له سه عات ۱۸ی روزی ۱۲ی مانگ له نهسته ران که و ته بزووت و سه عات کی به یانیمی رِوْژی ۱۷ی مانگ خوّم گه یانده خوی، چاوه رِوانی ئۆتۆمبیل بووم که بهرهو ماکر بکهوینه رینگه و ههر بر نهم مهبهستهش ههتا روزی ۱۹ی مانگ له خوی بووین، رۆژى ۱۹ى مانگ سەعات ۱۵ ھەندى ئۆتۆمۆيىل ئامادەبوون و دەسبەجى فەرمان درا بەرى كەوين. عەقىيىد شەفىيىقى سەرۆكى بارھەلگرى گوتى بەم ٦ ئۆتۆمىزبىللەي لەبەردەستدان ئەوەتان يى دەكرى بەرى بكەون، ئەوەى دەمىينىتەوە مىن بەرىيى دەخەم. بۆيە ناندین و، سریدی رشینه ک و، پیب ژیوی و ئه رکانی که تیبه مان به هزی ئه و (٦) ئۆتۆمىبىتلەوە ھەتا بەرشەوى رۆژى ١٩ گەياندە ماكۆ و چووم بۆ سەربازگە، رىزدار سهرکردهی هیز بانگهیشتنی منی کرد و فهرمانی دا نهم که تیبه یه بو پالپشتی له بنکه کانی جهندرمه ی قزلداغ- قزل ئولووم و شووت بکهونه ریدگه، بزیه ٤٠ سهربازی کهتیبه که ئامادهبوون له ئۆتۆمۆيىلىكم سواركردن و عهقید غەفاریى سەركردهى ئەركانى ئۆپەراسىيۆنى ھۆزىش بەرەو لاى سەركردايەتى سوارى ئۆتۆمۆبىلىك بوو، سەعات ۲۱٫۳۰ کی روزی ۱۹ی مانگ له سدربازگدوه کدوتینه ری و بریار بوو ندم ۶۰ سدربازه له بنكدى قزلداغ دابنيين و پاشان پيكدوه لهگدل عدقيد غدفاريدا تدباى تانكدكان بچين بو شووت و چاوه روانی گهیشتنی پاشماوهی هیزه کانی که تیبه بین بو نه وهی بیانکهین به هيزي سپير بز پالپشتي له عمقيد سمردادوهر. كاتئ گميشتينه كاولگهيه ك له نيزيكي پردی قزلداغ (سدعات ۲۲.۳۰) بینیم ۲ وشتر کوژراون و لهسهر چهقی جاده فری دراون بۆيە تانكە شەرىيەكان ويستان و ئيمەش ھەر ويستاين، بريك ھەلويستاين بينيمان ھيچ

هموالیّک نییه و تانک به پی که و ته وه. له کاتی به پی که و تندا ته قه له ئو تو موبیل و تانک کرا. بویه فه رمانم به ئو تو موبیل دا خیرا باژوا له ناکاو بینیم شوفیره که وه رگه رایه سه رم. خوم هاویت خوار ده ستم بریندار بوو، ها له و کاته دا نار نجو کی یکیان هه تدایه ناو ئو تو موبیله که و پیکدادان ده ستی پی کرد. سه ربازه کان ده موده سخیان هاویشته خوار و منیش چه ند نار نجو کی که لی وه رگرات و هه تم دانه ناو کاولگه که وه باش منیش چه ند نار نجو که له نیوان هه ردوولاوه کرا، ده نگیک له کاولگه که وه نه ده ده ده وی موده ناو کاولگه که وه نه نیوان هه ردوولاوه کرا، ده نگیک له کاولگه که وه نه مه ویان چوومه ناو کاولگه که که سی لی نه بوو، تاویکیش له ناو ئه و تاریکییه دا گه راین هه موویان رویشت بون، گه راینه وه تو بوسیاری کرد چی رووی دا؟ سه رپیها ته که مان شه ربید که که بو پیکدادانه دا، خوم و عه ریفیک و شوفیری ئو توموبیله که و ۱۵ سه رباز گیرایه وه و ۱۵ سه رباز در بود و ۱۵ سه رباز در بود و ۱۵ سه رکه سیش کوژار بوون.

ئيمزا: ليوا خەسرق وانى، عەميد وەسووق، عەميد گورزەن

14

راپۆرتى دەستەى تۆژىنەوە لە ئاخاوتنى بريندارانى رووداوى شووت

له نه نجامی نه و تزژینه وانه ی له کاتی سه رلیدانی برینداران له نه خوشخانه ی ورمی له عمریفیکی بریندار و سه ربازانی بریندار به جینمان گهیاندن، نهم خالانه ی خواره وه بو کومیسیون روون و دووپات بووه وه:

۱- له بنه په ته وه ناردنی لۆری به شه و لهگه ل عه قید غه فاری و رائید زریپ و شدا کاریکی بی سوود و دوور له و شیاری بووه.

۲ عهقید غهفاری بهخو و بهتانکیخهوه لهگهل لورییه که به پی که و تبوون که لورییه که چل سه رباز و رائید زریپوشی ههلگر تبوو، بو نهمه دهبوو تانکی عه قید غهفاری به نیازی پاریزگاری و ده سته به ری، له دو اوه نه ک له پیشه وه ی لورییه که وه بروات هه تا نهگه ر رووبه رووبو و به نه که و به شه و رووی دا بتوانی پاریزگاری و پالپشتی بکات.

٣- لەسەر پردى قزلداغ، لە تەنىشت كاولگەيەك كە خراپەكاران لەويوه لۆرىيەكەيان

گرتبووه بهر دهسپیژ و به نارنجوک پهلاماریان دابوو، لوّربیه که لهسهر چهقی تهوجاده پهدا تووشی کهلهشی سن وشتری کوژراو دهبی، تهو وشترانه پیشتر پیبژیویان ههلگرتبوو و تهبای سهربازیک و عهریفیک بهر له یه ک سه عات له و شوینه وه ره تهوبوون و کهوتبوونه بهرگوله باران، سن وشتره که توپیبوون و جاده کهیان گرتبوو.

له ههلومهرجیّکی ئاوهادا، وه ک نهریت پیّویست بوو تانکه که لهبهر کهلهشی وشتره گولله پی کهوتووه کاندا بووهستی و سهراسوّیی بکات، ههر نهبی دهربازبوونی لوّرییه که لهسهر پرده که دهستهبهر بکات به تایبه تیش به قسمی یه کیّک له سهربازه برینداره کان، لهوکاته دا لیّخوری تانکه که ههر ئهم پیشنیازه بوّ عهقید غهفاری ده کات به لاّم عهقید غهفاری فهرمان ده دات له جاده لا بدا و لوّرییه که که برستی روّیشتنی لهزهویی غهفاری فهرمان ده دات له جاده و بوّ خوّی کهوتووه ته بهر پهلامار. به گویّره ی ئاخاوتنی سهربازانی بریندار، نهقرمه و بی گولله و، نه هات و هاواریان ناگاته گویّی سهرنشینانی سهربازانی بریندار، نهقرمه و بو پاش تهواوبوونی پیّکدادان که تیایدا ۵ سهرباز که روژران و ۱۲ سهرباز و عهریفی که و رائید زریّپوش بریندار بوون، ئیستر تانکه که دهگهریّته وه سهریان.

له کوتاییدا، کومیسون ههستی به و خاله کرد که رائید زریپوش ههرچهنده ههر له کوتاییدا، کومیسون ههرچهنده ههر لهسهره تاوه بریندار ده بی به لام به و پهری بویری به ههلدانی نارنجوی و ناگرهاویژی به پارابلووم دهستی کردووه ته وه و نهرکی سهربازیی خوّی به چاکترین شیّوه به جی گهیاندووه که نه نسمه که نه ناوه ها شایه نی ههموو جوّره پهسنیکه.

سەرۆكى كۆمىسيۆن: ليوا خەسرۆ وانى- ئىمزا:

عدمید گورزهن- ئیمزا:

عهميد ومسووق- ئيمزا:

راپۆرت و هدالسهنگاندنی تیکراییی لیژنهی توژینهوه له قوناخه جوراوجورهکانی کردهوهکانی بارزانی

قوّناخ۱: لهبارهی کارهکانی فیرقهی ٤ دژی دهربازبوونی بارزانییهکان بهرهو باکور.

۱- یه که مین زانیاری له بارهی هاتنی بارزانییه کان بو ناو سنووری ئیران له میژووی ۸ی به یانیه می دودی ۱ می دودی ۱

 ۲- یه که مین کاری فیرقه ئه رک پیدانی نه قیب عه دل زه رابی بووه که ته بای سه ت سه ر مرزقی تف ه نگدار بچیت مه وانا هه روه ها ئه رک به رائید سول خوش دراوه ته بای ژماره یه ک تفه نگداری خوولاتی بکه ویته شه ری بارزانییه کان.

۳- فیرقه له میر شرووی ۲۹/۳/۲۷ کاروانی کی پیکها تووی له دوو که تیبه ی پیاده، سریه یه که هاوه ن، ده زگایه کی بینته ل و چوار تانکی شهری له ژیر سهرکردایه تیی عه قید سهردادوه ردا به ره لای مه وانا ناردووه. ئه رکی عه قید سهردادوه ر بزوو تنه وه یه پهله به ره و رووبه رووبوون و ته فیر و تووناکردنی بارزانییه کان بووه. یه کنین له که تیبه کانی بارهه لگر له سه عات ۱۳ ی روژی ۷ و که تیبه یه کی تر له سه عات ۱۷ ی هه و روژه ده گه نه (له رنی) ی نیوه ریگه ی نیوان و رمی و مه و انا.

به ره چاوکردنی نه وه ی ماوه ی نیّوان ورمی و صهوانا ته نیا ۲۸ کیلومه تره عه قید سه ردادوه ر شه و له له رنی به سه ر ده بات و به یانیه ی روّژی پاشتر به ره و صهوانا مل ده نی به لام مه لا مسته فا ته بای تفه نگدارانی خوّی به گویره ی را پورتی ۲۹۸۳۰ - ۲۹/۳/۸ فیرقه پاش ناگه داربوون له گهیشتنی کاروان به له رنی له روّژی حه و ته مدا شوینی خوّی به جیّ هیشتوه و به ره و باکور هه لکشاوه.

بۆچوونى ليۆنە «كۆمىسۆن»:

۱- یه که مین کاری هیز بریتی بووه له چه کدار کردنی سواره گه لی خوولاتی له دژی بارزانییه کاندا که ئه مکاره له هه مبه ربارزانییه کاندا ئه نجامی کاریی نه بووه، ده بوو له جینی ئه مکاره یان ته بای ئه و کاره، پاش زانینی هاتنی بارزانییه کان بو ناو ئاخی ئیران بی وچان یه که گه لی وچان یه که گه له بن ده ستی فیرقه دا بوون بی چواندنی کات واته هه رله روژی شه شه مدا به ره و لای مه وانا رابدرایه ن، به م پیسیه له ناردنی به په له ی

يەكەگەلى سوپادا سستى نواندراوه.

۲- کاروانی عمقید سهردادوهر روزی ۷ و شهوی ۸ بهبی نه نجام له لهرنی ویستاوه و کاروانی به نرخی له دهست چواندووه. ناوبراو بیانووی نهوه یه کمه له لهرنی چاوه پوانی گهیشتنی نامیری گواستنه و بووه به لام نهم بیانووه شایه نی په سندی نییم و خوّی به ریرسیاره.

به ئاوایه کی گشتی لهم قوّناخه دا فیرقه له ناردنی زوّر به په لهی کاروانی سوپادا سستیی نواندووه، ههروه هاش عهقید سهردادوه ر له بهجی هیّنانی ئه رکی پی سیاردراویدا بیّ ده سهلاتیی کردووه.

کۆمیسیون بهم پییه بروای وایه ئهگهر فیرقه ههر به پهله یهکهگهلی خوّی ههر له روّژی شهشهمدا بوّ رووبهرووبوونی بارزانییهکان دهنارد و کاروان له لهرنیّ نهدهوهستا و شهر لهگهلّ شهرخوازاندا رووی دهدا ئهوا ههر لهو روّژانهی بهراییدا کیّشهکه بهکوّتا دههات.

چۆنىيەتىي كارى سوارەگەلى خىلان:

۱- نهقیب زهرابی تهبای سهد سهر له سوارهی خیّلان له بن دهستی عهقید سهردادوهردا بوره که له لهرنی فهرمان به نهقیبی ناوبراو دهدات مهوانا و بانهکانی نهوی به زووترین کات بگری و نهگهر هاتوو بارزانییهکان بیری دهربازبوونیان لهو بوارهدا ههبی نهوا ههتا کاروان دهگاته نهوی، بهرگری بکات. بهلام بارزانییهکان له پیّش مهواناوه دهرباز دهبن و چ جوّره چالاکییهکی کاری نایهته کرن.

۲- رائید سولاح جو ته بای سه د سه ر مروق له سواره گه لی خیالان له شوینی په رینه وه ی بارزانییه کان له ساردیک (۱۷) له گونبه ت بووه و پاش ناگه دار بوونی له بوونی نه وان، له بریتی نه وه ی راسته و خو هیرش بو بارزانییه کان ببات، شان به شانی رووباری لوساتی به ته ریبی هیلی و یسمیات کهی روژی کهی به ته ریبی هیلی و یسمیات کهی روژی کهی مانگ له نیوان به ردوک و ناغچه گول له گه لیاندا تیک ده گیری و به قسمی خوی پیکدادان ده کات. سه رله نوی رووبه رووبوون ده پسیت.

بۆچوونى كۆمىسيۆن:

به شیّوه یه کی گشتی له تهواوی ماوهی کاری نهم دووایییه له ههمبهر بارزانییه کاندا

(۱۷) مەبەستى لە(سەردىك)ه.

سهرنج دهدری کهوا گچکهترین سوود له تفهنگداران وهرنهگیراوه.

لهلایه کی تره وه کومیسیون پنی وایه که نه قیب زهرابی و رائید سول حجو هه ولیان نه داوه رووبه رووی بارزانییه کان ببنه وه و ئه و رووداوه ی پیکدادانیش که دراوه ته پال رائید سول حجو به بوخوونی کومیسیون جنی گومانه و دیار نییه، به لام ئه گهر رووبه رووبوون له نیوان تفه نگدارانی خوولاتی و بارزانییه کان رووی دابی به و پنیه ی هیزی رائید سول حجو سواره و بارزانییه کانیش پیاده بوون ئه م رووبه رووبه رووبوونه چون ئاوها به هیسانی پچراوه و بارزانییه کان شیاون ملی رنی باکور بگرنه به رهه روه ها به و پنیه ی له م پیکدادانه دا چرانی به سواره گهلی رائید سول حجو نه گهییوه.

ئیتر بهم ئاوایه، کۆمیسیۆن لهبارهی کردهوهگهلی سهروو رائید سولاح جو و نهقیب زهرابی به بهرپرسیار دهزانی.

قۆناغ ۲: پىكھىنانى ھىلى بەستنى قتوورچاى

پاش ئهوهی چهلهنگییهکانی هیّز بوّ ریّ لیّ برینهوهی بزاوتی بارزانییهکان بهرهو لای باکور تووشاری سهرنهکهوتن هات، سهرکردهی هیّز بریاری دانانی هیّلی بهستنی گهلیی قتوورچای دهدا و له فهرمانی ئوّپهراسیوّنی ژماره ۱ (سهعات ۲۶ی روّژی ۹)دا ئاوهها گوتراوه:

ئەلف: بەستنى رىكەى دەربازبوونى بارزانىيەكان بەرەو باكور لە گەلىي خوى -قتوور-سنوورەو، بە يارىدەي چوار كەتىبە.

ب: بهدواکهوتنی بهپهلهی بارزانییهکان له باشوور به یاریده کاروانی تهرگهوه پ (عهقید سهردادوه ر) که ئهرکی ئهوه همیه بارزانییهکان بهره و شویّنگهی قتوور پال بدات (ئهم کاروانه بهیانیه ی روّژی ۱۰ سهباره ت به نهبوونی و زهی و هدواکهوتن، بو ورمی و شاپوور بانگهیّشتن دهکریّته وه و ئهم بهشهی فهرمانی ئوّپهراسیوّن به و شیّوه یهی چاوه پوان کرابوو، ئیتر بهکرده وه جیّبه جیّ ناکریّت).

چۆنىيەتىيى جىنبەجى كردنى ئەم بريارە، بەشىنوەى خوارەوە لە لايەن سەركردايەتىيى ھىنزەوە چاوەروان كرابوو:

- کاروانی گەلیی قتوور پیک هاتبوو له چوار کهتیبهی پیاده، سریهیهک هاوهن، چوار تانکی شهری، تۆپیکی ۷۵ی، سریهیهک سواره، دهزگهیهکی بیتهل، سهرکردایهتیی هیلی

قتوور به عهقیدی پیاده نیساری و یاریده ربی عهقید فولاده وه ند ده سپیردری. سه رپه رشتیی ته و اوی کرده و ه گهل ده خریته ستزی عهمید بیلگه ربی جیگری فیرقه و ه.

بۆ بەجى گەياندنى فەرمانى سەرەوە، عەمىد بىلگەرى فەرمان دەدات بە سەركردايەتىى گەلىى قىتوور(عەقىد نىسارى) كەوا ھەتا دەمەو ئىنوارەى ۲٦/٣/۱۲ كەتىبەگەلى ئەرك پىدراو بۆ بەستنى قىتوور لە شوينگەكانى خوارەوە بنەجى بېن:

که تیبه یه که نه نه نه نه نه از (رائید زریپوش)

که تیبه یه ک له زهری (رائید پرهیزکار)

که تیبه یه ک له قتوور (رائید نه وابی)

که تیبه یه ک له رازی (عهقید فولادوه ند)

نیوهشهوی ۱۳-۱۳ ویّرای ئهوهی ههر چوار کهتیبه له شویّنگهی دیاریکراویان بنهجی بووبوون به لام بارزانییهکان بهبی پیّکدادان له تیّپهرگهی نیّوان مهخیل و حهبهشهوه بهرهو باکوری گهلیی قتوور ده رباز دهبن و بهم ئاوایه گچکهترین ئه نجام له هیّلی بهستنی قتوور بهدی نایهت و سهرهه تاییی چهلهنگیی فیرقه لهم قوّناخهی ئوّپهراسیوّندا بی مایه دهبیّ.

بۆچوونى كۆمىسيۆن:

۱- چوار که تیبه ی دامه زراو له شوینگه ی قتوور له راستیدا به هیچ بارتیک هیلی به سستنیان پیک نه هینابوو، بگره هه ریه ک له گوندی وه ک له مولگهیه ک بوخوی هینوریبوو، هیچ جوّره که سانیکی سوپایی به پاناییدا بو پیوه ندی دامه زراندن، یانه خو به ره و و پیش بو سه رازانییه کان و نهوه ی به به به به به به به به باردانییه کان و نهوه ی باردانییه کان و نهوه ی ناخو به ره و کیسه ه لا ده روّن، نه ناردرابوون. به لگه ی پی ناوی نه مشیروازه کاره و به ره چاوکردنی نه وه ی دریژی گهلیه که (نیزیکه ی ۷۰ کیلوّمه تره) به و شیوه یه که تیبه به رک پیدراوه کان دامه زرابوون نه ده کرا گهلی ناوبراو بین به له مپه ریّک له پیش تیپه رینی بارزانییه کاندا.

۲- لهم ئۆپهراسیۆنهدا، سهرکردایه تی بهواته ی راستی هیچ ههبوونه کی دهره کیی نهبووه، عممید بنگلهری کارنیکی له سهرکردایه تی و به پیوه به دیدتیی کرده وهی هاوبه شی نهم هیزانه دا به جی نه گهیاندووه و عهقید نیساری نهو کاته گهیشتووه ته شوینگه ی قتوورچای چهند سه عاتیک پیشتر بارزانییه کان ناوابووبوون.

۳- کهسانی کوکهرهوهی زانیاری که ببنه مایهی سوود وهرگرتنی نوّههراسیوّن بهشیّوهیه کی لهبار به کار نهبراون و کاتیّکیش یه کیّکی گونده کی سهعات ۲ی روّژی ۱۰ مانگ له راویان دیّته نک عهقید نهفیسی و پیّی ده لیّ بارزانییه کان سهعات ۱۸ له راویانه وه نیازی بهری کهوتنیان ههیه، نهفسه ری ناوها تو و سوود لهم زانیارییه وه رناگری بگره به پیّچه و انه وه گومان له کابرای زانیاریده رده کات و راگیری ده کات.

به پینی شرو قه کردنی ژور، له ئوپه راسیونی گه لیی قتووردا: عه مید بینگه ری، عه قید نیساری، مقده م نه فیسی به به رپرس داده نرین. له کاتی کو لینه وهی فایلی ئوپه راسیونی دو اییدا کومیسیون سه رنجی که و ته سهر را پورتی ۱۰۵۹ – ۲۹/۳/۱۶ سه عات ۲۳ی لیوا هومایوونی که ناواخنه کهی به شیوه یه کواره وه یه:

«بارزانییه کان هیّشتا له باشووری هیّلی قتووردان، فهرمان به عهمید بیّگلهری دراوه کهسانیّکی سووکه لهی بزیّو بهره و پیش بنیّری برّ سهراسوّیی». له وکاته یدا که ته واو به رله که سه عیات (سه عیات ۲۳ ی روّژی ۲۳/۳/۱۳ بارزانییه کان له هیّلی قتوور په رییوونه وه. کوّمیسیوّن گومانی هه یه له وه ی کاتی لیوا هوومایونی تیلیّگرافی سه ره وه ناردووه له ده ربازبوونی بارزانییه کان بی تاگابووبی به تاییه تیش که هه رله م راپورته دا بوچوونی لیوا هومایوونی نه وه بووه یه که گهلی سوپایی بو ماکوّ و خالانی باکور بنیردرین و نه که که رکوه این سه رکردایه تیی هیّز به راستی ۲۶ سه عات پاش ده ربازبوونی بارزانییه کان له گهلی قتوور له بابه ته که بی تاگابووبی تهمه واتای خراپیی به ریّوه بردنی کرده وه گهل و لاوازیی سه رکردایه تیی هیّز ده گهینی.

پاش ده ربازبوونی بارزانییه کان له هیّلی قتوور ئیتر هیچ جوّره چالاکییه کی به پهله بوّ راوه دوونانی ثهوان له لایهن که تیبه گهلی نیّزیک به تیّپه رگه کان نه کراوه و هیچ جوّره کاریّکی گرینگ له لایهن سه رکردایه تییه وه جیّبه جیّ نه کراوه. هه رچه نده بارزانییه کان پاش ده ربازبوون له گهلیمی قتوور، له که لیت بینران، به لام هیچ سوودیّک لهم زانیارییانه وه رنه گیراوه و له رووبه رووبوونه وه له گهل ته واندا ده توانین بلیّین خوّدراوه ته لا.

قوّناغ ۳: رووداوی شووت

پاش ئهوهی بارزانییهکان له گهلیی قتوور دهربازبوون، سهرکردایه تیی هیز بریاری دا بارزانییهکان له ناوچهکانی سهروو وهرگیر بیننی و له ناویان ببات. بهم مهبهسته له میژووی ۲۹/۳/۱۹ به پنی نووسراوی (ژماره ٤٥ی خولاوه) فهرمان لهلایهن سهرکردهی

هیّزهوه به عهمید زهنگهنه دهدری ههر به پهله له کاروانگهلی جوّراوجوّر هیّزیّکی هاوبهش له پیّناو بهستنی ریّبازگهکانی نیّوان بازرگان و پول دهشت پیّکهوه بنیّ و، چیش پیّویست بیّ له بن دهستی ناوهاتوودا دابنریّ.

بهیانیهی روزی ۲۹/۳/۱۹ رازانهوهی هیزگهل بهم ئاوایهی خوارهوه بوو:

چوار كەتىبە لە سارى ئۆجاخەرە ھەتا خندۆر و قزلداغ.

لهشووت که تیبه یه ک (سریه یه کی کهم) له گه ل ٤ زریدار و سریه یه ک سواره و سریه یه ک رشینه ک ، سریه یه ک توپی ۷۵ ی به سه رکردایه تیی عه قید سه ردادوه ر.

ریّگهی نیّوان قزلّداغ همتا شووت و ممرگن، ۱۸۰ سمر جمندرمه.

له سه کار که تیبه یه ک پیاده (سریه یه کی کهم - سریه ی دوو په لی) ویّرای سریه یه ک سواره و ، ۵ سهر سواره ی ناوچه یی.

سهد و حهفتا سهر تفهنگداری سوارهی ناوچهیی بهسهرکردایه تیی عهقید زه لتاش له یومووری داش و ئاخداش.

کهتیبهی رائید زریپوش که چاوه روان بوو لهگهل رازانهوهی عهقید سهردادوه ردا له شووت دایمهزری (ههتا سهعات ۱۵ی روزی ۹ای مانگ له خوی بووه).

بارزانییه کان له شهوی ۱۹ی مانگدا له ناوچهی نیّوان زیّنویّکانی سه کار و یومووری داش و ئاخداشدا بوون.

ئۆپەراسيۆنى يەكەگەلى سەروو لە رۆژى ١٩ى مانگدا

۱- چوار کهتیبه که له نیّوان سنووری بازرگان ههتا ماکو - خندوور و قزلداغ جیّگیر بووبوون بهشدارییان له توّههراسوّندا کردووه.

۲- سوارهگهلی عهقید زه لتاش به گویرهی راپورتی ئهفسهری ناوها توو سه عات ۸ی به یانیه ی پوژی ۲۹/۳/۱۹ له ئاقداش رووبه رووی بارزانییه کان بوونه تهوه و راپورتیان به سه رکرده ی هیز داوه، بی لهمه ئهفسه ری ناوها توو کاریکی له باری نه کردووه.

۳- عهقید زه لتاش ته بای هیزی خوّی له زینویکانی سه کار و سوسووز له ته واوی روّژی ۱۹ و شهوی ۲۰ ی مانگدا به ناگرهاویتنی دووراودوور له گه ل بارزانیه ری وه پیشده ره کانی نیرمانی نیرمانی نیرمانی نیرمانی نیرمانی دروود داش الله سه کاردا به سه کاردوه.

۵- عهقید سهردادوه رسهعات ای به به به به مقری تفه نگدارانی خوو لاتیهه وه رووبه رووی بارزانییه کان بوه ته وه سهعات ۱۳۰۰ به ره و داش فیشل بزواوه و فه رمانی به که تیبه ی سواره گه ل داوه زارگه لیی (یه لی ده ره) بگرن.

به گویرهی ناخاوتنی عدقیدی ناوهاتوو نیو سدعات دوای نیوه پو دوو سریدی پیاده به پالپشتیی رشیندک و هاوهن و لهگهالدابوونی چوار تانکی شدری، بدره و باندکان مل دهنین به لام تانکدکان سدباره به چهوتیی زهوییدکه گیرده بن و پیاده شکتوپر ده کهونه بدر په لاماری له نیزیکه وهی - به نارنجوک و تفدنگی، بارزانییدکان. شدره که شدری دهست ویدخه بووه و دهوروبه ری سدعات ۱۵ پاش گدیشتنی باله فر و بومبابارانی شویننگهی بارزانییدکان نه وجا یه که گهلی پیاده توانویانه خویان له شدر ده رباز بکهن و بدره ویاش بکشینه وه.

ئاگرهاويّژي هدتا سدعات ۲۰،۳۰ بدردهوام دهبي و پاشان دهبري.

۵- کاری رائید زریپوش: له تهواوی نهم کهتیبه که ههتا سهعات ۱۹ی پوژی ۱۹ی مانگ له خوی بووه، له سهعات ۱۲۰ شهش لوّریی هه آگری ناندین و رشینه کی گهوره وگران و چل سهر سهربازی به چه ک ده گهنه ماکوّ، ده سبه جیّ به پیّی فهرمانی سهرکرده ی فیرقه رائید زریپوش ته بای لوّرییه ک و چل سه رباز به هه قاله تیی عه قید روکن غه فاری که خوّی سواری تانک ده بیّ به ره و شووت به ریّ ده کهون، له قزلداغ لوّرییه که له ناکاو ده کهویته به رپه لاماری پیاو خراپان و عه قید غه فاری که له پیشه وه له ناو تانکی شهریدا بووه به ره و پیش داژوا و پاشان ده گهریته وه شوینی پیکدادان و ۱۳ سه رسه رباز و عه می ده که وژرین که هماری که سیش ده کهورین که هماری که سیش ده کهورین که هماری ده که می ده که دورین که هماری که سیش ده کهورین که هماری که ده بیندار ده بی ده که دورین که ده که دورین ده که دورین که هماله ده که دورین که داری که ده که دورین که ده که درین که ده که دورین که ده که درین که ده که دورین که ده که دورین که ده که دورین که ده که دورین که دورین که ده که دورین که دورین که ده که دورین که دورین که دورین که دورین که که دورین که دادان که دورین ک

بۆچوونى كۆمىسيۆن:

۱- سهرکردهی هیّز له چوار که تیبه کهی که له نیّوان بازرگان و قزلداغ هیّوریبوون سوودی وهرنهگرتروه و پیکدادان تهنیا به هوّی دوو که تیبه ی پیاده وه رووی داوه، له کاتیّکدا که نیـشانهی شویّنه واری ۲۴ سه عاتی رابردوو پیّشانی ده دا بارزانییه کان روویان له تیپه رگهی قزلداغ بووه و له لایه کی تریش جاده ی سهره کی بو گواستنه وه ی یه که دوو که تیبه له چوار که تیبه ی ناوبراو له توانادا بووه و به هه بوونی ئامیّری بارهه لگری و گواستنه وه ، جیرگورکی ده ها ته دور و به نه که دور که تیبه جیری بارهه لگری و گواستنه وه ،

که تیبه ی رائید زریپوش بخریته ری و نهیتوانیوه له رازانهوه ی چاوه روانکراوی به شه که ی عمقید سه ردادوه ردا له شهر به شداری بکات.

۲ عمد قسید زه تساش شمه و پیکدادانی به ناوایه کی پیرویست به جی نه هیناوه و به پووبه پرووبه و و راودوور و راپورت ناردن و وازی هیناوه (وه ک زانرا سواره گه لی خیلانی سه ر به عمقید زالتاش دوای کوژرانی یه ک سه ر چه کدار به ره و دوا هه لاتوون).

۳- بهرپرسیاره تیبیه کی گران له نهستزی عه قید له شکری - دایه که ههرچه نده زانیویه تی عه قید سهردادوه ر تووشی شه ربووه به لام بچووکترین یارمه تیبی بز ناوبراو نهبووه و له ته واوی رفزی ۱۹ی مانگ و شهوی ۲۰دا له شوینی خزیه وه خه ریکی ناگرها ویشتنی بی سوود بووه.

٤- عـهقیـد سهردادوهر: به شینوهیه کی تینکرایی ئهو هویانه ی بوونه ته ماکـه ی زیان گهیاندن به یه کـه گهلی ئهم کاروانه و دهربازبوونی بارزانییه کانیان له ناوچه که دا ئاسان کردووه، به شینوه ی خواره وهیه:

ا- سهراسق نه کردنی ناوچه ی کار و ، نهبوونی وردایه تی و ژیریی عهقید سهردادو ه ر له
 دانانی پلاندا.

ب - بن سپیرکاری «احتیاط» له بهرهوپیش ناردنی سریهگهل بن نهوهی بیر له بوونی دوژمن کرابیتهوه.

- ج نهگهیشتنی که تیبهی رائید زریپوش به شوینی خوّی له پیناو پالپشتی لهم کارانه.
- د سوود وهرنهگرتنی راست له بهشی سواره، بهم جوّره عهقید سهردادوهر به بهرپرسیار دهزانری.
- ۵ به شهو رهوانه کردنی لۆریی رائید زریپۆش و تانکی عهقید غهفاری کاریکی بی
  سوود بووه که بهبی سپیرکارییه کی تهواو جیبه جی کراوه و بووه ته مایه له خافله کی لیدان
  و زیانی گیانیی زور و زهوه نده.

به شیّوه یه کی گشتی له ههموو ئوپه راسیوندا: کاری سه رکردایه تیی له پیناو جیبه جی کردن و ریّکخستنی ههولی یه که گهلی جوّراو جوّر و ، ده رکردنی فه رمانگهلی ده سبه جیّ و له شوینی خوّ ، بو هیّنانه کایه ی کاری ته بایی له نیّوان هیّزگهلی جوّراو جوّری ئوپه راسیون و به گهرخستنی ههول له پیناو کوّجیّکردنی هیّز له به رامبه ر دوژمندا نه ها تووه ته دی و ، پاش رووبه رووبوون له گهلیاندا ههلی هه لاتن و خوّ ریّکدانه وه یان به دوژمن داوه . سه رکردایه تی هیچ جوّر سپیرکارییه کی نه بووه . بوّیه ئوّپه راسیون شیّوه یه کی پچر پچری گرتووه ته خوّ که له سی قرّناخی پیّشود و بووه ته هوّی زال له سی قرّناخی پیّشود و بووه ته هوّی زال نه بوونی هیّن سویا .

ئيمزا: فدريق شابهختي، ليوا خدسروواني، عدميد گورزون، عدميد وهسووق

12

هدلسدنگاندنی یدکجارهکیی لیّژندی توّژیندوه لدبارهی کاری ثدفسدرانی سدرکردهی کردهوهگدلی بارزانی نووسراوی دانیشتن

نیشان به فهرمانی ژماره ۲۰۲۳ /۱- ۲۹/۳/۲۹

ئەركانى سوپا بۆ تۆژىنەوە لە كردەوەگەلى فىرقەى ٤ لە ھەمبەر بارزانىيەكاندا كە لە مىزكانى سوپا بۆ تۆژىنەوە لە كردەوەگەلى فىرقەى ٤ لە ھەمبەر بارزانىيەكاندا كە لە مىزۋوى ٢٦/٣/٢ دريزەى كېشاوە و بەزال نەبوون كۆتاى پى ھاتووە، لېزنەيەك بەسەرۆكايەتىى فەرىق شابەختى - سەرۆكى پشكنىنى ناوچەى ٢ و ئەندامەتىى لىبوا خەسرۆوانى - جېگرى ئەركانى سوپا، عەمبىد گورزەن - سەرۆكى بەرپوەبەرايەتىى بەسەربازگرى «تجنيد» و عەمبىد وەسووق - سەرۆكى روكنى سىپىەمى ئەركانى سوپا لە ماكۆ پىكەوەنرا و لە رۆژانى ٢٤-٢٧ى جۆزەردانى ٢٣٦١دا لە شارى ناوبراو دەستى دايە كۆلىنەوەى فايل و تۆژىنەوە لە سەركردەى فىرقە و تەواوى ئەفسەرانى بەرپرس، ئەنجام بەشيوى خوارەوە بوو:

کردهوه و رابوونه کانی فیرقه له دری بارزانییه کاندا دابه شی سی قوناخی خوارهوه ده کریت: قوّناخی یه کهم: کرده وه پیشینه کانی فیرقه له پیّناو ریّ لیّ برینی بارزانییه کان له ده ربازبوون به ره و باکور و تهفروتووناکردنیان.

قزناخی دووهم: کردهوهکانی فیرقه له پیکهوهنانی هیلی ری لی بری له نیوان خوی-گهلیی قتوور و سنووردا. ۴

قوّناخی سیّیهم: کردهوه کانی فیرقه له ریّ لیّ برینی پهلهاویشتنی بارزانییه کان پاش دهربازبوونیان له گهلیی قتورهوه بهرهو ناوچه کانی باکور و، پیّکهوه نانی هیّلی له گهمارو کیّشانیان له دهوروبهری ناوچه ی تاقداش یوموورداش (تهو شویّنانه ی له روّژی ۱۵۱۸ بارزانییه کان لیّی هیّوریبوون) و رووداوی شووت.

کردهوه و رابوونی فیرقه له ههرسی قزناخدا تووشی سهرنهکهوتن هات و له رووداوی شووتدا یهکهگهلی فیرقه ۳۱ کهسیان زیان لی کهوت و ۳۵ کهسیش بریندار بوون.

فهرمان و راسپیرییه کانی نهرکانی سوپا بو سهرکردایه تیی فیرقه ی که بارهی بارزانییه کانه و راشکاو بووه:

پیکهوهنان و وهگهرخستنی کاروانگهلی بژارده له ژیر سهرکردایه تیی نه فسه رانی لیخها توو، ده سوه شاندنی به پهله له پیاو خراپان، سهرکوتینه و و ته فرو تووناکردنیان له که مترین کا تدا، سوود وه رگرتن به پینی ده سه لات له هه موو که سان و یه که گه لی تر (به تایبه تی سواره) له پیناو به جی گه یاندنی فه رمانگهلی سه روو، نه رکانی سوپا که روژ به پیزژ له چالاکی و کرده وه گهلی فیرقه ناگه دار ده بوو جگه له ده رکردنی فه رمانی تایبه ت به پیشوین و بارود و خی روژانه، هه روه ها پیدا پیدا فه رمانگهلی سه ره وه شی دو و پات ده کرده وه.

سهرۆکایه تیی پشکنینی ناوچهی ۲ش فهرمانگهلیّکی لهمه و سهرکوتینهوهی بارزانییهکان داوه ته سهرکردایه تیی فیرقهی که چونیه تیی نهو فهرمانانه لهگهلّ فهرمانگهلی نهرکانی سوپادا تیّک دهکهنهوه.

کرده وه کانی فیرقه و یه که گهلی پیتوه ندیدار له ههر سی قیزناخی پیشوودا، له لایه ن لیژنه وه که و توونه تو توناخی پیشوودا، له لایه ن لیژنه وه که و توونه تو توژینه وه و کو ترینه وه و کو ترونه و کو ترونه و کو ترونه و کو ترونه و کو کو ترونه و یک کو ترونه و تو تو ترونه و که کرده وه که کرده وه که دیاریکردنی چاره نووسی بارزانییه کاندا کارا بووه.

دهسخه له تنی و گوی پی نه دان و سستی نواندن، هه روه ها ناوی نه و نه فسه رانه ی که له نوپه راسیو ندا به به رپرسیار دانراون له رووپه له پیوه به ستراوه کاندا شرو شه کراون. ویپای نهمه ش بوچوونی کشتی و نه نجام وه رگریی کومیسیون له بواری کرده وه کانی فیرقه و یه که که لی پیوه ندیدار له دژ به دری بارزانییه کاندا به شیوه ی ژیره و ه ده خریته روو:

۱- لاوازیی سهرکردایه تی: کرده وه گهلی در به بارزانییه کان به شینوه یه کی نابه جی به بریوه براون.

۲- یه که که لی فیرقه به لایه نی زوره وه له کات و شوینی پینویستدا سوودیان لی وهرنه گیراوه.

۳- به تایبهتی، سوودی پینویست و بهکار له سوارهگهلی فیرقه و هرنهگیراوه.

٤ به دواکهوتنی بارزانییه کان، رووبه رووبوون و سه رکوتینه وهیان به پهله جینبه جی نه کراوه بگره به پیچه وانه وه به دواکه و تنیان به شینه یی بووه.

۵- تەنانەت ئەو بىرەش بۆلىتۈنە سەرى ھەلداوە كە كاروانگەل لە رووبەرووبوونى
 تەواو لەگەل يياوخراياندا خۆيان داوەتە لا.

۳- سهرکردهی فیرقه ههر له سهره تا هه تا بنه تای ئۆپهراسیون سهباره ت به و ئه فسه رانه ی له به جی هینانی فه رماندا که مته رخه مییان نوواندووه و گوییان نه داوه تی، چاوی پوشیوه. کاری ئاگه دارکردنه وهی به توندی نه کراوه له کاتیکدا که بابه تی ئاگه دارنه کردنه وه و سزانه دانی شه له کاتیکدا که بابه تی ئاگه دارنه کردنه وه و سزانه دانی شه له کاتیک کرده وه دا، کاریگه ره.

۷- له نیّوان قزناخه جوّراوجوّره کانی ئوّپهراسیوّن و پاش رووبه رووبوون، کاتی گرینگ
 به فیروّ له دهست روّیشتوون و ههلی و ا به بارزانییه کان دراوه که له یه کبینه رووه و باکور
 بروّن.

۸ فـهرمانه جوّراوجوّره کانی فیرقه سهباره ت به شوون هه لگرتنی بارزانییه کان،
 کاریّکی به گریان و لهسهر رووپه ره بووه که هیچ کات کاروانگه لی جوّراوجوّر به شیّوه ی
 کاریگهر فهرمانی و ه دواکه و تنی نه وانیان به جیّ نه هیّناوه.

۹ - لهو شوینانهش که رووبه رووبوون رووی داوه، دهمودهست پچراوه و ئیستر کاریکی بهجی نهکراوه، پیاوخراپان به تهواوه تی سوودیان لهم بارودوخه وهرگرتووه.

١٠ له سازداني كهساني تفهنگدار، سوودي تهواو نههاتووهته دي.

۱۱ – له رێ برینهوهی بارزانییهکان له هیّلی گهلیی قتووردا سستی و گوێ پێ نهدان به ئاشکرا بهرچاو دهکهوێ.

۱۲- رووداوی شیووت که بوو بهمایهی زیانی گیهورهی گییانه کی و دهربازبوونی بارزانییه کان، هزیه کهی دهگه ریته وه بز: چهوتییه کانی سهر کردایه تی، گوی پی نهده ری و ناوردییه تی له رازاندنه وه و سستی و کهمته رخهمی و به شداری پی نه کردنی ههو له کان له لایه ن جیّبه جی که رانه وه که له روو په ره کانی پیّوه لکاودا شرو قه کراوه.

ئیمزا: فدریق شابدختی، لیوا خدسرووانی، عدمید گورزهن، عدمید وهسووق ماکز - ۱۳۲٦/۳/۲۷

·			

باشكۆكان

له پاشکوی نهم کتیبهدا، حهزده کهین بیروبوچوونی ژمارهیه ک له نووسهران و سیاسه توانان و لیّکوّلهوانی کورد و بیانی لهبارهی خهبات و تیّکوّشانی بارزانیی نهمرهوه بخهینه بهرچاوی خویّنهرانی ئازیزی کورد.

ویّرای ئهمهش لیستیّک لهبارهی ناو و زانیاری و بهسهرهاتی پیّشمهرگهکانی هه ڤالی بارزانیی نهمر له ریّگه برینه میّروویییه کهی سالّی ۱۹٤۷دا.

دواجاریش فهرههنگوکیک بو لیکدانهوه و شروّفهی وشه گرانهکان.

خەبات لە پیناوی ئازادیدا

نووسينى: د .عەبدولردھمان قاسملو

ئهم باسهمان له کتیبی «چل سال خهبات له پیناوی ئازادی، کورتهیهک له میژووی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، نووسینی: د. عهبدولره حمان قاسملو، بهرگی یهکهم، چاپی دووهم، ۱۹۸۸، لاپهره ۱۲۸ - ۱۳۳ » وهرگرتووه. به لام سهرباسه که له لایمنی ئیمهوه دانراوه و رینووسه که شی کراوه به همان رینووسی ئهم کتیبه.

هیّندیّک چهک و تهقهمهنی که له نهمبارهکانی کوّماری مههاباددا مابوو بارزانییهکان بردیان که بریتی بوو له ۳۰۰۰ تفهنگ و ۱۲۰ قهبزه تیسربار و ۲ توّی و هیندیک نارنجـوّک. بارزانیـیـهکان ئهو کاتهی ئازربایجان رووخا و ئهرتهش بوّ لای مههاباد پیشرهوهی کرد له جهبههی سهقز و تکاوهوه خییان گهیانده دهوروبهری بوّکان و لهویّرا چوون بۆ دەوروبەرى مەھاباد. دەبتى بگوترى كە پاشەكشەيان زۆر رتىكوپىك و خيرا بوو. پاش گهیشتنی لهشکر بهمههاباد له روزی ۲۹ی سهرماوهز (۲۰ی دیسامبر)دا مهلا مستهفا بارزانی چوو بو شاری مههاباد بو دیتنی سهرتیپ هومایوونی و پیشنیاری کرد که دەولامتى ئىتران لە دەولامتى بريتانىا تەزمىن وەربگرى بۆئەوەي بارزانىيەكان بتوانن بگەرىنەوە ولاتى خۆيان و بچنەوە عيراق. سەرتىپ ھومايوونى كە ديارە خۆي نەيدەتوانى بریار بدا، پیشنیاری کرد که مهلا مستهفا بچی بو تاران. روزی ۳۰ی سهرماوهز (۲۱ی ديسامبر) مهلا مستهفا لهگهل «ميرحاج ئهحمهد، عيزهت عهبدولعزيز، نووري نهحمد تهها» پیکهوه لهگهل سهرههنگ غهفاری چوون بو تاران و نیزیک مانگیک له باشگای ئەفسەرانى تاران مانەوە. پاش وتوويتريكى زۆر، دەولامتى ئىران پىشىنيارى بەبارزانىيەكان کرد که له داویّنی چیای ئەلوەند نیزیک هەمەدان نیشتەجیّ ببن و رایگەیاند که ئامادەپه تا شهش مانگ ههموو خهرجی خواردن و ژیان و مانهوهیان بداتتی. مهلا مستهفا بهروالهت نهو پیشنیارهی قبوول کرد و روزی ۹ی ریبدندان (۲۹ی ژانویه) گهرایهوه بو مههاباد. سهرتیپ هومایوونی داوای لن کرد که دهسبهجی نهو بریاره که له تاران دراوه بیّته دی، به لام مه لا مسته فا داوای ۲۲ سه عات موّله تی کرد بو ئه وهی چاوی به شیّخ ئەحمەد بكەوى و نەزەرى ئەويش وەرگرى. پاش ئەوەي مەلا مستەفا چوو بۆ لاي شيخ نه حمه د، وه لامی بر هومایوونی نارده وه که شیخ نه حمه د بریاری تاران په سند ناکا. وا ده رده که وی که مه که مسته فا بر خویشی هه رپیشنیاری تارانی قبوول نه کردبوو، به لام له تاران پینی خوش نه بوو کسه نه و نه نه و نه زه ره به پاشکاوی به ده وله تی نیسران رابگهیه نی و رایگر تبوو پاش نه وه ی گه پایه وه و له مه ترسی ده رباز بوو پیسیان بلتی. به م شید و به بارزانیده کان یه که ریگایان زیاتر نه ما نه ویش: به ربه ره کانی کردن به رامیه ربه به ده هد کردن به رامیه ربه ده هد کردن به رامیه ربه ده کردن به رامیه ربه کردن به کردن به رامیه ربه کردن به رامیه ربه کردن به رامیه ربه کردن به کردن به رامیه ربه کردن به ربه کردن به کردن به ربه کردن به ربه کردن به ربه کردن به کرد

بارزانییه کان که له ۲۱ی رهشدمه ی ۱۳۲۵ هوه تا ۲۶ی خاکه لیّوهی ۱۳۲۶ (۱۱ی مارس تا ۱۳ی ئاوریلی ۱۹٤۷) له چهند جینگا تووشی شهری توند لهگهل لهشکری ئیران بوون. هیندیک له سهروک عهشیره ته کان وه ک: ههرکییه کان، رهشید به گ و نووری به گ له پیشدا خزیان لهگهل بارزانییه کان خستبوو زور زوو تهسلیمی لهشکری شا بوون، لموهش زیاتر پاشان بوون بهجاش و دهستیان بهشه رکردن لهگه ل بارزانییه کان کرد. شه ری نه لرّس یه کیّک له شهره گهوره کان بوو که ۲۱ی مانگی رهشهمه رووی دا، نه فسه ریّک و ۱۲ سهربازی تیدا کوژران و ۵ ئەفسەر و ۹۸ سەربازیش بەدیل گیران. ئەو تیٚکشکانەی لهشکری ئیران دهنگی دایهوه و نیشانی دا که ئهرتهش بهو هاسانییه له شهری خویدا دژی بارزانییه کان سهر ناکهوی. له ۵ی خاکه لیّوهی ۱۳۲۹ (۲۵ی مارسی ۱۹٤۷)دا سهرتیپ هومايووني له ناوچهي حاجي ئۆمهران چاوي بهژهنه رالي عيراقي «عهلي حيجازي» كهوت، حيجازي پێشنياري بههومايووني كرد كه ئهرتهشي عێراق ئامادهيه دژي بارزانییه کان یارمه تیی له شکری ئیران بدا. هیزه چه کداره کانی تورکیه ش ئاماده ییی خویان بۆ ھاوكارى لەگەل لەشكرى شا راگەياند. ئەمەش لە ميترووى نەتەوەى كورددا شتيكى تازه نهبوو، دیاردهیه کی بوو که زور جار رووی دابوو. ئیستاش وی دهچوو دووپات بكريتهوه. به لام هوما يووني ئهو پيشنيارانهي قبوول نه كرد، چونكه به كهسري شاني له شکری شای دهزانی که نه توانی دهره قه تی بارزانید هکان بی و داوای یارمه تی له لهشكري بيّگانه بكا.

نه و سوپایه یه که له کاتی هاتنه سه رکاری ره زا شاوه پینک هاتووه) تا نیستا له گه لا دوره منی هینده به هینز وه ک بارزانییه کاندا شه ری نه کردووه. هم رله و کاته شدا شا فه رمانیکی ده رکرد که مه به ستی کوشتن و له نینوبردنی هه موو بارزانییه کان به رن و منداله وه بوو. له و فه رمانه دا که له ۲۹ی ره شه مه ی ۱۳۲۵ (۲۹ی مارسی ۱۹٤۷) داویه تی ده لین: «به فرق که ته واوی بنکه کان و ریبازی کوچ و کوچباری ماله بارزانیه کان و همروه ها توپخانه کانیان بومباران بکه ن، ده بی تا ۲۰ی خاکه لینوه ی ۱۳۲۸ (عی ناوریلی ۱۹۲۷) شه پر کوتاییی بی و کارین کی وا بکه ن که بارزانیه کان نه توانن ده رباز بن و له وه هم نابرووی ناوریلی ۱۳۲۸ (بون. دیاره هم مده زا شاکه بارزانی و ده رباز بوون. دیاره هم نابرووی نه رته شی هاده ربه پینه و و هم نابرووی خودی حه مه ده زا شاکه فه رمانه کانی جیبه جی نه کران.

بارزانییه کان که ئیرانیان به جی هیشت ژن و مندالیکی زوریان له گه ل بوو، شیخ ئەحمەدى بارزانى لەگەل ژن و مندال خۆيان تەسلىمى عيراق كرد و بەخشران. ھەرچەند مهلا مستهفا داواي له هينديک له ئهفسهراني عيراق کرد که خويان تهسليم نهکهنهوه چونکه بړواي بهرينژيمي عينراق نهبوو، بهلام ئهو ئهفسهرانه پييان وابوو که دهبهخشرين و ئامادهش نهبوون ماوهیه کی زور له شاخ و داخ بمیّننهوه و پیّکهوه ویّرای بارزانییه کان شهر بكهن، شهرينك كه ئاكامي ديار نهبوو. بۆيه خۆيان تەسليمي ريزيمي نووري سەعيد كرد. لهوانه چوار ئەفسىەرى كوردى لەشكرى عيراق كە لەگەل بارزانييەكان ھاتنە ئيران و لە كۆمارى كورستاندا خزمەتيان كرد بەناوى: مستەفا خۆشناو، عەبدولكەريم خەيروللا، محدمهد مهحموود و، عیزهت عهبدولعهزیز بهئیعدام حوکم دران و روّژی ۲۹ی جوّزهردانی ۱۳۲۹ بەرامىيەرى ۹۱ى ژوئەنى ۱۹٤۷ لەستىدارە دران. ئىعدامى ئەو چوار كەسە تەئسىيرىكى زۆر خراپى كردە خەلكى كوردستان، چونكە زۆر لە كاربەدەستانى دەوللەتى عيراق كه كورد بوون تكايان بو كردن و ههوليان دا بو نهوهي له مردن رزگاريان بكهن، بهلام سهرنه کهوتن. ههر لهو کاتهدا لهبهرئهوهی له دوو پارچهی کوردستان خهباتیان کردبوو وهک شههیدی زور خوشهویست هاتنه بهرچاو. بویه روزی شههید بوونیان بهروزی ک دانرا که: «رِوْژی گریان و ماتهم بوو، وه تهن دلّی پر له خهم بوو، چونکه جوانهمه رگانی وه تهن شههید کران». بهراستیش نهو چوار نهفسهره زوّر نازایانه پیّشوازییان له مردن کرد و له نامهی خوّیاندا که پیش شههید بوون نووسیویانه داوایان له خهلکی کوردستان ئهوه بوو

که ئهو ریّگایهی ئهوان پیّیدا روّیشتوون واته ریّگای رزگاریی گهلی کورد ههر دریّژه پیّ بدهن. ئیعدامی ئهوانه دروستیی بوّچوونی مهلامستهفا بارزانیی دهرخست که ئاماده نهبوو بههیچ جوّریّک بروا بهوهعده و پهیانی حکوومهتی عیراق بکا.

مهلا مسته فا بارزانی و ۵۰۰ که س له بارزانییه کان که به دلخوازی خویان له گه لی که و تن روزی ۳ی جوزه ردان له ریگای تورکیه وه گه رانه وه بو ئیران و پاش چه ندین شه ری قاره مانانه و برینی زیاتر له ۳۰۰ کیلومیتر ریگا له گه ل نه وهی پتر له ۱۰۰۰۰ که س له له شکری ئیران بو لیدان و پیشگرتنی ئه وان ته رخان کرابوو، توانییان روزی ۲۳ ی جوزه ردان واته پاش بیست روز ریگابرینی بی وهستان و بی ماندووبوون له چومی ئاراز بیه رنه و په نا بو په کیه تیی سوویتی به رن.

بهربهرهکانی و شهری بارزانییان دژی لهشکری شا ئه و راستییهی سهلاند که نه که ههر دهکرا دژی ئهم ئهرتهشه بهربهرهکانی بکری، به لکوو ئیمکانی سهرکه و تنیش ههبوو. راسته که بارزانییه کان تاقیکردنه وه می شهریان زوّر بوو، به لام له ناوچه ی کوردستانی ئیران ناشاره زابوون و ژماره شیان کهم بوو. شهری بارزانییان تا راده یه ک ئاشبه تالی کوماری کوردستانی قهره بوو کرده و و تا ته ندازه یه که ههستی له خوّد لنیا بوونی خه لکی کوردستانی درده سهری. ههروه ها شوینه و اری خرابی له نیوچوونی کوماری

بارزانی

نووسینی: ههژار موکریانی

لەشوين چوونيک

له پیشه کیی نهم کتیبه دا (مهبهست له کتیبی «شهره فنامه» یه که نهم و تاره و ه کو پاشکویه که نهم و تاره و ه کو پاشکویه که له و توومه: ئیستا له مانگی نویه می سالی ۱۹۷۳ قه یرانی شه ش مانگمان ماوه به لینی خودم ختاریدان به کوردان له عیراقدا به کرده وه بیته به رچاو.

قمیرانه که دواییی هات و به لیننی به عسمی پیک نه هات و ناچارکراین توشی شهر و مالویرانی ببینه وه. مالویرانی ببینه وه. لهم شهره دا شورش شکا و شورشگیر ناواره کران. هوی نهو شکانه مان چی بوو؟

من گهرهکمه به پینی توانا و به سه رچلی بروام لهمه پر نهو رووداوه ئاشکرا کهم. بو روون بوونه بود به بونه وه مه به به بودنه وی مه به به بارزان و بارزانی و دامه زران و کارامه یه حیزیی پارتی و هاوکارانی مه لا مستها بارزانی بخه مه روو.

بارزان چییه؟

ناوچهی بارزان مهلبهندیکی چپ و سهخت و لیپهواره. لهسهر سنوری نیوانی تورکیا و
ئیران و عیراق ههلکهوتووه و سهر به نهستانی ههولیره. زهویوزاری بو داچاندن یه کجار
کهمه. زوربهی مایهی بژیوی خهلکی ناوچه که ریچالی مهرومالات و بهرو رنی و مازوچنی
و دانوکه و قهزوان فروشتن و گال و گارس داچاندن و کاروانی گهنم کردنه. هیندیک تری
و میوهی جهنگهلیشی ههیه. نهگهر ههموو خاکی بارزانی به تیکرایی هین کهسیک بیت
به ته نیایی، هیشتان له ده غل و داها تدا بارته قای جووت به نده ییکی موکریانی نایه ته و
جا نه خوازه هه رکه سله وی پارچه زه وییه کی پی براوه و پارچه ی له ههموان هه راوتر که متر

له همزار همنگاوه و بهشی ماله شیخه کانیش که مشورخوری بارزانن له مسکین و همژاره کان که متر نهبی پتر نییه.

زيانى كۆمەلايەتى

هدتا ئدم سالاندی دوایی ئدو خدلکدی له بارزان ژیاون دهگدل ئدو هوّزه کورداندی مریدی ماله بارزانن و دهگدل بارزانیان جیرانن. سدتان ساله له چدشنیک ژیانی هاوبدشی سدره تایی بدرخوردار بوون. هیچ گا کدسی وای لی ندبووه خوّی تیّر بیّ و هاوسای برسی بیّ. یدک پر و ده ی قریان ندبووه. یان هدموو پیّکدوه تیّر بوون یان گشت له گشتیان بی نان بوون.

کچ بهزوری بهشوودان و شیربایی و دیاری و بینگار و باج و خاوهی ئاغایهتی و درو و دری و نام باوه یان نههاتبووه نهو ناوه یان نهمابوو.

جا چونکه مه لبه نده که شیان چ و د و و له داعبا و درنده پره. کوروکالیان زوربه ی کاتی خه ریکی نیچیر و راون... ههموی زور ئه نگیره ی چاک و به گورد و گور و چالاک و بهجه رگ و ئازا ده ره خسن، له خوا نه بی له هیچ که سی تر ناترسن.

همر زوّرداریّک ویست بینتی به ناره وا دهست بوّ مافی ره وای نه وان دریّژ بکا ، بیّ لیّکدانه وه و سیّ و دوو بهگژیدا چوون، ژیان و گیانیان دهپیّناو نازادی ناوه.

حوکمی تورک؟

پیّی ناوی لهسه ری بروّم.. هه رکه س له هه مو جیهاندا ناوی تورکی به رگوی که وی، نه عیوزه ن بیللایه ک ده لیّی، تورک و دلره شی و خوینخوری سیّ و شه ن له یه ک مانادا. میّرژووی نوروپا و ناسیای چه ندین سه ده له باسی شوومی و به دفه پی حوکمی تورکان هه لازناوه. نه و پارچه کورده همژاره ش که له مه لیه ندی بارزانن، به رحوکمی نه و تورکانه بوون. له ده سدریّرژی و نامه ردیی جه ندرمه تالانکه ره کان وه گیان ها توون، مردنیان هه لیرژاردووه نه ک مانی حیزه بخویی و چه و سانی به په نجه پرویی، قه ت سالیّک نه بووه که بارزان توشی ته شقه له ی جه ندرمه و جه ندرمه کوشتن نه بوویی و کوشتاریّکی لی نه کرایی. زوّر به ده گیمه ن هه لکه و تووه بارزانی: له سه رنویّن برن، یان کوژراون یان له زیندانان رزاون.

شيّخانى بارزان

دەماودەم وا دەگینرنەوه كه ماله شیخانى بارزان له رۆژگارانى پیشیندا له بهرەي مالهمیرانی نامیدی بوون، یه کیکیان بهناوی (مهسعود) له میرایه تیی میراتی وه رهز بووه، رووی کردوّته بناری چیای زیّبار و دهستی له دنیا بهرداوه و تهکی داوه بهلای خواوه و به گۆشەنشىينى ژياوه. له پاش ئەويش وەچ و نەوەى لەسەر شوپىنى ئەو رۆيشىتوون، خويندوويانه و پله پله پئ گهيشتوون، بوونه زانا له زانستي روالهتي و نهينيدا. لهمانه ئەوى ناسراون و نازناوى مەلايان ھەبووە، بە زنجيرە: تاجەدين و محەمەد و عەبدوللايد. کوړانی مهلا عهبدوللا هاوچهرخی مهولانا خالیدی شارهزوورین (۱۷۸۳-۱۸۲۹م) = (١٩٩٧-١٢٤٢ه). لهوانه دوان: عهبدورهحمان، عهبدولسهلام، بوونه خهليفهي سهيد تههای شهمزینانی که سهید تههاش خهلیفهی مهولانا بووه. لهو ساوه شیخانی بارزان به تەرىقەت نەقشەبەندىن. عەبدولسەلام لە شۆرشى سەربەخۆبوونى كوردستان (١٢٩٦ كۆچى) كه شيخ عوبهيدوللا سەركردەي بوو بەشدار بووه. كوره گەورە و جي نشيني عهبدولسهلام: شیخ محممه دی بارزانی دهگه ل ناغا و قهله وقوته ی خوانه ناس و ههژارچهوسین کهوتوته بهربهرهکانی و تورکهکان لینی دردونگ بوون و بو ماوهیهک له بهندیخانهی بدلیسدا حهپس کراوه و ماوهیه کیش له بارزان دووریان خستووه و له شاری موسلندا ژباوه. شیخ محممه پینج کوری بوون: شیخ عهبدولسه لامی دووههم، شیخ ئەحمەد، شيخ حەمە سديق، شيخ بابق، مەلا مستەفا.

له سالآنی (۱۹۰۷–۱۹۰۸م.) دا عدبدولسدلام له دژی تورکان راپدری، هدتا توانیی هیّزی چدکداری تورکانی شدق و شر کرد. له ناکاما لهشکری زوّری ددولدتی و کوردی نیشتمان فروّشی ناوچهکدیان به هدزاران بهگژدا کرد.. ددری ندبرد، شکستی خوارد، ئیتر هدر ندوهنده ی بو کرا که تدنیا هدر خوّی رزگارکات.. تدناندت پیر و پاتال و روال و ژن و مندالیش به دیل گیران و برانه زیندانی مووسل. مدلا مستدفای کدم تدمدن یدکیّک بوو لدو یه خسیراند.

شیخ عهبدولسه لامی رزگار له پاش سالینک شوّپشی هه لگیرسانده وه، دهردینکی وای دا به تورکان که ناچاربوون بینه بهر بار و مل بوّ مهرجه کانی لارکهن. به باردرا له بهرانبه ر شهر داکوژان: گیراوه کان به ربدرین و چهند فیّرگه و نه خوّشخانه یه ک له ناوچه که بکریّته و به پروّژه ی ناوه دانیشد ا مهلّبه نده کوردنشینه کان به شیان هه بیّ.

چهند سال به ئارامی رابرد. له سالی ۱۹۱۳ مه حموود شهوکه ت سهره که وه زیری تورکیا ره شکوژ کرا. سه فوه ت به گیّک که له موسل کاربه ده ست و دوّستی شیّخ عه بدولسه لام بوو، تی و ه درا، ویستیان بیگرن، هه لاّت، خوّی گهیانده بارزان، شیّخ په نای دا، دیسان شه پهلاگیرسایه وه.

به هه زاران ئه فسه رو جه ندرمه ی تورک و پتر له بیست هززه کوردی جاشه تورکی هاته سه رو له پاش زور شه ری مه ردانه و نه به ردانه له هیز که وت و له بارزان په رپوه کرا و هاته کوردستانی ئیران. ده گه ل سمایلاغای سمکو په یمانیان به ست که دوو به دوو بو سه ربه خوییی کوردستان خه بات بکه ن. له ریبازیک شیخ میوانی سوفی عه بدو لا ناویک بوو، میواندار نامه ردی کرد و به هیوای پاداشی تورکان شیخی نیشانی تورکان دا و گیرا و برایه مووسلی و له وی له سیداره درا. شیخ ئه حمه د شوینی گرته وه.

ئاغا گۆران

پاش یه که م شه ری جیهانی ئیمپه را تزریی عوسمانی کوت کوت کرا، کوردستانی ئیستای عیراق که بارزانیش پاژیکیه تی به ربریتانیا که وت و خستیه سه رعده بستان و ناوی نا ده و له تی عیراق. کوردستان کانگای نه وت بوو، به و بونه وه ئینگلیس نه یه ویست هیچ هیزیکی وای لی هه بی بتوانی به رهه لستی بیت. حوکوومه تی شیخ مه حمودی له به یه بین برد، ده بوایه هیزی بارزانیش که جیگه ی ترسه بو دواروژ له ناوبه ری. بو گه و ده بارزان ها لاندن بو به هانه یه که ده گه ی اسالی ۱۹۳۱ ئاسوریه کان له تورکیا وه ده رنران، په نایان به عیراق هینا. ئینگلیس له سه رئه و خه یاله که نه وانه مه سیحین و ده توانی به ناوی هاودین ده کاریان کا، وه ری گرتن. بوشی دانان که له بارزان نیشته جی بن. نیازی وابوو به به ردیک دو و چیشکه راوکا.. بارزان له هیز دا ته کینی و تووی دین دوژمنایه تیش له ناماده بوون شه ری بو بکه ن، نه بارزانیش ئه و خه و نه خوشه یان نه ها ته دی ده کرد.

ئینگلیس ئهم لهدهم دانهوهی کرده به لگهی سه ریزیّوی. ئه مجاره به ناوی ئاین شه پی بوّ بارزان نایهوه. کورده کانی دهر و دراوسیّی بارزانی خسته شویّن شیّخ رهشیدی لوّلان، فتوای کوفری بوّ شیّخی بارزان ده رکرد و بوّ خه زا هاتنه سهر بارزان.

شیخ ئه حمه د رووی له دهولهت نا که شیخ رهشید لای لی دا و تووشی شه پ و هه رای نه که ن ده باتی ده هانا هاتن، نه که ن به یک دن به باتی ده هانا هاتن،

چهک و پاره و دنهدانیان بز دوژمنانی بارزان نارد.

شەرى بەزۆر سەپاو

شیخ که دیتی بهزور بیهوی و نهیهوی شهری بهسهردا سهپاوه، مهلا مستهفای برای خوی (۱۹۰۱–۱۹۷۹) به چهکداری بارزانهوه نارده بهرهنگاری هیرش. سهرکردهی لاو کاریخی به دوژمنان کرد بهداستان بیگیرنهوه، ههرچی له کوشتن رزگار بو بهدیل گیرا، چهک و ئهسپاباتی شهریان بهتالان چوو، وه کو به فسری پار توانهوه. ناوی مستهفا بارزانیش لهو شهرهوه وه ک قارهمانی بی وینه کهوته سهر زار و زمانان.

دهستی عهره ب و ئینگلیسی ئاغای عهره ب له بن ههمانه وه ده رچوو.. له شکانی ئه و جاشکانه یان به ته واوی شیّت و هار بوون، سوپا و پوّلیسی عاره ب و هیّزی هه واییی ئینگلیسان بو توّله ی دهستنده خوّران وه خوّ که و تن، به بوّمباران ئاوه دانی کاول کران، قران خسرا مال و ئاژال. ماوه ی دوو سال (۱۹۳۲–۱۹۳۳) ئه و هیّزه که و ئازایه ی بارزانییه کان ده گه ل ئه و دوو ده و له ته دا و هه زاران کوردی خوّفروّش شه ریان کرد و به ته و اوی شریان کردن، تا به هاری سی و چواریش هه ر خوّیان گرت. به لام بی نانی و مال سوتان برستی له بارزان بری، په نایان به تورکیا برد. تورکیش که و ته حیسابی کوّن ئه ستاندنه وه، کیّی وه به رده سی که و ت گرتی و هیندیکیشی ئیعدام کردن.

چاری ناچار بهرهو بارزان گهرانهوه. له ئاکامی وتوویّژ دهگهلّ عیّراقدا بهیار درا: چهک دانیّن و شیّخ ئهحمهد و مهلا مستهفا و خیّزان و کهس و کاریان له بارزان دوور بخریّنهوه و بارزانیی تر عافو بکریّن..

۸۹ کهس بارزانی که سهر به ماله شیخان بوون، ماوهی ده سال له بارزان دوور خرانهوه، سی سال له بارزان دوور خرانهوه، سی سال له باشووری عیراق، حهو سالانیش له دهوروبهری کهرکوک و له شاری سوله یانی مان.

رۆژى يازدەى مانگى ژوئن سالنى ۱۹٤۳ له شارى سولەيانىييەوە مەلا مستەفا راى كرد و گەيييە بارزان. عيراق مەفرەزەى پۆليسى بەشويندا نارد بەردەستى كەن. پينى نەويران و زۆربەيان لە چەك كران. بارزان دىسان بووژايەوە و ئامادەى ھەر پيشھاتيك بوو.

ئینگلیس نهیدهویست سهره رای شه ری ئه لامان که جهنگهی بوو شه رینکی دیش ئه ویش له نزیک نهویش له نزیک نهوی و له نزیک نه نه کهوی و

خوّی دهشه ردوه نهگلیّنی. له ئاکامی و توویژدا بریار وابوو لهسه ر داخوازیی بارزانی، زمانی کوردی رهسمی بیّت، فیرگه و نهخوشخانهی پیّویست له کوردستان دایمه رزین، زیندانی و دوورخراوه کان ئازاد بکریّن، چهکداری کوردی شرّرشگیّر چه ک دانه نیّن.

به لام ههر سالی ٤٤ که هیتلهر دابوویه کزی، ئینگلیسه کان لهم مافه پاشگهز بوونه وه، نووری سه عیدی نوّکهریان که گفته که یان به و دابوو لهسهر وهزیری لاگرت و یه کی تریان له جیّ دانا و رایان سپارد بوّ پیّکها تنی مهرجه کان به گزی و تهفره رای بویّریّ.

دهس کرا به لهشکر ناردن بر کوردستان، خریان بر شه ری بارزانییان له دهسک نا. تا له سالّی ۱۹۶۵دا دیتیان ههله شه پهفروشن. مووچه خررانی ده و له تیان راسپاردبوو ههر بارزانییه که دیته ئیداره ی ده و له تی گه پر کمی بر بنینه و و به رده ستی کهن. له و بگره و به رده و ههرایه چهند بارزانی و چهند پولیسی ده و له ت کوژران، له و ده مه دا مه سته فا بارزانی بو داکوژانی کیشیکی ناو کورده کان چووبووه دهوک. به هه له داوان ها ته وه بارزان و زوری حه ول و تعقه لا دا ده و له ت شهری پی نه فروشی، له م باره وه یا دداشتی دا به سه فیری فه رانسه و ته مریکا و رووس و چین و ئینگلیس و سه ره کورزری عیراقیش. که سده هاواری نه هات و به زورشوری به مل دا هات.

شەر بەخورتى

چل و دوو ههزار سهرباز و پۆلیسی دەولاه تی عیراق، ههزاران کوردی خوفروش بههموو چه کی تازهوه، له ژیر فهرمانده یبی میجهر جهنه رال (رنتن) دا که ئینگلیسیکی یه کدهست بوو به پانه وه هیرشیان هینا بو سهر بارزان.

له بارزان و دوستانی شیخانی بارزان به ینی چوار تا پینج ههزار پیاوی چه کدار هاته مهیدان. له مانگی ثابدا لیکیان دا و دهولهت شکا. هیرشکهران له بارزان و میرگهسور و دهوروبهری ره واندز و عهقره و زاخو لهبهریه ک چوون. نو فروکه ی بومباهاویژ خرانه خوار، دو ههزار تفهنگ و ههشت توپ، ههشت بیسیم و سهد ههزار فیشه ک و گولله بهتالان دهس بارزان کهوت. شهر تا ده هات توندتر ده بوو، هیزی ههوای بریتانی به تاشکرا و دوور له پهروا وه کار خرا. ره وه ی فروکه سی و شهش له عاسمانی ناوچه ی بارزان ده بیندرا ویکرا بومبایان داده رژاند، ته نانه به بهردیشیان سووتاند.

ههر له تهنیا گهلیی (نههله) که کهوتوّته نهودیو چیای پیّرسهوه، ههشت ههزار چهکداری دهولهت کهوتبووه ناو نابلاوّقهوه و هیچ دهرهتانیان نهمابوو، خهریک بوون خوّ بهدهستهوه دهن. له جهنگهی وا تهنگانه دا خهیانه تی کورد خوّی نوواند؟ مهحمووداغای سهروّکی هوّزی زیّبار و مهحموود خهلیفهی برادوّست که تا نهودهم دوّست و هاوکاری بارزان بوون. خوّیان به دورُمن فروّشت و پشتی جهبههیان چوّل کرد و بوونه خه بهده بهدهست دورهنی داگیرکهر. ئیتر بارزان کهلکی لیّ مانی نهما. شوّرشگیّران بریاریان دا خوّده ربازکهنه نیّران و یاریده ی کوردی نیّران دهن، که درّی شا شوّرشیان ههلگیرساندبوو.

له چاخیکدا که ریزندی ناگربارانی دوزمن، وچانی پشووی نهدهدا، چهکدار و بی چهکی بارزان خاووخیزان بهرهو سنووری ئیران بوون، روزی یازدهی ئوکتوبری ۱۹۶۵ سی و پیننج ههزار لاو و پیاو و ژن و مندال له ریگهی کیلهشینهوه گهینه ئهم دیوهی کوردستان که ئهوساکه قهانهمرهوی رووسهکان بوو.

رووس له بارزانی دردونگ بوون نهوه کا سهر به ئینگلیس بن و به فیل ئاواره ی کردبن.. تا ئهو گومانهیان نهما و ریدگه دران بینه ولات و دامهزرین، برسیاتی و بهفر و سهرما و گرانه تا چوار ههزار و پینجسهد گیانی لی ئهستاندن، مال و مندال له گوندان و له شاران جی کرانه وه، چه کداره کان بوونه هیزی پشتیوانی کوماری ساوای مهاباد. ئهو سهرکه و تانه ی له شهری دژی شادا کوردی ئیران دهستیان که و ت، به شی زوربه له سونگه ی هیزی بارزان بوو... شهری مامه شه و قاره وا له لای سه قز دوو غوونه ی ههره زیندوون که همر لاویکی بارزانی بهره نگاری سهد چه کداری ده و له تاریکا درکاندی: «ئهگهر په نجا ههزار سه رکرده ی دوژمن که ئه و ساکه (ره زمارا) بوو له و تاریکا درکاندی: «ئهگهر په نجا ههزار که سم له م بارزانییانه ده گه ل با، روژهه لاتی ناوه راستم داگیر ده کرد».

مانگی یازده ی سالی ۱۹٤٦ کوماری مهاباد روخا.. قازی محممه چه کی دانا و شهری نه کرد، به لام مسته فا بارزانی سهری بو نهیار نه نه واند، به چه کدارانی خویه وه دایه چیا...

ئیران ویستی به نهرمی و به فیل چهکیان کا ، بارزانی له نهغهدهوه له پازدهی مانگی به فرانبار بو و توویژ دهگهل شادا بانگهیشتن کرا بو تاران. له جوابی شادا که گوتبووی: چهک دانین و له ههرکوی خوتان حهزبکهن دادهمهزرین ، گوتبووی: شیخ ئهحمه ده ده ده وانی لهم بارهوه بریار بدا ، با لهو پرسم. به و بونه وه له گرتن رزگاری هات و خوی گهیانده وه

کوردستان. به ته ما بوو تا ره شانگ و به هار دادی و ا نه کا تووشی شهر ببی. به لام ده و له ت ماوه ی نه دا، له بیست و چاری ره شه مه مه ۱۳۲۵ یه همتاوی زوّربه ی له شکری ئیران و جاشه کوردی موکریانی له مه نگور و مامه ش و هه رکی و دیبوکری لی ده نگ درا، له عاسمان و زهمینه وه گولله و بوّمباباران کران. هیزی چه کداری بارزانی له ده شتی شنوّ و مه رگهوه ر به بی نانی و بی ئه نوایی له ناو به فر و سهرمای سه ختا یه ک به سه تان به ره نانی و بی ئه نوایی له ناو به فر و سهرمای سه ختا یه ک به سه تان به ره نگاری داگیرکه ری کوردستان و کوردی ناموس فروّش ده بن، هه ره نگه له ناو ده چیّت و هه ر خوّفروّشه قری دیّت. به شایه تی (ته فره شیان) که ئه فسه ریّکی توده یی و فارس بووه و دوای شکانی پیشه وه ری چوّته لای مه لا مسته فا و شه ری شنوّی بو خوّی دیوه. له بیره وه ری (قیام افسران خراسان) دا نوسیویه تی: «هه شت بارزانی له دیّی (سینگان) هم هم و سواره ی مه نگور و مامه شیان راو نا، به ده که سان گوردانی کی سیسه د که سی که جگه له سووکه چه کان، دو و توّبی گه وره ، چوار ره شاش، شه ش توّبی ها وه نیان بی بوو، به خوّی پوری به دیل گرت و سه رگورد کلاشی فه رمانده که برینداریش ببوو، خوّی کوشت».

بیست و شهش روّژ ئه و شه په هه به نه پسایه وه، سه به په بی جیّگه یی و سه رما و بی به رکی گه فی مه رکی له مندال و خیّزان ده کرد، ده بوایه به هه رچوّنیّک بیّت خوّ پرزگارکه ن. شیّخ ئه حمه د بوّ پاراستنی گیانی پیر و مندال و خیّزانی بی ده ره تان ده ست له گیانی خوّی هه لاده گری و دیّته وه به رحوکمی عیّراق، ژن و مندال و په ککه و ته ده خریّنه ناو زنجانه وه، شیّخ ئه حمه د و چه ند خزمیّکی به حوکمی له دار دانه وه به پی ده کریّن بو باشوور و ده خزین بیّندانه وه.

مه لا مسته فا و پینج سه د پیاو ده میننه وه، داوی له ته پکه رهها بوون ده نینه وه، له سه ر پیلانی بارزانی له ۹٤٧/٤/۲۵ به رهو عینراق بگره و هاتم... ۴/۸ خوت و خافل په لاماری سه ر سنووری عیراق ده ده ن، چه ند مه خفه رینک له چه ک ده که ن. نه مجاره عیراق ده شاله ژی و نیران پشووییکی ناسووده هه الده کیشی و لای وایه له و مافه تایه رزگار بووه، له شکرکیشی ده وه ستینی.

۱۹٤۷/۵/۲۸ مهلا مسته و یارانی له سنووری کوردستانی بهردهستی تورکان دهبوورن. له پاش چهند شه و و لیکدانیک دینه وه دیوی ئیران و به ناو به فری ته نگه بری کویستاناندا روو ده که نه عروسیاتی. ئیران دیسان تووشی دله ته پی ده بی، دوازده هه زار سه رباز و ئه فسه ری سویا، گهله کوردی خوفروشی مهلبه ندی ئازه ربایجان و هیزی پولیسی

ئەو ناوەي لىن دەنگ ئەدا كە رى بىگرن و نەھىيلىن دەربازېبىي.

ئەو سىمفىمەرە پى خىمەتىمەرە پەنجىا و دوو رۆژ دەخىايەنىتى، نىز جىاران تىووشى شىمى دەبىن، كوژراوان لە رى دەنىيژن، برينداران بە كۆل دەگەل خۆيان دەبەن، ھەتا دەگەنە سەر ئاراز.

روزی حدقده ی مانگی جولای سالّی ۱۹٤۷ ده په پنه په نابه ری رووسان، له شاری باکو دامه زران، به لام له ویش کوردی خویی لی ناگه پی، (ره حیم خانی سه یفی قازی) که کوردی کی مهاباتی و له باکو بوو... ده وله تی دوودل کردن، هه لیاندانه نوزیه گستان و له ویش لیّک بالاوکران و ناگایان له یه کتر برا.

به مردنی ستالین زیندوو بوونهوه، مهلا مسته فا ری درا بچته موّسکو، هاوریّکانی وا دامه زران ههم بخویّن، ههم کار بکهن. پاش دوازده سال ئاواره یی سالّی ۱۹۵۸ که حوکمی عیّراق وهرگه پا و حوکمی تازه هاوبه شیه تیی کورد و عاره بی راگه یاند... بارزانی و هاوکاره کانی گهرانه وه بو نیشتمانه کهی خوّیان، لهلایه ن کورد و عاره بی عیّراقه وه ئه و پهری ریزیان لی نرا.

قاسم و گورد

حیزبی پارتی بهسه رپه رشتیی بارزانی داوای مافی ره وای کوردی خستبوه روو، حیزبی کرم و نیست لای وابوو ته نانه داوای خویندنیش به زمانی کورد فاشیستی و جیایی خوازییه. رهگه زپه رستی عاره بیش نه یانده و یست کوردی زه بوونی به رده ستیان دهستی به نازادی بگا. نهم سی هزیه قاسمیان هینایه باریک که به جاریک دلی له کورد کرمی ببی و له به لینی مافی کورد پاشگه زبیته وه. دهستی کرد به گهنده آن فیلان، بروبه هانه ی

دهتاشین، بهبی تاوان ئهندامانی پارتی دهگرت، دنهی روّژنامانی دهدا: رهگهزی کورد بدهنه پال عارهبان و زوّر پی ههلّروشانی تریش که کورد له ماف بی بهش بکات. بارزانی لای وابوو نابی تا کورد خوّی زوّر تهیار نهکات به هیچ جوّری دهگهلّ دهولهتا تیّک گیری. بهلام دهگهلّ زوّرداری نهزان چار چییه؟؟

بارزانی له بهغدا نهبوو، چووبووه سهردانی خزمانی و دهمیّک بوو له بارزان دهژیا. کرّموّنیستان له ئهستانی سوله یانی که کوردستانی عیّراقه، خاوهن زهوییه کانیان هه لانا درّی پیتاک دانی زهوی خوّنیشان دهن. ئه و ماموّستایانهی پارتی که ئه وسا له سوله یانی بوون، له وه ترسان کوّموّنیستان وهرزیّری کورد بکه نه پهیړهوی خوّیان. به پهله و بی لیّکدانه وه بریاریان دا له و هانه دانه ی جوتیاران دهستی خوّیان ره پیّش بخهن. سهرکرده ییی وهرزیّری خوّنیش بخهن. سهرکرده ییی وهرزیّری خوّنیشانده ریان کرده هی خوّ. له روّژی نوّ هه تا یازده ی مانگی ناوگوّستی به داران وهرزیّر و خاوهن مولّکی کورد به چه که وه به ره و ده ربه ندیخان چوون و به ریان له تیپیّک له شکری ده و لاتی گرت که به ره و کوردستان ده هات.

حوکمی به غدا له باتی و توویز کردن ده گه ل خونیشانده ره کان، فه رمانی ئاگربارانی بو ده رکردن. شه پر دامه زرا، هه بر ئه و روزه تا ئینواره هینزی بالاوی عه شره تان بالاوه ی کرد، هه رکه سبووه دزی گای خوی، ته نیا ده وری حه فتا که سینک که ئه ندامانی پارتی بوون هه تا شه و له سه نگه ردا مان و ناچار پاشه کشهیان کرد. بو پینه ی ئه م تیشکانه برایی رازداری پارتی و هه واله نیزیکه کانی که و تنه ته قه له بارزانی که مووچه خوری ده و له ته و کورد به گورگان خواردو و ده دا.

چەكى بارزان

سالّی ۱۹۵۹ شیّخ رهشیدی لوّلان ناویّک بهناوی شه پ دهگه ل کوفری کمونیستان له عهبدولکه ریم یاغی بوو، حیزبی کمونیستی عیّراق بوّ ئه وه ناویّک ده ربکا، کوّمه لیّک له چهکداری خوّی به سهرکرده ییی به قالیّک بهناوی (عهلی سهوزه چی) نارده به راییی ئاژاوه،

به لام ههر گهینه مهیدان و تی گهیشتن له شهردا کوژرانیش ههیه، هانایان به بارزانی برد چه که کانیان لی وهرگری و لهجیاتی نهوان شه ربکا... به و بونه وه نزیکه ی سیسه و و په نجا تفه نگی کوّن و کهم فیشه ک له یازده تیر و سی تیر و به رازکوژ و بابه تی تر وه ده ست بارزانییه کان که وت.

وه ختی ده و له تا په وا برّمبارانی بارزانی کرد و به زوّره کی گه پی شه پی بو تایه وه، له له سهر ده ستوری شیخ ئه حمه د، سه رکرده: مه لا مسته فا به م چه ند چه که کرووچه وه هیزی ده و له سیزی ده و له تاگر له پووشی گیانی دو ژمنی، هیزی چه کداری ده و له تورک و مرده خوّفرو شه کانی تا که و شه نی سوریه و تورکیا پاونا. لای باکور و روّژاوای خوّی له دو ژمنان پاکرده وه، ئه مجار به چه کی زوّره وه که له شه پر ده ستی که تبوو به ره و خوّره لات دو ژمنان پاکرده و ، نه مجار به چه کی زوّره وه که له شه پر ده ستی که تبوو به ره و خوّره لاوانی باید او ه، خوّی گهیانده ناو چه کانی سوله یانی و ده وری هه و لیّر. هومیّدی سیسی لاوانی باید او هازادی خوازی کوردی ئه و ناوه شور او هاری پارتی به هه زاران پولیس و ده ره جه دار و سه ربازی کورد به چه که وه خوّیان گهیانده شوّرش و بوونه پیشمه رگه ی کورد ستان.

دهولهت کهوتبووه حهلوه لا، قاسم ههموو سوپا نیزامییه کهی ده گهل ههزاران شهرکهری دهره به گی کورد و عاره بی خوفروش، ته یار به ههموو چه کینکی تازه داها تووی رووسه وه ههر له فیرو که وه بگره تا تانک و توپ و میووشه ک و زریپوش و تفهنگ و تاگرپاره و هاویشتبووه ناو جههه نده می جه نگهوه و هیشتا ههر هاواری ده کرد به شم ناکا. ته ناندت جاری که جاری که جاران عه بدول که ریم خهه دی دابوو به رووسان که ته گهر له چوار سه عاتدا مووشه کی ده فریا نه خهن حالی شره. رووس به پهله به عاسمانی تورکیا دا پینیان گهیاند. له به رانبه رگازنده ی تورکاندا گوتیان بیه خشن ده رفعت نه مابوو لینتان پرسین ناخو ئیوه رازین له عاسمانی تورکاندا گوتیان به خشن ده رفعت نه مابوو لینتان پرسین ناخو تیوه

کودهتای بهعس

کهرکووک کانی گهورهی نهوت و رهگی گیانی بریتانی له ناکامی نهم شهرهوه کهوتبووه بهر خهتهرهوه. زوّربهی لهشکری عیّراقی له کوردستان قهتیس مابوو، هیّزیّکی وا له پاتهختدا نهمابوو بیپاریّزیّ.

به عسی به هاندانی ئینگلیس له فبریهی سالی ۱۹۹۳ کوده تای کرد. (وهزیر عهلی سالح سه عدی که دهمراستی دهسته ی کوده تاکه ران بوو به روّژنامه نووسانی گوت: به

قەتارى ئەنگلۆساكسۆن ھاتووينەوه).

فهرمانی کوّموّنیست قران له رادیوّ راگهیهندرا، شهلم کویّرم، ناپاریّزم. تانکی دهسکردی رووسیا لهسهر شهقام کموّنیستی قیمه دهکرد. گولله و نیّزهی کاری موّسکوّ به ههزاران کریّکاری سهر به موّسکوّیان پهلهخاند.

ههر ئهوانه رزگاریان بوو که له کوردستان دهژیان و شوّرشی کورد پارازتنی.

له رۆژى نۆيى مانگى جونى ١٩٦٣ تەقەيان دامەزراندەوە و شەر ھەلگىرسا.

دهولهتی تورکیه و ئیران ئهو له مووسل ئهم له کهرکووک بو هاوکاری ده گهل به عسی و بو کوردقران، بنکهی خهبهریسان کردهوه و به کردهوهش بو نهمانی شورشی کورد و هخوکهوتن. ئینگلیسیش دهرگای قورخانهی بو به عس خسته سهر پشت و ههرچی لییان و یست بوی ناردن، پیاو له عاسمانی شهره که دا فرو کهی رووسی و ئینگلیسی و ئیران و تورکانی ده دیت، که بو کورد له ناو بردن مله یان بوو.

دهولهتی رووس که قازانجی له عیراقدا زهبوون ببوو، کومونیسته کانی خویشی له عیراقدا له دهست دابوو، چاری ناچار به زهوی بو کوردان بزووت، گهفی له تورک و ئیران کرد که نه گهر چیدی هاوکاری له دژی کورد ده گهل دهسته ی به عس بکهن، رووس ناتوانی ههروا دهس له سهر ده س دانی و تماشا کات، جا نه خوازه که نهم شهره له نزیک رووسه وه ده کری. رادیو موسکو بی پسانه وه به نازایه تیی بارزانی و پیشمه رگه ی کوردی هه لده گوت و به گر به عسییه کاندا ده چوو، نوینه ری رووس شکایه تی گهلی کوردی به نه نجوومه نی نابووری و کومه لایه تیی کوری نه ته وه یه کگر توه کان گهیاند، که پیویسته نهم کوشتاره له کوردستان به ربه ست بکری. مهنگولیاشیان راسپارد دادی کوردان به ریته به رکوری گهلان و مافی ره وایان داواکات.

به لام کاتی که موشیر عهبدوسه لامی سه ره ک کوّمار له به عسییه کانی هه والی هه لگه راوه و ته کی دا به لای میسره وه و بو به دوّستی زوّر نزیکی عهبدونناسر و ناسریش دوّستی موّسکوّ بوو. رووسیا له ها وار بوّکورد خوّی کیّشاوه. هه مو و هاوینی سالّی

۱۹۹۳ همتا مانگیک له پایزیش بارزان وا دهوره درابوو، بالندهی لی دهرنده چوو، له عاسمانه وه برّمباران، لهسهر زهمین به قسمی نه فسه ریّکی دور من که فهرماندهی شهره که بوو، دوسه ت و په نجا توپی زل بی پسانه وه خاکی بارزانی داده بیّر ت، به ینی هه شتا و نه وه د همزار سه رباز و کوردی خوّفروش له به رانبه ریی بینج سه د چه کداری بارزانی شهری ده کرد، به و حاله شهرا ده و له ت که و ته ته نگانه وه و خه ریکی پاشه کشه بوو، داوای شهر و یستاندنی کرد، ته قه وهستا. به رله وه ی ده گه ل به عسیمه کان و توویر بکا به ناکام. له و یستاندنی کرد، ته قه وهستا. به رله وه ی ده گه ل به عسیم راونا و بو خوّی، خوّی کرده دیکتا تو رله عیراقدا و که و ته گفتوگو ده گه ل کورد... به لام نه ویش هه تاسه ره هم مدری نه گرت، له ده ی فبریه ی ۱۹۹۵ دیسان شه ره لاگیرسایه وه.

له بیست و نوّی مانگی جوونی ۱۹۹۱دا بهزاز به بهیاننامهیهک هیّندیّک مافی کوردی سملاند... به لاّم هیّمان زوّری ده ویست که شوّرشی کورد رازی کات.

له ۱۹۹۸/۷/۱۷ چهند ئهفسهریکی دهرباری سهرهک کومار به تهفره و هانهی بهعسییهکان کوده تایان دری ئاوره حمان عارف کرد و دهریان پهراند. حوکمی عیراقیان داگیرکرد. پاش سیزده روّژ حیزبی بهعس ئهو ئهفسهرانهی هه لداشت و حکوومه تی دهست کهوته وه.

له سپتامبری ۱۹۲۸ دا دیسان به عسی به هانه یان داتاشین و شهریان به سهردا سه پاندین. تا سهره تای سالّی ۱۹۷۰ ئه و شهره هه ر نه پسایه و و روّژ ده گه ل روّژ شوّرشی کورد له گهشه و سهرکه و تندا بوو... حوکوومه ت هیچ چاری نه ما بو مافی خودموختاریان ملی چه ماند و رایگه یاند: هه رچییه کمان گهره که بیکات، بوّ پیّک هاتی ئه م مه به سته و رهابوونی گیروگرفتی نیّوانمان چوار سالیان ماوه دیاری کرد.

قەيرانى چوار سالە

له هدرهمدی ئاهدنگی خودموختاریدا زوو دهرکهوت: حیزبی بهعس دلّی پیسه و نایهوی پهیانه که که خوی به بینی به بینی به بینی به بینی به بینی کرد به قه لاّی قایم دروست کردن له کوردستان و ریّگهوبانی دوور و پانی بو له شکرکیشی ده کیشا.

له ۱۹۷۱/۹/۲۹ دا پولیک مهلای به چهند بوّمباوه به پی کرد که بارزانیی بو بکوژن. مهلا تهقین و بارزانی بهرنه که وت. روّژی شازدهی مانگی حهوتی ۱۹۷۲ دیسان به هوّی کوردیکه وه بوّمبایه کیان له چهمه دان دا ناردبوو که بارزانیی پی بکوژن. ئه و فیّله شیان سه ری نه گرت.

هدر له سالی ۱۹۷۲ دا نزیکهی چل ههزار کوردی فهیلی به و بههانهی که ئیرانین له عیراق وهدهرنران و تالان کران.

رووس و بهمس

دهی ئاوریلی سالای ۱۹۷۲ رووس و بهعس پهیان نامیکیان ئیمزا کرد که ههتا ماوهی پانزده سال لهمه پئابووری و سیاسی و نیزامییه وه یاریده ی یه کتری بکهن.

سالّی ۱۹۷۳ حیزبی به عس ده گهل حیزبی کرّمونیستی عیّراقی لایه نگری رووس یه کییان گرت و به ناوی جهبهه ی یه کگرتوو ههردوو حیزب و رووسیش له پشتی پهرده و داوایان له پارتیش ده کرد که له و جهبهه دا به شدار بیّت... (له پایزی سالّی ۱۹۷۳ که میوانی تاکادی شووره وی بووم، پروّفیسوّر غه فوروّف ناو که سهروّکی زانستگه ی روّژهه لاّتناسی و ته ندامی کومیته یالای ناوه ندی و زوّریش دوستی بارزانی بوو، ده شیزانی من له بارزانی نزیکم، گوتی: به بارزانی بلّی، له کرملین دوستی هه ن و دریشی هه ن، تهمروّ قازانجی شووره وی له وه دایه عیّراق بی کیّشه و هه را بی، هه رچه ند به عسل له وانه شه له فیّلیّ بن، با سهرپیّچی له چوون بو ناو جهبه ه نه کا و هه رچیی به عسی بوّی دیاری ده که ن رازی بیّت - ها. به لاّم وه کی روّژ تاشکرا بوو به شدار بوون له و جهبه یه داری ده هم و هی و داوای ماف و تازادی له به ین ده چوو، که سه رکردایه تبی شوّرش به هیچ جوّریّک نه ده کرا به مه رازی بیّ و ته و سه رکه و ته ی خوینی هه زاران لاوی پیّشمه رگه ده س که و تووه به خوّرایی له ده ستی دا. چه کداره خوینی هه زاران لاوی پیّشمه که تا به رله په یانه که له ریزی پیّشمه رگه بوون و شه پی کوّم خورنی ستی دا. چه کداره کوّم خورنی ستی دا. چه کداره کوّم خونی ستی دای به راه به کورن و شه بوون و شه پی کوّم خورن و شه بوون و شه پی کوّم خورن و شه بوون و شه به کوّر خورن بی بی می داری بی که به کوّم خورن بی به بوون و شه به کوّر خورن و شه به به به به داران که تا به را هه که نه کور خورن بی که به که به کور خورن و شه کور خورن بی که به کورن و شه کور خورن و شه کورن و کورن و کورن و کورن و کورن و شه کورن و کورن

بهعسییهکانیان دهکرد، لهسهر ئاموّژگاریی موّسکوّ دهسیان له شوّرش هه لْگرت و چوونهوه بهددهستی بهعس.

له سالّی ۱۹۷۶را به عس که پشتی به دوّستی و یاریده ی رووس له پیّشوو قایمتر ببوو به همموو هیّز بوّ لهناوبردنی شوّپش خوّی گیف ده کرد، پهیانی خودمختارییه که ی دهسکاری کرد و رایگهیاند که: (کهرکووک)و (خانه قین)و (سنجار) و (ناوچه ی شیّخان)و چهند شویّن و مهلّبه ندی دیکه ش له کوردستان به رخودموختاری ناکهوی و به کوردستان حیساب ناکریّن، واتا به زوّر شهری بو ساز کردینه وه.

روزی شهشی مانگی مارسی سالّی ۱۹۷۵ ئاشتبوونهوه و پیّکهاتنی شای ئیّران و سهدام حوسیّن راگهیهنرا و شوّرشی کورد توانای خوّگرتنی نهما..

هۆي شكانى شۆرش چى بوو؟

بۆ روون بوونهوهى ئەم باسم چەند پەراويزيك پيرويسته. گەرەك بارزانى بناسين. سياسەتى، ئىدارە و مشوورخواردنى، تەرزى رەفتار و ئاكارى، ھەلويستى ھاوكارەكانى و بەتايبەتى حيزبى پارتى كە سەرۆكايەتىي دەكرد.

۱ - ژینامهی پارتی بهکورتی:

سالّی ۱۹٤۵ بارزانی له مهاباده وه ههمزه عهبدوللا ناویّکی کرده وهکیل له کوردستانی عیبراق بهناوی ئه و حیزبی پارتی دامهزریّنی، ههمزه دهگهل برایم ئه حمه د ناویّکدا که له ژنانه وه خزم بوون. ببووه هاومال، پاش رویشتنی بارزانی بو رووسیه. زوری نهبرد ثهو دوو خزمه لهسه ر سکرتیّری کردن بوو به شهریان و ههرکه سه هیّندیّک له حیزبی بو خوّی برد.

نه و چاخه له حدیفی ئینگلیس هدمو کورد و عاره بینکی ئازادیخواز و روّشنهیو له عیّراق، لایان وابوو: کوّموّنیستی و ستالین پهرستی نهکهن خدیاندت به وه تدن دهکدن. برایم نه ته وه خوازیی له گشته کی مارکسیزم پیلّوز دهکرد. به لام هدمزه بروای وابوو بی پارتیی کوردستانی کلکی کموّنیستی عیّراقی بیّ و هیچ بروای سدربه خوّی نهبیّت.

حیزبی شیوعی عیراقیش جگه له خوّی هیچ حیزبیدی پهسند نهبوو ناوی کوردستان هینانی پی کوفر و فاشیستانه بوو دهیگوت: بهوپییهی ستالین دهربارهی گهلان فهرموویه: کوردگهل به گهل حیساب ناکرین. حیزبی پارتی لهناو دوو بهرداشی دوژمن، دهولهتی نوری سهعید و حیزبی شیوعی عیراقدا قهتیس مابوو. کیشه و ههرای ناوهخوشی ببووه

سه ربار تا ورده ورده وای لی هات ببووه قالوّری کلوّر و تهنیا به ناو بارزانییه وه که نه ویش له موّسکوّ ده ژیا راویستا بوو، ناو هه بوو، ناوه روّک نه بوو، له یه که مین کوّنگره ی حیز بی پارتیدا که دوای هاتنه وه ی بارزانی بوّ ولاّت، له به غدا گیرا، بارزانی هه مزه عه بدوللای له سکرتیّری لابرد و به ده نگدانی به شدارانی کوّنگره که برایم بوو به سکرتیّر.

شهویّک له دوای ئهم رووداوه بارزانی لهلای من گوتی: (برایم ههل پهرستیّکه له ریّی بهرژهوهندی خوّیدا کوردستان و نامووسی خوّیشی دهفروّشیّ، بهلام چبکهم؟. خهلکی تر وهک من نایناسن، ئهگهر بلیّم ئهویش دهرکهن... دهلیّن کابرا دیکتاتوّره - ه.)

وه ک باس کرا هیزی پارتی له سوله یانی که برایم سکرتیری بوو ده گه آل ده و آله تا تیک گیرا و سه رنه که و شکستی خوارد. بارزانی به هیزی بارزان تووانی تو آلهی بکاته وه و ئابرووی تکاوی شکاوان بکریته وه ... به محاله ش را برایم ئه حمه د لای وابوو ده بی مسته فا بارزانی هم رچه نده سه رو کی حیزبیشه و هم رچه ند به هیزی تایبه تی بارزانییه کانی په یره وی کوردی وه سه ر خستوته وه ؟ وه ک ئه ندامین کی گوی له مست ده سته و نه زه راه هستی و به موو چییه له فه رمانی جه نابی ئه و ، که رازداره لاری نه کات ، که ئه مه شه ریک نه ده هاوی ترسه نوک و شکاو ته واو حوکمی به سه رئازای سه رکه و توود اه هبی . برایم که به ئاوات بو و بارزانی له سه رئ لابا ، نه ده و یراش ئاواته که ی ئاشکراکا ، له بنه وه و به دزی و فزیه تی دژی بارزانی ده پورتاند و ده یه و یست به دناوی بکا .

دوای کوده تای هه شتی فبریه ی ۱۹۹۳ که به عسی ها ته سه رحوکم و شه پر ویستا بوو، من له به غدا جه لالم دیت که بو و توویژ ها تبوو... گوتی حیزب ده نی: هه ژار با بیت کوردستان، به نی نوانی بارزانی و ئیمه ی حیزب خوش کا ته وه رامی پرسیاریکی منا گوتی: بارزانی هیچ گوی نادا ته حیزبایه تی و حیزبیش ئه مه قبوول ناکا. کا تی ها تمه کوردستان و چاوم به بارزانی که وت و کرده وه حیزبایه تییه که ی جه لال و برایم دیت، تی گهیشتم خوار و خیچی و ریویبازی له ژیر سه ری سکرتیردا، برایم ئه حمه د ده به ویست له حیزبا دیکتا توریک بی که س له روویا نه نی پیاوم... ئه و پایه و مایه شی نه بوو که لای خه نی ناز بنوینی، ترسه نوک بوو، زاتی چوونه ناو سه نگه ر و هونه ری مه ردی و نه به ردی نیشاندان و سه رکردایه تیی مهیدانی شک نه ده برد. نه یده توانی بی بارزانی روژیکیش له نیش نه نی خه کی و چه که دارگش له شه پر خوبگری به ته مارزانی روژیکیش له شه پر خوبگری به ته مارزانی ام بر نه و بچه مینی و مه لا مسته فا بارزانی له ناو

ناواندا نهمیّنی، وه ک مشکیّک دههاته بهرچاو بهتهمایی فیل قووت بدا.

مانگی مارسی ۱۹۲۳ کۆبونهوهی پیاوماقولان و سهرانی شۆرشی کورد له شاری کۆی پیک هات که داوایان له دەولەتی بهعس چېپت؟

له و کوّره دا هه ر دلسوّزیّک ههستی ده کرد که برایم و هه واله گوی له مسته کانی ته نیا مه به ستیان نه وه یه له شوّرش و له بارزانی دوورکه و نه و پله و پایه یه که ده وله ت و دربگرن و ده س هه لگرن.

له هه په همه کونگره دا ده یانه ویست لایه نگرانی بارزانی به پوول بکپن، ده گر سه روّکی رابکه ن. پرولیان له کویوه هینابوو؟ ده رکه و ته هم له مینژه وه، به دزییه وه ده گه لا ده زگای شای نیراندا که ین و به ینیکیان کردووه، چه ک و پرولی لی و ه رگرن و دژی مسته فا بارزانی که دوازده سال له ناو عرووسیاتی ژیاوه و کومونیستیکی خه ته ره خه بات بکه ن.

له هاوینی ۱۹۹۳ دا که ههموو گراناییی شهر لهسه رمه لبهندی بارزان بوو... برایم نهیه پیشمه رگهی به رفه رمانی له که رکووک و سوله عانی و ههولیره وه بچنه شهری حکوومه ت و باریک لهسه ربارزان سووک کهن. له وه رامی پیشمه رگهی دلسوزا ده یگوت: با بارزانی لهناو بچی، نهوسا سه رکرده یهی شورش ده بیت ه یه ک، وینه ی بارزانیی شهیدیش به پوولیکی زور ده فروشین.

کوّموّنیستی عهرهب و کورد، ئهوانهی له قهتلوعامی بهعسییهکان رزگار ببوون و شوّرشی کورد پهنای دابوون، ئاماده بوون به چهک و ئازووقهی خوّیان بوّ پاریّزگاری له گیانیان هاوسهنگهری پیّشمهرگه بن.. برایم له چهکی کردن. بارزانی چهند نامهی بوّ نارد چهکهکانیان بداتهوه (ههشت نامهیان به من نوسرا - ه.) چهکهکان ههر نهدرانهوه.

گهلن شتی تریش رووی دا - که لهم لیدوانه کورتهدا مهودای دریژهدان نیسه - که بهجاریک دلی بارزانی بیشینی و بریار بدا برایم لهسهر ری لادات.

له پایزی سالّی ۱۹۹۳ که ئاگربهس راگهیهنرا و بارزانی بهرهو سوّران هات، من له دولّه پایزی سالّی ۱۹۹۳ که ئاگربهس راگهیهنرا و بارزانی بکا و دهربارهی چالاکیی دولّه پهتمه و ناکو جهلالم دیت که ها تبوو پیشوازیی بارزانی بکا و دهربارهی برایم بوّ پارتی سهروّک ببینی و بیدویّنی. باسی همموو نافهرمانی و کرده و ناپهواکانی برایم بو شی کرده و له کارهساتم تی گهیاند، جهلال لای من بهلیّنی دا که نهو دلویه نههیّلیّ، واز له برایم نهحمه د بیّنیّ و بو خوّی نهرکی سکرتیّرایهتیی پارتی وهستو بگریّ. بارزانی بهوه رازی بوو.

به لام چونکه جه لال ئهودهم دلّی دابووه کیژه جوانه کهی برایم، بهرژهوه ندی کوردستانی کرده قوربانی دلّداری، برایم له خشتهی برد و خهیانه تی گهورهی پی کرد.

له بههاری ۱۹۹۶ دا که گوفتوگوی خودموختاری دهگه آل دهو آلمت ده س پی کرابوو، برایم کردیه چاووراو که بارزانی کوردستانی به پاره و پرته قال فرقشت. المسهر ئیزگهی رادیوی شورش که دهبهردهستی خویدا بوو، به بهیانیک بارزانیی له سهروکایه تیی پارتی ده رکرد. بارزانی هیزی پیشمه رگهی نارده سهری. سهری برایم و جهلال و ههوالآنی هاوبیر و بروایان شیوا، خویان نه گرت، ههرچی ئازووقهی ههیانبوو ده رووباری ماوه تیان کرد تا ده س پیشمه رگه نه کهوی . گش له گشتیان به چه کهوه رهوینه دیوی ئیران و بوونه پهنابهری ساواک. ئیران له چه کی کردن و بهری کردن بو ههمه دان. کهم پایه کان به بی قهدری له همه داندا مانه وه و زه (اهمه کان برانه شاری تاران و زور خوش ده ژیان.

دامەزرانەودى پارتى

بهو دووبهره کی نانهوه و خهیانه ته ی جه لال و برایم ئه حمه د، زهبری زوّر زل وه قه واره ی شوّرش که وت. به شی زوّری ئه و که سانه ی که حیزبایه تییان ده زانی و کاروباریان هه لده سووراند، یان فریوی ئه وانیان خوارد، چوونه ئیّران، یان دلّیان له و دووبه ره کییه سارده وه بوو ریزی شوّرشیان به جیّ هیّشت. ئه و که سانه ی هه م شاره زا بن له کار و دلّسوّزیش بن بو کوردستان زوّر که میان مان.

دیسان پارتی دامهزراوه به لام زوّر به پینه و پهروّ. جگه له ههژنوّ که سنه بی که لیّزان و دلسوّزیش بوون. ئه ندامانی مه کته بی سیاسی تازه و ئه وانه ی بوونه کاربه ده ست له حیزیدا زوّربه ی زوّریان ههلیه رست و له کادر پهروه رده کردن کوّله وار بوون. ته نانه ت ئامیر هیّزه کان که زوّر که میان له سیاسه ت سه ریان ده رده چوو، له مه کته بی سیاسی و کارپیّکهیّنه ردا جیّگه ی خوّیان خوّش کردبوو، هه ر ده بوو هه لیّریّردرابان.. هی وا هه بوون ببوونه نیمچه ده ره به گی خوّیان له ره شاییی خه لک زوّر به نه جیمتر ده زانی. جگه له گیرفان پرکردن ئاواتیّکی تریان نه بوو.

هدرچهند پارتی له زهمانانی پیشووشدا هدرگیز وه ک حیزبی غوونه تهکوز و ریک و پیک نهبووه. به و خهیانه تیکهوتنه ی که برایم و جهلال بوونه هوی، لهوهنده ی ههیبوو لهویش بوو... تهنیا ناو و خوشه ویستیی بارزانی بوو که شورشه کهی راده گرت.

٢- همل لمدوس دان:

زور دەرفەتى باش دەرەخسا و لەدەس دەدرا. بۆ نمونە:

1 – له جهنگهی کوده تای به عس له سهر قاسم که دوو روّژان مه علووم نه بوو حوکمی به غدا له ده س کیندا؟ به بروای من شوّرش بوّی ده کرا زه برینکی باش بوه شینی، هینری چه کداری ده و له تر ده کوردستان ته واو سه ری لی شیّوا بوو. بوّج نه و هه له مان له ده س دا؟ (کاک زهبیحی که نه و ده مه له که رکووک و به رپرسی حیزبی پارتی بوو.. لای من گوتی: فه رمانده ی له شکری که رکووک و هلامی نارد که نیمه به عسیمان ناوی، ناماده ین بو یارمه تیتان، به لام حیزب رازی نه بوو، لای و ابوو به لیّنی به عس که له زیندان دابوویان به براده راغان که هه رگا نیمه سه رکه وین سه ربه خوّیی ده ده ین به کورد، پیّک ده هینری).

ب - به بروای خوم له جهنگی چیای (ههندرین)، ئهگهر لهسهر داوای دهولهت تاگریهسمان نه کردایه و پیوه چووباین.. مافی خومان هاسان به دهولهت دهسه لماند.

ج - سالّی ۱۹۹۷ له مانگی جوون که عهرهب و جوو تینک بهربوون. چاکترین ههل هه که تنبی به الله مانگی جوون که عهرهب و جوو تینک به ربوون. چاکترین ههل هه که و تنبی نیسلامه تی و برایه تیی کورد و عهره به ده ده و تنبی ده گریته و میرشمان بود دینیته و و گریش ناداته نیسلامه تی و برایه تی..

٣ - دريژهکيشان

بیستم جاریّک مارشال تیتو ویرای سهلام گوتبووی عهرزی بارزانی کهن: (ههرگیز وا نهکا پیشمهرگه بیّکار ببن، ئهگهر له شهریشدا نهبن، روّژانه به مهشق کردن، به پهناگا و سهنگهر و ریّ دروس کردن، به یاریدهی وهرزیّران له کشتوکالدا مهشغولّیان کات. له بیّکاری جگه لهوه که لهشیان سارد دهبیّتهوه فیّری دزی و شهری یهکتر کردن دهبن) که بوّ بیّکه دهستی نهدا...

شخرشی کورد له ۱۹۲۱ را تا ۱۹۷۵ مانگ دوو سنی روّژ کهم بهرده و أم بوو. چوار جاران ئاگربهسی کرد، جاری وابوو به سال به دوو سال له نیّوان نه شه پنه ئاشتیدا ده ژباین له ماوه ی شه پوستاندن و گوفتوگو ده گهل حوکوومه ت پیشمه رگه بهرهه لادا ده بوون، نه کار و نه بار، ته نبه ل و ته وه زه ل ده ژبان، ده چوونه شار و بازا پان، ئاواتی ده ولهمه ند بوون و ژبانی نه رم و نیانیان ده که و ته دلّ. دلیان له سه نگه ر ده بیّز را خواخوایان بوو هدر چونیک بی شه ر راوه ستی.

٤- زرينگەي زير

میرژوو ده لق کاتی تالانی کیسرایان له به رچاوی عومه ر رانا گریا، گوتی: زوّر له وه ده ترسم مالی دنیا تیکمان بدا؟! تا پیشمه رگه ی کوردستانیش به تایبه تی بارزانییه کان رووت و بی نه نوا و بی نان بوون، جگه له دوژمن کوشت و کوردستان ئازادکردن و فیداکاری هیچ ئاواتی تریان نه بوو.. به لام وه ختی له ناگوزووری ده رچووین و له زوّر مهلبه ندی دنیاوه یارمه تی و کومه گمان بو هات و ئه و زاکون و ریک و پیکییه شمان نه مابوو که نه هیلی نی مالی شورش حمیف و مهیلی تیدا بکری.. کاربه ده ستانی هه لپه رست ده رفه تی خویان لی هینا و ده س کرا به دزی کردن، دزی گهیشته راده یه که یارمه تی نه مر نه ژبی پیشمه رگه ی ساده ی ناوسه نگه ر، مووچه ی خیزانی شه هیدان، نیوه ی پتر لی نه ده رزرا. نامیر هیز و به رپرسیاری وای تیدا بوو روژی به سه تان دیناریان له گومرگی سه رسنووران ده س که و ت، به و حاله شیر ابه ناوی نازووقه و مووچه ی پیشمه رگه وه و یاریده ی یاریده ی ماله شه هیدان، پوولیان له شورش ده ستاند و له باخه لیاندا گوم ده بوو. ته ناید کوردستان بوون و زوربه یان هم سه تان سال نمونه ی ده سیاکی و چاکی هه موو خه لکی کوردستان بوون و زوربه یان هم سکه یولیان نه ده ناسی. زور که سیان فیره دزی بوون و مافه تای یوول دایفه تاندن...

ههر له سوزنگهی ئهوجوره ناجورانهوه شورش و خوشهویستیی گهلیش دایه کزی، گوندنشینانی کوردستان لهژیر باری پیتاکی بهسهر سهپاودا، بهناوی یارمهتیی شورش، زهکات له دهغل، له مالآت، میوانی و نانی پیشمهرگه، بیگار و چهوسانهوهی تر، کهوتبوونه بوله و پرته و ئهو دلگهرمیی که دهپیشدا بوشورشهکهیان ههبوو وه ک خوی نهما...

ھەل بۆ دوزىن

به عسی ههر که تن گهیشتن ههستی نیشتمان پهرستیی کاربه ده سته کانی شوّرش ده کری به پوول بکردی، دهستی کرد به ویژدان کرین. گهلی کهسیان ته نانه ته هیّندیّک له خزمی زوّر نزیکی بارزانیشیان به پاره و به لیّنی چهور کرده جاسووس لهسهر شوّرش.

ده زگای ئیرانیش که زانیی: تازه ئه و هیزه نهماوین بوّی بهگر سه ددام - دا بچین و به ربه ستی که ین، نه خوازا که خودموختاریش بو کورد راگه یه ندراوه، نه وه کا کوردی ئیرانیش خوببریّون، که و ته سه سه که له تیکدانی شوّرشدا له به عس به جیّ نه میّنیّ. زارکی کیسه و ریّی شارانی ئاواله کرد، تئاتر و با پو و مهیخانه و چی چی خانه له تاران و شاره کانی تری ئیران له به رسه رانی شوّرشی کوردی عیّراق به رکه سی تر نه ده که و ت. زوّر له ماموّستاکانی حیزب بو ته ماحی پله و پاره یان ببوونه پیاوی عیّراق، یان خوّیان دابوو به ئیران، یان له هه ردوو به ریان ده خوارد..

به کورتی: شوّرشهکهمان له سالآنی ۱۹۷۰ وه تا ۱۹۷۶ ببوو به گهنده و داریّک باشی لئی نهدابا دهشکا.. که گیره لووکهشی بو هات..

رووسیا که وایدهزانی به یاریدهدانی بهعس عیراق که لهسهر خهلیجه دهبیته پیگهیهک بو نهو، کام چهکی ههره گرینگی روخینهر و سوتینهر بوو دای به سهددام.

ئهمریکاییش که بو سنوور پاراستنی ئیرانی بهردهستی خوّیان کهم تا کورتیّک یاریدهی شوّرشیان دهکرد. لهو ترسهی نهوه ک کیشه که زلتر ببی و عیّراق دهربهست خوّی بخاته باوهشی رووس و له ناکامدا خهلیجیشی لیّ نالوّزبیّ، خوّی لهو کیشهیه کیّشایهوه و ئیّرانیشی کشاندهوه..

ئیتر شۆپشى كوردستان نەك ھەر ھێزە چەكدارەكەى، بگرە ھەموو كوردەكانى تریش كە لەبەر حوكمى شۆپش بوون، ھیچ دەرەتانیان بۆ نەما، تەنانەت ئاردى رۆژانەش ئەگەر

لهلاوه نههاتبا، هیچ کهس حهوتهیهک نهدهژیا، چجای چهک و کهرستهی شهر..

بهداخهوه چاری ناچار راو بهتال راگهیهندرا و زورمان بووینه پهناهنده له ئیران و ولاتانی ئوروپایی و زوریش دهبهر دهستی بهعسا تووشی زیندان و کوشتن و دوورخران له کوردستان بووین...

قسەي خەلك

ئه وانه ی دوور له شوّرش و دلسوزی کوردایه تی بوون گوتیان: شوّرش که به بی یارمه تی لاوه و بی نان و چهک ده ستی پی کرد و سه رکه وت، نه ده بوایه ده سه هه لگری، ده بو جه نگی پارتیزانیی بکردایه، جا یان گال ده هات یان په مبوّ...

ئموانه ئهگهر به وردی لهو چهند په انهی نووسیومن وردبنه وه و تی بگهن شوّرشه که مان لهم چوار سالانهی پاشیندا کام ده ردی بوو، تیّ دهگهن که له قربوونی چهند هه زاران لاوی ئازای کورد به ولاوه هیچمان بوّ به هیچ نه ده کرا..

کهسانیکیش که له سیاسهت ههر خوفروشتن دهزانن، گوتیان: بارزانی خوی فروشت. به کنی؟ به ئهمریکا و شا و تورک و جوو. واتا، گویزیان له ههنبانهی خویان دهبژارد.

به لام ههر کهس وه ک من بارزانیم ناسیوه، سه دیه کی منی ناسیبی، ده زانی ئه و توّمه تانه وه ک حه په له عاسمانه. مه لا مسته فا بارزانی به ده مار و سه ربه رزیک بوو که وینه ی لهم جیهانه دا یان نه بووه یان کهم هه لکه و تووه. زوّر پیاوی هه لکه و تهی دنیا، زوّر قاره مانی خاوه ناو وه ک بارزانی نه گهیشتوونه ئامانج و تی شکاون..

هزی هدر زیانیک له ژیانا بی گومان به هدلهچوونه. دهبا بزانین بارزانی نامانجی چبوو؟ سیاسه تزانیی تا کوی بوو؟ رهفتار و ناکاری چوّن بوو؟ کام هدلهی بوو که نهیهیشت به ناوات بگات؟

بارزانی و ئامانمی له ژیان

بۆ كوردستان خۆشەويستى نە من وينەم دىوە نە كەس. ئەوپەرى ئاواتى لە ژيان پىكھينانى كوردستانى سەربەخى بوو. خودموختارىى بە پىپەيۋەيەك دەزانى بەرەو سەركەوتنى سەربان.

(رۆژنیک که هدر دوو بهدوو بووین گوتم: کورد دەوللهتی ههبی ناتوانی ئیدارهی بکا،

چونکه بوواری کهناری دهریامان نییه.. فهرمووی قسهی سهیر دهکهی.. «شهرهفنامه»ت و هرگسینسپاوه و نهمسهش دهلینی؟ چوّن نازانی لهلایهک تهنگهی هورمیز و لهلایهک نهسکهندهروونه کوردستانه و له دوو لاوه پالمان به دهریاوه داوه؟؟)

دیباچهکهی مهم و زینی شیخی خانی به سهرمهشقی خوی دهزانی، لهبهری بوو، به تایبهتی گهلیک جاران ئهو دوو بهیتهی دهخویندهوه:

گهر دی ههبوا مه ئیتتییحاده ک ویک ابکرا مه ئین-قیاده ک تورک و عهره و عهجه مقامی ههمیان ژمهرا دکر غولامی

بارزانی و سیاسهتی لاوه

نزیکهی شیّست سال تهمهنی له خهباتی بی وچان و کیّشه و گیره و بیّنهو بهرهی سیاسه تدا گوزهرا بوو، له بوّتهی ئهزمون قال ببوو، فیّل و تهلّهکهی ئینگلیس و دههوّ و داوی ئیّرانیان و دروّ و نامهردیی تورکانی باش دهناسی، چهند سالیّکیش له رووسیا دهگهلّ سهرانی کرملین رای بوارد بوو.

دهیزانی له دنیای ئهمرو سیاسه بی دایک و بابه یان به ده ردی کورد گوته نی: وه ک نیسکی بی به روپشته. ههر ده و له ته وه ک دو کانداری زوّر خهسیس له قازانجی خوّی به ولاوه هیچ دوّز و مهرام شک نابا ، ههرگیز پووله سوتاویّکیش بوّ پیاوه تی و مروّخوازی به خت ناکا. ههر یه که له و سهوداگرانه شکه به ده وله تیان ده ناسین. زل یا پچووک، به دوای کریاردا هه لوه دان، بو فریودانی ساویلکان نازناوی نه زان خاپیّنیان له خوّ ناوه، دیوکراسی، لاگیری له مافی مروّ، درایه تیی دیکتاتوری، دارداری له چینی هه را و هه را دوی بی هم داران چاوو و اوی تر، بو چاو به ستنی گه لانی بی ده سته لات داتا شراون و هه رناوی بی ناوه روّکن.

خیرهومهند و خاوهن بهزه لهناو ئاپۆرهی گهلاندا دهس دهکهوی.. بهلام شهرهف و پیاوهتی و مروّدوّستی بوّ دهولهتان ئهفسانهیه.

بوّ گهلی کوردی لی قهوما و ئهگهر به نیازیی دهولهان ببنه دوستی و ریّگه بدهن مروّدوستی و ریّگه بدهن مروّدوستی و لاته کانیان کوّمه کهن. ئهبی ههر به تهمای هیّزی بازووی خوّی تی کهوی و بهگژ داگیرکهردا بچی و بتوانی هیّنده خوّبگری تا خوّی نیشان دنیا دهدات که هیّزیّکه و ئهشی حیسابی بوّ بکری و لهوانهیه له دوا روّژا ببیّته یاری تهنگانه و ئهگهر دوّستایه تیی

بکهن قازانجیانه، واتا به قسمی ئهبولعهلا: نهبی به بهچکهشیر دهتخوّن، کهس یاری بی هیّزان نییه.

ئهوساش ئهگهر به نهترسی و قوربانیدان و نهبهزین خوّی وه ک هیّزیّکی نرخدار به خهلّکی دنیایه ناساند. پیّویسته کاریّ وانه کا دهوله تانی زهبه لاحی دژ به یه کتر هیچیان له خوّی دهردوّنگ بکا، رهنگی شین و سوور له خوّی دا، چونکه ههرکامیان قوشقی کات، باسی سهره.

گهلی کوردی خه باتکار و ثازادیخواز تهنیا ده بی هاوار و داد له ده س زولم و بی عه داله تیی داگیرکه رراگهیه نی و واپیشان دا که تا ئازادی نهستینی و خوّی وه ک بنیاده م نه نه ناسی . ؟ ریدگه ی لیکدانه وه ی نابی و ریوشوینی دواروژی خوّی ناتوانی ئیستا دیاری کات. که ی رزگار بوو ده بیته یاری ئه ولایه که زوّرتر یاریده ی داوه . بارزانی له م بازاره دا زوّر کارامه و سهرکه و توو بوو ، تووانی له هیچی نه بوورا ، هه ربه ده ست و تفه نگی خوّی بگاته ئه و هیّز و ریزه که له به رچاوی لاوه کییان زل بنوینی و لایان وابی له دوّستایه تی کردنی درهنگ یا زوو قازانج ده که ن.

ئه و (تهفرهشیان)هی باسمان کرد دهربارهی بارزانی ده لتی:

(بارزانی نه دهرهبهگ بوو نه کومونیست، نه سه ر به هیچ دهوله تیک بوو، دهیگوت من خقم به نوّکه ری میلله ته کهی خوم ده زانم، هه تا ده ستم تفه نگ بگری بو نازادی کورد ده کوشم. من دهمه وی نالای کوردستان هه ل بکه م، نه هیلم کوردستان چیتر یه خسیر و داگیر کراو بیّت. بو پیّک هاتی نهم ناواته ش ته نیا رووس له قازانجیانه لاگیرمان بن، تورکیا و نیّران و عیّراق به له ده ست چوونی کوردستان زوّر کز ده بن که هه رسیّکیش وه ک نوّکه ری نالقه به گویی نه مریکایی و نینگلیسانن، به لام نهم ده وله تی روسه زوّر (ره زیله)، زوّر گرانه بکه و نه سه ریاریدانهان).

پەيوەندى دەگەل ھەندەران

شۆرشى كورد له دنيادا دەنگى داوه، رۆژنامەنووس و پەيامنير له ئوروپا و ئەمرىكاوه خۆيان گەيانده ناوچەكە، دەنگوباسى ئازايەتى و ئازادىخوازى و بى نازى و پەريشانىي شەركەرانى كوردستانيان بەگويى خەلكى دنيادا دا(١)، خيرەومەندان لەگەليك ولاتانەوه بۆ يارمەتىدانى شۆرش وەخۆ كەوتن، بەلام كاربەدەستى بەعسى ھەموو سنووريان بەستن و

تهنانهت یارمسهتی و باربووی خساچی سسووری دهولهتانیش نهیده تووانی بمانگاتی، ئازووقه یان بهناوی ئیسمه وه دهنارد. به عسسی ده یدا به جاشه کورده کانی خوّی. له به رئابلاووقه ی ئابووری و له بهر گهماروّی نیزامی و له سوّنگهی بوّمباباران و سوتمانه وه، بوّ نانیّکی روّژ ئاتاج بووین. توّزیّک دهرمان بوّ دهرمانیش ده س بریندار نه ده که وت. روّژی وامان به چاوان دیت که پیاو له برسان ده مرد و هاومالان و هاوحالانی له بی هیزبوونی بی نانی نه یانده توانی وه یشنیرن. به ده یان پیشمه رگه ی ئازا له که م نانی و بی پیخوری سرّمای چاویان له ده س نه ده ا

باسی کهساسی و تهنگانهی ئهو دهمانه لهم کتیبهدا ناگونجی. پوختهی وتار: یان دهبوا ههمو شوپشگیر له بی نانی و بی دهرمانی قران بکهن، یان دهرهتانیک پهیداکهن که یارمهتیی خه لکی لاوهیان پی بگات..

دۆستايەتى دەگەل ئيران

وه ک باس کرا سالّی ۱۹٤۵ بارزانی هاتبووه ئیران، دهگهل ئهرتشی شاههنشا لیّکیان دابوو، به سهتانی لیّ کوشتبوون، جیا لهوهش سوور دهیزانی ههتا شا له ئیّران مابیّ، چینگورکی له داگیرکردنی خاکی کوردستان بهرنابیّ و لهپاش تورکان دوژمنی ژهماره دووه. لیّش برابوو ههر له عیّراق رزگار ببیّ ده گژ ئه و دوژمنه راچیّ.

(له بههاری ۱۹۹۲ لهسهر ئهسپاردهی بارزانی له بهغدا چاوم به سهفیری میسر کهوت، پهیامی بارزانیم دایه: که بهو مهرجهی عهبدونناسر کاریّک بکا عیّراق له شهر دهس هه لْگریّ، میسریش کهمیّک چه کی دژی فروّکه و تانکمان بداتی شوّرش دهبهینه ناو ئیّران که هاو پهیانی سهنتوّیه و ناسر گهره کیه لاواز بیّت. ناسر نهیکرد).

چهند سالیّک بوو نهژادخوازهکانی عهرهب وهک سوریه و میسر و عیّراق، عهرهبستانی ئیّرانیان داوا دهکرد، خهلیجیان ناونا عهرهبی و گهریان ده ئیّران دههالاند که شوّرشی کورد ههلگیرسا شا دهیزانی ئیتر لهبهر شهری ناوخوّ عیّراق نایپهرژیّ گیّچهلی بوّ بنیّتهوه و داوای خوزستانی لیّ بکات.

جا تا برایم و جهلالی له عیراق دهبهر دهستا بوو، به چهک و پاره و کهلوپهل یاریدهی ئهوانی دهدا وله لایهک له دری عیراق و لهلایهک دری بارزانی که به دورژمنی خوینهخوی و به کومونیستی دهزانی، دنهی دهدان. به لام که ئهو ههوالانهی نهمان چاری ناچار، بو

مانهوهی ئه و بهربهسته لهبهر بهعس، پیشنیاری یارمه تیی به بارزانی کرد.

لهم لایشه وه شوّرشی کورد له دهره تانیخک ده گه پا که بتوانی کوّمه گی لاوه ی پی بگات. ره عیه تی شای ئیران نییه که لای وابی به تهما ده بی و ده ویّری خاکه که ی داگیربکا، ئه گهر ئیران له رووی شوّپش سنووره کانی دانه خا و باربووی لاوه مان پی بگا، یان هه رخویشی بوّ رزگاربوون له خوزستان داواکه ران، هاریکاریی شوّپش بکا. له قازانجی همردووک لایه و که س که سی فریو نه داوه.

مهسهل ده لای: پیاوی ناچار سهر وهمال دوژمندا ئه کا. بارزانی و شاش که ههردووک دوژمنی یه ک بوون، ههردووک له رووی ناچارییه وه بوونه هه وال

ئیتر باربووی گهلانی ئازادیخواز و ئازا پهسند له ئورووپای روزههلات و روزاواوه و ئهمریکاوه به سنووری لای ئیراندا گهیشته دهست شورشگیران.

لهلایه کی تریشه وه ده وله تی رووس ههرچه ند که رسته ی شه پیشی به ده وله تی عیراق ده فروشت، په نامه کی جاروباره ده رمان و یارمه تیی دیکه ی بو ده ناردین و دوستایه تیی بارزانی له ده سنه ده دا. و اتا نه گهر به تیری نه وان ده پیکراین، ههر به مه لحه می نه وانیش ده رمان ده کراین.

شیاوی باسه: له سهره تای شوّرشه وه هه تا دواییی ۱۹۷۳ پهیوه ندیی ئاشنایانه ی رووس ده گه لا بارزانی نه پچرا، سهره رای یارمه تیدانمان به که لوپه ل، ری غوونیشیان ده کردین بو غوونه: ئاگربه س و گوفتوگوّمان ده گه ل حوکومه تی (به زاز) له سهر راویّری ئه وان بوو، ئیّران هه و لی کرا.

بارزانی و ردوش و تاکاری

له بندمالدیهکی ستوفی و تهرکه دنیا هاتبووه سهر ئهم دنیایه، دهرسی عهرهبیی خویندبوو ببووه و مهلا. زوربهی قورئانی لهبهربوو. باوه پی ئیسلامه تی و به قه زا و قه ده ری خویندبوو ببووه از فر پته و بوو. زیر و بی ناز به خید ببوو. له دووی شتی چه ور و نه رم هه لوه دابوون فیر نهببوو. جلکی جوان ده به رکردن و که شوفش و دیمه نی ده و لهمه ندانه ی پی گهمه بوو. تمنانه ته ده و دهمانه شدا که سه روکی ئه مشور شه گه و رهیه شرو له هه وار و نه داران پوشته تم نهبوو. به رگ و پیلاوی ههمیشه کون و چه که بوو. گوره و یه کون تی بوده کون تی که دره ده ستی خوی ده چنیه و و خوه زل زانینی پی کفر بوو. خوی له هیچ بوده کون کوده کون به ده ستی خوی ده چنیه و و خوه زل زانینی پی کفر بوو. خوی له هیچ

لهوپهری هیّمنایه تیدا و لهناو کوّری یارانی خوّشه ویستیدا چوّنت ده دیت؟ له مهیداناش که دوژمن ئابلتوقه ی ده دا و له چوار ده وره و له عاسمانها بهر دهسریّژی گولله و موشه ک و بوّمب ئهدرا و مهرگ دانی لیّ چیپ ده کرد. ههر ئه و پشوو له سه رخوّیه و ههر ئه و گهش و رووخوّشه بوو، توّسقال چیپه نه ده گورا..

هدموو پیشمه رگهی ههوال و هاوسه نگه ری و کوردی ساکار و بی فیل و ئازادی خوا و ئازا په سند به تین کراییی پیر و لاوی، ژن و پیاوی، منال و رووال و کالی به و سهرکرده رهشیده ی خویان دهنازین و وهک گیانی خویان و پتریش خوشیان ده ویست.

(تمفرهشیان.. له بیرهوهریی سالّی ۱۹٤۵یدا نووسیویه: ژیانی ساکار و ئاکاری جوانی بارزانی تمرزیّک بوو که بارزانییه کان بهگشتی وه ک ئۆمهتیّک پیّغهمبهری خوّی خوّش دهویّ، خوّشیان دهویست. ده گهلّ چه کداره کانیدا لهسهر خوانیّک نانی ده خوارد، وه ختی شه په له پیشه وه بوو. له ناو سه نگه ریاندا ده نووست). ههر ئه و ته فره شیانه ده لّی: (روّژیّک سهرهه نگ غه فاری ناویّک لای شاوه بو و توویّژ هاته (شنوّ)، به ئیّمه که شه ش ثه فسه ری هه لا تووی سوپای ئیران و له په نای بارزانیدا بووین گوتی: ئیوه ش بلیّن نایه ینه وه.. مه لا مسته فا به لیّنی به شا داوه ئیره مان ته سمیل کا ته وه... بارزانی زوّر به توره یی تیّی مسته فا به لیّنی به شا داوه ئیره مان ته سایه که تانم گوت: به دلّ ئاماده م له جیاتی ئه و شه ش نه فسه ره هه ژده کور و برازای خوّم بده م به ئیوه بیانکوژن، به لام هه رگیز ئه ماند تان ناده مه و و ئابرووی ماله بارزان نابه م).

ته فره شیان له شوینیکی تر نوسیویه تی: (بارزانییه کان زوّر ئازا بوون، به لام بیر و شاره زاییی مه لا مسته فا بارزانی ببووه مایه ی سه رکه و تنیان.. له پیلان دانانی شه ردا زوّر زانا بوو. ئیمه ئه فسه ری ئیرانی که له دانشگا ده رچووبووین و نه زموونی جه نگیشمان

همبوو، همرگيز له پيلان داناندا وه ک ئهومان لي نهدهزاني).

پياوەتىي لەرادە بەدەر

ئهگهر (نیکولو ماکیاویل) له سهره تای چهرخی شازده هم گوتوویه: (ته نها گهیشتن به ئامانج بو سیاسه تمه دار مهرجه، رامیار نابی گوی بداته شهرم و شووره و نهمه گداری و به لاین و پهیان پینک هینان و پیاوه تی و لومه ی ویژدان و به زهیی و له خوا ترسان و نهو شتانه ی که ره شاییی ناویان ناوه ئاکاری باش. وه ک ده شزانین نهم رو له هممو جیهاندا، له خوره دلات، له روژاوا، هممو سیاسه ت مهداریک له سهر فتوای نه و ماکیاویله ده ژین و سهرزاره کیش خویان ده لین: نه یاری ماکیاویلیونمین.)

مه لا مسته فا بارزانی: موسلمانی له خواترس و به ویژدان و مه ردی مهیدان... دوژمنی ئه و سیاسه ته بوو.. ئه گه رباسی سه ریشی با در ق له دهم ده رنه ده هات. بی ویژدانی و په یان شکینیش نه ده کرد. دل به په یان شکینیش نه ده کرد. دل به روحمی و به زهییی نه و ، دوژمنه یه خسیره کانیشی ده گرته وه. نه نازاردان بوو، نه بینگار، تا ده یناردنه وه شوین خویان بویان له باوک باشتر بوو.

زور جاشه کوردی و اههبووه شیاوی کوشتن نهبی نهبووه، کاتی له شهردا گیراوه ههر گوتوویه پهشیمانم و دیمه بهختت بهخشیویهتی.

له وهفا و ئهمهگداریدا یه که پیاو بوو. ههر که س جاریّک کاریّکی وای بکردایه که بهر دلی بکهوتایه، ببرای ببرای ههرگیز لهبیری نه ده چوو. به ده م و دهست باسی چاکه ی ده کرد و پاداشی چاکه ی ده داوه.. چاوتیّر و دلاوایه ک بوو زیّر و خوّل لای ئه و یه کسان بوو. ههر که سیّک ئیتر فه قیر با یان خوازه لوّکی فیّلباز با، چهندی لیّ داواکردایه، ههر شکی بربا ده دایه..

له تاریف و پی هه لگوتن زور قه لس بوو.. ههر دوینه ریک له رووی خویا پیمی بگوتبا ماموّستا یان سهروکی کورد، تروّی ده کرد.. ده یگوت: من له که س زلتر نیم. بو ههر ناوه کهی خوم نالیّن ؟..

ئاكارى ديكتاتۆرانه و فهرمان بهزۆر سهپاندنى لهناو حيزبا ههر له خهياليشدا نهبوو، له كۆنگره و كۆنفرانسان وهكو ههر تاكيك له مهردم خاوهنى تاكه دهنگيك بوو. زۆربهى دهنگ بهكى ددنگ بهكى دورابا همرچهنده به دليشى نهبوايه پئ رازى بوو.

ئیتر دهست و دلّی پیسانی ناکارپهست و پارهپهرست که له سایهی دهستهبهندی و گهلهکرّمهکیی یهکتری زوّریان ببوونه کاربهدهست، لهو ههموو دلّنهرمی و بهزه و چاو له خهتاکار پوّشینه و به توّبه گوناه بهخشینهی ترسیان له سزادانی توند لهلا نهما و بوونه چهقهلّ لهناو چهما و کیّسیان له رهزی پر بهری شوّپشی کوردستان هیّنا و به ئارهزوو دهمیان تی نا. له ههموو ههلّبژاردنیّکا به تهلّهکه فیّرهکانیان دهنگی ههلّبژیرهکانیان به دهستهوا دهدا به یهک و کوّن ههر له شویّن خوّیان دهمان. خوّفروّشی و خهیانهت و دزیی یهکتریان دهپوّشی و نهیاندههیّشت نه بارزانی نه دوو کوره دلّسوّزهکهی: (ئیدریس و یهکتریان دهپوّشی و نهیاندههیّشت نه بارزانی نه دوو کوره دلّسوّزهکهی: (ئیدریس و مهسعوود بارزانی) پی بزانن. ههرگا لیّر و لهوی جاریّک تاک و تهرا همژاریّکی راست و خهمخوّر هاواریّکی دهکرد: های دز. نهو زنجیره تیّک خراوهی پیاوخراوان بهدهستی گهل خهمخوّر هاواریّکی دهکرد و گلی کاریان به تاوانباریش دهردیّنا...

به تایبه تیش که بارزانی له چهند سالانی دواییدا پیری برستی بریبوه، ئهو هیّز و گوردهی نهمابوو که وهک روویدابوه، گوردهی نهمابوو که وهک روویدابوه، ئاگاداریی.

(لهبیرمه: دوای راگهیانی خومختاری بو کوردستان، بارزانی له کوبوونهوهی سهرانی حیزبدا گوتی: بومبا و توپ و تانکی دوژمن نهیشکاندین، هوّشتان همبی به ترومبیّل، به کوّشک و کورسی و پله و پوول دوژمن کیستان لیّ نههیّنیّ و نهوی به خویّن دهسمان کهوت به دینار لیّتان نهستیّنیّ). که داخهکهم زوّر دهمیّک بوو نهو هوّش و گوّشه نهمابوو..

کورت و کرمانجی: ئه و پیاوه لهمه و ئاکار و کرده وهی مهردانه و میرخاسانه وه یه کیک بوو وه ک (سه لاحه دین) ، که له شه و دا ئه سپ و شیری بو ریچاردی دوژمن ده نارد، برینیشی ده رمان ده کرد، میزووی ئوروپاتا ئیستاش په سنی ئه و جوامیرییه ی ئه دا...

به لام نیوانی زهمانی سه لاحه دین و بارزانی هه شت سه ده بوو، دنیا هه زار جار گزرابوو.. له دووهه م نیوه ی سه ده ی بیست که دنیا بوته گورگستان، سه رکرده ی شورشینکی وا ئازادیخواز پیویسته زور توندوتیژ و حیسابگه ربی و هه رگیز به بی توژینه و و پرسینه و ه دربه ست بروا به هیچ کاربه ده ستانی خوی نه کا. با دوستی زور له میژینه، یان خزمی زور نریکی بن.

به بروای ههژارانهی خوم: بارزانی وهک له سیاسه تی دهره کیدا کارامه بوو، نیو ئهوهنده

له ئیدارهی ناوهخوّی شوّرشه که یدا وه ک ئه م روّرگاره هه لده گری کارا بوایه ، هیچ نوشوستی نهده هیننا . نه رم و نیانی و رهوشتی پاکی مه ردانه ی کوردانه ی خواپه سند و قه دیمیانه ی که له مروّدا باوی نییه . . هه له یه که بوو که بوو به هوّی په ت پسانی زوّربه ی کاربه ده سته کانی هه لپه رستی ده وروبه ری ، که بوونه مایه ی نه گه تی خوّشیان و شوّرشه که شمان . دیواری ئه نواکه ی خوّیان و ا بنکوّل کرد ، به سووکه پال پیّوه نانیّکی سه دام و شا به لادا هات . .

بهداخهوه بارزانی دوای ئهم زیانه هیّنده لهسهرزهمین نهما که وه ک چهند جاری رابردووی واز له دوژمن ههر نههیّنی و سهر لهنوی راپهریّتهوه و پهژارهی ههژارانی کورد به مـژده بگوریّتهوه.. له یازده ی مانگی رهشهمهی (۱۳۵۷-ههتاوی/۱۹۷۹) به ژانی سهرهتانی خویّن له ئهمریکا، له نهخوشخانهی جوّرج تاون ئهو دلّه گهوره ی که نزیک به ههشتا سال ههر بو کوردستانی لیّدا، له کارکهوت. تهرمی پاکی هیّنرایهوه کوردستان و روژی چارده ی رهشهمه مانگ ویّرای ریژنهی زوّر بهتاوی فرمیّسکی ههزاران ههزار پیر و لاوی کوردی تازه باوک مردووی ههناسه سارد، له گورخانهی (شنق) نیژرا.. ههرچهند به رووالهت بارزانی لهبهرچاوانمان نهماوه، بهلام بهلگهی ههرمانی لهناو دلاندا له کوردستان و جیهاندا ههر دهمیّنی و لهناو ناچی. وه ک له یادیدا گوتوومه:

له روّژگـــارانی تازه و زوو به شایه تیـدانی مــیْـژوو له عـاســمانی کــوردهواری له عـاســمانی کــوردهواری له گـوّشهی ئاسـوّی خـویّنباری زوّر ئهســتـیـدره درهوشاون درّمان بهیادیان نهخــشاون عاونه ترسانی گــهال پهرست خاونه ترسانی گــهال پهرست درّی لاسـاری خــویّنمــرث بوون درّس لاویّن، داگـیـرکـهر کـورثبوون ترســینه در بوون ترســینه دری بینگانه بوون ترســینه دری نه مــانه بوون تاکــه ســوارهی زهمـانه بوون ئالای ئازادی لهســـهر شــان ئیری وچان بومـان تیکوشــان بیری وچان بومـان تیکوشــان

له دهردی گـــهل بوونه دهرمــان ئەمسەگسىسان زۆرە لەسسەرمسان بالهبهرچاویش نهم___ابن له چاوی دل نهدید ناین بۆئىنىمە جىنگەي شانازىن مامورستاى ئازادىخوازين یادگـــاری زور به مــایهن بة مسانع، كسوردسستسان يايمن فريشتهى بهختن لهسهرمان هـ دروان لـ ه هـ دواري هـ درمــــان لەناوكىزى ئەو ئەسىتىنى اند لهناوجه رگهی نهو شینرانه روناكست، و گهههدارتر هدلکدونه و نازا و بدکــــارتر له ئاسىقى بارزان دەركىدوت له عاسمانی کورد سهرکهوت گـــه لاوينژ و كــاروان كــوژه كاكه مستهفا بارزاني بهگـــهرناسی و به مــــــــــــرانی له شـــهوی کـــورد خــوره تاوه هێـــزی ههناو، ســـۆمـــای چاوه چاوی دلئے کے سے دینہوہ ترسى لەبىيىر بردىنەوە ئهو شـــــــقرشگينـــــره بني وينه ئەو دۆسىتىد دورىمن شكينە پەراندى لەمىسىسەرو يەرژين خستينيه سهر شهقامي ژين بو همژاران خصوی بهخت کصرد
ریگهی خصهباتی تهخت کصرد
به نمهبمردی و به کصصرده وه
له دنیصا گصروی بردهوه
له ناو گش کصوره سهل و چیندا
له سایهی ئمو خصهباتموه
ناوی کصورد دهنگ ئمداتموه
تا همستی ئازادیخصوازی
تا خوبهخشین و گیانبازی
تا نمهردایهتی و جوامیری
تا مصدردایهتی و جوامیری
تا مصدردایهتی و جوامیری
ناوی کیانبازی

بق نهم دوانه لهمه و بارزان و (بارزانی).. جگه نه بیره وه یی خوّم روانیومه ته: ۱ - بارزان و کوردایه تی. گرده و هکوّی: پی رهش (ایوب بارزانی). به عاره بی.

۲- (اسرار بارزان). نوسراوی دکتر اسماعیلی ئهرده لآن. به فارسی.

۳- سهفهریک بو ناو ئازایان. نووسینی دانا ئادام شمیت. وهرگیرانی جهرجیس فه تحوللا، به عاره بی.

٤- قيام افسران خراسان. به قه لهمي: تهفرهشيان، به فارسي.

هدروهها بق تاریخی مانگ و سالی چدند رووداویک له برایان: مهسعود بارزانی، فدرانسی حدریری، یادداشتی جدرجیس فه تحوللاً. بدهرهم و درگرت.

هدژار ۱۹۸۱/۷/۱۲ = ۹۰/٤/۲۱ تاران

هەندى لە روالەتە سياسىيەكانى بارزانى

عەزيىز معەمەد

ماموّستا عدزیز محدمده ندم و تارهی به زمانی عدره بی لدو کوّره دا خویّنده وه که پارتی دیوکراتی کوردستان بدبوّندی نوّهدت ساله ی لددایکبوونی بارزانیی ندمره وه بدستی.

زه حمه ته قسه لهبارهی مسته فا بارزانییه وه بکری و به یک له مافی خوّی پی بدری نه گهربیّو بناوان و کاروانی تیکوّشانی نه و نه ناسری که به ده یان سالّی خایاند. نه رکیّکی ناوهاش بواری لیّکوّله و به توانایه که دهستها ویّر و کتیّبخانه یه کی تیّرو ته سه لیشی له و باره یه و به به بیریّکی کول به ستیّ.

بارزانی له ناو سه ختیدا له دایک بوو، هی شت مندال بوو گوی بیستی چه وسانه وه و گرتووخانه بوو و تیایاندا ژیا. واته، ده شی بگوتری قالبوونی شورشگیرانه ی ئه و که و تیش هوشه سیاسی و نه ته وه هییه که و تیوری هم دووو سه ده و له ناو ئه و زولم و زوره خهسته دا له دایک بوو که به ره و رووی که سوکار و گهله که ی بووبوو، وه ک ئه وه ی نه وه های که و زوردارییه بینته وه و پاشانیش لینی را په ری ده و هم له هملومه رجی به روود اها تنه و هه لکه و ته کاره ساتا و یه دا گهشمی کرد که گهلی کورد تیاید ا ده ژیا. هم تاسه رله و هه تا دوا رقر انی ژبانی له دری و هستا.

له سفره وه دهستی پی نه کرد، بگره ئالای خهباتی له دهستی که سانی پیشووی بنه ماله و برا و شخرشگیترانی گه له کهی وه رگرت، به لام نه و ئالایمی به گویره ی کات به ره نگی راسته قینه ی خوی نه خشاند و واتا و رواله تی تایبه تیی پی به خشی و به رزتر و به رزتری هه ل دا. هه رچه نده ش که ریگه ئاسان و خوش نه بو بگره سه خت و ئالوز بوو وه ک رییه کانی کوردستان و هه لگه ران به چیا دژواره کانیدا. جگه له مه نه یتوانی سوود له هم موو وزه و توانای گهلی کورد وه ربگری، گهل دابه ش کراوه، هه روه ها نه یتوانی سوود له قوولی جوگرافیای کوردستان وه ربگری، کوردستان له تله به بگره «بارزانی» ش وه ک سه رجه م بزوو تنه وه ی رزگاری گهله که مان ئازاری به ده ست باری گرانی جوگرافیای سیاسی و هه لکه و تی پارچه بوونی کوردستان به سه رکومه لینک ده و له تدا، کیشا. نه م دوخه ش

نه ته نیا بووه ته کوسپ له پیش سوود وه رگرتن له هه موو و زه ی گه لی کورد یان قولآییی جوگرافیای هه موو کوردستان، بگره دوخه که نه وه یه کاتی بزووتنه وه له هه ربه شیخی کوردستان دهست پی ده کات نه وا نه و ولاتانه ی به شه کانی تری کوردستانیان گرتووه، ده که و نه خووله و خونوینی و کاری دوژمنکارانه له ترسی نه وه ی نه وه کا گلپه ی ناگر بپه ریته وه و، بو نه وه ی ریگه له گواستنه و هی په تای سه رهه لا انی شورشگیری بو نه و به شانه ببه سان. واته نه و ده و له تانه ی ده وری کوردستانیان گرتووه نه و سا و نیسته ش، هه رهم و ویان جا به هم رشیوه یک بی، به سه رکوتینه و هی بزووتنه وی رزگاریی گه لی کورده و خه ریکن، به مه شه رو لا تانه دا هیچ نوایه کی راسته قینه بو شورشگیری کورد نه بووه.

هدر ئەممەش بوو هۆي ئەوەي بارزانى پاش ھەرەسى كۆممارى مەھاباد ناچاربوو ئەو بزووتنهوه پينچاوپينچه سهرسرهين و ئهفسانهيييه چ به شهړ و چ به خونويني(مناوره) له بهرامبهر سوپاگهلی لیها توودا بگریتهبهر و شان بهشانی سهتان له چهکدارانی خوّی بهرهو چۆمى ئاراس پاشدكشى بكات و پاشان بۆ سۆۋىيەت بپەريتموه. لەوانەبوو دۆخەكە تەواو جیاواز بنی ئهگهر گهلی کورد ههمووی سهر بهیهکیّک لهو دهولهتانه بوایه یان له یهکیّک لهو بهشانهدا سهربهخوّییی ههبوایه یان ئهوهتا بهلایهنی کهمهوه دهولهتیّک لهسهر سنووری کوردستان همبوایه و گرفتاری کیشه و گریمی کورد نهبوایه. له سایهی ئهو بارودوخانهدا بارزانی کیشه و ململانهی لهگهل ریزیه عیراقییهکاندا دهکرد لهپیناو نهوهی کهلهبهریک بخاته ئهو گهمارو تهنگ پی هه لیخنه ی خرابووه بینی گهلی کورد و بو نهوه ی بنکه و جی ينيه کي يهيدا بکات که بيني بهسه رشار بو به رده و امبووني داها توو به رهو نامانجي دوور. لهم هدوا و هدلومدرجه ئالززهدا بارزاني چ له سييهكان و چلهكان يان له شيستهكان خهباتي دەكرد، خەباتەكەشى جۆرتىك بوو لە مەلەي دژ بەتەوژم، ئەمەش زۆربەي جاران دەيخستە بهردهم چەندریانیککهوه که ههملوویان تال بوون. دهبوو ئهوهیان ههلبژیری که گرانایی و تاليه کهی لهوانيتر که متر بوو. ثه گهر دهوله تيکيش له مانه وای پيشان بدايه که پشتهوانی له کیشهی کورد دهکات ئهوا لهراستیدا دهیویست گهمه بهکارتی کیشهی کورد، بۆ بەرژەوەندى خۆى نەك شتيكى تر بكات، وەك چۆن ئەمە ئيستە بۆ ھەموو لايەك ئاشكرايه.

بارزانی دوور له بازندی بچووکی راست دوه خو له ئالوّزیی مکانی کیّ شدی کورد و پهلوپوّیه کانی ئه و کیّشه یه ی ده روانی. ئه و ده وله تانه ی کیّشه ی کوردیان گهماروّ داوه و

دەورى كوردستانيان گرتووه زۆربەيان، ئەگەر نەلىنىن ھەملويان، بەولاتانى رۆژئاواوه بهستراون. رۆژئاواش ئامادهى ئەوە نەبوو بەرژەوەندىيى خۆي و ھاوەللەكانى بۆ بەرژەوەندىيى گەليك بكات بەقوربانى كە ھەر خۆي لە دابەشكردنى و، خواردنى مافەكانى و، نه هيشتني دامه زراني سه ربه خوييي تهودا لايهن بووه. لهگهل تهمه شدا دهبوو بارزاني به هوّشیارییه وه ماملهت له گهل نه و ده وله تانه ی روّژ ناوا بکات نه ک به سه ریاندا باز بدات. ململانهی ههردوو مؤلّگه (معسکر) و دردوزنگیی ههر یهکیک لهم دووه له ئاست ههر بزووتنهوه یان ههر پهرهگرتنیک که تهرازووی هیز بو بهرژهوهندی دژهکهی لاسهنگ بکات وایان له بارزانی کرد بروای وابن که زهحمه ته ، نهگهر مهحال نهبنی، هیچ سهرکهوتنیک بهبتی یهکیّک لهم دووه یان ههردووکیان بیّته دی. ئهم هاوکیّشهیه زوّر و بوّ ماوهیهکی دریّژ بارزانیی خەریک كرد هەتا دواجار كەوتە ھەڭبۋاردنی بەكردەوه لەنپوان سۆۋىيەت يان ئەمەرىكادا. يەكەتىي سۆۋيەتى سۆزدارى كۆشەي كوردبوو و پشتەوانىي لى كردبوو و دەستى يارمەتىي بۆ دريّژ كردبوو ويراى ئەو پيوەندىيە تايبەتەي لەگەل كەسى بارزانىدا ههیبوو که بهرههمی ئهو ده ساله بوو لهویدا بهسهری بردوو. به لام ههموو ئهمانه بهشی خواستی بارزانی و سهرکردایهتیی شورشی کوردستانیان نهدهکرد، بهتایبهتیش که يه كه تيى سۆڤيەت كەنائى كارتىخكەرىي بەسەر لايەنە ناوەكىيەكانى ململانە لەگەل كورددا نه بوو مهگهر کهمیک نهبی، ههندی جاریش هیچ ریگه و ریبازگهیه کی راسته و هختر و ناراستەوەخۆى نەبوو بەكوردستانى بگەينى، ئەمە جگە لەوەى سۆۋيەت كەوتبووە كېشدى پنوهندیی دوستایه تی و هاریکاری لهگه ل ریژیمی عینراق له لایه ک و، تیکه لاویی هاوکارییانهی لهگهل گهلی کورد بهتایبهتیش له سالانیی دواییی شورشی نهیلوول و پاش یه که ماوه ی به یانی میزووییی ئادار له لایه کی ترهوه. به لام نهمه ریکا که بنگه و بناوانی سیاسی و سهربازیی زوروزهوهندی له ناوچهکه ههبوو بهتایبهتی له ئیرانی شادا، بو ئهو بارودۆخەكە جىياواز بوو. ئەمەرىكا و، ئىرانىش لەگەلىدا، شان بەشان و تەباي ئەو كۆسپاندى رێژيمى عێراق دەيخستە پێش جێبهجێ كردنى بديانى ئادارەوه، ئەوانيش بەربەرەكانتىيان دەكرد. ناوەندە ئەممەرىكاييىيەكان تەنيا لە روانگەي بەرۋەوەندە خۆپەرستىيىەكانيانەوە ھەلسوكەوتيان دەكرد و، لە پيناو گەيشات بەبەرۋەوەندى خۆيان پاكاندى هدموو شتيكيان دەكرد. هدموو خدمى ئدمدريكا و هاوپديماندكاني لدماند لد ناوچه که دا بریتی بوو لهوهی مه رجه کانیان به سه رعیراقد ا بسه پینین به و بیانووهی هاوكاري و دوستايهتيي يهكهتيي سوڤيهت دهكات، ههروهها سهپاندني مهرج و

داخوازه کانی ئیرانیش له یه کاو «شط»ی عهرهبدا.

حیساباتی نهوه ی کامیان لهویتر چاکتره بوونه هوّی نهوه ی بارزانی دواجار نهمهریکا همدبرژیزی، نهمه کوّتاییی بهسیاسه تی راگرتنی نهو ته رازووه هیّنا که سهرکردایه تیی بارزانی ماوه یه کی دریّژ پیّره و یی لیّ ده کرد. نهمه شوّرشی خسته گوشه یه که و هه تا نهوه ی که له دوای ریّککه و تنی شووم و زالمانه ی جهزائیردا دوچاری نووچدانی کرد. به لیّ بالودوخی ناوولاتان و کوننگه ی پیک که و تنی به رژه وه ندی و کوت و به ندی جوگرافیای سیاسی و حوکمه کانی، زور لهوه گرانتر و بالوزتر بوون که توانا و حیساباتی شورش پیّی هه لبگیری. بارزانی له سهر نوینی نه خوّشی، هه رله نهمه دریکا خوّیدا، «وه کورژنامه ی خه بات نووسیبووی - نه گهر هه لهم نه کردبی»، شتیکی گوت له بابه تی نهوه ی روژنامه ی خه بارزانی له شهر ده راه ی پشت به ستن به نهمه دریکا و برواکردن به به لین نه نهمه دریکا و برواکردن به په شینه کانی به نه و دوه همی نور و مواکردن به په شینمان بوونی بارزانی، نه وا بارزانی له هه موو چالاکی و رووه ته گشتیبه کانی خیّدا جگه له به رژه وه ندی نور و ناوات و خواست و دوایه کانی و له پیناو دواروژی گه شاوه و رووناکیدا، شتیکی تری ره چاو نه ده کرد.

ئهم دهسکهوت و سهرکهوتنانهی گهلی کوردیش بهدیی هیّناون و تیایاندا دهژی که هیوامان وایه و ههولیش دهدهین بو نهوهی بچهسپیّن و رهگ دابکوتن، ناشی بهشیّوهیه کی جیا له راپهرین و شوّرشه کانی کورد سه رنجیان لی بدریّ، بهتایبه تیش شوّرشی نهیلوول و ده رسه کانی؛ سهرکهوتن و نووچدانه کانی؛ نه و مهشقه دژواره بهرفراوان و ههمه جوّره ی تیایدا کرا؛ نه و سهرهه لاانه ی هوّشیاریی نه تهوه یی و ناماده یییه سیاسی و پیّگهیشتنی شاره زایی و هوّش و گورشه ی وهچه ی نویّی سهرکردایه تی که لهگه ل نه و شوّرشه دا ها تنه کایهوه. به لیّن، شوّرشی نهیلوول سهره رای نه و شتانه ی لهسه ری نووسراون و گوتراون به لاّم هیشتایش وه ک گهوره ترین نه لقه یه داخ ییرهانده وی گیرساندی که گهلی کورد بو به دیم به دیم بین ان مافه نه ته و ایه تایه دره و ایه کانی خوی هه لی گیرساندوون.

گوتمان کاروانی تیکوشانی بارزانیی نهمر دهیان سالی خایاند و بهگهلیک پیچ و ویستگهدا تیپهری که سیما و روالهتی پیشکهوتنی بزووتنهوهکهیان ههلگرتبوو. ناشی همروهها راستیش نییه ئهو ههلکهوته لهبیر بکری که سهرهتا کاروانهکه کاروانیکی ناوچهیی و خومالی بوو لهشیوه و روالهتدا بهالام بهناوه پوک کوردستانی بوو. واته

هیننده ی پی نهچوو هه تا نه وه ی بارزانی جاریکی تر به ده ستیک چه ک و به ده سته که ی تر به ده ستیک که که و به ده سته که ی تر به ده ستیک پی نه به رز کرده وه ، هه رچه نده سه ره تای نه مه له ناو چه یه کی دیار یکراو و له نیوان سه تان شه رواندا گیرسابو وه وه به لام له نه یلوولدا به به دره و هه تا نه وه ی رووبه ریکی به رهه لا ای کوردستانی عیراقی گرته و و به ده یان هه زار پیشمه رگه ی قاره مان له هه مو شار و گوندانی کوردستان و له هه مصوو تویژه کومه لایه تی و ریبازه بیری و ریک خستنه کانه وه که و تنه پشته وانی لی کردنی. بارزانی بازنه ی پیوه ندیی خوی له به دریه ک

کیّشایه وه بر ئه وه ی شوّرش هه مو فه وانه بگریّته خوّی که له و په ری راسته وه هه تا ئه و په ری چه پ ده یانویست بچنه ناویه وه ، به راستیش بزووتنه وه که ده ولّه مه ند و فره وان بوو ، هه رچه نده شده دو اجار به هوّی فاکته ری ده ره کییه وه نووچی دا به لاّم بوّ ئیّمه و بوّ نه وه گه لی داها تو و به سه رهاتیّکی پر له ده رس و په ندی به جیّ هیّد شت که وه کو چه ک بو کاری همه جوّره ی نیسته مان په نای بوّده به ین و به کاری دینین.

ئەدى ھەلۆيستى بارزانى بەدرىترايىيى دە سال زياترى تەمەنى شۆرشى ئەيلوول لەبارەى وتوويتر لەگەل حكوومەتە عيراقىيە يەك لە دواى يەكەكاندا چى بوو؟ ئاخۆ ئەمە ئەوە ناھىنى ھەرچەند بەكورتەبرىش بىخ سەرنجىنگ لەم لايەنە بدەين؟ بارزانى بۆچى وتوويترى دەكرد، لە چى سەرشارگە و بەچى ئامانجىنگ؟ ئىمە نازانىن چۆنى نەخشە بى دەكىتشا بەلام بەدلانىيايىيەوە ئەو بارودۆخانەى باش دەناسى كە كىنشەى كوردىان پىوە بەند بوو. ئەى چۆن بوو چارەسەرى ئەو بى كىنشەكە لەناو چوارچىنوەى عيراقدا بوو لەكاتىكدا يەك رىترىى چۆن بوو دادەيەى عىراقى نەبوو لەكاتىكدا يەك رىترىى عىراقدا بود لەكاتىكدا يەك رىترى كە نەيتوانىيى بەچەك لەناوى ببات؟ ھەر كاتى رىترىكى بىيتەوە، مەگەر بەو رادەيەى كە نەيتوانىيى بەچەك لەناوى ببات؟ ھەر كاتى رىترىكى بەينىدوانى شۆرشى كوردستان بىدىنى ، وا خىزى دەنوينى كە دەيەوى پەنا بى وتوويى و چارەسەرى بەئاشتى ببات بەلام بەو ھىسوايەى دواتر لەھەر رىككەوتنىكى با بداتەوە و لىنى بىكەويتە پىلانگىدى پاش ئەدودى ھەست بە جىگىرى و گىرسانەوەى بارودۆخى خىزى دەكات.

دهسکه و تی بووژینه وه (منعش) وه گهشه ی پی بدا و روّل و ریّزی پتر بچهسپیّنی و، دهنگ و ئامانجی بگهینیّته گویّی رای گشتیی دنیا و ههر شویّنیّکی که متمانه بهخوّبوون دهچهسییّنیّ.

ئیستر ئەمانە چەند ئیشارەتیکن، نەک زیاتر، لەبارەی ھەللویستى بارزانى لەمەر وتوویژەوە، ئەمە كۆلینەوە و شیكردنەوەی وردی پیویستە بۆ ئەوەی ھەلسەنگاندنیکی بابەتی بكری لەبارەی چاكی و خراپییهكانی ھەر قۆناغینک لەو قۆناغانەی وتوویژ كە بارزانی دەیكردن لە سنووری ئەو بەرئەنجامەی لە پیشەوە ئاماژەمان پیی دا.

بارزانی بایه خینکی ته واوی به پینوه ندیی عده به ده دا له به رئه و دینوه نه و پینوه ندیی می گرینگییه کی تایبه تی هه بوو له خه باتی گه لی کورد بو وه رگرتنی مافه کانی، سه ره تای ئه و بوچوونه شی وا ده ست پی کرد که له رینگه ی گه رانه وه ی خوّی بو نیشتمان پینوه ندیی له گه ل سه روّکی گه و ره ی عده به دروستی ده یزانی که و اعم بدولنا سردا دامه زراند ، چونکه به دروستی ده یزانی که و اعم بدولنا سرد گوره پانی عده به بره بیدا بگیری،

بهدرژاییی مانی عهبدولناسریش له ژیاندا، بارزانی سوور بوو لهسهر بهردهوام بوونی ئه و پیتوهندییه. ههروهها ههنگاویکی سیاسیی گرینگیشی بهوه هاویشت کاتی جاری ئامادهبوونی خوّی بو ناگربر لهگهل ریزژیی عیراق له سهروبهندی شهری عهرهب - ئیسرائیل له سالی ۱۹۹۷ دا راگهیاند بو نهوهی نهبادا عیراق بهبیانووی خهریک بوونی بهشهری ناوهخو لهگهل کورددا خوّی بدزیتهوه و سستی بنویّنی. بارزانی ههولی دا ئهم ههلوویسته بگهینیّته ژمارهیه که له سهروکانی عهرهب، بهمهش پاکانهی بو گهلی کورد و بزووتنهوه رزگاریخوازه که ی کرد لهوه ی توّمه تی بهههل گرتنی گیروگرفتی عهره بو شهر لهگهل ئیسرائیلدا بخریته پالی. ئهمه ههلویستیکی جوان و بهرپرسیارانه بوو، دووربینییه کی زریشی تیدابوو.

هدروه دوای کوده تا رهشدکدی شوبات، لایه نی تر له رهوشته گهشاوه کانی بارزانی درکدوتن، دروست نه و کاته ی بانگه واز بق سه ربرینی شیوعییه کان و تعفروتونا کردنیان همه مرو بانگ و بانگه وازیخی تری کوده تاچییه کانی داپوشیبوو و، سه ره رای هه ندی له و پید اهد لگوتندی که سانی له گه ل کوده تاچییه کان و له گه ل چوونه ناو و توویژ دا ده ریانبری، بارزانی ئامیزی بق شیوعییه کان کرده و و رایگه یاند که واله باوه شیان ده گری و ده یانپاریزی. نهمه ته نیا به هی یه کی مروقیه روه رییه وه نه بوو. له وانه یه هه لوویستی وه ک ده یانپاریزی. نهمه ته نیا به هی هموو مروقی کی سه ربه رز له ئاست خه لکانیکی که وه ک شیوعییه کان که و تبیه کان که و تبیه کان که و تبیه بارزانی به و هه لوویسته ی خوی، ویستی به پاشه روژی بزووتنه وی دیموکراتی له عیراق و پاشه روژی شیوعییه کان و حزبه که یان و دریژه ی نه وان له ده ره وه و ته نانه ت دژه کانیشیان بلتی و تبیان بگهینی که نه و خوی له شوین که ایه و تبیان به ده روه و ته نانه که که سانی تر، هه ندیک له سه رکرده کانی شورشی نه یلوول هه لوویستی باشیان هم بوو، دژی که ساند نه وی شیوعییه کان بوون و له گه ل هاوکاری کردنیاندا بوون، به لام همند یکی تربه به داخه وه هه لوویستیکی دوژه کارانه یان گرته پیش به جوزی که س به خیلیان پی نه با.

لهبارهی بۆچوونی بارزانی له هدندیک کاروباری دهرهوهشدا، من ناتوانم ئهوه لهبیر بکهم که روّژی ۱۹۲۲/۱۱/۱۸ بو هدلسدنگاندن و نرخاندنی هدلوویستی سوّقیهت لمبارهی تدنگژهی «زهریای کاریبی»یهوه دهری بری، گوتی مروّقایهتی قدرزداری ئهو هدلوویسته ئازایانهی سوّقیهته که بهشیوهیه کی گهوره بو پاراستنی تمناهی و ئاشتی له

دنیا به شدار بوو، سهره رای پاراستنی «کووبا» ش. ئه مه له و کاته ی گاله گالیّکی زوّر همبوو ته نانه تا له لای ههندی لایه نی پیشکه و تنخوازی شدا لهباره ی ترسنوّکیی سوڤیه و و کشانه وه ی لهیدّش و لاته یه کگرتو و هکانی نهمه ریکادا.

نهمری بۆ بارزانی، سهرکهوتن، ههموو سهرکهوتن بۆ کێشهی رهوای گهلهکهی. ئهىلهها، ۱۹۹۳

له بیرهودریی بارزانیدا

مارتن قان براونيّسن

ئهم وتهیهی مارتن شان براونید سن روزی ۱۵ی ئاداری ۱۹۹۹ له پهرلهمانی بهریتانی بهبونهی سالوهگه ی له دایکبوونی بارزانیی نهمر خوینرایه وه. له راستیدا ئهم وتاره زور ههالسه نگاندنی جوانی له بارهی خهبات و بیر و تیروانینی بارزانیی نهمره وه گرتووه ته خوّ، ئیمه ئهم بابه تهمان وه ک بابه تیکی به پیز وه رگرت و لهم پاشکویه دا بالاومان کرده وه.

ئامادەبووان،

له سالی ۱۹۱۸ دا روزنامه یه کی روشنبیری و سیاسی له ئهسته نبول بالاو بووه ته وه و له رماره سهره تایییه کانیدا مه حموود سه لیم ناویک باس له پیویستیی هه بوونی سیمبولی نیشتمانی بو نه ته وه کان ده کات، هه روه ها باسیش له پنویستیی هه بوونی پشووی نیـشــتـمانی ئهو نهتهوانه دهکات له چوارچیّــوهی جــهخت کــردن لهســهر ناسنامــهی نه ته وايه تيدا. ئه و قزناغه قزناغيك بوو ههستي نه ته وايه تي له نيو كوردا بالاونه بووبووه وه تەنپا ھەندى كورد نەبىت كە لە شارەكان دەۋيان و ھەستى نەتەوايەتىپان لا ھەبوو بەئەركى خۆيان دەزانى بوونى مىللەتەكەيان ئىسىيات بكەن. ھەروەھا رۆژنامەكە واي ده خسته روو کهوا پیویسته سیمبولی نیشتمانی و ئاههنگیرانی نه ته وهیی شان به شانی ئەو پشووانەي لە جيهانى ئىسلامىدا ئاھەنگيان بۆ دەگۆردرىت، ھەبن. رۆژنامەكە باسى له نهوروز دهکرد وهک پشووی نهتهوهییی کوردان، ههروهها ههموو گهلانی ئیرانیش ئاھەنگ بەم بۆنەيەوە دەگيرن، تەنانەت دەولاەتى توركىياش بەشيوەيەكى تايبەت بۆنەى نهوروز یاد دهکاتهوه. روزنامه که باس له روزی له دایکبوونی سه لاحه دینی نهیویی ده کات كه يهكهمين سهركردهي بهناوبانگي كورد بووه شهري لهگهل خاچ پهرستهكاندا كردبي. هدروهها لهو بوّنه نیشتمانییانهی روّژنامه که ئاماژهی بوّدهکات سهربرینی ئهژدههاکی دیکتاتور بووه بهدهستی کاوهی ئاسنگهری ئیرانی. دوای تیپهر بوونی سالیک خهلک يادي ئهو رووداوهيان كردووه تهوه و لهو كاتهوه ئهو ئهفسانهيه له نهوروز جودا نهبووه تهوه. به لام سه لاحه دین وه ک سیمبولیّکی نیشتمانی سیمبولیّکی زور ناکوّک بووه. وه ک ئاگاداریشن سه لاحهدین له لایه ن که سیخکی ترهوه که ههر له تکریت له دایک بووه وه ک سیمبولیخ سوودی تایبه تیبی لی وه رگیراوه، سه دام حوسین نهم پو بانگه شهی نه وه ده کات سه لاحه دینه.

بۆیە ئیوه دەبى زۆر ئاگەدارى سیمبۆلە نەتەوايەتىيەكانتان بن. لەم سەدەيەدا كورد چەند كەسايەتىيەكيان كرد بە سىمبۆلى نەتەرەپىي خۆيان كە ھۆندەي سەلاحەددىن ناكۆك نىن، لهوانه بهدرخان بهگ که میریکی کوردی کلاسیکی بووه و حوکمی ناوچهی جهزیرهی كردووه. ئهو كهسايه تييه له سالاني سي و چلهكاني سهدهي رابردوودا فهرمانرهوايييي خوّى بهسهر چهند بهشیّکی گهورهی کوردستاندا سه پاند. دواییش روّله کانی نهو فهرمانره وایه دووباره تدرجهمهی ئاواته کانی به درخانیان کردهوه و کردیان به ئاواتی نه ته وه ییی هه موو كورد. هدروهها شيخ سهعيدي پيران كه سهركردهيهكي ئاييني بووه واي له ههستي ئاييني و نهتهوهییی کورد کرد شورش دری ریژیمی کهمالی له تورکیا له سالی ۱۹۲۵دا بهریا بكات، به لام نهو سهركرده به لهسيّداره درا. پاش لهسيّداره داني شيّخ سهعيد پرسياريّک لهناو كورددا دروست بوو، ئاخۆ ئەو سەركردەيە سەركردەيەكى نەتەوەپى بوو يان ئايينى يان دەرەبەگى؟ بۆيە دەلايم هەموو سىمبۆلە نەتەوەيىيەكان ناكۆكىيان لەسەر دروست بووه. تەنانەت بارزانىش كە ئەمرۆ باسى دەكەين و يەكىنكە لەو سىمبۆلانە، بى ناكۆكى نەبووە. بهم دوایییهش، پاش ئهوهی عهبدوللا ئۆجەلان خوّی رینگهی بوّ دهوله تی تورک خوّش کرد بيگرن لهوانهيه لهناو زينداندا زياتر بتوانيت كورد يهكبخات لهوهي كه ئازاد بوو. بهلام لەنتوان ھەموو ئەو كەسانەي بىريان لى دەكەمەوە يەك كەس ھەيە شايەنى ئەوەيە بېتت بە سيمبوّل، شايدني ئەرەپە لەسەدەي بىستەمدا نوينەرايەتىي ئاواتەكانى نەتەوايەتىي كورد و ناسنامهی کورد بکات، ئهو کهسهش مهلا مستهفای بارزانه.

مانگی ئادار مانگی چهندین یاد و ئاههنگه، ئادار ئهو مانگهیه زوربهی رووداوه خوّش و ناخوّشه کانی کورد دهگریته خوّی. له ۲۱ی ئادار ئاههنگی نهوروز واته ئاههنگی سهری سال دهگیردری که پشووی نه ته وه ییی کورده. له ۲۱ی ئاداری ۱۹۷۰، همروه کی پیشتر ئاماژه ی بوکرا (له و ته کانی به ریّز توّم کلارک) کورد باشترین ریّد که و تننامه ی سیاسییان له میرووی خوّیاندا وه ده ست هیّنا. ئه و ریّد که و تننامه ی که موّرکردنی ریّد که و تننامه ی ئوتوّنومی بوو له نیّوان بارزانی و حکومه تی به عسدا باشترین چاره سه ر بوو بو مه سه له کورد. هه ر ئه و ریّد که و تننامه یه به ریّد که و تننامه ی تیدابوو که دان به نه و روّزدا

ده هیزنی وه ک پشوویه کی نیشتمانی. به لام پاش چوار سال له و ریّک که و تننامه یه ، جاریّکی تر شه پر ده ستی پی کرده وه. هه روه ها له ۲ ئاداری ۱۹۷۵ شای ئیران و سه دام حوسیّن پی ککه و تننامه ی جه زائیریان ئیمزا کرد و چاره نووسی کوردیان به ره و هه لدیّر برد. له و پیککه و تننامه یه دا کورد فرو شران و شوّپشه که شیان نسکوّی هیّنا. بارزانی له په ناهه نده یی له یه کی ئاداردا له دووری و لا تی خوّی و میلله ته که یدا کوچی دو ایبی کرد. بارزانی به ته ته نینا بوو، هه روه ها له لایه ن هه ندی که سی سه ر به گه له که شیه وه ره خنه ی لی ده گیرا، چونکه دو پاند بووی. پوژی ۲۱ی ئاداریش به پوژی ده ستی یکردنی جینوساید دری کوردی عیراق داده نریّت، کاتی شاری هه له بجه دو و چاری هیرشی گازی کومه لکوژ بووه وه.

له راستیدا مانگی ئادار پره له هینما بو کورد. ئهگهر بیر بکهینهوه لهو رووداوانهی له سالی ۱۹۷۵ هوه تروشی کورد بوونه، تیبینیی چهندین سهرکهوتن دهکهین، بهلام له ههمان کاتدا دهبینین لهو ماوهیهدا کورد تووشی ناکوکی و لهیه جیاییش هاتوون، ههروهها تیبینیمان کرد کورد دژی کورد شهری کرد و لادییه کانی کوردستانیش له عیراق و تورکیا تیک دران.

هدروهها له بیرهوهرییهکاندا، باس له ناوبانگی مستهفا بارزانی دهکهین که ههمیشه ناوبانگیکی بههیزی ههبووه، تهنانهت ناحهزهکانی پیشروی مهلا مستهفاش له مهزنیی کهسایهتی ئهو سهرکردهیه ئاگهدارن. لهراستیدا مهلا مستهفا ناکوکیی لهگهل خوی و ژیانیدا یهکجار کهم بووه. ئهو سهرکردهیه بهرچاوترین نوینهری گهلی کورد و خهباتی کورد بووه.

لیّرهدا زوّر پیّویست نییه باسی ههموو ژیانی بکهین، به لاّم حهز ده کهم ناماژه به چهند کتیبیّک بکهم که زوّر سهرنج راکیّشن: بوّ غوونه دانا ئادام شمیدت که روّژنامهنووسیّک بوو له روّژنامهی نیویورک تایز، یه کهمین کهس بووه به دوور و دریّژی راپوّرتی لهبارهی یاخیبونی کورد له سالی ۱۹۹۲دا بلاو کردووه تهوه. نهو راپوّرتانه ش پاش سالیّک کراون به کتیّب، من وای بوّ دهچم نهو کتیّبه تا نیّسته دهولهمهندترین سهرچاوه به لهبارهی سهرهتای ژیانی بارزانی. ههروه ها یه کهمین چاوپیّکهوتنی دوور و دریّژی تیدایه که لهلایهن چاودیّریّکی بیانییهوه نه نجام درابیّت. تیّبینی ده کهین، بارزانی کاتی لهدایک بووه سنوور له نیّوان عیّراق و سوریا و تورکیادا نهبووه، نهوانه ههمووی یه کوردستان و بهشیّک بوون له نیمپراتوریهتی عوسمانی، کوردیش ناوچه کهیان به کوردستان

ناسرابوو. کاتی به ریتانییه کان باشووری عیّراق و پاشان کوردستانی عیّراقیشیان داگیرکرد، شیّخ ئه حمه دی برای مه لا مسته فا یه کیّک بوو له و سه رکردانه ی به رگریی کرد. شیّخ ئه حمه د بوو به سیمبوّلی ویست و داخوازی کوردی عیّراق بوّ وه دیهیّنانی ئوّتوّنوّمیی ناوه خوّ.

یه کینک له یه که مین سه رچاوه کاغان، راپورته کانی به ریتانیایه، هه روه ها یه که مین روزنامه نووس که له سالآنی شه ستدا سه ردانی مه لا مسته فای بارزانی کرد هه موو ئه و سه رچاوانه ته نکیدیان له سه رئه وه کرده وه که بزووتنه وه کوردییه کهی بارزان عه شایه ری بووه، هه روه ها بارزانی هه میشه وه ک سه رکرده یه کی عه شایه ری له و سه رچاوانه دا نیشان دراوه، ئه و سه رچاوانه وا نیشان ده ده ن که عه شیره تی بارزان له گه ت عه شیره ته کانی تردا شه ر ده کات، وه ک زیباره کان و ره شید لوّلان و برادوستیه کان. هه روه ها ئه و سه رچاوانه وا ئاماژه به عه شیره تی بارزان ده که ن که یه کینکه له نیت و چه ند عه شیره تینکی جوّراوجوّردا. به لام چه ند رووداوی که یه که له وی یه که که له وی به رخوایان هه بووه. گوندی بارزان بو نیشان ده ده ن که بارزانییه کان له و سه رده مه دا ریزیّکی به رچاویان هه بووه. گوندی بارزان بو ماوه یه کی دوژمنایه تی ماوه یه کی دوژمنایه تی ماوه یه که که رونه و نه و بو نه و بو نه و که سانه ی له جینگایه کی تره وه به هوّی دوژمنایه تی چه و سابوونه وه ، یان نه گه ریه کیک که ترسی حکوومه ت هه لات بیت.

له و سالآنه دا مه لا مسته فای بارزان سه رکرده ی مه یدانیی هیزه کانی شیخ نه حمه دی بارزان بوو. له سالی ۱۹۳۲ دا شیخ نه حمه دی بارزان ناچار کرا په نا بباته به رتورکیا، له وی ده سه لا تدارانی عیراقیانه وه دا، له وی ده سه لا تدارانی عیراقیانه وه دا، مه لا مسته فا به رده و له به رخوه دان، هه تا دانوستاندن بو چاره سه ری کیشه که ده کات

و پاش چارهسهریشی، ناچار ده کریّت له ناوچه ی خوّی دوور بکهویّته وه، یه که مجار بوّ باشووریان ره وانه کرد و پاشانیش بوّ شاری سلیّمانی که شاریّکی کوردیی سهره کییه و پایه ته ختی نه و ههریّمه یه که به دایه لیّکتی سوّرانی قسه ده که ن. له سلیّمانی ده روات بوّ قوتابخانه، له وانه یشه هه ر له قوتابخانه کانی نه و شاره نازناوی (مه لا)ی وه رگرتبی. چه ندین ته رجه مه ی و شه ی مه لا کراوه، هه ندیّک خه لک ده لیّن ناوه و هه ندیّکی تریش ده نیّن به بوزه ی مامیه وه یان که سیّکی نیزیکیه وه نه و نازناوه ی وه رگرتووه.

سالّی ۱۹٤٤ (راستتر سالّی ۱۹٤٥)، بارزانی ناچار دهکری پهنا بباته به ئیران که ئهوکاته ئیران له لایهن هیّزهکانی روسیا و بهریتانیاوه داگیرکرابوو. بارزانی له ناوچهی بی لایهن له کوردستانی ئیران نیشته جیّ ده بیّ و له سالّی ۱۹٤٦ کورده کانی ئیران کرماریکی کوردی راده گهیهنن که مههاباد پایه ته خته که یه تی مهلا مسته فا هیّزیکی له گهردابوو ژماره یان به گویّره ی سهرچاوه کان ده گویّریت به لاّم له نیّوان هه زار تا سی هه زار کهس بوون، له وی مهلا مسته فا بوو به ئه ندامی سه رکردایه تیبی سه ربازیی ها و به شکه کوماری ده پاراست. نازناوی جه نه رال بارزانی ویش هه ربی ته و کاته ده گهری ته وه .

سهرنج راکیشترین بهش له ژیانی بارزانیدا پاش رووخانی کوّماری مههاباده. بارزانی دیسان دهست به دانوستاندن ده کاتهوه، سهردانی تاران ده کات و بوّ یه کهمین جاریش له ژیانیدا سهردانی بالیوّزخانهی ئهمریکا ده کات و دانوستاندنیان له گهلّدا ده کات و داوای مافی پهنابهری ده کات له ولاته یه کگرتووه کاندا، ئهم داوایه تهنیا بوّ خوّی و خیّزانه کهی نهبووه بگره بوّ ههموو هه قاله کانی بووه له و بارزانییه کوردانه ی له و کاته له ئیّران له گهلیدابوون. دیاربوو داواکهی پهسند نه کرا و بارزانی ههولی دا برواته جیّگهیه کی تر.

بارزانییهکان نهیانتوانی لهوی بمیننهوه، بگره بهسهر ولاتهکانی یهکه تیی سوّقیه تدا بلاوکرانهوه، نهوکاته ستالین سهرکردایه تیی سوّقیه تی ده کرد. له قوّناغی شهری سارددا ههردوو کوّماری مههاباد و ئازربایجان دوو ناوچهی سهره کیی رووبه رووبوونه وه بوون. له سهرده می شهری ساردا نه ده کرا بارزانی بی لایهن بیّت، ده بوایه سهر به لایه نیّکی شهری سارد بوایه. بوّیه بارزانی دوور له کوردستان ویستی هه لویستی خوّی روون بکاته وه دیاربوو بریاری دا بچیّته پال نهو لایه نهی که بارزانی به به هیّزتر و کراوه تر و مروّییتری ده زانی، بارزانی بریاری دا بچیّته پال نه مریکا، به لام نهمریکا داواکارییه کهی بارزانیی ده زانی، بارزانی له روّر ناوا ناوبانگی ده رادوو، به تایبه تی له روّر نامه وانیی به ریتانیادا به مه لای سوور ناسراوبوو.

له سهره تای سالانی په نجادا پروپاگه نده یه که کوردستانی عیراق بلاوبووه وه، رووسه کان کارتیکی براوه یان پییه و هه په شه له یه که تیی ده و له تی عیراقی ده که ن به و کارته ش مه لای سوور بوو واته بارزانی. رووداوه کان وایان هینا که کوده تایه کی چه پی ساری له عیراق روو بدات، ئه و کوده تایه عیراقی له کامپیکی شه پی سارده وه خسته کامپیکی تر.

سهبارهت به بارزانی که له یه که تیی سوقیه ت بوو پیویستی به موله تیک بوو بو نهوه ی برگهریته وه عیراق. له و کاته دا عهبدولکه ریم قاسمی سه رکرده ی کوده تا که باسی له مافی یه کسانی ده کرد بو کورد، ته نانه ت باسی مه سه له ی نه گهری ئوتونومیشی ده کرد. به لام پیوه ندییه کانی نیوان بارزانی و قاسم زوری پی نه چوو روویان له ناله باری کرد و سالی پیوه ندییه کانی نیوان بارزانی و قاسم زوری پی نه چو روویان له ناله باری کرد و سالی خوی له پیشکه و تنخوازییه وه ده گوریت بو پاریزگاری چونکه نه گهر لایه نیک دژایه تیی حکوومه تیکی پیشکه توخواز بکات نه وا به دواکه و تووخواز له قه له م ده دریت. له سالانی شیست دا بزوو تنه وه ی بارزانی له روزئاوا هه ولی ته واوی ده دا بو نه وی له نیسو و لاته روزئاوایییه پیشکه و توخوازه کاندا ها و سوزی و ده هست به پینیت، هه رچه نده نه و کاته ناسانتر بو و روزنامه نووسی پاریزگار بو به درژه وه ندیی بزوو تنه و هکه رابکیشی.

پیّمان وایه دووباره هدنسدنگاندندوهی بریاره کانی سالانی شدستی مدلا مسته اله کاتی ئیّسته دا، پیّویسته. پیّش ماوه یه ک من وشه ی عهشایریم به کار هیّنا، ئاخو بارزانی سه رکرده یه کی نه ته وه یی بووه یان سه رکرده یه کی ناوچه یی یان سه رکرده یه کی عهشایری ؟ له راستیدا جیّگه ی سه رسرمانه چه ندین روّژنام منووس له وانه ی سه ردانی بارزانییان کردووه، ته نانه ته وانه ی سه رکرده یه کی کردووه، ته نانه ته وانه ی سه رکرده یه کی مدرکرده یه کی عدشایری نیشان ده ده ن که بارزانی له گه ل

عەشىرەتەكانى ترى ناوچەكەدا كردوونى.

به لام مه لا مسته فا به و شیوه به نهبووه. له سه ره تای سالی ۱۹۶۵ دا، کاتی بارزانی سلیمانی به جی ده هیلیت و ده گه ریته وه بارزان، ده ست به دانوستاندن له گه ل حکوومه تی ناوه ندیدا ده کات. له و کاته دا بارزانی هیزی سه ربازیی هه بووه بریه هیزی ماناییی هه بووه بر دانوستاندن، ئاخر داوای هیچ شتیک ده کات بر بارزان؟ ئاخر داوای هیچ شتیک ده کات بر بارزان؟ ئاخر داوای هیچ شتیک ده کات بر خیزانه که ی هم موو داواکانی ئه وه بوون که ده یویست قه زا کوردییه کان له ویلایه تی موسل جودا بکرین به روانی داوای کرد هه موو گیراوه کورده کان ئازاد بکرین، هه روه ها داوای کرد نوینه ریکی کورد دایم دریت له ناو حکوومه تی ناوه ندی له به غدا و ده سه لاتی ثه وه ی هه بیت مافی شیست له باره بی بیوه ندییان به ناوچه کوردییه که ی عیراقه وه هدید، به کار به پنیت.

ههروهها مسته فا بارزانی له و دانوستاندنانه دا داوای کرد بودجه یه کی دارایی بو کوردستان ته رخان بکریّت. نهم داواکاربیانه له سالّی ۱۹۶۶ دا خرانه روو، به لام هه رده نیم پروژه کانی نوتونومییه که له سالّی ۱۹۷۰ دا نیمزا کران. هم ر له و کاته وه بارزانی بیری لی ده کرده وه. پیوه ندییه کانی نیّوان بارزانی و پارچه کانی تری کوردستان توزیّک نادیاربوو، له لایه که وه بینیمان مسته فا بارزانی به شداربوویّکی چالاک بوو له یه که مین کوماری کوردی له کوردستانی ئیّران، به لام له لایه کی تره وه و هه ر له گه پانه وهی بو عیّراق له سالّی ۱۹۵۸ دا، بارزانی هه مو و هه و قه و کوردستانی عیّراق ته رخان له سالّی ۱۹۵۸ دا، بارزانی هه مو و هه و لا و ته ته لاکانی بو کوردستانی عیّراق ته رخان

كرد. يهكه تيى سوّڤيه ت ههرگيز نهيتواني مهلا مستهفا بكات به ستالينيستيّک.

ستالین سیاسه تیکی هه بوو، نه ویش نه وه بوو یه که تیی سرّقیه ت پشتگیری له هیچ شروشیک له همر شوینیکی نه مجیهانه ناکات، به لام هه موو پارته کومونیسته کان ده بی له سه ره تاوه پشتگیریی خوّیان بوّ ده وله تی سوّشیالیستی یه که م ده رببرن که نه ویش یه که تیی سوّقیه ته. مه لا مسته فاش له لایه ن خوّیه وه سیاسه تیکی پهیره و کرد زوّر له سیاسه تیکی پهیره و کرد زوّر له سیاسه ته ته که ی ستالین ده چوو. له سه ره تا داوای نوّتونوّمی ده کات بوّیه ک پارچه ی کوردستان و پاشان هه موو پارچه کانی تری کوردستان ده بی پشتگیری له و نوّتونوّمییه بکه ن. مسته فا بارزانی روّلیّکی کاریگه ری بینی له دروست کردنی فره لایه نی و دامه زراندنی نه حزابی سیاسیی تر که نه رکی سه ره کییان پشتگیری کردنه له بزووتنه وه ی کوردی له کوردستانی عیّراق.

ئهوهی له سیاسه ته نه خشه بزکیشراوه کانی مه لا مسته فا گرینگتربوو، کاریگهریه تیی نهو سیاسه تانه بوو له سه ر پووداوه کانی کورد و کوردستان، ههروه ها ویّپای پوودانی هه ندی شه پی عه شایری له و کاتانه دا، هه ر بارزانی بوو سه ر په رشتیی یه کگرتنی کوردی عیراقی ده کرد. ههروه ها بارزانی سه ر په رشتیی پر قسه ی گوّپانی کرد له عه شیره ته وه بو نه ته وه وی خوّی نه ماوه، تیبینیی ئه وه مان کرد کوردستانی عیراق له عه شیره ته وه بووه به نه ته وه، به لام ده توانم بلیم دیسانه وه بو عه شیره ته وی دا.

بارزانی بزویندری هدستی ندته واید تی کوردی تورکیا و ئیران بوو. دو کتور ئیسماعیل بیشکچی که زانایه کی کومه لاید تیی تورکه ده یان کتیبی نووسیوه و بدهوی هدر کتیبیک دوو سال بدند کراوه و ئیسته شهر له بدندیخانه کانی تورکیایه و ماوه ی بدند کردنی له واندیه بگاته ۱۰۰ سال دو کتور ئیسماعیل بیشکچی له ناوه پاستی شدسته کاندا یه که مین کتیبی بلاو کرده وه که نامه ی دو کتوراکه ی بوو و تیایدا باس له وه ده کات که عدشیره تیکی ره وه ند هم بوون له کوردستانی تورکیا زوربه ی زوریان نه خوینده و اربوون، ئه و عدشیره ته به عدلیکان ناسرابوون. بو ئه وه ی دو کتور بیشکچی بزانیت ئه و عدشیره ته له ناو دارانی ناو چه که کی ده ناسن و چونیان هدلده سه نگین، چه ند پرسیاریکیان لی ده کات و ده لی له که ساید تییه کان کی ده ناسن؟ ئاخی نه تا اورک ده ناسن؟ ئاخی سولتان عبد و له ده میدی پاشای جاران ده ناسن؟ ئاخی جدمال گوسال ده ناسن؟ (که له سالانی

شهسته کان کوده تایه کیی سه ربازیی له تورکیا ئه نجام دا) دوکتور ئیسماعیل له پرسیاره کانیدا بهرده وام دهبیت و له و عهشیره ته ده پرسیت و ده لی ناخو ئیوه شیخ سهعیدی پیران دەناسن که له سالی ۱۹۲۵ دا سهرکردهی یاخیبون بوو؟ ئاخـۆ ئيّوه سهعـید نهورهسی دهناسن که سهرکرده یه کی ئایینی و نه تهوه ییی کورد بوو ؟ دوکتور ئیسماعیل چەندىن ناوى تر دەپرسيت يەكيك لەوانە كۆچيرۆ-يە كە چەتەيەكى ناسراو بووە لە توركيا بهشیّوه یه ک چهندان شاعیری ناسراوی تورک شیعریان لهسهر نووسیوه. ئهوهی جیّگهی سەرنج بووه له ئەنجامى ئەوپرسيارانەدا ھەموو عەشيرەتى عەلىكان ئەو كۆچترۆيە دەناسن به لام دووه مین ناوی ناسراو له لایان هیچ ناویک نهبوو له وانه ی لهسه ره و هاتن، بگره بارزانی بوو، واتا بارزانی له ئهتاتورک و جهمال گوسال بهناوبانگتر بوو لهلای ئهو عهشيرهته. لهسهدا ۸۹ی ئهو عهشيرهته بارزانييان دهناسی، جهمال گوسالی سهروّکی توركيا تهنيا لهسهدا ٦٠ى ئهو عهشيرهته ناسييان. ئهتاتورك كهمتر لهسهدا ٥٥٤ دەنگەكانى بەركەوت. لە لايەكى ترەوە زۆر خەلك لە توركيا ھەن كوردن، لە ناوچەيەكى ئەوپەرى رۆژئاواى توركيا لە ناوچەي سيواس حەفتەي رابردوو قسىم لەگەل ئافرەتتكى پیرکرد گوتی «به لی له سالانی شهسته کاندا رادیو مان ده کرده و ه و یمان له (ئیره ده نگی کوردستانی عیراقه) دهبوو، ویرای ئهوهی رادیوکه به سوّرانی بهرنامهکانی بالاودهکردهوه و ئيّمه تيّى نەدەگەيشتين بەلام لەپر ھەستم كرد كە پرسيّكى كوردى ھەيە دەبىّ بيزانين».

لهسهره تای سالآنی حه فتادا، چه ندان کوردم بینی له تورکیا و باسی ئاینمان کرد. یه کینکیان گوتی «ئاینی من کوردستانه و پیخه مبهریشم بارزانییه». له راستیدا ههستی نه نه نه وه کورکسیزم و کورکسیزم و کورکسیزم و لیبرالیزم، بگره زیاتر پیوه ندیی به هه ست و سوّزه وه ههیه. به هه رحال ته نیا بارزانی نه بووه له لایه نئالیگره کانیه وه به مه زنی ته ماشا ده کریت و به پیروّز ده زانری، ئه و پیاوه ی ئیسته له به ندیخانه یه که له سه ر دورگهیه کی نیزیک نه سته نبو نه فویش زورجار پیاوه ی ئیسته له به ندیخانه یه که ده زانیت. له میروّوی کورددا، ئه و بزووتنه وه کوردییه ی له مسهده یه ده بینیسمان هه ر له پهرتوبلاویی عه شایری هه تا یه کبون وه که نه ته وه یو دورویی دیسانه وه برّ دابه شبوون، له میروسه یه میروّود امه لا مسته فای بارزان به سه رکه و توویی سه رکرد ایه تیی بزووتنه وه ی کوردی له عیراق کرد به تایبه تی له سالای نیوان ۱۹۹۱ تا سه رکرد ایه تیی بزووتنه وه یه هماوه ی هیوا و چاوه روانی له قه له م ده دریّت.

له سهرووی بهرژهوهندیی ناوخوّی خوّی و خیّزانهکهی، بارزانی له ههموو کاتیّکدا نویّنهرایه تیی کوردی کردووه، ئهم خالهش وای له بارزانی کردووه ببیّت به سیمبوّلیّکی ههمیشهییی یه کگرتنی کورد، ههروه ها سیمبوّلیّکی ههمیشهییی ههبوونی کورد وه ک نهتموهیه ک. نهوه کانی داهاتووش ده بی بارزانی بکهن به ئاویّنهیه ک بوّدروستکردنی دواروّرژ.

فەرھەنگۆك

_

ئۆپەراسىقن: كردەوه، عمليات

ئاگرهاوێژی: إطلاق النار

- راگرتني ئاگرهاويّژي: وقف إطلاق النار

ئەوك: گەروو، قوړقوړاگە

ئاوەز: ھۆش و بىير، عەقل

ئاتاج: پێويستى، حاجدت

ب

بستوو: بەرزايى

بالدكى: تەنىشتى

بالآدەستى: تفوق

بیرەبیر: تردد

باندۆر: تأثير

بوويەر: حدث

بەروومەت: محترم، وجيه

بارت: بەرامبەر

بانگدواشد: دعالة

بهدهردانهوه: انعكاس

بەندىوارى: ارتباط

بدندیواری: ارباط

بەرزەلان: شوینی پر له بەرزایی، مرتفعات باز: قفزة

باز: فقره

بيّ ناوبرٍ: بيّ وچان، بدون فاصلة

بړهک: ثاقب

بەژەكى: بري

بلاوه: إنتشار بريكار: وكيل

بهدهمار: تووره، متعصب

. بەرس**ت**: وەلام

بەركەوت: ئەنجام، بەرھەم

به لاووّک: بالاوکراوه، نشرة، منشور

به لاوزكى دهنگوباس: نشرة الأخبار

بەھەر كلوەجى: بەھەر شيوەيەك بۆندرى: سوء تفاهم به كيش كردني متمانه: كسب الثقة بانگهیشت: لی گیرانهوه، بانگ کردن، داوهت بهرتهک: بهرپهرچ، وهلام، رد بیرهبیر: دوودلی، تردد بەخۆھىيىت: بەرەزامەندىيى خۆ، طوعى بەسەربازگرى: تجنيد - بەرپوەبەرايەتىي بەسەربازگرى: مديرية التجنيد به كار: فعال بيرەكى: ذهنى بهرچاو: موضوعي - هزکاری بهرچاو «بابهتی»: عامل عینی، عامل موضوعی بەرگر: بەرھەلست، كۆسپ، مانع برهوستاندن: يەرەگرتن، پيشكەوتن بنهجي: نيشتهجي بيشهلان: دارستاني چر بهلهد: شارهزا، رئ پیشاندهر، دلیل بارهه لگرى: نقل - بنکمی بارهم لگری: نقلیات بشيّونه: هدراوهوريا، كدس بدكدس ندبوون، فوضى به گيرهينان: گرتن، القاء القبض بەندىوارى: ييوەندى، ارتباط بيّ توّره: بيّ شهرم، بيّ ئهدهب بى پەناوپەسيو: ھەۋار و بىتكەس بەرژدى: بەسووربوون لەسەرى برين پٽچهوه: مضمد به که پس کردن: جینگه بر کردنه وه

پیشنووس: عدرزوحال، عریضة پدسن: پنی هدلگوتن، ستایش، مدح پدیا کردن: إیجاد پاشماودگر: میراتگر، وارث

پشتەبەرە: بەشى پشتەوەي بەرە، خلفى پيشهوان: پيشرهو، طليعة يرس: مسألة پشتاوپشت: وراثی پەسارگە: پەناگە، حەشارگە، شوپىنى پەنا بۆبردن، ملاذ پاگون: «وشهیه کی رووسییه» کتافیة يتگيري: لاملي، عينادي يشك: بهش، حصة ييسير: يهخه، بهروّک ييّناو: وسيط پیتاو: پیلاوی لهچهرم دروستکراوی کوردهواری پيوه: بهولاوه «له ئيوه ييوه: له ئيوه بترازي» پیشبری: إعتراض ياكار: نۆكەر و گوي لەمست يەرجوو: مۆجىزات پيوهنان: زيادهويتري، موبالهغه يتي پيوهنان: ههلاتن پشک راکیشان: یانهسیب، إقتراع ييداييدا: بەرەبەرە يتي بژيوي: ئازووخه یشکنیری: استکشافی ييوهنديدارى: اتصالات پیشبری: اعتراض پيوهچوون: تعقيب يينگاو: يينگاڤ، هدنگاو، خطوة ياشناو: لقب ياكار: خادم پێۺوهچوون: پێۺڤهچوون، بهرهو پێۺ روٚيشتن پەلهاويشىن: تغلغل ياريز: سەنگەر، يەنا پەرگە: تەنىشت، لا پاشەبەرە: خلفية الجبهة يەنادان: تأمىن

پاكوهكەرى: تطهير، تمشيط تمناهی (تمنایی): نمبوونی کیشه و همرا، ئاسایش، استقرار تدنا: هيمن، تدمين تەنگۋە: تەنگانە، أزمة تيْگەيشتە: مفهوم تيشكه: أشعة تژی: پر تەتەر: يەيك، نامەبەر، نيردراو تزار: قیصر تدبا: لدگدل، ييّكدوه تەنكىش: تەنىشت، لا تیریژ: تیشک، یا هدر شتیکی باریک و دریژ تەنىشتەكى: لايەكى، جانبى تەنگەلان: تەنگۋە، تەنگەبەر، مضيق تەنگاسى: تەنگوچەلەمە جيْگۆز:جى گواستنەوە جينگوركه: تنقل جيّگوركەر: متنقل جي نيشته: مقيم جووت: طبقاً، مطابق جڤات: دانیشتن، جهمات، جلسة جيّگرهوه: ئەلتەرناتىڤ، بديل جيّنيشته: مقيم جيراز: جيي هدلگرتني نهيني، محرم چاوى پەتى: العين المجردة چەكى ئاگرى: الأسلحة النارية چاوناس: معروف چيوه: اطار چاودار: ناظر، مراقب، مشرف

چاوگە: سەرچاوە، مصدر چيّو: دارى باريكەللە

خ

خۆبزوين: ئۆتۆماتىك

خۆنوواندن يان خۆنويتنى: مانۆر، تظاهر، استعراض، مناورة

خۆپەكەمگرى: لەخۆبوردويى، تواضع

خۆبەزۆرگرى: فىيز، غرور

خۆ بەكەيس كردن: خۆ حەشاردان، خۆ چەسپاندن

خۆزايى: طبيعي

خۆبەپاشدەر: متخلف

خاپاندن: فیّل و تەلەكە

خالگه: خال، نقطة

خۆشبژى: خۆشگوزەرانى، رفاھية

خۆبويرى: خۆلادان، تجنب

خۆگورمیله کردن: خو کرژ کردنهوه و دانیشتن بهچیچکانهوه

خۆنوينى: خۆنوواندن

.

دەستەبەر: زەمانەت

دەسبيّن: شتيّک دەستى پى گرى بدرى، كەلەپچە

دەست ھەلىينان: بەرگرى، دەسوەكەرى

دەستھاوتۇ: بەلگە، مستمسك

دەستيوەردەرى: تدخلات

دەستەوا: ھاوكارى، تضامن

دەفر: ئامان، قاپ

دەسوەكەرى: بەرپەرچدانەوە و بەرگرى، دەست ھەلتىنان

دەسپیک: سەرەتا، پیشەکی

دەسكىز: خەفىھ، جاسووس

دەستاندە: خيروبير، صدقة

دەسمايە: سەرمايە، پارە، رأسمال

دژبەر: معارض

دژبهری: معارضة

دوانه: مزدوج

دەرەكى: خارجى

دەمارگر: عصبى دەسبار: يارمەتى دیسپلیندار: بهزهبت و رهبت دەلەيزىن: يارى دەكەين - روّليّک دهلهيزين: دهوريّک دهبينين دره حدوایی: مضادات جویة دووره ياريزكردن: عزل دادوهري: قضاوهت دادوهر: قاضي، حاكم دنهدان: هاندان، تحریک، تحریض دەمراست: مختار، ممثل دەساندە: خېروبېر دەماركرژ: متعصب دەستەوا: ھاوكارى، كارى يىكەوەيى دارمال: پر، فوول دەستىيشكەرى: مبادرة دايۆشين: تغطية دلهيوري: ضبط النفس دان بهخوداگرى: ضبط النفس راسيير: مكلف رەوانى: روحى رەوشتەكى: اخلاقى ریگهگر: کوسپ، مانع

راسپیر: مکلف رهوانی: روحی رهوشته کی: اخلاقی ریزه اری: کوسپ، مانع ریزه اری: إحترام رازان: نووستن رازان: نووستن رموه ت: رووالهت، شیوه، نارایش، مظهر ریزله یه کترگری: الإحترام المتبادل رکابه ری: پیشبری راسپارده: ناموژگاری، توصیة

رووبهر گرتن: مساحة رووبەرگر: مساح رێ بهدييي: رينويني، توجيه رووناكيدەر: تنوير رايەلە: ھاتوچۆ رووەت: خەسلەت، صفة زەنەك: مستنقع زاگه: شويني لهدايك بوون، مسقط الرأس زید: زاگه، ولات، نیشتمان زارەكى: شفوي زال: مسلط، مسيطر زۆركارى: زۆردارى، زولم، چەوسىنەوه ژینهوهری: حیوی ژيانهكى: حياتى سنووروان: پاسهوانی سنوور سيّكوان: شويّني بهيهك گهيشتني سيّ سنوور «مثلث حدودي» سۆزدارى: تعاطف سەرگەلە: مقدمة سەرگەلەدار: يېشەوان، يېشەنگ، طلىعة سەرانسۆكەر: رقيب سەرىشك: مخول سیمبوّل: نیشانه، رمز سەرچاوگە: سەرچاوە، مصدر سۆزىزوينى: إثارة سيكارد: چەقق سەرپتهات: بەسەرھات، چیرۆک سوود لهههل وهرگرى: إنتهاز الفرصة سەرەتاتكە: چاوەدىرى، مراقبة سەرژمیر: تعداد

سه رگه: مبدا، منطلق سه ره تا تکه کردن: مراقبة سه رانستریا سه راستن: استطلاع، چاوه دیری، رقابة سه رشار: منطلق

ش

شوتنەكى: مكانى

شيمانه: إحتمال

شدروان: جدنگاوهر، مقاتل

شۆړشوان: شۆړشگيږ، ثوري

شارهكى: سڤيل، شارنشين، مدني

شرزقه: ليّكدانهوه، شرح

شهش ئاگر: دەمانچە، مسدس

شاروکه: شاری بچووک، شاروچکه

شيمانه: احتمال

شرون هدلگرتن: تعقیب

فیزدال: دەرەبەگ، اقطاعی

ک

كريار: فاعل

كارا: بهكار، فعال، مؤثر

كاتدكى: مؤقت، وقتى

كاربهريوهبهرى: إدارة الشؤون

كوتينهوهى كويرانه: القصف العشوائي

كۆنگە: جەنگە، ئاوەند

کیّوهٔلان: کهژ و چیای سهخت و دژوار

كۆن: چادر، رەشمال

كۆلەدار: كۆلۆنيالىست، ئىستىعمار

كاميۆن: لۆرى

كژ: ئەتمۆسفىر، جو

كاردار: مأمور

كاروەر: مأمور

كيبهركن: ململانه، صراع، مواجهة

كلكهسووتتى: مهرايى

کوور: هدورازی رژد و تووش

کهتن: خروقات کهتنکهر: مرتکب کونکهره: ثاقب کوچی بوون: تمرکز کهلکه له: بیر و خهیال کهلوو: برج کینهوهری: احقاد کاروانگهلی کردهوهکان: فرق العملیات کهیس: ههل، فرصة

گ

گدف: إخطار گاث: جار گدوه: لووتکه، قمة گۆنگەر: گيروگرفت و هەنگامه گۆپکه: گوپيتک، سەر، لوتکه

گێژەنگە: گێژاو

گزنگ دان: سمرهتای دەركەوتنی رووناكیی رۆژهملاتن گیر كردن: وەستاندن، توقیف

سیر تردن. وهستاندن، توقیف گاووگدردوون: قوربانی، ضحیة گدلدکزیی: ژمارهیدک خدلک پیتکدوه

گوریس کیشه کی: ململانه، صراع گهروو: ههواز، بهرزایی

گەلىر: مىللى، شعبي

گارد «guard»: پاسەوان، حرس

J

لهمپهر: كۆسپ، مانع، حاجز لابيان: ژوورى گهورهى لاكێشه، سالێن لهنگهرگه: بهندهر، ميناء لاملى: ركابهرى، سووربوون لهيهكبينه: بهردهوام، بێ وچان، بێ پشوو لههملگهر: ههلپهرست، إنتهازي لاچهپ: لاړێ، تهنيشت ليږهوار: دارستانى سروشتى

ليّوانليّو: پو لهمپهر: كۆسپ، حاجز، مانع

مان له خواردن گرتن: الإضراب عن الطعام مؤلكه: معسكر

مامزه: مهماز

ماكه: بنهرەت، ھۆ، سبب

مايەكى: مادي

میرهدی: گوندی گهوره

مۆنجەي دى: پرە لە خەلك

مل دان: رازی بوون

مل پێوهنان: روٚيشان بێ گوێ دانه شتێک

مله: بهرزایی

ميداليمي بويري: نوط الشجاعة

مۆلگە: معسكر

موتالاً: بيركردنهوه، وردبوونه، ليْكوّلْينهوه

مەلبەند: مركز

مدكق: مركز، مأمن

ن

نفر: تووك، نەفرەت، لەعنەت

ناوكۆ: ھاوبەش، پيكەوه، مشترك

نويدهم: سدردهمي نوي

ندري: پيچدواندي «ئدري»يد، نفي، ندء

ناوپشته: بړېړه، ناوهند

نۆين: كەنال، قناة

نوواندن: تمثيل

نۆشدار: طبیب

نۆشدارى پسپۆر: طبيب إختصاصى

ناوەكى: داخلى

نووسهكى: تحريري

ناپەرژا: بى سەروبەر. نارىكويىك

ناورانەوە: پارانەوە

ناس: مألوف

نوواندن: إظهار ناوکه: نواة نهدیو: شاراوه، ثهو شوینهی بهچاو نابینری نهوالّ: دوّل و کهند و لهند ناوبر: پشوو، وچان، فاصلة، حاجز نیزیکهپهریّز: نیّزیک

> و وهکات: هاوکات، زوو وردکه: دقیقة متنه دی بهنجه: ط

وینهگرتنهوهی پهنجه: طبع الاصابع ولسات: گاوگزتال

à

هیم: بناخه، بنه ره ت هوّک: په لْپ و بیانوو هوّک و به رهوّک: علق و معلول هه موو لهه موو: پیّکه وه، پیّکرا هه لهت: بان، به رزایی، گردوگوّلّی یه ک له ته نیشت یه کتر هیرشبه ری: په لامار، تقدم هنداف: موازاة هه مهدر: درْ، به رامبه ر

هدراوزهنا: ضجة هاويركردن: لديدكتر جيا كردندوه، فرز، فصل

هدموو يەكبوون: يەكگرتن، إتحاد

ههموولايه: شامل

هدرزهویژ: یهکیک قسمی کرچ و کال بکات

ع

یهکه: وحدة یهکهگمل: وحدات یهکجارهکی: قطعی یونیفۆرم: جلوبهرگی یهکگرتوو، زی موحد

هەڤالانى رێبازى رێڕۆيشتنە مێژوويييەكەى بارزانيى نەمر بۆ يەكەتيى مۆڤيەت

- (۱) ئىبراھىم مەلا جەلال (شكاك): لەلايەن رېتۇيمى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى بزرە.
- (۲) ئىبراھىم حەسەن (بىل دۆلەمەرى): سەرەتاي شۆرەشى ئەيلول لە ١٩٦١ شەھىد بووە.
- (۳) ئيبراهيم حوسيّن ئەحمەد (خەردەن دۆلەمەرى): لە شەرى باعەدرىّ لە بەھارى ۱۹۹۳ شەھيد بودە.
  - (٤) ئىبراھىم شێخۆ ئىبراھىم (شانەدەر شێروانى): ساڵى ١٩٨٢ كۆچى دوايىيى كردووه.
    - (٥) ئيبراهيم قورتاس ئەحمەد (سەفتى نزارى): سالى ١٩٧٤ كۆچى دواييى كردووه.
      - (٦) ئيبراهيم ميرالي (كوركن شيرواني): كۆچى دواييى كردووه.
- (۷) ئیبراهیم خوّشهوی رهشید «ناڤخوّش» (پالانا مزووری): له ۳۱ تهمووز ۱۹۸۳ لهلایهن ریّژیمی بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٨) ئيبراهيم شيخو مفردي (ليرا شيرواني): له ١٩٨٦ كۆچى دواييى كردووه.
- (۹) ئەحمەد بریندار چیچۆ (شیفكى مزوورى): له ۳۱ تەمووز ۱۹۸۳و، لەلايەن رېزېمى بەعسەو، گیراوه و چارەنووسى بزره.
  - (۱۰) ئەحمەد عەلى سابلاغى (سابلاغ)
  - (۱۱) ئەحمەد بىنداوى (بىنداو مزوورى): لە يەكەتىي سۆڤىيەت كۆچى دوايىي كردووه.
    - (۱۲) ئەحمەد حەدۆ ئەحمەد (شانەدەر شيروانى): كۆچى دوايىي كردووه.
      - (۱۳) ئەحمەد حەسەن لەشكرى (بينسترى شيروانى): ماوه.
      - (١٤) ئەحمەد جەسىم ئەحمەد ١٩٢٩ (پينندرۇ مزوورى): ماوە.
  - (۱۵) ئەحمەد تەھا يونس (ئىسىۆمەر نزارى): لەلايەن رېتۇيمى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى بزرە.
    - (۱۹) ئەحمەد عەلى مەحموود(ئەرگووش مزوورى): ماوه.
      - (۱۷) ئەحمەد عەلى جەم (ئەرگووش مزوورى): ماوە.
    - (۱۸) ئەحمەد محەمەد سووت (هوستان بەرۆژ): سالىي ۱۹۸۶ كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (۱۹) ئەحمەد مىرۇ عەنتەر(بىرى دۆسكى ژوورى): لە زاويتە دەۋى.
      - (۲۰) ئەحمەد ھەوار سەلىم (شانەدەر شېروانى): لە ۱۹۷۲ كۆچى دوايىيى كردووە.
        - (۲۱) ئەحمەد يوسف عەبدۈرەحمان (سەفتى نزارى): ماوە.
- (۲۲) ئەسعەد محەمەد خالىد (بازى بەرۆژ): لە ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لەلايەن رېتۇيمى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى بزرە.
  - (۲۳) ئەسعەد خۆشەوى عۆدىش (سىلكى مزوورى): سالىي ۱۹۷۷ لە ئىران كۆچى دوايىي كردووه.
    - (۲٤) ئەسعەد رەشۆ مەلا ۱۹۳۲ (مېرگەسۆر شېروانى): ماوە.
    - (۲۵) ئەسعەد سلىتمان قادر(دىيزۇ مزوورى): لە ھاوينىي ۱۹٦١ شەھىد بووە.
  - (۲۹) ئەسكەندەر عەبدولسەلام (بيرى دۆسكى ژوورى) لە يەكەتىيى سۆڤيەت كۆچى دوايىيى كردووه.
- (۲۷) ئيسماعيل مه لا ئه حمه د عهلى (به بان به روز): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه له لايه ن ريزيمي به عسه وه

- گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (٢٨) ئيسماعيل مه لا ئه حيا محهمه د (ليّره شيرواني): ماوه.
- (۲۹) ئیسماعیل شیخومهر ئیسماعیل ۱۹۲۹ (تیلتی مزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریژیی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٣٠) ئىسىماعىل عەبدوللا ھەمىرە (پيندرۆ مزوورى): لە ١٩٨٥ كۆچى دوايىيى كردووه.
    - (٣١) سهيد ئيسماعيل سهيد غهفرور (ئيروان نزاري): له زيوه كرچى دواييي كردووه.
- (۳۲) ئیسماعیل تدها عدلی (بازی بهروّژ): له ۹۸۳/۷/۳۱ اوه لهلایهن ریّژیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٣٣) ئىسىماعىل ئەحمەد محەمەد (ھوستان بەرۆژ): كۆچى دوايىي كردووه.
  - (٣٤) ئاغا عدلى ميرخان (ناڤدارێ نزاري): له ١٩٧٣ كڒچي دواييي كردووه.
    - (٣٥) ئاۋدەل مستەفا عەمەر ١٩٢٧ (باوى مېرگەسۆرى): ماوە.
  - (٣٦) ئاڤدەل حاجى مىكائىل (بژيان مزوورى) : لە يەكەتىيى سۆڤيەت كۆچى دوايىيى كردووه.
- (۳۷) ئال عــدلى ئال (هدڤنكا بدروّژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلايهن ريّژيمى بهعــســهوه گــيـراوه و چارهنووسى بزره.
  - (۳۸) ئالى شيخزمەر (بيداروون شيروانى):كۆچى دواييى كردووه.
    - (٣٩) ئەلياس ئوسمان حاجى (ريشە بەرۆژ): ماوه.
  - (٤٠) ئۆمەر خەدۆ عەمەر (شانەدەر شېروانى): لە ١٩٩٥كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤١) ئينو شوكر عدلى (تويين): له يەكەتىيى سۆڤيەت كۆچى دوايىي كردووه.
      - (٤٢) بابدكر شيخ ياسين (كركدمو شيرواني): ماوه.
      - (٤٣) بابدكر محدَّمه د زوبه ير (ههسنتي بهروَّدُ): مأوه.
  - (٤٤) بادين قادر بادين (ديزة مزووري): هاويني ١٩٦٣ كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤٥) بهدرو لهشكهري حوسين (بيستري شيرواني): ماوه.
    - (٤٦) بههجمت عمبدولخاليق ١٩١٧ (ئاكرين): كۆچى دوايى كردووه.
      - (٤٧) بيّجان جندرٌ عملي ١٩٢٦ ١٩٨٠ (شكاك): شههيد بووه.
        - (٤٨) ييرز چيچز عدزيز ١٩٢٢ (گويزێ مزووري): مأوه.
- (٤٩) پیرز حدمر ئیبراهیم ۱۹۲۷ (کدلیتی گدردی): لهلایهن ریزیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی
  - (. ٥) پیرۆ یوسف هرووری (هروور بهرواری): کۆچی دواییی کردووه.
    - (٥١) تاژدين ئاغا تاژدين (كەلووكتى شيروانى): ماوه.
    - (٥٢) تاژدين مدلا حدسدن تاژدين (بيتي شيرواني): ماوه.
- (۵۳) تەوفىق خواجەمىر پىر ۱۹۲۲ (مىرووز مزوورى) لە يەكەتىي سۆۋىيەت مايەوە، پىش راپەرىن گەرايەوە كوردستان لە ۱۹۲۷/۷۲٤ . كۆچى دوايىي كردووه.
- (۵٤) تیّلو باقی محممهد «زوّرهگشان» (شیّروانی): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لهلایهن ریّرییی بهعسموه گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۵۵) تیلی عدبدولکهریم ئیبراهیم (کهلیّتی گهردی): له گوندی زیّت سالّی ۱۹٤۷ لهسهر سنووری نیّوان عیراق و تورکیا شههید بووه.

- (٥٦) تەيمەز ئارەب قەتران (سىلكى مزوورى): ماوه.
  - (٥٧) تەمر مستەفا خەسەن (بناث): شەھىد بووە.
    - (۵۸) تیموور موسا جدعفدر (شکاک): ماوه.
- (۵۹) جادر جانگیر جادر (میرووز، مزووری): له یهکهتیی سؤڤیهت له ۱۹۵۳ کوچی دوایی کرد.
- (٦٠) جادر عـهزیز (تهرگـووش مـزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لهلایهن رپتژیمی بهعـسـهوه گـیـراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٦١) جەوەر محەمەد عەلى ١٩٢٠ (تيّلتى): لە ١٩٨٨ كۆچى دواپىيى كردووه.
    - (٦٢) جوبرائيل يهحيا (بيري دۆسكى ژوورى): كۆچى دواپيى كردووه.
- (۹۳) جهم عهلی جهم (ئهرگووش مزووری): کۆچی دواییی کردووه. «نهچووهته سۆڤیهت و له ریگه گهراوهتهوه ».
- (٦٤) جومعه مستهفا یووسف (تیّلتی مزووری) : له ۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریّژیمی به عسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٦٥) جهمیل تهوفیق « سوور »(بامهرنی) : له شهری چیای مهتین له ۱۹۹۳ شههید بووه.
- (٦٦) جەمىل عەبدوللا حەسەن (ئاقەدوور مزوورى): لە ١٩٨٣/٧/٣١ لەلايەن رېتۇيمى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى بزرە.
  - (٦٧) جهوهر حوسين محهمهد (سيّلكتي مزووري): له شهري چياي مهتين له ١٩٦٣ شههيد بووه.
- (٦٨) چەتۆ محەمەد عەبدولكەرىم (بابسىتى مزوورى): لەلايەن رېتژىيى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى ىزرە.
  - (٦٩) چیچ حهتهم شهمدین ۱۹۱۰ (شنگیّل مزووری): له ۱۹۸۸ کۆچی دواییی کردووه.
    - (۷۰) چیچۆ ئەحمەد حاد (سەردەرێ شێروانی): کۆچی دواییی کردووه.
    - (۷۱) حاجي نالي جوبرائيل (دووري شيرواني) : له ۹۸۱ كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (۷۲) حاجى شيخهمير وهسمان (زرارا شيرواني): ماوه.
  - (۷۳) حاجي عيسا گۆران ميرووزي ۱۹۱۶ (ميرووز مزووري): له بدرواري بالا شدهيد بووه.
    - (٧٤) حاجى مەلۇ چاوشىن (لىرەبىر شىروانى): ماوه.
- (۷۵) حاچک محممه حاچک ۱۹۳۰ (چامه شيرواني): له ۳/۵/۹۹ . کرچې دواييي کردووه.
  - (۷۹) حادی حهسکو کهک (واژی شیروانی): له ۲/۵/۱۹۹۳ شههید بووه.
- (۷۷) حالى ئەحمەد عەلى خىشكەلى (خىشكەلى دۆلەمەرى) : لە ١٩٦٥ لە ھەولىر شەھىد بووە لە پشت نەخۆشخانەي كۆمارى.
  - (٧٨) حالي ئەحمەد حالى (بنتى بيا شيروانى): كۆچى دوايىي كردووه.
  - (۷۹) حالي ئاغا تاجهدين ۱۹۲۷ (كەلوكى شيروانى): كۆچى دوايىي كردووه.
    - (۸۰) حالى باپير محممه (كهلوكتي شيرواني) : كۆچى دواييى كردووه.
  - (۸۱) حالى محدمه د قادر خدلاني (خدلاني دۆلەمەرى): له شدړي رەواندز له ۱۹۹۵ شدهيد بووه.
    - (۸۲) حالي مدم حددت (سدردهري شيرواني): لهلايدن ريتريمي بدعسهوه گيراوه و چارهنووسي بزره.
      - (۸۳) حهجی ئه حمه د عهمه ر (ریزان به روز): شههید بووه.
      - (٨٤) حەجى ئەحمەد ماشۆ (شێلادزێ): كۆچى دواييىي كردووه.
      - (۸۵) حەجى ئەبوبەكر شێخ (پالانا مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.

- (۸٦) حدجی حدیدهر سلیمان (ندرگووش مزووری): کوچی دواییی کردووه.
- (۸۷) حمجي عهزيز ميرزا (گويزي مزووري): لهگوندي دري له رييي چوون بؤ سؤڤيهت شههيد بووه.
  - (۸۸) حدجی عدمه ر عدبدوللا (کهلیّتی گدردی): شدهید بووه.
- (۸۹) حمجی مهلا عملی سلیتمان (ناقهدوور مزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریز یمی به عسموه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٩٠) حدجي ئەحمەد حدجي لڤرۆک (باني): شەھىد بووه.
  - (۹۱) حددة تدحمد حددة (سدردهري شيرواني): ماوه.
  - (۹۲) حددةِ حدسهن ئەحمەد (ليّرا شيّرواني): له سۆڤيەت له ١٩٥٤ كۆچى دوايىيى كردووه.
- (۹۳) حددوّ فدتاح میرحدمدد (گوّرهتوو شیّروانی):سدرهتای شوّرهشی نمیلوول له هاوینی ۱۹۹۱ شمهید بووه.
  - (۹٤) حددق قادر قادر (باوێ): ماوه.
- (۹۵) حددوّ حدمدد پدریا (ریزان شیروانی): له ۱۹۸۳/۷/۲۳ وه لهلایهن ریزیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (۹۹) حدسكۆ ئىبراھىم عەبدوللا ۱۹۳۲ (خوشكان شێروانى): ماوە.
  - (۹۷) حدسكۆ چىچۇ غەبدوللا (بارزان بەرۆژ): لە ۱۹۵۱ لە سۆڤيەت كۆچى دوايىي كردووه.
    - (۹۸) حدسکر میرو (زرارا شیروانی): له هاوینی ۱۹۳۱ شههید بووه.
    - (۹۹) حدسدن ئەحمەد خانەمىر (ۋاۋووك شېروانى): كۆچى دوايىي كردووه.
    - (. .) حدسدن ئەحمەد ناز (شيتنى دۆلەمەرى): لە ۱۹۷۳ كۆچى دوايىي كردووه.
    - (۱۰۱) حدسدن خال هدمزه مدلا (میرگدستور): له ۱۹۹۸/۷/۱۱ کۆچی دواییی کردووه.
- (۱۰۲) حدسدن سلیمان مدلا (ژاژووک شیروانی): لدلایدن ریزیمی بهعسدوه گیراوه و چارهنووسی در ه.
  - (١٠٣) حدسهن سمايل (شانهدهر شيرواني): له سترڤيهت مايهوه.
  - (۲۰٤) حدسدن سوار عدمدر (ليّرا شيّرواني): كۆچى دواييىي كردووه.
- (۱۰۵) حدسدن شدمدین حاتدم ۱۹۲۰ (شنگیّل مزووری): له سترڤیدت سالّی ۱۹۵۹ کرچی دواییی کد.
  - (١٠٦) حدسدن عدېدوللا ئەحمەد (سيلكي مزووري): له ئيران كۆچى دواييى كردووه.
    - (۱.۷) حدسدن عدلي حدسدن (سپينداري شيرواني): ماوه.
    - (۱.۸) حدسهن محدمه (گران کهردی): له ۱۹۷۳ کرچی دواییی کردووه.
      - (١٠٩) حەسەن مەلا محەمەد تاجەدىن (مىرگەسۆر): ماوە.
    - (۱۱۰) حدسهن مستهفا وهسمان (بنتي بيا شيروان): كۆچى دواييىي كردووه.
      - (۱۱۱) حدسهن مدلا حدسهن (ریزان شیروانی): کوچی دوایی کردووه.
        - (۱۱۲) حدسهن مدلا يدحيا حدسهن (ديزة مزووري): ماوه.
        - (۱۱۳) حمسق سالح نادر (سیدان مزووری): شههید بووه.
- (۱۱٤) حدست فدق تُمحمدد (بابكت شيرواني): دواي هاتندوه لهرووسيا جاريّكي ترگهرايدوه و لدوي مادوه.
  - (۱۱۵) حدسر محدمدد كهكشار ۱۹۱٦ (ميرگهسور): ماوه.

- (۱۱٦) حهمید خهسرهوی (کوردستانی ئیران): ماوه له باشووری عیراق دهژی.
  - (۱۱۷) حەسىر مەلا تەيمىز (ۋاژى شىيروانى): كۆچ دوايىسى كردووه.
- (۱۱۸) حەسىز مىرخان ئەحمەد (خەردەن دۆلەمەرى): لە ۱۹۹۷/۱۱/۲۳ . كۆچى دوايىيى كردووە.
  - (۱۱۹) حمسرّ میرخان غدزالی ۱۹۳۲ (ژاژووک شیّروانی): له ۱۹۸۳وه له قدندیل شدهید بوو.
    - (۱۲۰) حوسیّن مەلكۆ محەمەد (كانیالنجي). كۆچى دوايىي كردووه.
      - (۱۲۱) حدمرّ سلیّمان رهشید (هیران مزووری) شدهید بووه.
      - (۱۲۲) حوسیّن ئەحمەد تاھیر (ئیشتوکۆر– شیّروانی) شەھید بووه.
      - (۱۲۳) حوسین بهکر بهگ حالی (باپشتنی): کوچی دواییی کردووه.
- (۱۲٤) حوسیّن جهرگیس سهعید ۱۹۲۵ (پیّندروّ مزووری): سالّی ۱۹۹۷ له بهرواری بالاّ کوّچی دواییی کردووه.
  - (۱۲۵)حوسین خال مهلا ئیبراهیم (بابکتی شیّروانی): له ۱۹۸۱ کرّچی دواییی کردووه.
    - (۱۲٦)حوسین رهشید شهمدین (نهرگووش مزووری): ماوه.
- (۱۲۷) حوسیّن سلیّمان مهلا (بازیّ بهروّژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لهلایهن ریّژیمی بهعسموه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۱۲۸) حوسيّن ئيبراهيم سالخ (داويتكه): شههيد بووه.
- (۱۲۹) حوسین محهمه د چیچو (کانیالنج شیروانی) له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریز یمی به عس گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (۱۳۰) حوسیّن مهلا تاها (بیّداروون): کوّچی دواییی کردووه.
  - (۱۳۱) حوسیّن عهلی هۆرەماری (هوستان بهروّژ): له ۱۹۸۳ لهئیران کزچی دواییی کردووه.
    - (۱۳۲) حوسیّن فعق خانوّ (بعردەرێ شیّروانی): له ۱۹۸۳وه شهھید بووه.
    - (۱۳۳) حوسیّن محدمهد حوسیّن ۱۹۱۰ (هوپه گهردی): کوّچی دواییی کردووه.
- (۱۳٤) حوسیّن محهمه د سهلیم (ئهرگووش مزووری): لهلایهن ریّژیمی به عسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۱۳۵) حوسیّن میر شهکر (بیپروخ مزووری): له ۱۹۶۹ کوّچی دوایسی کردووه.
  - (١٣٦) حدكيم عدمدر مدلا شنى (هوستان بدروز): له ئيران كرچى دواييي كردووه.
    - (۱۳۷) حدکیم یاسین تدها ۱۸۸۹ (پیندرو مزووری): کوچی دواییی کردووه.
  - (۱۳۸) حدم ئەحمەد حدم « حدمتى سينەمتى » (ئەرگووش مزوورى): كۆچى دواييى كردووه.
    - (۱۳۹) حەمەدىن عەبدوللا (شىتتنى دۆلەمەرى): لە ۱۹٦۱ كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (۱٤٠) حدمة ئەحمەد رەش (سەفتى نزارى): لە ئىيران كۆچى دوايىيى كردووه.
        - (۱٤۱) خانز جوج خان (ژاژووک شیروانی): ماوه.
      - (۱٤۲) خالد محدمهد زوبهير (هەسنتى بەرۆژ): لە ۱۹۷۳ كۆچى دواييى كردووه.
        - (۱٤۳) خالد مهلا عهلی (ریزان شیروانی): کقچی دوایی کردووه.
          - (۱٤٤) خدر خانوّ شیّخومهر (بیّدوود شیّروانی): ماوه.
          - (١٤٥) خدر حدسهن عهباس (خدلهكان بالهك): شههيد بووه.
            - (١٤٦) خدر رەمەزان رەمۆ (سليْڤانا): كۆچى دواييىي كردووه.
              - (١٤٧) خدر عيسا عهمهر (گوسكن دۆلەمهرى): ماوه.

- (١٤٨) خدر مهلا وهسمان سليمان ١٩٢٣ (بنتي بيا شيرواني): ماوه.
- (۱٤۹) خەلىل ئىبراھىم عوسمان (ئەرگووش مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه .
- (۱۵۰) خەلىل شىخىز مح (سپيندارى مزوورى): لە ۱۹۹۳ كۆچى دوايىي كردووه.
- (۱۵۱) خەلىل عەلى سىلىمان (ئاقەدوور مىزوورى): لەلايەن رېزىمى بەعسەوە گىراوە و چارەنووسى
- (۱۵۲) خهمـق شهمـدین بابزدین (مـووکـا مـزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریزیمی بهعـسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۱۵۳) خواجه حاجی مدولوود (هوپه گدردی): کۆچی دواييسي کردووه.
  - (۱۵٤) خودیّده حدسهن خان بهگزاده ۱۹۲۵ (سیّلکتی): له ههولیّر کوّچی دواییی کردووه.
- (۱۵۵) خواستی سنجو خواستی (ئەرگووش مزووری): «لە ریْگە گەرارەتەوە و نەچووەتە سۆۋىيەت.»
  - (۱۵۹) خورشید تیلی (تیلی مزووری): شههید بووه.
- (۱۵۷) خورشید نهبو (هورهماری دوسکی): له ۱۹٤۹ له یهکهتیی سوڤیهت کوچی دواییی کردووه.
  - (۱۵۸) خورشید یوسف سلیّمان ۱۹۲۹–۱۹۸۷ (ئەرگووش مزووری): شەھید بووه.
- (۱۵۹) خزشه ثی سوفی محمه د (زرارا شیروانی): لهلایهن ریزیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (۱٦٠) خَرْشَهُ ثَنَّى محدمه د حدسه ن (بيّخشاش شيّرواني): له ١٩٦٣ شههيد بووه.
    - (١٦١) خرّشهڤي مهلا محممهد (كانيالنج شيّرواني): ماوه.
- (۱۹۲) داوید عملی جممیل (ئەرگووش مزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن پیژیمی بهعسموه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (١٦٣) داود يۆحەنا لاوكۆ (ورمى ئاشوورى): لە كەرەج كۆچى دواييى كردووه.
  - (۱۹٤) دەروپىش عەمەر عەزىز (ئەرگووش مزوورى): لە ئىران كۆچى دوايىي كردووه.
    - (١٦٥) دەرويش كەكۆ قورتاس (ليرەبير شيرواني): ماوه.
    - (١٦٦) دهروتش ميرة محدمه تهمين (بيرسياڤ شيرواني): ماوه.
      - (۱۹۷) رەحمان مەحموود سوور (دەرگەلله):
  - (۱٦٨) رەشىد كەرىم سلىمان (ماوەت مزوورى): له ١/١١/١٠ كۆچى دوايىيى كردووه.
    - (۱٦٩) رەشىد باقى محەمەد (كوركى شيروانى): ماوه.
    - (۱۷۰) رەشىد حەمة حاجى (شنگىل مزوورى): ماوە.
    - (۱۷۱) رەشىد رەسويل قورتاس ۱۹۳۵ (لېرەبىر شيروانى): ماوه.
      - (۱۷۲) رەشىد غەزىز رەشىد (بىرەكەپرە زىبارى): شەھىد بووە.
      - (۱۷۳) رەشىد عەزىز (ئەركووش مزوورى): لە رىكە گەراوەتەوە.
    - (۱۷٤) رەشىد نەبىي عەبدولرەحمان (ئەرگووش مزوورى): كۆچ دوايىيى كردووە.
      - (۱۷۵) رەشىد مىر ئىبراھىم (سەروكانى) كۆچى دوايىي كردووه.
        - (۱۷۲) رەزا ورمەيى (ورمتى): كۆچى دواييى كردووه.
      - (۱۷۷) رەمەزان حاجى عەمەر (كوران مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.
    - (۱۷۸) رەيحانە شلېمىزن خنانى (ئاشوورى): لە ديانە لە ۱۹۹۳ كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (۱۷۹) زوبهیر فهقو حهسهن (نزاری): له ۱۹۹۳ له شهری مرتبا شههید بووه.

- (۱۸۰) زرار سلیمان بهگ سلیمان (دهرگه له بالهک): ماوه.
- (۱۸۱) زیاب دەر (بارزان بەرۆژ): له باشوری عیراق له ۱۹۷۳ کۆچی دواییی کردووه.
  - (۱۸۲) زیاب زیاب عملی (همسنت بهروّژ): کوّچی دواییی کردووه.
- (۱۸۳) زیرِوّ عەزیز (ئەرگووش مزووری): کۆچی دواییبی کردووه «له ریّگهی سۆڤیهت گەراوەتەوە.»
  - (۱۸٤) ساكة عهلى محممه (كانيالنج شيرواني): ماوه.
  - (۱۸۵) سهدر قادر (کهلیّتی گهردی): له ۲۰۰۰/۷/۱ کرّچی دواییی کردووه.
  - (۱۸۹) سهعدی قاسم شین (پالانا مزووری): له ۱۹۹۳ کۆچی دواییی کردووه.
- (۱۸۷) سهعید ئهحمه د نادر ۱۹۳۰ (بیّدوود شیّروانی): له ۱۹۹۹/۲/۵ کرّچی دواییی کردووه.
  - (۱۸۸) سهعید بیبه کر شیخ (پالانا مزووری): شههید بووه.
  - (۱۸۹) سەعىد عەبدولكەرىم (كەلىتتى گەردى): لە ۱۹۹۸/٦/۱ كۆچى دوايىي كردووه.
- (۱۹۰) سهعید مهلا عهدوللا قاسم (شنگیل مزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لهلایهن ریز ثیمی به عسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۱۹۱) سهعید عهبدولوههاب شیخ نوّمهر (تهرگووش مزووری): له ۲۰۰۱/۹/۱۸ کوچی دواییی کردووه.
- (۱۹۲) سهعید عهمه رجهمیل (نهرگووش مزووری): له ۱۹۸۳/۳/۳۱ له لایهن ریّژیمی بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۱۹۳) سهعید مهلا عهمهر سهعید (بین شیروانی): له۱۹۸۱ کزچی دواییی کردووه.
    - (۱۹٤) سهعید وهلی بهگ سهعید (ریزان شیروانی): ماوه.
  - (۱۹۵) سەلىم حوسىنن مراد ۱۹۲۱ (گويزێ مزووری): له ۱۹۸۸/۳/۲۸ كۆچى دوايى كردووه.
    - (١٩٦) سهليم خان مهرعان ئۆمەر (بيدوود شيرواني): شههيد بووه.
    - (۱۹۷) سەلىم رەشىد شەمدىن (ئەرگووش مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (۱۹۸) سهلیم رهشید سهلام ۱۹۲۲ (بابسیّث مزووری): ماوه.
- (۱۹۹) سـهلیم زویهیر مـهلا (بارزان بهروّژ): له پیـلانهکـهی ۲۹ تهیلوول ۱۹۷۱ کـه بوّ لیّـدانی بارزانیی نهمر کرابوو، شههید بووه.
  - (۲۰۰) سەلىم شىخومەر (بىدوود شىروانى): كۆچى دوايى كردووه.
- (۲۰۱) سىەلىم سىمعىيىد فىەق عىدېدولرەحىمان (بارزان بەرۆژ): لە ۱۹۸۳/۷/۳۱ لەلايەن رېتژيمى بەعسەدە گىراوە و چارەنووسى بزرە.
  - (۲۰۲) سەلىم عەزىز (كوركى شىروانى): ماوه.
  - (۲۰۳) سەلىم عىسا ياسىن (پىنىدرۇ مزوورى): كۆچى دوايىي كردووه.
  - (۲۰٤) سلیتمان بهگ بهکر بهگ (دەرگەلله باللهک): له ۱۹۷۶ کۆچى دوايسى کردووه.
    - (۲۰۵) سلیمان حددق شینق (زرارا شیروانی): ماوه.
    - (٢٠٦) سليّمان حهكيم ياسين (پيّندروّ مزووري): ماوه.
    - (۲۰۷) سلیمان خال ئال (بەردەری شیروانی): کۆچی دواییپی کردووہ .
    - (۲۰۸) سلیمان شدریف مدلاحدسدن (بارزان بدروّژ): کوّچی دواییی کردووه.
    - (۲۰۹) سلیّمان شهوالی (شانهدهر شیّروانی): له هاوینی ۱۹۶۳ شههید بووه.
    - (۲۱۰) سلیّمان یاسین عملی (شیڤێ مزووری): له سوٚڤیهت کرٚچی دواییی کردووه.

- (۲۱۱) شیخ سلیمان شیخ عهدولسه لام (بارزان بهروژ): له ۱۹۷۹ له باشووری عیراق کوچی دواییی کردووه.
  - (۲۱۲) سلیمان عملی یاسین (سهفتت نزاری): له ۱۹۸۶ کوچی دواییی کردووه.
  - (۲۱۳) سلیّمان عدمدر عدبدوللا (خدلان دۆلەمدری): له شەړی لۆلان له ۱۹۵۹ شەھید بووه.
    - (۲۱٤) سلیّمان فدقوّ حدسدن (ئیسوّمدر- نزاری): له ۱۹۹۹/۹/۳۰ کوّچی دواییی کردووه.
      - (۲۱۵) سليمان لاج حوسين (سپينداري مزووري): له ۱۹۹۳ شههيد بووه.
        - (۲۱٦) سليمان ميرخان عارهب (كانياديري شيرواني): ماوه.
  - (۲۱۷) سليمان ميرخان ته حمه د (خهردهن دولهمه ري) له ۱۹۹۳ له شهري باعه دري شه هيد بووه.
    - (۲۱۸) سیامدند عدزیز عارس (میرگهسوّر): له ۱۹۶۹ شدهید بووه.
    - (۲۱۹) سەيد سالم سەيد حەميد (ھەولێر): لە ۱۹۷۵ كۆچى دواييى كردووه.
- (۲۲۰) سدید فدقتی عومدر (سدکویی شیروانی): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لدلایهن ریزیمی بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۲۲۱) سەيد عەزيز عەبدوللا (ورمتى):
  - (۲۲۲) سدید محدمه د تهمین سهید (بازی بهروژ): له ۱۹۸۲ کزچی دواییی کردووه.
    - (۲۲۳) سین عملی (سهفتی نزاری): له سوڤیهت کوچی دواییی کردووه.
  - (۲۲٤) سين حدسدن تاجددين (لٽيرهبير شٽيرواني): له ۱۹۸۱ له ئٽيران کۆچى دواييى کردووه.
    - (۲۲۵) شاکر بهگ نوغز بهگ (بیروس نزاری) ماوه.
- - (۲۲۷) شاهین عدلی (زدرنی گدردی):
  - (۲۲۸) شەرەف مەلا سەلام (بيرى -دۆسكى ژوورى): لە ۱۹۷۱ كۆچى دواييى كردووه.
    - (۲۲۹) شدریف قورتاس مهلا (زرارا شیروانی): ماوه.
  - (۲۳۰) شهريف لهشكهري حوسين (بيستري شيرواني): له ۱۹۹۷ كۆچى دوايىي كردووه.
- (۲۳۱) شدفیق مدلا عدبدوللا قاسم ۱۹۲۰ (شنگیل مزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریزیمی بدوسی بزره.
  - (۲۳۲) شه کر داوید عهبدی (نه رگووش مزووری): کوچی دو ایبی کردووه.
  - (۲۳۳) شدكر محدمدد ئهحمدد (سيّلكي مزووري): له ۱۹۷۳ كۆچى دواييى كردووه.
- (۲۳۶) شیخ یهزدین محممه دنهبی (داویتکا میزووری): له۲۵-۲۵ /۱۹۹۹ کوچی دواییی کردووه.
  - (۲۳۵) شیخ بابوک قورتاس (میرگهستر): ماوه.
  - (٢٣٦) شيخو عدمه رئاغا (بولي بالهك): ماوه.
  - (۲۳۷) شيخو زوبهير عهبدولللا (رازيان بهروژ):
  - (۲۳۸) شيخو عدمدر عدريز (كانياديري شيرواني): ماوه.
  - (۲۳۹) شیّخوّمهر مدرعان حدسهن ۱۹۱۱ (دیزوّ مزووری): کوّچی دواییی کردووه.
    - (. ٢٤) شيخومهر ئهجمه حاد (سهردهري شيرواني): کوچي دواييي کردووه.
- (۲٤١) شيخومه ر شينک مهلا ئومه ر (ديريشکي شيرواني): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلايهن ريزيمي

- بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۲٤۲) شێخوّمهر مرادخان (ڤاژێ شێرواني): لهلايهن رێژيمي بهعسهوه گيراوه و چارهنووسي بزره.
- (۲٤٣) شيّخوّمهر محممه د نهجمه ۱۹۲۰ (زيّت گهردی): لهلايهن ريّژيي بهعسهوه گيراوه و چارهنووسي بزره.
  - (۲٤٤) شيخومهر مهلا يونس (شانهدهر شيرواني): له ۱۹۹۱ له شهړي زيبارهکان شههيد بووه.
    - (۲٤٥) سادق سليّمان (بارزان بهروّژ): کوّچي دواييي کردووه.
- (۲٤٦) سالخ ئەحمەد حوسیّن (قاژی شیّروانی): لەلایەن ریّژیمی بەعسەوە گیراوە و چارەنووسی بزره.
  - (۲٤۷) سالح محدمه د كورهماري (كورهماركتي دوسكي):
- (۲٤۸) سالع حوسين مراد ۱۹۱۹ (گويزي مزووري): له رينگهي چوونه رووسيا بهليداني بالدفړه شههيد بووه.
  - (٢٤٩) سالح خانق عثمان (زيوي نزاري): ماوه.
- (۲۵۰) سالتع تاهیر خزیران (سیّلکی مزووری): له ۱۹۸۳۷۷/۳۱ لهلایهن ریّژیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (۲۵۱) سالّح عەبدولْلا فەقتى (بەبان بەرۆژ): لە مانگى ٤ى ١٩٩٩ كۆچى دوايبى كردووه.
    - (۲۵۲) سالاح حدسدن تدمر (شیڤی مزووری) ماوه.
- (۲۵۳) سالتَ عملی ناغا مه حموود (خیرزووکا شیروانی): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ له لایهن ریزیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
- (۲۵٤) سالّح عملی زیاب (هدڤنکا بهروّژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لملایهن ریّژیی به عسموه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۲۵۵) سالخ عهمهر حاجي (پالانا مزووري): کوچي دواييي کردووه.
  - (۲۵٦) سالخ محهمهد مح (سپینداری مزووری): کۆچی دواییی کردووه.
    - (۲۵۷) سالح محدمه دعهبدوللا (ليرا شيرواني): شدهيد بووه.
  - (۲۵۸) سالح محممه قورتاس (لیرهبیر شیروانی): کوچی دواییی کردووه.
    - (۲۵۹) سهدیق بهخشی (دهشتازی شیروانی): کرچی دواییی کردووه.
      - (۲٦٠) سهديق خهليل يهحيا (كانياتا شيرواني): ماوه.
    - (۲۹۱) سورکان مهلا باس (میرگهسوّر بهروّژ): کوّچی دواییی کردووه.
- (۲۹۲) سلیسمان عدبدوللا سلیسمان (تیلی مـزووری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لهلایهن ریژیمی به عس گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۲۹۳) شا حوسین عملی محدمه (تیلی مزووری) له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریزیمی به عس گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۲٦٤) تاهیر شدریف عدلی (هدمدلا بدروز): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریزیمی به عسدوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۲٦٥) تاهير عەزۆ (بيرسيال شيرواني): له ١٩٦٧ شەهيد بووه.
- (۲۹۹) تهها نهسکهندهر حمسهن (ریشه بهروژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریژیمی به عسه وه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (۲۹۷) تهها حاجي تهها (ميرووز مزووري): له گۆرەتوو كۆچى دواييى كردووه.

```
(۲٦٨) تهها حهدوّ چيچوّ «تهها رهشک» (بيّروّخ - گهردي): له زيّوه له ۱۹۸۱ کرّچي دواييي کردووه.
```

(۲۲۹) تەھا ياسىن شەكر (مېرووز - مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۷۰) زاهیر قادر زاهیر (هۆستان - بەرۆژ): چارەنووسى بزره.

(۲۷۱) عارس خانو (بیّداروون - شیّروانی): له نهغهده کوّچی دواییی کردووه.

(۲۷۲) عارس محهمه دخهن (هوستان - بهروّژ): كوّچى دواييي كردووه.

(۲۷۳) عەبدولرەحمان مستەفا چەلەبى (گۆمەشىن): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۷٤) عەبدولرەحمان عەلى مەلا يونس (زيوه – نزارى): لە ۱۹۷۳ كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۷۵) عدېدولره حمان موفتي (ئاميدي): كۆچى دواييى كردووه.

(۲۷٦) عەبدولرەحمان يەحيا عەبدولرەحمان (بيتى - شيرواني): ماوه.

(۲۷۷) عەبدولكەرىم رەسوول محەمەد (بازى): شەھىد بووه.

(۲۷۸) عەبدولرەحىم عەبدوللا عومەر (بابكتى – شيروانى): ماوه.

(۲۷۹) عەبدولرەحىم جەسىم ئەحمەد ۱۹۳۰ (پېندرۇ – مزوورى): لە ۱۹۸۳ لە قەندىل شەھىد بووە.

(۲۸۰) عەبدولكەرىم ئىبراھىم (كەلتتى - گەردى): شەھىد بووه.

(۲۸۱) عەبدوڭلا ئەحمەد عارس (مێرگەسۆر): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۸۲) عەبدوللا حەسەن عەبدوللا (ئاۋەدوور – مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۸۳) عەبدوللا جاسم بەگ تاھىر (خترەزووكا – شتىروانى): ١٩٦١ لە كەكلىتى شەھىد بووە.

(۲۸٤) عەبدوللا حوسيّن جەرگيس (پيّندرة – مزووري): ماوه.

(۲۸۵) عەبدوللا حەمة عوسمان (گويزى – مزوورى): كۆچى دواييى كردووه.

(۲۸٦) عدبدوللا داوید (بارزان - بدروز): ماوه.

(۲۸۷) عەبدوللا سەعىد ئەحمەد (خەلان – دۆلەمەرى) : لەئىتران كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۸۸) عەبدوللا سليمان فەق عەبدولرەحمان (بارزان - بەرۆژ) لە۱۹۷٦ لە باشوورى عيراق كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۸۹) عــهبدوللا سالح عــهبدوللا (بيكولتى - شــيـفكتى): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلايهن ريتريمى بهعسه وه گيراوه و چارهنووسى بزره.

(۲۹۰) عەبدوللا عیسا عیسا (شیتنی - دولهمهری): کۆچی دواییی کردووه.

(۲۹۱) عەبدوللا مەحمود فەق ئىسماعىل (ھەسنى – بەرۆژ): لە ۱۹۷۳ كۆچى دوايىي كردووه.

(۲۹۲) عەبدوللا مەلا حەسەن (بارزان – بەرۆژ): كۆچى دوايىپى كردووه.

(۲۹۳) عەبدىش ئۆمەر عەبدىش (سپيندارى – مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۹٤) عوسمان بابزدين (بارزان – بهروّژ): له سرّڤيهت له ۹۵۰ کرچي دواييي کردووه.

(۲۹۵) عوسمان حمسمن ممحموود (بهبان - بمړوّژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلايمن ريّژيمي بمعسموه گيراوه و چارهنووسي بزره.

(۲۹٦) عوسمان ميرۆ (دوور – شيروان): لەسەر سنوور ئيران لەناو بەفر كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۹۷) عەرىفى عەبدولرەحمان تەھا (ئاشگەيى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۲۹۸) عمزو حوسیّن (بیّداروون – شیّروانی): ماوه.

(۲۹۹) عەزۆ شىخىزمەر (شانەدەر - شىروانى): لە ۱۹۸۸ كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٠٠) عهزو قاسم ئيبراهيم ١٩٣٠ (بابكتي - شيرواني): ماوه.

```
(٣٠١) عدزة مدلا حدبيب (بيرسيال – شيرواني): شدهيد بووه.
```

(٣٠٢) عەزيز مستەفا چەلەبى مستەفا (گۆمەشين): شەھىد بووه.

(٣٠٣) عدزيز سالّح عدزيز (ليّرا - شيّرواني): كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣٠٤) عوزير عدزيز (كانيالنج - شيرواني): له ١٩٨٢ كۆچى دواييى كردووه.

(٣٠٥) عەزىز خۆشناو:

(٣٠٦) عەزيز قادر ميران (كەلوكتى – شيروانى): كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٠٧) عدزیز قازی حدمدد (هدریر – دۆسکی ژووری): ماوه و له ئهمدریکا دهژی.

(٣٠٨) عەزيز مامال عەزيز (ليرەبير – شيروانى): لە ١٩٨٠ كۆچى دواييى كردووه.

(٣٠٩) عەزیز محەمەد قادر (خەلان – دۆلەمەرى): لە ١٩٨١ لە زیوه شەھید بووه.

(٣١٠) عەزىز محەمەد جوبرائىل (پيندرۆ – مزوورى): كۆچى دوايىي كردووه.

(۳۱۱) عەقدال حوسيّن مىر شەكر ۱۹۲۸ (بيّروخ - گەردى): لە ۱۹۵۳ لە يەكەتىي سۆڤىيەت كۆچى دوايىي كردووه.

(٣١٢) عەلى ناغا مەحموود (خيرزووكا – شيروانى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣١٣) عملی جانگیر (میرووز - مزووری): له یهکهتیی سوّڤیهت کوّچی دواییی کردووه.

(٣١٤) عدلي حدسدن شين (تويين - گدردي): ماوه.

(٣١٥) عملي خان ئاڤدهل (كانياتا - شيّرواني): كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣١٦) عەلى خەلىل خۆشەوى (سىلكى – مزوورى): ماوه.

(٣١٧) عدلى زيرة عدلى (مووكا- مزووري): ماوه.

(٣١٨) عملى سليمان فهتاح (سليماني): له سؤڤيهت كۆچى دواييى كردووه.

(٣١٩) عملى شهعبان ئيسماعيل ١٩٢٩ (همسنكا - بهروّژ): له هموليّر له ١٩٩٥ شههيد بووه.

(۳۲۰) عدلی عدمدر محدمدد (ریشه - بدروژ): لهلایهن ریژیمی به عسه وه گیراوه و چارهنووسی بزره.

(٣٢١) عەلى غازى ئىسماعىل (تىلى - مزوورى): كۆچى دواپىي كردووه.

(٣٢٢) عملي لاجين (كركهموو - شيّرواني): له ١٩٧٥ كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣٢٣) عملى محدمه قورتاس (ليرهبير - شيرواني): ماوه.

(٣٢٤) شيخ عدلي شيخ محدمه د سهديق (بارزان - بهروّژ): كۆچى دوايىي كردووه.

(۳۲۵)عەلى محەمەد مەحموود گۆج (مېرگەسۆر): ۱۹۸۹ كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٢٦) عەلى مستەفا عەمەر (ليلووك - دۆلەمەرى): ماوه.

(٣٢٧) عملی يونس (پێندرو - مزووری): له سوٚڤيهت کوٚچی دواييي کردووه.

(٣٢٨) عدمه ر مدلا شين (هوستان - بدروژ):کرچي دواييي کردووه.

(۳۲۹) عـهمـهر ئاغـا مـحـهمـهد ۱۹۳۰ (لُيّلوک - دوّلهمـهری): له ۱۹۹۵/۵/۱۱ له زيارهت شـههيـد

(۳۳۰) عەمەر ئۆغز عەمەر (كوړان – مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(۳۳۱) عـهمـهر باپیـر نهبی (ژاژووک - شـیّـروانی): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریّژیی بهعـسـهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.

(۳۳۲)عهمهر بازیدی قادر (بهنان - مزووری): کرچی دواییی کردووه.

(٣٣٣) عدمدر عوسمان وهيسي (پيندرۆ – مزووري): له ١٩٨٣/٧/٣١ وه لهلايدن ريتريمي بهعسدوه

- گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (۳۳٤) عدمدر حدسدن عدلى (هوستان بدروزژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لدلايدن ريزيمي بدعسدوه گيراوه و چاردنووسي بزره.
  - (۳۳۵) عدمهر حوسیّن محهمهد (شکاک): کوّچی دواییی کردووه.
  - (۳۳٦)عهمه ر شیخ میر (زرارا شیروانی): له سوقیه ت کوچی دواییی کردووه.
- (۳۳۷) عدمدر شیخو عدیدول وحمان (سدفتی نزاری): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لدلایدن ریزیمی بدعسدوه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٣٣٨)عدمدر عدبدوللا عدزيز (هوستان بدرؤژ): له سۆڤيەت كۆچى دوايىي كردووه.
    - (٣٣٩) عدمدر فدقتي تدحمهد (بيّداروون شيّروان): ماوه.
  - (٣٤٠) عدمدر مستدفا باسو ۱۹۲۸ (ئیسنزمدر نزاری): له سوڤیدت کزچی دواییی کردووه.
    - (٣٤١) عدمهر محدمهد جوبرائيل (پێندرۆ مزووری): کۆچی دواييي کردووه.
    - (٣٤٢) عدمدر محدمدد ئدمين عدمدر ١٩٢٣ (ليّرا شيّرواني): كۆچى دوايىي كردووه.
      - (٣٤٣) عدمدر محدمدد شدريف (شكاك):
      - (٣٤٤) عيسا حدكيم ياسين ١٩٢٩ (پيندرة مزووري): ماوه.
- (۳٤٥) عیسا خالید حوسیّن (بازێ بهرپوّژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلایهن ریّژیمی به عسه وه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٣٤٦) عيسا سوار عيسا (سيلكي مزووري): له ١٩٧٥/٣/١٩ شههيد بووه.
    - (٣٤٧) عيسا عملي شيخ (پالانا مزووري): كۆچى دوايىي كردووه.
- (۳٤۸) عیسا حدمد مدلکق (کانیالنخ شیروانی): لهلایهن ریژیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٣٤٩) غەزالى ئىبراھىم ئاغا (چامە شتروانى): ماوه.
  - (٣٥٠) غدزالي ميرخان غدزالي (ژاژووک شيرواني): له ١٩٩٧/٧/٢٤ کۆچې دواييې کردووه.
    - (۳۵۱) فارس نهعمان شیخومهر (رهزی گهردی): شههید بووه.
    - (٣٥٢) فارس مستهفا عهبدوللا (هوستان بهروّژ): له ١٩٦٩ كۆچى دواييى كردووه.
      - (٣٥٣) فدتاح بهگ ئەحمەد خان (شيتنى دۆلەمەرى): كۆچى دوايىي كردووه.
    - (٣٥٤) فدتاح عدمدر جدميل (ندرگووش مزووري): له شدري شيروان له ٩٦٣ اشدهيد بووه.
- (۳۵۵) فدیزی عوسمان هدمیره ۱۹۲۰ (پیّندرو مزووری): له ۱۹۹۹/۷/۲٤ کرّچی دواییی کردووه.
  - (۳۵٦) فەيزى مەلكۆ عەبدوللا (بارزان بەرۆژ): لە ۱۹۷۱ كۆچى دوايىيى كردووه.
  - (۳۵۷) فریا مدلز خاجه چاوشین ۱۹۳۵–۱۹۹۶ (لیّرهبیر شیّراونی): کوّچی دواییی کردووه.
    - (۳۵۸) فەز حەدۆ كورت (بېداروون شېروانى): كۆچى دوايىي كردووه.
      - (٣٥٩) فەق خەسەن مىر مىرزا (ئىدلبى مزوورى): شەھىد بووە.
      - (٣٦٠) فهق سالح بهخش (دهشتازي): له يهكهتيي سوّڤيهت مايهوه.
    - (٣٦١) فعق محممد حوسين (زيّوه مزووري): له ١٩٦٢ كوّچي دواييي كردووه.
- (۳۹۲) قادر ئیبراهیم شاهین ۱۹۳۱ (مامیسکی شیّروانی): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ وه لهلایهن ریّژیمی بهعسدوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٣٦٣) قادر عمبدوللا جوبرائيل (پيندرۆ مزووري) له ١٩٨٥ کۆچى دواييى كردووه.

```
(٣٦٤) قادر دەروتش موسا ١٩٢٤ (ئاكرى): كۆچى دوايىيى كردووه.
```

(٣٦٥) قادر محهمهد عهمهر (سهفتتي - نزاري): ماوه.

(٣٦٦) قادر شەمدىن عەبدوللا (گۆړەتوو – شېروانى): كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣٦٧) قاسم سەعدى عەبدى (ئەرگووش - مزوورى): لەلايەن ريزيمى بەعسەو، گيراو، و چارەنووسى

(٣٦٨) قاسم سەلىم ياسىن (بيرسياف): كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٦٩) قەپىق خالد زوبەير (بارزان - بەرۆژ): لە ١٩٨٣/٧/٣١ اوه لەلايەن رېتژيمى بەعسىموه كىيراوه و چارەنووسى بزرە.

(۳۷۰) كازم مستعفا ئۆمەر (شانەدەر – شيروانى): ماوه.

(۳۷۱) كازم زولهمات (بال - شكاك): كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٧٢) كەرىم عەبدوللا خدر (شنق): لە ١٩٦٥ كۆچى دوايىيى كردووه.

(٣٧٣) كەرىم مەلكۆ عەبدوللا (بارزان – بەرۆژ): كۆچى دوايىپى كردووه.

(٣٧٤) كەژى عەبدوللا مەلا يېرەمىر (ۋاۋووك – شىروانى): ماوە.

(٣٧٥) كەكۆ حوسين (كەلووك – شيرواني): ماوه.

(۳۷٦) كەكشار ئەحمەد عارس ۱۹۱٦ (ميرگەسۆر): لە ئيران كۆچى دوايىي كردووه.

(۳۷۷) گۆران عیسا گۆران ۱۹۲۱ (میرووز - مزووری): ماوه.

(۳۷۸) گورگز مهحموود (بابکن - شیروانی): له ۱۹۷۵ له زیّوه کزچی دواییی کردووه.

(٣٧٩) لافكو مامهند مهسيح (سهروكاني - شيرواني): ماوه.

(٣٨٠) مالخوّ مەحموود ئۆمەر (شانەدەر - شيرواني): لە ١٩٧٢ كۆچى دواپىيى كردووه.

(٣٨١) مالخوّ ميرالي سهليم (كوركني - شيرواني): كوّچي دواييي كردووه.

(٣٨٢) مام حوسين عەبدولقادر (كۆيىي): له ١٩٦١ كۆچى دوايىيى كردووه.

(۳۸۳) مامس رهشید حدسق (مامیسک - شیروانی): ماوه.

(٣٨٤) مام ميرزا ميرزا ئەلندى (شكاك): له سۆڤيەت كۆچى دوايىي كردووه.

(۳۸۵) مامدند مدسیح حالی ۱۹۰۵–۱۹۹۸ (سدروکانی - شیروانی): کوچی دواییی کردووه.

(٣٨٦) مەجىد ئاقدەل نەبى (بوستى – مزوورى): ماوە.

(۳۸۷) مهجید حاجی تهها (میرووز - مزووری): ماوه.

(۳۸۸) مهجید میکائیل حاجی (بژیان - مزووری): کۆچی دواییی کردووه.

(٣٨٩) محدمهد ئهجمهد روش ثاغا (سهفتتى - نزارى):؟

(٣٩٠) محدمد ثاغا بابدكر (شيتني - دولهمدري): كۆچى دوايىي كردووه.

(٣٩١) محدمد ثاغا ردش شدمدين ١٩٢٥ (تدرگووش - مزووري): ماوه.

(٣٩٢) محممه تاغا عهبدوللا حوسين (خهلان - دۆلەمەرى): له ئيران كۆچى دواييى كردووه.

(٣٩٣) محدمه دئدمين حدسهن عديدوللا (خدلان - دولهمدري): ماوه.

(٣٩٤) محدمه دئدمين سدعيد عوسمان (زيوه - نزاري): ماوه.

(٣٩٥) محدمدئدمين شدمدين خالد (ئدرگروش - مزووري): ماوه.

(٣٩٦) محدمددئدمين فدقتي حدسدن (دەرگدلد – زيباري):ماوه.

(٣٩٧) محدمه دئدمين تاهير مه حموود (بيتي - شيرواني): ماوه.

- (٣٩٨) محدمدئدمين فدق وهسمان (بيستري شيرواني): له ١٩٩٧/٧/١٧ كۆچى دواييى كردووه.
  - (۳۹۹) محمدئهمین کهریم عدلی (برادوست) کوچی دواییی کردووه.
- (٤٠٠) محهمددتدمین میرخان سلیمان ۱۹۱۷ (میرگهسوّر شیروان): له شهری میریبا له ۱۹۹۲ شههید بووه.
  - (٤ . ١) محدمه ئهمين ميكائيل سالح (ميرووز مزووري): كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤٠٢) محممه د به کو جادر ۱۹۳۲ (میرووز مزووری): کوچی دواییی کردووه.
      - (٤٠٣) محدمه د تاژدين (ليرا شيرواني): له ١٩٦٧ كۆچى دواييى كردووه.
  - (٤.٤) محدمدد جولندي جوبرائيل (شنگيّل مزووري) له ١٩٩٤ كۆچى دواييى كردووه.
  - (٥٠٥) محدمدد جدميل عدلي (ئەرگووش مزووري): له ١٩٦٧ كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤٠٦) محدمدد مستدفا چاوړهش (ئەرگووش مزوورى): شەھىد بووه.
      - (٤٠٧) محدمدد چيچو ئدمين (پيندرو مزووري): ماوه.
    - (٤ . ٨) محدمدد حددق «تونيار» (زينان دۆلەمەرى): كۆچى دواييى كردووه .
      - (٤٠٩) محدمه د حدسهن خدر (بانتي شيرواني): ماوه.
      - (٤١٠) مەلا محدمەد حەسەن (قاژى شېروانى): لە ١٩٦١ شەھىد بووە.
- (٤١١) محدمدد حدمة عوسمان (گویزی مزووری): له ۱۹۹۱/۳/۱۱ له ئازادکردنی شاری ههولیّر له گرتنی مهنزوومه شههید بووه.
  - (٤١٢) محدمه د خال مه لا (بابكتي شيرواني): له ١٩٤٩ له سؤڤيهت كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤١٣) محدمدد روشيد محدمدد ١٩٢٧ (بابسيّف مزووري): ماوه.
      - (٤١٤) محدمدد سوار محدمدد ۱۹۲۳ (میرووز مزووری): ماوه.
    - (٤١٥) محدمه د شدریف به کر مسته فا ۱۹۳۷-۱۹٤٦ (بادلا): شه هید بووه.
    - (٤١٦) محدمدد شدكر (بارزان بدرۆژ): له ۱۹۷۷ كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤١٧) محدمه د شيرة دەرويش (هدڤنكا بەرۆژ): كۆچى دوايىي كردووه.
      - (٤١٨) محدمه د تهها حدسهن (سهفتتي نزاري): کۆچى دواييى کردووه.
- (۲۱۹) محدمدد عدېدوللا حوسين (بازي بهړوژ):لهلايهن رينژيمي بهعسهوه گيراوه و چارهنووسي بزره.
  - (۲۰) محدمدد عدبدوللا حدسهن (ئيسومهر): ماوه.
  - (٤٢١) محدمدد عوسمان مستدفا (سپينداري مزووري): شدهيد بووه.
- (٤٢٢) محدمدد عدزيز محدمهد (سپينداري مزووري): لهلايهن ريتريمي به عسهوه گيراوه و چاره نووسي ناره.
  - (٤٢٣) محدمه د عهزيز عارس (ميرگهسوّر شيرواني): كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤٢٤) محدمدد عيسا محدمهد (ميرگهسوّر شيّرواني): ماوه.
    - (٤٢٥) محهمهد فهق يهزدين (گويزێ مزووري): کۆچى دواييى کردووه.
      - (٤٢٦) محدمه د نهجيب (مائي بهرواري): ماوه.
      - (٤٢٧) محممه نوح محممه (سپينداري مزووري): ماوه.
- (٤٢٨) محدمه د مــآم رهش شهمدين (شنگيّل مزووري): له ۱۹۸۳/۷/۳۱ لهلايهن ريّژيمي به عسهوه گيراوه و چارهنووسي بزره.
  - (٤٢٩) محدمه د عملي ئال (هدڤنكا بهرِوّژ): له ئيران كۆچى دوايىي كردووه.

- (٤٣٠) محدمهد مهحموود زوبهير ١٩١٨-١٩٨٩ (بارزان بهروّژ): له نهغهده كوّچي دواييي كردووه.
  - (٤٣١) محممهد مستهفا مهلا حهم (كانيالنج شيّرواني): كوّچي دواييي كردووه.
  - (٤٣٢) محمدد مدلا محدمدد (بارزان بدروز) : له شدري ماكو له نيران ١٩٤٧ شدهيد بووه.
    - (٤٣٣) محدمهد ياسين محدمهد ١٩١٥ (پێندرۆ مزووري): کۆچى دواييىي کردووه.
      - (٤٣٤) محدمه د خالي (هدڤديان ديانه): كڙچي دواييي كردووه.
- (٤٣٥) مه حموود عمبدول وحمان (بابكت شيرواني) : له شهري زاويته له سهره تاي ١٩٦٢ شههيد بوده.
  - (٤٣٦) سەيد مەحموود عەجەم (ورمنى): كۆچى دوايىي كردووه.
  - (٤٣٧) مەحموود فەق ئەحمەد (بابكتى شيروانى): لە ١٩٦٣ كۆچى دوايىبى كردووه.
  - (٤٣٨) مەحموود وەسمان (لێرەبير شێروانى): لەلايەن رێژيمى بەعسەوە گيراوە و چارەنووسى بزرە.
    - (٤٣٩) محق حدسهن شهكر (شنگيّل مزووري): كۆچى دواييى كردووه.
      - (٤٤٠) مەمۇ شقان ئاغا (شانەدەر شيروانى): ماوه.
    - (٤٤١) محيّدين بابهزاده (بالآنش): له سرّڤيهت كرّچى دواييى كردووه.
  - (٤٤٢) مراد ئاغا شێخۆ ئەحمەد ١٩١٠ (ببيرێ دۆسكى ژوورى): لە ١٩٨٤ كۆچى دواييى كردووه.
    - (٤٤٣) مراد ميكائيل حاجي (بژيان مزووري): كۆچى دوايى كردووه.
      - (٤٤٤) مەرعان محەمەد (كەلتتى گەردى): لە توركيا دەۋى.
    - (٤٤٥) مستەفا ئەيوب چيچۆ (شيفكى مزوورى): كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (٤٤٦) مستهفا جانگیر (سات): له ۱۹۸٦ کۆچى دواييى کردووه.
    - (٤٤٧) مستمفا سمعيد چيچو (داويتكا): لهلايهن ريِّژيمي بهعسموه گيراوه و چارهنووسي بزره.
      - (٤٤٨) مستدفا رەشۆ فەقتى سۆفى (لىللووك دۆلەمەرى): ماوه.
      - (٤٤٩) مستهفا شهریف مستهفا (ئەلقۆش بهرواری) كۆچى دواييىي كردووه.
      - (٤٥٠) مستهفا جادر عارس (ميرووز مزووري): له ١٩٧٦ كۆچى دوايىيى كردووه.
      - (٤٥١) مستهفا مهلاشنتي حهكيم (هوستان بهروّژ): له سوّڤيهت كۆچى دواييى كردووه.
        - (٤٥٢) مستهفا سالح مهلا باس (زيوه نزاري): ماوه.
        - (٤٥٣) مستهفا عهبدوللا فهق نهبي (كركهمو شيرواني): ماوه
        - (٤٥٤) مستمفا عمبدوللا هادی (هیزان مزووری): کرچی دواییی کردووه.
  - (٤٥٥) مستدفا عومدر ياسين ١٩٢٧- ١٩٩٦ (سدفتي نزاري): له ١٩٨٦ كۆچى دواييى كردووه.
- (٤٥٦) مستدفا محدمدد تدها (بارزان بدرقژ): له ۱۹۸۳/۷/۳۱وه لدلایدن ریژیمی بدعسدوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
- (٤٥٧) مسته فا محدمه د بیبه کر «حهجی محک» (بارزان به روّژ) له ۱۹۸۳/۷/۳۱ له لایه ن ریّژیمی به عسه وه گیراوه و چاره نووسی بزره.
  - (٤٥٨) مستهفا دەرويش شيخ نيرگز (تيلنى مزوورى): شەھىد بووه.
- (٤٥٩) مفردی خانز حددز (کانیالنج شیروانی): لهلایهن ریزئیی بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٤٦٠) مەل سۆفى حەم (ھەسنى بەرۆژ): كۆچى دوايىيى كردووه.
- (٤٦١) مهل محهمه د ئهمين (ليرا شيرواني): له شهري ماكن له ۱۹٤۷ بريندار بووه و پاشان شههيد بووه.

```
(٤٦٢) مەلا رەش ئەحمەد (مەزنىي – دۆلەمەرى): ماوە.
```

(٤٦٤) مەلا ئەحمەد لەشكرى حوسين (بيسترى - شيروانى) شەھىد بووه.

(٤٦٥) مهلا تُعجمه حددة قورتاس (ليّرهبير - شيّرواني) ماوه.

(٤٦٦) مهلا حمسهن بابزدين (بارزان - بهروز): سالتي ١٩٧٥ له بهغدا له سيداره درا.

(٤٦٧) مهلا رەسوول مهلا محهمهد (ميرگهسۆر): له يهكهتيبي سۆڤيهت له ١٩٥٠ كۆچى دواييي كدووه.

(٤٦٨) مدلا سليمان موسا ١٩٢٨ (ئاكرين): ماوه.

(٤٦٩) مدلا سدعيد عدلي (مدريوان - ئيران): له ١٩٨١ له ئيران كۆچى دواييى كردووه.

(٤٧٠) مه لا شني قورتاس (بينداروون - شينراوني): له پينرس له ١٩٦٣/٦/٢٧ كۆچى دوايىيى كدووه.

(٤٧١) مدلا سالح عدلي ١٩٧٢ (شاندهر - شيرواني) ماوه.

(٤٧٢) مدلا عدبدُولړهحمان مدلا حدبيب (بيرسيال – شيرواني) ماوه.

(٤٧٣) معلا عديدوللا زياب عدلى (زيوه - نزارى) ماوه.

(٤٧٤) مەلا عەلى خدر (ژاژووک - شێروانى): لە ١٩٧٨ كۆچى دوايىيى كردووه.

(٤٧٥) مدلا ئيبراهيم بابدكر ١٩٧٢ (هدسندک – بدروّژ) ماوه.

(٤٧٦) مدلا تدها فعقتی (کولهکا - نزاری) له زیّوه له ئیران کوّچی دواییی کردووه.

(٤٧٧) مدلا يونس مستَّدفا ئۆمدر (شاندەر - شيّرواني) له ١٩٩٥ كۆچى دواييى كردووه.

(٤٧٨) مدلا شدريف تاجدين (كانياديري - شيرواني) شههيد بووه.

(٤٧٩) مەلا نەبى ياسىن ١٩٢٦ (پتىندرۆ – مزوورى) لە ١٩٧٥ شەھىد بووە.

(. ٨٨) مدلا ئەحمەد مەلا يەحيا (كەكلىن – شيروانى) كۆچى دواييى كردووه.

(۲۸۱) مەلا گۆج خدر (بەبان – بەرۆژ): لەلايەن ر<u>ىتۇيمى</u> بەعسەوە كىبراوە و چارەنووسى بزرە.

(٤٨٢) مەلا مىرخان بادىن (دوور – شٽروانى): لەكەرەج كۆچى دوايىيى كردووه.

(٤٨٣) مدل حدم ئيبراهيم خان (تيملتي - مزووري): له ١٩٦٥ كۆچى دواييىي كردووه.

(٤٨٤) مەلكۆ زېرۆ (سەروكانى – شېروانى): لە بەھارى ١٩٦٦ شەھىد بووە.

(٤٨٥) مدلكة عدباس محدمد ثدمين (بيرسياڤ - شيرواني): ماوه.

(٤٨٦) مەلۇ پيرۆ ئەحمەد (بيسترى – شيروانى): لە ٢٠٠٠/٥/٣ كۆچى دواييى كردووه.

(٤٨٧) مدلق حدسدن مدلق ١٩٢٠ (باوه): ماوه.

(٤٨٨) مدلز قورتاس سهعید (بابکی - شیروانی): له ۱۹۸۶ کوچی دواییی کردووه.

(٤٨٩) موسا بهگ ئۆغز بەگ (رزى – گەردى): لە سەرەتاي ئەيلوولى ١٩٦١ شەھىد بووه.

(. ٩٩) موسا نافخۆش محدمدد (بدنان – مزووری): کۆچی دوايييي کردووه.

(٤٩١) ميران ميرخان (سەروكانى - شێروانى): لە يەكەتىي سۆۋيەت مايەوە.

(٤٩٢) ميرحاج ئەحمەد تاھير (ئاكرێ): له بەغدا كۆچى دواييى كردووه.

(٤٩٣) ميرخآن مامهند تاجهدين (كانياديري - شيراوني): له مانگي ئاداري ١٩٦٣ كۆچى دواييى كردووه.

(٤٩٤) میرخان نەبى وەسمان (زرارا – شێروانى): ماوە «لەرێگەي سۆڤيەت گەرايەوە».

- (٤٩٥) ميرزا ئاغا رەشق ١٩٢٠ (ميرگهسۆر شيروانى): له ئەيلوولى ١٩٦١ له نەھله له ئاكرى شەھيد بووه.
  - (٤٩٦) میرزا ناغا عەبدوللا میرخان (میرگەسۆر شیروانی): گیراوه و چارەنووسی بزره.
    - (٤٩٧) ميرۆ جوج (بيداروون شيرواني): ماوه.
  - (٤٩٨) ميرۆ حەيدەر كەرىم (توپتى گەردى): كۆچى دوايىي كردووه، «لە رووسيا مابووەوە».
    - (٤٩٩) ميرز مەحمورد شەروينى ١٩٣٠ (شەروين گەردى): كۆچى دواپيى كردوره.
      - (٥٠٠) ميرو محممه ئيسماعيل (شيروان): ماوه.
    - (۱ . ۰) میرز میرالی سهلیم (کوورکتی شیروانی): له ۱۹۷۶ کوچی دواییی کردووه.
- (۵۰۲) میکائیل محممه جوبرائیل (پیندرق مزووری):لهلایهن ریّژیمی به عسه وه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٥٠٣) مستهفا لاو (دوور) له رووسيا ماوهتهوه.
- (۵۰٤) مەحمىوود عەبدوللا حوسين (ھەڤنكى بەرۆژ) لە ۱۹۸۳/۷/۳۱ وە لەلايەن رېتژيمى بەعس گيراوە و چارەنووسى بزرە.
  - (٥٠٥) محى عەزيز محى (سپيندارى مزوورى) نەماوه.
    - (٥٠٦) محدمه د عدلی شیخ محدمه د (ندرگووش).
    - (٥٠٧) محدمه دعه لي تعلي تعلي المدهيد بووه.
  - (٥٠٨) ناڤخوٚش حوسيٚن (ليٚړوبير شيٚرواني): له سوٚڤيهت کوٚچي دواييي کردووه.
    - (٥٠٩) ناڤخوّش حددوّ قورتاس ١٩٣٥ (ليّرهبير شيّرواني): ماوه.
  - (۵۱۰) نهبی حهسهن عهبدوللا (خهلان دۆلەمەرى): له ئايارى ۱۹۳۳ شەھىد بووه.
  - (٥١١) نەعمان عەبدولرەحمان يونس (بارزان بەرۆژ): لە ١٩٧٥ كۆچى دوايىيى كردووه.
- (۱۲۲ ه) ههمیره قاسم باجو (مامیسکی شیروانی): لهلایهن ریژیمی بهعسهوه گیراوه و چارهنووسی بزره.
  - (٥١٣) وهسمان شيخو ئهحمهد (ژاژووک شيرواني): کوچي دواييي کردووه.
    - (۵۱٤) شيخ وهسمان محدمدد ئدمين (ميرگدستر):
- (۵۱۵) وهیسی عملی حمدق ۱۹۳۱ (شانهدهر شیروانی): له ۱۹۲/۵/۱ کرچی دوایی کردووه له ئدان.
  - (٥١٦) ياسين رهشيد مارس ١٩٢٨ (ميرووز مزووري):له ١٩٦٣ شههيد بووه.
    - (٥١٧) ياسين ميكائيل عدمهر ١٩٢٥ (سيلكي مزووري): ماوه.
  - (۱۸) يوسف عەبدولړەحمان محەمەد (سەفتى نزارى): كۆچى دوايىيى كردووه.

ناوەرۆك

7	ِشَه بِه کی کورت
	كتيبى يدكهم
9	هجمف قولی پسیان: له مههابادی خوتناوییموه همتا کیتواردکانی تاراس
11	يشاكى
23	مسلّی یهکهم: کوردستان له بهرهودواهاتنی سالّی ۱۹٤٦دا
	هسلّی دووهم: شهری بارزانییهکان لهگهلّ دوو فهوجی عیّراقیدا
67	<i>هسلّی سیّیه</i> م: مهلاً مستهفای بارزان و میرحاج له تاران
	ەسلىي چوارەم: پەرتبوونى ھىيزى سوپا بەناوچەكانى كوردستاندا
	<i>ە</i> سلىّى پىنجەم: پىتكدادانى توندى ھىّزى دەۈلەت و بارزانىيەكان
	<i>هسلّی شهشهم</i> : کردهوهی کاروانی باکور له بهرامبهر مهلاً مستهفای بارزاندا
	<i>هسلّی حدوتهم</i> : دیماندی سدرکرده ئیرانی و عیراقییهکان له سنووردا
139	،سلّی ههشتهم: دهسپیّکی سالّی ۱۳۲۶ و شهری گهرمی نیّوان هیّزی ههردوو لا
	ىسلىي نۆيەم: بارزانىيىەكان لە زەويى ئىران چوونەدەر
	سلكي دهيهم: له سهركۆمارەتىيى كوردستانەو، ھەتا لەداردان
	،سلّی یازدهٔیهم: گهرانهوهی مهلّا مستهفا بوّ ئیّران و چووّنی بوّ سوّڤیهت
	ەسلىي دوازدەيەم: بۆپوونى نووسەر لەبارەي رووداوەكانى دوايى
	زژهژمیّری رووداوه گرینگهکان
	كتيّبى دوودم
225	بولحەسەن تەفرشيان: بارزانى خۆي بەدەستى كەسەوە نادات «بيرەوەرى»
227	
	ئىدىدك
237	شى يەكەم: راپەرىنى ئەفسەرانى خۆراسان
261	شی دووهم: فیرقهٔی دیموکراتی ئازربایجان
279	شي سيّيهُم: بارزانييه كان
	شی چوارهم: کوړم خهیری
327	of u = A
	كتيبى سيهم
343	رتەزا زەربەخت: لەكوردستانى عيّراقەوە ھەتا ئەوبەرى چۆمى ئاراس
345	ــــــــــــــــــــــــــــــــــــــ
349	شى يەكەم: بىيرەوەرى
400	زئەۋمىۆرى رىزويشاق
403	شى دووهم: دەستهاوێژ
	· ·

باثكۆكان

457	خهبات له پیناوی ئازادیدا. نووسینی: د.عهبدوله حمان قاسملو
461	بارزاني. نووسیني: هنژار موکریانيسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسس
493	ههنديّ له روالهته سياسييهكاني بارزاني. عهزيز محهمهد
502	له بيرهوهريي بارزانيدا. مارتن ڤان براونيّسنله
513	فهرههنگزک
525	هەڤالانى ريبازى ريرويشتنه ميروويىيەكەي بارزانيى نەمر بو يەكەتىي سوڤيەت

ئەلبووم

بارزانیی ندمر سالی ۱۹۶۳

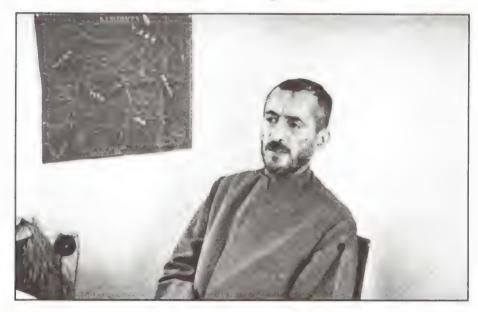
ماله شیخانی بهر بوّمبا کهوتووی بارزان سالّی ۱۹۵۵ وینه: ئیگلتن

پیشهوا قازی محهمه و کابینهی حکوومه تی کوردستان و ههندیک کاربه دهستانی تر مههاباد - شوباتی ۱۹٤۲

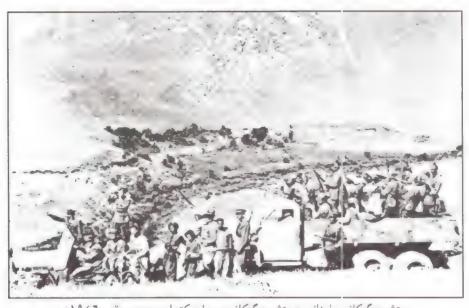
قازی محهمه دله رِوْژی راگهیاندنی کوّماردا. بارزانی له خوارهوه وهستاوه. ۲۲ کانوون۲ سالی ۱۹۲۹ – ۲ رتیهندان ۱۳۲۵

قازی محهمه د له نووسینگهی خوّی له مههاباد سالی ۱۹٤٦

قازی محممه له کاتی سهروک کومار دتیدا

پیشمه رگه کانی بارزانی و پیشمه رگه کانی سوپای کوّمار به رهی سهقز «۱۹٤٦»

بهپیوه ر-چ: خمیروللا عمبدولکهریم، قددری جممیل پاشا، سدروک بارزانی، عیزهت عمبدولعهزیز، نووری تمحمد تمها، میرحاج تمحمد

ئەفسەرانى سوپاي كوردستان

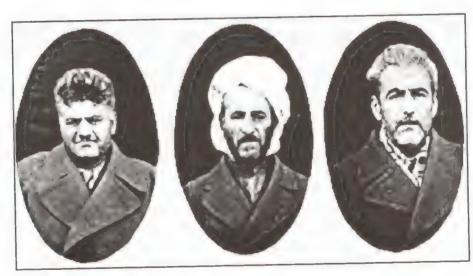
پیشهوا قازی محمه و جهنه رال بارزانی مههاباد ۱۹٤۳

۲۰ سهرماودز ۱۳۲۶ «۱۷ کانوون ۱۹۵۵»، مههاباد. نالآی نیرانیان لهسهر بالهخانهی دادگه دایهزاند و نالای کوردستانیان بهرزکردهوه

بارزانی له دهستی چهپهوه سیدمین کهس دانیشتووه شمولاوه

وینهی قازی محدمدد له نیوان چهپ: محدمهد حوسین سهدری قازی چهپ: محدمهد حوسین سهیفی قازی.

دانیشتوو چ - ر: سهیدا شیخ سلیّمان، جهنرال مستهفا بارزانی بهپیّوه (مندالهکان) چ - ر: عهبدولمؤمن شیّخ سلیّمان، ... بهپیّوه چ - ر: نمسعهد خوّشهوی، محممهد ناغا میّرگهسووری، عهلی خهلیل

بارزانی له سهردهمی کوّماری مههاباددا

خوالیّخوّشبوو شیّخ ئەحمەدى بارزان مستەفا بارزانى لە دوايەوە وەستاوە

عيزهت عهبدولعهزيز

خەيروللا عەبدولەكەرىم

چوار شەفسەرە شەھىيدەكەي كۆمارى كوردستان لە ١٩٤٧/٦/١٩

محدمدد مدحموود قودسي

مستدفا خؤشناو

بارزاني له ړووسيا

بارزانی له کاتی سهردانی دوزگایهکی دوولهتی له سوڤیهت

بارزانی له نیوان پیشمهرگهکانی له سوقیهت راست: عیسا سوار. چهپ: سهعید نهجمهد نادر

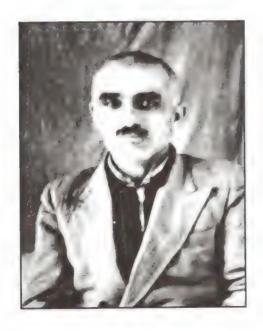
ر - چ: سهعید ئهحمه د، بارزانی، عیسا سوار - موسکو ۱۹۵۷

پیشمه رگه کانی بارزانی له سوقیه ت

مستهفا بارزانی له سوّڤیهت

شیخ سلیمان شیخ عهبدولسهلام بارزانی له سزثیهت ۱۹۵۲

هەۋالانى بارزانى لە سۆۋىەت ١٩٥٤ ر - چ: عەلى محەمەد صديق، سليمان حەكىم پيندرۆيى

دانیشتوو ر - چ: ئەسعەد خۆشەوى، عەبدوللا مەحموود بەپتوه ر-چ: مستەفا عەبدوللا، سالح تاهیر

ریزی پیشهود: له چهپ بق راست: صالح حوسین واژی، حسق دولهمهری، عممه رئاغا دولهمهری، شاهین ئیبراهیم مامیسکی ریزی پشتهود: .... خدر خانق بیدوودی، تاجدین بیهیی

خۆپىنشاندانى بارزانىيەكان لە سۆڤيەت لە سالى ۱۹٤۷ (تاشقەند – كۆمارى ئۆزبەگستان)

مدشقی سهربازیی بارزانییه کان له سوّقیه ت ۱۹٤۹

بارزانی دوای گهرانهوهی له سترڤیهت شیخ صادق شیخ بابن له دوایهوه وهستاوه

کهشتیی گروزیا که بارزانییهکان له سالی ۱۹۵۹ پیمی گهرانهوه بو عیراق

نه و کهشتییه رووسهی که هه قالانی بارزانی و هاوسهره رووسه کانیانی هینایه وه عیراق ویندگه: کاتی گهیشتنیان بر بهسرا. سهره تای ۱۹۵۹

شەرىفە: ھاوسەرى حەسەن سپيندارەيى زولجيە: ھاوسەرى مەلا سليمان ئاكرەيى

ئافرەتانى رۇوس لە كوردستاندا

چ - ړ: نايله و پاکيزه

ستبیا عوسمان هاوسهری خوالیّخوّشبوو شیّخ یهزدین محهمهد مرهم و منهوهر مندالهکان ر- چ: شهوکهت شیّخ یهزدین و برا و خوشکهکانی: محهمهد، مریهم و منهوهر

حاچک محممهد و خیزانه کهی له کوردستانی عیراق

حاچک محدمه و قالانتینای خیزانی له سوڤیهت

بارزانی و جهمال عهبدولناسر قاهیره ۱۹۵۸

بارزانی و عبدولکهریم قاسم بهغدا ۱۹۵۸/۱۰/۷

بارزاني له شورشي ئەيلوولدا

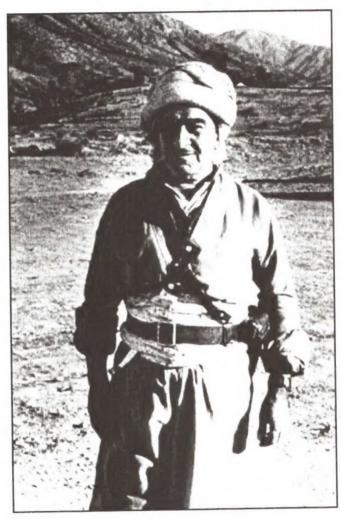
بارزانی دوای سالی ۱۹۷۰

بارزانی له دوای سالی ۱۹۷۰

بارزانی و کاک ئیدریس

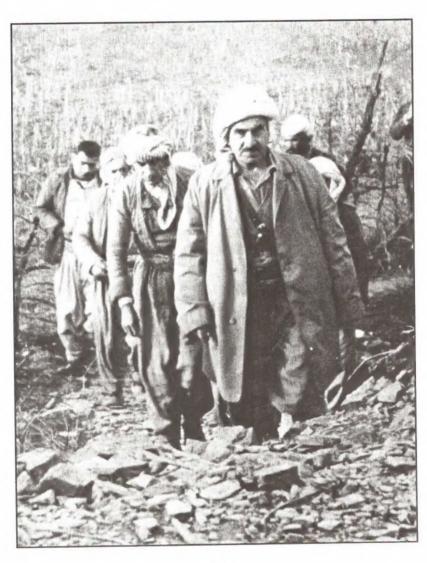
بارزانيي ندمر

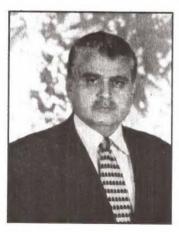
پیشمهرگهکانی بارزانی

دۆلەرەقە، ١٩٦٣ چ - ر: حاچک، محەمەد ئەمىن حەسەن، حەسەن عەبدوللا سىتلكى

بارزانی سالّی ۱۹۷۰ ناوپردان

شەوكەت شيخ يەزدين

* سالی ۱۹۵۶ له شاری «تاشقهند»ی پایتهختی ئۆزپهکستان له دایک بوه.

* باوکی خه لکی گوندی «داویدکه»ی مزوورییه و یه کینکه له و پیشمه درگانهی به هه قاله تیبی سه روکی نه مر بارزانی له رویشتنه میروویییه کهی سالی ۱۹٤۷ دا له رووباری تاراس په ریونه ته وه و چوونه ته یه که تیبی سرقیه ت.

* له سالی ۱۹۳۸ دوه له شوّرشی مهزنی ئهیلوولدا پیشمه رگه بووه، پاش ئهوهیش کیه شبوّرش به هوّی پیسلانه نیّوده وله تیهه کهی جهزایر له سالی ۱۹۷۵ دا نووچی دا، له ئتران ماه دته وه.

* له سالی ۱۹۷۹وه چووه ته وه ناو خهات و هه تا نه مروّ له شوینه جیاجیاکانی یارتی دیموکراتی کوردستاندا خهاتی کردووه.

* له كۆنگرەي يازدەيەمەوە بەئەندامى كۆمىتەي ناوەندىي پارتى دىموكراتى كوردستان ھەلبۋاردراوە.

* له کابینهی سیّیهمی حکوومه تی ههریّمی کوردستاندا پوّستی وهزاره تی دارایی و ئابووریی خراوه ته ئهسته.

* له کابینهی چوارهمیشدا وهزیری کاروباری ئه نجوومهنی وهزیرانه.

* چهندین کتیب وتار و نووسینی سیاسیی له رِقژنامه و بهالاو وکه کانی سهر پارتی دیموکراتی کوردستاندا بالاو کردووه تهوه.

يەرھەمەكانى وەرگير

۱ خیل و تایفه کانی عه شایه ری کوردی ئیران، نووسینی: سهید عهلی میرنیا.
 شه و که ت شیخ یه زدین له فارسیسه وه کردوویه تی به کوردی و پیشه کی و په راویزی بو نووسیوه،
 ۱۹۹۵

۲- له مههابادی خوتناوییهوه... هه تا لیّواره کانی ئاراس، نووسینی: نهجه ف قولی پسیان.
 شه و که ت شیخ یه زدین له فارسییه وه کردوویه تی به کوردی و پیشه کی و په رِاویزی بو نووسیوه،
 ۱۹۹۹

۳- یزبیلی زیرینی پیشمه رگه، شهوکه تشیخ یه زدین ئاماده ی کردووه و پیشه کیی بو نووسیوه، ۱۹۹۹
 ٤- بارزانی خوی به دهستی که سهوه نادات، نووسینی: ئه بولحه سه ن ته نوشیان.

به روانعی طوی پادانستایی دانشده و کردوویه به کوردی و پیشه کی و پهراویزی بو نووسیوه، ۱۹۹۷

۵ - له کوردستانی عیراقه وه همتا ئهوبهری چومی ئاراس، نووسینی: مورته را زهربه خت.
 شه وکهت شیخ یه زدین له فارسییه وه کردوویه به کوردی.